

שבוע פרשת תזריע-מצורע (לכל העולם)

(19 – 25 April 15)

ל' ניסן – ו' אייר תשע"ה

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנִי וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם:**

**יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֵם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבָתְךָ, אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לֵבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, בְּכָל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֶּת דִּגְגֶךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְכַהֲמֶתְךָ, וְאֶכְלָת וְשִׁבַּעַת. הִשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּח לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אֵף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֵת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁפַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֵת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֵת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקֶּבֶל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָת לְרַעַךְ בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבִנָּה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֵת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוץ - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקבל כפרם ... שבחן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה"י)) בציון שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וינחם בחרורו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יתפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכת יהודה למלכות:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
ג הים ראה ויגם תירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות פבני-צאן: ה מה-לך
הים פי תגום תירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות פבני-צאן: ז מלפני ארון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעיני-מים:

קטו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא-לנו פיר-לשמוך תן כבוד על-חסדך על-אמתך: ב למה יאמרו הגוים
איה-נא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר-חפץ עשה: ד עצביהם כסף וזהב מעשה
ידי אדם: ה פה-להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם
ולא יריחון: ז ידיהם | ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא-יהגו בגרונם: ח כמוהם יהיו
עשיהם כל אשר-בטח בהם: ט ישראל בטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן בטחו
ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך
יברך את-בית ישראל יברך את-בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם-הגדלים: ד יספ
יהוה עליכם עליכם ועל-בניכם: טו פרוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים
שמים ליהוה והארץ נתן לבני-אדם: יז לא המתים יהללו-יה ולא פל-ירדי דומה:
יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד-עולם יהללו-יה:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיד מתוך "תהילות מנחם"

א – בצאת ישראל ממצרים. קיח, כט – הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו

חירות נצחית

א. הוראה מיוחדת יש (בנוסף להוראות הכלליות מאמירת מזמורי הלל¹), מהתחלת השיעור (דיום כ"ד בחודש²) "בצאת ישראל ממצרים", ומסיומו ב"הודו להוי', כי טוב כי לעולם חסדו":

"בצאת ישראל ממצרים": על כל יהודי לזכור תמיד שבנ"י היו במצרים והקב"ה הוציאם משם, כמ"ש³ "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ומכיון שהקב"ה הוציאם לחירות מכל הענינים הבלתי רצויים – עניני מצרים, והעמידם במצב של חירות – "גוי קדוש"⁴, ובזה גופא "צבאות ה'"⁵, הרי אין זה מתאים להיכנס שוב לעניני מצרים,

המשך בעמוד צט

(1) ראה "תהילות מנחם" קיג, א. קיח, כט. עיי"ש.

(2) כתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים שבסוף ספר תהלים "אהל יוסף יצחק". וכן בסוף "תהילות מנחם" ח"א.

(3) פסחים קטז, ב – במשנה. וראה תניא רפמ"ז.

(4) יתרו יט, ו.

(5) בשלח יב, מא.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין.....ב	כ) מסכת כתובות עם ביאורים
ב) מזמורי תהלים קיד, קטו.....ג	מדף עו עד דף פב.....רטז
ג) מאמר ד"ה גן נעול אחותי כלה	
ה) שבת פרשת תזריע-מצורע, ג' אייר, ה'תשמ"ז.....ה	
ד) משיחות ש"פ תזו"מ, ו' אייר ה'תנש"א.....יג	
ה) לקוטי שיחות – פרשת תזריע	
ו) בלה"ק) כך ז.....כב	
ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....כט	
ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזו"מ.....לא	
ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזו"מ.....לד	
ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזו"מ.....פד	
י) שיעורים בספר התניא (מוגה)	
לשבוע פרשת תזו"מ.....פה	
יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזו"מ.....צד	
יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....צז	
שיעורי רמב"ם	
יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזו"מ.....ק	
יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזו"מ.....קנט	
טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזו"מ.....קעד	
טז) מסכת סוטה עם ביאורים	
מדף טו עד דף כא.....קעו	
יז) נביאים וכתובים	
ישעיה פרק ה, משלי פרק י.....רה	
יח) משניות – מסכת אהלות	
ביאור קהתי.....רז	
יט) עין יעקב מסכת יומא.....רטו	
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	
אדמו"ר הזקן.....רמה	
כב) שולחן ערוך הלכות שבת על פי לוח רב יומי	
אדמו"ר הזקן.....רמה	
כג) תורה אור	
אדמו"ר הזקן.....רמח	
כד) שערי אורה	
אדמו"ר האמצעי.....רנ	
כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו	
אדמו"ר ה"צמח צדק".....רנ	
כו) תורת שמואל תרל"ב	
אדמו"ר מוהר"ש.....רנא	
כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
אדמו"ר מוהרש"ב.....רנב	
כח) מאמרים קונטרסים – חלק ב'	
אדמו"ר מוהרי"צ.....רנד	
כט) ספר השיחות הי"ש-תש"א בלה"ק	
אדמו"ר מוהרי"צ.....רנד	
ל) אגרות קודש	
אדמו"ר מוהרי"צ.....רנו	
לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ב.....רנט	
לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת תזו"מ.....רס	
לג) לוח זמנים לשבוע פרשת תזו"מ.....רע	
לד) סדר מצות הדלקת נרות לעש"ק פ' תזו"מ.....רעא	

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 גֵּן נְעוּל אַחוּתִי פֶלֶה גֵּל נְעוּל מַעֲיֵן חֲתוּם¹, ופירש במצודת דוד:
 2 "עתה חזור לשבחה בדבר הצניעות וכה יאמר הרי את כגן הנעול שאין מי
 3 יוכל לבוא בו כי אם בעל הגן ... את נעול כמעין הנעול ... והנמשל הוא על
 4 ההרחקה מן עובדי כוכבים ומזלות" ומביא אדמו"ר מהר"ש פֶּעַל
 5 יוֹם הַהֶלְלֶת דָּב' אֵייר שנוול
 6 ביום ב' אייר (בשנת תקצ"ג)
 7 בַּהֲמָאָמֶר שְׁלֹו דְּפִרְשֵׁת תִּזְרִיעַ
 8 מְצוּרַע בְּהַמְשָׁךְ סדרת מאמרים
 9 בהמשך אחד שפותחת בדבור
 10 המתחיל מִצָּה זו משנת תר"ם²
 11 פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם, על פסוק זה
 12 דְּכִמּוֹ שֶׁגִּן-עֵדֶן הוּא נְעוּל
 13 וְאֵי-אֶפְשָׁר לָכֵסֶם בּוֹ וְלֹא כָל אֶחָד
 14 רָשָׁא לְהִכְנִס לְגִן-עֵדֶן כִּי-אִם
 15 נִפְשוֹת הַצַּדִּיקִים, כֵּן יִשְׂרָאֵל אוֹגְדִין פְּתִיחֵיהֶם
 16 אוֹגְדִין קוֹשִׁים וּמִיחִידִים אֵת
 17 פְּתִיחֵיהֶם לְפַעֲלָם זֶה הַקֶּבֶ"ה
 18 וְלֹא מֵאִפְשָׁרִים לֵאמֹר אֶחָד מִלְּבָד
 19 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִכְנִס בְּתוֹכָם.
 20 וּמִבְּאֵר בְּהַמָּאָמֶר³ הַנּוֹכַח שֶׁל
 21 הַרְבֵּי מַהֲרָ"ש, דְּגֵן הוּא תַעֲנוּג,
 22 בְּשׁוּנָה מֵהַבֵּית שֶׁהוּא צוּרֵךְ הַכְּרֹחַ, הַגֵּן
 23 נִוְעַד לְהִנָּה וְתַעֲנוּג וְעֵנִין גֵּן נְעוּל
 24 תוֹכֵן הָאִמִּירָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוּ לָגֵן
 25 נְעוּל הוּא שְׁאִין תַעֲנוּג רַק
 26 בְּאֵלָקוֹת שֶׁהֵם 'נְעוּלִים' בִּפְנֵי כָל
 27 סוּגֵי תַעֲנוּגִים וְהַעֲנוּג שֶׁלֵּהֶם הוּא רַק
 28 בְּאֵלָקוֹת, וְכִמוּ שֶׁכָּתוּב וְעַמָּךְ לֹא
 29 חִפְצָתִי⁴ וְכַמְבֹּאֵר בַּחֲסִידוֹת
 30 שֶׁהַכּוֹנֵה שֶׁהָרָצוֹן וְהַחֲפֵץ שֶׁל הַיְּהוּדִי
 31 הוּא אֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ וְלֹא
 32 לְשׁוֹם דְּבַר אַחֵר וְאִפְּלוּ לֹא לְדִרְגוֹת
 33 רִחוּנוֹת גְּבוּהוֹת שֶׁהֵם "עַמָּךְ" בְּקִיּוּב
 34 אֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ.
 35 וְלִהְיֶיר שֶׁבְּהַמָּאָמֶר שֶׁלְּפָנֶי-
 36 זֶה⁵ בְּמֵאמֶר הַקּוֹדֵם בְּאוֹתוֹ 'הַמֶּשֶׁךְ'
 37 מֵאִמִּירִים מִבְּאֵר דְּגֵן נְעוּל בְּעִבּוּר
 38 ה' הוּא בְּחִינַת סוּר מִרְעֵה⁶ הַזְּהִירוֹת מֵלַעֲבוּר עַל מִצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה. דְּעֵנִין
- סוּר מִרְעֵה הוּא בְּעֵקֶר בְּפֶעַל מִמֶּשׁ וְזוֹ עֲבוּדָה שֶׁלָּא קְשׁוּרָה כִּלְכֶּךָ
 לְרַגֵּשׁ הַלֵּב וְהַתְּבוּנוֹת וְהַשְׁגָּה בְּמוֹת. וְהַחֲדוּשׁ שֶׁבְּהַמָּאָמֶר זֶה (עַל-פִּי
 פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם) הוּא, דְּגֵן נְעוּל הוּא לֹא רַק "נְעוּל" בְּמוֹכֵן שְׁאִין
 נְחִינָת מְקוֹם לְעִבְרָה עַל רִצּוֹן ה' בְּמַעֲשֵׂה בְּפוּעַל אֵלָּא שֶׁגַּם תַעֲנוּג שְׁלֹו
 שֶׁהוּא כּוֹחַ עֲמוּק וְנִעְלָה בְּנֶפֶשׁ הוּא⁷
 רַק בְּאֵלָקוֹת⁸.
 וְהִנֵּה ב'מִצְוֹת דָּוִד' עַל
 הַפְּסוּק "גֵּן נְעוּל..." מִפְּרֹשׁ,
 שִׁישְׂרָאֵל הֵם כֵּגֵן הַנְּעוּל
 שְׁאִין מִי שְׁיֻכַּל לָבוֹא בּוֹ,
 כִּי-אִם פֶּעַל הַגֵּן וּבְנִמְשָׁל, בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא מְכַנְסִים לְתוֹךְ רִשּׁוּתָם אִף
 גּוֹרֵם זֶה מִלְּבַד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
 וְצִרְיָה לְהִבִּין, לִפִּי פִירוּשׁ הַמִּצְוֹת
 דָּוִד, מֵתַעֲוֹר קוֹשִׁי בְּדַבְרֵי הַרְבֵּי
 מַהֲרָ"שׁ בְּמֵאמֶר כִּי הַרְבֵּי זֶה שֶׁגִּן
 הוּא מְקוֹם שֶׁל תַעֲנוּג הוּא גַם
 בִּגְנֵן כְּפִשּׁוּטוֹ, שֶׁהִרְיָ גֵן שֶׁל עֲצִים
 וּפְרָחִים וְכו' נִוְעַד לִיהִנּוֹת וְלִהְתַּעֲנֵן בּוֹ
 וְאִם כֵּן, גַּם מִהַמְשָׁל דְּגֵן
 נְעוּל כְּפִשּׁוּטוֹ, גַּם אִם נִפְרֵשׁ
 שֶׁהַמְשָׁל מ'גֵּן נְעוּל" שֶׁבְּפִסּוֹק זֶה מְדַבֵּר
 עַל גֵּן בְּמוֹכֵן הַפְּשׁוּט, כֵּן גַּם שְׁמִי, עֵדִין
 מוֹכֵן דְּעֵנִין אוֹגְדִין פְּתִיחֵיהֶן
 בְּנִמְשָׁל הוּא שֶׁתַעֲנוּג שְׁלֹו שֶׁל
 הָאָדָם הַעוֹבֵד אֵת ה' הוּא רַק
 בְּאֵלָקוֹת, וְיִמָּה מִתּוֹסָף בְּהִבְנַת
 הָעֵנִין דִּישְׂרָאֵל אוֹגְדִים
 פְּתִיחֵיהֶם וְלֹא מֵאִפְשָׁרִים לֵאמֹר אֶחָד,
 מִלְּבַד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לָבוֹא בְּתוֹכָם,
 עַל-יְדֵי הַפְּרוּשׁ שֶׁל תַּהֲרֹגִים שֶׁגִּן
 נְעוּל קָאִי עַל גֵּן-עֵדֶן?
 וּבְפִרְט הַקּוֹשִׁי מֵתַחֲזֵק יוֹתֵר לֵאמֹר
 הַעוֹבֵד דְּגֵן נְעוּל כְּפִשּׁוּטוֹ, כֵּן
 גַּם שְׁמִי (כְּפִרְשׁ ה'מִצְוֹת דָּוִד')
 מֵתַאִים לְכַאֲוָרָה יוֹתֵר
 לְהַנְמִשָּׁל מֵאִשֵּׁר כֵּן עֵדֶן הַרְחוּבִי.
 דְּכִיּוֹן שֶׁגִּן נְעוּל בְּהַנְמִשָּׁל הוּא תַעֲנוּג שֶׁל הָאָדָם (יִשְׂרָאֵל)

(* יצא לאור בקונטרס ב' אייר - תש"נ, "לקראת ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע - הננו מוציאים לאור .. ל' ניסן, אדר"ח אייר, שנת ה'תשנ"י". 1) שה"ש ד, יב. 2) פי"ד (ע' יט). וראה גם ד"ה זה באוה"ת שה"ש כרך ב (ע' תלב. שם ע' תמג). 3) פט"ו (ע' כא). וכ"ה באוה"ת שם (ע' תלב). 4) תהלים עג, כה. 5) דפ' שמיני פי"ג (ע' יח). 6) ויש לומר, דבסור מרע נכלל גם תאוות היתר. 7) להעיר, שגם במאמר זה (פט"ז - ריש ע' כב) דגן נעול הוא "שיהי' פיה נעול מלדבר דברים בטלים". אבל ביאור זה אינו בהמשך לפירוש התרגום עה"פ גן נעול. 8) להעיר מלקו"ת שלח מה, סע"א ואילך (ועד"ז בלקו"ת פינחס עה, ד) "זנות נק' בחי' התלהבות ורשפי אש זרה כמו זונה הלוטה אחרי זרים". דמזה מובן, שענין אוגדין פתחיהן הוא לא רק שאינו עושה בפועל אלא שגם אינו להוט אחרי תאוות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **שְׁהוּא נָעוּל וְסָגוּר מְלֵה־תַּעֲנֵג בְּתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם** 9 ופתחו רק לעונג
2 **בְּאֵלֻקוֹת, הָרִי הַמָּשָׁל הַמְּתָאִים לָזֶה לְכַאוּרָה הוּא מִגֵּן סֶתֶם**
3 **שְׁהוּא מִשֵּׁל פְּשׁוּט וּמוֹבֵן יוֹתֵר לְמוֹשֵׁג שֶׁל גֵּן שֶׁבִּעֲלֵיו נִוְעַל אוֹתוֹ בִּפְנֵי זֵרִים,**
4 **וְלָמָּה מְפָרֵשׁ הַתַּרְגוּם שֶׁגֵּן נָעוּל קָאִי עַל גֵּן-עֶדֶן שְׁהוּא**
5 **(מְלֻכְתַּחֲלָה בְּמִשֵּׁל עֲצֻמוֹ, לֹא רָק**
6 **בְּנִמְשָׁל) הַתַּעֲנוּג בְּאֵלֻקוֹת. ?**
7 **(ב) וְיִוְכֵן זֶה הַטַּעַם לִכְךָ שֶׁבַּמֶּאֱמָר**
8 **מִבּוֹא הַפִּירוּשׁ ש"גן" הוּא גֵּן עֶדֶן**
9 **עַל-פִּי מָה שֶׁכָּתוּב בְּהַמְאָמֵר,**
10 **דְּגֵן נָעוּל הַתּוֹכֵן שֶׁל הַמִּשֵּׁל הַמְּדַמָּה**
11 **אֵת כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל לִגֵּן נָעוּל הוּא**
12 **כְּעֶנְיֵן הַקְּדוּשִׁין ש"נִוְעַל" אֵת**
13 **הָאִשָּׁה בִּפְנֵי כָל הָעוֹלָם וּמִתִּיר אוֹתָהּ רָק**
14 **לְבַעֲלָה (כְּפִי שֶׁהוּלֵךְ וּמִבְּאֵר).**
15 **וּמִבְּאֵר זֶה הַרְבֵּי מִהֶרֶשׁ בְּהַמִּשָּׁךְ**
16 **הַמֶּאֱמָר עַל-פִּי הַדִּוּעַ 10 בְּתוֹרַת**
17 **הַחֲסִידוֹת בְּעֶנְיֵן הַמִּשְׁמַעוֹת**
18 **הַפְּנִימִית שֶׁל נִסְחַת הַתְּפִילָּה קִדְּשֵׁנוּ**
19 **בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתָן חֶלְקֵנוּ**
20 **בְּתוֹרָתְךָ 11, דְּקִדְּשֵׁנוּ**
21 **בְּמִצְוֹתֶיךָ הוּא מְלִשׁוֹן**
22 **קְדוּשִׁין, דְּעֶנְיֵן הַקְּדוּשִׁין**
23 **הוּא הַזְּמִנָּה בְּמוֹבֵן שֶׁל הַכֹּהֵן**
24 **שִׁישׁ בַּה הַכֹּהֵן וְקִידוּשׁ כִּמוֹ סִימּוֹן**
25 **דְּבַר לְמִטְרָה מִיּוֹחֲדָת, שְׁהֶאֱשָׁה**
26 **הַמִּתְקַדְּשֵׁת לְבַעֲלָה הִיא**
27 **מְזֻמָּנָת מוֹכֵנָה וּמוֹקְדֶשֶׁת**
28 **וּמִיּוֹחֲדָת לְבַעֲלָה, וְעַל-יְדֵי-**
29 **זֶה בְּעַקְבוֹת שֶׁהִיא מְקוֹדֶשֶׁת**
30 **וּמִיּוֹחֲדָת לְבַעֲלָה הִיא נֶאֱסָרֶת**
31 **מִמִּילָא עַל כָּל הָעוֹלָם 12 וְכֵן**
32 **אֲנוּ מִבְּקִשִּׁים שְׁעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת**
33 **נִהְיָ מִיּוֹחֲדִים וּמוֹקְדָשִׁים לְקִדּוּשׁ-**
34 **בִּירוּךְ-הוּא וְקִשּׁוּרִים בּוֹ בְּקֶשֶׁר מִיּוֹחַד.**
35 **וְתָן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ הוּא**
36 **עֶנְיֵן הַנִּשְׁוֹאִין, הַמָּשָׁכָה בְּפְנִימִיּוֹת, כִּשֶּׁם שֶׁלֹּאחֵר הַקִּדּוּשִׁין בֵּין**
37 **בַּעַל וְאִשָּׁה, שֶׁהוּא הַשֵּׁלֵב הָרָאשׁוֹן בְּקֶשֶׁר שְׁבִינֵיהֶם, בֹּא עֲנִיין הַנִּשְׁוֹאִין**
38 **שֶׁהוּא הַשֵּׁלֵב הַשֵּׁנִי, הָעֵמוֹק וְהַפְּנִימִי יוֹתֵר, בְּקֶשֶׁר שְׁבִינֵיהֶם שֶׁבּוֹ נִוצַר**
39 **בִּינֵיהֶם יוֹחַד פְּנִימִי, כֵּן אֲנוּ מִבְּקִשִּׁים שֶׁבְּנוֹסָף לְקֶשֶׁר עִם הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא**
40 **שֶׁנִּוצַר עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת, יִהְיֶה עַל-יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה קֶשֶׁר יוֹחַד יוֹתֵר**
- 41 **עֵמוֹק וְיוֹתֵר פְּנִימִי וְעַד שְׁהָאָדָם קוֹלֵט אֵת הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַלְּלוֹת**
42 **הָאֵלֻקִּית כְּתוּבוֹ בְּפְנִימִיּוֹת, וְעַד שְׁנַעֲשִׂית חֶלְקֵנוּ 13 חֲלָקוֹ וְנַחֲלָתוֹ**
43 **הַפְּרָטִית שֶׁל הִיְהוּדִי הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת (דִּישָׁרְאֵל).**
44 **וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הַתְּפִילָּה**
45 **בְּתוֹרָתְךָ, דְּהַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַלְּלוֹת**
46 **הָאֵלֻקִּי שְׁעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת**
47 **הִיא בְּכַהֲנִית מְקִיף מְלַמְעֵלָה,**
48 **וְאִינָה חוֹדֶרֶת בְּעוֹמֵק וּבְפְנִימִיּוֹת נֶפֶשׁ**
49 **הָאָדָם, וּפְעֻלָּתָהּ הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל**
50 **הַמִּשְׁכָּה וְהַהֲתַלְּלוֹת זֶה הַהָאָדָם**
51 **הַמְּקִיִּם אֵת הַמִּצְוָה הִיא**
52 **(כְּעֶקֶר 14) שִׁיְהִיָּה מְבָדֵל**
53 **מִהַתְּאִוֹת וּמִכָּל מִדּוֹת**
54 **הָרָעוֹת, בְּדִגְמַת קְדוּשִׁין,**
55 **שְׁפִירוּשֵׁם קְרוּשָׁה וְהַבְּדִלָה דְּזֶה**
56 **שְׁהֶאֱשָׁה מִתְקַדְּשֵׁת לְבַעֲלָה**
57 **הוּא (כְּעֶקֶר) הָעוֹבְדָה שֶׁהֶאֱשָׁה**
58 **מְקוֹדֶשֶׁת לְבַעֲלָה בֹּאָה לִידֵי בִּיטּוֹ**
59 **בְּעִיקָר דְּבַר זֶה שְׁהִיא נֶאֱסָרֶת**
60 **עַל כָּל הָעוֹלָם 15. וְעַל-יְדֵי-**
61 **זֶה מִכּוֹחַ הָעוֹבְדָה שֶׁהָאָדָם מְצַלִּחַ**
62 **לְהִיּוֹת רַחוּק וּמוֹבֵדֵל מִתְּאִוֹת הָעוֹלָם**
63 **הַזֶּה וּמִמִּידוֹת רַעוֹת הוּא נַעֲשֶׂה**
64 **כְּלִי רֹאֵי וּמוֹכֵשׁ לְקֵלֶט אֹר**
65 **הַתּוֹרָה בְּצוּרָה פְּנִימִית וְעֵמוֹקָה,**
66 **וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי 16, שֶׁהוּא**
67 **עֲנִיין נִשְׁוֹאִין שֶׁהִם כֹּאמֹר קֶשֶׁר**
68 **וְיַחְדּוֹ עֵמוֹק וּפְנִימִי יוֹתֵר מְעִיין**
69 **הַקִּדּוּשִׁין (וְכַפִּי שֶׁמִּבּוֹאֵר בְּחִסְדוֹת**
70 **בְּכֹמָה מְקוֹמוֹת שֶׁפְּעוּלַת הַמִּצְוֹת הִיא**
71 **בְּדִיר 'מְקִיף' וּפְעוּלַת לִימּוּד הַתּוֹרָה**
72 **הִיא בְּאִפּוֹן פְּנִימִי, וְכַפִּי שֶׁמוֹסְכֵר**
73 **בְּתַנִּי פֶּרֶק ד' שֶׁהַמִּצְוֹת נִמְשָׁלוּ**
74 **לְלִבּוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא מִחוּץ לְאָדָם וְהַתּוֹרָה**
75 **נִמְשָׁלָה לְמִזּוֹן שֶׁחוֹדֵר בְּפְנִימִיּוֹת**
76 **הָאָדָם וְשֶׁם הוֹבָא לְעֲנִיין זֶה הַפֶּסֶק "וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי".**
77 **וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שְׁהַדְמִיּוֹן דְּמִצְוֹת וְתוֹרָה לְאִירוֹסִין וְנִשְׁוֹאִין,**
78 **הָאֲמֹר לְעִיל, שֶׁעֲנִיין הַמִּצְוֹת הוּא בְּדוּגְמַת קִדּוּשִׁין-אִירוֹסִין וְעֲנִיין הַתּוֹרָה**
79 **הוּא בְּדוּגְמַת נִשְׁוֹאִין הוּא בְּשִׁנֵּי עֲנָנִים. עֲנִיין אֶחָד בְּדִמְיוֹן וְבִהְשׂוּאָה**
80 **הָאֲמֹרָה הוּא בְּאִפּוֹן צוּרַת הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַלְּלוֹת הָאֵלֻקִּית הַנִּפְעֵלָת עַל**

(9) ובפרט שמהלשון אוגדין פתחיהן מוכח שצריך לפעולה, לאגוד את פתחו, שלא יתענג בתענוגי העולם. (10) לקו"ת שמע"צ צא, א - הובא באוה"ת שבהערה 2. וראה גם לקו"ת במדבר טז, ג. בלק סח, ב. ועוד. (11) תפלת שבת ויו"ט. (12) קידושין ב, ב. ובתוס' שם ד"ה דאסר לה אכו"ע כהקדש. (13) ראה אוה"ת תצא ע' תתצא. (14) ראה לקו"ת ברכה שם ובהמאמר שם (ריש ע' כ) שזהו המכוון דמצוות. (15) ראה גיטין פב, ב "קידושי דשמעון לא אהנו", דקידושין שאינם אוסרים על שום אדם אינם קידושין. (16) תהלים מ, ט. וראה תניא פ"ה (ט, סע"ב ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ידי קיום המצוות ועל-ידי לימוד התורה, **שְׁהֵמֶשְׁכָּה דְּהַמְצוֹת**
- 2 **בְּהָאֲדָם הַמְקִיָּם אֶת הַמְצוּנָה** ההתגלות האלוהית שנפעלת על ידי
- 3 קיום המצוות וההשפעה שלה על האדם **היא בְּבַחֲיִנַת מְקִיף**
- 4 (**אֲרוֹסִין**) מלמעלה מבלי לחדור בפנימיות, **וְהַמְשִׁכָּה** וההתגלות
- 5 האלוהית **דְּתוֹרָה בְּהָאֲדָם**
- 6 **הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה הִיא**
- 7 **בְּפָנִימִיּוֹת (נְשׂוּאִין) כְּנָ"ל**.
- 8 והענין השני בהשוואה בין אירוסין
- 9 ונישואין לתורה ומצוות, מלבד אופן
- 10 ההמשכה ופעולתה על האדם הוא
- 11 **וְגַם בְּהַמְשִׁכָּה עֲצָמָה** יש מקום
- 12 להשוואה הזו, **דְּהַמְשִׁכָּה**
- 13 **דְּתוֹרָה** ההתגלות האלוהית שהאדם
- 14 פועל וממשיך על ידי לימוד התורה
- 15 **היא הַמְשִׁכָּה** והתגלית **נְעִלִית**
- 16 ממקור ושורש יותר גבוה ונעלה
- 17 **וּפָנִימִיּוֹת יוֹתֵר** וההשפעה שלה על
- 18 האדם היא באופן פנימי יותר
- 19 **מִהַמְשִׁכָּה דְּמַצּוֹת** ¹⁷ ההתגלות
- 20 האלוהית שעל ידי קיום המצוות
- 21 **[וְהַבְדֵּל בֵּין הַהִמְשָׁכָה שֶׁעַל יְדֵי**
- 22 **תוֹרָה לַהֲמַשְׁכָּה שֶׁעַל יְדֵי הַמְצוּוֹת הוּא**
- 23 **גָּדוֹל וּמִשְׁמַעוּתִי מֵאֵד וְעַד כִּי כֵךְ**
- 24 **שְׁהֵמֶשְׁכָּה דְּמַצּוֹת הִיא**
- 25 **בַּחֲיִנַת אַחֲוִיּוֹת לְגַבִּי**
- 26 **הַמְשִׁכָּה דְּתוֹרָה** ¹⁸ כמבואר
- 27 בחסירות שעל-ידי קיום המצוות
- 28 פועלים המשכה והתגלות אלוהית
- 29 נעלית מאוראין-סוף, ועם זאת
- 30 "תלמוד תורה כנגד כולם" וההמשכה וההתגלות שעל-ידי לימוד התורה
- 31 נעלית בהרבה עד כדי כך שההתגלות שעל ידי המצוות נחשבת המשכה
- 32 מ"חיצונית" הרצון האלוהי העליון ביחס להתגלות שעל-ידי לימוד התורה
- 33 הנחשבת להמשכה מ"פנימיות" הרצון האלוהי העליון והמרחק בין
- 34 "חיצונית" ל"פנימיות" נמשל למרחק בין בחינת "פנים" לבחינת
- 35 "אחוריים" – כשיש התגלות של פנימיות הרצון זו המשכה מבחינת
- 36 "פנים", המשכה מתוך עניין וקירוב ורצון, וכשיש התגלות של חיצוניות
- 37 הרצון בלבד, הדבר דומה להשפעה מבחינת "אחוריים" ללא רצון כאדם
- 38 המשליך דבר לאחוריו], **וְלִכְנָ"ל** ¹⁹, בגלל המעלה המיוחדת והיתרון הגדול
- 39 של **הַמְשִׁכָּה דְּתוֹרָה הִיא דְּגִמַּת הַמְשִׁכָּה הַטָּפָה** מהאיש אל
- האשה (**נְשׂוּאִין**) **שְׁהִיא הַמְשִׁכָּה עֲצָמִית** שנמשכת מעצמיות
- וּפָנִימִיּוֹת הָאָדָם וְכֵן גַּם לַמַּעֲלָה, כְּבִיכּוֹל, הַהִמְשָׁכָה הָאֲלוּהִית שֶׁעַל-יְדֵי לִימוּד
- הַתּוֹרָה הִיא מִפְּנִימִיּוֹת וְעַצְמִיּוֹת הָרָצוֹן הָעֲלִיּוֹן.
- וְיֵשׁ לֵימָר, שְׁגַם עֲנִין זֶה מְרַמֵּז בּוֹתֵן חֻלְקָנוּ בַּתּוֹרָתָךְ** ונוסח
- הַבִּקְשָׁה הַזֶּה בַּתְּפִילָה רּוֹמֵז גַּם לִכֵּךְ
- שֶׁהַהִמְשָׁכָה שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה הִיא נְעִלִית
- בְּמִיּוּחַד, כִּפִּי שֶׁהוּלֵךְ וּמִבְּאֵר.
- דְּבַלְשׁוֹן חֻלְקָנוּ, שְׁנֵי עֲנִינִים**
- שֶׁכֵּן לַבִּקְשָׁה "וּתֵן חֻלְקָנוּ בַּתּוֹרָתְךָ" יֵשׁ
- מִשְׁמַעוּת כְּפֹלֶה. הָאֵתָּה - **שְׁהַתּוֹרָה**
- נְעִשִׂית חֻלְקָנוּ דִּישְׂרָאֵל (כְּנָ"ל)**
- שֶׁהַמְשָׁכָה הָאֲלוּקִית שֶׁעַל יְדֵי לִימוּד
- הַתּוֹרָה הוֹפֶכֶת לְהִיּוֹת חֻלְקוֹ וְנִחְלָתוֹ שֶׁל
- יְהוּדֵי הַלּוֹמֵד), וְהַשְּׁנִי - **וְשְׁהִיא**
- חֻלְק מִהֶקֶב"ה** ¹³, שֶׁהַהִמְשָׁכָה
- וְהַהִתְגַּלּוּת הַזֶּה הִיא חֻלְק מִהֶקֶדֶשׁ-
- בִּירֵךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ **דְּכִשְׂאֲתָה תּוֹפָס**
- בְּחֻלְק מִן הָעֲצָם אֲתָה תּוֹפָס**
- בְּכָל־** ²⁰ וְזֹאת בַּהֲתַאֵם לְכָל־שֶׁאִמַּר
- הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁ"תְּפִסֶּה" בַּחֻלְק
- מִעַצְמִיּוֹת וּפָנִימִיּוֹת שֶׁל דְּבַר נִחְשָׁבֶת
- לְ"תְּפִסֶּה" בְּכֹלֹ, וְלִכֵּן לְמִרּוֹת
- שֶׁהַעַצְמִיּוֹת וְהַפָּנִימִיּוֹת הֵיא, בְּעַצֵּם,
- נִקְרָא אַחַת שֶׁלֹּא מוֹרַכְבַּת מַחֲלָקִים
- שׁוֹנִים (כִּי אִם יֵשׁ בָּהּ חֲלּוּקָה הִרִי
- מְדוּבָר עַל פְּרִטִּים שֶׁמִּחוּץ לְנִקְוָה
- הַעַצְמִית וְהַפָּנִימִית), הִרִי גַם כֹּאשֶׁר
- כִּלְלוֹת הָעַצֵּם נִעְלָם וְלֹא מִתְגַּלֶּה וְרַק
- "מִקְצָת" בָּאָה לִידֵי גִילּוֹי, אוֹתָהּ "מִקְצָת"
- נִחְשָׁבֶת כְּמוֹ הָעַצֵּם כּוֹלֵ. וּבְעִינֵינוּ – "מִקְצָת" מֵהַעֲנִין הַפָּנִימִי הַנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי
- לִימוּד הַתּוֹרָה הוּא, לַמַּעֲשֶׂה, הַמְשָׁכָה כֹּל הָעַצֵּם.
- וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּזֶה שֶׁקִּדְשָׁנוּ בְּמַצּוֹתֶיךָ** עֲנִין הַקִּידוּשִׁין-אִירוֹסִין
- הוּא הַקִּדְמָה לְוִתֵּן חֻלְקָנוּ בַּתּוֹרָתָךְ** עֲנִין הַנִּשְׂוִאִין, **הוּא**
- מִהֶטְעָמִים** אֶחָד הֶטְעָמִים **עַל זֶה שֶׁקוֹדֵם יִצְיָאָת מִצְרִים** ועוד לפני
- מִתֵּן תּוֹרָה בְּהַר סִינִי **נֶאֱמָרָה** בְּמִצְרַיִם **פְּרַשְׁתָּ הַחֹדֶשׁ** ²¹, **שֵׁישׁ בָּהּ**
- כְּמָה וְכְמָה מַצּוֹת** וְלֹא רַק מַצּוֹת שֶׁהֵיוּ שִׂיכּוֹת לְאוֹתָהּ שֶׁעַל אֵלָּא מַצּוֹת
- שְׁנוֹהֲגוֹת לְדוֹרוֹת וְנִמְנּוֹת בְּמִנֵּן הַמַּצּוֹת** כְּמוֹ מַצּוֹת שֶׁנִּתְּנוּ בַּמִּתֵּן
- תּוֹרָה], **כִּי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הוּתַחֲלָה** כְּמוֹכֵן מִסּוּיִם **הָעֲנִין דְּמִתֵּן-**
- תּוֹרָה** ²², **וְלִכֵּן לְפָנֵי יִצְיָאָת מִצְרַיִם נִצְטוּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכְמָה**

(17) ראה גם לקו"ת בלק עד, א דבמעלת התורה על המצוות שני ענינים "שהיא המשכת בחי" עליונה יותר .. וגם .. (ש"ע" התורה נמשך הגילוי בבחי' פנימיות". (18) לקו"ת בלק סח, ב. שם עא, ב. (19) כ"מ בלקו"ת בלק שם (סח, ב.). (20) המשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"א ע' תקנג. וראה גם שם ע' תטו. ח"ב ע' א'פא. ועוד. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 32 הע' 19. (21) בא יב, א ואילך. (22) ראה תורת מנחם - ספר המאמרים ניסן ע' קמט, שבהגאולה יציאת מצרים ניתן הכח גם על הגאולה והחירות דהתחתונים (ביטול הגזירה שלא יעלו למעלה). ולהעיר משמו"ר ספס"ו, שמדובר בענין האירוסין שהיו (בכללות) במתן תורה - ומביא ע"ז את הפסוק החודש שנאמר לפני (וסמוך ל) יציאת מצרים. ועפ"ז יומתק

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **מִצּוֹת, שְׁנֵה** המצוות שנאמרו בפרשת החודש לפני היציאה ממצרים הִיָּה
2 **הַקְדָּמָה** והכנה **לְהַעֲנִין דְּמַתְּנֵי תוֹרָה** שֶׁהַתַּחֲלִיל בִּיציאת
3 **מִצְרַיִם. וְלֹא־חֲרִי-זָה** אחרי היציאה ממצרים אבל עדיין לפני מתן תורה
4 **נִצְטָווּ** בני ישראל **עֲשׂוּ מִצּוֹת** נוספות על אלה שניתנו להם בפרשת
5 החודש **בְּמִקְרָהּ** ²³ **שְׁנֵה הָיָה**
6 **הַכֵּנָה לְמַתְּנֵי תוֹרָה בְּפוּעֵל**
7 וענין זה של מצוות שבאו בתור הכנה
8 למתן תורה הוא כעין המבואר לעיל
9 ש"קדשו במצוותיך" הוא הכנה ל"תן
10 חלקנו בתורתך" כשם שהקידושין הם
11 הכנה לנישואין.
12 **וּבִכְלָלוֹת יוֹתֵר** באופן כללי יותר,
13 מבלי להיכנס בפרטיות להבדלים בין
14 המצוות שניתנו במצרים למצוות
15 שניתנו במרה והמצוות שניתנו במתן
16 תורה **יֵשׁ לוֹמֵר, דָּזָה שֶׁהַתּוֹרָה**
17 **מִתְחַלֵּת בְּבִרְאשִׁית,** ולא
18 ב"החודש הזה לכם" שהיא המצווה
19 הראשונה שניתנה לבני ישראל
20 (כמבואר בפירוש רש"י בתחילת
21 פירושו על התורה) **מֵשׁוּם כַּח** ²⁴
22 **מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לָתֵת לָהֶם**
23 **נַחֲלַת גּוֹיִם** ²⁵, (כדברי רש"י –
24 שאם יאמרו אומות העולם לבני ישראל
25 ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה
26 גוים, יענו להם שכל הארץ היא של
27 הקדוש-ברוך-הוא, ברצונו נתנה להם,
28 וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו) **הוא**
29 **עַל-דֶּרֶךְ הַהִקְדָּמָה** וההכנה
30 **דְּמַעֲשֵׂה הַמִּצּוֹת לַתּוֹרָה, כִּי**
31 **רוֹבָם שֶׁל הַמִּצּוֹת תְּלוּיּוֹת**
32 **בְּאֶרְץ (נַחֲלַת גּוֹיִם)** ולכן ראוי
33 להזכיר את השייכות של בני ישראל
34 לארץ ישראל לפני הצייון על מעשה
35 המצוות שתחילתו ב"החודש הזה
36 לכם".
37 **וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שְׁנֵהוּ גַם**
38 **מִהֲטַעְמִים אֶחָד הִטְעַמְנוּ עַל זֶה שֶׁקּוֹדֵם חֵג הַשְּׁבִיעוֹת זָמַן**
- 39 **מִתֵּן תּוֹרָתָנוּ,** שענינו לימוד התורה **יִשְׁנֵם כְּמָה וְכְמָה מִצּוֹת**
40 **מִיַּחֲדוּת, הַמִּצּוֹת דְּחַג הַפֶּסַח** ו**מִצּוֹת סְפִירַת הָעוֹמֵר** שהם
41 הכנות למתן תורה בחג השבועות. **דְּכִמּוֹ שֶׁבְּכָל יוֹם, כְּשֶׁהָאָדָם**
42 **נַעֲשֶׂה בְרִיָּה חֲדָשָׁה** ²⁶ לאחר שהתעורר משנת הלילה ונשמתו חזרה
43 אליו והוא זוכה לכוחות רעניים
44 ומחודשים, **(עֲקֹר) לְמוֹד**
45 **הַתּוֹרָה** הוא **לְאַחֲרֵי קִיּוֹם**
46 **כְּמָה וְכְמָה מִצּוֹת (קְרִיאַת-**
47 **שְׁמַע, תְּפִילִּין, תְּפִלָּה**
48 **וְכו')** ²⁷ כך שלימוד התורה בא
49 (בעיקר) אחרי הכנה והקדמה של
50 כמה מצוות, **עַל-דֶּרֶךְ-זֶה** הוא
51 **בְּזִמְנֵי הַשָּׁנָה,** שגם בסדר מהלך
52 השנה ההתחלה היא במצוות,
53 וההמשך בתורה **שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח**
54 **כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא לִידַת**
55 **יִשְׂרָאֵל** ²⁸, ברומה לכך שכל אדם
56 נעשה מידי בוקר בריה חדשה, כך
57 עם ישראל כולו נולד מחדש בחג
58 הפסח מידי שנה בשנה **שֶׁלֹּא־חֲרִי**
59 **קִיּוֹם הַמִּצּוֹת הַמִּיּוֹחֲדוֹת**
60 **דְּזִמְנִים אֵלּוּ** של חג הפסח
61 והימים הבאים אחריו (שהם **מִצּוֹת**
62 **דְּחַג הַפֶּסַח וְדִימֵי סְפִירַת**
63 **הָעוֹמֵר)** הוא **זָמַן מִתֵּן**
64 **תּוֹרָתָנוּ** היינו קיום המצוות ואחר
65 כך לימוד התורה.
66 **(ד) וּמִמָּשִׁיף בְּהַמָּאָמֵר** הנזכר של
67 הרבי מהר"ש, **דְּכִמּוֹ שֶׁקִּידוּשֵׁי**
68 **אִישׁ וְאִשָּׁה כְּפִשּׁוּטִים הוּא**
69 **עַל-יְדֵי שֶׁהָאִישׁ נוֹתֵן לָהּ דָּבָר**
70 **(לַפְחוֹת פְּרוּטָה אוּ חֶפֶץ שְׁנֵה**
71 **פְּרוּטָה) שָׁבוּ הִיא יְכוּלָּה**
72 **לְקַנּוֹת חַיִּי נִפְשָׁה** ובכך היא
73 מסכימה להיות מקודשת לו, **עַל-**
74 **דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לָזֶה**
75 **שֶׁהִקְבָּה קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו,**
76 וקידש אותנו אליו, כביכול, **שֶׁעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצּוֹת נִמְשָׁךְ חֵיּוֹת**

שיציאת ישראל ממצרים היתה בזכות שקבלו התורה (פרש"י עה"פ שמות ג, יב. משמור"ר פ"ג, ד) - אף שהסיבה (הזכות) צריכה להיות לפני המסובב (היציאה ממצרים) * - כי הענין דמתן תורה התחיל ביציאת מצרים. (23) סנהדרין נו, ב. (24) תהלים קיא, ו. (25) פרש"י ר"פ בראשית. (26) ראה שו"ע אדה"ז מהדו"ב או"ח ס"ד סי"ג-יד. (27) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה "מצוה מן המובחר לקבוע אותה מיד אחר התפלה". וראה לקו"ת ברכה צו, ב. וראה תורת מנחם - ספר המאמרים כסלו ע' קכת. (28) יחזקאל קאפיטל טז.

(* ומה"ש בשו"ע או"ח ט"ו תקעא "יקבלו עליהם להתענות כו' כשינצלו" הוא לפי שהקבלה בפועל להתענות ישנה מקודם.

גן נעול אחותי כלה

ט

ביאור בדרך אפשר

43 **מִהֶמָּאֵר, שְׁעַל-יְדֵי הַמִּצּוֹת נַעֲשֶׂה מוֹבְדֵל מִהַתְּאוּת וּמִכָּל**
44 **מִדּוֹת הָרָעוּת, הָרִי שֶׁנִּפְעַל בּוֹ שִׁנּוּי פְּנִימִי מֵהוּתִי וְלֹא רַק עֵינֵי חִיצוֹנִי**
45 **וְשֶׁעֵינִי אוֹגְדִין פְּתִיחֵיהֶן הָאֵמֹר לַעֲלֹל בִּפְרוּשׁ הַכְּתוּב "גֵּן נְעוּל"**
46 **(שְׁנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמִּצּוֹת) הוּא שְׂאִין לוֹ תַעֲנוּג אֲלֵא**

47 **בְּאַלְקוּת וְלֹא בִשּׁוֹם דְּבַר אַחֵר שׁוֹה**
48 **בּוֹרְאִי מוֹכִיחַ שֶׁהַשְּׁפָעָה הִיא עֲמוּקָה**
49 **וּפְנִימִית בְּיֹתֵר (לְמִרּוֹת שְׂכָאמֹר**
50 **מְקוּרָה בְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא 'סוֹבֵב'**
51 **וּמְקִיף, כִּי בִכּוּחוֹ שֶׁל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת**
52 **לֵהִבִּיא אֶת הַמַּשְׁכָּה הַזֶּה בִּפְנִימִיּוּת).**
53 **אֲלֵא שְׂכָל זֶה אִף שֶׁמְדוּבָר בְּדִבְרֵי**
54 **גְּבוּהִים וְנִעְלִים בַּעֲבוּרֵת ה' הַחֵל**
55 **מֵהַתְּרַחֲקוֹת מֵתַאוּת וּמִיִּדּוֹת רַעוּת וְעַד**
56 **לְמַצֵּב שֶׁבּוֹ אֵין לְאִדֶּם שׁוֹם תַּעֲנוּג מִלְּבָד**
57 **הַתַּעֲנוּג בְּאַלְקוּת הוּא רַק**
58 **בְּחִיצוֹנִיּוּת הַלֵּב הֵינּוּ שְׂכָל זֶה**
59 **בַּהֲחֻלַּת נֹגַע לוֹ בִּפְנִימִיּוּת וְחוּדֵר לְלִיבּוֹ**
60 **וְעוֹשֶׂה בּוֹ שִׁנּוּי מֵהוּתִי וּבְכָל זֹאת**
61 **הַדְּבַר מְגִיעַ רַק לְחִיצוֹנִיּוּת הַלֵּב וְלֹא**
62 **נִקְלָט עֲדִין בְּתוֹךְ תוֹךְ עוֹמֵק**
63 **לְבָבוֹ וְיֵשׁ נִקְוָה עֲמוּקָה וּפְנִימִית**
64 **מֵאֵד, "תוֹךְ תוֹךְ עוֹמֵק לְבָבוֹ", שֶׁבֶּה**
65 **הַהֲשָׁפָעָה עֲדִין לֹא חוּדֵרָת. וְלִכֵּן**
66 **נִקְרָאת אֲרוּסָה³¹ וְרַק כֹּאשֶׁר נִפְעַל**
67 **עֵינֵי הַנִּישׁוּאִין, אוֹי הַהֲתַרְכּוּבֹת שֶׁל**
68 **הָאִדֶּם לְאַלְקוּת הִיא בְּמִידָה כּוֹז שִׁישׁ**
69 **לֵה פְעוּלָה וְהַשְּׁפָעָה גַם בְּתוֹכֵי עוֹמֵק**
70 **הַלֵּב.**

71 **וְעַתָּה חוּדֵר לִישׁוּב הַשְּׂאֵלָה שֶׁנִּשְׂאָלָה**
72 **בְּתַחֲלִיל הַמֵּאמֵר: לִשְׁם מֵה הוֹבֵא בְּמֵאמֵר פִּירוּשׁ הַתִּירוּשׁ שֶׁ"גֵּן נְעוּל" הוּא גֵן**
73 **עֵדֵן וְהָרִי גַם אִם נִפְרַשׁ שֶׁהַמִּשְׁלַל מִ"גֵּן נְעוּל" שֶׁבִּפְסוּק זֶה מְדַבֵּר עַל גֵּן בְּמוֹכֵן**
74 **הַפְּשׁוּט, גֵּן גִּשְׁמִי, עֲדִין מוֹכֵן שֶׁ"אוֹגְדִין פְּתִיחֵיהֶן" בְּנִמְשָׁל הֵינּוּ הַתַּעֲנוּגִים הוּא**
75 **רַק בְּאַלְקוּת וּמֵה נֹסֵף בְּהַבְנַת הָעֵינִי עַל-יְדֵי פִירוּשׁ הַתִּירוּשׁ שֶׁ"גֵּן נְעוּל" הוּא**
76 **גֵּן עֵדֵן? וְהַבִּיאוּר:**

77 **וְעַל-פִּי-זֶה שֶׁ"גֵּן נְעוּל" לֹא מְדַבֵּר רַק אֲלֵא עֲצֵם הָעִיסוּק בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת**
78 **וּבְלִימּוֹד הַתּוֹרָה אֲלֵא שֶׁהָאִדֶּם נִמְצָא בְּדִרְגָּא שֶׁהוּא "נְעוּל" וְלֹא מֵאִפְשָׁר כְּנִיסָה**
79 **שֶׁל שׁוֹם עוֹנֵג ("גֵּן") מִלְּבָד הַתַּעֲנוּג בְּאַלְקוּת וְיֵשׁ לְבָאֵר פִּירוּשׁ הַתִּירוּשׁ**
80 **שֶׁ"גֵּן נְעוּל קָאִי עַל גֵּן-עֵדֵן, שְׂאִי-אִפְשָׁר לְכַנֵּס בּוֹ כִּי-אֵם**
81 **נִפְשׁוֹת הַצִּדִּיקִים וְהוּא "נְעוּל" בְּפָנֵי כָל שָׂאֵר בְּנֵי הָאִדֶּם שְׂאִינִם צִדִּיקִים,**
82 **כִּי הָעֵינִי דְּאוֹגְדִין קוֹשֵׁרִים וְסוּגֵרִים פְּתִיחֵיהֶן בְּאוֹפֵן הַנִּי"ל שֶׁגַם**
83 **הַתַּעֲנוּג שֶׁלּוֹ וְלֹא רַק הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדִּיבּוּר וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ הוּא רַק**
84 **בְּאַלְקוּת, הוּא עַל-יְדֵי הַמַּשְׁכָּה הָאִדֶּם מְלַמֵּעָה (עַל-יְדֵי**

1 **לְהָאִדֶּם שְׂמִקִּים הַמִּצּוֹת, בְּדוּמָה לִכְךָ שֶׁהָאִישׁ נוֹתֵן לְאִשָּׁה דְּבַר שֶׁהִיא**
2 **יִכְוֹלָה לְקַבֵּל עַל יְדוֹ חַיּוּת, כִּךְ הַמַּשְׁכָּה וְהַתְּגַלּוּת הָאַלְקוּת שֶׁבִּיאָה לְאִדֶּם עַל-יְדֵי**
3 **קִיּוֹם הַמִּצְוֹת מִשְׁפִּיעָה לוֹ חַיּוּת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁹ עַל הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר**
4 **יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאִדֶּם וְחִי בָּהֶם.**

5 **וְהִגֵּם שֶׁהַמִּצּוֹת הֵם רִצּוֹן**
6 **הָעֲלִיּוֹן, דְּרִצּוֹן הוּא בְּחִינַת**
7 **סוֹבֵב, שְׂמִצָּד עֲצָמוֹ הוּא**
8 **קָדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מִהָעוֹלָמוֹת, עַל**
9 **הָאֵמֹר שֶׁקִּיּוֹם הַמִּצְוֹת מִמְשִׁיךְ לְאִדֶּם**
10 **חַיּוּת יֵשׁ מִקּוֹם לְשֹׂאֵל: כִּשֶּׁם שֶׁבִּכּוּחוֹת**
11 **הַנֶּפֶשׁ הַמוֹחִין וְהַמִּיּוֹת (הַשְּׂכָל וְהַרְגֵשׁ)**
12 **הֵם כּוּחוֹת 'פְּנִימִיִּם' (שֶׁמְלּוּבָשִׁים**
13 **בְּאַבְרֵי הַגּוֹף, וְהֵם כּוּחוֹת מוֹגֵדִים**
14 **וּמְחֻלָּקִים) וְאִילוֹ כּוֹחַ הַרִצּוֹן הוּא כּוֹחַ**
15 **'מְקִיף' וְכֻלָּי שֶׁנִּמְצָא בְּכָל הַגּוֹף**
16 **בְּשׁוּוֹה, כִּךְ לְמַעֲלָה, כְּבִיכּוֹל, עוֹשֶׂר**
17 **הַסִּפּוּרֹת הֵם הַמַּשְׁכּוֹת 'פְּנִימִיּוּת' וְאִילוֹ**
18 **הַרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן הוּא 'מְקִיף' וְכֻלָּי**
19 **וְלַמַּעֲלָה מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָם וּבִנְבְּרָאִים**
20 **בְּאוֹפֵן פְּנִימִי, וּמֵאִחֵר שֶׁהַמִּצְוֹת הֵן**
21 **בִּטּוּי לְרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, אִיךְ אִפְשָׁר לּוֹמַר**
22 **שֶׁקִּיּוֹם הַמִּצְוֹת מִמְשִׁיךְ לְאִדֶּם חַיּוּת**
23 **פְּנִימִית? עַל כִּךְ בֵּא הַמַּעֲנֶה: מִכָּל-**
24 **מִקּוֹם אִף שֶׁבְּמִקּוּר הַמִּצְוֹת נִמְשַׁכּוֹת**
25 **מֵהַרִצּוֹן הַמְּקִיף, בְּכָל זֹאת נִמְשָׁף**
26 **וּמֵתַגְלָה מֵאִדֶּם זֶה חַיּוּת לְהָאִדֶּם**
27 **שְׂמִקִּים הַמִּצּוֹת, חַיּוּת**
28 **פְּנִימִית[ת] ³⁰.**

29 **וּמִמְשִׁיךְ וּמִבִּיא הוֹכַחָה לִכְךָ שֶׁלְּאִדֶּם**
30 **הַנִּמְשָׁךְ בְּנִפְשׁ הָאִדֶּם עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת יֵשׁ הַשְּׁפָעָה פְּנִימִית וְלֹא רַק פְּעוּלָה**
31 **בְּדֶרֶךְ מְקִיף:**

32 **וְכִמּוֹכֵן גַּם מִזֶּה שֶׁהָאִדֶּם שְׂנִמְשָׁף עַל-יְדֵי הַמִּצּוֹת פּוֹעֵל (לֹא**
33 **רַק בְּמַחֲשָׁבָה דְּבִיּוֹר וּמַעֲשֶׂה שְׂלּוֹ, שֶׁהֵם דְּבָרִים חִיצוֹנִיִּים לְעוֹמֵת**
34 **כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָם וְהַשְּׁפָעָה עֲלֵיהֶם יִכְוֹלָה לְהִיּוֹת גַּם כְּתוּצָאָה מֵאִדֶּם מְקִיף,**
35 **כִּפִּי שְׂרוּאִים בְּטִבַּע הָאִדֶּם שְׂכָרִי לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיו בְּמַחֲשָׁבָה דְּבִיּוֹר וּמַעֲשֶׂה, הֵינּוּ**
36 **בְּהַנְהִיגָה בְּפּוֹעֵל, אֵין הַכְּרַח שֶׁהַשְּׁפָעָה תַּחֲדוּר בּוֹ בִּפְנִימִיּוּת וְהוּא יוֹדֵהָ**
37 **לְחַלּוּטֵין עִם תּוֹכֵן הַמַּעֲשִׂים, מֵהַ-שְּׂאִין-כֵּן כְּדִי לְחַלּוֹל שִׁנּוּי וְלַהֲשִׁיפַע עַל**
38 **הַשְּׂכָל וְהַרְגֵשׁ שֶׁלּוֹ יֵשׁ צוּרֵךְ בְּהַשְּׁפָעָה פְּנִימִית, וְכִיּוּן שְׂכָאֵן הָאִדֶּם הָאַלְקוּי**
39 **הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת מִשְׁפִּיעַ לֹא רַק עַל הַחֲלֵק הַחִיצוֹנִי שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה,**
40 **דִּיבּוּר וּמַעֲשֶׂה אֲלֵא גַם בְּהַמִּדּוֹת רַגֵּשׁ הַלֵּב וְעַד בְּהַרִצּוֹן וְתַעֲנוּג**
41 **שְׂבוֹ, וְיִתְרִיהַ מִזּוֹ שִׁישׁ לֹה הַשְּׁפָעָה גַם עַל הַכּוּחוֹת הַנִּעְלִים יוֹתֵר, הַרִצּוֹן**
42 **וְהַתַּעֲנוּג שֶׁהֵם כּוּחוֹת עֲמוּקִים יוֹתֵר בְּנִפְשׁ וְכִמּוֹכָא לְעִיל (סַעִיף א-ב)**

(29) אחרי יח, ה. ובלקו"ת שה"ש ב, א [ועד"ז בדרך חיים פע"ה (פב, א ואילך)] "וחי בהם - שמקבל מהם חיות". (30) ראה גם תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ע' נח. ולהעיר מתניא פמ"ו - ראה תורת מנחם - ספר המאמרים שם הערה 50. (31) ראה לקו"ת מטות פה, ג, דכשנקלט האור "בתוך תוך עומק לבבו", אז דוקא נק' נשואה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קיום המצות), והמשכת וגילוי האור בנפש הוא הנותן את הכוח לכך
 2 ולכן המושל על זה הוא מגן-עדן, תענוג אלקי (שמלמלה)³² כי אין הכוונה רק להביא משל לעצם העובדה שהתענוג
 3 הוא רק באלוקות אלא המשל מכון גם במובן זה שכוונו שבמשל מדובר על
 4 תענוג באלוקות שישנו בגן עדן, כך
 5 בנמשל האדם בא לידי כך בכוח
 6 המשכת האלוקות בנפשו.
 7 ויש לומר, וליישב את השאלה
 8 האמורה דזה שמביא בהמאמר
 9 (בתחלתו) פירוש התרגום,
 10 ש"גן נעול" האמור בפסוק הוא גן עדן
 11 (למרות שגם גן כפשוטו הוא משל
 12 הולם) הוא, כי פירוש זה הוא
 13 היסוד להבאור שבהמאמר,
 14 שאוגדין פתחיהן הוא ענין
 15 קדשנו במצותיהן והקירוב
 16 לאלוקות שנהי' עלידי קיום המצוות,
 17 כמבואר לעיל בהרחבה.
 18 (ה) ובעומק יותר יש לומר
 19 בהקדים הביאור בזה בטעם
 20 וסיבת הדבר שמאריך בהמאמר
 21 בענין ותן חלקנו בתורתך
 22 (שהוא ענין הנשואין),
 23 דלכאורה, הרי במאמר זה
 24 הוא מבאר שגן נעול הוא
 25 ענין קדשנו במצותיהן, ומה
 26 נוגע כאן לבאר הענין דותן
 27 חלקנו בתורתך שהוא ענין
 28 הנישואין ועוד להאריך בענין זה?
 29 ובפשטות יש לומר, דזה
 30 שמבאר כאן הענין דותן
 31 חלקנו בתורתך, נוגע לגל
 32 נעול שבהמשך הכתוב שהוא
 33 ענין נוסף על "גן נעול". דאיתא יש,
 34 מובא במדרש³³ על פסוק זה גן
 35 נעול אלו התולדות, גל נעול
 36 אלו הבעולות, ומבאר
 37 ה'צמח צדק'³⁴ את המשמעות
 38 הרוחנית הפנימית של הדברים דגן
 39 נעול הוא בחינת ארוסה, וגל נעול הוא בחינת נשואה
- וכמבואר לעיל שענין הנישואין שהוא יחוד פנימי מורה על קשר עמוק ופנימי
 יותר בין האדם והקדוש-ברוך-הוא. ויש לקשר זה פירוש זה של ה'צמח
 צדק' ש"גן נעול" הוא ענין האירוסין-קידושין ו"גל נעול" הוא ענין
 הנישואין" עם פירוש נוסף של ה'צמח צדק'³⁵ דגל נעול הוא
 ענין גל³⁶ עיני ואביטה
 נפלאות מתורתך, כי עיקר
 ענין הנישואין יהיה לעתיד
 לבוא³⁷, הדרגה הגבוהה ביחוד בני
 ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא תהיה
 לעתיד לבוא, כאשר האלוקות תהיה
 בגילוי, "גל עיני" ולימוד התורה יהיה
 בתכלית השלימות לפי שאז
 יהיה³⁸ הגילוי דפנימיות
 התורה³⁹ וגם הדברים שכינם הם
 בהעלם, והלימוד עליהם הוא בידיעת
 המציאות בלבד. יהיו בגילוי בהשגת
 המהות]. ואמנם לפי זה אפשר לבאר
 מדוע במאמר מדובר גם על "גל נעול"
 ("ותן חלקנו בתורתך") ולא רק על "גן
 נעול" (קדשנו במצוותיהן) כי ענין
 הנישואין בא בהמשך לענין הקידושין
 אצל, כיון שבמאמר זה
 (דהמשך מצה זו) מדבר רק
 בענין גן נעול (והבאור דגל
 נעול מתחיל בהמאמר
 שלאחריו⁴⁰ ב'המשך' מצה זו
 תר"ם ששני המאמרים הללו הם
 חלקים ממנו), מסתבר לומר,
 דזה שמבאר במאמר זה
 דיבור-המתחיל "גן נעול" הענין
 דותן חלקנו בתורתך, אף שאין
 זה הנושא העיקרי של המאמר הוא,
 כי על-ידי זה מתווסף באור
 בהבנת הענין דגן נעול עצמו
 (ולא רק משום ש"גן נעול" הוא הכנה
 והקדמה ל"גל נעול"). דזה שעל-
 ידי העבודה דגן נעול
 (קדשנו במצותיהן) באים
 לותן חלקנו בתורתך -
 קליטה בפנימיות, שזהו היתרון של לימוד התורה על קיום המצוות

(32) והלשון אוגדין פתחיהן (ראה לעיל הערה 9) - אף שהתענוג שלו הוא רק באלקות - יש לומר, כי גם בחינה זו נק' אתכפא (ראה לקו"ת שם פד, ג). ולהעיר מספיהמ"צ להצ"צ צו, א-ב, דגם כשיש לו אהבת ה' אלא שהאהבה היא רק בחיצוניות הלב, נכלל זה ב"כובש את יצרו". (33) שהש"ר עה"פ. (34) אוה"ת שה"ש כרך ב' ע' תמג. (35) אוה"ת שם ע' תנו. (36) תהלים קיט, יח. (37) שמו"ר ספט"ו. (38) פרש"י עה"פ שה"ש א, ב. (39) לקו"ת שה"ש מח, א. (40) פי"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מלמעלה היא בהתאמה ולפי אופן ההתעוררות מלמטה וכאשר האדם מצידו
עושה את עבודתו והולך מחיל אל חיל באופן של "לכתחילה אריבער" הרי
זה גורם שגם ההמשכה והגילוי האלוקי מלמעלה שעל-ידי
עבודות אלו תהיה 'לכתחילה אריבער', גם בערך
ה'לכתחילה אריבער'
דעבודת האדם שהיא "לכתחילה
אריבער" לא רק ביחס לעבודה
מסודרת על פי סדר והדרגה אלא
"לכתחילה אריבער" ומעבר להגבלות
אפילו ביחס ל"לכתחילה אריבער"
שמצד האדם. היינו שכאשר
ה"אתערותא דלתתא" היא מתוך יציאה
מהגדרים והגבלות של האדם, אזי
ה"אתערותא דלעילא" שנגרמת על ידי
זה היא לא רק יחסית להתעוררות של
האדם אלא למעלה מהגדרים והגבלות
כפי שהם מלמעלה. דנוסף לזה
שפשהעבודה היא באופן
דינעתי יגיעה יותר מעבודה רגילה,
אזי ומצאתי⁴³, דמצאיה היא
שלא לפי ערך היגיעה, בשונה
מרווח ושכר שבה על ידי עבודה
וכמידת המאמץ כך מידת השכר הרי
זכות היגיעה זוכים לשכר שאינו לפי
ערך המאמץ כמו מציאה שגרי
מצאיה באה בהיסח הדעת⁴⁴
ולא כתוצאה של מאמץ מצד האדם,
אלא יתירה מזו המציאה גופא
עצמה היא באופן ד'לכתחילה
אריבער'.
ויהי-רצון, שעל-ידי הדיבור
בענינים אלה, ובפרט על-ידי
העבודה בזה בפועל, נזכה
בקירוב ממש לגאולה
העתידה, שאז יהיה השלמות
של שני הענינים המבוארים לעיל
דקדשנו במצותיך קידושין, "גן
נעול" ותן חלקנו בתורתך,
נישואין, "גל נעול" שלימות המצות - כנוסח התפילה שמבטאים על
הגאולה ובניין בית המקדש ושם נעשה לפניה במצות רצונך⁴⁵ שאז

1 כמבואר לעיל הוא לפי שהמשכה דהמצות שעל-ידי נעשה
2 הקדושין, היא באופן דוחי בהם בחיות פנימיות [כנ"ל
3 סעיף ד) כמוסבר לעיל שקיום המצוות מגלה וממשיך אלוקות בפנימיות.
4 אלא שגילוי ענין זה שתחילה נמשך אך לא ניכר ונרגש הוא
5 בהנישואין דותן חלקנו
6 בתורתך שאז ההמשכה שנמשכה על
7 ידי המצוות באה לידי גילוי, ופעולתה
8 בנפש האדם ניכרת ונרגשת.
9 (ו) וזהו גן נעול גוי, גל נעול
10 גוי, ולכן שני הדברים באים בפסוק
11 בזה אחר זה דגן נעול היא
12 העבודה דקיום המצות, ענין
13 הקידושין וגל נעול הוא עסק
14 התורה ובפרט פנימיות
15 התורה, ענין הנישואין, ושתי
16 העבודות הן של קיום המצוות והן
17 של לימוד התורה צריכות להיות
18 באופן ד'מלכתחילה
19 אריבער', בהוראת פעל יום
20 ההולדת⁴¹ הרבי מהר"ש שאמר את
21 הפתגם הידוע שנחשב למאפיין את
22 סדר עבודתו: העולם אומר שכאשר אי
23 אפשר ללכת מלמטה אזי מדרגים
24 מלמעלה ואני אומר - לכתחילה
25 אריבער, היינו שמלכתחילה יש
26 להתעלות מעל המכשולים ולהתקדם
27 מעבר ליעד. ועל-דרך-זה הוא
28 בההילוך דילכו מחיל אל
29 חיל⁴², היינו הליכה והתקדמות
30 ועליה מדרגה לדרגה, מהדרגא
31 דאירוסין (גן נעול) להדרגא
32 דנישואין (גל נעול),
33 שההילוך והעליה צריכים
34 להיות באופן ד'לכתחילה
35 אריבער ללא התחשבות בשום
36 מכשול מלכתחילה. ובאתערותא-
37 דלתתא אתערותא דלעילא,
38 כלשון הזוהר שהתעוררות למטה, מצד
39 האדם, פועלת וממשיכה התעוררות למעלה, מצידו של הקדוש-ברוך-הוא
40 הנותן לאדם כוחות לעבוד את עבודתו וכמבואר בחסידות שהתעוררות

(41) אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד. (42) תהלים פד, ח. (43) מגילה ו, ב.
(44) סנהדרין צז, א. (45) נוסח תפלת מוסף דשבת ויו"ט. וראה תו"א ויחי מו, ד ואילך. תו"ח שם (צה, א. צו, ג-ד). אוה"ת
ויחי כרך ו תתשכח, ב ואילך. שם כרך ז תתתסח, סע"ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. מצה זו תר"ם פס"ג.
ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

- 1 עבודת הקרבנות (וכללות קיום
- 2 המצוות) יהיו בשלימות, ושלמות
- 3 התורה - כפי שנאמר על לעתיד
- 4 לבוא שאז תורה חדשה מאתי
- 5 תצא⁴⁶, וכל זה יהיה באופן
- 6 דלא עכבן אפילו כהרף

1 תצא⁴⁶, וכל זה יהיה באופן דלא עכבן אפילו
2 כהרף עין⁴⁷, וזה גופא באופן דלכתחילה
3 אריבער, שלא עכבן אפילו כהרף עין ממש
4 ממש.

ביאור בדרך אפשר

- 7 עין⁴⁷, אלא תכף ומיד וזה גופא
- 8 המהירות ואי העיכוב עצמם באופן
- 9 דלכתחילה אריבער, כלומר
- 10 ללא כל עיכוב כלל וכלל שלא
- 11 עכבן אפילו כהרף עין ממש
- 12 ממש.

(46 ישע' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג. 47) כמו שהי' ביציאת מצרים (מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, מא). והרי כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מכ"ה ז, טו).

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

- 1 התינא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
- 2 שהיה רבי מאיר אומר, מה נשתנה צבע התכלת שנצטוו ליתנו
- 3 בציצות יותר מכל מיני צבעונין. מפני שהתכלת דומה מראיתו
- 4 לים, וים דומה הוא במראהו לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד.
- 5 שנאמר לגבי הרקיע "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו
- 6 כמעשה לבנת הקספיר וכעצם השמים לטהר", וכתוב לגבי כסא

- 7 הכבוד "כמראה אבן ספיר דמות כסא", הרי שהספיר שהוא
- 8 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
- 9 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
- 10 שהוא קלף. אינו כותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על הנייר
- 11 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה
- 12 כעור שניתן לכתוב עליו, ולא על

המשך ביאור למסכת כתובות ליום חמישי עמ' א

- 1 הספק: האם האריסים אדעתא דבעל נחית - ירדו לעבודה זו על
- 2 דעת שהיה אריסיו של הבעל והוא ישלם להם, וכיון דאיסתלק
- 3 ליה בעל - אחר שהסתלק הבעל מההוצאות והשבח של שדה זו,
- 4 איסתלקו להו - מסולקים גם הם משדה זו, שכן הם באים מכוחו
- 5 ודינם כדינו. או דלמא, אדעתא דארעא נחית - ירדו לעבודה זו על
- 6 דעת השדה עצמה, שיטלו ממנה את חלקם בשבח, וארעא כי
- 7 קיימא, לאריסי קיימא - והקרקע הרי עומדת לכך שיוורידו לתוכה
- 8 אריסים, שאם לא היה הבעל מוריד אותם, היתה האשה שוכרת
- 9 אריסים שיעבדו בשדה, ואף אחר שהפסיד הבעל את זכויותיו אין
- 10 האריסים מפסידים את חלקם.
- 11 הגמרא תמוהה על הצד בספק שלפיו הפסידו האריסים את חלקם
- 12 בשדה. מקשה הגמרא: מתקוף לה רבא בר רב חנן, מאי שניא - במה
- 13 שונה דין האריסים הללו מדינו של תיורד לתוף שדה חבירו, ונמעה
- 14 שלא ברשות, שהדין הוא ששמן לו את השבח וההוצאות, וידו על
- 15 התהנותה ליטול את הפחות מביניהם, אך אינו מפסיד לגמרי. ואף
- 16 כאן, גם אם נחשיב את האריסים כיורדים שלא ברשות, כיון שלא
- 17 ירדו מדעת האשה, מכל מקום אין סברא שיפסידו הכל.
- 18 מתרצת הגמרא: אין זו קושיא, כיון דהתם, לגבי היורד לשדה
- 19 חברו שלא ברשות, ליכא איניש דפטר - אין אדם אחר שהיה טורח
- 20 בשדה זו, ולכן חייב הבעלים לשלם לו הוצאה או שבח והפחות
- 21 שביניהם, שהרי לולי אותו יורד לא היו נטיעות אלו בשדה כלל,
- 22 ונמצא שלבעל השדה אין הפסד בכך שיטול הלה את הוצאותיו
- 23 או את השבח. אבל הקא, בבעל שהוריד אריסים לשדה של
- 24 אשתו, אף לולי האריסים היתה השדה ניטעת, כיון דאיכא בעל
- 25 דפטר - הרי הבעל הוא שצריך לטרוח בשדה, ואם היה עובד
- 26 בשדה בעצמו, לא היה נוטל הוצאות ולא שבח, שהרי אבל מעט

- 27 מהפירות, וכדין משנתנו שמה שהוציא הוציא ומה שאכל אבל,
- 28 ולכן יתכן שאינה צריכה לשלם לאריסים כלום.
- 29 מבררת הגמרא: מאי הוי עלה - כיצד נפסקה ההלכה בספק זה, של
- 30 בעל שהוריד אריסים לשדה מלוג. פוסקת הגמרא: אמר רב הונא
- 31 בריה דרב יהושע, חזין - יש להתבונן ולראות, אי הפעל עצמו
- 32 ארים הוא, והיה יכול לעבוד בשדה זו בעצמו, נמצא שלא
- 33 הרוויחה האשה בעבודת האריסים, שהרי לולי עבודתם היה
- 34 בעלה עובד בעצמו את הקרקע, ולא היתה צריכה לשלם לו דבר
- 35 אחרי שגירשה, ולכן אם איסתלק ליה בעל, אסתלקו להו האריסים,
- 36 ואינה משלמת להם כלום. אך אי בעל עצמו לאו ארים הוא, הרי
- 37 ארעא לאריסי קיימא - עומדת הקרקע להוריד לתוכה אריסים,
- 38 וכיון שהועילו לה אריסים אלו שעשו את עבודת הקרקע, דינם
- 39 כיורדים ברשות שנוטלים כמנהג אריסי המדינה, כאילו האשה
- 40 שוכרתם.

* * *

- 42 הגמרא מבררת האם בעל יכול למכור את זכותו לאכול פירות של
- 43 נכסי מלוג. מסתפקת הגמרא: איכעיא להו, בעל ששכר קרקע נכסי
- 44 מלוג לפירות, כלומר, מכר ללווה את הזכות לעבוד בקרקע
- 45 ולאכול את פירותיה, כפי שהיה הבעל יכול לעשות, מהו - האם
- 46 יכול הבעל לעשות זאת. ומבארת הגמרא את צדדי הספק: מי
- 47 אמרינן, מאי דקני (לה) אקני - מה שהיה קניו לבעל, כלומר זכות
- 48 הפירות בשדה זו, יכול הוא למכור. או דלמא אינו יכול למכור,
- 49 שכן כי תקניו ליה רבנן - מה שתקנו חכמים פירות מלוג לבעל,

בס"ד. משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ו' אייר ה'תנש"א.

25 ע"י משיח צדקנו, היינו, ש"וילדה זכר" רומז על
26 "לידת (התגלות) נשמת משיח שהיא ממדריגה היותר
27 עליונה.. מעלמא דדכורא"¹⁰.

28 ובפרטיות יותר: "אשה כי תזריע" – קאי על
29 כללות העבודה דכנסת ישראל ("אשה") בזמן
30 הגלות שנמשלה ל"זריעה"¹¹ ("תזריע"), כמ"ש
31 "וזרעתי לי בארץ"¹², "הבאים ישרש יעקב גו"¹³;
32 וע"י הזריעה ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך
33 הגלות"¹⁴ נעשית (תיכף ומיד, ללא הפסק כלל)
34 הצמיחה ("יציץ ופרח ישראל"¹⁵) דהגאולה
35 האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו שאין אחרי'
36 גלות – "וילדה זכר".

37 ו"מצורע" – כדאיתא בגמרא¹⁵ "מה שמו (של
38 משיח).. חיורא דבי רבי שמו (מצורע של בית
39 רבי¹⁶), שנאמר¹⁷ אכן חלינו הוא נשא ומכאובינו
40 סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלקים
41 ומעונה", "מאי סימני' יתיב ביני' עניי סובלי
42 חלאים"¹⁸, "מנוגעים, והוא נמי מנוגע, דכתיב¹⁹
43 והוא מחולל מפשעינו וכתוב חלינו הוא נשא"²⁰.

44 ובפרטיות יותר – כהמשך הכתוב "זאת תהי'
45 תורת המצורע ביום טהרתו"²¹, ועד שנוהגין לקרוא
46 פרשה זו בשם "פרשת טהרה"²² – ש"מצורע" הוא
47 שמו של משיח בזמן הגלות, שאף שמצד עצמו הוא
48 בתכלית השלימות, כמ"ש²³ "ישכיל עבדי ירום
49 ונשא וגבה מאד", מ"מ, סובל וכואב בעצמו צער

1 א. בהמשך להמדובר ומודגש ביותר בזמן
2 האחרון ממש ע"ד הצורך בפעולתו של כאו"א
3 מישראל לעשות כל התלוי בו להביא את משיח
4 צדקנו בפועל ממש תיכף ומיד ממש¹,

5 – כיון שבימינו אלה ממש (עם סיומו של
6 חודש ניסן דהי' תהא שנת אראנו נפלאות) "כלו כל
7 הקיציץ" ("קץ הימים" ו"קץ הימין"²) כפשוטו ממש³,
8 ובודאי שתיכף ומיד בא משיח צדקנו, וכאו"א
9 מראה באצבעו ואומר "הנה זה (מלך המשיח) בא"⁴,
10 שכבר בא (בלשון עבר) ברגע שלפני רגע זה –

11 יש לבאר הדגשת ענין הגאולה ופעולת כאו"א
12 מישראל בהבאת הגאולה בעניני יום הש"ק זה⁵:
13 לכל לראש – בעניני התורה השייכים במיוחד ליום
14 הש"ק זה – בפרשת השבוע (כולל גם הפרשה
15 שמתחילין לקרוא במנחה), וכן בפרקי אבות דיום
16 הש"ק זה⁶, וגם בתוכנו של הזמן – הן בנוגע
17 לכללות החודש, והן בנוגע לימי הספירה, כדלקמן.

18 ב. בפרשת השבוע – תזריע-מצורע – מודגש
19 ביותר ענין הגאולה:

20 "תזריע" – "אשה כי תזריע וילדה זכר" –
21 כידוע⁷ שלידה ("וילדה") רומזת על גאולה (כמ"ש⁸
22 "ילדה ציון את בני"), ולידת זכר רומזת על החזק
23 והתוקף (זכר) דגאולה האמיתית והשלימה, גאולה
24 נצחית שאין אחרי' גלות ("שיר חדש" לשון זכר⁹)

(1) שיחת כ"ח ניסן. קונטרס משיחות ש"פ שמיני.

(2) ראה אוה"ת ר"פ מקץ. וש"נ.

(3) נוסף לכך שבזמן הגמרא כבר "כלו כל הקיציץ" (סנהדרין
צז, ב).

(4) שה"ש ב, ח ובשה"ר עה"פ פ"ב, ח (ב).

(5) נוסף על הדגשת השייכות הכללית דגאולה ליום השבת
בשירו של יום – "מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד
לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).
(6) ובפרט בהלימוד בפעם הראשון והעיקרי (בשנה זו) –
בשבתות שבין פסח לעצרת, כהכנה למתן-תורה (אף שהמשך
הלימוד הוא גם בכל שבתות הקיץ), ובאופן דפוולה נמשכת על
ובכל שבתות השנה כולה (גם בימות הגשמים).

(7) אוה"ת פרשתנו (כרך א') ע' ע. וראה גם תו"א ר"פ ורא.
תו"ח שם צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות ק"פ פ"ב (דרמ"צ
עז, סע"ב ואילך)). ועוד.

(8) ישע"י סו, ח.

(9) תהלים צו, א. ישע"י מב, יו"ד. וראה מכילתא בשלח טו,
א. הובא בתורה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

(10) אוה"ת ריש פרשתנו (כרך ב) ע' תצא – בשם האוה"ח
ר"פ תזריע (וראה גם הגהות הצ"צ לפי האוה"ח – באוה"ת ריש
פרשתנו (כרך ג') ע' תתט ואילך). ובאוה"ת שבעה ערה 7: "וילדה
זכר קאי על משיח .. מבחינה ומדריגה עליונה מבחי' עתיק".

(11) ראה תו"א שמות נג, ג ואילך. שם ר"פ בשלח. ובכ"מ.

(12) הושע ב, כה.

(13) ישע"י כז, ו.

(14) תניא רפ"ז.

(15) סנהדרין צח, ב.

(16) פרש"י שם. וראה לקמן ס"ח.

(17) ישע"י נג, ד.

(18) סנהדרין שם, א.

(19) ישע"י שם, ה.

(20) פרש"י סנהדרין שם.

(21) ראה בארוכה אוה"ח ר"פ מצורע – פרטי הרמזים
בהשייכות דטהרת מצורע לביאת המשיח.

(22) ראה לקו"ש ח"ז ע' 100 הערה 5.

(23) ישע"י נב, יג. תרגום עה"פ. זח"א קפא, ב.

30 תוכן הפרשה, הי' מתאים יותר שהפרשה שמדברת
31 בדיני נגעים (ענין הגלות) תקרא בשם "מצורע",
32 והפרשה שמדברת בדיני הטהרה (ענין הגאולה)
33 תקרא בשם "תזריע"?

34 (ד) ועד"ז בנוגע לשמו של משיח: כיון שמשיח
35 הוא גואלם של ישראל – למה מדגישים בשמו
36 (שהשם מתאר מהותו וענינו) ענין הגלות ע"י
37 קריאתו בשם "מצורע"?!?

38 ד. ויובן בהקדם הביאור בענין הנגעים²⁸:
39 על הפסוק "אדם כי יהי בעור בשרו גו",
40 מבואר בלקו"ת²⁹ ש"אדם הוא במדרגה גדולה לפי
41 שהוא שלימו דכולא³⁰.. אדם הזה כשמוכשרין
42 מעשיו ותיקן כל הדברים.. יוכל להיות עדיין בעור
43 בשרו בחי' התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת
44 ממנו ונולדים סימנים בגשמיות בבשרו.. והם
45 הנגעים.. מפני שברוחניות בעבודת ה' תיקן
46 במעשיו ובירר הרע מן הטוב בכל הדברים (בירור
47 הרע מן הגוף ומן הנפש), רק פסולת שבטוף לבושו
48 עדיין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו.. רק
49 בחיצוניות".

50 ויש להוסיף בדיוק לשון הכתוב "אדם כי יהי"
51 בעור בשרו גו' לנגע צרעת": "בעור בשרו" – שלא
52 זו בלבד שאינו שייך לה"עצם" (העצמיות) דהאדם
53 וגידים שלו, אלא שאינו שייך אפילו לה"בשר"
54 (וגידים) דהאדם, דבר המשתנה וניתוסף בו ע"י
55 אכילה ושתי' שנעשים דם ובשר כבשרו, כי אם
56 לה"עור" שמסביב (חיצוניות ומקיף) לה"בשר".
57 ו"בעור בשרו" (החיצוניות דהבשר) גופא – "אדם
58 כי יהי בעור בשרו", היינו, שאין זה דבר הרגיל,
59 אלא מקרה ("מקרה נקריט") היוצא מגדר הרגיל³¹.
60 וגם אז (כש"והי בעור בשרו") ה"ז רק נגע צרעת"
61 – "נגע" גם מלשון נגיעה, היינו, שהענין הבלתי-
62 רצוי אינו שייך (אליו, אפילו לא) לחיצוניותו
63 ("עור בשרו"), אלא רק נוגע בו.

64 ועוד ועיקר – כפי שמוסיף בלקו"ת³² – "וגם

(28) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש השבועי (תזריע). וש"נ.

(29) פרשתנו כב, ב.

(30) ראה זהר פרשתנו מח, א.

(31) ראה לקו"ת שם (מדברי הרמב"ם), שהנגעים הם "שלא
דרך הטבע .. שאינם מליחות המצויים .. אך מעשה נסים הם"
(ראה לקו"ש חכ"ב ע' 65 הערה 9).

(32) שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות טומאת מצורע
בתחלתו.

1 ומכאובי הגלות; ו"ביום טהרתו" (ש"נרפא נגע
2 הצרעת מן הצרוע") קאי על מעמדו ומצבו של
3 משיח כשמתגלה וגואל את בני בגאולה האמיתית
4 והשלימה²⁴.

5 ג. וצריך להבין²⁵:

6 (א) הקשר והשייכות דב' הפרשיות תזריע-מצורע
7 (שבכו"כ השנים קורין שניהם יחדיו) – דלכאורה,
8 השם "תזריע" (שמצד עצמו קשור עם ההולדה,
9 כמפורש בכתוב "אשה כי תזריע וילדה", שכאשר
10 "תזריע" אזי בא ההמשך ד"וילדה") מורה על
11 הגאולה, ואילו השם "מצורע" (שמצד עצמו הוא
12 היפך הטהרה, ויש צורך בפעולה מיוחדת כדי לפעול
13 המעמד ומצב ד"ביום טהרתו") מורה על (צער
14 ומכאובי) הגלות, ואיך יתחברו שניהם יחדיו?

15 (ב) ועיקר: בנוגע להמשך הפרשיות – תזריע
16 (ואח"כ) מצורע – דלכאורה, לאחר ש"אשה כי
17 תזריע וילדה זכר", גאולה נצחית שאין אחרי' גלות,
18 לא שייך עוד מעמד ומצב ד"מצורע" שקשור עם
19 ענין הגלות?

20 (ג) ועד"ז בכל א' מב' הפרשיות בפ"ע – שם
21 הפרשה ביחס לתוכנה:

22 בפרשת "תזריע" – שם הפרשה מורה על
23 הגאולה ("אשה כי תזריע וילדה"), והמשך ועיקר
24 הפרשה הוא בדיני נגעים²⁶ שמורה על הגלות²⁷;
25 ובפרשת "מצורע" – שם הפרשה (כפי שנקראת
26 בתורה) מורה על הגלות, והמשך הפרשה הוא בדיני
27 טהרת המצורע ("זאת תהי' תורת המצורע ביום
28 טהרתו") שמורה על הגאולה.

29 ולכאורה, כיון ששם הפרשה מבטא ומדגיש

(24) ועד"ז בנוגע לביהמ"ק – כדאיתא במדרש (איכ"ר
פתיחתא כא. הובא ביל"ש פרשתנו רמז תקנא בסופו) על הפסוק
(פרשתנו יג, מה) "והצרוע אשר בו הנגע וגו'", "והצרוע זה בית
המקדש כו" – שנקרא "צרוע" ("מצורע") בחזונו (כההמשך
שם: "וטמא טמא יקרא חורבן ראשון וחורבן שני"), וטהרתו
רומזת על בנין ביהמ"ק. – ועד"ז בויק"ר פרשתנו ספי"ז (בנגעי
בתים): "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, זה ביהמ"ק ..
ונתן את הבית, וביאת דנא סתרי' .. יכול לעולם ת"ל ולקחו
אבנים אחרות, שנאמר (ישעי' כח, טז) לכן כה אמר ה' אלקים
הנני יסד בציזון אבן אבן בחץ פנת יקרת גו'".

(25) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 70 ואילך.

(26) נגעי אדם – "אדם כי יהי בעור בשרו שאת וגו'" (יג, ב),
ונגעי בגדים – "והבגד כי יהי בו נגע צרעת וגו'" (שם, מז).

(27) ראה ויק"ר פרשתנו פס"ו: "שאת זו ככל .. ספחת זו
מדי .. בהרת זו יון .. נגע צרעת זו אדום".

והענין בעבודת האדם: 32
 ה"אורות עליונים" שאינם מתלבשים ב"כלים" 33
 פועלים תנועה של "רצוא" – שהו"ע כלות הנפש, 34
 "שכלה תכלה אור הנפש ותסתלק מן הכלים.. 35
 מיעוט הכלים שלא יהי' בחי' התפשטות למטה, 36
 אלא להסתלק למעלה וליכלל באור ה"ו" 37. ומזה
 יכול להיות יניקת החיצונים – "מחמת שאין נמשך 38
 בחי' שוב בכלים ואותיות דקדושה, אזי מבחי' 39
 הרצוא לבד יכול להסתעף יניקת החיצונים, כמו 40
 שאחר ההתלהבות בתפלה אם אינו עוסק בתורה 41
 יוכל להתהוות מההתלהבות בחי' דינים קפידא 42
 וכעס, ומזה נסתעף ג"כ יש וגסות כו" 40. 43
 והעצה לזה – כמארז"ל 41 "אם רץ לבך שוב 44
 לאחד", שלאחרי ה"רצוא" צ"ל "שוב", שהו"ע 45
 הביטול, עד ל"ביטול במציאות.. (ש) אין לו כח 46
 כלל להתפעל ברשפי אש בבחי' יש ודבר, אלא הוא 47
 כאבן דומם.. כמו שאנו רואים בבוא העבד לפני 48
 המלך.. כשבא מקרוב מאד לעמוד לפני המלך אז 49
 לא נשאר בו כח ועוז.. מפני שנתבטל ממציאותו 50
 לגמרי.. ומצד הביטול.. יבוא ההשבה להתפשט 51
 בכלים מכלים שונים למטה דוקא", ועי' נשלמת 52
 הכוונה העליונה שנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' 53
 דירה בתחתונים דוקא 42. 54
 ונמצא, שפעולת ה"שוב" שלאחרי ה"רצוא", 55
 היא, שגם ה"אורות עליונים" שלמעלה מהתלבשות 56
 בכלים (תנועת הרצוא) יומשכו ויתגלו ב"כלים" 57
 (תנועת השוב). 58
 וכדי שיוכל להיות חיבור ב' התנועות דרצוא 59
 ושוב, העלאת והמשכה, חסד וגבורה, צ"ל התגלות 60
 בחי' שלמעלה משניהם – בחי' התפארת, שרשה 61
 בבחי' הכתר שלמעלה מסדר השתלשלות, שעל 62
 ידה נעשה חיבור ב' הקוין דחסד וגבורה 43, העלאת 63
 והמשכה, רצוא ושוב, שגם ה"אורות עליונים" 64
 שלמעלה מכלים יומשכו ויתגלו ב"כלים" 44. 65

נגעים דברים גבוהים הן, שאינו נק' טמא עד 1
 שיקראנו הכהן טמא, וכשעדיין לא קרא לו שם 2
 טמא אין הנגעים בכלל טומאה 33, אלא אדרבה, הם 3
 אורות עליונים 34, רק שהם דינא קשיא דקדושה". 4
 ה. ויש לומר, שב' ענינים אלו [שהנגעים הם 5
 "רק פטולת שבסוף לבושו" (בחיצוניות) שעדיין לא 6
 נתברר, והם "דברים גבוהים.. אורות עליונים" 7
 (ענינים הפכיים לכאורה)] – תלויים זה בזה: 8
 כיון ש"נגעים" הם בעצם "דברים גבוהים.. 9
 אורות עליונים", לכן, גם כשנשתלשל מהם ענין 10
 בלתי-רצוי ע"י יניקת החיצונים, ה"ז רק ענין 11
 חיצוני שנוגע (נגיעה בלבד) בבחי' התחתונה 12
 ("בסוף לבושו") בלבד. 13
 ולכן, גם התיקון על זה (טהרת המצורע) הוא 14
 (לא ע"י ענין חדש לגמרי, אלא) ע"י גילוי ענינם 15
 האמיתי של הנגעים שהם "אורות עליונים" – כמרומז 16
 בלשון הכתוב "זאת תהי' תורת המצורע ביום 17
 טהרתו", ש"טהרתו" היא ע"י "יום", שענינו אור 18
 וגילוי, כמ"ש 35 "ויקרא אלקים לאור יום", היינו, 19
 גילוי האורות עליונים (ענינם האמיתי) של הנגעים 20
 (ועי' מתבטלת יניקת החיצונים עד להיפך הטהרה 21
 אפילו בחיצוניות בלבד 36). 22
 ו. וביאור הענין 37: 23
 סיבת האפשרות ליניקת החיצונים עד להיפך 24
 הטהרה (בגילוי ובחיצוניות) מה"אורות עליונים" 25
 דנגעים (לאמיתתם), היא, מפני גודל מעלת 26
 ה"אורות עליונים" שאינם יכולים להתלבש 27
 ב"כלים". ובלשון הקבלה והחסידות – "אורות 28
 דתוהו" 38 שלמעלה מהתלבשות ב"כלים דתיקון", 29
 שמהם נשתלשלו (לאחרי השבירה כו') כל הענינים 30
 הבלתי-רצויים. 31

(33) משנה נגעים רפ"ג. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ב.
 וראה תו"כ ופרש"י פרשתנו יג, ב. תו"כ ר"פ מצורע.

(34) להעיר, ש"נגע" אותיות "ענג" (זהר ח"א כו, רע"ב. ח"ב
 רסח, ב. ח"ג רעג, א. ועוד), ועפ"ז י"ל שה"אורות עליונים"
 ד"נגעים" קאי על בחי' עונג העליון (וראה לקמן הערה 65).

(35) בראשית א, ה.

(36) וכדי לבטל היפך הטהרה בחיצוניות עכ"פ שנעשית כבר
 (לפני התגלות האורות עליונים) – צ"ל כל פרטי הענינים דטהרת
 המצורע שבהמשך הפרשה.

(37) בהבא לקמן – ראה לקו"ת ר"פ מצורע. סהמ"צ להצ"צ
 שם.

(38) להעיר מהשייכות ד"מצורע" ל"תוהו" – "המצורע
 בגימטריא תוהו" (תורת לוי"צ ע' קסט).

(39) סהמ"צ להצ"צ שם פ"א.

(40) לקו"ת שם.

(41) ספר יצירה פ"א מ"ח. תקו"ז בהקדמה (ז, א). וראה סו"מ

תרנ"ט ע' ריא בהערה.

(42) לקו"ת וסהמ"צ להצ"צ שם. וראה גם תניא ספ"ג.

(43) ראה לקו"ת פרשתנו כג, ג ואילך.

(44) ראה גם דרושים שבהערה 60.

וכיון שבשרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר, 27
אורות עליונים שלמעלה מגילוי, לכן, גם לאחר 28
שנשתלשל למטה להעלם והסתר וחושך כפשוטו, 29
עד לענינים דהיפך הטהרה וכו', אין זה אלא 30
בחיצוניות ובדרגא התחתונה ובאופן של נגיעה 31
בלבד. 32

ולכן, גם התיקון שע"י "מעשינו ועבודתינו כל 33
זמן משך הגלות" הוא (לא ע"י ענין חדש לגמרי, 34
אלא) ע"י התגלות ענינו האמיתי של הגלות [כמודגש 35
גם שהתיקון הוא (לא ע"י ביטול הגלות, אלא) ע"י 36
הפיכת הגלות לגאולה, כידוע⁵² שע"י המשכת וגילוי 37
האל"ף (אלופו של עולם) נעשה מ"גולה" 38
"גאולה"⁵³] – אורות עליונים שלמעלה מגילוי 39
("ישת חושך סתרו"), אשר, ע"י "מעשינו 40
ועבודתינו כל זמן משך הגלות" פועלים שגם 41
האורות העליונים שלמעלה מגילוי יומשכו ויתגלו 42
למטה⁵⁴ (ועי"ז תתבטל בדרך ממילא האפשרות 43
להעלם והסתר כו' עד להיפך הטהרה אפילו 44
בחיצוניות בלבד). 45

ויש לומר, שהיתרון ב"מעשינו ועבודתינו כל 46
זמן משך הגלות" (שעי"ז פועלים שהאורות 47
העליונים יומשכו ויתגלו למטה) הוא מצד הביטול 48
והמסירת נפש שמודגשת ביותר (ובעיקר) בזמן 49
הגלות, וע"י הביטול והמס"ג שמצד בחי' היחידה, 50
הקשורה ומקבלת מבחי' "יחיד" שלמעלה מכל סדר 51
ההשתלשלות, נעשה חיבור ב' התנועות דרצוא 52
ושוב, שהאורות העליונים נמשכים ומתגלים 53
בכלים. 54

ח. עפ"ז מובן הקשר והשייכות והמשך 55
הפרשיות תזריע-מצורע (גאולה וגלות), ענין 56

וזהו"ע טהרת המצורע – "זאת תהי' תורת 1
המצורע ביום טהרתו" – "תורת המצורע" (ולא 2
טהרת המצורע וכיו"ב), ש"תיקונו (של 3
המצורע).. ע"י עסק התורה.. כי עיקר עסק התורה 4
צ"ל בבחי' ביטול⁴⁵, וכמ"ש "ונפשי כעפר⁴⁶ לכל 5
תהי' (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", שע"י הביטול 6
כעפר נעשה "כלי" לתורה, שהיא מבחי' נעלית 7
ביותר שלמעלה מסדר השתלשלות – בחי' 8
התפארת, כמארז⁴⁷ "תפארת זו מתן תורה", ולכן 9
בכחה לחבר ב' התנועות דרצוא ושוב, שגם 10
האורות עליונים יומשכו ויתגלו בכלים, ועי"ז 11
מתבטלת האפשרות דיניקת החיצונים עד להיפך 12
הטהרה דנגעים, כיון שהאורות עליונים (ענינם 13
האמיתי של הנגעים) נמשכים ומתגלים למטה. 14

ז. ומזה מובן גם בנוגע לכללות הענין דגלות 15
וגאולה – נגעי המצורע (גלות) וטהרתם (גאולה): 16
גלות – שענינו העלם והסתר האור האלקי, 17
כמ"ש⁴⁸ "אותותינו לא ראינו גו'", ועד לחושך, 18
ובפרט החושך כפול ומכופל דסוף זמן הגלות – 19
מצד שרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר⁴⁹, "אורות 20
עליונים" שלמעלה מהתגלות בכלים, ועד לבחי' 21
שלמעלה מגילוי לגמרי ("לא ראינו"⁵⁰), בחי' "ישת 22
חושך סתרו"⁵¹, ומפני גודל מעלת והפלא האורות 23
שלמעלה מגילוי, נשתלשל למטה העלם והסתר 24
וחושך כפשוטו, שמזה באים כל הענינים הבלתי- 25
רצויים שבזמן הגלות. 26

(45) לקו"ת פרשתנו כה, א.

(46) "כעפר" דייקא – ש"הכל ה' מן העפר" (קהלת ג, כ), ולכן, ע"י הביטול כעפר נעשה "כלי" לכל הענינים הטובים, ועד לענין הכי טוב – תורה, כדלקמן בפנים.

(47) ברכות נח, סע"א.

(48) תהלים עד, ט.

(49) להעיר ש"קוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא (זח"ג כ, ב. ועוד), "למעלה מעלה מכל ההשתל", "בבחי' העצמי ממש" (אוה"ת שה"ש ע' תרפו). וראה לקמן ס"י.

(50) "לא ראינו דייקא, שאינו נראה ונגלה לעיני בשר .. אבל מ"מ אותותינו קיימות" .. ועי"ז לעושה נפלאות גדולות לבדו, שממשיך נפלאות גדולות תמיד אלא שהן בבחי' לבדו (הוא לבדו יודע שהוא נס), דהיינו בבחי' העלם" (לקו"ת שה"ש לד, א. אוה"ת שם ע' תקכד).

(51) תהלים יח, יב.

(* "טוהן אותיותינו, דהיינו אותיות התורה כו" (שם). – ועפ"י י"ל שע"י התורה נעשה המשכת וגילוי ה"אותותינו" דזמן הגלות ("נפלאות גדולות לבדו") באופן הנראה ונגלה לעיני בשר (וראה לקמן הערה 54).

(52) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.

(53) ראה אוה"ת בא ע' רעג: "ההפרש בין גולה ובין גאולה הוא ע"י אות אל"ף .. שהוא פלא, בחי' אראנו נפלאות". ושם: "ולכן נק' ר"ח ניסן חודש של גאולה, כי הוא ראש חדשים ובו נמשך ראשון הוא לכס, בחי' אני ראשון כו' אלופו של עולם". – ועפ"ז תומתק הדגשת ענין הגאולה בימים האחרונים ממש, עם סימומו של חודש ניסן דשנת אראנו נפלאות.

(54) ראה אוה"ת שבהערה 49: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, פ"י נפלאות הוא מה שמוסתר ומופלא בבחי' ההסתלקות בעילוי אחר עילוי .. קוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא .. ואראנו נפלאות הללו שיבוא ויתגלה למטה מטה", היינו, שענין הגאולה ("אראנו נפלאות") הוא גילוי ענינו האמיתי של הגלות, "מה שמוסתר ומופלא .. לעילא ולעילא", שנמשך ומתגלה למטה.

לחיים נצחיים דלעתיד לבוא (ובנוגע לדורנו זה –
ללא הפסק בינתיים⁵⁸), חיי הגוף דוקא, ובאופן
שהנשמה ניזונית מן הגוף⁵⁹], שזהו"ע דחיבור
הרצוא ושוב, שהאורות העליונים נמשכים
ומתגלים בכלים⁶⁰;

וענין זה נעשה מצד דרגא נעלית שלמעלה
משניהם⁶¹ – פרשת קדושים, שבה נאמר הציווי
(ונתינת-כח) "קדושים תהיו כי קדוש אני",
שבהיות בני" ביעוה"ז הגשמי (שאז שייך הציווי
ד"קדושים תהיו", "הווי פרושים"⁶²), ה"ה במעמד
ומצב של קדושה ("קדושים תהיו"), ועד לקדושה
הכי נעלית דקדושתו של הקב"ה, כדרשת חז"ל⁶³
"יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני", כפירוש
החסידות⁶⁴ "יכול כמוני" בניחותא, שכאו"א
מישראל "יכול להיות "כמוני" (כביכול), דרגת
הקדושה ד"קדוש אני".

ומודגש עוד יותר בשמו של משיח (הגואל)
שנקרא בשם מצורע⁶⁵ – "מצורע של בית רבי",
ש"יתיב ביני עניי סובלי חלאים", "מנוגעים, והוא
נמי מנוגע" – שמשח נמצא בעולם בזמן ומקום הגלות,
ובמצב של גלות, שסובל תחלואי הגלות [כהמשך
הגמרא¹⁵ "אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו
הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו"⁶⁶ ודאי
היינו רבינו הקדוש⁶⁷, דסובל תחלואים וחסיד גמור

הנגעים בפרשת תזריע, וטהרתם בפרשת מצורע
(כנ"ל ס"ג):

כיון שהגאולה היא (לא ענין בפ"ע, אלא)
התגלות ענינו האמיתי של הגלות (בדוגמת טהרת
המצורע ע"י התגלות ענינם האמיתי של הנגעים)
– לכן, לאחר ההקדמה הכללית (לב' הפרשיות)
"אשה כי תזריע וילדה זכר" שרומז על כללות
העבודה בזמן הגלות ("תזריע") שע"ז באים
לגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי גלות
("וילדה זכר") – באים פרטי הענינים בהמשך
הפרשיות:

בפרשת תזריע (גאולה) מדובר בענין הנגעים
(גלות) – כיון שהנגעים הם אורות עליונים (שלכן,
גם לאחר הירידה למטה ה"ז רק "בעור בשרו"),
שיומשכו ויתגלו למטה בהגאולה;

ובפרשת מצורע (גלות) מדובר אודות טהרת
הנגעים (גאולה) – כיון שטהרת הנגעים היא ע"י
התגלות ענינם האמיתי של הנגעים (ענינו האמיתי
של הגלות), היינו, שתוכנה של הגאולה הו"ע
ד"מצורע" למעליותא⁵⁵, ובאופן שנשללת האפשרות
לענין הפכי (כיון שהאורות העליונים נמשכים
ומתגלים למטה), גאולה נצחית שאין אחרי גלות
("וילדה זכר").

ויש להוסיף ולבאר גם הקשר וההמשך
להפרשה שמתחילין לקרוא במנחת שבת זו –
אחרי-קדושים⁵⁶:

פרשת אחרי – שבה נאמר הציווי והאזהרה
שלא יהי "רצוא" בלי "שוב" (כלות הנפש ד"שני
בני אהרן בקרבם לפני ה' וימותו"⁵⁷), אלא רצוא
ושוב דוקא, נשמות (שמצ"ע הם בתנועת הרצוא)
בגופים (שמצ"ע הם בתנועת השוב) דוקא [ועד

להעיר, שבשניהם (במצורע ובגלות) נאמר "בדד"
[במצורע – "בדד ישב" (פרשתנו יג, מו), ובגלות – "איכה ישבה
בדד" (איכה א, א)] – "בדד" למעליותא, שמורה על דרגא נעלית
ביותר שמוכדלת לגמרי ("בדד") משאר הדרגות. – ולהעיר, שגם
המשיח (שנקרא "מצורע") הוא מוכדל לגמרי מכל העם, כמ"ש
"הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מהאבות,
ולמעלה ממשח כו' (ראה תנחומא תולדות יד).

להעיר שהקשר בין הפרשיות תזריע-מצורע ואחרי-
קדושים הוא בהדגשה יתירה בקביעות שנה זו – שיום הש"ק זה
הוא שבת פרשת תזריע-מצורע בחוץ לארץ, ושבת פרשת
אחרי-קדושים בארץ הקודש.

(57 ראה אוה"ח ר"פ אחרי. נת' בדרושים שבהערה 60.

(58) והעילוי ד"אל עפר תשוב" הוא (ברוחניות) ע"י הביטול*
ד"ונפשי כעפר לכל תהי" (וראה הערה 61).

(59) ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך. המשך תרס"ו ע'
תקכח. לקר"ש ח"כ ע' 44. חכ"א ע' 88. ועוד.

(60) ראה ד"ה כתוב באוה"ח – במאמרי אדה"ז אתהלך
לאזניא (ע' לג). ד"ה וכל הלבבות באוה"ח אחרי (כרך ב) ע'
תקלח ואילך. ד"ה אחרי מות תרמ"ט. לקו"ש ח"ג ע' 988 ואילך.
חכ"ז ע' 119. אחרי תשמ"ז.

(61) ע"י הקדמת הביטול דשוב, כנ"ל ס"ו.

(62) פרש"י ר"פ קדושים.

(63) ויק"ר פכ"ד, ט.

(64) ראה מאור עינים ר"פ קדושים (מו, ב). אוה"ת עה"פ.

(65) ראה אוה"ת נ"ך (ע' צג) שהטעם שמשח נקרא "חיוורא
דבי רבי", הוא, לפי ש"בהרת עזה כשלג .. (היא) הלעו"ז דענג
העליון לכושי' כתלג חוור, וע"כ משיח שהוא גילוי פנימיות עונג
העליון סובל הגעג בכדי שיע"ז ייומשך העונג כתלג חוור".

(66) וע"פ פס"ד הרמב"ם (הל' מלכים ספ"א) "ואם יעמוד
מלך מבית דוד כו'" – היינו שהוא כבר מלך.

(67) ושם (בהתחלת הסוגיא): "דבי רבי שילא אמרי שילה
שמו, שנאמר עד כי יבוא שילה, דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו

(* ולהעיר שגם העילוי ד"אל עפר תשוב" הוא הויכוח מהגשמות
לגמרי שנעשה ע"י הביטול דהגוף (ראה סה"מ עטרת"ע תתו).

23 "תפארת שבתפארת"⁸¹, שעל ידה נעשה חיבור ב'
24 התנועות דרצוא (אורות עליונים) ושוב (בכלים).
25 וכיון שהגילויים הנעלים דחודש ניסן, "חודש
26 של גאולה", נמשכים ומתגלים למטה ע"י עבודת
27 האדם – מתבטלת האפשרות לענין של גלות, כ"א
28 באה גאולה נצחית שאין אחרי גלות.

29 זאת ועוד:

30 "אייר" ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל, ד' רגלי
31 המרכבה⁸². והענין בזה – שג' האבות (כנגד ג'
32 רגלי המרכבה), חסד גבורה ותפארת, הם בחי'
33 האורות, ורחל (רגל הרביעי שעל ידו נעשית
34 שלימות המרכבה), בחי' המלכות (כנסת ישראל),
35 היא בחי' הכלים⁸³. וי"ל שחיבורם יחד (בר"ת
36 ד"אייר") מורה על המשכת גילוי האורות (גם
37 האורות עליונים) בכלים.

38 ויש להוסיף, ש"רחל" מורה על העילוי
39 ד"מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" להביא
40 את הגאולה – כמ"ש⁸⁴ "רחל מבכה על בני גו' כי
41 איננו", "איננו" דייקא (ולא "אינם"), כיון ש"קוב"ה
42 בגלותא סליק ("איננו") לעילא ולעילא⁸⁵, וע"י
43 פעולתה של רחל (מעשינו ועבודתנו דכנסת
44 ישראל) בזמן הגלות ("מבכה גו' כי איננו") באה
45 הגאולה (כהמשך הכתוב⁸⁶ "יש שגר לפעולתך גו'
46 ושוב בנים לגבולס"), והאורות העליונים שהיו
47 בבחי' הסתלקות לעילא ולעילא (ענינו האמיתי של
48 הגלות) נמשכים ומתגלים למטה, וע"ז מתבטלת
49 האפשרות ליניקת החיצונים ("כרחל לפני גוזזי'
50 נאלמה"⁸⁷) ועד להיפך הטהרה דזמן הגלות (ענין
51 הנגעים⁸⁸) – כ"א אדרבא, שבאה גאולה שאין
52 אחרי גלות.

(81) ומודגש גם בדרכו של אדמו"ר מהר"ש – שב' אייר
("תפארת שבתפארת") הוא יום הולדתו, ש"מזלו גובר", ופועל
ומשפיע על כל ההולכים בדרכיו – "לכתחילה אריבער", שעבודת
האדם למטה (בכלים) היא "לכתחילה אריבער" (למעלה מכלי,
מהגבלה).

(82) מאו"א א, פד. ב"ש לאה"ע סקכ"ו ס"כ. מג"ע אופן קכא.

(83) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 46. וש"נ.

(84) ירמ' לא, יד.

(85) זחר שבהערה 49.

(86) שם, טו"ט.

(87) ישע"י נג, ז.

(88) להעיר, ש"ספחת" ו"בהרת" הם כנגד רחל ו"שאת" כנגד
לאה, ותיקונם ע"י עשיית ה"כלים" (ע"י הדיבור והמעשה בתורה
ומצוות) שבהם יומשכו האורות עליונים, בחי' שוב שלאחרי
הרצוא (לקו"ת וסהמ"צ להצ"צ שבהערה 37).

1 הוה"⁶⁸], ומצפה בקוצר רוח ובכליון עינים⁶⁹
2 להתגלות (מההעלם בזמן ומצב הגלות), דמלך
3 המשיח גואל את ישראל בגאולה האמיתית
4 והשלימה שאין אחרי גלות, כפס"ד הרמב"ם⁷⁰
5 "יעמוד מלך מבית דוד וכו'".

6 י. ויש לקשר זה גם עם תוכנו של הזמן – חודש
7 אייר:

8 חודש אייר הוא החודש השני, שבו נעשית
9 העבודה מלמטה למעלה – לאחר הקדמת הגילוי
10 מלמעלה למטה בחודש ניסן, ש"בו נעשו נסים
11 לישראל"⁷⁷, עד ל"נסי נסים"⁷⁸, ש"נגלה עליהם
12 מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"⁷⁹, "חודש של
13 גאולה"⁸⁰, עד לגאולה מכל עניני מיצר וגבול.

14 ויש לומר, שבהמשך החדשים (ניסן ואייר)
15 מודגש הקשר והשייכות והחיבור שביניהם –
16 שהגילויים הנעלים (אורות עליונים) דחודש ניסן
17 נמשכים ומתגלים בפנימיות (בכלים) ע"י עבודת
18 האדם מלמטה למעלה.

19 והכח לחברם יחד הוא מצד דרגא הכי נעלית
20 שלמעלה משניהם – כמודגש בהספירה דב' אייר
21 (היום הראשון מהימים הפרטיים דחודש אייר,
22 לאחר ראש חודש שכולל כל ימי החודש) –

(כמו ינאי, כל אחד הי' דורש אחר שמו*), שנאמר יהי שמו
לעולם לפני שמש ינון שמו, דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו,
שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקיה*
שמו, שנאמר כי רחם ממני מנחם משיב נפשי". וראה גם ירושלמי
ברכות פ"ב ה"ד. איכ"ר פ"א, נא. וראה לקוטי לוי"צ על מאד"ל
ע' קן ש"כל הדעות אמת הם ואלו ואלו דא"ח", עיי"ש.

ואנן (חסידים) נעני' אבתרייהו (בנוגע לרבותינו נשיאינו, ובפרט
כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – יוסף שמו, שנאמר "יוסף
אדני שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", יצחק שמו, שנאמר
"אז ימלא שחוק פיני".

(68) פרש"י שם. – וע"ש זה נקרא "חיוורא (מצורע) דבי רבי",
ע"ש רבינו הקדוש שנקרא רבי .. שהי' סובל תחלואים ויסורים
כמהוה" (תדא"ג מהרש"א שם).

(69) שלכן "שרי חד ואסיר חד (מתיר נגע ומקנחו וקושרו
מתיר האחר ועושה כן, ואינו מתיר שני נגעים יחד (כשאר הסובלי
חלאים שיושב ביניהם)), אמר דילמא מבעינא דלא איעכב (אי בעי
לי לצאת ולגאול את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים)
– סנהדרין שם ובפרש"י.

(70) שבהערה 66.

(71) מדרש לקח טוב בא יב, ב.

(72) ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(73) נוסח הגש"פ.

(80) שמו"ר פט"ו, יא.

ובעומק יותר: כיון שהחיות והמציאות של כל בני המדינה וכל עניני המדינה תלוי' בהמלך⁹⁸, מובן, שלאמיתו של דבר לא שייך מציאות של מנגד להמלך, שהרי כל מציאותו של ה"מנגד" (כפי שנראה בחיצוניות) תלוי' בהמלך. ועד"ז בנוגע להגאולה – שענין המלכות (מלך המשיח) מדגיש שלאמיתו של דבר אין העולם (גלות) יכול להיות מנגד להגאולה, כיון שכל מציאות העולם תלוי' בענין הגאולה (מלכות), כדאיתא בגמרא¹⁵ "לא איברי עלמא אלא.. למשיח"⁹⁹, ולכן, ה"ניגוד" העולם (גלות) להגאולה אינו אלא ענין חיצוני בלבד, וביטולו הוא ע"י התגלות ענינו האמיתי של העולם – מלכות¹⁰⁰.

ובהתגלות המלכות (מלכותו של הקב"ה ע"י מלך המשיח) ישנם כמה אופנים ודרכים – מלכות כפי שהיא בשבעת המדות: מלכות שבחסד, מלכות שבגבורה, מלכות שבתפארת, מלכות שבנצח, מלכות שבהוד, מלכות שביסוד, ומלכות שבמלכות.

וע"פ מאמרו של רבי שה"דך ישרה" להתגלות וביאת המשיח היא "תפארת" (כנ"ל ס"ט), מובן גודל העילוי ב"מלכות" דשבוע (ושבת) זה – מלכות שבתפארת.

ועוד ועיקר – שאין צורך להמתין להמשך השבתות דספה"ע, כיון שע"י תפארת שבמלכות ("דרך ישרה", בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה, מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין¹⁰¹), נמשכים ומתגלים גם פרטי עניני המלכות שלאח"כ¹⁰²: מלכות שבנצח – נצחון המלך (על עניני העולם שמעלימים בחיצוניותם), מלכות שבהוד – יופי המלך, "מלך ביפיו תחזינה

1 יא. ויש להוסיף ולקשר זה גם עם היום המיוחד בספירת העומר – מלכות שבתפארת:

3 ובהקדים – שבספירת העומר (מחסד שבחסד עד מלכות שבמלכות) נכללים כל עניני העבודה ("מעשינו ועבודתינו"), הן בנוגע לנפש האדם – "לתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו כו' ולטהרנו ולקדשנו", והן בנוגע לכללות העולם – "יושפע שפע רב בכל העולמות", שע"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות – "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו אמן סלה"⁸⁹.

12 ומעלה יתירה בקביעות שנה זו – שראש הפסח חל בשבת, והתחלת הספירה היא "ממחרת השבת"⁹⁰ גם כפשוטו (נוסף על דרשת חז"ל⁹¹ שפירושו "ממחרת היו"ט"), שאז השבתות הן תמימות כימי בראשית, שמתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת⁹² – שכיון שהסיום דכל שבוע ב"מלכות" (מלכות שבחסד, מלכות שבגבורה, מלכות שבתפארת כו') הוא ביום השבת שקשור עם הגאולה, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁹³, מודגש ביותר ענין הגאולה ב"מלכות" – מלכות בית דוד בתקפה ובשלימותה ע"י מלך המשיח, שעל ידו תתגלה מלכותו של הקב"ה בכל העולם, כמ"ש "והיתה לה' המלוכה"⁹⁴, "והי' ה' למלך על כל הארץ"⁹⁵.

26 והענין בזה:

27 מלכות (בשייכות לגאולה) – מלך המשיח – מורה על החוזק והתוקף דענין הגאולה ללא התחשבות במניעות ועיכובים, ובלשון חז"ל⁹⁶ "אמר מלכא עקר טורא", שאפילו "הר" ("טורא"), תוקף המנגד, נעקר (ממקומו למקום אחר⁹⁷) ע"י המלך.

(98) ראה לקו"ש ח"ח ע' 25. וש"נ.
(99) וגם לשאר הדעות (שם) – "לדוד", מלכות בית דוד ("המלכות שניתן לו היא לעולם לו ולזרעו" – חדא"ג מהרש"א שם), שמלך המשיח הוא מזרעו; ו"למשה" – גואל ראשון הוא גואל אחרון" (ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ).
(100) ולהעיר, שהמשכת וגילוי אלופו של עולם (שע"ז נעשה מ"גולה" "גאולה", כנ"ל ס"ז) הו"ע ד"אחד", "אמלכות" למעלה ולמטה ולד' רוחות" (ברכות יג, ב), "מלכות הוא ענינו" (רמב"ם הל' שופר פ"ג ה"ט).
(101) ראה תניא פ"ג. אגה"ק ס"ו. ובכ"מ.
(102) ע"ד גמר ושלמות העבודה דספה"ע (הכנה למ"ת) בר"ח סיון, "בשבוע הז' ביום ג' בו" (תו"א יתרו סז, ג) – תפארת שבמלכות.

(89) כמחז"ל "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק" (עירובין נד, א).
(90) אמור כג, טו.
(91) מנחות סה, ב ואילך. תו"כ ופרש"י עה"פ.
(92) פסד"כ פ"ח. פס"ר פ"ח. ראב"ן ספ"ו. ראב"ה פסחים סתקכ"ו. ועוד.
(93) כנ"ל הערה 5.
(94) עובדי' בסופו.
(95) זכרי' יד, ט.
(96) ב"ב ג, סע"ב.
(97) כדיוק הלשון "עקר טורא" – שאינו מתבטל ממציאותו, אלא נעקר ממקום למקום (רוחניים), שזהו"ע דאתהפכא חשוכא לנהורא.

27 – בתורה שבכתב (ובפרט "בדברי הנביאים..
28 שכל הספרים מלאים בדבר זה"¹¹¹) ובתורה שבעל
29 פה, בגמרא (ובפרט במסכת סנהדרין ובסוף מסכת
30 סוטה¹¹²) ובמדרשים, וגם – ובמיוחד – בפנימיות
31 התורה, החל מספר הזהר (ש"בהאי חיבורא דילך
32 דאיהו ספר הזהר כו' יפקון בי' מן גלותא
33 ברחמים"¹¹³), ובפרט בתורת החסידות (שע"י
34 הפצת המעיינות חוצה אתי מר דא מלכא
35 משיחא¹¹⁴), בתורת רבותינו נשיאנו, ובפרט
36 בתורתו (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו
37 – מעין דוגמא והכנה ללימוד תורתו של משיח,
38 "תורה חדשה מאתי תצא"¹¹⁵, שילמד לכל העם
39 פנימיות התורה (טעמי תורה), ידיעת אלקות ("דע
40 את אלקי אביך"¹¹⁶), כפס"ד הרמב"ם¹¹⁷ ש"באותו
41 הזמן.. יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים
42 הסתומים וישגו דעת בוראם כו' –

43 וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח
44 והגאולה ("מלכות שבתפארת") היא ה"דרך ישרה"
45 לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל
46 ממש.

47 יג. ועל של פועל באתי – ובודאי יעוררו
48 ויפרסמו בכל מקום ומקום:

49 כדי לפעול התגלות וביאת המשיח תיכף ומיד
50 – על כאו"א מישראל (האנשים – הן יושבי אוהל
51 (ישכר) והן בעלי עסק (זבולון), וכן הנשים והטף,
52 כל חד וחד לפום שיעורא דילי') להוסיף בלימוד
53 התורה (במיוחד) בעניני משיח וגאולה.

54 ומה טוב – שהלימוד יהי' (ברבים) בעשרה, כי,
55 נוסף על המעלה ד"עשרה שיושבים ועוסקים
56 בתורה שכינה שריו' ביניהם"¹¹⁸, יש מעלה מיוחדת
57 כשלומדים עניני משיח והגאולה ברבים בנוגע
58 להתפעלות והשמחה ברגש הלב, שע"ז הולכת
59 וגדלה ההשתוקקות והצפי' לביאת המשיח¹¹⁹.

(111) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ב.

(112) וע"פ האמור לעיל (ס"ז) שהגאולה באה ע"י התגלות
ענינו האמיתי של הגלות – יומתק שסימני הגאולה הם בסוף
(סיום וגמר) מסכת טוטה הקשורה עם הגלות.

(113) זח"ג קכד, ב – ברע"מ. הובא ונת' באגה"ק רסכ"ו.

(114) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

(115) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

(116) דה"א כח, ט.

(117) בסיום וחיתום ספרו "משנה תורה".

(118) אבות פ"ג מ"ו. וראה אגה"ק סכ"ג.

(119) ולכן, גם אלה שרוצים ללמוד בעיון ושקו"ט (ועד לחדש

1 עיניך"¹⁰³, מלכות שביסוד – חיזוק המלכות באופן
2 יסודי ונצחי, ומלכות שבמלכות – הגילוי
3 ד"מלכותך"¹⁰⁴ מלכות כל עולמים"¹⁰⁵ ("מלכותך"
4 דייקא – מלכות דא"ס שלפני הצמצום¹⁰⁶ (הקשורה
5 עם כתר ופנימיות הכתר, "כתר עליון איהו כתר
6 מלכות"¹⁰⁷), שנמשכת ומתגלה ונעשית "מלכות כל
7 עולמים", "מלכות" דייקא, שאין צורך ב"ממשלה"
8 בעל כרחם, כיון ש"מלכותו ברצון¹⁰⁸ קיבלו
9 עליהם"¹⁰⁹).

10 יב. וביאור ה"דרך ישרה" להתגלות וביאת
11 המשיח ע"י "מלכות שבתפארת" – בנוגע למעשה
12 בפועל:

13 ובהקדמה – שכיון שמשיח צדקנו עומד לבוא
14 תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן
15 דרושה ההשתדלות האחרונה ("סוף לבושיו") של
16 כאו"א מישראל להביא את המשיח, צריכה להיות
17 הפעולה (לא ע"י מלכות בטהרתה, ענינו של מלך
18 המשיח עצמו, אלא) ע"י "מלכות שבתפארת",
19 כלומר, ענינו של המשיח (מלכות) כפי שהוא
20 בתורה (תפארת), כאמור לעיל (ס"ט) שע"י התורה
21 (ענינו של משיח בתור "רב") נמשכים ומתגלים
22 האורות עליונים דהגאולה (ענינו של משיח בתור
23 "מלך") באופן פנימי.

24 ובפשטות: "תפארת" – הו"ע לימוד התורה,
25 ו"מלכות שבתפארת" – הוא לימוד התורה בעניני מלך
26 המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות¹¹⁰,

(103) ישע"י לג, יז.

(104) תהלים קמה, יג.

(105) ובלשון הרמב"ם בנוגע למלך המשיח – יש לומר:
"יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה" – הו"ע מלכות שבתפארת,
כי "תפארת" הו"ע התורה (ראה גם לקמן סי"ב), "ילחם מלחמות
ה' וינצח" – מלכות שבנצח, "יבנה מקדש במקומו" – מלכות
שבורח, כמארו"ל (ברכות שבהערה 47) "ההוד זו בית המקדש",
"וקבץ נדחי ישראל" – מלכות שביסוד, שנקרא "כל", ע"ש
שאוסף ומקבץ האורות דכל הספירות, ו"אהפוך אל עמים גו'
לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד" – מלכות שבמלכות.

(106) ראה לקו"ת שה"ש יד, ד. ובכ"מ.

(107) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(108) להעיר, שרצון הוא כתר, וכתר קשור עם מלכות, כנ"ל
בפנים.

(109) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, סע"ב ואילך. סידור (עם
דא"ח) נג, ג. יהל אור עה"פ (ע' תרפה). ועוד.

(110) ונקל למוצאם – ע"י ספרי המפתחות (שרבו בדורנו זה)
על סדר הא"ב, בערכים המתאימים: גאולה, משיח, וכיו"ב.

22 אדמו"ר נשיא דורנו בא (כיון ש"הקיצו ורננו שוכני
23 עפר"123, וצדיקים קמים לתחי' מיד"124), וכל
24 רבותינו נשיאינו, וכל צדיקי ונשיאי ישראל, ומשה
25 ואהרן עמהם.
26 וביחד עם כל בני, "בנערינו ובזקנינו גו'
27 בבנינו ובבנותינו"125, "עוד אקבץ עליו
28 לנקבציו"126, "מאשור וממצרים כו' ומאיי הים"127
29 – באים "עם ענני שמיא"128, לארצנו הקדושה,
30 לירושלים עיר הקודש, לבית המקדש (ש"בית
31 תפלה יקרא לכל העמים"129), ולקדש הקדשים –
32 כמ"ש בהפרשה שקורין תיכף במנחה: "בזאת יבוא
33 אהרן אל הקודש"130, כניסת כהן גדול ביוהכ"פ
34 לקדש הקדשים"131, ולעתיד לבוא – לא רק אהרן,
35 אלא גם כאו"א מישאל שיהי' בדרגת כה"ג
36 ("ממלכת כהנים", כהנים גדולים"132), ולא רק
37 ביוהכ"פ, אלא גם "בכל שעה שהוא רוצה
38 ליכנס"133.
39 ועוד והוא העיקר – שכל זה נעשה בפועל
40 ממש, למטה מעשרה טפחים, כך שיכולים להודות
41 ולברך על לידת והתגלות המשיח: "שהחיינו"134
42 וקיימנו והגיענו"135 לזמן הזה".

1 ועוד ועיקר כפשט – להוסיף בקיום המצוות
2 בהידור, ובמיוחד בההידור במצות הצדקה (כללות
3 כל המצוות"120) ש"מקרכת את הגאולה"121.
4 וכדאי ונכון לקשר ההוספה בצדקה עם ההוספה
5 בתורה בעניני משיח והגאולה – עי"ז שההוספה
6 לצדקה היא מתוך כוונה לקרב ולזרז את הגאולה,
7 כיון שכוונה זו כשלעצמה היא חלק מלימוד התורה
8 בעניני הגאולה – הלימוד (במחשבה – מזמן לזמן)
9 דמאמר חז"ל "גדולה צדקה שמקרכת את
10 הגאולה"122.
11 יד. ויה"ר שההחלטה בכהנ"ל תמהר ותזרז
12 ותביא תיכף ומיד את התכלית והמכוון – התגלות
13 וביאת המשיח בפועל ממש, תיכף ומיד ממש.
14 ובפשטות – שביום הש"ק פרשת "אשה כי
15 תזריע וילדה זכר", "זאת תהי' תורת המצורע ביום
16 טהרתו" (לפני הקריאה בתורה ועאכו"כ לפני
17 לימוד פרקי אבות במנחה), תהי' לידת והתגלות
18 משיח צדקנו ("חיוורא דבי רבי" כפי שהוא "ביום
19 טהרתו") – שזוכים לשמוע ההכרזה (בכל העולם
20 ובכל סדר ההשתלשלות) ש"הנה זה (מראה באצבעו
21 ואומר זה) מלך המשיח בא", והנה זה כ"ק מו"ח

(127) שם יא, יא.
(128) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין שבהערה 18.
(129) לשון הכתוב – ישעי' נג, ז. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קנב.
תש"ד ע' 84. ועוד.
(130) אחרי טז, ג.
(131) להעיר ששיעור היומי ברמב"ם הוא בהלכות עבודת יום
הכיפורים (פרקים א-ג).
(132) יתרו יט, ו ובבעה"ט עה"פ.
(133) ויק"ר פכ"א, ו. וראה רד"ל שם. שמו"ר פל"ח, יו"ד
ובמפרשים שם.
(134) להעיר, שברכת שהחיינו מברכים על שמחה הנרגשת
בלב – דוקא על דבר שישנו בפועל עתה.
(135) וי"ל גם מלשון נגיעה, שיכולים (לא רק להראות, אלא
גם) לגעת (אָנרירען – לקו"ת ר"פ שמיני).

חידושי תורה בעניני משיח וגאולה), מתוך מנוחה וישוב הדעת,
ע"י הלימוד לעצמו או בחברותא – ישתדלו (מזמן לזמן)
להשתתף גם בהלימוד בעשרה, כדי שיהי' אצלם גם המעלה שע"י
הלימוד בעשרה (ככפנים).
(120) ראה תניא פל"ז.
(121) ב"ב יו"ד, א.
(122) ובסגנון האמור לעיל – מלכות שבתפארת – יש לומר:
תפארת הו"ע התורה, ומלכות – שעיקרה קיום מצוות המלך –
הו"ע (המצוות, ובפרט מצות) הצדקה. ובמלכות שבתפארת
(שהמלכות עצמה היא במדת התפארת) – גם הצדקה (מלכות)
היא חלק מהתורה (תפארת).
(123) ישעי' כו, יט.
(124) ראה זח"א קמ, א.
(125) בא יו"ד, ט.
(126) ישעי' נו, ח.

לקוטי שיחות פרשת תזריע כרך ז'

מתורגם ללשון הקודש

להגיע אל ארץ טובה ורחבה⁹, אל ארץ נושבת¹⁰.
והישארותם במדבר, ובכלל זה בקדש – "ותשבו בקדש",
לא היתה בקביעות ובהתיישבות, אלא להיפך¹¹: הם נשארו
רק מפני שסיכות שונות עיכבו אותם מלהגיע אל ארץ
ישראל, והם הוכרחו להישאר בקדש.

כך גם לגבי אברהם אבינו: מיד לאחר שהקדוש-ברוך
הוא הורה לו "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" נאמר
"וישב באלוני ממרא". הכרחי לומר, שהיה דבר אשר עיכבו
שם, והמשמעות של "וישב" שם אינה מלשון התיישבות
וקביעות¹², אלא "לשון עכבה": אברהם התעכב מללכת
"בארץ לארכה ולרחבה", ונשאר באלוני ממרא.

ב.

"עכבה" - אין הכוונה להתיישבות ולקביעות

יש המפרשים¹³ ש"עכבה" היא הישארות. כלומר,
המילה "תשב" קשורה ל"בדמי טהרה", שהיולדת נשארת
במשך ל"ג ימים במצב של טהרה אף כאשר רואה דם,
כאדם הנעשה תושב במקום מסוים, ונמצא שם באופן
קבוע, ללא שינויים¹⁴. לפי זה פירוש המושג "ישיבה"
ב"ותשבו בקדש" וב"וישב באלוני ממרא" הוא –
התיישבות, השתקעות.

אך אי אפשר להסביר כך. כי אילו היה רש"י מתכוון
במילה "עכבה" להישארות באופן קבוע ובהתיישבות, הוא
לא היה צריך להביא לכך הוכחות, ועל-אחת-כמה-יוכמה
לא היה מביא הוכחה מ"ותשבו בקדש", אשר בספר
דברים: המושג "ישיבה" מלשון התיישבות מופיע פעמים
רבות בפרשות הקדומות. יותר מכך: בפעם הראשונה
בתורה שבה מופיע המושג "וישב" – "וישב בארץ נוד
קדמת עדן"¹⁵, המשמעות היא¹⁶ שקין התיישב¹⁷ בארץ
נוד¹⁸, כנאמר בהמשך הפסוק "ויהי בונה עיר".

המפרשים דלהלן סעיף ב').

(12) ומה שכתב רש"י וירא (כא, לד) "שנתישב" – היינו למיעוטי אורח
חונה ונוסע והולך" שלאחריו כ"א ששהו ריבוי זמן, אבל לא הענין דקביעות
(ע"ד פרש"י ר"פ וישב: "וישב" – "לישב בשלוה").

(13) ראה רא"ם כאן.

(14) ראה מו"נ ח"א פ"א (הובא להלן סעיף יב).

(15) בראשית ד, טז.

(16) וגם לפי פ"י השני שברש"י בראשית שם "כל מקום שהולך היתה
הארץ מודדעת תחתיו" – מ"מ קין ה' שם באופן קבוע.

(17) ולפי מש"כ רש"י שם (בפירושו הראשון) "שרוח מזרחית קולטת בכ"מ
את הרוצחים", י"ל שפי' "וישב" הוא [לא רק שישב שם בקביעות, אלא גם]
שבא להתיישבות דשלוה, כי ע"י שהוגלה לשם סר החשש ד"כל מוצאי
יהרגני". ולהעיר מפרש"י הנ"ל ר"פ וישב: "וישב" – ביקר יעקב לישב בשלוה".
(18) ראה גם סנהדרין לז, ב: מעיקרא כתיב והייתי נע נוד ולבסוף כתיב

א.

"תשב" - לשון עכבה"

1 מן הפסוק "ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי
2 טהרה בכל קדש לא תגע... עד מלאת ימי טהרה"¹ מצטט
3 רש"י את המילה "תשב", ומפרש: "אין תשב" (או "אין
4 לשון ישיבה"³) אלא לשון עכבה, וכמו ותשבו בקדש⁴,
5 וישב באלוני ממרא"⁵.

6 מבאר רמב"ן⁶, שלפי פירוש רש"י "תשב" – לשון
7 עכבה, אמורים הדברים לגבי "בכל קדש לא תגע ואל
8 המקדש לא תבוא", והמשמעות של "תשב לשון עכבה"
9 היא, שעליה להימנע מנגיעה בקודש ומביאת המקדש
10 במשך שלושים ושלשה הימים, למרות שהם "ימי טהרה"
11 לגבי בעלה.

12 לפי זה יש לבאר, שרש"י מביא כהוכחה ל"ותשבו לשון
13 עכבה" את הפסוקים "ותשבו בקדש" ו"וישב באלוני
14 ממרא" – כי לפי פירוש רש"י משמעות המושג "ישיבה"⁷
15 שם אינה מלשון "התיישבות", השתקעות,

16 – כמשמעותו ברוב המקומות, שהרי אז לא היתה מכך
17 הוכחה לפירוש "ישיבה לשון עכבה". ולהיפך:
18 "התיישבות" ו"עכבה" הם ביטויים מנוגדים זה לזה:
19 כאשר אדם מתיישב במקום מסוים כתושב, הרי הוא נמצא
20 שם בקביעות, באופן של התיישבות. ואילו כאשר אדם
21 נמצא במקום מפני גורם המעכבו⁸, הרי הוא נמצא שם
22 באופן הפוך מהתיישבות ומקביעות: הוא היה צריך
23 להימצא במקום אחר, אך נשאר במקום זה מפני עיכוב
24 כלשהו –

25 אלא מלשון עכבה:

26 כאשר יצאו ישראל ממצרים, היתה מטרת יציאתם כדי

(1) פרשתנו יב, ד.

(2) כ"ה ברוב הדפוסים.

(3) כ"ה בדפוס ראשון וב"לשון רש"י" שברמב"ן ובבחי כאן. ובמגילה
כא, סע"א: אין ישיבה.

(4) דברים א, מז.

(5) לך יג, יח.

(6) וראה גם בחיי ופי' טור הארוך כאן.

(7) שהרי בכ"מ נאמר ה' "ויהנו", "ויהי" וכיו"ב.

(8) ראה פרש"י בא יב, מא. ובכ"מ.

(9) שמות ג, ח.

(10) בשלח טז, לה.

(11) ועפ"י יומתק מה שרש"י אינו מביא גם התיבות "ימים רבים" (כבמס'
מגילה שם) – כי אדרבה: מצד תיבות אלו אפשר לטעות ש"ותשבו" הוא מל'
התיישבות וקביעות. (משא"כ במגילה שם, הכוונה בל' "עכבה" היא כפי'

זהו ההסבר לכך שרש"י אינו מסתפק בהוכחה מ"וישב באלוני ממרא". אך עדיין יש להבין: מדוע אין הוא מסתפק בפסוק "ותשבו בקדש"?

ד.

"בדמי טהרה" - משמעות וחידוש

בהמשך אותו פסוק מצטט רש"י את המילים "בדמי טהרה" ומפרש: "אף-על-פי שרואה, טהורה". לאחר מכן הוא מצטט שוב "בדמי טהרה", ואומר: "לא מפיק ה"א. והוא שם דבר, כמו טוהר".

יש להבין:

(א) בפירוש "והוא שם דבר כמו טוהר" מפרש רש"י את המשמעות של "בדמי טהרה", אך בפירושו "אף-על-פי שרואה, טהורה" הוא מציין את החידוש שמחדשת התורה במילים "בדמי טהרה". וקשה: מדוע מקדים רש"י לבאר את החידוש שבמילים, אף לפני שהוא מבאר את משמעותן?

(ב) לפי הפירוש "והוא שם דבר כמו טוהר", שמשמעות המילים "בדמי טהרה" היא כמו "בדמי טוהר", יוצא, שלא רק האשה טהורה "אף-על-פי שרואה", אלא גם הדמים טהורים, כי התורה מכנה אותם "דמי טוהר". ומדוע אומר אפוא רש"י ב"דיבור המתחיל" הראשון, שהחידוש ב"בדמי טהרה" הוא בכך שהאשה "טהורה", "אף-על-פי שרואה", הרי יש חידוש גדול הרבה יותר ב"בדמי טהרה" – שאפילו הדמים טהורים?

ה.

"מפיק ה"א - שלה"

מיד לאחר פירושו על "בדמי טהרה" – אף לפני שהוא מפרש את "בכל קדש לא תגע" – מצטט רש"י את המילים האחרונות בפסוק "ימי טהרה", ומפרש "מפיק ה"א, ימי טוהר שלה".

ואין מובן:

מכך שרש"י זקוק בכל זאת להוכחות לפירושו "ישיבה לשון עכבה", מובן, שבמילה "עכבה" הוא מתכוון למשמעות הפשוטה של המילה¹⁹ – עיכוב ועצירה, וכיון שפירוש זה הוא חידוש, ושונה ממשמעות המושג "ישיבה" בדרך כלל, צריך רש"י להביא דוגמא והוכחה לפירוש זה – מ"ותשבו בקדש" ומ"וישב באלוני ממרא"²⁰.

ג.

שתי הוכחות ל"תשב - לשון עכבה"

אך יש להבין:

(א) מדוע זקוק רש"י לשתי הוכחות – "ותשבו בקדש" ו"וישב באלוני ממרא" – ואינו מסתפק באחת מהן?

(ב) מדוע מצטט רש"י את הפסוק "ותשבו בקדש", המופיע בפרשת דברים, לפני הפסוק "וישב באלוני ממרא", המופיע בתורה לפני כן, בפרשת לך לך?

ההסבר לכך הוא:

אברהם לא נשאר באלוני ממרא מפני גורם מחוצה לו שהכריחו לא ללכת בארץ לארכה ולרחבה, אלא מצד עצמו, ולכן אין זו הוכחה מספקת לכך שישיבה היא עכבה, שהרי ייתכן להסביר כאן את "וישב" גם מלשון התיישבות וקביעות, שהוא התיישב באלוני ממרא, שהרי העיכוב היה מצד עצמו.

לפיכך צריך רש"י להביא גם את "ותשבו בקדש", ששם הנרחץ לבאר את המושג "ישיבה" מלשון "עכבה", שהרי הישארותם בקדש היתה ההיפך מרצונם ללכת לארץ ישראל²¹, ולכן אי אפשר לבאר שהם התיישבו בקדש בקביעות, והכרחי להסביר זאת רק באופן של עיכוב – שכיון שלא היה "בהעלות הענן", היה בלתי אפשרי שיהיה "יסעו בני ישראל", כי "לא יסעו עד יום העלותו"²².

רק לאחר שכבר יש הוכחה מ"ותשבו בקדש", שישיבה היא מלשון עכבה, אפשר להבין זאת מ"וישב" שבפסוק "וישב באלוני ממרא".

וישב בארץ נוד.

וע"פ מ"ש בהערה הקודמת, יומתק מה שמעתיק בגמרא שם "וישב בארץ נוד" – כי הוכחת הגמרא היא שלא רק מ"ש בארץ נוד ולא כתוב גם "נע" כדפרש"י שם, אלא גם מהלשון וישב.

(19) אף שבלשון הש"ס, הלי "עכבה" נופל גם על ענין ההתיישבות, בכמה מגילה שם. וראה גם רא"ש סוכה פ"ד סי' ג'.

(20) להעיר (א) מפרש"י שמות ב, טו (בכמה דפוסים): "וישב בארץ מדין – נתעכב שם כמו וישב יעקב"; משפטים כד, יד (וראה רא"ש שם): "שבו לנו בזה – התעכבו כו" (אבל בכמה דפוסים: "והתעכבו"); בלק כב, ח: "וישבו – לשון עכבה". (ב) מלשון ישיבה בכמה פסוקים (שלפני ותשבו בקדש) שלכאורה הפירוש שם הוא לשון עכבה (וכמו: "תשב הנערה אתנו ימים או

עשור ג' (ח"ש כד, נה); "שבי אלמנה בית אביך עד יגדל ג' (וישב לח, יא); ועוד). ואכ"מ.

(21) ואין להקשות מ"בדד ישב מחוץ למחנה מושבר" – תזריע יג, מו (שמקום קביעותו הוא מחוץ למחנה, אף שהוא היפך רצונו) – כי מכיון שאפשר שכל ימיו ייאר בטומאתו, שייך ע"ז לשון קביעות (משא"כ ב"ותשבו בקדש" – שה' ברור שיכנסו לארץ).

ומה שאין רש"י מביא הוכחה מ"וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" (מצורע יד, ח) – כי כיון שמלכתחילה קבעה התורה* היותו מחוץ לאהל זמן קבוע (לא פחות משבעת ימים), אפשר לומר שהו"ע של קביעות. משא"כ "ותשבו בקדש" – שזמן היותם שם ה' תלוי ב"בהעלות הענן", הרי אין זה קביעות. (22) ס"פ פקודי.

(* להעיר (ע"ד ההלכה) מהשק"ט בדין מזוזה בסוכה (יומא י, א).

1 (א) כלל זה, שמילה בעלת מפיך בה"א משמעותה
2 "שלה", כבר ידוע לתלמיד מהפרשות הקודמות, החל
3 מפרשת בראשית²³. ומה מחדש עתה רש"י בדבריו
4 ש"טהרה – מפיך ה"א" הוא "טוהר שלה"²⁴?

5 (ב) מדוע כותב רש"י את פירושו על "ימי טהרה" מיד
6 לאחר פירושו על "בדמי טהרה" – לפני שהוא מפרש את
7 המילים "בכל קדש לא תגע" שביניהן²⁵?

ו.

פירוש רש"י על "בכל קדש" ועל "לא תגע"

8 לאחר מכן מפרש רש"י את המילים "בכל קדש" ו"לא
9 תגע", ואף כאן הוא מציב אותן בסדר שונה: תחילה הוא
10 מצטט את "לא תגע" ומפרש "אזהרה לאוכל²⁶ כמו
11 ששנויה ביבמות"²⁷, ואחר כך הוא מצטט "בכל קדש"
12 (המופיעות לפני "לא תגע") ומפרש: "לרבות את התרומה".
13 הסיבה לשינוי הסדר היא²⁸, שהפירוש "לא תגע –
14 אזהרה לאוכל" הוא המחייב את הפירוש "לרבות את
15 התרומה"²⁹:

16 בהמשך הפסוקים³⁰ נאמר, שלאחר שמסתיימים "ימי
17 טהרה" צריכה האשה להביא קרבן ורק אז היא טהורה. אך
18 האזהרה "בכל קדש לא תגע..." (שבפסוקנו) היא רק "עד
19 מלאת ימי טהרה", כלומר, עד שקיעת החמה של יום
20 הארבעים. מכך מובן, שהאזהרה "בכל קדש לא תגע... עד
21 מלאת ימי טהרה" מוסיפה עוד איסור. כלומר, לאחר מלאת

23 א, כדרכה. ג, ו. ועוד. ופשוט הוא כ"כ, עד שרש"י לא הוצרך כלל
לפרשו שם.

24 אבל אין להקשות מדוע זקוק רש"י לפרש "בדמי טהרה – לא מפיך
ה"א והוא שם דבר כמו טוהר" (אעפ"י שדבר פשוט הוא שבלא מפיך ה"א
הוא שם דבר) – כי בזה מחדש שגם הדמים עצמם טהורים, כנ"ל בפנים.

25 ואין לומר ("עד פי' הדברי דוד) שמה שמסמך פירושו על "ימי
טהרה" לפירושו על "בדמי טהרה" הוא בכדי להוכיח, ע"י השינוי ד"טהרה"
הראשון מהשני (במה שה"א הוא בלי מפיך ה"א והב' – מפיך ה"א), ש"דמי
טהרה" הוא שם דבר – כי גם כאם לא ה' כתוב "ימי טהרה", הפי' בפשוטו
של מקרא – דבלי מפיך ה"א הוא שם דבר.

26 כ"ה בדפוס ראשון ועוד. וכמה דפוסים: אזהרה לאוכל וכו' כמו
ששנוי ביבמות. וראה להלן הערה 43.

27 עה, א.

28 בגו"א כאן: "דאין לפרש הריבוי (23) קודם גופי' דקרא". אבל לכאורה
כלל זה הוא רק כשהריבוי הוא בהמשך לפי גופי' דקרא
[וכמו (רש"י שמיני יא, מב): הולך על גחון – זה נחש.. כל הולך –
להביא.. הולך על ארבע – זה עקרב. כל – להביא..]

משא"כ כאן הרי פירוש "אזהרה לאוכל" בפשטות אינו שייך להריבוי כל.
ולכן גם לפני³¹ (יב, ב) מפרש רש"י מקודם "כי תזריע – לרבות כו" ורק אח"כ
מפרש גופי' דקרא "כימי נדת דותה תטמא – כסדר כל כו".

29 בש"ח כאן, שהטעם מה שרש"י מהפך את הסדר הוא לפי ש"לרבות

ימי טהרה, לאחר שקיעת החמה, עד שהיא מביאה קרבן
טהרתה, היא אסורה רק בחזק מעניני הקודש, ובמשך
שלושים ושלשה הימים, עד מלאת ימי טהרה – היא
25 אסורה בדברים נוספים.

ואילו היתה המשמעות של "לא תגע" כפשוטה, שאסור
לאשה לנגוע בקודש, אפשר היה להבין שהאיסור "עד
מלאת ימי טהרה", בנוסף לאיסור שחל עליה מאוחר יותר,
כל עוד לא הביאה קרבן, הוא ב"לא תגע". כלומר, עד
שקיעת החמה של יום הארבעים היא אסורה גם בנגיעה
בקודש, ולאחר מכן היא אסורה רק באכילת קודש.

אך לאחר שרש"י מפרש "לא תגע – אזהרה לאוכל",
שגם "עד מלאת ימי טהרה" היא אסורה רק באכילת קודש,
הכרחי לבאר "לרבות את התרומה", שהאיסור במשך
שלושים ושלשה הימים, בנוסף לאיסורים שלאחר מכן,
הוא איסור אכילת התרומה³¹, כי אחר כך, אף לפני
שהביאה את הקרבן, היא אסורה רק באכילת קודש, אך
לא באכילת תרומה.

אך יש להבין:

מנין אכן מסיק רש"י ש"לא תגע" היא "אזהרה
לאוכל", ומשום כך הכרחי לבאר "לרבות את התרומה".
והרי, המשמעות הפשוטה של "לא תגע" היא, שהיא לא
תגע, ומדוע הכרחי³², בדרך הפשט, לבאר את המילה
"תגע" שלא כפשוטה³³?

את התרומה" היא ההוכחה לפירושו "אזהרה לאוכל" – כי טבול יום מותר
לנגוע בתרומה. אבל: א) גם על קדשים, האזהרה (אפילו קודם שטבל) הוא רק
באכילה (ראה רש"י לעיל ז, כ, יא, כט). ב) באם ההוכחה לפירושו "אזהרה
לאוכל" היא מפירושו "לרבות את התרומה", הרי אדרבה, מטעם זה הו"ל
להקדים הפי' "לרבות את התרומה" [נבפרט שהתיבות "בכל קדש" הן לפני
"לא תגע"], מכיון שכל ההוכחה לפרש "אזהרה לאוכל" היא רק לאחר
שמפרש "לרבות את התרומה".

30 יב, ז. ובפרש"י שם: "וטהרה – מכלל שעד כאן קרוי טמאה".

31 וכביבמות עד, ב: כאן לתרומה כאן לקדשים.

32 לכאורה, מכיון שהנגיעה היא הכנה לאכילה אפשר לומר האזהרה ע"ז
בל' נגיעה. וכמו איסור אכילת בב"ח שנאמר בלשון לא תבשל (משפטים כג,
יט ופרש"י שם), לפי שבישול היא הכנה לאכילה (כמבואר בלקו"ש
[המתורגם] ח"ו ע' 152). אבל – הרי מובן שאעפ"כ צריך הוכחה לפרש ש"לא
תגע" הוא "אזהרה לאוכל (וכמו במשפטים שם, שבכדי לפרש ש"לא תבשל"
הוא איסור אכילה, מביא רש"י הוכחה מ"ובשלשה מקומות נכתב בתורה" וגם
מקדים בפירושו "אף עגל וכבש בכלל גדי". כמובאר בלקו"ש הנ"ל).

33 לכאורה ה' אפשר לומר, שכונת רש"י כמה שמסיים "כמו ששנוי
ביבמות"

[אף שאין דרכו לציין המקורים לפירושו. ובפרט, שבפסוק זה עצמו
בפירושו "לרבות את התרומה" אינו מציין ליבמות (עד, ב. עה, רע"א) –
דדוקח הכי גדול לומר ד"כמו ששנוי" ביבמות" קאי גם על לאחרין.]

(*) ומה שטב"י אסור לנגוע בקדשים לפי שהוא מטמא אותם – הרי זהו גם בתרומה, וראה שו"ה ג' הא' להערה 43.

ז.

מנין שצריך להמתין עד ל"כפרת טהרה"

1 לאחר דברי רש"י "לרבות את התרומה", הוא מוסיף:
2 "לפי שזו טבולת יום ארוך, שטבלה לסוף שבעה ואין
3 שמש מעריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים
4 שלמחר תביא את כפרת טהרה" – שאיסורה לאכול
5 תרומה במשך שלושים ושלושה הימים אינו מפני שטומאת
6 הלידה לגבי קודש ומקדש נמשכת ארבעים יום, אלא מפני
7 שחובתה להקריב "כפרת טהרה", שאפשר לקיימה רק
8 למחרת יום הארבעים, גורמת לכך ש"הערב שמש" שלה,
9 המטהר לצורך אכילת תרומה³⁴, חל רק בשקיעת החמה
10 של יום הארבעים. (ואילו לא היתה מחוסרת כפרה, מותר
11 היה לה לאכול תרומה מיד לאחר "הערב שמש" של היום
12 השביעי).

13 יש להבין: בפשטות יוצא, שאסור לילדת לאכול
14 תרומה "עד מלאת ימי טהרה" משום שטומאת הלידה
15 לגבי קודש ומקדש נשלעצמא נמשכת ארבעים יום, אף
16 אילו לא תחוייב בקרבן, בדומה לטומאת שבעת הימים
17 כלפי בעלה, אשר "כימי נדת דותה", למרות שהנדה אינה
18 צריכה להביא קרבן. מנין מסיק רש"י שאיסור אכילת
19 תרומה במשך שלושים ושלושה הימים נובע מכך שצריך
20 להמתין עד אשר "למחר תביא את כפרת טהרה"³⁵?

ח.

"בדמי טהרה" קשור ל"תשב"

21 ההסבר לכל האמור לעיל הוא:
22 מכך שמיד לאחר המילה "תשב" נאמר "בדמי טהרה"
23 מוכח, שהמילה "תשב" (לשון עכבה) אינה קשורה רק
24 ל"בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא", אלא גם
25 למילים "בדמי טהרה" הכתובות בסמוך ל"תשב".
26 על כך מפרש רש"י "בדמי טהרה – אף-על-פי שרואה,
27 טהורה". בכך אין רש"י מתכוון לבאר את החידוש
28 שבמילים "בדמי טהרה" כשלעצמן, אלא את הקשר ביניהן
29 אל הנאמר לפני כן "תשב", שהיא (היולדת), אשר עליה

היא, שההוכחה לפרש "אזהרה לאוכל" היא ממה ש"מקיש קדש
למקדש" שביבמות שם. אבל – אינו. כי באם הוכחת רש"י היא "מקיש קדש
למקדש", ה' כותב זה בפירושו, מכיון שענינים של "היקש" אי"ז בדרך הפשט
כ"כ.

ולכן צ"ל שההוכחה לפרש "אזהרה לאוכל" פשוטה היא כ"כ, גם לבן
חמש (למקרא), עד שרש"י לא הוצרך לפרשה כלל (וכדלקמן סעיף יא). ומה
שכותב "כמו ששנוי ביבמות" הוא לתרץ מה שהוציא איסור אכילה בל'
נגיעה, כדלקמן הערה 43.
(34) וכמו בכל טבול יום – שהוא טמא לתרומה עד שיעריב שמשו,
כדפרש"י לעיל יא, לב.

נאמר "תשב") מעוכבת מלהיטמא על ידי ראייה, ונשארת
31 "טהורה".

32 ולאחר מכן, ב"דיבור המתחיל" השני, מפרש רש"י
33 ומבאר את המילים "בדמי טהרה" כשלעצמן: "והוא שם
34 דבר כמו טהרה". כלומר, גם הדמים עצמם טהורים.

ט.

עכבה - גם כאשר הגורם לשינוי קיים רק בכללות

35 אך עקב הפירוש "והוא שם דבר כמו טהרה" מתעורר
36 קושי על המשמעות של "תשב לשון עכבה":

37 הביטוי "עכבה" – עיכוב מלהיכנס למקום או למצב
38 מסוים – מתאים כאשר יש דבר הגורם לכניסה למצב זה,
39 ובכל זאת חל עיכוב ונשארים במצב הקודם. אך כאשר
40 מתבטל הגורם המוביל למצב החדש, אין מתאים, לכאורה,
41 הביטוי "עכבה" לגבי הישארות במצב הקודם: אין צורך
42 ב"התעכבות" מיוחדת, שהרי אינו קיים הגורם המחייב
43 יציאה ממצב אחד וכניסה למצב האחר.

44 ובענינו: אילו היה הדם טמא, ובכל זאת אין בכוחו
45 לטמא, והיולדת נשארת טהורה, היה מתאים הביטוי "תשב"
46 – לשון עכבה" לגבי היולדת, שהיא מתעכבת מלהיטמא
47 אף מהדמים הטמאים. אך כיון שבמשך שלושים ושלושת
48 הימים הדמים טהורים, אין מתאים, לכאורה, לומר,
49 שהיולדת "מתעכבת" מלהיטמא, שהרי אין שום גורם
50 שיטמא אותה?

51 קושי זה מיישב רש"י בצטטו בפירושו "אין תשב אלא
52 לשון עכבה" את הפסוק "וישב באלוני ממרא":

53 מכך שאברהם נשאר זמן מה באלוני ממרא ולא קיים
54 את הציווי "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" מיד, כפי
55 שקיים את שאר הציוויים בדרוזות³⁶, מובן, שמסיבה
56 כלשהי הוא היה צריך לדחות קיום ציווי זה לזמן מאוחר
57 יותר³⁷.

58 מכך שבכל זאת נאמר גם שם "וישב" – לשון עכבה,
59 הרי זאת הוכחה, שכאשר יש אפילו פרט כלשהו שמצד

(35) תפכ"מ בין ב' האופנים: באם נאמר ש"ימי טהרה" הוא רק בנוגע
לבעלה ולא בנוגע לקדש ומקדש, צריכה היא טבילה אחרת (לתרומה) בסוף
ימי טהרה שלה, שהרי טבילתה שטבלה לסוף שבעה היא בתוך ימי טומאתה
(בנוגע לקדש ומקדש). משא"כ להביאור שהיא טבולת יום ארוך, אינה צריכה
טבילה (ראה נדה עא, ב. וגם לב"ש הוא רק לפי "שהסיחה דעתה מן
התרומה", כדפרש"י שם).

(36) ראה פרש"י ורא כב, ג.

(37) אולי י"ל מפני כי (כהמשך הכתוב) ויבן שם מזבח לה' (סתם וקביעות.
ולא מפני מאורע או כוונה זמנית כמו לפני זה שהי' "לה' הנראה אליו" או
"ויקרא בשם ה'") (לך יב, דח), וברמב"ן לך יג, יח: לא נצטווה לעשות זה מיד.

לפיכך מסיים רש"י את דבריו ב"דיבור המתחיל" "בכל קדש" בדבריו "לפי שזו טבולת יום ארוך... שלמחר תביא כפרת טהרה": כשם שטומאתה לגבי אכילת קדשים לאחר מלאת ימי טהרה – לפני שהיא מביאה את הקרבן, נובעת מכך שחובתה בקרבן מונעת את היטהרותה לאכילת קדשים, על-אף שמצד עצמה אין היא טמאה⁴¹, כך גם טומאתה לאכילת תרומה בשלושים ושלושת הימים אינה מפני שהיא טמאה מצד עצמה, אלא מפני שחובתה להביא כפרת טהרה אינה מאפשרת ש"הערב שמש" שלפני יום הארבעים יטהר אותה לאכילת תרומה⁴².

יא.

"לא תגע - אזהרה לאוכל"

לפי זה יובן מדוע צריך רש"י לבאר ש"לא תגע" היא "אזהרה לאוכל", ומדוע הוא מביא פירוש זה לאחר פירושו "ימי טהרה – ימי טוהר שלה": אילו היה מבאר, שלגבי קודש ומקדש היא טמאה ארבעים יום, אפשר היה להבין את האיסור "לא תגע" כפשוטו, שאסור לה לנגוע בקודש. כי על-אף שאיננו מוצאים שהטמא אסור בנגיעת קודש, אפשר היה לומר, שטומאת הלידה חמורה יותר משאר הטומאות, והכוונה של "לא תגע" היא כפשוטו⁴³. אך לאחר שרש"י מפרש, ששלושים ושלושת הימים הם "ימי טוהר שלה", והאיסור "בכל קדש..." נובע רק מסיבה אחרת, כפי שמבאר רש"י בהמשך ש"הבאת כפרת טהרה" מביאה לידי היותה טבולת יום, אי אפשר לומר

1 עצמו הוא מוביל למצב אחר, אפילו כאשר במצב הנוכחי
2 אין הדבר קיים בפועל – מתאים הביטוי "ישיבה",
3 "עכבה".
4 וכך גם בעניננו: כיון שראיית דמים בדרך כלל גורמת
5 לטומאה, מתאים כאן הביטוי "תשב (לשון עכבה) בדמי
6 טהרה", למרות שבשלושים ושלושה ימים אלו הדמים
7 טהורים.

י.

עיכוב - מפני חובת הקרבן

8 כיון ש"עיכוב" מתאים דוקא כאשר יש גורם המוביל
9 למצב חדש, ובכל זאת מתעכבים ונשארים במצב הקודם,
10 צריך היה, לכאורה, להסביר, שהביטוי "תשב (לשון
11 עכבה)" קשור רק ל"בדמי טהרה", משום שלגבי טהרה
12 האשה לבעלה היא מעוכבת מלהיטמא על ידי ראייתה,
13 כדלעיל, אך אינו קשור לטומאתה לקודש ולמקדש, כי
14 בענין זה שלושים ושלושה הימים הם ימי טומאה³⁸, כפי
15 שהוסבר לעיל בסעיף ז', שבפשטות צריך היה לומר,
16 שטומאת הלידה לגבי קודש ומקדש נמשכת ארבעים יום.
17 בכך מחדש רש"י "ימי טהרה – מפיק ה"א, ימי טוהר
18 שלה". כלומר³⁹, ימים אלו הם "ימי טוהר" שלה סתם,
19 ללא הגבלות, לגבי כל הפרטים, גם לגבי הקודש
20 והמקדש⁴⁰. והדין "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא
21 תבא עד מלאת ימי טהרה" נובע מגורם צדדי שאינו
22 מאפשר את היטהרותה למעשה, כך שתוכל לנגוע בקודש
23 ולבוא אל המקדש.

בזה מבאר הכתוב "תשב (ל' עכבה)". אעפ"י שהם ימי טוהר שלה (בנוגע לכל העניינים*) מ"מ בכל קדש לא תגע גר.

41 להעיר, שגם בדרך ההלכה ישנה סברא (ראה צפע"נ להרצובי הל' נזירות פ"ט ה"ט – נעתק במפענו צפונות ע' קצו) שענין הטומאה במחוסר כפרה הוא נ"ל "משום שיש עליו שם איסור לכך מביא קרבן להכשירו", אלא אדרבה "לכך יש עליו שם איסור משום דצריך להביא קרבן".

ו"ל, שלכן מדיק רש"י (יב, ז) "מכלל שעד כאן קרוי טמאה" – ולא "טמאה" כלשון הש"ס (יבמות עד, ב. ושי"ן). – וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 82 ואילך.

42 ולפי פרש"י זה נמצא, שהערב שמש דיולדת אינו כהערב שמש של כל טבול יום (גם של מחוסר כפרה): טהרת כל טבול יום, תלוי בהערב שמש מצ"ע, אבל כאן – בהערב שמש של יום הארבעים בא הזמן שיכולה להביא כפרה (ואף שאינה יכולה להקריב עד למחר, הרי עיכוב זה מה שאינה יכולה להקריב בלילה הוא ענין צדדי – אריא הוא דרביע עלה). וראה צל"ח ריש מס' ברכות (ד"ה כדתניא ובא השמש).

43 ובדוגמת "לא תבשל", שבאם ה' כתוב רק פעם אחת, היו מפרשים שהכוונה היא לאיסור בישול – אף שאיסור בישול נובע דבר שלא נאמר אפי' באכילה הוא חידוש גדול ביותר (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 154 ואילך).

38 ברמב"ן, בחיי וטור הארוך כאן: אעפ"י שהם ימי טוהר אצל הבעל. אבל מכיון שבנוגע לקדש ומקדש הם ימי טומאה, אין שייך ל' עכבה על הענין "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא" – מצד זה שהם ימי טוהר אצל הבעל.

39 ועפ"י יומתק מה שרש"י מתיק "ימי טהרה" שבכתוב – כי [נוסף לזה שהוצרך להדגיש שכונתו היא ל"טהרה" שבסמיכות ל"ימי" – ולא שבסמיכות ל"בדמי"] כוונתו לפרש שהימים הם טהורים. (וכן גם בפירושו "בדמי טהרה" כוונתו לפרש נ"ל ש"טהרה" בלי מפיק ה"א הוא שם דבר – דפשיטא היא – כ"א] שהדמים הם טהורים, כנ"ל סעיף ד').

40 וי"ל שכונת רש"י בפירושו "ימי טוהר שלה" הוא לשלול – ע"ד פשוטו של מקרא –

[לא הפירוש "ימי טוהר" אצל הבעל – כי אז הו"ל לרש"י להדגיש זאת בפירוש, ולא להסתפק כמה שכתב "ימי טוהר" סתם – כ"א]

פירוש הגמרא (יבמות עד, ב) "כיון שמלאו ימי טהרה": מכיון שהתייבשות "עד מלאת ימי טהרה" באים בסמיכות ל"בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא", מסתבר לכאורה שב"עד מלאת ימי טהרה" בא הכתוב להדגיש את טומאתה בימים אלו (דמכיון שאינה מיטהרת עד לאחר שמלאו ימי, לכן "בכל קדש לא תגע גר"). ובכדי לשלול פ"י זה, מפרש "ימי טוהר שלה", והשייכות ד"עד מלאת ימי טהרה" ל"בכל קדש לא תגע גר" היא, כי

(*) ולא הוצרך רש"י לפרט זאת, כי להפ"י "ימי טוהר" מובן מעצמו שהם ימי טוהר גם בנוגע לקדש ומקדש. כי (נוסף ע"י שממה שנקראים בשם "ימי טוהר" סתם מוכח שזוהו בנוגע לכל העניינים) מה שהם "ימי טהרה אצל בעלה אין לזה שייכות ל"בכל קדש לא תגע ואל המקדש גר".

1 שה"עכבה" בימי הטוהר תהיה גם מנגיעה בקודש, כאשר
2 אפילו בהיותה טמאה ממש⁴⁴ מותר הדבר⁴⁵. לפיכך מסביר
3 רש"י שזוהי "אזהרה לאוכל"⁴⁶.

יב.

"ישיבה" למעלה - עכבה

4 מ"ינה של תורה" שבפירוש רש"י זה:
5 מדברי רש"י "אין לשון ישיבה אלא לשון עכבה"
6 מובן, שאין זה עוד פירוש "ישיבה", שבנוסף לשני
7 הפירושים הידועים למושג ישיבה: "לשבת"
8 ו"ולהתיישב", יש אפשרות שלישית, אלא רש"י מחדש
9 שכל "ישיבה" היא מלשון עכבה. כלומר, גם כשהמשמעות
10 היא "לשבת" וגם כשהמשמעות היא "להתיישב" – הרי
11 יש כאן משמעות של "עכבה".

12 ההסבר לכך הוא:

13 ב"ישיבה" לאמיתתה, במקורה, כלומר, ב"ישיבה"
14 למעלה

15 – שהרי כל דבר למטה נובע מהמקור ומהשורש
16 שלמעלה, "שנשתלשלו מהן"⁴⁷, כפי שמפרשים חז"ל⁴⁸ את
17 הפסוק "תשים משטרו בארץ" ו"גבוה על גבוה שומר
18 וגבוהים עליהם"⁴⁹. ואף למעלה מזה, עד הקב"ה כביכול,
19 אשר "מאמיתת הימצאו" קיימים "כל הנמצאים"⁵⁰,
20 שבשמים ובארץ ובמה שביניהם – אנו מוצאים כביכול,
21 את הביטוי "ישיבה", והרי אין לו דמות הגוף ולא גוף⁵¹ –

(44) לכאורה אפשר להקשות: הרי גם להפ" שהאיסור דבכל קדש לא תגע
גו' הוא לפי שהיא טבולת יום, אכתי י"ל שטומאת לידה חמורה כ"כ שאפי'
לאחרי טבילתה (כל זמן שלא נטהרה לגמרי – שהרי לא העריב שמשו)
אסורה היא בנגיעת קדש.

אבל – אינו. כי מפשטות הלשון "ימי טהרה" מוכח שבימים אלו טהורה
היא לגמרי מטומאת לידה, והאיסור ד"לא תגע" אינו לפי שכל זמן שלא העריב
שמשו נשאר בה מטומאתה הקודמת, כ"א, שהחוב להביא קרבן הוא העושה
בה דין האיסור (ראה לעיל הערות 38; 39).

(45) ואי"ז דומה לענין "לא תבשל", שבאם לא ה" הכרח ממש"כ בג'
מקומות היו מפרשים שהכוונה היא לאיסור בישול אף שהוא חידוש גדול
ביותר (כבהערה 40) – כי בנדו"ד, באם נאמר שבימי טהרה [שלא נשאר עלי'
טומאת לידה כלל, ורק לפי שלא בא עדיין זמן כפרתה, כבהערה הקודמת]
אסורה היא לנגוע בקדש, הוא (לא רק ענין של חידוש, כ"א גם) היפך השכל,
שהרי אפילו טמא ממש מותר בזה.

(46) ומה שכותב רש"י "כמו ששנוי ביכמות" – אף שהוכחה להפ"י
"אזהרה לאוכל" הוא מצד פשוטו של מקרא – הוא בכדי לתרץ:
אף שנגיעה היא הכנה לאכילה, מ"מ הול"ל "לא תאכול". ולמה נאמר
"לא תגע"? ועי' מתרץ "כמו ששנוי ביכמות", שגם בנגיעה יש איסור*, אלא
שה"אזהרה" שבכתוב היא לאוכל** (אלא שקושיא זו אינה חזקה כ"כ בדרך

על כך מביא אדמו"ר הצמח צדק⁵², אשר יום ההילולא
שלו⁵³ חל בחודש זה, שני ביאורים: הסבר אחד – שישבה
היא ירידה והשפלה, כשם שכאשר אדם כאן למטה יושב,
להבדיל, הוא נמוך יותר מהיותו בעמידה. ולפי זה,
הישיבה היא בבחינת אור ה"ממלא" – היורד ונשפל
להחיות את העולמות. הסבר אחר הוא מביא מדברי
הרמב"ם⁵⁴, שישבה מצביעה על העדר שינוי. ולפי זה זוהי
בחינת אור ה"סובב" שמעל לעולמות, שעל דרגה זו נאמר
"אני הוי' לא שנית".

שני ביאורים אלו תואמים לשתי המשמעויות של
"ישיבה" בדרך כלל: הפירוש של ירידה והשפלה קשור
לישיבה במובן של "לשבת", כאדם המשפיל את קומתו.
והפירוש של ירידה כהעדר שינוי קשור למשמעות של
"להתיישב" – קביעות, כדלעיל בסעיף ב'.

וכאן מחדש רש"י, ש"אין לשון ישיבה אלא לשון
עכבה", שכל ישיבה – הן בדרגת אור הממלא והן בדרגת
אור הסובב – היא עכבה. כביאורו הידוע של הרבי
(מהורש"ב) נ"ע⁵⁵, (אשר יום ההילולא שלו, ב' ניסן⁵⁶, חל
בשבוע זה), שענין האור בכלל, אפילו אור שלפני הצמצום
(בדרגה אמיתית של "לא שנית"), בא על ידי עכבה.

יג.

שני אופנים של "עכבה"

אמנם, גם אור הסובב ("ישיבה" במשמעות של "העדר
שינוי") קשור לעכבה, אך עכבה זו אינה דומה לעכבה

הפשוט, ולכן אין רש"י כותב התירוץ בפירוש).

וי"ל, שמ"ש רש"י (לפי כמה דפוסים) "אזהרה לאוכל וכו', כוונתו היא
(לא להלימוד ע"ז – מוקיש קדש למקדש", כ"א) למ"ש ביכמות שם "והאי
דאפקי' בלשון נגיעה, הכי קאמר נגיעה כאכילה".

(47) ל' התניא רפ"ג.

(48) ב"ר פ", וא"ו. לקו"ת שלח מא, ג.

(49) להעיר מיל"ש ירמי' רמז רנט – ע"ד ארי' (נת' ברשימות הצ"צ לאיכה
ע' כו (אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' אנונו). וראה ג"כ אוה"ת לר"ה ע' א'תכג). ד"ה
תקעו תרצ"ד (קונטרס פב. ספר המאמרים ה'תשי"א) פ"ג ע"ד (תרנגול). ועוד.

(50) רמב"ם הל' יסוה"ת בתחלתו.

(51) פיוט יגדל. וראה של"ה שער האותיות (נח, ב). לקו"ת לג"פ בתחלתו
(אוה"ת בראשית כרך ו תתרכג, סע"א ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקעו.

(52) ספר החקירה פ, סע"ב ואילך.

(53) י"ג ניסן תרכ"ו.

(54) מו"נ ח"א פ"א.

(55) תורת שלום ע' 147.

(56) בשנת תר"ף – ולהעיר, אשר השנה (תש"ל) נמלאו חמישים שנה
להסתלקותו. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 87 בשוה"ג ה' להערה 1.

(* כי טבול יום פוסל את התרומה מדאורייתא (שבת יד, ב. ולהעיר מפירוש"י שמיני יא, לב "טמא הוא לתרומה" – ולא "לאכילת תרומה")
(** ועי' דברי סופרים שבאו ברמז בתורה – ע"ד פשוטו של מקרא – וכפרש"י במו"ב"ח (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 220 ובהערות שם).

טו.

צמצום ואתהפכא

מהי המעלה והתכלית שבצמצום? – ידוע⁶⁰, שזאת כדי
שישראל יוכלו על ידי עבודתם בתורה ובמצוות להפוך את
חושך הצמצום לאור ולגילוי – אתהפכא חשוכא
לנהורא⁶¹,
אך כדי שיוכלו להפוך את החושך לאור, צריך היהודי
לעורר בתוכו את התוקף שלא להיבהל מהעלמות
ומהסתרים, ועל ידי זה אפשר להגיע לדרגה הנעלית –
הפרכת החושך עצמו לאור⁶².
לכך רומז רש"י בשני פירושו על "בדמי טהרה":
בתחילה צריך להיות "אף-על-פי שרואה, טהורה" –
שהאדם לא יתחשב ב"דם" שרואה, והוא יהיה טהור. ועל
ידי כך הוא מגיע לדרגה גבוהה יותר – "והוא שם דבר
כמו טהרה", שהופכים את הדם עצמו, שגם הוא יהיה
טהור.

טז.

העבודה מביאה לגאולה

העבודה הרוחנית של "בדמי טהרה", בשני האופנים
שלעיל, אשר עושים ישראל בזמן הגלות, כאשר נמצאים
במצב של "טבולת יום ארוך", וממילא "בכל קדש לא תגע
ואל המקדש לא תבא",
מביאה לידי "למחור תביא את כפרת טהרתה", לגילוי
שלעתיד לבוא, אשר עליו נאמר⁶³ "ולמחור לקבל שכרם",
שמגיע על ידי "היום לעשותם"⁶⁴, שאז תהיה עבודת
הקרבנות – "תביא את כפרת טהרתה", באופן נעלה יותר
מאשר היה בזמן הבית – "ושם (דוקא) נעשה לפניך
כמצות רצונך"⁶⁵, בבית המקדש השלישי אשר יתגלה⁶⁶ על
ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ תזריע, תשכ"ז)

1 שעל ידה נמשך אור הממלא ("ישיבה" במשמעות של
2 "ירידה והשפלה"):

3 אור הממלא בא על ידי הקדמת הצמצום, אשר צמצום
4 והתעלמות הם ההיפך מגילוי, ואילו העכבה באור הסובב,
5 שהוא, באופן כללי, האור שלפני הצמצום, אינה צמצום
6 והתעלמות, אלא כיון שגילוי אור עצמותו ית' הוא ברצון
7 (אותיות צנור⁵⁷) ולא בהכרח ח"ו, הרי זו העכבה. כפי
8 שמבאר הרבי (מהורש"ב) נ"ע בהרחבה⁵².
9 לשני אופנים אלו של עכבה רומז רש"י בציטוט שני
10 הפסוקים "ותשבו בקדש" ו"וישב באלוני ממרא": העכבה
11 של "ותשבו בקדש", שהיתה מתוך הכרח ולהיפך מרצונם
12 ללכת לארץ ישראל, כדלעיל בסעיף ג', רומזת לעכבה של
13 גילוי אור הממלא – צמצום, היפך הגילוי, כדלעיל.
14 והעכבה של "וישב באלוני ממרא", שהיתה ברצונם של
15 אברהם, כדלעיל שם, רומזת לעכבה, לרצון, שעל ידי זה
16 בא גילוי האור שלפני הצמצום.

יד.

הגורם - הצמצום

17 זהו הטעם, בפנימיות הענינים, לכך שרש"י מביא את
18 הפסוק "ותשבו בקדש" לפני "וישב באלוני ממרא",
19 למרות שהעכבה בשביל גילוי האור שלפני הצמצום,
20 הרמוזה ב"וישב באלוני ממרא", באה לפני הצמצום הרמוז
21 ב"ותשבו בקדש",
22 כי הגורם לגילוי האור שלפני הצמצום, וממילא, גם
23 הגורם לרצון לגילוי, הוא הצמצום, כפי שכ"ק מו"ח
24 אדמו"ר (אשר ביום ב' ניסן התמנה לנשיא⁵⁸) מבאר
25 בהרחבה⁵⁹ שהתכלית בגילוי האור שלפני הצמצום, וכן
26 בגילוי האור ה"בלי גבול", היא כדי שהוא יוכל להתעלם
27 על ידי הצמצום.

(62) ושני אופנים אלו, הם ע"ד ב' הביאורים ד"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" – ראה לעיל ע' 43 ואילך.
(63) ערוכין כב, א. רש"י ס"פ ואתחנן. (וברש"י שם: לישוט.
(64) ערוכין שם. רש"י שם. וראה גם תניא רפ"ז.
(65) נוסח תפלת מוסף. וראה בארוכה המשך וככה תרל"ז ספ"ט ואילך.
(66) ראה רש"י ותוספות (סוכה מא, סע"א) "גילה ויבוא משמים". והוא עפ"י תנחומא נח, יא. זח"א כח, א. ועוד (וברמב"ם הל' מלכים ריש פ"א ובסופו (ע"פ ויק"ר פ"ט, ו. ועוד), שמישיח בונה ביהמ"ק).

(57) מאו"א אות ד' בסופו. וראה תו"א בשלח (סא, ג).
(58) ראה בארוכה הקדמה לקונט' ב' ניסן תש"י (קונט' עו. נדפס גם בלקו"ש ח"ב ע' 146) ובהערות שם.
(59) המשך חגה"ש תש"ד פ"ט. פ"א.
(60) ראה גם המשך חגה"ש שם פ"ט ובכ"מ. וראה גם לעיל ע' 46.
(61) ובדומת "ותשבו בקדש", שע"י נסיעת הארון וישראל במדבר, הכניעו את הקליפות (לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ). אלא שזהו כאופן הראשון דלהלן ש"בדמי טהרה", כמוכן מהמבואר בלקו"ת שם.

שני' הוא שם ע"ב, שמ"ב⁹ גבורה וע"ב חסד, וכמ"ש מזה בלקוט"ת¹⁰ פרשת ואתחנן בד"ה ואהבת את ע"ש).

צלח גימט' ב' פעמים דין¹¹, דהיינו גבורות, צלח פירושו ביקוע וחילוק הדבר כמו¹² ויבקע עצי עולה תרגומו וצלח¹³, וכל התחלקות הוא מצד הגבורה, כי טבע האש לפרד ולחלק, נמצא הצלחה רומז על ענין הגבורות¹⁴.

וזהו שבנשואי אשה ליצחק הי' צ"ל הצלחה דוקא כמ"ש¹⁵ והאיש משתאה כו' לדעת ההצליח הי' דרכו, וכתוב¹⁶ והצליח דרכך, וכתוב וה' הצליח דרכי, והיינו כי יצחק הוא בחי' גבורות, ולכן בנשואי אשה לו הי' צ"ל¹⁷ הצלחה.

לקוטי לוי יצחק, לקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד ל

(9) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא א' עמוד כה וז"ל: בפרשת שמע יש מ"ב תיבות מואהבת עד ובשעריך, ושם מ"ב הוא מבחי' הגבורה, ולכן בכל עלי' אומרים שם מ"ב וכמו בק"ש שעל המיטה שצריך להיות עליות המל' בידך אפקיד רוחי כדי שלא תשקע בהיכלות המשוונות ע"י המחז"ל של כל היום כנודע וצריכה לעלות למעלה לכלל באלוקי' שהוא בחי' גבורות והסתלקות אומרים שם מ"ב דאנא בכח וכן לפני קבלת שבת שהוא עליות העולמות אומרים שם מ"ב וכן פרשת שמע הוא בבחי' הגבורה ולכן יש בה מ"ב תיבות, אך זהו בחי' התיבות האותיות שהם הכלים הם בבחי' הגבורה אבל האור הוא בבחי' החסד ואהבת כו' שבחי' האהבה הוא בבחי' החסד רק שהוא בדרך עלי' והסתלקות.

(10) עמוד יא, ב וז"ל: הנה מואהבת עד ובשעריך מ"ב תיבין, ופ' שניה שם ע"ב ועיין בזח"ב תרומה (קל"ב ב') ובפרדס (שכ"א פ"ו ופרק י"ב). והנה נודע כי שם מ"ב הוא בגבורה ושם ע"ב בחסד והלא כאן נהפוך הוא. כי פ' ראשונה דק"ש היא בחי' חסד ואהבת, ופ' שניה השמרו לכם כו' בגבורה. וכמבואר מענין סדר הפרשיות קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמע שהם חו"ב חו"ג קדש בחכמה כו'. אך הענין דאיתא בזה על האורות דאחליפו דוכתייהו ואכלילו שמאלא בימינא. והביאור הוא שנתחלפו האורות בבחי' כלים שאור החסד שורה בכלי הגבורה ואור הגבורה בכלי החסד [עיין מזה בהרמ"ז פ' צו בדרך כ"ז וכנזכר מזה בביאור ע"פ לבבתינן והכי נמי בב' פרשיות אלו דפ' ראשונה היא בבחי' חסד בבחי' כלים ואהבת בחי' כלי החסד ושם מ"ב בגבורה הוא אור הגבורה השורה בכלי החסד ופ' שניה שם ע"ב אור החסד בכלי הגבורה. (עיי"ש המשך הביאור).

[שמע הוא אור החסד בכלי הגבורה: ראה ספר המאמרים תקס"ז עמוד א. נדפס בסידור שער הק"ש עד, א. מאמרי אדה"ז פרשיות [ח"ב] עמוד תשח וש"נ. דרך מצותיך שרש מצות התפלה פ"ב.]

(11) ראה לקמן שפירושו "שנמתקו הדינים".

(12) בראשית כב, ג.

(13) מובא לעיל סימן קלג.

(14) "צל"ח הוא צל ח', היינו הק"כ צרופי אלקים כמספר צ"ל שבכינה ספירה הח', עיין בע"ח שער היוזוגים פ"ו, והיינו בחי' גבורות שם אלקים" (לקוטי לוי יצחק כאן).

(15) בראשית כד, כא.

(16) שם פסוק מ. "ויאמר אליו, ה' אשר התהלכתי לפניי ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך וגו'".

(17) וראה בפנים בלקוטי לוי יצחק שם עמוד ל"א וז"ל: וזהו שאלעזר בקש מלבן ובתואל רק שיעשו חסד ואמת עם אדונו, שהוא חסד וקו אמצעי ולא ביקש גם הצלחה, כי הצלחה נעשה בלעד.

בראשית כד, נו - ויאמר אלהם אל תאחרו אותי והי הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני

ביאור, והצלחה רומז על ענין "הגבורות" - בחי' יצחק, צ"ח בגי' ב"פ דין, והצלחה הוא מה שנמתקו הדינים וכו'

וה' הצליח דרכי.

הצלחה רומז על ענין הגבורות¹.

והראי' ממה דאיתא בסוכה פרק ג'² שבית הלל ס"ל שצריכים לנענע באנא ה' הושיעה, ובית שמאי ס"ל אף באנא ה' הצליחה, וידוע שבית הלל בחינתם הוא חסדים³ ובית שמאי בחינתם הוא גבורות, ולכן בית הלל ס"ל רק בהושיעה שישועה הוא בחי' חסדים כמ"ש⁴ הושיעה ימינך, ועיין בפרד"ס בשער ערכי' הכנויים ובלקוט"ת בד"ה ושאתם מים בששון דרוש הב' ס"ג ע"ש, והצלחה הוא מבחי' גבורות, ולכן בית שמאי שבחינתו הוא גבורות ס"ל שאף בהצליחה צריכים לנענע.

ומה שגם הם מודים שצריכים לנענע בהושיעה נא רק שמוסיפים בהצליחה ג"כ, היינו כי הגבורות אינם צריכים להיות בפ"ע רק צריכים לחברם אל החסדים, לא כמו קרח⁷ ח"ו שרצה להפריד הגבורות מהחסדים, ולכן גם הם ס"ל שצריכים לנענע בהושיעה.

(ואם שישועה הוא בחי' גבורות ג"כ כמ"ש בריש הקדמת הזהר⁸ בענין הה' עלין תקיפין דאקרי ישועות ע"ש, וכן בהכרח לומר שהצלחה שהוא מה שמצליח באיזה דבר הו"ע חסדים, אך ההפרש ביניהם י"ל, ישועה עיקרה הוא חסדים רק שכלולה מגבורות ג"כ, והצלחה הוא בהיפך, שעיקרה הוא גבורה רק שכלולה מחסדים ג"כ, וע"ד הב' פרשיות דקריאת שמע, שפרשה ראשונה חסד ופרשה שני' גבורה, ומ"מ בפרשה ראשונה הוא שם מ"ב, ובפרשה

(1) ראה גם לעיל סימן קלג.

(2) משנה ט.

(3) ראה תניא - אגרת הקודש סימן יג (ק"ט, א). לקוטי תורה שיר השירים עמוד מח, ג. ספר הליקוטים דא"ח "צמח צדק" אות ב"ת עמוד רטו ואילך.

(4) תהלים ס, ז.

(5) שער כג, פרק עשירי וז"ל: ישועה, כל לשון ישועה, הושיעה, וישוע וכו', כולם מצד החסד, וכן פירוש בזהר פרשת תרומה (דף קסט.) וז"ל: מאן ישועות דא ימינא דאיהי מושיע מכל מקטריגין דעלמא דכתיב ותושע לו ימינו, וכתוב (תהלים ס, ז) הושיעה ימינך וגו' עכ"ל. ולפי זה פ' הפסוק הושיעה אתה הימין שאתה ימינו של הקב"ה ולך תאות הישועה ע"ש.

(6) לקוטי תורה דרושים לסוכות פ, ג.

(7) ראה לקוטי תורה פרשת קרח נד, א ואילך. אור התורה פרשת קרח עמוד תרפו ואילך.

(8) מובא לעיל סימן ח.

ילקוט לוי יצחק על התורה

הצלחה שייך לבחי' דינים, והראי' שבית שמאי ס"ל
שצריך לנענע גם בהצליחה נא, צל"ח גי' ב' פעמים די"ן,
ודינים, כתיב הצלחה וה' הצליח דרכי.
תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שלו

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מב' אייר, בו כותבת אודות מחשבות אשר לפעמים מבלבלות אותה, והתחלתן
היו לפני כמה שנים, ושואלת דעתי בזה.

ומובן וגם פשוט שברור הוא שאין בהן כל ממש ומציאות כלל וכלל, ובודאי גם היא עצמה נוכחה
בזה, שהרי מאז התחילו המחשבות ראתה חסדי השי"ת וברכתו בפועל במוחש בבנין בית בישראל על
יסודי התורה והמצוה, והרי זהו מהענינים הכי יסודיים והם עיקר בחי' איש ואשה הישראלים, אלא
שבענינים התלולים במחשבה, העצה הכי ראשונה היא היסח הדעת, והיסח הדעת אין ענינו ללחום עם
המחשבה בלתי רצוי אלא להפנות את המחשבה לענין אחר, ומה טוב להפנות המחשבה לעניני יהדות,
שאז מעט אור דוחה הרבה חשך, ודלא כמו שכותבת שהיא משתדלת להתגבר על המחשבה, שהרי
מלחמה בענין האמור הוא היפך היסח הדעת.

ומהנכון אשר יבדקו את המזוזות בדירתם וכן את התפילין של בעלה שי' באם לא נבדקו
במשך שנים עשר חדש האחרונים, והיא תשמור על מנהגן הטוב של בנות ישראל להפריש לצדקה קודם
הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב, וכן תעשה גם בכל יום חול קודם שתאמר איזה תפלה
בבקר, ומובן שכל זה צריך להיות בלי נדר.

וגם מובן ופשוט, שההתרגלות במחשבה על דבר בטחון בהשם יתברך בורא עולם ומנהיגו
[שההתחזקות בזה צ"ל מבלי כל קשור בהמחשבות בלתי רצויות, שצריך להסיח דעת מהן, כי אם
מהשקפת עולם יהודית מסורתית], מוסיפה בברכות השי"ת והצלחתו בכל הדרוש.

מזכירה במכתבה שעבדה בשטח ההוראה כבוגרת דסמינר, ותקותי שמנצלת כשרונותי בזה
גם עתה, באם אין זמנה בידה למשרה מלאה או עכ"פ חלקית, הנה עכ"פ מזמן לזמן ולעתים תכופות
בהפצת היהדות המסורתית בכלל ובתוככי הנוער והקטנים ביחוד, שהרי דרישת והכרח השעה היא
בזו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שנאמר¹³ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם¹⁴, ועד ש"לפני הוי' תטהרו"¹⁵.

ומזה באים להמשך הקריאה בפ' אחרי (שמתחילין לקרוא במנחת שבת זה) – "בקרבתם לפני ה'"¹⁶, שנעשה שלימות הקירוב וההתאחדות עם הקב"ה, אבל נשמות בגופים דוקא¹⁷, באופן כזה "יבוא אהרן¹⁸ אל הקודש גוי". וממשיכים תיכף בפ' קדושים (אחרי-קדושים מחוברין) – "קדושים תהיו כי קדוש אני"¹⁹, וכדרשת חז"ל²⁰ "יכול כמוני" (בניחותא), שכאו"א מישראל "יכול" להגיע להדרגא ד"כי קדוש אני" ("כמוני")²¹, וכיון ש"יכול" – ה"ז נעשה חפצו וגם רצונו שמקיים בפועל הציווי ד"קדושים תהיו כי קדוש אני" ("כמוני"), ועד שרואים בגלוי בעיני בשר שישראל וקוב"ה כולא חד ממש.

ספר השיחות ה'תש"נ עמוד 426

טו, יט – ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב

ב. (איכה א, ח) חטאה חטאה ירושלים על כן לנדתה... ידוע אם ישראל הוצרכו לעשות תשובה במשקל כימים שנהגו איסור, ודאי יכלה הזמן טרם שיתקנו הקלקול הגדול אשר התעיבו ותשובה גדולה כזאת ודאי צריך זמן רב למאוד, ולזה איך חרפה היא לנו על אריכות הגלות עלינו.

אמנם באמת אילו ישונו ישראל רק יום אחד בשנה בתשובה שלימה כראוי וכנכון יקרב הקב"ה קץ הגאולה ויגאלנו מגלות המור הזה כמו"ש היום אם בקולו תשמעו, ובזאת חרפה היא לנו שלא נוכל לשוב שעה אחת במשך זמן רב כזה, וגם זה פ"י הפסוק לך ה' הצדקה שהטיב עמנו לקבל תשובתנו אפילו שעה אחת, ולא כן אנחנו עושים פה היום לכך ולנו בושות הפנים כי חרפה היא לנו.

וידוע דנדה דאורייתא ביום שפוסקת מלראות טובלת לערב וטהורה, אבל זבה צריכה לספור ז' נקיים וצריכה משך זמן מה.

ויובן כוונת המקונן חטא חטאה ירושלים ר"ל דהקב"ה

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא

א. הדילוג והקפיצה מהגלות אל הגאולה מרומז בפרשת השבוע – תזריע-מצורע:

ובהקדמה – שחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע הוא חיבור ענינים הפכיים²:

מצד פשטות הענינים – המציאות ד"אשה כי תזריע וילדה זכר"³ אינה שייכת במעמד ומצב של "מצורע" שנאמר בו⁴ "וישב מחוץ לאהל", "מלמד שאסור בתשמיש המטה".

ומצד הרמז שבדבר – ש"אשה כי תזריע וילדה זכר" רומז על הלידה דהגאולה (כידוע⁵ שהגלות נמשל לעיבור והגאולה ללידה), וזבה גופא "וילדה זכר", ע"ד מ"ש⁶ "ונודה לך שיר חדש", לשון זכר, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות⁷; ואילו "מצורע" – שנאמר בו⁸ "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" – רומז על מעמד ומצב הגלות⁹, "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"¹⁰.

ויש לומר, שבחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע נרמז הענין ד"לכתחילה אריבער" בנוגע להגאולה – שגם בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"מצורע", נעשה תיכף ומיד הדילוג וקפיצה ("אריבער") ל"אשה כי תזריע וילדה זכר", ענין הגאולה, ולא עוד, אלא שההתחלה היא "אשה כי תזריע וילדה זכר", "לכתחילה אריבער", ורק אח"כ מוסיפים שהגאולה באה לאחר הדילוג וקפיצה ממעמד ומצב ד"מצורע", "זאת תהי' תורת המצורע"¹¹ ביום טהרתו¹², שבזה נרמזת גם הטהרה דכאו"א מישראל ע"י הקב"ה, "לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים,

(1) ובהדגשה יתירה כשקורין לפרשה השני' בשמה המפורש בתורה ("מצורע"), ולא בשם "טהרה", כמנהג כמה גדולי ישראל – אף שלא מצינו כן בהנהגת רבותינו נשיאנו, ונהרא נהרא ופשוט". וראה לקו"ש ח"א ע' 239. ח"ז ע' 100 ואילך.

(2) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 70 ואילך. ועוד.

(3) פרשתנו יב, ב.

(4) פרשתנו יד, ח ובפרש"י.

(5) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וארא. ובכ"מ.

(6) ברכת "אשר גאלנו" בהגש"פ, מפסחים קטז, ב.

(7) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוס' פסחים שם.

(8) פרשתנו יג, מו.

(9) ראה ויק"ר פרשתנו ספ"ו שפרטי הנגעים רומזים על פרטי הגלויות ("שאת זו בכל כו' צרעת זו אדם"), ומסיים, "לעוה"ב אמר הקב"ה אני מטהר אתכם, הה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". וראה גם שם ספ"ז שהפרשה דנגעי בתים קשורה עם חורבן ביהמ"ק (והגלות), ומסיים, "יכול לעולם ת"ל ולקחו אבנים אחרות, שנאמר לכן כה אמר ה' אלקים הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד מוסד המאמין לא יחיש".

(10) ברכות ג, סע"א.

(11) להעיר כסנהדרין צח, א: "מאי סימני" (דמשיח) יתיב ביני עניי סובלי חלאים כו", "מנוגעים, והוא נמי מנוגע כו" (פרש"י שם).

(12) פרשתנו יד, ב.

(13) יחזקאל לו, כה.

(14) משנה סוף יומא.

(15) אחרי טז, ל. וראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך.

(16) ר"פ אחרי.

(17) דלא כבנדר ואביהוא שכלתה נפשם כו' (ראה בארוכה אוה"ח ר"פ אחרי) – כיון שישנו הציווי והנתינת-כח שצ"ל באופן דנשמות בגופים דוקא.

(18) ודוגמתו בכאו"א מישראל, עליהם נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "כהנים גדולים" (יתרו יט, ו ובפ' בעה"ט), וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים" – שכאו"א מישראל יכול להגיע לדרגת הקדושה דכהן גדול, שנאמר בו (דה"א כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים".

(19) יט, ב.

(20) ויק"ר פכ"ד, ט. וראה לקו"ש ח"ב ע' 91. וש"נ.

(21) ובנוסח התפילה שלאחרי ספירת העומר – "ולטהרו ולקדשו בקדושתך העליונה" (כנ"ל ס"ג).

חשבה לטובה וזדונות נעשות לה כשגגות משום שיצה"ר צפון בלבותם ובווער בהם להפילם במכמרותיו, על כן לנדה היתה שתוכל לטהר בימי סאובתה ואיננה צריכה זמן רב. אכן אנחנו לא עשינו כן ואין עושים תשובה אפי' יום אחד

לכך כל מכבדי' הזילוה כי ראו ערותה כי באמת חרפה היא לנו שלא נשוב בתשובה נכונה אף יום או יומים ולכך גם היא נאנחה ותשב אחור וק"ל.

אהבת יהונתן – אלון בכות

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה אהרן מרדכי שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מד' אייר והקודמיו, ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתי, אלא שכ"פ ככה, בבשורה הטובה מהצלחה בעיר גנים דביה"ס אהלי"י, ואשר כבר נפרדו כל הכתות, ובודאי יודיע בהקדם גם משאר בתי ספר הרשת בכלל וביחוד אלו העומדים בהנהלתו בפועל, אם באופן רשמי או בלתי רשמי, כוונתי למנחה ושדות מיכה, ויהי רצון שגם בהם בשו"ט תהיינה טוב לשמים טוב לבריות ובנקודה העיקרית אשר גדלים הם הן בכמות (מספר התלמידים) והן באיכות (רמת הלימודים) וחדורים יראת שמים, ואשרי חלקם של כל אלו שלקחו חלק בזה באיזה אופן שיהי' ובודאי ע"פ דבר המשנה, מצוה גוררת מצוה, ושכר מצוה מצוה, שבשמחה וטוב לבב, יוסיפו בפעולות האמורות ובכגון אלו, בהצלחה רבה.

ושכר מיוחד וזכות מיוחדת לנשים, זוגתו תחי' ועד"ז לנשי שאר מנהלי מורי ועסקני בתי ספר הרשת, כפסק דין תורתנו תורת חיים, ולא עוד אלא שהדגישו שם, שגדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, אשר שאננות הן ובוטחות.

ובודאי למותר להעיר [מיוסד על תורת החסידות מתחיל מהבעש"ט, אשר כל פרט הוא בהשגחה פרטית], שהבטחה וזכות האמורה, מסומנה במסכת ברכות דף טו"ב עמוד ראשון.

מובן שברשותו וזכותו למסור האמור, או גם להסביר לשאר נשי עסקני הרשת, נוסף על אשר בודאי זוגתו תחי' תקרא בעצמה מכתבי זה.

בברכה לבשו"ט ומפורטות בכל האמור ובת"ח וברכת מזל טוב להולדת בן הבכור לאחותו וגיסו שיחיו שפיגל, המצפה לבשו"ט.

ב"ה, י"ב אייר, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו ממוצש"ק.

... ובמ"ש אודות סיבות שונות ומשונות שהיו שעל ידן בטלו כמה שיעורים שהיו לו עם אחרים תלמידים-ות.

כבר ידוע הפתגם, מה תועלת בהתירוצים כשהענין אינו, והרי ידוע שאפילו באונס מוחלט שפסקה תורה דאונס רחמנא פטרי' אבל כמאן דעביד לא אמרינן ובמילא אין הפצת המעינות ואפילו גם פחות מהפצה.

ויהי רצון שהוא בתוככי כל אנ"ש יכירו את הענין דהפצה, שזהו טובתו של כאו"א המפיץ (אף שעושה בזה טובה גם להזולת) ובמילא יעשה בזה כמו שעושים בענין טובת עצמו, וע"ד המבואר בעת ההתועדות וע"ד הצחות שבתקופה ובעולם הפוך שלנו הפכי גם מהמדובר בתורת החסידות בכ"מ ע"ד העלי' דהעבודה דקרבת אלקים טוב על העבודה דקרבת אלקים לי טוב, שעתה הוא בהיפך הגמור: לומד מבין ומשיג ויכול גם להסביר לקטן ממנו, איך שקרבת אלקים טוב, אבל אינו מקשר את כל הענין לעצמו, שגם הוא בכלל זה, וקרבת אלקים גם לו טוב, והלואי היו מתחילים בהסברה האמורה (דרגא פחותה - כביכול), ובודאי שהי' מתקיימת הבטחת חז"ל, מתוך שלא לשמה בא לשמה.

מובן שאין כוונתי ח"ו להטפת מוסר, ופשוט שהנני שולל נפילת רוח וכו' כי אם להביע התמי' על אנ"ש ש"לאט לאט" משתמטים גם מענין ההפצה, בתוך השתמטות מפעילות בהנוגע למוסדות חב"ד, ואפילו פעולות בהנוגע ללימוד ברבים, והלואי ואתבשר שנתהפך הגלגל לטוב, טוב לשמים טוב לבריות וטוב העושה פירות.

בברכה לבריאיות ולבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, י"ג אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו כותב דאגתו על מה שמתרחש לפעמים ענינים בלתי רצויים, ומעוצב הוא מזה וכו'.

והנה כבר מלתו אמורה ומבוארת בספר תניא קדישא ובכ"מ בתורת החסידות, אשר מרה שחורה אפילו גם עצבות הרי זה מפיתויי יצר הרע ואחד מתכסיסי מלחמתו למנוע את האדם מלעבוד השי"ת, ואף שברור שצריכים להיות במרירות מענין בלתי רצוי, מבואר שם (עיין במפתח-ענינים מקומות המצוינים - בתניא) החילוק שבין מרירות לעצבות, ואיך שאפילו למרירות זמנים קבועים לזה.

אלא שמוכן וגם פשוט שעליו להתחרט בחרטה על העבר ולהחליט בתוקף הדרוש בקבלה טובה על להבא, לבחור בחיים וטוב תורתנו תורת חיים עלי' נאמר לקח טוב נתתי לכם, וכשאדם מקדש עצמו (אפילו) מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, ויקבע שיעורי לימוד בתורת הנגלה ובתורת החסידות ובהוספה בהלימוד בימי הש"ק ויום טוב.

ומהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו שתהיינה כשרות כדן, ושמירת התקנה דשלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה, ומובן שכל זה צ"ל בלי נדר, וכן אשר יבדקו את המזוזות בדירתו שתהיינה כולן כשרות כדן.

המצפה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶד זָכָר וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ

תטמא:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מטמא שבעת יומין כימי רחוק סובתה תהי מטמא:

כ"א אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמֵלַי: כָּשֶׁם שֶׁיִּצְיָרְתּוּ שֶׁל אָדָם אַחֵר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כִּף תּוֹרָתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. כִּי תִזְרִיעַ • (נדה כז) לְרִבּוֹת שֶׁאִפְלוּ יִלְדוּתוֹ מַחֲוִי, שְׁנִמְחָה וְנִעֲשֶׂה כַּמִּין זָרַע, אִמּוֹ טִמְאַה לָדָה. כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ תִּטְמָא • כִּסְדָּר כָּל טִמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדָּה, מִטְמָאָה בְּטִמְאַת לָדָה, וְאִפְלוּ נִפְתַּח הַקֶּבֶר בְּלֹא דָם. דּוֹתָהּ • לְשׁוֹן דְּבָר הַזֶּב מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מִדְּוָה וְחָלִי, שֶׁאִין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שֶׁלֹּא תַחֲלָה רֹאשָׁה, וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ.

אשל אברהם - הרב אלאשוי

בְּנִדָּה, עֲדִין יֵשׁ כָּאֵן יִתּוֹר בִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב, שֶׁהִי לֹא לְכַתּוּב "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ", וְמָה מוֹסִיף אַחֲרֵיכֶּךָ שׁוּב "תִּטְמָא", אֵלֹא וְדָאִי שֶׁכְּנִתּוֹ "כִּסְדָּר כָּל טִמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדָּה" (משכיל לדח).

מִטְמָאָה בְּטִמְאַת לָדָה, וְאִפְלוּ נִפְתַּח הַקֶּבֶר - כִּינּוּי לְרַחֵם.

בְּלֹא דָם - רָאָה גַם רַשִׁי נִדָּה כֹּא, א: "דָּאִי לִידָה הָיָא, בְּלֹא דָם נִמִּי טִמְאַה, דְּכָתִיב כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ תִּטְמָא". אֲבָל אִם הִלִּידָה הִיָּתָה עִם דָּם, הִיא טִמְאַה מִצַּד דָּם נִדּוּתָהּ גַם בְּלֹא טִמְאַת לִידָה (רא"ס).

דּוֹתָהּ - לְשׁוֹן דְּבָר הַזֶּב - שֶׁהָיָא מִתְחַלֶּפֶת בְּבִיָּת, כִּי אוֹתִיּוֹת בּוֹמִיף מִתְחַלְפוֹת, וְהָרִי זֶה כָּאִילוּ כּוֹתֵב "דְּבַתָּה", וְהוּא לְשׁוֹן וִיבָה (גרא).

מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מִדְּוָה - רָאָה דְּבָרִים ז, טו. שֶׁם כַּח, ס.

וְחָלִי - וְרָאָה דְּבָרִים לֵג, כח: "וּכְיִמְיָךְ דְּבָאָךְ", וּבְרַשִׁי שֶׁם בְּפִירוּשׁ הָרֹאשׁוֹן: "מִי זְקֵנְתְּךָ שֶׁהִם דּוֹאֲבִים וְנָבִים וּמִתְמוֹטְטִים". נִרְאָה שֶׁחִיבֵר שֶׁם אֵת שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים יַחַד.

שֶׁאִין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שֶׁלֹּא תַחֲלָה, רֹאשָׁה וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ - רָאָה נִדָּה סג, רִישׁ עֲמוּד ב. תורה ג

תּוֹרַת הָאָדָם וְטוֹמְאָתוֹ לְאַחֵר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, שֶׁהוּא מִשּׁוּם שֶׁכֶּף הִיָּה סֵדֶר יִצְיָרְתּוֹ בְּתַחֲלִיל הַבְּרִיאָה, וְלָכֵן פִּתַּח תַּחֲלִילָה בִּיצִירַת הָאָדָם: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶד זָכָר", כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁטַעַם זֶה קָשׁוּר עִם סֵדֶר יִצִּירַת הָאָדָם שֶׁהִיָּה לְאַחֲרֵי יִצִּירַת הַבְּעֲלִי־חַיִּים (משכיל לדח).

כִּי תִזְרִיעַ - לְרִבּוֹת - תִּיבַת "תִּזְרִיעַ" מִיּוֹתֶרֶת הִיא וּבָאָה לְרִבּוֹת, כִּינּוּ שֶׁכּוֹל הִיָּה לְכַתּוּב: אִשָּׁה כִּי תֵלֵד זָכָר (רא"ס).

שֶׁאִפְלוּ יִלְדוּתוֹ מַחֲוִי, שְׁנִמְחָה - הִינּוּ שְׁנוֹצֵר תַּחֲלִילָה וְאַחֲרֵיכֶּךָ נִמְחָה (רא"ס).

וְנִעֲשֶׂה כַּמִּין זָרַע - וְהוּא "כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶד", שֶׁיִּלְדָה כְּמוֹ זָרַע, "וְטִמְאַה".

אִמּוֹ טִמְאַה לָדָה. כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ

תִּטְמָא - כִּסְדָּר כָּל טִמְאַה הָאֲמוּרָה בְּנִדָּה - קָרָא יִתְרָה הוּא, דְּהָיָא לִיָּה לְמַכְתֵּב "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים" וְהוּא לֹא. וְלָכֵן מְפָרֵשׁ שֶׁ"כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ", אֵין הַכּוּנָה כְּמִסְפֵּר הַיָּמִים שֶׁל הַנִּדָּה, שֶׁהָרִי זֶה כְּכָר מְפוֹרֵשׁ "וְטִמְאַה שְׁבַעַת יָמִים", אֵלֹא כְּדִינִי הַטּוֹמְאָה הָאֲמוּרָה בְּנִדָּה, כְּמִפּוֹרֵט לְקַמֵּן טו, יט וְאִילָף (רא"ס וגרא). וְגַם אִם

יֵשׁ צוֹרֵךְ לְכַתּוּב "כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ" בְּשִׁבְלִי לֹאמַר לָנוּ שֶׁהַשְּׁבַעַת יָמִים אֵינֶם צָרִיכִים לְהִיּוֹת נִקְיִים כְּנֻבָה אֵלֹא

(ב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ - אָמַר רַבִּי שְׁמֵלַי - וִיקְרָא רַבָּה יד, א.

כָּשֶׁם שֶׁיִּצְיָרְתּוּ שֶׁל אָדָם אַחֵר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית - הַטַּעַם שֶׁהָאָדָם נִכְרָא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית אַחֲרֵי כָּל הַבְּרֹאִים, מִבּוֹאֵר בְּסִנְהֶדְרִין לַח, א: "שֶׁלֹּא יְהוּ מִיָּנִים אוֹמְרִים שׁוֹתֵף הִיָּה לוֹ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. דְּבָר אַחֵר: שֶׁאִם תּוֹחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו, אוֹמַר לוֹ יִתּוֹשׁ קִדְמָךְ בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. דְּבָר אַחֵר: כְּדִי שֶׁיִּכְנַס לְמַצּוֹה מִיָּד. דְּבָר אַחֵר: כְּדִי שֶׁיִּכְנַס לְסַעֲוָדָה מִיָּד. מִשָּׁל לְמַלְךְ בִּשְׁר- וְדָם שֶׁבָּנָה פִּלְטָרִין וְשִׁיכְלָלָן, וְהַתְקִין סַעֲוָדָה, וְאַחֲרֵיכֶּךָ הַכְּנִיס אוֹרְחִין".

כִּף תּוֹרָתוֹ - הַנּוֹגַעַת לְגוֹפּוֹ, דְּהִינּוּ טוֹמְאָה וְסָהֲרָה וּמִילָה, אֲבָל דִּינִי הַקֶּרְבָּנוֹת לֹא נִקְרָאִים "תּוֹרָתוֹ", שֶׁאֵינֶם נּוֹגְעִים לְגוֹפּוֹ (יפה תואר).

נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף - וּבָזָה מִתְרַץ רַשִׁי גַם לָמָּה פִּתַּח הַכְּתוּב בְּטוֹמְאָת יוֹלְדָת וְלֹא בְּטוֹמְאָת נִדָּה (וְהָרִי לְפִי סֵדֶר הַזְּמִנִּים בָּאָה תַּחֲלִילָה טוֹמְאָת נִדָּה וְאַחֲרֵיכֶּךָ טוֹמְאָת יוֹלְדָת, וּבִפְרָט שֶׁאוֹמַר כָּאֵן "כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ תִּטְמָא", וְהָרִי עֲדִין לֹא הוֹדִיעַ לָנוּ דִּין טוֹמְאָת נִדָּה). אֵלֹא שֶׁהַכְּתוּב רָצָה לְהוֹדִיעַ לָנוּ כְּזֶה טַעַם כְּתִיבַת

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יב – פרשת תזריע-מצורע לה

(~ נקודות משיחות קודש ~ (הדפוס כ"ח אייר)

איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר (ברכות ס)

באחד החזיונות לילה שראה ה"צמח צדק" את רבנו הזקן, בתוך שלשים להסתלקותו, אמר לפניו המאמר "על שלשה דברים העולם עומד". אחרי המאמר, אמר לו: "איש מזריע תחלה יולדת נקבה" - זוהי אמר (הרבנית דבורה-לאה, בתו של אדמו"ר הזקן). "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" - זהו אתה.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א, עמ' 732)

אשה כי תזריע (יב, ב)

"אשה" - רמז לתשוקת הנשמה לחזור אל שרשה האלקי, שכן השם אשה הוא על שם מקורה של האשה, "כי מאיש לוקחה" (בראשית ב).

"כי תזריע" - הזריעה אינה אפסרית אלא בארץ. לומר לה, כי למרות התשוקה האמורה, אין אדם רשאי 'לברוח' מן העולם, אלא עליו לעבוד עם העולם ובתוכו - לברור ולהעלותו.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר שיחות חלק ז, עמוד 74 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

אשה כי תזריע ויולדה זכר

אמר רבי שמלאי, כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וחייה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. (יב, ב. ובפירוש רש"י)

וצריך להבין מה השייכות בין יצירתו של אדם בסוף מעשה בראשית - לבין זה שנתפרשה תורתו אחר בהמה ועוף, דעל-זה אמר רבי שמלאי "כשם כו' כך כו'", היינו שב' ענינים אלו שונים הם.

ונש לבאר עלי-פי דברי אדמו"ר הזקן בתניא, שהאדם נחות מכל הנבראים בזאת שהוא בעל בחירה וביכולתו לחטא, מה-שאין-כן בשאר הנבראים שאינם יכולים לעבור כלל על רצונו יתברך, הינו שההבדל ביניהם הוא לא רק במעשה החטא בפועל אלא גם באפשרות לחטא, שאצלם אין בכלל האפשרות לחטא, מה-שאין-כן באדם.

ומזה נבוא גם כן לבאור סדר פרשיותיהם בתורה, דהסדר הוא מהקל אל הכבד, דתחלה נשנית תורת הבהמה כו', שהברור והעילוי דבהמה חיה ועוף - שאינם יכולים לחטא, הוא בנקל יותר מהבירור דהאדם - שיש בו האפשרות לחטא, ולכן רק לאחר-יזה נשנית תורת האדם.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א עמ' 236)

אשה כי תזריע (יב, ב) ירמוז . . על כנסת ישראל . . שנקראת אשה . . הזרעת מצוות (אור החיים) הקב"ה נקרא 'איש', ועל שמו נקראת כנסת ישראל בשם 'אשה' - "כי מאיש לקחה זאת". השם אשה מבטא, אפוא, יהודי שקשור לה, וכל רצונו הוא להתקרב אליו. והנה, אדם כזה עלול להגיע ל'כללות הנפש', שאיפה להנתק מהגוף והעולם. מלמדנו הכתוב, שגם הוא חייב 'לזרע' מצות גשמיות וארציות (כשם שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לידי צמיחה).

(ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

ג וביומא תמינא יגזר בסרא דערלתה:

(~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר שיחות חלק ז, עמוד 57 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מסירות נפש של מוהל

בקשר לפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג), ישנה הלכה ב'שלחן ערוך' 'מילה בזמנה דוחה את השבת, שנקאמר: וביום השמיני ימול בשר ערלתו - ביום, ואפילו בשבת' (שו"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

ענין זה של מילה בשבת, יש בו דבר פלא. דבשלמא אם האב הוא שמל את בנו ביום השבת - מובן, שהרי זו היא מצוה דידיה; אבל כאשר בא מוהל אחר ומל את הבן - וכמו שהוא ברובא דרובא - הרי לכאורה, כיון שאין המצוה מוטלת עליו בדוקא, למה לו להכניס עצמו בזה ולעשות פעולה היפך משמירת השבת?

ונש לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתותו. דהנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין ה'מסירות נפש', שיהודי מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כשעל-פי התורה יש בזה שאולות וספקות (וע"ז מעשה פינחס - ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז). והינו, כי מסירות-נפש זו היא מצד דרגת ישראל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה ב"ר פ"א, ד. תדבאר

פ"ד).

וכיון שענין המילה הוא גילוי ה'עצם' ד'ישראל שלמעלה מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המזהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת - ולמול את התינוק. ומזהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת - אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה (שו"ע אדה"א או"ח מהד"ת סוס"ד), והינו התקשרות העצמית ד'ישראל בקודש-א-בריה-הוא שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במזהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בברית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 46)

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, א) **מכאן, שהאב מצוה על בנו למולו** (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שנאמר "וימל אברהם את יצחק בנו". ויש לבאר: **וביום השמיני** – המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בכתוב שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול לקימה, הטילה אותה התורה על האב. **וימל אברהם** – המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיך ביניהם, כאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב.

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות כרך 2, עמוד 53 – מתוך 'לקראת שבת'

בריתו של אברהם אבינו

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, א)

למול את הבן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות)
מצוה רטו היא שצנינו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו)
וצריך להבין טעם השנוי בין ספר המצוות לספר ה"יד", דבספר המצוות למד זאת ממה שנאמר (בפרשתנו) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ובספר ה"יד" למד זאת ממה שנאמר לאברהם אבינו "המול לכם כל זכר"?
וידבר בהקדים מה שכתב הרמב"ם בפרוש המשניות (חולין סוף פרק ז) "כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצוות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו-השלוש, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו-השלוש מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על-ידי משה רבינו שנמול כמו שמו' אברהם אבינו עליו-השלוש".

הינו שקיום המצוות עתה - אף המצוות שנצטוונו עליהם קודם מתן-תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על-ידי משה. ויש לומר, שיש הבדל בין מצוות מילה לשאר המצוות שנצטוו עליהם אף קודם מתן-תורה, שמצוות מילה אף לאחר מתן-תורה, תוכנה הוא "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", דאף-על-פי שחייב המצוה הוא מפני שצנינו הקב"ה על-ידי משה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שנקרטה עם אברהם.

וזוהו טעם השינוי בין ספר המצוות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרי מתן-תורה), וספר המצוות שענינו הוא פרוש המצוות (תוכנם והלכותיהם), מביא הכתובים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הכתובים אצל אברהם אבינו.

(ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ולא-המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה:

רש"י **תשב • אין "תשב" אלא לשון עפכה, כמו:** (דברים א) **"ותשבבו בקדש",** (בראשית יג) **"וישב באלני ממרא".**

אשל אברהם – הרב אלאשילי

בטהרתה, שאינה טמאה אף-על-פי שרואה דם, כדברי רש"י בדבור הבא. **כמו "ותשבבו בקדש"** - דברים א, מו. וראה רש"י איוב כב, ח: **"ישב בה - יאריך בה, כמו ותשבבו בקדש"**. **"וישב באלני ממרא"** - בראשית יג, יח.

בדמי טהרה - אף-על-פי שרואה

הרמב"ן, שפונת הכתוב לפי רש"י שתמתין ותתעפב עוד שלשים ושלשה ימים (בנוסף לשבעת ימי טומאתה), ותמנע מנגיעה בקדש ומכניסה למקדש. ודרא"ם פירש: תתעפב אצל בעלה, שאף-על-פי שרואה דם היא טהורה לבעלה, אבל "בכל קדש לא תגע". וב"תורת מנחם" פירש, תתעפב

(ד) **תשב - אין "תשב" - בכמה פתבי** יד ודפוסים ראשונים: אין לשון ושיבה. וכן הוא נוסח הרמב"ן ברש"י. וברש"י דברים ט, ט ותהלים קי, א: "אין ושיבה". **אלא לשון עפכה** - ולא לשון ושיבה ממש (ע"פ גר"א). וראה גם רש"י שמות ב, טו. שם כד, יד. במדבר כב, ח. ופירש

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יב - פרשת תזריע-מצורע לז

בְּדָמִי טְהֵרָה • אֶף-עַל-פִּי שְׂרֹאָה, טְהוֹרָה. בְּדָמִי טְהֵרָה • לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דָּבָר כְּמוֹ 'טְהָר'. יָמִי טְהֵרָה • מִפִּיק ה"א - יָמִי טְהָר שְׁלָה. לֹא-תִגַּע • אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל, כְּמוֹ שִׁשְׁנוּיָה ב'יִבְמוֹת' (דף עה). בְּכָל-קֹדֶשׁ • (מכות יד. יבמות שם) לְרַבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה, לְפִי שְׁזוֹ טְבוּלַת יוֹם אָרָף, שִׁטְבָּלָה לְסוֹף שְׂבָעָה וְאִין שִׁמְשָׁה מַעְרִיב לְטְהֵרָה עַד שִׁקִּיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם אַרְבָּעִים, שֶׁלְמַחֲר תִּבְיָא אֶת כִּפְרַת טְהֵרָתָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י ע' 90. ע"פ ביאורי החזונוש)

תִּשָּׁב בְּדָמִי טְהֵרָה (יב, ד) בְּדָמִי טְהֵרָה: אֶף-עַל-פִּי שְׂרֹאָה טְהוֹרָה. בְּדָמִי טְהֵרָה: לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דָּבָר כְּמוֹ טְהָר (רש"י) תִּפְקִידוֹ שֶׁל הָאֵדָם לְהַפֵּךְ אֶת חֹשֶׁף הָעוֹלָם לְאוֹר בְּאֻמְצָנוֹת הַתְּוֹרָה וְהַמִּצְוּוֹת. אֶף לְכָל-לְרָאשׁ עָלָיו לְנֹדָא שְׁאִין חֹשֶׁף מִשְׁפִּיעַ עָלָיו, וְרַק אִזּוֹ כֹּחַ לְהַפֵּךְ אֶת הַחֹשֶׁף לְאוֹר. עֲנִין זֶה נִרְמָז בְּסִדְר פְּרוּשׁ רִש"י: "אֶף-עַל-פִּי שְׂרֹאָה טְהוֹרָה" - גַּם כְּשֶׁאֵדָם רוֹאֶה כִּיבִיב דָּם (שְׂרוּמָז עַל הַטְּמָאָה), הוּא אֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב וּמִשְׁפָּע מִזֶּה, אֲלֵא נִשְׁאָר טְהוֹר. וְעַל-יִדְיָזָה מִגִּיעַ לְדִרְגָּה נְעִלִית יוֹתֵר - "וְהוּא שֵׁם דָּבָר כְּמוֹ טְהָר", לֹא רַק שֶׁהָאֵדָם טְהוֹר, אֲלֵא הוּא הוֹפֵךְ וּמִשְׁנָה אֶת טְבַעוֹ שֶׁל ה"דָם" ל"דָם טְהָר".

(ה) וְאִם-נִקְבְּהָ תֵּלֵד וְטִמְאָה שְׂבָעִים בְּנִדְתָּהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשִּׁת יָמִים תִּשָּׁב עַל-דָּמִי טְהֵרָה:

(ו) וּבְמִלָּאת יָמִי טְהֵרָה לְבִן אִזּוֹ לְבַת תִּבְיָא כְּבִישׁ בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבֶן-יֹונָה אוֹ-תֵר לְחִטָּאת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַכֹּהֵן:

(ז) וְהִקְרִיבּוּ לִפְנֵי יְהוָה וּכְפָר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמָּקָר דָּמֶיהָ זֹאת תוֹרַת הַיִּלְדָּת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה:

רש"י וְהִקְרִיבּוּ • (ובחים יט. סנהדרין פג) לְלַמֶּדֶךָ, שְׁאִין מַעֲכָבָה לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה חֲטָאת, שְׁנֵאמַר: "וּכְפָר עָלֶיהָ הַפֶּהן וְטָהֲרָה", מִי שֶׁהוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוֹ הַטְּהֵרָה תְּלוּיָה. וְטָהֲרָה • מִכָּל שְׂעֵד כָּאֵן קְרוּיָה טִמְאָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בְּתֵרוּמָה. שֶׁלְמַחֲר תִּבְיָא אֶת כִּפְרַת טְהֵרָתָה - וּמוֹתֶרֶת לְאָכֹל בְּקֹדֶשִׁים, כְּדִלְקָמֶן בְּרִש"י פֶּסוּק ז'.
לֹא תִגַּע - אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל - שֶׁלֹּא תֵאכַל בְּתֵרוּמָה כֹּל זֶמַן שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם אָרָף (רש"י יבמות עה, א). וְרָאָה גַּם רִש"י לְקָמֶן כֵּב, ג': "מִצִּינוֹ שֶׁנֶּאֱמָרָה אֲזַהֲרָת קֹדֶשִׁים בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה, בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע - אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל".
זָכוֹ - בְּדָפוּס רִאשׁוֹן לֹא גֻרַס תִּיבַת "זָכוֹ".

כְּמוֹ שִׁשְׁנוּיָה בִּיבְמוֹת - עה, א: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע - אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֲלֵא לְנוֹגַע? תִּלְמוּד לומֵר: בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבָּא, מִקִּישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ, מִה מִקְדָּשׁ דָּבָר שִׁישׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה [הִבָּא לְמִקְדָּשׁ טִמְאָה,

[דָּם], - כֵּן הוּא בְּכַמָּה בְּתִיבֵי־דְּוִפּוּסִים. וְכֵן נִרְאָה, שֶׁהִרִי נֶאֱמַר בְּכַתוּב "בְּדָמִי".

טְהוֹרָה. בְּדָמִי טְהֵרָה - לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דָּבָר, כְּמוֹ טְהָר - וְלֹא טְהוֹר שְׁלָה, כִּי הַטְּהֵרָה תְּלוּיָה בְּדָם טְהוֹר וְלֹא בְּאִשָּׁה (דברי דוד).
יָמִי טְהֵרָה - מִפִּיק ה"א, יָמִי טְהָר שְׁלָה - כִּי אֵין שִׁיף לומֵר שֶׁהַיָּמִים הֵם טְהוֹרִים, אֲלֵא יָמִים טְהוֹרִים שְׁלָה (דברי דוד).

בְּכָל קֹדֶשׁ וְגו' - לְרַבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה - דְּרִשְׁינן "בְּכָל" לְרַבּוֹת תְּרוּמָה (רש"י שְׁבוּעוֹת ז, א).

לְפִי שְׁזוֹ טְבוּלַת יוֹם אָרָף, שִׁטְבָּלָה לְסוֹף שְׂבָעָה וְאִין שִׁמְשָׁה מַעְרִיב לְטְהֵרָה עַד שִׁקִּיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם אַרְבָּעִים - שְׁאִין מוֹתֶרֶת לְאָכֹל

בְּכַרְת - רש"י, אֶף קֹדֶשׁ דָּבָר שִׁישׁ בּוֹ נְטִילַת נִשְׁמָה [דְּהִינוֹ אֲכִילָה בְּטוּמְאָה שֶׁהוּא גָבִי קֹדֶשׁ בְּכַרְת - רש"י].
וּבְנִגְיָעָה נְטִילַת נִשְׁמָה לִיבָא, וְהִיא דְּאִפְקִיָה בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה? הִכִּי קֶאֱמַר: נְגִיעָה בְּאֲכִילָה [הָאִסוּר לְאָכֹל, אִסוּר לִיגַע - רש"י]. וְרָאָה לִשׁוֹן רִש"י לְקָמֶן שֵׁם: "וְלִמְדוּהָ רַבּוּתֵינוּ מְגוּרָה-שְׁוָה".
וְרָאָה שֵׁם בְּבִיאוֹר. תוֹרָה ה
(ז) וְהִקְרִיבּוּ - לְלַמֶּדֶךָ שְׁאִין מַעֲכָבָה לְאָכֵל בְּקֹדֶשִׁים - קֹדֶשִׁים דְּקוֹנָא, אֲבָל תְּרוּמָה הִיא מוֹתֶרֶת לְאָכֹל מִיָּד שֶׁהָעֵרִיב שִׁמְשָׁה בְּסוֹף ל"ג יָמִים לְזָכָר אוֹ בְּסוֹף ס"ו יָמִים לְנִקְבָּה, בְּדִין טְבוּל יוֹם שֶׁהָעֵרִיב שִׁמְשׁוֹ, כְּדִלְקָמֶן כֵּב, ז' וּבְרִש"י שֵׁם.

אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם - וְלֹא שְׁנֵיהֶם, מִזֶּה שְׁנֵאמַר "וְהִקְרִיבּוּ" וְלֹא "וְהִקְרִיבּוּם"

(ח) וְאִם-לֹא תִמָּצֵא יָדָהּ דֵּי שֶׁהָ וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי-תַרְיִים
אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת וְכִפֹּר
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֲרָה: פ

ח ואם לא תמצא ידה די ששה ולקחה שתי-תרמים
תריין שפנינין או תריין בני יונה חד לעולה
וחד לחטאתא ויכפר עליה כהנא ותדרי:

כ"א אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת • לֹא הִקְדִּימָה הַכְּתוּב אֶלָּא לְמִקְרָאָהּ, אֲבָל לְהַקְרִיבָהּ – חֻטָּאת קוֹדֶם
לְעוֹלָה, כִּפּוּר שְׁנֵינוּ ב'זָבָחִים' בְּפָרֶק 'כָּל הַתְּדִיר' (דף צ' ע"א).

יג (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) אָדָם בִּי-יִהְיֶה בְּעוֹר-בָּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ-סַפְּחַת אוֹ
בִּהְרֹת וְהִיָּה בְּעוֹר-בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת וְהוּכָא
אֶל-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים:

ב אָנֹשׁ אֲרִי יְהִי בְּמִשָּׁח בְּסֶרֶה עִמָּקָא או
עֲדִינָא או בְּהָרָא וְיִהִי בְּמִשָּׁח בְּסֶרֶה לְמַכְתָּשׁ
סְגִירוֹ וְיִתְמִי לָוֶה אַהֲרֹן כֹּהֵנָא או לָוֶה חַד
מִבְּנֵיהּ כֹּהֵנָא:

כ"א שְׂאֵת אוֹ-סַפְּחַת וְגו' • (נעניס פ"א) שְׁמוֹת נִגְעִים הֵם, וּלְכַנּוֹת זֶה מִזֶּה. בִּהְרֹת • חֲבִרְבוּרוֹת טִיִּיא"ר בְּלַע"ז,
וְכֵן (איוב לו'): "בְּהִיר הוּא בְּשֻׁחִקִים". אֵל אַהֲרֹן וְגו' • גִּזְרֹת הַכְּתוּב הֵיא, שְׂאִין טְמֵאָת נִגְעִים וְטָהֲרָתָן אֵלָּא
עַל-פִּי כֹהֵן (ת"כ).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(רא"ם).

וְאִי זֶה הוּא? זֶה חֻטָּאת, שְׂנֵאֲמֵר -
בְּפִסּוּק זֶה נֶאֱמַר "וְכִפֹּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה",
וּבְפִסּוּק הַבָּא נֶאֱמַר "וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן
וְטָהֲרָה".

"וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֲרָה", מִי
שְׂהוּא בָּא לְכַפֵּר - הִיא הַחֻטָּאת
שֶׁכְּתוּב בָּהּ בְּכָל מְקוֹם לְשׁוֹן כְּפָרָה, מִהָּ-
שְׂאִין-כֵּן בְּעוֹלָה (רא"ם ע"פ ת"כ).

בּוֹ הַטָּהֲרָה תְּלוּיָה - וְרָאָה גַם רִשְׁי
פְּסָחִים נֹט, א: "וְטָהֲרָה שֶׁל מְחוּסְרֵי
כְּפָרָה תְּלוּיָה בְּחֻטָּאת, בְּדַכְתִּיב
וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכִפֹּר עָלֶיהָ, וּבְחֻטָּאת
קָאִי בִּיּוֹלָדָת".

וְטָהֲרָה - מִכָּל שְׂעֵד כָּאֵן קְרוּיָה
מִמָּאָה - לְעֵנִין לְאֶכּוֹל בְּקָדָשִׁים (נ"א).

אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחֻטָּאת - לֹא
הִקְדִּימָה הַכְּתוּב אֶלָּא לְמִקְרָאָהּ -
שֶׁהָיָה נִקְרָאת בְּמִקְרָא תְּחִילָה וְלֹא
שֶׁתִּקְרַב תְּחִילָה (רש"י ערכין כא, א. וּבַחֲסִים צ'
סע"א).

אֲבָל לְהַקְרִיבָהּ חֻטָּאת קֹדֶם לְעוֹלָה -
בְּטַעַם הַדָּבָר - רָאָה רִשְׁי לְעִיל ה, ח.
כִּי שְׁנֵינוּ ב'זָבָחִים' בְּפָרֶק 'כָּל
הַתְּדִיר' - פֹּט, סוֹף עֲמוּד א: "חֻטָּאת
הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת הָעוֹף", וּבִמְקָרָא
שֶׁם צ, א: "וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לְחֻטָּאת
רִאשׁוֹנָה" (לעיל ה, ח) - מִהַ תִּלְמּוֹד לִמְרָ?

שְׂאִין תִּלְמּוֹד לִמְרָ לִמְרָ שֶׁתִּקְרַב
רִאשׁוֹנָה, שֶׁהָיָה כְּבָר נֶאֱמַר (ס"ה י) "וְאֵת
הַשְּׁנִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה", אֲלָא זֶה בְּנֵה אָב
לְכָל חֻטָּאות שֶׁיִּקְדָּמוּ לְעוֹלָה הַבָּאוֹת
עִמָּהֶן. וְהִנֵּה בְּמִקְרָא שֶׁם אֲמָרוּ:
"וְאִפְּלוּ חֻטָּאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת
בְּהֵמָה", אֲךָ לְכָאוּרָה מִזֶּה שֶׁרִשְׁי הִבִּיא
אֶת פִּירוּשׁוֹ עַל פְּסוּק זֶה וְלֹא לְעִיל
בְּפִסּוּק ו, וְצִיָּין לְדַבְּרֵי הַמִּשְׁנָה וְלֹא
לְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא. מִשְׁמַע שֶׁבְּפִשּׁוֹטוֹ שֶׁל
מִקְרָא חֻטָּאת עוֹף קוֹדֶמֶת רַק לְעוֹלַת
עוֹף, אֲךָ לֹא לְעוֹלַת בְּהֵמָה. וְגַם הָאֲמוּר
לְעִיל (ה' ח) "וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לְחֻטָּאת
רִאשׁוֹנָה" מְדַבֵּר בְּחֻטָּאת עוֹף שֶׁקוֹדֶמֶת
לְעוֹלַת עוֹף. אֲבָל רָאָה לְשׁוֹן רִשְׁי
בְּמִקְרָא טו, כד: "שֶׁכָּל חֻטָּאות שֶׁבְּתוֹרָה
הַבָּאוֹת עִם עוֹלָה - הַחֻטָּאת קוֹדֶמֶת
לְעוֹלָה, שְׂנֵאֲמֵר וְאֵת הַשְּׁנִי יַעֲשֶׂה
עוֹלָה". תוֹרָה ט

(ב) שְׂאֵת אוֹ סַפְּחַת וְגו' - שְׁמוֹת
נִגְעִים הֵם וּלְכַנּוֹת זֶה מִזֶּה - בְּלוֹמְרָ,
הַכְּתוּב מוֹנֵה אֶת הַנִּגְעִים בְּסֶדֶר עוֹלָה
לְפִי לְבִנְיָנִיתָם: שְׂאֵת הִכִּי פָחוֹת לְכֹנָה
(כְּקֶרוֹם בִּיצָה), סַפְּחַת שֶׁל הַשְּׂאֵת הִיא
לְכֹנָה יוֹתֵר מִהַשְּׂאֵת (בְּצִמְרָא לְכֹן),
סַפְּחַת שֶׁל הַבִּהְרֹת לְכֹנָה יוֹתֵר
מִהַסַּפְּחַת שֶׁל הַשְּׂאֵת (בְּסִיד הַהִיכָל),
וּבִהְרֹת הִיא הִכִּי לְכֹנָה (בְּשִׁלְג). זֶה הִיא

שיטת רבי מאיר במשנה ריש נגעים,
והיא מתאימה יותר לפשוטו של
מקרא, אף שהלכה בכתובים (משכיל לדוד
ע"פ רובן אהרן לחור').

בִּהְרֹת - חֲבִרְבוּרוֹת - כֵּן הַגִּירָסָא
בְּאֶחָד מִכְּתִבֵּי-הַיָּד הָרִאשׁוֹנִים וּבְדִפּוּס
שֵׁנִי [וְרָאָה גַם רִשְׁי בְּרֵאשִׁית ל, לה:
"חֲבִרְבוּרוֹת לְכֹנָה". שֶׁם לֹא, י
"חֲבִרְבוּרוֹת שְׁלוֹ"] אֲךָ בְּדִפּוּסִים
שֶׁלְּפָנֵינוּ: "חֲבִרְבוּרוֹת" (בְּלִשׁוֹן רַבִּים).
וְאִינוּ נִרְאֶה, שֶׁהָיָה נֶאֱמַר "בִּהְרֹת" לְשׁוֹן
יָחִיד, וְלֹא "בְּהֵרוֹת" כְּדִלְקֶמֶן פְּסוּק לוח.
וְלִפִּי זֶה מוֹכֵן מִהַ שְׁהוֹצֵרָה רִשְׁי לְפָרֶשׁ
שׁוֹב לְקֶמֶן שֶׁם: "בְּהֵרוֹת - חֲבִרְבוּרוֹת",
כִּינּוּן שֶׁשֶׁם הוּא בְּלִשׁוֹן רַבִּים.

ט"א - taje, כֶּתֶם. רָאָה גַם רִשְׁי שְׁמוֹת
כֹּא, כד: "וּלְשׁוֹן חֲבוּרָה ט"א בְּלַע"ז".
בְּלַע"ז. וְכֵן "בְּהִיר הוּא בְּשֻׁחִקִים" -
אִיּוֹב לו, כא. דוֹמָה לְבְּהִירִים [=נִגְעִיִּים]
הַנִּרְאִים בְּשֻׁחִקִים לְהוֹרִיד גֶּשֶׁם (רש"י שם).
אֵל אַהֲרֹן וְגו' - גִּזְרֹת הַכְּתוּב הִיא
שְׂאִין מִמָּאָת נִגְעִים וְטָהֲרָתָן אֵלָּא
עַל-פִּי כֹהֵן. - שְׂאִין טַעַם בְּדָבָר זֶה
לְמַה נִּמְסְרוּ מִרְאֹת נִגְעִים לְכַהֲנִים
דוֹקָא, שֶׁהָיָה לֹא נִמְסְרוּ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
אֲלָא עֲנִינֵי מִקְדָּשׁ, וְאִין נִגְעִים שִׁיכִים
לְמִקְדָּשׁ (נ"א). תוֹרָה ג

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לט

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נִלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . בְּחִיצוֹנִיּוֹת
(לקוטי תורה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף: **כִּי יִהְיֶה** – אִין זֶה דְּבַר הֶרְגִּיל, אֲלֵא מִקְרָה נִקְרִית. **בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ** – הִנֵּגַע אִינוּ שִׁיף לַעֲצָם הָאָדָם
וְאִף לֹא לְבָשָׂרוֹ, כִּי אִם לְעוֹרוֹ בְּלִבָּד. **נִגַע צָרַעַת** – נִגַע גַּם מִלְשׁוֹן נִגְיָעָה; הִנֵּגַע אִינוּ שִׁיף אֲפִלּוּ לְחִיצוֹנִיּוֹתוֹ, אֲלֵא רַק נִגַע
בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 65)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נִלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . בְּחִיצוֹנִיּוֹת
(לקוטי תורה) וַיֵּשׁ לְשָׂאֵל, הֲרִי נִגְעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא עוֹן חֲמוּר בְּיוֹתֵר. וַיֵּשׁ לֹמַר, שֶׁהַפְּנִיָּה לְמִי שֶׁמִּדְבֵּר לְשׁוֹן
הָרַע מוֹתוֹף חֹסֵר שִׁימַת לֵב, לֵלֵא פְּנִיָּה רָעָה. וְנִמְצָא, שֶׁהָרַע אִינוּ בְּנִפְשׁ הַדּוֹבֵר, בְּפִנְיָמִיּוֹתוֹ, אֲלֵא רַק בְּדַבְּרוֹ, הֵינּוּ בְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 89)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבִּסּוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נִלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . בְּחִיצוֹנִיּוֹת
(לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְפָרֶשׁ, מִדּוּעַ כִּהֵּן שֶׁחֲשָׁף מְאוּרֹו אִינוּ רוֹאֶה אֶת הַנִּגְעִים. דְּהֵנָּה, אֲצֵל אָדָם כְּזֶה אֹרֵר הָרֹאֶה הוּא
בְּתַקְףָּ גָדוֹל, וְאִינוּ יָכוֹל לְהִתְצַמֵּצֵם בְּרֹאֵיָה גְשָׁמִית (שֶׁלֹּכֵן נִקְרָא הַסּוּמָא 'סָגִי נְהוּר'); וְעֵינָיו בְּרוֹחֲנִיּוֹת הוּא, שְׂרוּאָה רַק אֶת
הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁכֵּלָה טוֹב. וְלָכֵן אִין הוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּגַּע - פִּסְלֵת חִיצוֹנִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לז עמ' 34)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) גְּבוּרָה
בְּשִׁרְשָׁה אִינֶה צִמְצוּמִים, מִנִּיעַת הַשְּׁפַע, אֲלֵא תִנְבְּרָת הַשְּׁפַע, שֶׁלְמַעֲלָה מִכְּלִי הַמִּקְבֵּל, וְלָכֵן מִשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנָּה צִמְצוּם דִּין
כְּפִשּׁוּטוֹ. וְאִף כָּאִין: נִגַע בְּשִׁרְשׁוֹ הוּא תִנְבְּרָת שֶׁל קִדְשָׁה, "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים", אֲלֵא שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל מֵהֶם דִּינִים קִשְׂיִים, וּמֵהֶם
מִשְׁתַּלְשֵׁל מִרְאָה נִגַע טָמֵא. וְהַדְּבָר בָּא לִידֵי בְטוּי גַּם בִּנְגַע כְּפִשּׁוּטוֹ – בְּמִרְאָה טְהוֹר מְלֻכְתַּחֲלָה: אֲמִירַת הַכֵּהֵן 'טְהוֹר'
אִינֶה טְהוֹר מִן הַטָּמֵא, אֲלֵא הַמִּתְקַת הַגְּבוּרָה וְהַפִּיכָתָה לְחִסָּד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) "אוֹרוֹת
עֲלִיוֹנִים" הֵינּוּ אוֹרוֹת דְּתֵהוּ, אוֹרוֹת שְׂאִינִם יְכוֹלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכָלִים. וּבַעֲבוּדַת הָאָדָם הֵינּוּ 'רְצוּא בְּלִי שׁוֹב', הַתְּשׁוּקָה
לְצִאת מִכְּלִי הַגּוֹף וּלְפָלֵל בְּאוֹר ה', 'פְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ'. וּמִזֶּה יְכוֹל לְהִיּוֹת יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, "כְּמוֹ שֶׁאֲחֵר הַהִתְלַהֲבוּת בְּתַפְלָה, אִם
אִינוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה, יוֹכֵל לְהִתְהוּוֹת . . בְּחִינַת דִּינִים, קְפִידָא וְכַעַס". וַיֵּשׁ לְהַעֲרִיר מִ'תּוֹרַת לוֹי יִצְחָק': הַמְצוּר"ע - גְּבִימְטְרִיָּא
תְּהוּ"ו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

וְהָיָה בַּעֲזֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ
לְבָאֵר מִה שֶׁכְּתוּב בַּמִּצְוָה "בְּדָד יֵשֶׁב" לְמַעֲלִיּוֹתָא, וְהֵינּוּ, שֶׁמִּדְבֵּר בְּדִרְגָּה גְּעִלִית בְּיוֹתֵר, שֶׁמִּבְדֵּלֵת לְגַמְרֵי מִשְׁאֵר הַדְּרָגוֹת.
וְלַהֲעִיר, שְׁגִם מְשִׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא 'מְצוּרַע', מְבַדֵּל לְגַמְרֵי מִכָּל הָעָם, כְּתוּב בּוֹ "הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי יְרוּם וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד"
(לְמַעֲלָה מִהָאֲבֹת וּלְמַעֲלָה מִפְּנֵי רַבּוֹ).

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטי שיחות כרך כז, עמוד 88 – מתוך 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים – על-ידי איש החסד

אָדָם כִּי-יִהְיֶה בַּעֲזֹר-בָּשָׂרוֹ שָׂאת . . וְהוּבֹא אֶל-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים: (יג, ב).

אֶף-עַל-פִּי שֶׁהָלַךְ פְּשָׁרִין לְרֹאוֹת נִגְעִים – הַטּוּמְאָה וְהַטְּהָרָה תְּלוּיָה בִּפְתָן. פִּיצֵד, כִּהֵּן שְׂאִינוּ יוֹדַע לְרֹאוֹת, הַחֶכֶם רוֹאֶהוּ,
וְאֹמֵר לוֹ, אֲמֹר טָמֵא, וְהִפְתָּן אֹמֵר טָמֵא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב)
דִּין זֶה הוּא דְּבַר פְּלֵא: דָּאֶף-עַל-פִּי שֶׁהִפְתָּן הוּא קִטָּן אוֹ שׁוֹטֵה, וְאִינוּ יוֹדַע אֶת הַדִּין וְהַהֲלָכָה (וְלָכֵן סוּמָךְ עַל דְּבָרֵי הַחֶכֶם),
אוֹמְרַת הַתּוֹרָה דְּדוֹקָא הוּא יִהְיֶה מִי שִׁפְסוֹק הַדִּין וַיֹּאמֶר לְפֹעַל 'טָמֵא'.

וַיֵּשׁ לֹמַר בְּדִרְגָּה הַדְּרוּשׁ וְעַבְדֵּת הָאָדָם, דְּבִטְמֵאֵת צָרַעַת יֵשׁ חוֹמְקָא שְׂאִינֶה בְּשִׁאֵר טוּמְאוֹת: "בְּדָד יֵשֶׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
מוֹשְׁבוֹ", שֶׁהַמְצוּרַע נִשְׁלַח מִחוּץ לַג' מַחֲנוֹת, וְגַם שֵׁם הוּא צָרִיר לְשִׁבַת לְבַד "בְּדָד", אֲפִילוּ לֹא עִם טָמְאִים אֲחֵרִים. וְכִמוֹ
כֵּן בְּרוֹחֲנִיּוֹת, הַצָּרַעַת הִיא טוּמְאָה חֲמוּרָה כָּל-כָּף, עַד שֶׁלְמִי שְׁנִטְמָא עַל-יְדָהּ אִין לוֹ כָּל שִׁיכּוֹת לַמַּחֲנֶה הַקְּדוּשָׁה "מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ".

וְעַל-זֶה מְלַמֶּדֶת הַתּוֹרָה שֶׁדְּבַר חֲמוּר כָּל-כָּף, אִי-אֲפָשָׁר לְהַעֲשׂוֹת אֲלֵא עַל-יְדֵי כִהֵן, שֶׁעֵינָיו "לְבַרָּךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה".

רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק כזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא ינוח ולא ישקוט, ויחפש את כל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, יטמא את הנגע. והנמשל בחיי היום-יום מובן.

(ג) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה, לָכֵן וּמֵרָאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מֵעוֹר בָּשָׂרוֹ נִגַע צִרְעָת הוּא וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטִמָּא אֹתוֹ:

כ"ט - וְשַׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן • מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע; ומעוט שער שנים (ח"ט). עמק מעור בשרו • כל מראה לכן עמק הוא, כמראה חמה עמקה מן הצל. וטמא אתו • יאמר לו: 'טמא אתה', ששער לכן סימן טמאה הוא, גזרת הכתוב.

(ד) וְאִם־בַּהֲרֹתָ לְבָנָהּ הוּא בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ וְעִמָּךְ אֵין־מֵרָאָה מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה לֹא־הָפֵךְ לָכֵן וְהַסִּגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:

כ"ט - וְעִמָּךְ אֵין־מֵרָאָה • לא ידעתי פרושו. והסגיר • יסגירנו בבית אחד, ולא יראה עד סוף השבוע, ויכיונו סימנים עליו.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

עד שלא יאמר לו הכהן: טמא אתה. אבל אם טומאת שער לכן לא היתה גזירת הכתוב אלא מהגיון ומסברא, היה נטמא מאליה גם בלי אמירת הכהן (באר בשדה). תורה ד

(ד) וְעִמָּךְ אֵין מֵרָאָה - לא ידעתי פרושו - הוקשה לו: כיון שבהרת לבנה היא, איך יתכן שאין המראה שלה עמוק מן העור, כמראה חמה שהיא עמוקה מן הצל, כמו שכתב לעיל בפסוק ג. ותיירץ הרמב"ן: רק כשהשער השחור נהפך ללבן אזי הנגע עמוק מן העור, אבל אם לא נהפך השער ללבן אלא הוא עדין שחור, אזי שחרותו של השער שבתוך הנגע מבטלת את עמקות מראה הנגע הלבן. וה"גור אריה" מתירץ, שלא הלבן של הצרעת עושה את מראה הנגע עמוק מן העור, אלא מה שהוא זוהר ומבהיק כמו חמה ביחס לצל, ואילו הנגע הלבן המדובר כאן אינו זוהר ומבהיק, ולכן אינו עמוק מן העור. וב"משפיל לידו" כתב לפרש את הקושי של רש"י בהבנת הכתוב לפי דרכו: לרש"י הוקשה, אם הפירוש הוא כפשוטו שאין המראה עמוק מן העור, היה צריך להיות כתוב: "ואין

עמק מעור בשרו - כל מראה לכן "עמק" הוא, כמראה חמה עמקה מן הצל - ראה גם רש"י חולין סג, א: "חמה אצל צל נראית עמוקה, וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק, כך בהרת לבנה היא". וכן ברש"י בכורות מא, א: "עמוק, דהינו שפל, כמראה חמה שנראית עמוקה, שפל מן הצל". וברש"י שבועות ו, ב: "עמוקה לאו דוקא קאמר, אלא נראית כעמוקה". וראה גם רש"י לקמן פסוק כ. וטמא אתו - יאמר לו: טמא אתה - מזה שלא אמר "טמא הוא", אלא "וטמא אותו" משמע שהכהן מטמא אותו, על ידי שאומר לו: טמא אתה (גרא), ולא שיטמאנו בידיים באחת מהטומאות (רא"ט).

ששער לכן סימן טמאה הוא - מבאר בזה שהכהן מטמא אותו מפני שיש לו סימני טומאה, ולא שהכהן הוא שמחליט ששער לכן הוא סימן טומאה. כלומר, סימני טומאה הם הגורמים לטומאתו, אלא שאינו טמא בפועל כ"י אם על-ידי אמירת הכהן. וראה רש"י לקמן פסוק לו ובבבבאר שם. גזרת הכתוב - ולכן אינו טמא מאליה

(ג) וְשַׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן - מתחלה - קודם שבא הנגע (רא"ט). שחור ו"הפך" ל"לבן" בתוך הנגע - אחר שבא הנגע נהפך השער ללבן. ונראה שלומד מן מדייק לשון הכתוב "ושער בנגע" ולא "ושער הנגע", דהינו שהשער ש"בתוך הנגע" הפך ללבן. וב"משפיל לידו" כתב שהלימוד הוא מזה שנאמר "הפך" (פועל יוצא) ולא "נהפך", כי הכונה שהנגע הפך את השער ללבן (ולא שהנהפך מאליה לפני בא הנגע). דהינו שתיבת "הפך" מוסכת על "בנגע" ולא על "ושער". ועל-דרך זה כתב הרא"ם. וזהו מה ששינינו (תרכ"ב פ"א פ"א) אם בהרת קרמה לשער לכן - טמא, ואם שער לכן קדם לבהרת - טהור.

ומעוט "שער" שנים - ראה רש"י נדה נב, ב: "דקמא-לן ביתורת כהנים" מיעוט שערות שנים". כלומר "שער" הוא כמו "שערות" (לשון רבים), ומיעוט רבים שנים. וכן כתב ב"הבנת המקרא" שאין הכונה ש"שער" הוא שם המין (המורה הן על רבים והן על יחיד) כקושית הרא"ם, אלא הוא שם הקיבוץ המורה על רבוי שערות.

וַיִּחַזְקֵהּ כַּהֲנָא בְיוֹמָא שְׂבִיעָאָה וְהָא
מִכְתָּשָׁא קָם כַּד הָוָה לֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁפָּא וַיִּסְגְּרָהּ כַּהֲנָא שְׂבַע יוֹמִין
תְּנִינֹת:

(ה) וַיִּרְאֶהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הִנָּעַ עֲמֵד
בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה הִנָּע בַּעֲזָר וְהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן שְׂבַעַת
יָמִים שְׁנִית:

ה"י - בְּעֵינָיו • בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעֲרוֹ הָרָאשׁוֹן. וְהִסְגִּירוּ. שְׁנִית • הָא אִם פָּשָׁה בְּשַׁבּוּעַ רָאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט.

וַיִּחַזְקֵהּ כַּהֲנָא יְתֵה בְיוֹמָא שְׂבִיעָאָה תְּנִינֹת
וְהָא עָמְיָא מִכְתָּשָׁא וְלֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁפָּא וַיִּדְכֶּנָּה כַּהֲנָא עַד־יֵתָא הִיא וַיַּצְבַּע
לְבוֹשֶׁהִי וַיִּדְכֶּי:

(ו) וַיִּרְאֶה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהִנֵּה בִּתְהָ
הִנָּע וְלֹא־פָשָׁה הִנָּע בַּעֲזָר וְטָהָר הַכֹּהֵן מִסְפַּחַת
הוּא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהָר:

ה"י - כֹּהֵן • הִכְהָה מִמִּרְאִיתוֹ; הָא אִם עָמַד בְּמִרְאִיתוֹ אוֹ פָּשָׁה - טָמֵא. מִסְפַּחַת • שֵׁם נָגַע טָהוֹר. וְכַבֵּס
בְּגָדָיו וְטָהָר • הוֹאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר, נִקְרָא טָמֵא וְצָרִיךְ טְבִילָה.

אשל אברהם - הרב אלאשוייל

לָכֵן, מִרְאָה כֹּהֵן, שֶׁכֵּן הִיא הַמִּשְׁמַעוֹת
"כֹּהֵן" בְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. אָף
בְּמִפְרָשֵׁי רַש"י הִתְקַשּׁוּ בְּהִבְנַת דְּבָרֵי
רַש"י אֵלּוּ, שֶׁכֵּן הָדִין הוּא שֶׁגַּם
כְּשֶׁמִּשְׁתַּנֵּה לְמִרְאָה לָכֵן יוֹתֵר הָרִי זֶה
סִימָן טָהוֹר. וְאִכּוֹן בְּרַש"י סִנְהֶדְרִין פּוֹ,
בִּפְרִי־שׁ: "כֹּהֵן הִנָּע, הוּי מִסִּימָנֵי טָהָר
כְּשֶׁמִּשְׁתַּנֵּה הֵלָכֵן לְאַחַר הִסְגָּר". מִשְׁמַע
שֶׁמִּפְרָשׁ "כֹּהֵן" מִלְשׁוֹן שִׁינּוּי.

הָא אִם עָמַד בְּמִרְאִיתוֹ - אָף שֶׁלֹּא
פָּשָׁה.

אוֹ פָּשָׁה - אָף שֶׁכֹּהֵן מִרְאִיתוֹ.
וּבְרַמְבַּ"ן גֹּרֵס: וְלֹא פָּשָׁה. וּבְדַבְרֵי דוֹד
גֹּרֵס: וּפָשָׁה.

טָמֵא - כְּלוּמָר, בְּשִׁבִּיל לְטָהָר בְּהִסְגָּר
שְׁנֵי צָרִיךְ אֶת שְׁנֵי הַתְּנָאִים, גַּם כֹּהֵן
הִנָּע וְגַם לֹא פָּשָׁה, אָבֵל אִם חָסֵר אֶחָד
מֵהֶם - טָמֵא. כֵּן הוּא עַל פִּי פִּשּׁוּטוֹ שֶׁל
מִקְרָא. אָבֵל בְּרַש"י מְגִילָה ח, ב כְּתָב:
"אִם לֹא יִמָּצֵא בַּיּוֹם שְׂבִיעִי סִימָנֵי
טוֹמְאָה, שָׁעָר לָכֵן אוֹ פִּסְיוֹן, וְיִטְהַרְנוּ,
וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּגְעוּ עוֹמֵד עָלָיו".

מִסְפַּחַת - שֵׁם נָגַע - רָאָה גַּם רַש"י
יִשְׁעִיָּה ג, יז: "לְשׁוֹן צָרַעַת".

טָהוֹר. וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהָר - הוֹאִיל
וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר נִקְרָא טָמֵא - אָף לֹא
טָמֵא מוֹחֻלָּט. וְרָאָה גַּם רַש"י מְגִילָה ח,
ב: "שֶׁהוּא טָהוֹר מִמְקַצַּת טוֹמְאָה שֶׁל
חוֹמֵר מִצּוֹרֵעַ".

וְצָרִיךְ טְבִילָה - כֵּן הוּא וְכֵן
בְּגִדָיו. תוֹרָה ו

שֶׁלְשׁוֹן "עֵין" נּוֹפֵל בְּעֵיקָר עַל מִרְאָה
[רָאָה רַש"י שְׁמוֹת י, ה] - הוּא מִשְׁמַשׁ
גַּם לְכָל דְּבַר הַדּוּמָה זֶה לָזֶה בְּעֵינָיו אַחֵר
[רָאָה רַש"י דְּבָרִים לֵג, כח], וְכֵאֵן
מִשְׁמַשׁ לְעֵינֵי הַדְּמִיוֹן בְּשִׁיעוּרוֹ (גִּרָא).

וְהִסְגִּירוּ .. שְׁנִית - הָא אִם פָּשָׁה
בְּשַׁבּוּעַ רָאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט - וְהוּ
מֵה שְׁמוּסִיף הַכְּתוּב "לֹא פָּשָׁה הִנָּע",
לְאַחַר שֶׁכָּבֵר אָמַר "וְהִנֵּה הִנָּע עֲמֵד
בְּעֵינָיו" (שִׁזָּה כּוֹלֵל גַּם שְׁעָמַד בְּשִׁיעוּרוֹ,
כְּמִבּוֹאֵר בְּרַש"י לְעִיל), לְלַמֵּדנוּ שֶׁאִם
פָּשָׁה הִנָּע, אֶף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הִתְחַזַּק
מִרְאִיתוֹ - הָרִי הוּא טָמֵא מוֹחֻלָּט (נִחַלַת
יַעֲקֹב). אָבֵל אִם לֹא פָּשָׁה הִנָּע אָף
שֶׁהִתְחַזַּק מִרְאִיתוֹ, אִינוּ טָמֵא מוֹחֻלָּט,
כִּיּוֹן שֶׁכֵּן אִם עָמַד הִנָּע וּבֵין אִם
הִתְחַזַּק, שְׁנֵיהֶם מִרְאָה טָמֵא, וְשְׁנֵיהֶם
נִקְרָאִים "עָמַד בְּעֵינָיו", וְצָרִיךְ הִסְגֵּר
(רִא"ם). תוֹרָה ו

(ו) כֹּהֵן - הַכֹּהֵן - פִּירֵשׁ "כֹּהֵן"
הַכֹּהֵן, לוֹמֵר שֶׁכֹּהֵן אִינוּ שֵׁם תּוֹאֵר שֶׁל
הִנָּע אֲלֵא פּוֹעֵל עוֹמֵד בְּלִשׁוֹן עֶבֶר,
וּפִירֵשׁוּ בְּלִשׁוֹן הַפֶּעַל לְהוֹרֹת שֶׁהוֹכְהָה
מִעֲצָמוֹ וְלֹא עַל יְדֵי דְבַר אַחֵר (ע"פ הַבֵּנִת
הַנִּקְרָא).

מִמִּרְאִיתוֹ - וְיֵשׁ גֹּרֵסִים: מִרְאִיתוֹ.
וּבְפִירוּשׁ רַש"י בְּמִקְרָא הוֹבָא שְׁנֵי
הָאֲפָנִים: בְּכַתּוּבוֹת עַה, ב: "כֹּהֵן הִנָּע
מִמִּרְאֵהוּ", וּבִגְדָה יט, א: "נָגַע שֶׁכֹּהֵן
מִרְאִיתוֹ". וּבִשְׁנֵיהֶם הַמִּשְׁמַעוֹת הִיא
אַחַת: נִחַלֵּשׁ מִרְאָה הֵלָכֵן לְמִרְאָה פְּחוֹת

מִרְאָה עֲמוּק, שֶׁפִּירוּשׁוֹ שְׁאִינוּ נִרְאָה
עֲמוּק כָּלֵל, אָבֵל כְּפִי שֶׁהוּא כְּתוּב עֵתָה
הַפִּירוּשׁ הוּא: "וְעֲמוּק", דְּהִינּוּ שֶׁמִּצַּד
אֶחָד הוּא נִרְאָה עֲמוּק, אָף מֵאֵי־דָף אוֹמֵר
הַכְּתוּב: "אֵין מִרְאָה", אִינוּ נִרְאָה עֲמוּק.
הָא בְּצִדָּה נִרְאָה וְאִינוּ נִרְאָה. וְעַל כֵּן
אָמַר רַש"י "לֹא יִדְעַתִּי פִירוּשׁוֹ".

וְהִסְגִּיר - וַיִּסְגְּרוּ - אֶת בַּעַל הִנָּע,
וּמִמִּילָא הוּא מִסְגִּיר גַּם אֶת הִנָּע,
כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב (רִא"ם).

כְּבִית אַחֵר - וְלֹא שִׁישְׁלָחֵנוּ מִחוּץ
לְשֵׁלֶשׁ מִתְּנוּת כְּמוֹ מִצּוֹרֵעַ מוֹחֻלָּט (מִשְׁכִּיל
לדוד. וְרָאָה גַּם רַש"י מִרְק י, א. אֲבֵל רָאָה שֵׁם בְּתוּס).

וְלֹא יִרְאֶה עַד סוֹף הַשְּׂבִיעִי - כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶסוּק ה' "וְיִרְאֶהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם
הַשְּׂבִיעִי". וְנִרְאָה שֶׁמִּבְּאֵר בְּזֶה, שֶׁמֵּה
שֶׁכְּתוּב "וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הִנָּע"
פִּירוּשׁוֹ אֲמָנִם שֶׁהַכֹּהֵן יִסְגִּיר אֶת בַּעַל
הִנָּע, אָבֵל מִבְּחִינַת הַכֹּהֵן הָרִי הוּא
מִסְגִּיר אֶת הִנָּע, שֶׁבְּאוֹתוֹ שְׂבִיעַ הִנָּע
נִכְסָה מִעֵינָיו וְאִינוּ רוֹאֶהוּ.

וְיֹכִיחוּ סִימָנִים עָלָיו - לְאַחַר שְׂבִיעַ
יֹכִיחוּ הַסִּימָנִים עָלָיו אִם הוּא טָהוֹר אוֹ
טָמֵא, אָבֵל בִּינְתִּים אִינוּ טָמֵא וְלֹא טָהוֹר
(גִּרָא). תוֹרָה ה

(ה) בְּעֵינָיו - בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעֲרוֹ
הָרָאשׁוֹן - כִּיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר "בְּעֵינָיו" לְשׁוֹן
רַבִּים, מִשְׁמַעוֹ כָּכֵל עֵין שְׁלוֹ, וְהִינּוּ
מִרְאָה וְשִׁיעוּר. [וְאִם הִיתָה הַכְּנָה רַק
מִרְאִיתוֹ הִיָּה כּוֹתֵב עֵינוֹ בְּלִשׁוֹן יְחִיד,
כְּדִלְקַמֵּן פֶּסוּק נה וּבְרַש"י שָׁם]. וְאָף

(ו) וְאִם-פִּשְׁה תִּפְשֶׁה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרֹאֶתוֹ
אֶל-הַכֹּהֵן לְטַהֲרֹתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל-הַכֹּהֵן:

(ח) וְרֹאֵה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִּשְׁתָּה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר וְטִמְאָו
הַכֹּהֵן צִרְעַת הוּא: פ

כ"ט – וְטִמְאָו הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמָא הָרִי הוּא מַחֲלֵט, וְזָקִיק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבֵּן הָאִמּוֹר בְּפִרְשֵׁת "זֹאת תִּהְיֶה". צִרְעַת הוּא • הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת. צִרְעַת, לְשׁוֹן נִקְבָּה. נִגַע, לְשׁוֹן זָכָר.

(ט) נִגַע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן:
ט מִכְתָּש סְגִירוֹ אַרְי תְּהִי בְּאִנְשָׁא וְיִתְתִּי לָנֶת
כֹּהֵנָא:

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ לֵב עַמּוּ 81)

נִגַע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) יֵשׁ לְשָׁאֵל, מִדּוּעַ נִקְטָה סְגִירוֹ שֶׁל עֲנִין חֹדֶשׁ, וְהָרִי הַהִקְדָּמָה לְדִינֵי צִרְעַת כִּבְרָא אִמּוֹרָה לְעִיל. וְיֵשׁ לֹמַר, דְּהִנֵּה לְהֵלֵן נֶאֱמַר "כִּלּוֹ הַפֶּךְ לְבֵן טְהוֹר הוּא", וּבְדִרְךָ הַפֶּשֶׁט אֵינָה גְזֵרַת הַכְּתוּב אֱלָא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זוֹ מוֹכִיחָה שֶׁאִין זֶה חֲלִי אֱלָא טְבַע הַגּוּף. הָרִי שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ כָּאִין דִּין כִּלְיִ: כִּאֲשֶׁר כִּלּוֹ הַפֶּךְ לְבֵן, אִין כָּאִין חֲלוּת "נִגַע צִרְעַת", וְלִכֵּן אִין כָּאִין "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

(י) וְרֹאֵה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת-לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפִּכָּה
שְׂעֵר לָבֵן וּמַחֲיַת בֶּשֶׂר חֵי בְשִׂאֵת:

כ"ט – וּמַחֲיַת • שְׁנִימִינִי ט בִּלְעָזָה, שְׁנֵהֲפֹךְ מִקְצַת הַלָּבֵן שֶׁבִּתְחוֹף הַשְּׂאֵת לְמִרְאָה בֶּשֶׂר, אִף הוּא סִימֵן טִמְאָה - שְׂעֵר לָבֵן בְּלֹא מַחֲיָה, וּמַחֲיָה בְּלֹא שְׂעֵר לָבֵן; וְאִף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱמַרָה מַחֲיָה אֱלָא בִּ"שְׂאֵת", אִף בְּכָל הַמִּרְאוֹת וְתוֹלְדוֹתֶיהֶן הוּא סִימֵן טִמְאָה.

(יא) צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בֶּשֶׂרוֹ וְטִמְאָו הַכֹּהֵן
לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טִמְאָה הוּא:

כ"ט – צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנָה הִיא תַּחַת הַמַּחֲיָה, וְחַבּוּרָה זוֹ נִרְאִית בְּרִיָּאָה מְלֻמָּעָה וְתַחֲתֶיהָ מְלֻמָּה לַחֶה; שֶׁלֹּא תֵּאֵמַר: הוּאִיל וְעֻלְתָּה מַחֲיָה – אֶסְתַּהֲרֶנָּה.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

בֶּשֶׂר חֵי, וְלֹא שְׂעִירֶיךָ גַּם מַחֲיָה גַּם שְׂעֵר לָבֵן, אֱלָא אִין זֶה אוֹ זֶה, כִּי הַמַּחֲיָה לְבָדָה גַּם הִיא סִימֵן טִמְאָה (רא"ס).
וְאִף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱמַרָה מַחֲיָה אֱלָא בִּ"שְׂאֵת", אִף בְּכָל הַמִּרְאוֹת - שְׂאֵת וּבִהְרָת.

וְתוֹלְדוֹתֶיהֶן - סִפְחַת הַשְּׂאֵת וְסִפְחַת הַבִּהְרָת.

הוּא סִימֵן טִמְאָה - בִּ"תוֹרַת כִּהֲנִים" לִמּוּדִים זֹאת מִמֶּה שֶׁכְּתוּב "נִגַע צִרְעַת", שֶׁהִנֵּה לוֹ לְכַתּוּב רַק "נִגַע", וְכַתֵּב "נִגַע צִרְעַת", לְרִבּוּת כָּל הַמִּרְאוֹת לְסִימֵן טִמְאָה מַחֲיָה בֶּשֶׂר (גרא). תוֹרָה יֵא.

(יא) צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא - מִכָּה יִשְׁנָה הִיא תַּחַת הַמַּחֲיָה, וְחַבּוּרָה זוֹ

(בִּפְסוּק ט) "נִגַע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה" בִּלְשׁוֹן נִקְבָּה (רא"ס).

"נִגַע" לְשׁוֹן זָכָר - וְלִכֵּן נֶאֱמַרוּ עָלָיו לְשׁוֹנוֹת בִּלְשׁוֹן זָכָר - רָאָה לְעִיל פְּסוּק ה "הִנֵּגַע עֲמוֹד בְּעֵינָיו לֹא פִשָּׁה הִנֵּגַע", וְעוֹד (רא"ס). תוֹרָה ט

(י) וּמַחֲיַת - שְׁנִימִינִי ט - seiniment, הַחֲלָמָה. וְרָאָה רִשִּׁי קִידוּשִׁין כֹּה, א: "מַחֲיָה שֵׁם אֶחָד מִן הַנִּגְעִים, שֶׁנֶּאֱמַר וּמַחֲיַת בֶּשֶׂר חֵי בְשִׂאֵת".

בִּלְעָזָה, שְׁנֵהֲפֹךְ מִקְצַת הַלָּבֵן שֶׁבִּתְחוֹף הַ"שְּׂאֵת" לְמִרְאָה בֶּשֶׂר, אִף הוּא סִימֵן טִמְאָה. שְׂעֵר לָבֵן בְּלֹא מַחֲיָה, וּמַחֲיָה בְּלֹא שְׂעֵר לָבֵן - כְּלֹמֶר, "וּמַחֲיַת בֶּשֶׂר חֵי" פִּירוּשׁוֹ: אוֹ מַחֲיַת

(ח) וְטִמְאָו הַכֹּהֵן - וּמִשְׁטָמָא - שֶׁאִמּוֹר לוֹ: טִמְאָה אִתְּהּ (רֹאֵה רִשִּׁי לְעִיל פְּסוּק ג).
הָרִי הוּא מַחֲלֵט, וְזָקִיק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבֵּן - הוֹצֵרֶךְ לְהוֹצִיר כָּל זֶה כָּאִין, מִשּׁוּם שֶׁכָּאִין לֹא מְבוֹאֵר מַה יַעֲשֶׂה כְּדִי לְהַטְהֵר מִשּׁוּמְאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְבוֹאֵר בִּפְסוּק ו גְּבִי מוֹסְגֵר.

הָאִמּוֹר בְּפִרְשֵׁת "זֹאת תִּהְיֶה" - פִּרְשֵׁת מְצוּרָה יד, ד"כ.

צִרְעַת הוּא - "הַמִּסְפַּחַת" הוּא - כְּלֹמֶר, "הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת" שֶׁחֲשַׁבְנוּ שֶׁהִיא נִגַע טְהוֹר, כְּדִלְעִיל בְּרִשִּׁי פְּסוּק ו, אֵינָה אֱלָא צִרְעַת וְנִגַע טִמְאָה (רא"ס).
וּבִפְשֻׁטוֹ, כִּיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר "הַמִּסְפַּחַת" בְּה"א הִידִיעָה, לָכֵן הוֹסִיף "הַזֹּאת".

"צִרְעַת" לְשׁוֹן נִקְבָּה - וְלִכֵּן נֶאֱמַר

(יב) וְאִם-פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצִּרְעָת׃ בְּעוֹר וּבְכַתֵּחַ הַצִּרְעָת׃
אֶת-פְּלִיעוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רַגְלָיו לְכָל-מֵרָאָה
עֵינֵי הַכֹּהֵן׃

רש"י מראשו • של אדם ועד רגליו. לכל-מראה עיני הכהן • פָּרַט לכהן שחשף מאורו.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה כְּסֻתָּה הַצִּרְעָת׃ אֶת-פְּלִי-בָשָׂרוֹ
וְטָהַר אֶת-הַנֶּגַע כִּלּוֹ הַכֹּהֵן לִבְנֵי טָהוֹר הוּא׃

(יד) וּבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי וְטָמֵא׃
יד וביומא דאתחזי בה בסרא חיא יהי מסאב׃

רש"י וּבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי • אם צמחה בו מחיה, הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמא? ! (ר"ס) אֶלָּא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה לפי שאין נראה הנגע כלו באחד ששופע אילף ואילף, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על-ידי שומן, כגון שהכריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא. וּבַיּוֹם • מה תלמוד לומר? ללמד, יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו. מכאן אמרו: חתן, נותנין לו כל שבעת ימי המשתה, לו, ולאצטליתו, ולכסותו ולביתו. וכן כרגל, נותנין לו כל ימי הרגל.

אשל אברהם - הרב אלעזר

וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על ידי שומן, כגון שהכריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה - כולו באחד. וזהו פירוש "וביום הראות בו בשר חי" (משכיל לדוד).

למדנו הכתוב שתטמא. וּבַיּוֹם • מה תלמוד לומר - שהיה לו לומר "ובהראות" (מ"ק ת, א).

ללמד, יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו - שמוזה שכתוב "וביום הראות בו" משמע שיש יום שאינו רואה בו. ולפי זה מוכן מה שרש"י לא לומר מתיבת "וביום" שאין רואים אלא ביום (כלימור המוכא בגמרא מועד קטן ח, ב. וכמו שהוא עצמו לומר בן לקמן ריש פרשת מצורע לענין טהרת המצורע), משום שהמשמעות היותר פשוטה של "וביום הראות" היא, למעט ימים אחרים מראיה ולאו דוקא לילות.

מכאן אמרו - נגעים פרק ג משנה ב. מועד קטן ז, ב. בבורות לד, ב.

חתן נותנין לו כל שבעת ימי המשתה - שלא יראה בהן את הנגע [דלמא מטמא ליה - רש"י מ"ק ז, ב], דכל כמא דלא חזי ליה בהן ולא מטמא ליה לא הוי טמא, דבכהן תלא רחמנא (רש"י בבביתא לד, ב).

שגם אם חשף מאור עין אחת בלבד פסול לראית נגעים, כי גם זה נכלל ב"חשף מאורו" (רבי). וכתב ב"משכיל לדוד" הטעם שאמר הכתוב ענין זה דוקא בפסוק זה, וזה כדי להודיענו שאפילו בנגע כזה גדול שכסתהו הצרעת מראשו ועד רגליו, שאזי גם כהן שפקה מאורו יוכל להבחין בו, מפל-מקום גם אז אינו יכול לראות הנגע. תורה יג

(יד) וּבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי - אם צמחה בו מחיה - אם הפסוק מדבר שצמחה בו מחיה.

הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמא - בפסוק יא.

אֶלָּא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים - ראשי אצבעות ידים ורגלים, וראשי אוננים, וראש החוטם, וראש הגוזה (קידושין כה, א).

שאין מטמאין משום מחיה, לפי שאין נראה הנגע כלו באחד ששופע אילף ואילף - וכתוב בה: "לכל מראה עיני הכהן", שתהא כולה נראית באחת, פָּרַט למחיה שהיא במקום המשופע ויורד לכל צד, שאין יכול לראות ראש הנגע ורגליו באחת (רש"י קידושין כה, א).

נראית בראיה מלמעלה ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר - הכהן הואיל ועלתה מחיה אטמנה - שתחשוב שהמחיה היא תחילת הרפואה ואחר-כך תתרפא כולה, אל תחשוב כן, אלא זהו סימן לצרעת ישנה שתחתיה, וטמאה. ולכן אמר הכתוב "צרעת נושנת היא", כי אם לא כן מה איכפת לנו אם היא נושנת או חדשה (ג"א דברי דוד). תורה יב

(יב) מֵרֹאשׁוֹ - שֶׁל אָדָם - ולא של עור הנגע, שהרי אחר-כך אמר "והנה כסותה הצרעת את כל בשרו" (רא"ס).

"ועד רגליו". לְכָל-מֵרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן - פָּרַט לכהן שחשף מאורו - הלימוד הוא מיתור לשון הכתוב "לכל", שבה הראיה צריך להיות בשלימותו. והנה מזה שנקט "חשף" ולא "בקה", משמע שכונתו שאינו יכול לראות (אף שאינו סומא ממש, כי אם כן מה משמיענו, פשוט שאינו יכול לראות), אבל אם רק בקה ראיתו, אין זה טעם לפסול אותו מלראות נגעים, כיון שאין חסרון בראית הנגע, ורק באשר "חשף מאורו" שחסר בראית הנגע, אזי פסול לראות. אף מאידך יש לדקדק ממה שנקט "חשף מאורו" ולא "חשף מאור עיניו" כב' תורת כהנים,

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקושי-שיחות כרך 12, עמוד 37 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'

גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

וביום הראות בו בשר חי יטמא: (יג, יד)

אֵתָא בְּמִקְרָא (מועד קטן ז, ב): "וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מִכָּאן אָמְרוּ, חֲתָן שְׂנוּלָד בּוֹ נִגְעָה, נוֹתֵנִין לוֹ ז' יָמֵי הַמִּשְׁתָּה כו', דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר וְצָוָה הִכְהֵן וּפָנּוּ אֶת הַבַּיִת, אִם מִמֵּתִינִים לוֹ לְדַבֵּר הַרְשוּת, כִּלְשָׁכָן לְדַבֵּר מִצְוָה".

וְנִרְאֶה, שְׁחֻלְקִים רַבִּי וְרַבִּי יְהוּדָה בְּגֵדֵי הַדִּין שֶׁאֵין רוֹאִים נִגְעִים בְּיָמִים מְסוּיָמִים, דִּישׁ לוֹמַר בְּשָׁנֵי אֹפְנִים: א. שְׂדוּחִים רְאִית הִנֵּגַע לְיָמִים אַחֲרִים. ב. שֶׁהוֹפְקְעוּ יָמִים אֶלּוּ מִדִּינֵי רְאִית נִגְעִים, וְלֹא חָלִים עֲלֵיהֶם כָּלֵל.

[וְהַנִּפְקָא-מִינָהּ בֵּין שְׁנֵי הָאֹפְנִים הוּא, אִם עֶבֶר הִכְהֵן וְרָאָה אֶת הִנֵּגַע בְּיָמִים אֵלּוּ, דָּאִם אוֹמְרִים שְׂדוּחִים אֶת רְאִית הִנֵּגַע, הִנֵּה אִם לֹא דָחָה הִכְהֵן, וְרָאָה אֶת הִנֵּגַע בֵּין כָּף, הֲרֵי זֶה טָמֵא. אֲךָ אִם אוֹמְרִים כְּאוֹפֵן הַבַּיִת, שֶׁהוֹפְקְעוּ יָמִים אֶלּוּ מִדִּינֵי רְאִית הִנֵּגַע, הִנֵּה גַם אִם רָאָה אֶת הִנֵּגַע, אֵין בְּכָף כָּלוּם].

וְזֶהוּ טַעַם הַמַּחֲלָקֶת בֵּין רַבִּי לְרַבִּי יְהוּדָה. דְּרַבִּי הַלּוֹמֵד אֶת הַדִּין מִ"וְצָוָה הִכְהֵן וּפָנּוּ אֶת הַבַּיִת", מִשְׁמַע דְּסִבְרָא-לִיהּ שֶׁהוּא בְּגֵדֵי דְחִיָּה, שֶׁ"מִּמֵּתִינִים לוֹ" עַד שִׁוְצִיא אֶת כָּלּוּי מִהַבַּיִת, וְדוּחִים אֶת רְאִית הִנֵּגַע לְזִמְנָן מוֹה. מִה-שֶׁאֵין-כֵּן לְרַבִּי יְהוּדָה הַלּוֹמֵד מִהַפְסוּק "וביום הראות בו" דִּישׁ יוֹם שֶׁאֵי אֵתָהּ רוֹאָה בו", אֵין זֶה רַק שְׂדוּחִים אֶת רְאִית הִנֵּגַע, אֲלֹא שִׁיּוֹם זֶה הוֹפְקַע מִרְאִית נִגְעִים, וְלֹא חָלִים עֲלֵיו דִּינִים אֵלּוּ כָּלֵל.

(ויעוין במקור הדברים, שנתבארה שם לפי-זה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנינים גם לדבר הרשות).

(טו) וְרָאָה הִכְהֵן אֶת-הַבָּשָׂר הַחַי וְטָמֵא הַבָּשָׂר הַחַי טו וַיַּחֲזִי כִּהְנֵא יֵת בְּסָרָא חֲזָא וַיִּסְאֲבֵהּ בְּסָרָא טָמֵא מְסָאֵב הוּא סְגִירוֹת הוּא :
טמא הוא צרעת הוא:

כש"א צרעת הוא • הבשר ההוא. בשר, לשון זכר.

(טז) או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל-הכהן: טז או ארי יתוב בסרא חזא ויתהפך למחור ויתמי לות פהנא:

(יז) וראוהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את-הנגע טהור הוא: פ יז וַיִּחְזְזֵהּ כִּהְנֵא וְהָא אֶתְהַפִּיךְ מִכְתָּשָׂא לְמַחְוֹר וַיִּדְכִּי כִּהְנֵא יֵת מִכְתָּשָׂא דְכִי הוּא :

(יח) ובשר פרייהיה בו-בערו שחין ונרפא: יח וַיִּבְסְרָא אַרִי יְהִי בֵה בְּמִשְׁפָּה שְׁחִנָּא וַיִּתְּסִי:

כש"א שחין • (חולין ח) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הפא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור. ונרפא • השחין העלה ארוכה, ובמקומו עלה נגע אחר.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

מחמת מכה – ראה גם רש"י חולין ח, א: "שחין בא על ידי חום, שמתחמם מחמת כח ההפקאה".
שלא מחמת האור – ואם היא מחמת אש הרי זו מכונה, כדלקמן פסוק כד.
ונרפא – השחין העלה ארוכה – ולא הבשר, שאילו נרפא הבשר לא היה בא במקום השחין נגע אחר (רא"ם).
ובמקומו העלה נגע אחר – כדלקמן פסוק יט. תורה יט

הבשר החי. כלומר, "טמא הוא" ניתן לפרשו על האדם, ואילו "צרעת הוא" לא שייך לומר על האדם, אלא הוא מוסב על "הבשר החי" (גרא). תורה טו
בשר לשון זכר – ולכן אומר "צרעת הוא" ולא "צרעת היא" (רא"ם). וראה גם רש"י לקמן יז, יד.
(יח) שחין – לשון חמום – ראה גם רש"י שמות ט, ט.
שנתחמם הבשר בלקוי הפא לו

לו – שנוולד לו נגע בימי חתונתו.
ולאצטליתו – טליתו, אם נולד בה נגע בגדים (רש"י בבורות שם).
ולכסותו – אם נראה הנגע בכסותו (רש"י מו"ק שם).
ולביתו – אם נראה הנגע בביתו. תורה טו
ובן ברנל נותנין לו כל ימי הרגלו – לכל אדם [שיש בו נגע] (רש"י בבורות שם).
(טו) צרעת הוא – "הבשר" ההוא –

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע מה

(יט) וְהָיָה בַּמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׁאֵת לִבְנֵה אוֹ בַּהֲרַת לִבְנֵה אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן:

יט ויהי באֶתֶר שֶׁחָנָא עֲמָקָא חֲנִירָא אוֹ בַּהֲרַת חֲנִירָא סַמָּקָא וְיִתְחַזִּי לִכְהֻנָּא:

כ"א אוֹ בַּהֲרַת לִבְנֵה אֲדַמְדָּמַת • שְׁאִין הִנָּנַע לָכֵן חֵלֶק, אֲלֵא פְתוּךְ וּמַעֲרֵב בְּשָׁנֵי מֵרָאוֹת - לָכֵן וְאָדָם.

(כ) וְרִאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מֵרָאָה שְׁפָל מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה הַפֶּה לָכֵן וְטִמְאָו הַכֹּהֵן נִגַע־צָרַעַת הוּא בְּשָׁחִין פֶּרַחַה:

כ ויִתְחַזִּי כְּהֻנָּא וְהָא מַחֲזִיקָא מִכִּיד מִן מִשְׁכָּא וְשַׁעֲרָה אֶתְחַפִּיד לְמַחֲנִיר וְיִסְאֲכִינָה כְּהֻנָּא מִכְתֵּשׁ סְגִירָתָא הִיא בְּשִׁחָנָא סְגִיָּאת:

כ"א מֵרָאָה שְׁפָל • וְאִין מִמְּשָׁה שְׁפָל, אֲלֵא מִתּוֹךְ לִבְנִינּוֹתוֹ הוּא נִרְאָה שְׁפָל וְעַמּוּק כְּמֵרָאָה חֲמָה עֲמָקָה מִן הַצֵּל.

(כא) וְאֵם • יִרְאֶנָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־כָּהֵן שַׁעַר לָכֵן וְשַׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כָּהֵן וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים:

כא וְאֵם יִחְזַנָּה כְּהֻנָּא וְהָא לִית כָּהֵן שַׁעַר חֲנִיר וּמִכִּיכָא לִיתְהָא מִן מִשְׁכָּא וְהִיא עֲמָקָא וְיִסְגִּירָנָה כְּהֻנָּא שְׁבַעַת יוֹמִין:

(כב) וְאֵם־פִּשָּׁה תִּפְשָׁה בָּעוֹר וְטִמְאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ נִגַּע הוּא:

כב וְאֵם אוֹסְפָא תוֹסֵף בְּמִשְׁכָּא וְיִסְאֵב כְּהֻנָּא יִתָּה מִכְתֵּשָׁא הִיא:

כ"א נִגַּע הוּא • הַשָּׂאת הַזֹּאת אוֹ הַבְּהֵרַת.

(כג) וְאֵם־תַּחְתִּיתָיָה תַעֲמֹד הַבְּהֵרַת לֹא פִשְׁתָּה צָרַבַת הַשְּׁחִין הוּא וְטִהְרוּ הַכֹּהֵן: ס

כג וְאֵם בְּאַתְרָהּא קָמַת בְּהֵרַתָּא לֹא אוֹסְפַת רִשָּׁם שֶׁחָנָא הִיא וְיִדְכָּנָה כְּהֻנָּא:

כ"א תַּחְתִּיתָיָה • בַּמְקוֹמָה. צָרַבַת הַשְּׁחִין • כְּתִרְגוּמוֹ 'רִשָּׁם שֶׁחָנָא', אֵינוֹ אֲלֵא רִשָּׁם הַחֲמוּם הַנֶּכֶד בְּבִשְׂרֵי. כָּל "צָרַבַת" לְשׁוֹן רְגִיעָה, עוֹר הַנִּרְגָּע מִחֲמַת חֲמוּם, כְּמוֹ (יחזקאל כא ג): "וְנִצְרְבוּ־כָּהֵן כָּל־פָּנִים". רִיטוּרִי"ר בְּלַעֲזִי. צָרַבַת • רִיטוּרִישְׁמַעֲנִי"ט בְּלַעֲזִי.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שִׁיחָנָא, אֵינוֹ אֲלֵא רִשָּׁם הַחֲמוּם הַנֶּכֶד בְּבִשְׂרֵי. כָּל "צָרַבַת" לְשׁוֹן רְגִיעָה עוֹר הַנִּרְגָּע - רִאָה רִשָּׁי אֵיּוֹב ז, ה: "עוֹרִי רָגַע - נִקְמַט, פִּירוּשׁ אַחֵר: לְשׁוֹן נוֹחַ". מִחֲמַת חֲמוּם, כְּמוֹ "וְנִצְרְבוּ כָּהֵן כָּל פָּנִים" - יחזקאל כא, ג. וְרִאָה רִשָּׁי שָׁם: "לְשׁוֹן כּוֹיָה". וּבְרִשָּׁי מִשְׁלִי טז, כו: "צָרַבַת - שוֹרְפָתָה". רִיטוּרִי"ר־א - retire, לְכוּץ. בְּלַעֲזִי. צָרַבַת - רִיטוּרִישְׁמַעֲנִי"ט בְּלַעֲזִי. retirement, כּוּוץ. תַּחְתִּילָה בִּיאָר אֶת הַמְּשָׁל וְעֵתָהּ אֶת הַמִּילָה. תוֹרָה כד

לומר שֶׁהַכּוֹנֵה שְׁפָל מִמֶּשׁ (משכיל לדוד). אֲלֵא מִתּוֹךְ לִבְנִינּוֹתוֹ הוּא נִרְאָה "שְׁפָל" וְעַמּוּק - מִשְׁמַע שְׁאִין הַבְּדִל בֵּין שְׁפָל לְעַמּוּק. כְּמֵרָאָה חֲמָה עֲמָקָה מִן הַצֵּל - בְּדִלְעִיל בְּרִשָּׁי פְסוּק ג. תוֹרָה כא (כב) נִגַּע הוּא - הַשָּׂאת הַזֹּאת אוֹ הַבְּהֵרַת - הַנִּצְרָבִים לְעִיל פְסוּק יט. וְלָכֵן נֶאֱמַר "נִגַּע הִיא" בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, כִּי שָׂאת וּבְהֵרַת הֵן בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה. תוֹרָה כג (כג) תַּחְתִּיתָיָה - בַּמְקוֹמָה - בַּמְקוֹם שֶׁלָּהּ (כְּפִי שְׁהִיתָה). וְכֵן תִּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס. צָרַבַת הַשְּׁחִין - כְּתִרְגוּמוֹ "רוֹשָׁם

(יט) אוֹ בַּהֲרַת לִבְנֵה אֲדַמְדָּמַת - שְׁאִין הִנָּנַע - דִּיק לְכַתוֹב "נִגַּע" בַּמְקוֹם "בַּהֲרַת" שֶׁבְּפְסוּק, לְהוֹרוֹת שְׁאֵף שֶׁבְּפְסוּק נִזְכָּר רַק "בַּהֲרַת", הוּא הַדִּין לְכָל שְׂאֵר מֵרָאוֹת הִנָּנַע (משכיל לדוד). לָכֵן חֵלֶק, אֲלֵא פְתוּךְ וּמַעֲרֵב בְּשָׁנֵי מֵרָאוֹת, לָכֵן וְאָדָם. - צָרִיד עֵינִן כָּפָל הַלְשׁוֹן, שְׁהִרִי "פְתוּךְ" פִּירוּשׁוֹ מַעוֹרָב, רִאָה רִשָּׁי שְׁבוּעוֹת ו, א. תוֹרָה כ (ב) מֵרָאָה שְׁפָל - וְאִין מִמְּשָׁה "שְׁפָל" - הוֹצֵרֵךְ לְדִיוֹק זָה פָאן, מִשׁוּם שֶׁפָאן שִׁינָה הַכְּתוּב וְכַתֵּב "שְׁפָל" וְלֹא "עַמּוּק" בְּדִלְעִיל בְּפְסוּק ג, וְהִיָּה נִיתָן

♦ יום שני א' אייר ♦

כד או בסרא ארי יהי במשפה פואה דגור
ותהי רשם פואה פהרא חורא סמקא או
חורא:

(כד) או בשור פרייהיה בערו מכות־אש והיתה מחית
המכה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה:

רש"י • מחית המכה • שנימיני ט בלעז. כשחיתה המכה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה; וסימני
מכה וסימני שחין שוים הם. (חולין ח) ולמה חלקן הפתוב? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה: נולד חצי
גריס בשחין וחצי גריס במכה, לא ידונו בגריס.

כה ויחזי יתה פהנא והא אתהפיד שער חור
בבהרתא ומחזזהא עמיק מן משפא סגירותא
היא בכואה סגיא ויסאב יתה פהנא מכתש
סגירותא היא:

(כה) וראה אתה הפהן והנה נהפד שער לבן בבהרת
ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכה פרחא
וטמא אתו הפהן נגע צרעת הוא:

כו ואם יחזנה פהנא והא לית בבהרתא שער
חור ומכיקא ליתתא מן משפא והיא עמא
ויסגרנה פהנא שבקא יומין:

(כו) ואם יראנה הפהן והנה אין בבהרת שער לבן
ושפלה איננה מן העור והוא כהה והסגירו הפהן
שבעת ימים:

כז ויחזנה פהנא כיומא שביעאה אם אוספא
תוסף במשפא ויסאב פהנא יתה מכתש
סגירותא היא:

(כז) וראהו הפהן ביום השביעי אם פשה תפשה
בעור וטמא הפהן אתו נגע צרעת הוא:

כח ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת
במשפא והיא עמא עמק פואה היא וידפנה
פהנא ארי רשם פואה היא:

(כח) ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור
והוא כהה שאת המכה הוא וטהרו הפהן
כי צרבת המכה הוא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יחד, שהרי משפטן שנה, והיה לו
לכתוב: כי יהיה בו בעורו שחין או
מכה (רש"י שם).
לומר שאין מצטרפין זה עם זה -
לשיעור נגע בגריס.
נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס
במכה - לא ידונו בגריס - ראה גם
רש"י שם: "שאם עלה בו חצי גריס
מחמת חום מכה שלא על ידי האור,
וחצי גריס אצלה על ידי בויית האור -
אין מצטרפין". תורה כה

אחד, ובשני סימנים: בשער לבן
ובפסיון (חולין ח א), וב"ש"י שם: "שאין
בהן הסגר שני כמו שכתוב בשאת
ובספחת, שאם עמד בעיניו ולא פשה
שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא
יפשה ויחליטנו, אבל בשחין ומכה לא
נאמר אלא הסגר אחד, ואם עמד
בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו
לטמא, אלא פוטר ויהולף".
ולמה חלקן הכתוב - בשתי פרשיות,
ופירש משפט כל אחת בה, ולא צירפם

(כד) מחית המכה - שיימיני ט -
seiniment, החלקה, ריפוי.
בלעז, כשחיתה - כשהתרפאה.
המכה הפכה לבהרת פתוכה -
מעורבת לבן ואדום.
או לבנה חלקה - וזהו פירוש הפסוק
"והיתה מחית המכה בהרת לבנה
אדמדמת או לבנה".
וסימני מכה וסימני שחין - הנזכר
לעיל פסוק יח.
שוים הם - שניהם מטמאים בשבוע

(כט) וַאֲשֶׁל אוֹ אֲשֶׁה בִּי־יֵהִיּהּ בּוֹ נִגַע בְּרָאשׁ אוֹ כַּטּ וּגְבֵר אוֹ אֲתֵמָה אֲרִי יֵהִי בַּהּ מִכְתָּשָׁא בְּרִישָׁא אוֹ בְּדִקָּן : בְּזֻקָּן :

רש"י: בְּרָאשׁ אוֹ בְּזֻקָּן • בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשער צהב.

(ל) וַרְאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה מֵרָאֵהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְכֹ שֶׁעַר צָהָב דִּק וְטִמָּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתַּק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזֻּקָּן הוּא :

רש"י: וְכֹ שֶׁעַר צָהָב • שְׁנֵהֶפֶךְ שֶׁעַר שְׁחֹר שָׁבוּ לְצָהָב. נִתַּק הוּא • כִּף שָׁמוּ שֶׁל נֶגַע (כ"ח) שֶׁבְּמִקוֹם שֶׁעַר.

(לא) וְכִי־רְאִהָ הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵינָּה מֵרָאֵהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשֶׁעַר שְׁחֹר אֵין בּוֹ וְהַסִּגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים :

רש"י: וְשֶׁעַר שְׁחֹר אֵין בּוֹ • הָא אִם הָיָה בּוֹ שֶׁעַר שְׁחֹר - טָהוֹר וְאֵין צָרִיף לְהַסִּיר, שֶׁשֶׁעַר שְׁחֹר - סִימָן טְהוֹרָה הוּא בְּנִתְקִים, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשֶׁעַר שְׁחֹר צִמַּח בּוֹ וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לומר שהלימוד לפי רש"י אינו מההיקש, אלא מסמיכות הפךשיות של הנגעים והנתקים זו לזו, כמו שכתב רש"י בדבור הקודם, שהכתוב בא לחלק בין שני סוגי הנגעים לומר שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשער צהוב, ומזה מובן שלענין הפיכת השער השחור ללבן או לצהוב הם דומים, ובה אין ביניהם חילוק. נִתַּק הוּא - כִּף שָׁמוּ שֶׁל נֶגַע - רָאָה גַם רש"י גיטין ע, א: "נִתַּק - צִרְעַת".

שֶׁבְּמִקוֹם שֶׁעַר - וְלֹא שֶׁשֶׁעַר צָהָב נִקְרָא נִתַּק. תורה לא

(לא) וְשֶׁעַר שְׁחֹר אֵין בּוֹ - הָא אִם הָיָה בּוֹ שֶׁעַר שְׁחֹר, טָהוֹר, וְאֵין צָרִיף לְהַסִּיר, שֶׁשֶׁעַר שְׁחֹר סִימָן טְהוֹרָה הוּא בְּנִתְקִים - וְלָכֵן אֵין לְדִיק לְהִיפֹךְ: הָא אִם הָיָה בּוֹ שֶׁעַר שְׁחֹר טִמָּא מוּחֲלָט (רא"ם).

כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר - לְקַמֵּן פְּסוּק לֹא. "וְשֶׁעַר שְׁחֹר צִמַּח בּוֹ וְגו'" - נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא". תורה לב

בארבעה מראות. ומה שרש"י השמיטו כאן, משום שדבר זה לא לומדים מסמיכות הפךשיות כאן. תורה ל (ל) וְכֹ שֶׁעַר צָהָב - שְׁנֵהֶפֶךְ שֶׁעַר שְׁחֹר שָׁבוּ - בְּנֶגַע, דְּהִינּוּ שֶׁנֶּגַע קָדָם לְשֶׁעַר הַצָּהָב, כִּמּוֹ בְּדִין הַשֶּׁעַר הַלָּבָן. לְצָהָב - הָרֹאשׁ וְהַגּוֹר אֲרִיזָה" כְּתִבּוּ שֶׁאֵף שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָתוּב "וְשֶׁעַר הַפֶּה צָהָב", כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּבִּי הַנֶּגַע שֶׁבְּעוֹר הַבָּשָׂר "וְשֶׁעַר הַפֶּה לָבָן", רש"י לומד כֵּן בְּדַעַת רַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן בְּ"תוֹרַת כֹּהֲנִים", שְׁלֹמֹד בְּהַקְשׁ מִהַכְּתוּב "נֶגַע הַנֶּתֶק" (שְׁפָסוּק לא). מֵה נֶגַע אֵינוּ סִימָן טִמָּאָה אֲלֵא כְּשֶׁנֶּהֱפֹךְ, אֵף נִתַּק אֵינוּ סִימָן טִמָּאָה אֲלֵא כְּשֶׁנֶּהֱפֹךְ. אֵף לְכַאוֹרָה דּוּחַק לְפָרֵשׁ בֶּן בְּרַשִׁי, שֶׁהָיָה אֲדָרְבָּה דַּעַתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה מֵתֵאִימָה יוֹתֵר לְפִי פְּשׁוּטוֹ, שֶׁאָמַר: "כָּל מְקוֹם שֶׁצָּרִיף לֹמַר הַפֶּה, אָמַר הַפֶּה, אֲבָל נִתַּק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (פְּסוּק לב) וְלֹא הָיָה בּוֹ שֶׁעַר צָהָב, מִטְּמֵא הַפֶּה וְשֶׁלֹּא הַפֶּה". וְכִמּוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַרְבֵּה מִפְּרָשִׁים. וְלָכֵן נִרְאָה

(כט) בְּרָאשׁ אוֹ בְּזֻקָּן - בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק בֵּין נֶגַע שֶׁבְּמִקוֹם שֶׁעַר לְנֶגַע שֶׁבְּמִקוֹם בָּשָׂר - כִּי אִם לֹא כֵן, הָיָה לוֹ לְכָתוּב תְּחִילָה דִּינֵי הַנֶּגָעִים שֶׁבְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבְחַת (פְּסוּק מ וְאִילָף), שְׁדִינּוּ "כִּמְרָאָה צִרְעַת עוֹר בָּשָׂר" (כָּלשׁוֹן הַכְּתוּב בְּפְסוּק מג), וְרַק אַחֲרֵיכֵן דִּינֵי הַנֶּגָעִים בְּרָאשׁ אוֹ בְּזֻקָּן, אֲלֵא וְדֹאֵי הַסְּמִיכוֹת בָּאָה לְלַמֵּדנּוּ עַל הַחִילּוּק שֶׁבֵּין שְׁנֵי נֶגָעִים אֵלּוּ, שֶׁאֵף שֶׁשְׁנֵיהֶם נִקְרְאוּ בְּשֵׁם "נֶגַע", יֵשׁ בֵּינֵיהֶם חִילּוּק כְּדִלְקַמֵּן.

שֶׁזֶה סִימָנוּ בְּשֶׁעַר לָבָן וְזֶה סִימָנוּ בְּשֶׁעַר צָהָב - כְּלֹמֵר שֶׁסִּימָנִים אֵלּוּ בָּהֶם הֵם בְּדוּקָא, וְלֹא נִאֲמַר שֶׁבֵּין שְׁמִטָּמָא בְּצָהָב כְּלִשְׁכּוֹן שְׁמִטָּמָא בְּלָבָן, וְכֵן לְהִיפֹךְ. וְרָאָה גַם רש"י קִידוּשִׁין לו, ב: "שֶׁסִּימָנֵי מְקוֹם שֶׁעַר חִלּוּקִים מִסִּימָנֵי עוֹר בָּשָׂר, שֶׁבְּנֶגְעֵי עוֹר בָּשָׂר כְּתִיב שֶׁעַר לָבָן, וּבְסִימָנֵי נִתְקִי רֹאשׁ וְזֻקָּן שֶׁעַר צָהָב". אֲבָל רָאָה רש"י לְקַמֵּן פְּסוּק מג, שֶׁהֵם חִלּוּקִים גַּם בְּכֵן שֶׁנֶּגְעֵי מְקוֹם שֶׁעַר אֵינֶם מִטְּמָאִים

לב ויחזי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה
והא לא אוסף נתקא ולא היה בה שער סמק
ומחזי נתקא לית עמיק מן משפא:

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה
לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־יְהִי בּוֹ שַׁעַר צָהָב וּמִרְאֵה
הַנֶּתֶק אֵין עִמָּךְ מִן־הָעוֹר:

הש"א וְהָיָה לֹא־פֶשֶׁה וְגו' • הָא אַם פֶּשֶׁה, אִו הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב - טמא.

לג ויגלח סחרגי נתקא ודעם נתקא לא יגלח
ויסגר כהנא ית נתקא שביעא יומין תנגנות:

(לג) וְהַתְּגַלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִּיר הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

הש"א וְהַתְּגַלַּח • סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח • (ת"ח) מִנִּית שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדִי שִׁיחָא
נִכְר אַם פֶּשֶׁה, שְׁאֵם יִפְשֶׁה יַעֲבוֹר הַשְּׁעֵרוֹת וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגָּלוּת.

לד ויחזי כהנא ית נתקא ביומא שביעאה
והא לא אוסף נתקא במשפא ומחזי
ליתיה עמיק מן משפא וידפי יתה כהנא
ויצפע לבושהי וידפי:

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה
לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמִרְאֵהוּ אֵינְנוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר
וְטָהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וּכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָהַר:

לה ואם אוסף יוסף נתקא במשפא בתר
דכותה:

(לה) וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ:

הש"א אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ • אֵין לִי אֵלָא פּוֹשָׁה לְאַחַר הַפְּטוּר, מִנִּין אַף בְּסוּף שְׁבוּעָה רִאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעָה שְׁנִי?
תלמוד לומר: "פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה".

אשל אברהם - הרב אלעזר

הלימוד מפרטק זה היה ניתן לפרש שם
שצריכים גם פשוט וגם שער צהוב,
ופירוש הפסוק "ולא היה בו שער
צהוב" הוא: או לא היה בו שער צהוב,
ובשביל לטמא צריך גם פשוט וגם
שער צהוב, אבל לאחר שלמדנו מכאן
שדי בפשוט לבד, ניתן לפרש ש"ולא
היה בו שער צהוב" פירושו: "ולא
היה בו שער צהוב", וממילא בשביל
לטמא די באחד מהם (ע"פ רא"ם).

ובסוף שבו שני - ואף שבסוף שבו
שני נאמר בכתוב מפורש "והיה לא
פשה הנתק בעור", שמשמע שבפשה
לבד כבר טמא, אולי יש לומר שלולי
הלימוד מפרטק זה היה ניתן לדיק משם
שם פשה הנתק בלבד צריך הסגר
נוסף, ולא שהוא טמא (רא"ם).

תלמוד לומר: "פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה" - כפל
הלשון, לרבות אחר הסגר ראשון
ושני. תורה לו

שורה ברוחב של שתי שערות מסביב
לנתק. וכתב הרמב"ן, שלפי זה יהיה
פירוש "ואת הנתק", סמוך לנתק, או עם
הנתק, וכתרגום אונקלוס, ולא פירש
על מקום הנתק ממש כפי שמשמע
בפשוט, כי מה יש בו לגלח (כלשון
התרגום), שהרי נתקו שערותיו ממנו.

כדי שיהא נכר אם פשה (שם)
יפשה, יעבר השערות - כלומר,
יעבור הנתק את השערות.

ויצא למקום הגלות. - בדפוס ראשון
לא גורס קטע זה. ובכמה כתבי־יד
ודפוסים גורסים: שאם פשה ועבר
השערות ויצא למקום הגלות,
טמא. תורה לו

(לה) אחרי טהרתו - אין לי אלא
פשה לאחר הפטור - לאחר שפטרו
הכהן מיד וטיהרו ללא הסגר.

מנין אף בסוף שבוע ראשון - ואף
שבכך פירש רש"י לעיל פסוק לב: "הא
אם פשה .. טמא", יש לומר שלולי

(לב) וְהָיָה לֹא פֶשֶׁה וְגו' - הָא אַם
"פֶּשֶׁה" - כלומר, מזה שנקט הכתוב
בְּלִשׁוֹן שְׁלִילִית "לֹא פֶשֶׁה הִנֵּגַע" וְלֹא
בְּלִשׁוֹן חִיובִית "עַמֵּד הִנֵּגַע בְּעִינֵי", אֵין
זֶה אֵלָא כְּדִי לְלַמֵּדנוּ שְׁאֵם פֶּשֶׁה הִנֵּגַע
טמא (משכיל לדוד).

או "היה בו שער צהב" טמא. -
כלומר, הוא"ו של "ולא היה בו שער
צהוב", הוא וא"ו החיבור (ואינו במקום
"או"), ומשמעו שרק בשני סימנים אלו
יחד יהיה מוסגר, אף אם פשה או היה
בו שער צהוב - טמא מוחלט. וכן מוכן
מהאמור לקמן פסוק לו (רא"ם). תורה לג

(לג) וְהַתְּגַלַּח - סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק - וְלֹא
אֵת כָּל שְׁעָרוֹ. וְאִפְשָׁר שְׁלֹמֵד בֵּן
מִסְמִיכוֹת הַלָּשׁוֹן "וְהַתְּגַלַּח וְאֵת הַנֶּתֶק",
כלומר שִׁיגְלַח סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְטַעַם
הַגִּילּוּחַ מִבּוֹאֵר בְּסוּף הַדְּבָר הַבֵּא
בְּחֻצָּי עָגוּל.

ואת הנתק לא יגלח - מניח שתי
שערות סמוך לו סביב - כלומר, מניח

(לז) וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פֶשֶׁה הִנָּתַק בְּעוֹר לֹא־יִבְקָר
הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:

(לו) וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הִנָּתַק וְשַׁעַר שָׁחַר צִמַּח־בּוֹ
נִרְפָּא הִנָּתַק מִתּוֹר הוּא וְטָהֳרוֹ הַכֹּהֵן: ס

נ"י וְשַׁעַר שָׁחַר • מִנֵּין אֵף הִרָק וְהָאֵדָם שְׁאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "וְשַׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דּוּמָה לַתְּכֵנִית הַזֹּהָב, "צָהָב", כִּמוֹ "זָהָב", אורפל"א בַּלְעָז. טָהוֹר הוּא וְטָהֳרוֹ הַכֹּהֵן. הָא טָמֵא שְׁטָהֳרוֹ הַכֹּהֵן, לֹא טָהוֹר (מ"ק ז).

(לח) וְאִישׁ אֲוִי־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֶרֶת
בְּהֶרֶת לִבְנֵת:

נ"י וְהָאִשָּׁה בְּהֶרֶת • חֲבֵרְבוּרוֹת.

(לט) וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֶרֶת בְּהֶרֶת
לִבְנֵת בִּהְקָ הוּא פָּרַח בְּעוֹר מִתּוֹר הוּא: ס

נ"י בְּהֶרֶת לִבְנֵת • שְׁאִין לִבְנֵן שְׁלֵהֵן עַז אֵלָא בְּהָה. בִּהְקָ • כִּמִּין לִבְנֵן הַנֶּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוּרִין רוּשׁוֹ, בֵּין חֲבֵרְבוּרוֹת אֲדָמִימוֹתוֹ, קְרוֹי בִּהְקָ, כְּאִישׁ עֲדָשֵׁן שְׁבִין עֲדָשָׁה לַעֲדָשָׁה מִבְּהִיק הַבֶּשֶׂר בְּלִבְנֵן צַח.

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא מִתּוֹר הוּא:
הוּא:

נ"י קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא • טָהוֹר מִטְּמֵאֵת נִתְקִין, שְׁאִינוּ נִדּוֹן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שֶׁהֵם מְקוֹם שַׁעַר, אֵלָא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשַׁעַר לִבְנֵן, וּמִחֲזִיה וּפְשִׁיזוֹן.

אשל אברהם - הרב אלאשוייל

ג. תורה לח
(לח) בְּהֶרֶת - חֲבֵרְבוּרוֹת - וְרָאִהוּ גַם בְּרִשׁוֹ לְעִיל פְּסוּק ב וּבְבִיאוֹר שֶׁם. תורה לט
(לט) בְּהֶרֶת לִבְנֵת - שְׁאִין לִבְנֵן שְׁלֵהֵן עַז אֵלָא בְּהָה. בִּהְקָ - כִּמִּין לִבְנֵן הַנֶּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוּרִין רוּשׁ - ros, אֲדָמוֹנִי.
בֵּין חֲבֵרְבוּרוֹת אֲדָמִימוֹתוֹ, קְרוֹי "בִּהְקָ" - וְרָאִהוּ רִשׁוֹ נִדָּה יט, א: "בִּהְקָ" - לִשׁוֹן לִבְנֵן, שְׁנִרְאָה בְּאֲנָשִׁים בְּחוּרִים טפוט לִבְנֵת מֵאֵד בְּפִנִּיהֶם.
כְּאִישׁ עֲדָשֵׁן שְׁבִין עֲדָשָׁה לַעֲדָשָׁה מִבְּהִיק הַבֶּשֶׂר בְּלִבְנֵן צַח. - שְׁיֵשׁ לוֹ כְּתָמִים בְּגוּפוֹ כִּמִּין עֲדָשִׁים. תורה מ
(מ) קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא - טָהוֹר מִטְּמֵאֵת נִתְקִין - וְלֹא שֶׁהוּא טָהוֹר לְגַמְרִי, כִּדְלָקָמֶן פְּסוּק מִב וְאִילָךְ.

- שְׁהִיה נִיתֵן לומר שֶׁזוֹ גְּזִירַת הַכְּתוּב שְׁטוּמָאֵת נִגְעִים וְטָהֳרָתָם תְּלוּיָה בִּידֵי כֹהֵן, וְאִם טִיְהִירוֹ אֶפְרַע־לִפִּי שְׁיֵשׁ בְּנִגַע סִימְנֵי טוּמְאָה הִרִי זֶה טָהוֹר, לִכְךָ מִשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב: "טָהוֹר הוּא וְטִיְהִירוֹ הַכֹּהֵן", שֶׁהַכֹּהֵן יָכוֹל לְטָהֵר רַק מִי שְׁיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טָהֳרָה. וּמִזֶּה נִלְמַד גַּם לְעֵנִין טוּמְאָה, שֶׁהַכֹּהֵן יָכוֹל לְטָמְאוֹת רַק מִי שְׁיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טוּמְאָה, וְלֹא מִי שְׁיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טָהֳרָה (רא"ם). וְהַחֲדִידוּשׁ הוּא בְּעִיקָר לְעֵנִין טָהֳרָה, וְלִבְנֵן כְּתוּב הַכְּתוּב דּוֹקָא כֵּאֵן, שְׁאֶפְרַע־לִפִּי שְׁעֵדִין לֹא טִימָא אוֹתוֹ הַכֹּהֵן, שְׁלֹא אָמַר לוֹ "טָמֵא אֶתְהוּ", וּמִמִּילָא עֲדִין אִינוּ טָמֵא בְּפֻעַל, וְאִם כֵּן הִיה נִיתֵן לומר שֶׁאִם טִיְהִירוֹ הַכֹּהֵן יִהְיֶה טָהוֹר, מִשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב שְׁכִינּוֹן שְׁיֵשׁ לוֹ סִימְנֵי טוּמְאָה אִינוּ טָהוֹר וְהִי דוּד. וְרָאִהוּ רִשׁוֹ לְעִיל פְּסוּק

(לז) וְשַׁעַר שָׁחַר - מִנֵּין אֵף הִרָק וְהָאֵדָם שְׁאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "וְשַׁעַר" - מִהֲנָאִיו שֶׁל "וְשַׁעַר" לומדים כֵּן, שֶׁהִרִי יָכוֹל הִיה לְכַתּוּב "וְצִמַּח בּוֹ שַׁעַר שָׁחוֹר", כִּמוֹ שְׁכַתּוּב גַּבִּי שַׁעַר צָהָב "וְבוֹ שַׁעַר צָהָב" (אליה רבה נגעים פ"ג מ"א).
[וְלִמָּה] - כֵּן הִגִּירָסָא בְּכִמְה כְּתִבִּי־יֵד וְדִפּוּסִים רִאשׁוֹנִים. וּבְדִפּוּסִים שְׁלִפְנִינֵינוּ: וְלִשׁוֹן.
צָהָב דּוּמָה - אֵף שְׁכָבֵר נִזְכָּר לִפְנֵי כֵן צָהָב, מִפְּרָשׁוֹ רִשׁוֹ כֵּאֵן מִשׁוּם שְׁלֹאֲחֵר שְׁפִירֵשׁ כֵּאֵן שֶׁהִרָק וְהָאֵדָם אִינוּ צָהָב, יֵשׁ לְהִבִּין מִדּוֹ צָהָב (שפ"ח).
לַתְּכֵנִית הַזֹּהָב, צָהָב כִּמוֹ זָהָב - שְׁכֵן צִדִּי וְזִינּוֹן מִתְחַלְפִּים.
אורבל"א - orable, צָהָבָה, וְהוּב.
בַּלְעָז. טָהוֹר הוּא וְטָהֳרוֹ הַכֹּהֵן - הָא טָמֵא שְׁטָהֳרוֹ הַכֹּהֵן, לֹא טָהוֹר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 93)

שאינו נדון בסמיני ראש וזקן . . אלא בסמיני נגעי עור בשר (רש"י יג, מ) אינו מפרש שבא ללמד ש"ימרט ראשו" אינו מטמא. ונמוקו עמו: על "נתק הוא" מפרש רש"י "כף שמו של נגע שבמקום שער", היינו שהנגע אינו נוצר מנשיקה דוקא (ודלא כהרמב"ן, שכתב "שנתק משם השער", היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער). ומכיון שנשירת שערות אינה נגע, אין סביר לומר ש"ימרט ראשו" הוא סמן טמאה, ואין צורך לשלל את זה; אלא הכתוב מלמד דינו של נגע שנולד במקום זה.

(מא) **ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבה הוא טהור** מא ואם מלקבל אפואי יתר שער יישה גלוש הוא דכי הוא :
הוא:

ה"ש! ואם מפאת פניו • משפוע קדקד כלפי פניו, קרוי "גבחת", ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי "קרחת".

(מב) **וכייהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם** מכ וארי יהי בקרחותה או בגלושותה מכפש תור סמוק סגירות סגיא היא בקרחותה או בגלושותה:

ה"ש! נגע לבן אדמדם • פתוח. מנין שאר המראות? תלמוד לומר: "כמראה צרעת עור בשר" – כמראה הצרעת האמור בפ' שש' "עור בשר": "אדם כי יהיה בעור בשרו". ומהו אמור בו? שמטמא בארבע מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שאינו נדון בסמיני ראש וזקן - בשער זהוב ופשוט. **שהם מקום שער -** וכיון ש"קרח הוא" (שהרי נמרטו שערות ראשו וזקנו) – "טהור הוא" מטומאת נתקין. **אלא בסמיני נגעי עור בשר, בשער לבן -** בכמה פתבי"ד ודפוסים ראשונים לא גורסים "בשער לבן", שהרי אין לו כלל שערות. וב"משכיל לדוד" מישב הגירסא שבפנים, כי דרך בעלי קרחה שנושאר להם שתיים או שלש שערות. אלא שמקשה שם על רש"י שזהו נגד המפורש ב"תורת פהנים" שאינו מטמא בשער לבן, ולומדים זאת מהמובא בפסוק מב "פורחת היא" – ולא בשער לבן. ונראה שלפי פשוטו של מקרא לא ממצעים שער לבן מ"פורחת היא", וממילא הרי הוא מטמא גם בשער לבן. **ומחיה, ופשוט -** ובארבעה מראות, כדלקמן פסוק מג וברש"י שם. תורה מא (מא) **ואם מפאת פניו • משפוע קדקד כלפי פניו קרוי גבחת, ואף**

הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי קרחת - ראה גם רש"י לקמן פסוק נה. תורה מב (מב) **נגע לבן אדמדם - פתוח -** שהלכך והאדמדם מעורבים יחד, ומדובר כאן ב"שאת", כמפורש לקמן פסוק מג: "והנה שאת הנגע לבנה אדמדם". וכבר נתבאר לעיל פסוק ב שעל-פי פשוטו של מקרא השאת היא לבנה בקרום ביצה. וראה רש"י תהלים סח, יד: ש"לכך אדמדם" פירושו "שאינו לא לבן ולא אדום". **מנין שאר המראות -** שהם מטמאים בפתוח כמראה אדמדם, כמו השאת, והכונה לשאר שלש המראות: בהרת, ספחת הבהרת, וספחת השאת. **תלמוד לומר: ["נגע"] -** כן הגירסא בהרבה פתבי"ד ודפוסים ראשונים. כלומר, תיבת "נגע" באה לרבות שאר מראות נגעים בפתוח כמראה אדמדם. אבל בדפוסים שלפנינו לא גורסים תיבה זו, אלא ההמשך הוא "כמראה

צרעת עור בשר", וכל דברי רש"י שבדבור הבא. וקשה להולמו. **כמראה צרעת עור בשר -** "כמראה" ה"צרעת" האמור בפ' שש' "עור בשר", "אדם כי יהיה בעור בשרו" - לעיל פסוק ב. **ומה אמור בו? שמטמא בארבע מראות -** כדלעיל פסוק ב וברש"י שם. **ונדון בשני שבועות -** כדלעיל פסוקים ד-ח. **ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכה, שהוא נדון בשבוע אחד -** כדלעיל פסוק יח-כח. **ולא כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע מראות שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה. -** פירושו, שאינם צריכים לארבע מראות הללו כדי להטמא, אלא כיון שניתקו שערות ראשו והיו בו סימני טמאה - טמא ראש. וראה רמב"ן. תורה מג

מגויחזי יתה כהנא והא עמיק מכתשא
תורא סמקא בקרחותה או בגלושותה
במחזי סגירותא משך בסרא:

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאת־הַנֶּגַע לְבָנָה
אֲדָמָדָמַת בְּקֶרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כַּמְרָאָה צֹרַעַת עוֹר
בְּשָׂר׃

מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאכנה
כהנא ברישה מכתשה:

(מד) אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאוּנוּ הַכֹּהֵן
בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוּ׃

כ"ט - בראשו נגעו. אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'".

מה וסגירא די בה מכתשא לבושהי יהון
מבזעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאכלא
יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי:

(מה) וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים
וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲמֶה וְטָמֵא טָמֵא
יִקְרָא׃

כ"ט - פרמים. קרועים. פרוע. מגדל שער. ועל-שפם יעטה. פאכל. שפם. שער השפתיים, גרינו"ן בלע"ז. וטמא טמא יקרא. משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק ה).

מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב
הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא
מותבה:

(מו) כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר הִנֵּגַע בּוֹ יִטְמֵא טָמֵא הוּא בְּדָד
יֵשֵׁב מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ׃

כ"ט - בדר ישב. שלא יהיו שער טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישוב בדר? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה.

חוץ לשלש מחנות (פסחים טז).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יושבים עמו - למדנו לשילוחו של מצורע שהוא חמור מכולן (רש"י שם). וכונת רש"י בפנים לומר שיש איסור לשאר טמאים לישוב עמו (רא"ם). כי אם רק לומר לנו ששילוח המצורע הוא מחוץ לשלש מחנות, הרי הוא אומר אחר-כך "מחוץ למחנה מושבו", וממילא יודעים ש"בדר ישב", אלא ודאי כתב "בדר ישב" לומר לנו שלא ישוב עמו בצותא (באר בשדה).

ואמרו רבותינו - ערכין טז, ב. מה נשתנה משאר טמאים לישוב "בדר"? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו - שעל לשון הרע באו נגעים עליו (רש"י שם).

אף הוא יבדל - וכתב ה"באר בשדה" שמזה מוכן שצריך להבדל גם מתשמיש המטה עם אשתו כשתבוא לבקרו מחוץ למחנה. אף ב"משכיל לדרך" כתב שהמצורע בימי חלוטו לא

דרך האבלים (באר בשדה). שפם - שער השפתיים, גרינו"ן - germon, שפם. בלעז. וטמא טמא יקרא - משמיע שהוא "טמא" ויפרשו ממנו - ראה גם רש"י שבת טז, סוף עמוד א: "טמא טמא - הוא עצמו אומר: טמא, רחקו מעלי". ומשמע מדבריו שמפרש כפל הלשון "וטמא טמא" - הוא עצמו שהוא "טמא", יקרא: "טמא" אני. וכתב ב"משכיל לדרך", שמה שהולך בבגדים קרועים ומגדל שער ועטוף אינו מוכיח עליו שהוא טמא, כיון שגם האבלים הולכים כן, כפי שכתב רש"י לעיל, ולכן צריך להודיע שהוא טמא. וראה רש"י בבא קמא צב, ב: "וטמא טמא, לא די לו נגעו, אלא שמביש את עצמו, על כרחו הטיל עליו הכתוב חובה". תורה מו (מו) בדר ישב - שלא יהיו שאר טמאים - בגון זבים וטמאי מתים (רש"י פסחים טז, א).

(מד) בראשו נגעו - אין לי אלא נתקין - הם נתקי הראש, שהם דומים לנגעי קרחת וגבחת שגם הם בראש, וגם בהם נאמרו כל הדברים האמורים בפסוק מה"מו, כפי שאומר רש"י בהקמחך (ע"פ רא"ם). מנין לרבות שאר המנגעים - של צרעת עור בשר. תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן, על כלן הוא אומר "בגדיו יהיו פרמים וגו'". - פסוק מה. תורה מה (מה) פרמים - קרועים. פרוע - מגדל שער. ועל שפם יעטה - יעטה", משמע עטיפת ראש (רש"י מ"ק טו, א).

כאכל - מכאן נזה מה ענין יש בעטיפת הראש, מילא בגדיו פרומים ושיערו מגודל מוכן הצער שבדבר, אף מה צער יש בעטיפה? לכן כתב שזהו "כאכל", שגם זה מורה על צער, כי בן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י יג, מז) כתב בספר 'מאור עינים': השם-יתברך מקבל תענוג מכל אחד מישראל, אפילו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון הרע על אחד מישראל, אפילו כשאומר אמת, הוא מבטל תענוג הבורא . . ומביא בו מדת עצבות כביכול . . ומחפף מענג לנגע. לכן שָׁכַר מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה - נגעים באים עליו.

(מז) **והפגד בִּי־יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או**
בבגד פשתים:
מז ולבושא ארי יהי בה מכתש סגירו
בלבוש עמר או בלבוש פתן:

(מח) **או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור**
או בכל־מלאכת עור:
מח או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור
או במשפא או בכל עבד מושף:

רש"י **לפשתים ולצמר** . של פשתים, או של צמר. **או בעור** . זה עור שלא נעשה בו מלאכה. **או בכל־מלאכת עור** . זה עור שנעשה בו מלאכה.

(מט) **ויהי הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור**
או בשתי או בערב או בכל־פליעור נגע צרעת
הוא והראה את־הכהן:
רש"י **ירקרק** . ירק שפירקין. **אדמדם** . אדם שבאדמים.
מט ויהי מכתש ירוק או סמוק בלבושא או
במשפא או בשתי או בערב או בכל מאן
דמשף מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא:

(נ) **וראה הכהן את־הנגע והסגיר את־הנגע שבעת**
ימים:
נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא
שבעת יומין:

(נא) **וראה את־הנגע ביום השביעי כי־פשה הנגע**
בבגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר
יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא
הוא:
נא ויתחזי ית מכתשא ביומא שביעא ארי
אוסף מכתשא בלבושא או בשתי או
בערב או במשפא לכל די תעבד משפא
לעבדא סגירות מחזרא מכתשא מסאב
הוא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

העיבוד, אף שלא עשה ממנו כלי (באר בשדה). ועל פי זה, מובן מה שמוסיף "בכל מלאכת עור" על "או בעור". תורה מט
(מט) **ירקרק** - ירוק שפירקין.
אדמדם - אדם שבאדמים - אכל ראה רש"י תהלים סח, יד: "לא הוא ירוק ולא הוא אדום.. לך נכפל ירקרק אדמדם". וראה רש"י דברים לב, ה ותהלים לח, יא ואיוב מ, לא, שירקרק ואדמדם הן מהתיבות הקפולות, ומשמע מזה שהפפל לא מעלה ולא מוריד. תורה נ

או של צמר - הוא"ו של "ולצמר" באה לחלק, ופירושו: או.
או בעור - זה עור שלא נעשה בו מלאכה - כלומר, מלאכת העיבוד. דהינו עור שלא נמלח ולא עובד, ובכל זאת מקבל טומאת נגעים אם עשה ממנו כלי (באר בשדה). אף לכאורה מסתימת לשון רש"י משמע שאף שלא עשה ממנו כלי הוא מקבל טומאה, אלא שאם פן: (א) זהו נגד המפורש ב"תורת פהנים". (ב) מה מוסיף ב"כל מלאכת עור".
או בכל מלאכת עור - זה עור שנעשה בו מלאכה - מלאכת

נאסר בתשמיש המטה. וראה רש"י לקמן יד, ח.
מחזין למחנה - חזין לשלש מחנות - שלש מחנות היו שם בשעת חנייתן, תוך הקלעים היא מחנה שכניה, חנית הלזים סביב היא מחנה לויה, ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל, [ו]הצרוע נשתלח חוץ לכולן (רש"י במדבר ה, א). תורה מז
(מח) **לפשתים ולצמר** - של פשתים - הלמ"ד משמשת במקום תיבת "של", ראה בראשית לב, יח וברש"י שם (רא"ם).

כ"א צרעת ממארת. לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פויינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה הימנו'.

(נג) וְשָׂרָף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשִּׁי אוֹ אֶת־הָעֹר בַּצֹּמֶר אוֹ בַּשִּׁטִּים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צִרְעַת מִמָּאֵרֶת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף:

כ"א בצמר או בפשתים. של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמריזות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמריזות, לשון שפה, כמו אמרא.

(נג) ואם יראה הכהן והנה לא־פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל־כלי־עור:

(נד) וצוה הכהן וכבסו את אשר־בו הנגע והסגירו שבַעַת־יָמִים שְׁנִית:

כ"א את אשר־בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר־בו הנגע". יכול כל הבגד פלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא כיצד? כבס מן הבגד עמו.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(נד) את אשר בו הנגע - יכול מקום הנגע בלבד - שכן הוא משמעות לשון הפסוק הבא "הכבס את הנגע" (משכיל לדח). או משום שהספקרא נותנת שיכבסו את מקום הנגע בלבד. תלמוד לומר: "את אשר בו הנגע" - שמשמעו שגם הבגד שבו הנגע צריך לכבס (רא"ס). יכול כל הבגד פלו טעון כבוס? - שכן משמעות "את אשר בו הנגע". תלמוד לומר: "הנגע" - ולא כתוב "וכבסו את הבגד" (רא"ס). או משום שכן כתוב בפסוק הבא "הכבס את הנגע" (משכיל לדח). הא כיצד? וכבס מן הבגד עמו - מקצת הבגד שסביב הנגע (רא"ס). וכך (גם) אין סתירה בין פסוק זה לפסוק הבא (משכיל לדח). תורה נה

פשתים (רא"ס). זהו פשוטו. ומדרשו - 'תורת כהנים'. יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? - כמשמעות הפסוק "ושרף את הבגד .. בצמר או בפשתים". תלמוד לומר: "הוא באש תשרף", אינה צריכה דבר אחר עמה, אם בן מה תלמוד לומר "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמריזות שבו שהן ממין אחר - שאם היו האמריזות ממין אחר אינן נשרפות עם הבגד, אבל אם היו מצמר ופשתים גם האמריזות נשרפות. אמריזות, לשון שפה - שפת הבגד. וראה גם רש"י תענית יא, ב. כמו "אמרא" - שהוא תרגומו של "שפה" בשמות לט, כג. תורה נה

(נא) צרעת ממארת - לשון "סלון ממאיר" - יחזקאל כח, כד. וברש"י שם: "סלון - מין קמשונים וחזקים הוא. ממאיר - ענין הכאבה, כמו צרעת ממארת". אף ברש"י במדבר ה, יח ודברים כח, ח פירש מלשון חסרון כאונקלוס. פויינט"ש - poiniant, דוקר. בלעז. ומדרשו: - 'תורת כהנים'. תן בו מארה - מלשון קללה וחסרון. ראה רש"י במדבר שם. שלא תהנה הימנו - הלימוד הוא מיתור תיבת "ממארת" (רמב"ן). תורה נב (נג) בצמר או בפשתים - של צמר או של פשתים - הבי"ת משמשת במקום האות מ"ם, וכאילו כתוב "מהצמר או מהפשתים", ופירושו: השתי או הערב של צמר או של

♦ יום רביעי ג' אייר ♦

נה ויחזי כהנא במר דחנניו נת מקמשא והא
לא שנא מקמשא מן כד הוה ומקמשא לא
אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תכרא היא
בשחיקותה או בחדותה:

(נה) וראה הפה אחריו הכבס את-הנגע והנה
לא-הפך הנגע את-עיניו והנגע לא-פשה טמא הוא
באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו:

ש"ל אחר הכבס. לשון העשות. לא-הפך הנגע את-עיניו. לא הכהה ממראיתו. והנגע לא-פשה. שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד לומר: "והסגיר את הנגע", מפל-מקום, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים וכו', כדאיתא ב'תורת כהנים', ורמזיה כאן לישוב המקרא על אפניו. פחתת הוא. לשון גמא, כמו (שמואל ב יז): "באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו. בתרגומו: בשחיקותה או בחדותה. קרחתו. שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצרך לגורה-שוה: מנין לפריחה בגדים שהיא

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

בהחליף. ובפשוטו של מקרא לא רצה
לפרש ש"לא הפך הנגע" הינו שלא
החליף ממראה למראה, כי (א) מלשון
הפסוק "פחתת היא" שמשמעו שמראיו
שוקעין (כלשון רש"י), משמע שאם הפך
הנגע את עורו אינו "פחתת", ואם זה
ממראה למראה, הרי עדין הוא
"פחתת", ורק אם הכהה מראיתו אינו
פחתת. (ב) מזה שבפסוק נזאמר "ואם
ראה הפה אחריו והנה בכה הנגע", משמע
שבפסוק נה מדובר בלא בכה הנגע.

פחתת הוא - לשון גמא, כמו

"באחת הפחתים" - שמואל ב יז, יט.

כלומר שפלה היא" - הצרעת.

נגע שמראיו שוקעין - אף שלא
מדובר בנגע לכן אלא בירקרק או
אדמדם, אף כיון שהוא ירוק חזק או
אדום חזק כדלעיל ברש"י פסוק מח,
הרי מתוך חזק צבעו הוא זוהר וזוהר,
ונראה שקובץ ביחס לבגד (גריא).

בקרחתו או בגבחתו - בתרגומו:

"בשחיקותה או בחדותה".

"קרחתו" - שחקים, ישנים - מפרש
בזה את לשון אונקלוס "בשחיקותה"
שפירושו שחקים ישנים, וזהו פירוש
של "קרחתו", ומזה מוכן ש"בחדותה"
פירושו חדשים, והוא תרגום של
"גבחתו", ולכן לא הוצרך רש"י לפרשו.
ומפני המדרש שהצרך לגורה-שוה

- נדה יט, א.

מנין לפריחה בגדים - שפרחה

הצרעת בכולו (רש"י שם).

מראה חדש בבגד (גריא).

דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים
וכו' - אינו טמא, אלא משום עומד
[שאפילו אם הפך, הרי זה כאילו לא
הפך מראיתו אלא עומד באותו
מראה], הא מה אני מקיים: "והנה לא
הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה
טמא" [שמשמע שאם הפך טהור], בכל
מין שהוא מטמא לו. כלומר, שאם
הפך את המראה מירקרק לאדמדם או
להיפך, אין זה נקרא שינוי, כיון
ששניהם הם מאותו מין מראה שהוא
מטמא לו, והרי זה בכלל "לא הפך
הנגע את עינו", ורק אם נהפך המראה
למראה טהור, אזי טהור.

בדאיתא ב'תורת כהנים'. ורמזיה

כאן לישוב המקרא על אפניו -

בכונת דבריו נראה לומר כך: בתחילה

פירש רש"י "לא הפך הנגע את עינו" -

"לא הכהה ממראיתו", וזהו על פי

פשוטו של מקרא, אלא שלפירוש זה

קשה, שמשמע שאם הכהה ממראיתו

הרי זה טהור, וזה לא יתכן, שהרי

מפורש לקמן פסוק נז שאם בכה הנגע

צריך לקרוע הבגד, וברש"י שם הוסיף

שיש לשפרו, הרי שגם בשהכהה הנגע

טמא, ולכן הביא את דברי ה'תורת

כהנים' ש"לא הפך הנגע את עינו"

פירושו שלא החליף ממראה למראה,

ולענין אם החליף יש מחלוקת בין רבי

יהודה לחכמים, ועל פי זה לא יוקשה

מפסוק נז, ששם מדובר בהכהה ולא

(נה) **אחר הכבס - לשון העשות** -
והוא כמו לשון "נפעל", שהנגע נעשה
מכובס (באר החובת). וראה רש"י בראשית
מ, כ: "הכבס את הנגע", שכיבוסו על ידי
אחרים. וראה עוד רש"י ויקרא יד, מג.
שם כו, לה.

לא הפך הנגע את עינו - לא

הכהה ממראיתו - אלא עמד

במראיתו. פירש "עיניו" במשמעות

"מראיתו". וראה גם רש"י לעיל פסוק

ה. וכתב ה'גור אריה' שמה שכתוב

כאן "לא הפך את עינו", ולא כתוב

כדלעיל "והנה הנגע עמד בעיניו", והו

משום שעל-ידי הכיבוס דרך הנגע

להשתנות קצת, לכן הדיש שלמרות

הכיבוס לא הכהה מראיתו. אבל אם

הכהה ממראיתו - ראה לקמן פסוק נז.

והנגע לא פשה - שמענו שאם "לא

הפך" - ממראה אחד למראה שני,

גגון מירקרק לאדמדם. ומה שפירש

רש"י לעיל: "לא הפך" - "לא הכהה

ממראיתו", צריך לומר שזהו על פי

פשוטו של מקרא, אבל כעת מפרש על

פי "תורת כהנים", כפי שאומר בסוף

דבריו.

ו"לא פשה", טמא. ואין צריך לומר

"לא הפך" ופשה. הפך - ממראה

אחד למראה אחר.

ו"לא פשה", איני יודע מה יעשה לו

- תלמוד לומר - לעיל פסוק ג.

"והסגיר את הנגע", מפל-מקום -

שאם הפך למראה אחר, מסגירו כדיון

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע נה

טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכך אחז הכתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון ישנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקרקד ולאחריו, כך מפרש בתורת כהנים'.

(נו) ואם ראה הכהן והנה פתח הנגע אחרי הפנים אתו וקרע אתו מן הפגד או מן העור או מן השתי או מן הערב:

כ"י וקרע אתו. יקרע מקום הנגע מן הפגד וישרפנו.

(נו) ואם תראה עוד בפגד או בשתי או בערב או בכל מן דמשך סגיא היא בנורא תוקדנה ית די בה מכתשא:

כ"י פרחת הוא. דבר החוזר וצומח. באש תשרפנו. את כל הפגד.

(נח) ותפגד או השתי או הערב או כלכלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס שנית וטהר:

כ"י וסר מהם הנגע. אם כשכבסוהו בתחלה על-פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי. וכבס שנית. לשון

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לקמן יד, מד שהנגע שחוזר מטמא אף על-פי שאינו פושע.

באש תשרפנו - את כל הפגד - ולא רק את מקום הנגע. ומה שנאמר "את אשר בו הנגע", ראה רש"י לעיל פסוק נו ובביאור שם. תורה נח

(נח) וסר מהם הנגע - אם - תיבת "אם" זהו פירוש של "וסר" (בן א"ו). ופירושו: אם סר. כשכבסוהו - זהו פירוש "אשר תכבס", שאף שנאמר "תכבס" בלשון עתיד, משמעו בלשון עבר, שכבסוהו. ומה שנקט "כבסוהו" ולא "כבסו" (בלשון יחיד), משום שבפסוק נד ששם נזכר ענין הכיבוס, נזכר "וכבסו" בלשון רבים.

בתחלה - קודם הסגר שני, כדלעיל פסוק נד.

על-פי כהן - במפורש לעיל פסוק נד, ואולי מרמז הדבר כמה שאמר "אשר תכבס", שמשמעו בלשון צווי, שהיית צריך לכבסו.

חלקים שונים של אותו ראש ולחם ושמלה).

שהקרחת לשון אחרים, והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב - לעיל פסוק מא.

"ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת כל ששופע ויורד מן הקרקד ולאחריו כך מפרש ב"תורת כהנים". - ראה גם רש"י שם. תורה נו

(נו) וקרע אתו - יקרע מקום הנגע - זהו פירוש "וקרע אתו", ולא שיקרע חלק קטן בפגד ויקים בזה מצות קריעה (תורת כהנים).

"מן הפגד" - משמעו שצריך לנתק אותו לגמרי מהפגד (תורת כהנים).

וישרפנו - כמו שנאמר בפסוק נו: "באש תשרפנו את אשר בו הנגע", ומיתור "את אשר בו הנגע", לומדים שגם הקרעים של מקום הנגע צריכים שריפה (תורת כהנים). תורה נו

(נו) פרחת הוא - דבר החוזר וצומח - שהנגע חוזר וצומח בפגד. וראה רש"י

שהיא טהורה - ואף על-פי שלא נאמר אלא באדם (לעיל פסוק יב) "ואם פרוח תפרח וגו'" (רש"י שם).

נאמרה קרחת וגבחת באדם - לעיל פסוק מב.

ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים, מה להלן פרח בכלו טהור - כדלעיל פסוק יג.

אף כאן פרח בכלו טהור, לכך אחז הכתוב לשון קרחת וגבחת - אף שאין לשונות אלו מתאימים לבגדים.

ולענין פרושו ותרגומו זהו משמעו: קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו - והניו שהבגדים הם ישנים, שנמצאים באחרית זמנם (רא"ם).

או בקדמותו - הינו שהבגדים חדשים, שנמצאים בתחילת זמנם (רא"ם). או שהכונה שבאותו גדר החלק המשמש הוא הנקרא יטן והחלק הפחות משמש נקרא חדש. ואז הנמשל דומה לגמרי למשל, שכן הקרחת והגבחת הם

טבילה. תרגום של 'כבוסי' שפירשה זו לשון לבון: "ויתחור". חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכה תרגומו 'ויצטבע'. וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויצטבע'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 93)

לשון טבילה (רש"י יג, נח) אפשר לבאר את המטרה של כבוס זה בשני פנים. א. הסרת הנגע, ולפי זה משמעותה - לבון. ב. הסרת טמאת הנגע שהתפשטה בכל הגד, ואז משמעותה - טבילה. וממה שנאמר "וכבס שנית" משמע שהוא בא בהמשך לראשון ויש להם תכן דומה. לכן מפרש לשון 'טבילה', היינו ששניהם מטהרים את הגד: הראשון מסיר את הנגע, והשני את הטמא. אף אם הוא לשון 'לבון' - נמצא שהראשון כלל לא טהר את הגד, רק השני.

נט דא אורייתא דמקתש סגירו בלבוש צמר
או כתנא או שתניא או ערבא או כל מאן
דמשך לדכיותה או לסאבותה: פ פ פ

(נט) זאת תורת נגע-צרעת בגד הצמר או הפשתים
או השתי או הערב או כל-לי-עור לטהרו או
לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

יד (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר: א ומליל יי עם משה למימר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ז ע' 100, ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - מצורע בדורות הראשונים נקראת פ' מצורע - פרשת זאת תהיה, ורק בדורות האחרונים התקבל השם 'פרשת מצורע'. וטעם הדבר בפנימיות העניינים: ידוע שלעתידי-לבוא החשך והרע יתפכו לאור וטוב. כך גם בנוגע למצרע, בזמן הגלות מצורע הוא מושג שלילי. אבל לעתידי-לבוא התשובה של המצרע תהיה בבחינת 'זדונות נעשות לו פזיות', כך שהמושג מצורע יהפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים לא קראו בשם מצורע כי לא רצו להשתמש בדבר שלילי, לכן השתמשו בשם 'זאת תהיה' רמז לכך שלעתידי-לבוא יהיה המצרע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים לביאת משיח שאז יהפך המצרע לדבר חיובי, קוראים לפרשה מצורע על-שם העתיד הקרוב, שבו המצרע יהיה רק דבר של קדשה ואור.

(ב) זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והוא אל-הכהן: ב דא תהי אורייתא דסגירא פיומא דדכיותה ויתתי לות פהנא:

כ"ז זאת תהיה תורת המצרע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ליבון שיה בטומאה, ולכן גם לא הוזקק רש"י לפרש בהם שהפנה לטבילה, כי פשוט הוא (הרב). תורה נט
(ב) זאת תהיה תורת המצרע [ביום טהרתו] - כן הגירסא בכמה כתבי-יד ודפוסים. אלא שבהם הגירסא היא: "זאת תהיה. ביום טהרתו - מלמד כו". וגירסא זו נראית יותר. כי בתחילה מעתיק רש"י את שם הפרשה בדרבו, ושם הפרשה לרש"י הוא "זאת תהיה" (ראה רש"י לעיל יג, ט). ואחר-כך מעתיק "ביום טהרתו" התיבות שעליו נסוב הביאור. אף בדפוסים הנפוצים הגירסא היא: "זאת תהיה תורת המצרע וגו' - מלמד כו". וראה בהערה לקמן ביאור גירסא זו.

חולין שם: "נגעי בגדים - כתיב בהו ב' כבוסים, תכבוסת ראשונה; וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו וגו', לראות אם יפשה או יעמוד או יכהה, וכיבוס שני לאחר הסגר שאחר כיבוס ראשון; והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס בראשונה קודם הסגר, וסר מהם הנגע בימי הסגר, וכבס שנית לשום טבילה וטהרה".
תרגום של כבוסי' שפירשה זו לשון לבון: "ויתחור", חוץ מזה שאינו ללבון אלא לטבל, לכה תרגומו: "ויצטבע". וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה מתרגמין: "ויצטבע". - מצד טומאתם, שלא שיה לומר בהם כיבוס של ליבון, כי מה

"סר" - משמע שמפרש "וסר" בלשון עבר, כי היינו של "וסר" אינו משמש כנו"ו ההיפוך אלא במשמעות אם, כמבואר לעיל.
ממנו - מהבגד (או מכל דבר אחר הנזכר בפסוק), ובפסוק כתב "מהם" בלשון רבים, כי הוא מוסב על הכל.
"הנגע" לנמרי - ב"תורת כהנים" לומדים ממה שנאמר "וסר מהם" - "עד שיעקר מהם מכולו".
וכבס שנית - לשון - באחד מכתבי-היד: לשום. וכן הוא ברש"י חולין לא, ב. ועל פי זה מובן תיבת "שנית", שהראשון היה לשם כיבוס, והשני הוא לשם טבילה.
מכילה - ביתר ביאור מובא ברש"י

~ נקודות משיחות קודש ~ יעניין לקוטרשיחות חלק יב, עמוד 78 – מתוך 'לקראת שבת'

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י) והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצורע בלילה, והרי טהרת המצורע כוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדדרשין ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, לח) "ביום ציאתו" – שכל הקרבנות פשרים רק ביום.

ויש לומר שבפשוטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת הלילה, וכדחזינו במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ועוד, שעל מפת בכורות שהיתה בלילה, כתוב "ביום הכותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום ציאתו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפרשת המצורע. וידייק שפיר מהא שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו לתיבת "ביום" (שלקאורה ממנה נלמד שאין מטהרין בלילה) רומז רש"י ב"וגו'" – פיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותם המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". (ויעיין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות).

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטרשיחות חלק ז, עמוד 100 – מתוך 'לקראת שבת'

גם הנמוץ ביותר מובא אל הכהן

זאת תהיה תורת המצורע . . והובא אל הכהן: ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (יד, ב"ג)

ולקאורה צריך ביאור לשון הכתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להכנס למחנה ישאל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המושג הכתוב הוא "ויצא הכהן" – שבא אל המצורע "מחוץ למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא".

והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישיב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו החמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מו), ואם כן הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שדברתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" – שמשמעותו שיובא בעל-כורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישוב אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכן נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוממת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרגת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

כל הפסוק הזה מדבר רק על פרט של "ביום טהרתו", שאין מטהרין אותו אלא ביום ולא בלילה, ואינו מדבר כאן על פרטי הענין, אם המצורע בא אל הכהן או הכהן אל המצורע, אלא על כללות הענין של "טהרתו", כשיובא אל הכהן להטהר אינו אלא ביום. ומה שכתב "והובא אל הכהן", זהו משום שמדבר כאן על המצורע, לכן מיחס ביאתו אליו, וגם בזה דיק הכתוב לכתוב "והובא" ולא "ובא", שהרי בפועל הכהן הוא שבא אל המצורע, אלא שאחרי שהכהן בא אליו נמצא המצורע מובא אל הכהן. תורה ג

לעיל בהערה], ולכן נקט בלשון "מלמד", דהינו ש"זאת תהיה" מלמד אותנו ש"ביום" הוא בדוקא. ולכן כתב בלשון שלילה "שאין מטהרין אותו בלילה", ולא בלשון חיובית כב"תורת כהנים": "שטהרתו ביום", משום ש"זאת" בא למעט, יום ולא לילה. ויש לומר שבתבת "וגו'" רש"י רומז גם לתיבות "והובא אל הכהן", שלקאורה אין להן מובן, שכן בהמשך נאמר "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה", הרי שהכהן הולך אל המצורע, ומהו "והובא אל הכהן"? אלא "והובא אל הכהן" מוסב על "ביום טהרתו", וכך פירושו: ביום טהרתו כשיובא המצורע אל הכהן להטהר. כלומר,

וגו' – בדפוס ראשון לא גורס וגו'. מלמד שאין מטהרין אותו – בצפריים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת רש"י מגילה כא, א. בלילה – שאם לא כן, "ביום" למה לי (רא"ם). וב"תורת מנחם" כתב, שבדרך כלל על פי פשוטו של מקרא "ביום" אינו בא למעט לילה (שהרי לעיל יג, יד גבי "ביום הראות בו וגו'", לא פירש רש"י מלמד שאין מטמאים אותו בלילה), אבל כאן פיון שכתוב "זאת תהיה" בלשון ששוללת אפנים אחרים, הרי ש"ביום" הנאמר כאן הוא בדוקא, ולכן מעתיק רש"י את התיבות "זאת תהיה", ול"ביום טהרתו" רומז ב"וגו'" [לפי הגירסא הנפוצה. וראה

(ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וּרְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעַת־הַצֹּרַעַת מִן־הָצֹרֹעַ:

רש"י אל-מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

(ד) וַצֹּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צִפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב:

רש"י חיות. (חולין קמא) פֶּרֶט לְטָרְפוֹת. טְהוֹרוֹת. פֶּרֶט לְעוֹף טָמֵא. לְפִי שֶׁהַנִּגָּעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע (ערכין טו), שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה סִטְפוּטִי דְבָרִים, לְפִיכָךְ הִזְקָקוּ לְטָהָרָתוֹ צִפְרִים, שֶׁמִּפְּטָטִין תָּמִיד בְּצִפְצוֹף קוֹל. וְעֵץ אֶרֶז. לְפִי שֶׁהַנִּגָּעִים בָּאִין עַל גְּסוֹת הָרוּחַ. וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב. מַה תַּקְנָתוֹ וְיִתְרָפֵא? יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מִגִּזְאוֹתוֹ כְּתוֹלַעַת וּכְאוֹזֹב. עֵץ אֶרֶז. מִקָּל שֶׁל אֶרֶז. וּשְׁנֵי תוֹלַעַת. לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר צָבֹועַ זְהוּרִית (ב"מ כ"ט).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 97)

שֶׁהַנִּגָּעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע . . עַל גְּסוֹת הָרוּחַ (רש"י יד, ד) לְשׁוֹן הָרֶע, שֶׁהוּא חֲטָא חִיצוֹנִי, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדַבּוּר בְּלִבְד (פִּטְפוּטִי דְבָרִים) – מִבֵּיא נִגְעֵי עוֹר הַבָּשָׂר, הַמוֹפִיעִים בְּחֻלְקֵי הַגּוֹף הַחִיצוֹנִיִּים וְהַנְּחוּתִים יוֹתֵר. **גְּסוֹת הָרוּחַ**, שֶׁמְקוּמָהּ פְּנִימִי וְעִמּוּק יוֹתֵר בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם – מִבֵּיאָה נִגְעִים הַמוֹפִיעִים בְּרָאשׁ (אוּ בְּזָקָן), הָאֵבֶר הַחֲשׂוֹב בְּיוֹתֵר בְּגוֹף הָאָדָם.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

וּכְאוֹזֹב - כְּלוֹמֵר יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ עַד הַקָּצֵה הָאֲחֵרוֹן שֶׁל הַשְּׁפָלוּת עַד שֶׁתוֹסֵר מִמֶּנּוּ גְּסוֹת הָרוּחַ. וְרָאָה גַם רִש"י בַּמִּדְבָּר יט, כב: "אֶרֶז הוּא הַגְּבוּהָ מִקָּל הָאֵילָנוֹת וְאוֹזֹב נְמוֹךְ מִכֻּלָּם, סִימָן שֶׁהַגְּבוּהָ שֶׁנִּתְגַּאֵה וְחֲטָא, יִשְׁפִּיל אֶת עֲצָמוֹ כְּאוֹזֹב וְתוֹלַעַת וְיִתְכַפֵּר לוֹ". וּבִטְעָם שֶׁהוֹצֵרָה לְרִמּוֹז עֲנִין הַשְּׁפָלוּת גַּם בְּשֵׁנֵי תוֹלַעַת וְגַם כְּאוֹזֹב, כִּתְבֵּהוּ "הַמִּשְׁכִּיל לְדוֹד", מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי סוּגֵי גָּאִים: יֵשׁ הַמִּתְגַּאֵה בְּשִׁלְמוֹת נֶפֶשׁ, כְּלוֹמֵר בְּחֻלְק הָרוּחַנִי שֶׁבָּהֶם, לָהֶם נִרְמָז שִׁישְׁפִּילוּ עֲצָמָם כְּתוֹלַעַת. וְיֵשׁ הַמִּתְגַּאֵה בְּשִׁלְמוֹת גּוּפָם אוּ מִמּוֹנָם, לָהֶם נִרְמָז שִׁישְׁפִּילוּ עֲצָמָם כְּאוֹזֹב שֶׁבְּקִיר הַדּוֹמָם.

עֵץ אֶרֶז - מִקָּל שֶׁל אֶרֶז - וְלֹא אֵילָן שֶׁל אֶרֶז (רא"ם). **וּשְׁנֵי תוֹלַעַת** - לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר - סְרוּק וּמְשׁוּף כְּמִין לְשׁוֹן (רש"י יומא לט, א). **צָבֹועַה וְזוּרִית** - אֲדוּם (רש"י שם). "שְׁנֵי תוֹלַעַת" זֶהוּ הַצָּבֵעַ, וּכְתָרְגוּם אוֹנְקִלוֹס, וְרִש"י מוֹסִיף שֶׁמִּדּוּבָר ב"לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר" (רא"ם). וְאֵין הַבְּדֵל בֵּין "שְׁנֵי תוֹלַעַת" ל"תוֹלַעַת שְׁנִי", שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם הַתְּכָרְגוּם הוּא "צָבֵעַ וְזוּרִי". אֶךְ צָרִיךְ עֵינֵינוּ מִדּוּעַ נִקְרָא כָּאֵן "שְׁנֵי תוֹלַעַת" וּבְתַרְוֹמָת הַמִּשְׁכָּן "תוֹלַעַת שְׁנִי". וְאוּלַּי כִּדִּי לְהַבְדִּילָם זֶה מִזֶּה. תוֹרַה ה

"צִפְרִים", יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁבִּיאָר רִש"י שֶׁהַתּוֹרָה הַקְפִּידָה שֶׁהַצִּפְרִים הִלְלוּ צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת "חִיּוֹת טְהוֹרוֹת" דּוֹקָא, וְלֹא טְרִיפוֹת וְטִמְאוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מַעֲיִן קָרְבָן טְהוֹרָה עַל הַמִּצְוָה, וְכִיּוֹן שֶׁכָּךְ, יֵשׁ לְבָאֵר טַעַם לְקִיחַת הַצִּפְרִים דּוֹקָא עֲבוּר טְהוֹרַת הַמִּצְוָה (ע"פ עמ"ר נקא).

וְעֵץ אֶרֶז - לְפִי שֶׁהַנִּגָּעִים בָּאִין עַל גְּסוֹת הָרוּחַ - כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּעִזְיוֹהוּ שֶׁלָּקַח בְּצֹרַעַת בְּמִצְחוֹ, מִפְּנֵי שֶׁ"גְּבוּהָ לְבוֹ עַד לְהַשְׁחִית" (כְּלָשׁוֹן הַכְּתוּב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים ב כו, טז), וּבִקְשָׁה לְהַקְטִיר קְטוֹרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶף שֶׁלֹּא הָיָה כֵּהֵן. לְכֵן לּוֹקַח "עֵץ אֶרֶז" שֶׁהוּא הַגְּבוּהָ שֶׁבְּאֵילָנוֹת. וְאֵין זֶה סוֹתֵר לָמָּה שֶׁאֲמַר לְפָנֵינוּ כֵּן שֶׁהֵם בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרֶע, מִפְּנֵי שֶׁגַּם זֶה וְגַם זֶה גּוֹרְמִים (עמ"ר נקא). אוּ מִשּׁוּם שֶׁגַּם לְשׁוֹן הָרֶע בָּאָה מִגְּסוֹת הָרוּחַ, שֶׁאֲחֵרִים אֵינָם חֲשׁוּבִים בְּעִינֵינוּ לְכָלֹם, וְלָכֵן מִדְּבַר עֲלֵיהֶם לְשׁוֹן הָרֶע (דברי דוד).

וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב - מַה תַּקְנָתוֹ וְיִתְרָפֵא - מִגְּסוֹת הָרוּחַ. **יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מִגִּזְאוֹתוֹ כְּתוֹלַעַת** - אֶף שֶׁ"שְׁנֵי תוֹלַעַת" אֵינּוּ תוֹלַעַת מִמֶּשֶׁ, אֲלֵא נִקְרָא כֵּן עַל שֶׁם גְּרָגִירֵי הַצָּבֵעַ שֶׁלּוֹ, אֶךְ בֵּינֵינוּ שֶׁנִּקְרָא "תוֹלַעַת" יֵשׁ בְּזֶה רִמּוֹז לְתוֹלַעַת הָרוּחַשֶׁת עַל הָאֶרֶץ.

(ג) **אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה** - חוּץ לְשִׁלְשׁ מַחֲנוֹת שֶׁנִּשְׁתַּלַּח שָׁם בְּיָמֵי חִלוּטוֹ - כִּדְלַעִיל יג, מוּ וּבְרִש"י מִבְּאֵר בְּזֶה, שֶׁלֹּא נִחְשָׁב לוֹמֵר שֶׁכִּיּוֹן שֶׁנִּצְאָמַר "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן", פִּירוּשׁוֹ שֶׁהַכֹּהֵן יוֹצֵא אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה בְּלִבְד (לְמַחֲנֶה לְוִיָּה) וְהַמִּצְוָה מוּבָא אֵלָיו עַד לְשֵׁם (מִשְׁכִּיל לְדוֹד), אֲלֵא בֵּינֵינוּ שֶׁנִּצְאָמַר "אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה" כְּלָשׁוֹן הַנִּזְכָּר לְעִיל שֶׁם גְּבִי יִצְיָאֵת הַמִּצְוָה כְּשֶׁהוּא נִחְלָט לְטוֹמְאָה, וְהִנֵּנוּ מַחוּץ לְשִׁלְשׁ מַחֲנוֹת, הִרִי מוּבָן שֶׁגַּם כָּאֵן הַפִּירוּשׁ מַחוּץ לְשִׁלְשׁ מַחֲנוֹת. וְמָה שֶׁנִּצְאָמַר לְעִיל "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן", נִתְבָּאֵר בְּפִיאוֹר הַקּוּדֵם. תוֹרַה ד

(ד) **חִיּוֹת** - פֶּרֶט לְטָרְפוֹת - וְלֹא טְרִיפָה דְּאִינָה חַיָּה. וּמִיַּעֲטִינָהוּ דְּלֹא לִיתְכַּשְׁרֵי לְטָהָרַת מִצְוָה, אֶף־עַל־גַּב דְּלֹא קָרְבָן נִינְהוּ, אֲלֵא מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שׁוֹחֲטָה אֶל כָּלִי חֲרָס (רש"י חולין קמ, א). **טְהוֹרוֹת** - פֶּרֶט לְעוֹף טָמֵא. **לְפִי שֶׁהַנִּגָּעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע** - כִּדְלַעִיל יג, מוּ. **שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה סִטְפוּטִי דְבָרִים** - וְרָאָה רִש"י עֲרִכִין טז, רִישׁ עֲמוּד ב' שֶׁ"פִּטְיִט" הוּא קוֹל הַיִּצְאָה בְּחֲשָׁא. **לְפִיכָךְ הִזְקָקוּ לְטָהָרָתוֹ צִפְרִים, שֶׁמִּפְּטָטִין תָּמִיד בְּצִפְצוֹף קוֹל** - מַה שֶׁכְּתֹב עֲנִין זֶה כָּאֵן וְלֹא עַל תִּיבַת

(ה) וַצִּוּהָ הַכֹּהֵן וְשַׁחַט אֶת־הַצֹּפֹר הָאֶחָד אֶל־כְּלִי חָרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים:

ה ויפקד כהנא ויפוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מביע:

כס"א - על־מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כְּדִי שְׂיֵהָא דַם צֹפֹר נִכְר בְּהֶם, וְכַמָּה הֵן? רַבִּיעִית.

(ו) אֶת־הַצֹּפֹר הַחֲדָה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה בְּדָם הַצֹּפֹר הַשֵּׁחֻטָּה עַל הַמִּים הַחַיִּים:

ו ית צפרא חיתה יסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית אזובא ויטבול יתהון וית צפרא חיתה בדמא דצפרא דנכיסא על מי מביע:

כס"ב - אֶת־הַצֹּפֹר הַחֲדָה יִקַּח אֹתָהּ • מִלְּמַד שְׂאִינוּ אוֹגְדָה עִמָּהּ, אֲלֹא מִפְּרִישָׁה לַעֲצָמָה, אַכְּל הָעֵץ וְהָאֵזוֹב כְּרוּכִים יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית, כַּעֲנִינְ שְׁנָאֻמְר: "וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשֶׁתָּן. יָכוֹל, כִּשֶּׁם שְׂאִינָה בְּכָלֵל אֲגֻדָּה, כֵּן לֹא תֵהָא בְּכָלֵל טְבִילָה? תִּלְמוּד לומר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה", הַחֲזִיר אֶת הַצֹּפֹר לְכָלֵל טְבִילָה.

(ז) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן־הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֹר הַחֲדָה עַל־פְּנֵי הַשָּׁרָה:

(ח) וְכִכְפֹּם הַמַּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלָּה אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְרָחַץ בַּמִּים וְטָהַר וְאַחֵר יָבוֹא אֶל־הַמִּחְנָה וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאַהֲלוֹ שֶׁבַעַת יָמִים:

ז וידי על דמדכי מן סגירותא שבע זמנין וידכנה וישלח ית צפרא חיתה על אפי חקלא:

ח ויצבע דמדכי ית לבושוהי ויגלה ית כל שערה ויסחי במיא וידכי ויכתר כן יעול למשירתא ויתב מפרא למשכנה שבועא זמין:

כס"ג - וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאַהֲלוֹ • (ת"כ, חולין קמא) מִלְּמַד שְׂאִסור בַּתְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שהכנה גם על הצפור החיה, שהרי הצפור לא היתה בידה אֶתם באגדה (רא"ם). או שכונת רש"י לומר שלולא "ואת הצפור החיה" היה ניתן ללמוד שגם לענין טבילה הם חלוקים לשתי טבילות, ולכן אמר הכותב "אותם ואת הצפור החיה", לומר שהם בכלל טבילה אחת (נחלת יעקב). תורה ח

(ח) וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאַהֲלוֹ - מִלְּמַד שְׂאִסור בַּתְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה - דְּכִינן דַּמְטָה לִיה מַחְלוּטוֹ, מִיבְעִי לִיה לְמִימְנֵי שֶׁבַע יָמֵי סְפִירוֹ, וּבִימֵי סְפִירוֹ אִסור בַּתְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה, דְּכַתִּיב "וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאַהֲלוֹ שֶׁבַעַת יָמִים", וְאַהֲלוֹ זוֹ אֶשְׁתוֹ, דְּכַתִּיב (דברים ה, כו) "שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם" (רש"י מ"ק א, ב). וְלֹא שְׂאִסור לֹא לְהִכָּנֵס לְבֵיתוֹ שֶׁבַעַת יָמִים, כִּי לָמָּה לֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ, וְכִי בֵיתוֹ חֲמוּר יוֹתֵר מִמִּחְנָה יִשְׂרָאֵל (גרא). וְכַתִּב ה' בְּאֵר בַּשָּׂדֶה: מַה שְׂאִסור הַכְּתוּב אִיסור וְהָרַק כָּאֵן גְּבִי יָמֵי סְפִירוֹ וְלֹא גְבִי יָמֵי חֲלוּטוֹ, וְהוּא מְשׁוּם שֶׁשֶּׁם לֹא אִיצְטְרִיךְ לָכָּה,

וְנִרְאָה שֶׁלְּמַד כֵּן מִזֶּה שְׁשֵׁנִי הַתּוֹלָעַת נִכְתָּב בִּין עֵץ הָאֶרֶז לְבִין הָאֵזוֹב, דְּהֵינּוּ שְׁמִטָּה לְקִיחַת שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת הֵיחָה בְּשִׁבִּיל לְאֲגוּד אֶת הָאֶרֶז וְהָאֵזוֹב יַחַד. אַכְּל הָרִא"ם כָּתַב שְׂאִין כֹּנֶת רִש"י לומר שְׁשֵׁנִי הַתּוֹלָעַת הֵיחָה בְּשִׁבִּיל לְאֲגוּד, שֶׁהִרִי גַם הוּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת חֶלֶק מִהָאֲגוּדָה, אֲלֹא שֶׁהָאֶרֶז וְהָאֵזוֹב הֵיוּ כְּרוּכִים יַחַד עִם הַלִּשׁוֹן שֶׁל וְהוּרִית, וְלֹא אִמְר בְּמָה הֵיוּ כְּרוּכִים. וְה' גִּזַּר אֲרִיזָה" כָּתַב שְׁכֹנֶת רִש"י שֶׁהֵיוּ כְּרוּכִים בְּמִקְצַת שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת, בְּשִׁירֵים שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ ב"תוֹרַת כְּהָנִים".

כַּעֲנִינְ שְׁנָאֻמְר: "וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנֵי הַתּוֹלָעַת וְאֶת הָאֵזוֹב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשֶׁתָּן. יָכוֹל כִּשֶּׁם שְׂאִינָה בְּכָלֵל אֲגֻדָּה, כֵּן לֹא תֵהָא בְּכָלֵל טְבִילָה? תִּלְמוּד לומר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה", הַחֲזִיר אֶת הַצֹּפֹר לְכָלֵל טְבִילָה - כְּלומר, אִם לֹא הִיָּה כּוֹתֵב "וְאֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה", לֹא הִיָּה נִתֵּן לְלַמּוֹד מִ"וְטָבַל אוֹתָם"

(ה) עַל מִים חַיִּים - נֹתֵן אוֹתָם תְּחִלָּה בְּכִלִּי - בַּתְּחִילָה אָמַר "אֶל כְּלִי חָרֶשׁ" וְאַחֲרֵיכֶּן אָמַר "עַל מִים חַיִּים", לִכֵּן מִפְּרִשׁ שְׁנוֹתֵן אֶת הַמִּים תְּחִילָה בְּכִלִּי חָרֶשׁ וְאַחֲרֵיכֶּן שׁוּחַט הַצֹּפֹר עַל הַמִּים שֶׁבְּכִלִּי (שפ"ח).

כְּדִי - כְּשִׁיעוֹר.

שְׂיֵהָא דַם צֹפֹר נִכְר בְּהֶם - שֶׁהִרִי אָמַר אַחֲרֵיכֶּן "בְּדָם הַצֹּפֹר הַשְּׁחוּטָה", מְשַׁמֵּעַ שֶׁצָּרִיךְ שְׂיֵהָא דַם הַשְּׁחוּטָה נִכְר (שפ"ח).

וְכַמָּה הֵן? רַבִּיעִית. - כְּמָה הֵם הַמִּים שֶׁדָּם הַצֹּפֹר נִכְר בְּהֶם (רא"ם). תורה ו

(ו) אֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה יִקַּח אֹתָהּ - מִלְּמַד - מִזֶּה שְׂאִמְר "אוֹתָהּ" (רא"ם), או מִזֶּה שֶׁלֹּא אָמַר קִיחָה אַחַת לְכּוֹלָם: "אֶת הַצֹּפֹר הַחֲדָה וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְגו' יִקַּח אוֹתָם" (שפ"ח).

שְׂאִינוּ אוֹגְדָה עִמָּהּ, אֲלֹא מִפְּרִישָׁה לַעֲצָמָה, אַכְּל הָעֵץ וְהָאֵזוֹב כְּרוּכִים יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית - כְּלומר, כּוֹרֵךְ אֶת הָאֶרֶז וְהָאֵזוֹב בְּשְׁנֵי הַתּוֹלָעַת.

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת־פְּלִשְׁעוֹ אֶת־
רֹאשׁוֹ וְאֶת־זִקְנוֹ וְאֶת גְּבַת עֵינָיו וְאֶת־פְּלִשְׁעוֹ
יִגְלַח וּבְכֶם אֶת־בְּגָדָיו וְרֹחַץ אֶת־בִּשְׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר:
כִּשִׁי אֶת־פְּלִשְׁעוֹ וְגו' • כָּלָל וּפְרָט וּכְלָל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוּס שְׂעָר וְנִרְאָה.

ט ויהי ביום שביעי יגלח את כל שערה
את רישהו ואת דקנהו ואת גביו עינוהו ואת כל
שערה יגלח ויצבע את לבושוהי ויסחי את
בשרה במימא וידיפי:

י וביומא תמינא יסב תרינ אמרינ שלמין
ואמרמא חדא בת שתא שלמתא ותלתא
עסרנין סלתא מנתחא דפילא במשח ולגא
חד דמשחא:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִם וּבְכֹשֶׁה
אַחַת בַּת־שְׁנֵתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִם סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן:

כִּשִׁי וּבְכֹשֶׁה אַחַת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִם • לְנִסְכֵּי שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הַלְלוּ, שֶׁחֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע
טַעוֹנִין נִסְכִּים (סוטה יז) • וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן • לַהֲזוֹת עָלָיו שְׁבַע וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפָה אֲזָנוֹ וּמִתֵּן בַּהֲזוֹנוֹת.

יא ויקים פהנא דמדפי ית גברא דמדפי
ויתהון קדם יי בתרע משפן זמנא:

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר
וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כִּשִׁי אֶת־לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בִּשְׂעָר נִקְנוֹר וְלֹא בַּעֲזָרָה עֲצָמָה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים.

אשל אברהם – הרב אלעזר

שְׂהָרִי הוּא יוֹשֵׁב מִחוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִחוֹנוֹת.
וּבִפְרָט לְפִי מַה שֶּׁאָמַר הַכְּתוּב (לעיל יג ט):
"בְּדָר יֵשֵׁב", וּפִירֵשׁ רַש"י שֶׁם: "הוּאִיל
וְהוּא הַבְּדִיל בְּלִשׁוֹן הָרַע בֵּין אִישׁ
לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אִישׁ לְרַעְהוּ, אִף הוּא
יְבָדֵל", שְׁמִנָּה מוּכָן שְׁהוּא צָרִיךְ לְהַבְדִּיל
גַּם מֵאִשְׁתּוֹ. אִף כָּאֵן בִּימֵי סְפִירוֹ בֵּין
שְׁחֹזֵר אֶל הַמִּנְחָה, הוּצָרָה הַכְּתוּב
לְאֶסּוֹר תִּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, כְּדִי שִׁיְהִי
מוּבָדֵל לְפָחוֹת מֵאִשְׁתּוֹ עַד שִׁיָּבֵא
קִרְבָּנוֹתָיו, מִשּׁוֹם שֶׁמָּה שֶׁהַבְּדִיל בֵּין
אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ הוּא חֲמוּר יוֹתֵר מִמָּה
שֶׁהַבְּדִיל בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ. אִף הַמִּשְׁכִּיל
לְדוֹד כְּתֹב שֶׁרַק בִּימֵי סְפִירוֹ נֶאֱסָר
בַּתִּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה וְלֹא בִימֵי חִלוּטוֹ,
וְהַטַּעַם לַכֹּהֵן, מִשּׁוֹם שֶׁחֲשָׁשׁוּ שֶׁאֵם יוֹתֵר
לוֹ תִשְׁמִישׁ הַמִּטָּה בִּימֵי סְפִירוֹתָיו שֶׁמָּה
יִתְרַשֵּׁל לְהַבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי.
וְאֵכֵן דָּבָר זֶה שְׁנוִי בַּמַּחְלֻקָּת בְּמִסְכָּת

מועד קטן ז, ב. תורה ט

(ט) אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְגו' – כָּלָל וּפְרָט
וּכְלָל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוּס שְׂעָר
וְנִרְאָה – פִּירוּשׁ: "יִגְלַח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ" –
כָּלָל, "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זִקְנוֹ וְאֶת גְּבַת
עֵינָיו" – פְּרָט, "וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יִגְלַח" –
חֹזֵר וְכָלָל, כָּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אֵתָּה דָן
אֶלָּא כַּעֲשֵׂן הַפְּרָט, מַה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ
מִקוֹם כְּנוּס שְׂעָר וְנִרְאָה, אִף כָּל מְקוֹם
כְּנוּס שְׂעָר וְנִרְאָה (סוטה טז, א). כְּלוּמָר,

שִׁיְהֵא שֶׁם קִיבוּץ שְׂעָר הִרְבָּה, לְמַעוֹטֵי
וְרוּעוֹתָיו וְשׁוֹקוֹי שְׁאִינוֹ מְכֻוָּס,
"וְנִרְאָה", לְמַעוֹטֵי בֵּית הַשָּׁחִי (רש"י
שם, תורה י
(י) וּבְכֹשֶׁה אַחַת – לַחֲטָאת – שֶׁכֵּן
אֶחָד מִשְׁנֵי הַכִּבְשִׁים הַנּוֹקְרִים תַּחֲלוּלָה
זֶה אֲשֶׁם, כְּמִפּוֹרֶשׁ לְקַמֵּן פְּסוּק יב,
וּבִפְסוּק יט מְבֹאָר שֶׁמְקַרֵּב גַּם עוֹלָה
וְחֲטָאת, וּכְיוֹן שֶׁהָעוֹלָה אֵינָה בָּאָה
נִקְבָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתֹב רַש"י לְעִיל א, ג, הִרִי
שֶׁבְּהִכְרַח הַכִּבְשָׁה" הִיא חֲטָאת (רא"ם).
וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִם – לְנִסְכֵּי שְׁלֹשָׁה
כִּבְשִׁים הַלְלוּ – כְּלוּמָר, עִם כָּל כִּבֵּשׁ
הָיוּ מְקַרִּיבִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן, וְהִיא נִקְטְרֶת כְּלִיל, וְעֶשְׂרֹן יֵין
לְסַפְלִים (ראה רש"י במדבר טז, ד).

שֶׁחֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע טַעוֹנִין
נִסְכִּים – אִף שֶׁאֵין מְבִיאִים נִסְכִּים עִם
חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת בְּכָלָל, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
קִרְבָּנָם מְהוּדָר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בָּאוֹת עַל
חֲטָאִים – חֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע
טַעוֹנִים נִסְכִּים, מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶם בָּאִים עַל
חֲטָא (סוטה טז, א).

וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן – לַהֲזוֹת (עָלָיו) –
בְּכֹמָה כְּתִבִּי יָד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים לֹא
גוֹרָסִים תִּיבָה זו, שֶׁהָרִי לֹא הָיוּ מִזִּין
עָלָיו אֶלָּא לִפְנֵי ה', כְּדִלְקַמֵּן פְּסוּק טז.
וְלְדְפוּסִים שְׁגוּרִים זֹאת, צָרִיךְ לוֹמַר
שֶׁהַכְּנוּהָ שֶׁהָיוּ מִזִּים בְּשִׁבְלָה.

שְׁבַע – כְּדִלְקַמֵּן פְּסוּק טז.
וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפָה אֲזָנוֹ, וּמִתֵּן
בַּהֲזוֹנוֹת – כְּדִלְקַמֵּן פְּסוּק יז. וְכֵן נִתְּנָה
עַל רֹאשׁ הַמַּטְהָר, כְּדִלְקַמֵּן פְּסוּק יח.
וְצִרִיךְ עֵינֵינוּ שֶׁהַשְּׁמִיטוֹ. וְרֹאֵה רַש"י
לְקַמֵּן פְּסוּק כא. תורה יא
(יא) לִפְנֵי ה' – בִּשְׂעָר נִקְנוֹר – שְׁהוּא
שְׂעָר הַמְּזֻרָּחִי שֶׁל הָעֶזְרָה (רש"י במדבר ז,
יח). וְכִשְׁאֲדָם עוֹמֵד שֶׁם וּפְנָיו לְמַעַרְב
וְרֹאֵה אֶת פֶּתַח הַהֵיכָל, הִרִי זֶה נִקְרָא
"לִפְנֵי ה'" (רא"ם). נִקְנוֹר אָדָם גְּדוֹל הָיָה,
וְהַבִּיא דְּלִתּוֹת נְחוּשֶׁת מֵאֲלֶפְסִנְדְּרִיא
שֶׁל מִצְרַיִם לְאוֹתוֹ שְׂעָר, וְנִעֲשֶׂה בוֹ
נְסִים, כְּדִתֵּן בְּיוֹמָא (לו, א), וְנִקְרָא עַל
שְׁמוֹ (רש"י סוטה ז, א).

וְלֹא בַּעֲזָרָה עֲצָמָה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר
כְּפוּרִים – כְּדִאֲמַרְיֵנָּה בְּמִכּוֹת (טז, א): "עוֹד
טוֹמְאָתוֹ בּוֹ" – לְרִבּוֹת מְחוּסֵר כְּפוּרִים,
שֶׁאֵם נִכְנָס לְמִקְדָּשׁ חֵיב כֶּרֶת (רש"י פסחים
צב, א). אֲבָל יַעֲבִי הַחֲלָל [שֶׁל שְׂעָר נִקְנוֹר]
לֹא נִתְקַדֵּשׁ בְּקִדּוּשֶׁת עֶזְרָה, מִפְּנֵי
הַמְצוּרָּעִין שֶׁמְכַנְּסִין יְדֵיהֶן לְכַהֲנוֹת
לִיתֵּן מִדָּם הָאֲשֶׁם עַל בּוֹהֵן יְדוֹ, וּלְפִיכָּךְ
לֹא קָדְשׁוֹם שְׂיוֹכֵל לְעִמּוּד בְּחֻלָּל הַשְּׂעָר,
שֶׁאֵם הָיָה כְּהֵן מוֹצִיא אֶת דָּם הָאֲשֶׁם
חוּץ לְעֶזְרָה, הִרִי הוּא נִפְסָל בְּיוֹצֵא,
לְפִיכָּךְ צָרִיךְ לְהַכְנִיס יְדוֹ לְתוֹךְ חֻלָּל
הָעֶזְרָה, וּבִיאָתָה מִקְצֵת שְׂרָא רַחֲמָנָא (רש"י
סוטה ז, א). תורה יב

יב וַיִּסַּב כֹּהֵנָּה יְת אִמְרָא חֲדָא וַיִּקְרַב יְתֵיהּ
לְאַשְׁמָא וַיֵּת לָגָא דְמִשְׁחָא וְאַרְיִים יְתֵיהּ
אַרְמָא קָדָם יִי:

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶג הַשָּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה:

כ"א וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יִקְרִיבֵנוּ לְתוֹךְ הַעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם • וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי • וְהִנִּיף
אֹתָם • אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֵּג.

יג וַיִּכְּסוּ יְת אִמְרָא בְּאַתֵּר דִּי כּוֹס יְת
חֲטָאָתָא וַיֵּת עֲלֵתָא בְּאַתֵּר קַדִּישׁ אָרִי
כְּחֲטָאָתָא אֲשֶׁמָּא הוּא לְכַהֲנָא קָדִישׁ קוּדְשִׁין
הוּא:

(יג) וַיַּשְׁחֵט אֶת־הַכֹּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט אֶת־
הַחֲטָאָת וְאֶת־הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ כִּי כֹחֲטָאָת
הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֹן קָדִישׁ קֹדְשִׁים הוּא:

כ"ב בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט וְגו' • עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן, וּמָה תִּלְמֹד לֹמַר? וְהִלָּא כִּכָּר נֶאֱמַר בְּתוֹרַת אֲשֶׁם
בְּפָרֶשֶׁת "צוֹ אֵת אֶהְרֹן", שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָתוֹ בְּצִפּוֹן? לְפִי שְׂיִצָּא זֶה מִכָּלֵל אֲשֶׁמּוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמָדָה. (ובחסים
יכול תהא שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "וַיַּשְׁחֹט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט וְגו'". כִּי כֹחֲטָאָת •
כִּי כָּלֵל הַחֲטָאָת. הָאֲשֶׁם • הִנֵּה. הוּא לִכְהֹן. כָּל עֲבֻדוֹת הַתְּלִיּוֹת בִּכְהֹן, הַשְׁוֶה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאָת,
שֶׁלֹּא תֵאמַר: הוּאִיל וַיִּצָּא דָמוֹ מִכָּלֵל שְׂאָר אֲשֶׁמּוֹת לְהַנִּתֵן עַל תְּנוּפָה וּבַהוֹנוֹת, לֹא יֵהֵא טְעוֹן מִתֵּן דְּמִים
וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "כִּי כֹחֲטָאָת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֹן". יָכוֹל יֵהֵא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה כֹּחֲטָאָת?
תִּלְמֹד לֹמַר וְכו', בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים'.

יד וַיִּסַּב כֹּהֵנָּה מִדְּמָא דְאַשְׁמָא וַיִּתֵּן כֹּהֵנָּה
עַל רוּם אוֹדָנָא דְמִדְּכִי דְיִמִּינָא וְעַל אֵלִיּוֹן
יְדָה דְיִמִּינָא וְעַל אֵלִיּוֹן רִגְלָה דְיִמִּינָא:

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וַיִּנָּתֵן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה
אֵזֶן הַמִּטְהָר הַיְּמִנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל־בֶּהֱן
רִגְלוֹ הַיְּמִנִית:

כ"ג תְּנוּפָה • גִּדֵּר אֲמַצְעֵי שְׂבָאוֹן; וְלִשׁוֹן "תְּנוּפָה" לֹא נִדְעָה לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ: טַנְדְּרוֹס • בֶּהֱן • גּוֹדֵל.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - כִּשְׂאָר אֲשֶׁמּוֹת.
לְכָךְ נֶאֱמַר: "כִּי כֹחֲטָאָת הָאֲשֶׁם הוּא
לִכְהֹן" - מִזֶּה חֲטָאָת טְעוּנָה מִתֵּן דְּמִים
וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אִף זֶה טְעוֹן
מִתֵּן דְּמִים וְאִמּוּרִים (יבמות ז, רע"ג).
יָכוֹל יֵהֵא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה - עַל
קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַצְבַּע.
כֹּחֲטָאָתָא? - רָאָה לְעִיל ד, לז.
תִּלְמֹד לֹמַר - לְעִיל ז, ב.
וְכו' - "וְאֵת דָּמוֹ יִזְרוֹק - לְרִבּוֹת כָּל
אֲשֶׁמּוֹת וְאֲשֶׁם מִצּוֹרַע שִׁיָּהָא דָּמָם נִיתֵן
לְמִטָּה" (תרס). כְּלוּמַר, תְּחִילָה הַחֲזִיר
הַכְּתוּב אֵת הָאֲשֶׁם לְכָלֵל נְתִינָה דְּמִים
וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֲרָיִךְ שְׂחֹר
לְכָלֵל, נִיתֵן לְלִמּוּד מִ"וְאֵת דָּמוֹ יִזְרוֹק"
הַכְּתוּב בְּאַשֶׁם, לְרִבּוֹת גַּם אֲשֶׁם מִצּוֹרַע.
כִּי תוֹרַת כֹּהֲנִים - פָּרֶשֶׁת צו, ד,
ד. תורה יד
(יד) תְּנוּפָה - גִּדֵּר אֲמַצְעֵי שְׂבָאוֹן -
רָאָה גַּם רש"י שְׁמוֹת כט, כ: "הוּא
הַסְּחוּס הָאֲמַצְעֵי שְׂבָתוֹף הָאֲזֹן".

וּמָה תִּלְמֹד לֹמַר? וְהִלָּא כִּכָּר נֶאֱמַר
בְּתוֹרַת אֲשֶׁם בְּפָרֶשֶׁת "צוֹ אֵת
אֶהְרֹן" - ז, ב.
שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָה בְּצִפּוֹן? לְפִי
שְׂיִצָּא זֶה מִכָּלֵל אֲשֶׁמּוֹת לְדוֹן
בְּהַעֲמָדָה, יָכוֹל תֵּהֵא שְׁחִיטָתוֹ
בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכָךְ נֶאֱמַר:
"וַיַּשְׁחֹט .. בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט וְגו'".
כִּי כֹחֲטָאָת - כִּי כָּלֵל הַחֲטָאָת -
לֹא רַק כֹּחֲטָאָת שֶׁל מִצּוֹרַע.
הָאֲשֶׁם הִנֵּה - מִה־שְׂאִינִי כֵּן שְׂאָר
אֲשֶׁמּוֹת אֵין צוֹרֵךְ לְהַקִּישָׁם לַחֲטָאָת,
וּכְדִּלְקַמֵּן בְּרש"י (רא"ס).
הוּא לִכְהֹן - כָּל עֲבֻדוֹת הַתְּלִיּוֹת
בִּכְהֹן הַשְׁוֶה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאָת -
כְּאִילוֹ אָמַר: הָאֲשֶׁם הִנֵּה חֲטָאָת הוּא
לִכְהֹן (רא"ס).
שֶׁלֹּא תֵאמַר: הוּאִיל וַיִּצָּא דָמוֹ מִכָּלֵל
שְׂאָר אֲשֶׁמּוֹת לְהַנִּתֵן עַל תְּנוּפָה
וּבַהוֹנוֹת - כְּדִלְקַמֵּן פֶּסוּק יד.
לֹא יֵהֵא טְעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִמּוּרִים

(יב) וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם - יִקְרִיבֵנוּ
לְתוֹךְ הַעֲזָרָה - מִזֶּה שֶׁאָמַר אַחֲרֵי־כֵן
"וַיַּשְׁחֹט אֵת הַכֹּבֶשׂ", מִשְׁמַע שְׂעִדִּין חֵי
הוּא. וְאִם כֵּן לֹא שִׁיךְ לְפָרֶשׁ מִלִּשׁוֹן
הַקְּרִבָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֵלָּא יִקְרִיבֵנוּ
וַיִּבְיֹאֲנוּ "לְתוֹךְ הַעֲזָרָה" (רא"ס).
לְשֵׁם אֲשֶׁם - וְזֶה פִּירוּשׁ "לְאַשֶׁם",
שֶׁהַקְּבָאָה לְעֹזְרָה תִּהְיֶה לְשֵׁם אֲשֶׁם.
לְהִנִּיף - וְזֶה פִּירוּשׁ "וְהִנִּיף .. וְהִנִּיף",
יִקְרִיב בְּדִי שְׁנִיף (רא"ס).
שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי - וְלֹא כִּשְׂאָר
שְׁלָמִים שְׁמִינִיף לְאַחַר שְׁחִיטָה (רא"ס).
וְהִנִּיף אֹתָם - אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֵּג
- "אוֹתָם" מוֹסֵב עַל הָאֲשֶׁם וְעַל הַלֵּג
הַנּוֹפְרִים בְּסִמוּךְ, וְלֹא עַל שְׁלֶשֶׁת
הַכֹּבֶשִׁים הַנּוֹפְרִים בְּפֶסוּק יא "וְהַעֲמִיד
.. וְאוֹתָם", שְׂאִינִי עַל־פִּי שֶׁהֵם בְּכָלֵל
"וְהַעֲמִיד" אֵינָם בְּכָלֵל "וְהִנִּיף" (דבר
דוד). תורה יג
(יג) בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט וְגו' - עַל
יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן - כְּדִלְעִיל א, יא.

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּגַּשׁ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֶק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

טו ויסב כהנא מלגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאלא:

(טז) וּטְבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמָאלִית וְהָיָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַ פַּעַמִּים לִפְנֵי יְהוָה:

טז ויטבול כהנא ית אצבעה דיימניא מן משחא די על ידה דשמאלא ונדי מן משחא באצבעה שבע זמנין קדם יי:

טז"א לִפְנֵי ה' • (ת"כ) כנגד בית קדשי הקדשים.

(יז) וּמִיֹּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְן הַמִּטְהַר הַיְּמָנִית וְעַל־כַּף יְדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־כַּף רִגְלוֹ הַיְּמָנִית עַל דָּם הָאֲשָׁם:

יז ומשאר משחא די על ידה יתן כהנא על רום אוזנא דמדכיי דיימניא ועל אליון ידה דיימניא ועל אליון רגלה דיימניא על דמא דאשחא:

(יח) וְהַנּוֹתֵר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יח ודאשתאר במשחא די על ידא דכהנא יתן על ריש דמדכיי וכפר עלוהי כהנא קדם יי:

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֻטָּאת וּכְפָר עַל־הַמִּטְהַר מִטִּמְאַתּוֹ וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה:

יט ויעבד כהנא ית חטאתא וכפר על דמדכיי מסוכתה ובתר כן יכוס ית עלתא:

(כ) וְהָעֹלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַ וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ׀

כ ויסק כהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחה וכפר עלוהי כהנא ויזכיי:

טז"א וְאֶת־הַמִּנְחָה • מנחת נסכים של בהמה.

• יום חמישי ד' אייר •

(כא) וְאִם־דָּל הוּא וְאִין יְדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם לְתַנּוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וַעֲשִׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וּלֶגַשׁ שֶׁמֶן:

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקה ויסב אמר חד אשחא לארמא לכפרא עלוהי ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחא ולגא דמשחא:

טז"א וַעֲשִׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד • לכבש זה שהוא אחד, זביא עשרון אחד לנסכיו. ולג שמן • לתת ממנו על הבהונות, ושמן של נסכי המנחה לא הזקק הכתוב לפרש.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(כא) וַעֲשִׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד - לְכַבֵּשׁ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד זָבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד לְנִסְכָּיו - מְבָאֵר בְּזֶה מִדּוּעַ נֶאֱמַר "אֶחָד" גָּבִי עֶשְׂרוֹן סֹלֶת, שֶׁהָיָה גַם כִּף הָיָה מִשְׁמַעוֹ שֶׁהוּא אֶחָד, אֲלָא לּוֹמַר לָנוּ שֶׁהוּא מוֹסֵב עַל הַ"כֶּבֶשׂ אֶחָד" הַנִּזְכָּר לִפְנֵי כֵּן, עֶשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד (ג"א). וְלֶגַשׁ שֶׁמֶן - לְתַתּוֹ מִמֶּנּוּ עַל הַבְּהוֹנוֹת - בְּדִלְקָמֶן פְּסוּק כּה. וְרָאָה גַם רַש"י לְעֵיל פְּסוּק י, וְשֶׁם פִּירֵט יוֹתֵר: "לְהוֹנוֹת

אִינוֹ מְחוֹסֵר בְּפוֹרִים וְיֻכּוֹל לִילָף עַד לִפְנֵי הַפְּרוּכָת (ש"פ). תוֹרָה יז
(כ) וְאֶת הַמִּנְחָה - מִנְחַת נְסִיכִים שֶׁל בְּהֵמָה - בְּלוֹמֵר, אִין הַמְדוּבָר בָּאן רַק בְּמִנְחַת נְסִיכִים שֶׁל הָעוֹלָה בְּלִבָּד, אֲלָא גַם בְּמִנְחַת נְסִיכִים שֶׁל הַחֻטָּאת וְהָאֲשָׁם, וְנִכְתָּב "מִנְחָה" בְּלִשׁוֹן חֵיד, כִּי פִירוּשׁוֹ: מִנְחַת נְסִיכִים שֶׁל בְּהֵמָה, שֶׁכָּל בְּהֵמָה נִקְרָבָה עִם הַמִּנְחָה שֶׁלָּהּ (ע"פ מַשְׁכִּיל לְדוֹד). תוֹרָה כּא

וְלִשׁוֹן "תְּנוּף" לֹא נִזְדַּע לִי - וְרָאָה בְּפִיאוֹר לְרַש"י שְׁמוֹת שָׁם, שֶׁמֶלֶשׁוֹן רַש"י שָׁם מִשְׁמַע שֶׁהוּא מִלִּשׁוֹן "תוֹף". וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ טִינְרוֹ"ם בָּהֵן - גּוֹדֵל. - tenrum, חֲסָחוּס. וְכֵן כְּתַב רַש"י שְׁמוֹת שָׁם, אֶךְ לֹא יִחַסּוּ לַפּוֹתְרִים. תוֹרָה טו
(טז) לִפְנֵי ה' - כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשִׁי הַקְּדָשִׁים - וְאִינוֹ כִּ"ל לִפְנֵי ה'" הָאֲמוֹר לְעֵיל פְּסוּק יא בְּמִצְוֶרַע, שֶׁהָיָה הַכֹּהֵן

כב ויתרין שפנינין או תרין בני יונה די תדבק ידה ויהי חד חטאא וחד עלתא :

כג וייתי יתהון פיומא תמינא לדימיה לנת פהנא לתרע משפן זמנא קדם יי :

כ"ד פיומא השמיני לטהרתו • שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

כד ויסב פהנא ית אמרא דאשמא וית לגא דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי :

כה ויפוס ית אמרא דאשמא ויסב פהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא :

כו וזמן משחא וריק פהנא על ידא דכהנא דשמאלא :

כז וידי כהנא באצבעה דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי :

כח ויתן פהנא מן משחא די על ידה על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא על אחר דמא דאשמא :

כ"ט על-מקום דם האשם • אפלו נתקנח הדם ; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

(כב) וישתי תרים או שני בני יונה אשר תשוג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה :

(כג) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה :

(כד) ולקח הכהן את-כבש האשם ואת-לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה :

(כה) ושחט את-כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על-תנוך און-המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית :

(כו) ומן-השמן יצק הכהן על-כף הכהן השמאלית :

(כז) והזה הכהן באצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה :

(כח) ונתן הכהן מן-השמן אשר על-כפו און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית על-מקום דם האשם :

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מובן על מה מוסב "ביום השמיני לטהרתו", לכן הוצרך לפרש שגם כאן לטהרת צפרים וכו' (רא"ם). תורה כד (כח) על מקום דם האשם - אפלו נתקנח הדם, למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם - המקום שבו ניתן עליו הדם. שאם לא כן, היה צריך לכתוב "על דם האשם", כדי לעיל פסוק יו גבי קרבן עשיר. ומה ששם כתב "על דם האשם", זהו לומר שהדם לא מהנה וצריכה בין השמן לכהן (מנחות יא). אבל אם לא נתן מדם האשם תחילה - אין נתינת השמן כלום (רש"י זכחים מג. א. תורה כט

האמור בקרבן עשיר, זהו יום שמיני לטהרת צפרים וכו', כמפורש לעיל פסוקים וי, אף כאן בקרבן עני זהו יום שמיני לטהרת צפרים וכו' (גרא). ומה שאמר "לטהרתו", הכונה שהוא טהור מלטמא משקב ומושב, כאמור לעיל פסוק ח: "ורחץ במים וטהר ואחר יבא אל המחנה", ולא טהרה גמורה (רא"ם). אבל לעיל פסוק י גבי קרבן עשיר לא פירש רש"י כלום, משום ששם נאמר תחילה "והיה ביום השביעי", שזהו יום השביעי לטהרת צפרים וכו', ואם כן מובן ש"ביום השמיני" הוא בקמשר ל"ביום השביעי", אבל כאן בקרבן עני לא נזכר תחילה "ביום השביעי", ולא

שבע, וליתן ממנו על תנוך און, ומתן בהונות".

ושמן של נסכי המנחה - האמור כאן בפסוק "כלול בשמן", ולא אמר כמה שיעור השמן, לא כאן ולא לעיל פסוק י.

לא הזקק הכתוב לפרש - מפני שמפורש כבר בפרשת תצוה (כט, לט) של"עשרון סולת" וקח "רבע ההין", וברש"י שם: "שלשה לוגין". ובגמרא פירוט מפורש הדבר בפרשת נסכים, במדבר טו, ט ואילך. תורה כב

(כג) ביום השמיני לטהרתו - שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת - כמו ש"וביום השמיני"

(כט) וְהִנּוֹתָר מִן־הַשְּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כָּף הַכֹּהֵן יִתֵּן
עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:

כט ודיןשתאר מן משחא די על ידא דכחנא
יתן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי:

(ל) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה
מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ:

ל ויעבד ית חד מן שפנינא או מן בני יונה
מדי מדבק ידה:

(לא) אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲמַת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהָר
לִפְנֵי יְהוָה:

לא ית די מדבק ידה ית חד חמא וית חד
עלתא על מנחתא וכפר כהנא על דמדפי
קדם יי:

(לב) זֹאת תֹּרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צִרְעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֹג
יָדוֹ בְּמִתְהַרְתּוֹ: פ

לב דא אוריתא די בה מכתש סגירו די לא
מדבק ידה בדכותה:

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(לד) כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם
לְאֶחָזָה וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:

לד ארי תעלון לארעא דכנען די אנא יהב
לכון לאחסנא ואמן מכתש סגירו בבית
ארעא אחסנתכון:

כס"ו וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת • (ויקרא רבה) בַּשּׁוּרָה הִיא לָהֶם שְׁהֲנָעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוֹנוֹת
שֶׁל זָהָב בְּקִירוֹת בְּתִיבָהּ כָּל אֲרֻבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הַנִּגַּע נֹתֵן הַבֵּית וּמוֹצָאָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת (יד, לד) שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוֹנוֹת (רש"י) הַנִּגָּעִים הוֹפִיעוּ בְּבִתְיָהֶם שֶׁל הָאֲמֹרִיִּים דִּנְקָא, שְׂרוּמִז
עַל דְּבוּר רַע, שֶׁכֵּן הַנִּגָּעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע. אֲךָ דִּנְקָא בְּבִתִּים אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל מִטְמוֹנוֹת, שֶׁהָיָה נִתֵּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַח הַדְּבוּר
גַּם בְּקִדְשָׁהּ. וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֻרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי: יֵשׁ לְקַחַת מֵאֲמֹרִי אֵת כַּח הַדְּבוּר וְלִהְיוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ
בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה - בְּצִלּוֹתִי וּבְעֻבּוֹתַי.

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 - מנחם 'לקראת שבת'

פעולת הדיבור בנפש האדם

כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאֶחָזָה וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: (יד, לד)

אֵת וּפְלֵא הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּדִי לְהַזְהִיר מִלְּשׁוֹן הָרַע, שֶׁהִמְסַפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע, מִשְׁתַּנּוֹת קִירוֹת בֵּיתוֹ . . וְאֵם עֲמֵד בְּרִשְׁעוֹ עַד
שֶׁהוֹתֵן הַבֵּית - מִשְׁתַּנֵּן כְּלֵי הָעוֹר שֶׁבִּבְתּוֹ . . וְאֵם עֲמֵד בְּרִשְׁעוֹ עַד שִׁישְׁרָפוֹ, מִשְׁתַּנֵּן הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו . . וְאֵם עֲמֵד
בְּרִשְׁעוֹ עַד שִׁישְׁרָפוֹ, מִשְׁתַּנָּה עוֹרוֹ וְצִטְרָעוֹ, וְהָיָה מוֹבָדֵל וּמִפְרָס לְבָדוֹ, עַד שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּשִׂיחַת הָרִשְׁעִים, שֶׁהִיא הַלִּיצְנוּת
וּלְשׁוֹן הָרַע, וְעַל עֲנָן זֶה הוּא מְזַהֵר בְּתוֹרָה וְאֹמֵר הַשְּׁמֶר בְּנִגַּע הַצִּרְעַת . . זְכוּר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ,
הָרִי הוּא אֹמֵר הַתְּבוֹנֵנוּ מֵה אָרַע לְמִרְיָם הַנִּבְיָאָה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה"י)

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הוא, אֲנִי הַבְּתֻחָתִי לְאַבְרָהָם שֶׁאֲנִי
מְכַנֵּס אֶת בְּנֵיָהֶם לְאֶרֶץ מְלָאָה כָּל טוֹב,
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו יא) וּבְתִים מְלָאִים כָּל
טוֹב, מֵה הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה?
מְגִרָה נִגָּעִים בְּבִיתוֹ וְהוּא סוֹתֵרוֹ וּמוֹצָא
בּוֹ סִימָן. תורה לה

שֶׁל זָהָב בְּקִירוֹת בְּתִיבָהּ כָּל אֲרֻבָּעִים
שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר - בְּוִיקְרָא
רַבָּה יז, ו: "כִּינֹן שֶׁשְׁמַעוֹ בְּנִגָּעִים
שִׁישְׁרָאֵל בָּאִים עֲלֵיהֶם, עֲמֵדוֹ וְהִטְמִינוּ
מִמוֹנָם בְּבִתִּים וּבְשִׁדּוֹת".
וְעַל־יְדֵי הַנִּגַּע נֹתֵן הַבֵּית וּמוֹצָאָן -
בְּוִיקְרָא רַבָּה שָׁם: "אֲמַר הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־

(לד) וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת - בַּשּׁוּרָה
הִיא לָהֶם שְׁהֲנָעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם -
שֶׁאֵם לֹא כֵן, מֵהוּ "וְנִתַּתִּי נִגַּע צִרְעַת"?
הִי צִרְיָה לֹמֵר: נִגַּע צִרְעַת כִּי תִהְיֶה
(רא"ם). אֲלֹא הַכְּתוּב מִבְּשָׁרְךָ שֶׁעֲתִיד
לְהִיט [נִגַּע צִרְעַת] (רש"י הוריות י א).
לְפִי שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוֹנוֹת

וַיֵּשׁ לְזִמְרָא בְּבֵית דְּבָרֵי הַמִּבְרָא, בְּהַקְדָּם הַקָּשָׁיָא דְלִכְאוּרָה הַלְכָה זֶה הוּא-לִיָּהּ לְהַכְנִים בְּהַלְכוֹת דְּעוֹת קָשְׁעוֹסְק בְּחוּמְרֵי לְשׁוֹן-הָרַע ("כִּי-אֵילֹהִי קִפְרָא בְּעִיקְרָא" וכו'), וּמִדּוּעַ קָתַב אוֹתָהּ בְּהַלְכוֹת צָרַעַת? וַיֵּשׁ לְחִדּוּשׁ, דְּתָרִי גֻּנִי לְשׁוֹן-הָרַע אִיכָא. בְּהַלְכוֹת דְּעוֹת (הַמְדַּבֵּר בְּעֵנִינִים בְּלִיתִי רְצוּנִים שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוֹ) עוֹסֵק בְּלְשׁוֹן-הָרַע הֵבֵא מִחֲמַת מִדּוֹת רְעוֹת שְׂבָאָדָם - שְׁעָקֵר הַחֲסָרוֹן בְּזָה הוּא בְּהִזְק שְׁנִגְרָם עַל-יְדוֹ לְזוּלָתָהּ. אֲבָל כָּאֵן עוֹסֵק הַמִּבְרָא בְּלְשׁוֹן-הָרַע חִיצוֹנִי לְגַמְרִי, שְׂבָא מִתּוֹךְ שִׁיחָה סָתָם לֹא כְּפִנָּה רָעָה. וְעָקֵר הַפִּגְם הוּא בְּאָדָם עֲצָמוֹ, שְׂדִיבּוֹר רַע זֶה פּוֹגֵם בְּנַפְשׁוֹ, כְּמַרְמִים הַנְּבִיאָה שְׂבּוּדָאִי לֹא נִתְּפִנָּה לְגִנּוּתָהּ, וְלֹא הִיא בְּדִיבּוּרָה שׁוֹם הַזֵּק. וְעַל-זֶה אוֹמֵר: דְּבִתְחִלָּה הַלְשׁוֹן-הָרַע הוּא חִיצוֹנִי לְגַמְרִי לְהַאָדָם הַמְדַּבֵּר, וְלִכְפָּר גַּם הַעוֹנֵשׁ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הוּא בְּבִיתוֹ, שְׂאִינוּ חִלְק מִהַאָדָם, וְהוּא הַדְּבָר הַכִּי חִיצוֹנִי - כְּוָשׁוֹ. אֲבָל אִם חֲסִי-וְשָׁלוֹם, מִמְּשִׁיךְ הַאָדָם בְּדַבְּרֵי לְשׁוֹן-הָרַע, הָרַע מִתְחִיל לְחַדּוֹר לְטַבְעוֹ וּלְמִדּוֹתָיו, וְלִכְפָּר נִגְעֵשׁ בְּכָלִי תַשְׁמִישָׁיו שֶׁהֵם קְרוֹבוֹים אֵלָיו יוֹתֵר מִקּוּרוֹת בֵּיתוֹ. וְאִם מִמְּשִׁיךְ לְעַמּוּד בְּרִשְׁעוֹ, הָרִי שְׁהָרַע חוֹדֵר עוֹד יוֹתֵר, וּמִתְבַּטָּא בְּצָרַעַת בְּבִגְדָיו, וְעַד שֶׁהוּא עֲצָמוֹ נִעְשָׂה טָמֵא.

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטר שיחות חלק לב, עמוד 91 - מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

כִּי תִבְאוּ אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְּתִי נֶגַע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֵיהֶם:

בְּשׁוֹרָה הִיא לָהֶם . . לְפִי שֶׁהִטְמִינוּ אֲמּוֹרִיִּים מִטְמוּנוֹת שֶׁל זֶהָ בְּקִירוֹת בְּתִיָּהֶם כָּל מ' שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר. (יד, לו. ובפירוש רש"י)

צָרִיךְ בִּיאור מַה הַכְּרִיחַ אֶת הַמְדַּרְשׁ (שֶׁהוּא מְקוּרָא שֶׁל רַש"י) לְפָרֵשׁ שֶׁהָיוּ מִטְמִינִים "כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר", וְהָרִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁיִּתְּכֵן שֶׁהַטְּמִנָּה הַחֲלָה בְּעַקְבוֹת מַפְלַת סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהָיוּ הָאוֹמוֹת "בְּטוֹחִין עֲלֵיהֶם" (רש"י תחילת בלק), שְׂאֵז נֶאֱחָזוּ בְּפִחַד וְהַחֲלוּ לְהִטְמִין אוֹצְרוֹתֵיהֶם?

וַיֵּשׁ לְזִמְרָא הַבִּיאור בְּזֶה: הַטְּמִנָּה הַמְּמוֹן יֵשׁ בָּהּ דְּבָר וְהִפּוּכִי. מִצַּד אֶחָד, מְגִלָּה הִיא עַל הַפִּחַד שְׂמָא יְבֹאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְחוּם בְּמִלְחָמָה וַיִּקְחוּ אֶת מְמוֹנָם. אֶף מֵאֵידֶךְ, מִרְּאָה הִיא גַּם עַל תַּקְוָה שְׁעוֹד יִשׁוּבוּ לְמִקְוֵמוֹתֵיהֶם, שְׁלִכְךָ מִטְמִינִים הָאוֹצְרוֹת בְּקִירוֹת הַבָּתִּים, שֶׁיַּעֲמוּד לָהֶם הַמְּמוֹן לְכַשִּׁיחָזְרוֹ.

וּבְזֶה יוֹבֵנָה דְּבָרֵי הַמְדַּרְשׁ שֶׁהָיוּ מִטְמִינִים כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה (וְלֹא מִמַּפְלַת סִיחוֹן וְעוֹג). דְּהַטְּמִנָּתָם מִשְׁךָ כָּל הָאַרְבָּעִים שָׁנָה הִיָּתָה מִשּׁוֹם שֶׁכָּבֵר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם יָדְעוּ שִׁישְׂרָאֵל יִחָזְרוּ, שֶׁהָרִי תִּלָּה הַכְּתוּב "דּוֹר רְבִיעִי יִשׁוּבוּ הֵנָּה", בְּ"שָׁלוֹם עוֹן הָאֲמּוֹרִי" [וְיָדְעוּ שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם לְחָזֹר לְאֶרֶץ]. וּמִכָּפָר הַבִּינוּ, שֶׁיִּשְׁיבֵת עִם בְּאֶרְצוֹ תִּלְוִיָּה בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁזֶּה נִתֵּן לָהֶם הַתַּקְוָה שְׂאוֹלִי יְבֹאוּ יוֹם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁלַחוּ גַּם הֵם מֵאֶרֶץ (אִם יִתְנַהֲגוּ שְׂאֵל כְּדָבָעִי), וְאֵז יוֹכְלוּ לְשׁוּב וּלְיִקַּח הַמִּטְמוּנוֹתֵיהֶם. וְזוֹ הַסִּיפָה בְּפִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא לִכְךָ שֶׁהִטְמִינוּ מְמוֹנָם, מַעֲשָׂה הַמְּבִטָּא גַּם תַּקְוָה שֶׁיִּשׁוּבוּ לְקַחְתּוֹ.

(לה) **וּבֹא אֲשֶׁר-לוֹ הַבֵּית וְהַגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כִּנָּעַת נִרְאָה לִי בְּבֵית:**
לֵה וַיִּיתִי דִּדְלִילָה בֵּיתָא וַיְחִי לְכַהֲנָא לְמִיָּקֵר כְּמַכְתָּשָׁא אֲתַחְזִי לִי בְּבֵיתָא:

רש"י: **כִּנָּעַת נִרְאָה לִי בְּבֵית:** (נְגַעִים פ"ב, ת"כ) אֲפִלּוּ תִלְמִיד חֲכָם שֶׁיִּדְרַע שֶׁהוּא נֶגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסֹק דְּבָר בְּרוּר לִזְמַר: 'נֶגַע נִרְאָה לִי', אֱלָא: "כִּנָּעַת נִרְאָה לִי".

(לו) **וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפְנֵו אֶת-הַבֵּית בְּטָרָם יָבֵא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת-הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל-אִשֶּׁר בְּבֵית וְאַחֵר בֵּן יָבֵא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת-הַבֵּית:**
לֵה וַיִּפְסֹד כְּהֵנָּה וַיִּפְנִין יָת בֵּיתָא עַד לֹא יַעוֹל כְּהֵנָּה לְמַחְזִי יָת מַכְתָּשָׁא וְלֹא יִסְתַּאֲב כָּל דִּי בְּבֵיתָא וְכֵתֵר בֵּן יַעוֹל כְּהֵנָּה לְמַחְזִי יָת בֵּיתָא:

רש"י: **בְּטָרָם יָבֵא הַכֹּהֵן וְגו'.** שְׁכָל זְמַן שְׂאִין כֹּהֵן נִזְקֵק לוֹ, אִין שֵׁם תּוֹרַת טְמָאָה. וְלֹא יִטְמָא כָּל-אִשֶּׁר

אשל אברהם - הרב אלאשוייל

שְׂקוּבַע. וּבִמְפָרְשֵׁי רַש"י הוּבָאוּ טַעֲמִים אַחֲרִים. וְאִין כָּאֵן מְקוּמוֹ. תוֹרָה לוֹ (לו) **בְּטָרָם יָבֵא הַכֹּהֵן וְגו' - שְׁכָל זְמַן שְׂאִין כֹּהֵן נִזְקֵק לוֹ - לִרְאוֹת הַנֶּגַע וְלִקְסוֹר הַבֵּית.**

אֲפִלּוּ תִלְמִיד חֲכָם שֶׁיִּדְרַע שֶׁהוּא נֶגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסֹק דְּבָר בְּרוּר לִזְמַר: "נֶגַע נִרְאָה לִי", אֱלָא "כִּנָּעַת נִרְאָה לִי" - שְׂאִין זֶה מִתְּפַקְדּוֹ שֶׁל הַתִּלְמִיד חֲכָם לְפִסּוֹק שְׁזָהוּ נֶגַע, אֱלָא הַכֹּהֵן הוּא

(לה) **כִּנָּעַת נִרְאָה לִי (בְּבֵית) -** בְּדַפּוּס רִאשׁוֹן אִינוּ. וַיֵּשׁ לְיִשְׁבַּב הַגִּיקְסָא שְׂבִפְנִים, כִּי אֶפְשָׁר שְׂבִנְתָּ רַש"י לִזְמַר שְׁזָהוּ דְּקָא בְּנִגְעֵי בְתִים, וְלֹא בְּשָׂאֵר נִגְעִים - רִאֵה הַטַּעַם בְּ"בָאֵר בְּשָׂדָה".

בבית • (ט"ז) שָׁאֵם לֹא יִפְנֹהוּ וַיָּבֵא הַכֹּהֵן וַיִּרְאֶה הַנֶּגַע, נִזְקֵק לְהִסְגֵּר וְכָל מִה שֶׁבָּתוּכוֹ יִטְמָא. וְעַל מִה חֶסֶה תוֹרָה? אִם עַל כָּלִי שְׁטֵף - יִטְבִּילִם וַיִּשְׁהֲרוּ, וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין - יֵאָכְלִם בַּיָּמִי טֹמְאָתוֹ. הֵא לֹא חֶסֶה תוֹרָה אֲלֵא עַל כָּלִי חֶרֶס, שְׁאִין לָהֶם טְהִרָה בְּמִקְוָה.

לִזְוִיחֵי יֵת מִכְתָּשָׁא וְהָא מִכְתָּשָׁא בְּכֹתְלִי
בֵּיתָא פִּתְחֵינן יִרְקֹן אוֹ סִמְקֹן וּמְחִזְיָהוּן מִכִּיד
מִן כְּתָלָא:

(לז) וַיִּרְאֶה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת
שְׁקַעְרוּרֹת וַיִּקְרָקֶת אוֹ אֲדַמְדָּמֹת וּמִרְאִיהֶן שָׁפַל
מִן־הַקִּיר:

כט"ז • שְׁקַעְרוּרֹת • (ט"ח) שׁוֹקְעוֹת בְּמִרְאֵיהֶן.

לח וַיִּפּוֹק כִּהְנָא מִן בֵּיתָא לְתַרַע בֵּיתָא וַיִּסְגֵּר
יֵת בֵּיתָא שְׁבָעָא יוֹמִין:

(לח) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר
אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

לט וַיִּתּוּב כִּהְנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַיִּחְזִי וְהָא
אוֹסִיפֵת מִכְתָּשָׁא בְּכֹתְלִי בֵּיתָא:

(לט) וַיָּשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּרְאֶה וְהִנֵּה פָשָׁה
הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת:

מ וַיִּפְקֵד כִּהְנָא וַיִּשְׁלַפּוּן יֵת אֲבִנָּיָא דִּי בֵּתָן
מִכְתָּשָׁא וַיִּרְמִינן יִתְהוּן לְמַכְרָא לְקִרְתָּא לְאַתְר
מִסְאָב:

(מ) וַצִּוֶּה הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע
וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כס"ז • וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כְּתֻבָּהוּ: 'וַיִּשְׁלַפּוּן', יִטְלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ: (דְּבָרִים כה) 'וַחֲלָצָה נַעֲלוֹ', לְשׁוֹן הַסֵּרָה.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

מתפללים, אָבֵל לֹא בְּכִלִּים שֶׁהִשְׁמִיטוּ
שֶׁלָּהֶם עַד עֵתָּה הָיָה בְּאוֹפֵן תְּמִידִי,
וְכַעַת הַשְׁמִיטוּשׁ הַיָּחִיד שֶׁלָּהֶם יִהְיֶה רַק
בַּיָּמִי טוֹמְאָה. אוֹ מִשׁוֹם שֶׁכִּיּוֹן שִׁיטְרָף
לְקִנּוּת כָּלִי חֶרֶס חֲדָשִׁים, הֲרִי זֶה הַפֶּסֶד
מִמּוֹן, מִדֵּה־שְׁאִינ־כֵּן אֲכָלִים וּמִשְׁקִים
הַדֶּרֶךְ לְקִנּוּתָם תְּמִיד, וְאִין כָּאֵן הַפֶּסֶד
שֶׁסּוֹף סוֹף יֵאָכְלִם בַּיָּמִי טוֹמְאָתוֹ. תוֹרָה לֹא
(לז) שְׁקַעְרוּרֹת - שׁוֹקְעוֹת בְּמִרְאֵיהֶן
- וּמִה שֶׁפְּתוּב אַחֲר־כֶּף: "וּמִרְאֵיהֶן שָׁפַל
מִן הַקִּיר", וְהוּא כְּדִי לֹמַר שֶׁרַק "מִרְאֵיהֶן
שָׁפַל" וְלֹא מִמּוֹן (גרא). וְאִין לְהַקְשׁוֹת
אִיף יִתְכַּן שֶׁנֶּגְעִים אֲדוּמִים אוֹ יְרוֹקִים
יִהְיוּ נִרְאִים שׁוֹקְעִים יוֹתֵר מִהַקִּיר הֶלְכֵן,
כִּי לֹא מִשׁוֹם הֶלְכֵן שֶׁל הַנֶּגַע נִרְאָה
שׁוֹקֵעַ אֲלֵא מִשׁוֹם הִזְהָר שְׁלֹו, וְכִיּוֹן
שֶׁהַנֶּגְעִים הֵם זוֹהָרִים יוֹתֵר מִהַקִּיר
אֲפִילוֹ הֶלְכֵן, לְכֵן הֵם נִרְאִים שׁוֹקְעִים
(באר בשדה). תוֹרָה לח

(מ) וַחֲלָצוּ אֶת הָאֲבָנִים - כְּתֻבָּהוּ: 'וַיִּשְׁלַפּוּן', יִטְלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ
"וַחֲלָצָה נַעֲלוֹ" - דְּבָרִים כה, ט.
לְשׁוֹן הַסֵּרָה. אֶל מְקוֹם טָמֵא -

שֶׁהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן.
וְכָל מִה שֶׁבָּתוּכוֹ יִטְמָא - וַיִּרְאֶה גַם
רַש"י שְׁבֻעוֹת יז, א: "וּפְנֹו אֶת הַבַּיִת,
כְּדִי שֶׁלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית".
וְעַל מִה חֶסֶה תוֹרָה? אִם עַל כָּלִי
שְׁטֵף - כָּל שֶׁאֵר כָּלִים שְׁאִינִם כָּלִי חֶרֶס
מִיִּקְרוֹ "כָּלִי שְׁטֵף", עַל שֶׁם שִׁישׁ לָהֶם
טְהִרָה בְּמִקְוָה (רש"י חולין כה, א).
וַיִּטְבִּילִם וַיִּשְׁהֲרוּ - רָאָה גַם רַש"י חוֹלִין
מט, ב: "וְאִם תֹּאמַר כָּלִי עֲצִיּוֹ בְּגָדֵיו
וּמִתְכָּת - מִטְבִּילֵן וְהֵם טְהוֹרִים".
וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין - יֵאָכְלִם
בַּיָּמִי טוֹמְאָתוֹ, הֵא לֹא חֶסֶה תוֹרָה
אֲלֵא עַל כָּלִי חֶרֶס, שְׁאִין לָהֶם טְהִרָה
בְּמִקְוָה - אֲלֵא שֶׁבִּידָה, כְּדִלְעִיל יא, לג
וּבְרַש"י שָׁם. וַיִּרְאֶה גַם רַש"י יוֹמָא לט,
א, וְשָׁם מְסִים: "וְאִם כֵּן חֶסֶה עַל מִמּוֹן
קַל, כִּל־שֶׁכֵּן עַל מִמּוֹן חֲשׁוֹב. אִם כֵּן
חֶסֶה עַל מִמּוֹן שֶׁל צָרִי עֵין, קַל־חֲזוּמֵר
עַל מִמּוֹן שֶׁל צִדִּיקִים". וּמִה שֶׁלֹא אָמַר
בְּכָלִי חֶרֶס שֶׁשִּׁשְׁתִּימֵשׁ בָּהֶם בְּטוֹמְאָתוֹ,
יֵשׁ לֹמַר מִשׁוֹם שְׁאִין זֶה עֲצָה אֲלֵא
לְאֲכָלִין וּמִשְׁקִין שֶׁלֹאֲחֵר אֲכִילָה הֵם

אִין שָׁם תוֹרַת טָמְאָה - רָאָה גַם רַש"י
לְעִיל יג, ג.
וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית - שְׁאֵם
לֹא יִפְנֹהוּ וַיָּבֵא הַכֹּהֵן וַיִּרְאֶה הַנֶּגַע
וְנִשְׁבוּ הַסִּמְנִים הַמְתוֹאָרִים בְּפִסּוֹק לו.
נִזְקֵק לְהִסְגֵּר - כְּדִלְקֵמֹן פִּסּוֹק לח.
וּמִשְׁמַע שְׁמִיד שֶׁהַכֹּהֵן רוֹאֶה הַנֶּגַע
וְהַחֲלִיט לְהִסְגִּירוֹ, צִרִּיף הַכֹּהֵן לְהִסְגִּירוֹ
תִּיכָף וּמִיד, וְלִכֵּן לֹא נִתֵּן לְפִנּוּת אֶת
הַבַּיִת בֵּין רֵאִית הַכֹּהֵן לְהִסְגִּרָתוֹ בְּפוֹעַל.
אִף הָרִא"ם וְהַגֹּר אֲרִיזָה כְּתָבוּ, שְׁעוֹד
לְפָנֵי שֶׁהַכֹּהֵן הִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת בְּפוֹעַל,
בְּרִגַע שֶׁהַבַּיִת נִזְקֵק לְהִסְגֵּר, נִטְמָא כָּל
אֲשֶׁר בְּבֵית מִיד. אִף מִלְשׁוֹן רַש"י
בְּהַמְשָׁף "וְכָל מִה שֶׁבָּתוּכוֹ יִטְמָא"
בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, מִשְׁמַע שֶׁרַק בְּשִׁיּוֹסְגֵר
הַבַּיִת בְּפוֹעַל יִטְמָא כָּל מִה שֶׁבָּתוּכוֹ.
וַיִּרְאֶה גַם לְשׁוֹן רַש"י חוֹלִין מט, ב:
"שְׁאִמְרָה תוֹרָה לְהַמְתִּין, שֶׁלֹא יִרְאֶה
הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יֵאמַר טָמֵא, עַד
שִׁיְהִיו הַכָּלִים נִפְנִין". וַיִּרְאֶה גַם רַש"י
לְעִיל יג, ו בְּנִגְעֵי אָדָם: "הוֹאִיל וְנִזְקֵק
לְהִסְגֵּר נִקְרָא טָמֵא", וְשֶׁם מְדוּבָר לְאַחֵר

אֶל־מָקוֹם טָמֵא • (ח"ט) מָקוֹם שֶׁאֵין טְהוּרוֹת מְשַׁתְּמָשׁוֹת שָׁם. לְמִדָּה הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מְטַמְּאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטרשיחות חלק לג, עמוד 10 ואילך - מותוך 'לקראת שבת'

ב' גדרים בשבניות לרשע

ונזה הכהן וחלצו את האבנים (יד, כז)

וחלצו - מלמד ששניהם חולצים, מפאן אמרו אי לרשע אוי לשכנו (תורת כהנים על הפסוק) במפרשים מצינו כמה פרושים בדין "שניהם חולצים":

רש"י כותב (סוף מסכת סוכה דבורהמתחיל אוי לרשע, ועוד) "בתורת כהנים תניא, וחלצו את האבנים, נגע באבן שבמקצוע, שניהן חולצין". והינה, דפירוש דין זה לשיטתו הוא, שאם נראה נגע באבן שבמקצוע, שהוא אבן הנראה בב' בתים, חייבים לחלוץ את האבן כולה, אף את חלק האבן שבבית שלא נראה בו הנגע.

אף יש מפרשים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק יג משנה ב) שגם אם נראה נגע בכתל שבין ב' בתים, חייב גם השכן לחלוץ את האבנים שבכותל ביתו שפנגד הנגע, אף שבביתו לא נראה הנגע, וגם לא נגע הנגע באבניו.

ויש לפרש דדבר זה תלוי בפירוש הפלל ד"אוי לרשע אוי לשכנו", דיש לומר בב' אופנים:

א. רשע הגר בסמיכות למישהו, פועל שינוי לרעה במעשי השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי הרשע יפעול עליו לרעה. ב. השכינות לרשע הרי היא סימן שגם השכן דומה לו, דזה שגרים זה ליד זה הוא מפני שדומים הם אחד לשני. וזהו "אוי לשכנו", כי השכינות לרשע מראה שגם השכן באמת דומה הוא להרשע.

והוא הדבר באבן המנוגע. לדעת רש"י הרשע פועל רק על מעשי השכן. ואם כן, רק אבן שנדבק בו הנגע חייבים לחלצו, דאז אמרינו דחלק המנוגע שבאבן פועל גם על חלק השני שיהיה מנוגע.

מהשאין כן אם מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם לא נראים האנשים פדומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה שבאמת דומים הם, הנה בענייננו, גם אם לא נראה הנגע כלל באבנים אלו, יש להוכיח מכך שסמוכים הם לאבן המנוגע, שגם אבנים אלו שייכות לנגע. ולכן חייבים לחלצם.

(מא) ואת הבית יקצע מבית סביב וישפכו את העפר

אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:

מא ואת ביתא יקלפון מגיו סחור סחור וירמוזו ית עפרא די קליפו למברא לקרשא לאתר מסאב:

ח"ט • יקצע • (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית • (ח"ט) מבפנים. סביב • סביבות הנגע. בתורת כהנים נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו • לשון קצה, אשר קצעו בקצוע הנגע סביב.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(רא"ם). וראה רש"י עירובין נא, א: "יקלף עפר הבית סביב הקיר", וכנראה פונתו סביב הנגע שבקיר.

הקצו - לשון קצה, אשר קצעו בקצות הנגע "סביב" - כלומר, "הקצו" פירושו קצה, אלא כיון שהמכון הוא הקציעה ולא הקצה, לכן הוסיף רש"י "אשר קצעו" (רא"ם). או יש לומר שתחילה מפרש רש"י את המילה (לשון קצה), ואחר כך מפרש את הענין. ואולי אפשר לומר גם, שאמנם "הקצו" פירושו מלשון קצה, אף יש במשמעה גם מלשון קיצוע (ראה רש"י חבוקק ב, י שהוא לשון שליפה וקילוף). ונמצא שפירוש "אשר הקצו" הוא: "אשר קצעו בקצות הנגע". תורה מכ

בבא קמא טו, ב: לשקצון - דרומי"ר בלע"ז. אף באוצר לעני רש"י שם כתב שהיא גירסא משובשת, וצריך להיות: רודוני"ר, כמו כאן.

בלעז. ובלשון משנה יש הרבה - כלומר, אף שבמקרא היא נזכרת רק כאן, אין זו מלה שאינה רגילה לשימוש (הרב).

מבית - מבפנים - ולא מלשון בית (מהבית).

סביב - סביבות הנגע - ולא סביבות הבית כמשמעות לשון הכתוב.

בתורת כהנים נדרש כן - אף שאין כן משמעות לשון הפסוק לפי פשוטו.

שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע - ודורשים כן מיתור תיבת "סביב", שאם הכונה על כל הבית, הרי כבר נאמר ואת הבית יקציע, ומדוע "סביב"?

מקום שאין טהרות משתמשות שם - כדי שהאבנים לא יטמאו את הטהרות, ולא שישליכן למקום שהוא טמא ממש.

למדה הכתוב שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו - ולכן נאמר "אל מקום טמא", אף שאין צריך להשליכן במקום שהוא כבר טמא, אלא ללמדנו שהמקום טמא מפאן ולהבא, בעוד האבנים שם (רא"ם). אבל אם ניטלו משם אין המקום טמא, שכן הקרקע אינה מקבלת טומאה, וכשעודן בו המקום מטמא בגלל הנגע שיש באבנים, וכמו בית המנוגע

(גרא). תורה מא

(מא) **יקצע - רודוני"ר -** rodonier, לכרסם, לקצץ. וכאן הוא במשמעות קילוף, כדלקמן ברש"י. וראה רש"י

(מב) וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיָאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וְעָפָר אַחֲרֵי יָקָח וְטָח אֶת־הַבֵּית:

מב ויטבין אבניא אחרנין ויעלו באתר
אבניא ועפר אחרן יטב וישוע ית ביתא:

(מג) וְאִם־יָשׁוּב הִנֵּנִי וּפָרַח בְּבֵית אַחֲרֵי חֲלִץ אֶת־
הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַפּוֹחַ:

מג ואם ישוב הנהגה ופרח בבית אחר חלץ את
האבנים ויטבין ית אבניא ובתר דקליפו ית ביתא
ובתר דיתשע:

כ"א הקצות • לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלץ את־האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלץ, והוא משקל לשון כבד, כמו 'כפר', 'דבר'. ואם ישוב הנהגה וגו' • (ת"כ) יכול חזר בו ביום, והא טמא? תלמוד לומר: "ושב הפה", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

(מד) וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנִיחַ פֶּשֶׁה בְּבֵית צֹרַעַת
מִמַּאֲרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:

מד וייעול כהנא ויחזי והא אוסף מכתשא
בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב
הוא:

כ"ב וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנִיחַ פֶּשֶׁה • (ת"כ) יכול לא יהא החזיר טמא, אלא אם־כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת" בביתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בבגדים: מה להלן טמא את החזיר אף־על־פי שאינו פושע, אף כאן טמא את החזיר אף־על־פי שאינו פושע. אם־כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את־הבית" היה לו לכתב אחר: "ואם־ישוב הנהגה... וראה ונהנה פשה"?! הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(מג) הקצות - לשון העשות - מבינן נפעל, שהבית קבל הקציעה בקצות הנהגה (רא"ם). ומה שכתוב "את הבית", אף שבנין נפעל אינו מקבל "את", משום שהדבר נעשה על ידי אחרים (גא). ובספר "הזכרון" כתב שכונת רש"י לומר שהוא לשון מקור. וראה עוד רש"י בראשית מ, כ. לעיל יג, נה. לקמן כו, לה.

וכן "הפוח" - לשון העשות. אבל "חלץ את האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלץ - ואינו לשון מקור אלא לשון עבר (ספר הזכרון). והוא משקל לשון כבד - ולכן הלמד דגושה.

כמו: כפר, דבר - ראה גם רש"י תהלים לח, ג.

ואם ישוב הנהגה וגו' - יכול חזר בו ביום יהא טמא - והבית יצטרף נתיצה באמור לקמן בפסוק מה (רא"ם).

תלמוד לומר: "ושב הפה" - לעיל פסוק לו.

"ואם ישוב" - כאן.

מה שיבה האמורה להלן לסוף שבוע - באמור "ושב הפה" ביום

א: "מרבין נתיצה לנגע החזיר ואף־על־פי שלא פשה".

אם כן, מה תלמוד לומר "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את הבית" - פסוק מה.

היה לו לכתב אחר "ואם ישוב הנהגה" - פסוק מג. כלומר, שאם ישוב הנהגה בסוף שבוע, אף־על־פי שלא פשה יותר מהנהגה הקודם, הרי זה נותן את הבית, ככתוב בפסוק מה.

"וראה ונהנה פשה" - פסוק מד. הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון - ומסגירו שבוע שני.

ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה - ראה גם רש"י עירובין נא, א: "אף־על־גב דהאי קרא בתריה דיאם ישוב הנהגה" כתיב, דמשמע דנגע החזיר קאי, מפקינן ליה מהאי משמעות, והאי יבא הכהן וראה ונהנה פשה, דמשמע דבעי פשיון, מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני.

שלא פרש בו הכתוב למעלה - פסוק לו.

השביעי.

אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע

- למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה, אם חזר הנהגה [אף־על־פי שלא פשה] - נותנו, ואם לא חזר - מטהרו (רש"י עירובין נא, א. וכן מבואר ברש"י שבפסוק הבא, שפסוק מה צריך לבוא מיד אחר פסוק מג). אבל אם חזר בו ביום אינו טמא, אלא אם־כן נשאר הנהגה עד סוף השבוע (גא). תורה מד

(מד) ובא הכהן וראה ונהנה פשה - יכול לא יהא החזיר טמא אלא אם כן פשה? נאמר "צרעת ממארת" בביתים - בפסוק זה.

ונאמר "צרעת ממארת" בבגדים - לעיל יג, נא.

מה להלן טמא את החזיר אף־על־פי שאינו פושע - ראה 'תורת כהנים' תזריע על הפסוק (לעיל יג, נה) "פורחת היא" - "היא כמות שהיתה", שלא צריכה שתפשה יותר.

אף כאן טמא את החזיר אף־על־פי שאינו פושע - וצריך נתיצה באמור בפסוק מה. וראה גם רש"י עירובין נא,

בראשון ופֿשֿה בשני. ומה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִתְּצֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁסָּמַךְ לוֹ: "וְנִתַּן אֶת-הַבֵּית?" תִּלְמֹד לומר: "וְשֵׁב הַכֹּהֵן", "וְכָא הַכֹּהֵן", נִלְמַד בִּיאָה מְשִׁיכָה; מֵה שִׁיכָה חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ, אִף בִּיאָה חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ. וְאִם חֲזָר, נִתַּן. לֹא חֲזָר, טָהוּר (ת"ס). וּמִנֵּין שָׁאֵם עָמַד בָּזָה וּבָזָה, חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ? תִּלְמֹד לומר: ("וְכָא") "וְאִם בָּא יָבֵא", בְּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר? אִם בְּפִשְׁה בְּרָאשׁוֹן, הָרִי כֶּכֶר אָמור. אִם בְּפִשְׁה בְּשֵׁנִי, הָרִי כֶּכֶר אָמור. הָא אֵינוֹ אָמור: ("וְכָא"), "וְאִם בָּא יָבֵא", אֲלֵא אֵת שָׁבֵא בְּסוֹף שָׁבוּעַ רָאשׁוֹן וְכָא בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי "וְרָאָה וְהָנָה לֹא-פִשְׁה", זֶה הָעוֹמֵד מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִפְטֹר וְיִלְךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב כָּאן: "וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבֵּית?" תִּלְמֹד לומר: "כִּי נִרְפָּא הִנָּגַע", לֹא טָהַרְתִּי אֲלֵא אֵת הִרְפָּאוֹי. מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? 'בִּיאָה' אָמורה לְמַעַלָּה וְ'בִיאָה' אָמורה לְמַטָּה: מֵה בְּעִלְיוֹנָה חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ דְּגָמַר לָהּ זֶהוּ שִׁיכָה זֶהוּ בִיאָה, אִף בַּתְּחִלָּתָהּ כֶּךָ וְכו' כְּדֵאִיתָא ב'תוֹרַת כֹּהֲנִים'. גָּמַר שֶׁל דְּכָר: אֵין נִתְּצָה אֲלֵא בְּנִגְעַת הַחֲזָר אַחֵר חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה, וְאֵין הַחֲזָר צָרִיךְ פְּשִׁיזוֹן. וְסָדֵר הַמִּקְרָאוֹת כֶּךָ הוּא: "וְאִם-יָשׁוּב", "וְנִתַּן", "וְהִכָּא אֶל-הַבֵּית", "וְהֵאֱכִיל בַּבֵּית", "וְכָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנָה פִּשְׁה". וְדָבָר הַכְּתוּב בְּעוֹמֵד בְּרָאשׁוֹן, שְׁנוֹתָן לוֹ שָׁבוּעַ שְׁנִי לְהִסְגְּרוֹ, וּבְסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי לְהִסְגְּרוֹ בָּא וְרָאָה שֶׁפִּשְׁה, וּמֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ. חֲזָר - נִתַּן, לֹא חֲזָר - טַעוֹן צִפְרִים, שָׁאֵין בְּנִגְעִים יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת. וְאִם-בָּא

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לזו. וְרָאָה רַשִׁי הוֹרִיזוֹת ח, ב: "דִּקְהָא דְּכִתִּיב וְשֵׁב הַכֹּהֵן, לֹא תִימָא: וְשֵׁב הַכֹּהֵן מִבֵּית הַמִּנְגֹּעַ לְבִיתוֹ, אֲלֵא הִכִּי הוּא: וְשֵׁב הַכֹּהֵן מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַמִּנְגֹּעַ, דִּקְהָא שִׁיכָה זֶה הוּא בִיאָה לְבֵית הַמִּנְגֹּעַ".

אִף בַּתְּחִלָּתָהּ כֶּךָ וְכו' - חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ.

כְּדֵאִיתָא ב'תוֹרַת כֹּהֲנִים'. גָּמַר שֶׁל דְּכָר: אֵין נִתְּצָה אֲלֵא בְּנִגְעַת הַחֲזָר אַחֵר חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה, וְאֵין הַחֲזָר צָרִיךְ פְּשִׁיזוֹן. - הָאָמור בְּפִסּוּק מֵה.

וְסָדֵר הַמִּקְרָאוֹת כֶּךָ הוּא: "וְאִם יָשׁוּב" - פְּסוּק מֵג.

"וְנִתַּן" - פְּסוּק מֵה.

"וְהִכָּא אֶל הַבֵּית" - פְּסוּק מו.

"וְהֵאֱכִיל בַּבֵּית" - פְּסוּק מו.

"וְכָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנָה פִּשְׁה" - פְּסוּק מֵד.

וְדָבָר הַכְּתוּב - בְּפִסּוּק מֵד.

בְּעוֹמֵד בְּרָאשׁוֹן שְׁנוֹתָן לוֹ שָׁבוּעַ שְׁנִי לְהִסְגְּרוֹ, וּבְסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי לְהִסְגְּרוֹ

כָּא וְרָאָהוּ שֶׁפִּשְׁה. וּמֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ, חֲזָר - נִתַּן, לֹא חֲזָר - טַעוֹן צִפְרִים

- לְטָהַרְתּוֹ. שָׁאֵין בְּנִגְעִים יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת

- וְלָכֵן אִם לֹא חֲזָר בְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ הַשְּׁלִישִׁי, טַעוֹן צִפְרִים מֵד, וְלֹא צָרִיךְ

לְהִתְמַיֵּן מֵעֵבֶר לְשָׁבוּעַ הַשְּׁלִישִׁי. אִף צָרִיךְ עֵיוֹן לְמָה הִיָּה נִתָּן לְהִבִּין שְׁצָרִיךְ

לְהִתְמַיֵּן יוֹתֵר מִשְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי. וְרָאָה רַשִׁי עֲרִכִּין ח, ב.

חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ - שָׁבוּעַ שְׁלִישִׁי.

תִּלְמֹד לומר: "וְכָא" - פְּסוּק מֵד.

"וְאִם בָּא יָבֵא" - פְּסוּק מֵה.

בְּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר - בְּפִסּוּק מֵה.

אִם בְּפִשְׁה בְּרָאשׁוֹן - הָרִי כֶּכֶר אָמור - פְּסוּק לט.

אִם בְּפִשְׁה בְּשֵׁנִי - הָרִי כֶּכֶר אָמור - פְּסוּק מֵד.

הָא אֵינוֹ אָמור: ("וְכָא") - בְּכִמָּה כְּתִיב־יָד וּדְפוֹסִים לֹא גוֹרָסִים אוֹתָהּ, וְכֵן הָרָא"ם אֵינוֹ גוֹרָסָה, שְׁהָרִי הַפְּסוּק

"וְכָא הַכֹּהֵן" מְדַבֵּר בְּפִשְׁה בְּשֵׁנִי כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, וְהִלְיִמוֹד כָּאן הוּא מִזָּה

שֶׁכְּתוּב "בָּא יָבֵא", שְׁתֵּי בִיאוֹת. "וְאִם בָּא יָבֵא" - בְּכִפּל לְשׁוֹן.

אֲלֵא אֵת שָׁבֵא בְּסוֹף שָׁבוּעַ רָאשׁוֹן וְכָא בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי, "וְרָאָה וְהָנָה לֹא פִשְׁה" - פְּסוּק מֵה.

זֶה הָעוֹמֵד מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ, יָכוֹל יִפְטֹר וְיִלְךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב כָּאן - פְּסוּק מֵה.

"וְטָהַר .. אֶת הַבֵּית?" תִּלְמֹד לומר - פְּסוּק מֵה.

"כִּי נִרְפָּא הִנָּגַע", לֹא טָהַרְתִּי אֲלֵא הִרְפָּאוֹי - שְׁנִסְתַּלַּק הִנָּגַע, וְזֶה אֵינוֹ רְפוּי, שְׁהָרִי עֲדִין הִנָּגַע עוֹמֵד בְּעֵינוֹ.

מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? בִּיאָה אָמורה לְמַעַלָּה - פְּסוּק מֵד.

וְכִיאָה אָמורה לְמַטָּה - פְּסוּק מֵה.

מֵה בְּעִלְיוֹנָה חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ, דְּגָמַר לָהּ: זֶהוּ שִׁיכָה זֶהוּ בִיאָה - שְׁלֹשָׁתָן אוֹתָהּ מִשְׁמַעוֹת,

וּמִמִּילָא נִתָּן לְלִמּוֹד 'גְּזִירָה-שְׁוֵה' מִזֶּה

כְּלוֹם בְּעוֹמֵד בְּעֵינוֹ בְּשָׁבוּעַ רָאשׁוֹן, וְלִמּוֹד כָּאן בְּפִשְׁוֹן זֶה שְׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בְּעוֹמֵד בְּרָאשׁוֹן וּפִשְׁה בְּשֵׁנִי, וּמֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יָכוֹל יִתְּצֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁסָּמַךְ לוֹ - פְּסוּק מֵה.

"וְנִתַּן אֶת הַבֵּית?" תִּלְמֹד לומר: "וְשֵׁב הַכֹּהֵן" - פְּסוּק לט.

"וְכָא הַכֹּהֵן" - פְּסוּק מֵד. נִלְמַד בִּיאָה מְשִׁיכָה - כִּינּוּ דְשִׁיכָה

וּבִיאָה חֲדָא מִילְתָּא הִיא, דְּתַרְוִיחָהּ מִשְׁמַע שָׁבֵא מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַמִּנְגֹּעַ - דְּנִינֵין 'גְּזִירָה שְׁוֵה' מִינְהוּ רַשִׁי עֵיזְבִּין נָא.

א. שְׁכֵן "וְהוּא בִיאָה זֶהוּ שִׁיכָה" (לשון רש"י לַמָּוָה, לְשִׁתִּיקָהּ אוֹתָהּ מִשְׁמַעוֹת.

מֵה שִׁיכָה - בְּסוֹף שָׁבוּעַ רָאשׁוֹן וְרָאָה שֶׁפִּשְׁה הִנָּגַע.

חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח - כְּדִלְעִיל פְּסוּקִים לט-מב.

וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ - כְּדִלְעִיל בְּרַשִׁי פְּסוּק מֵג. וְרָאָה רַשִׁי נִזִּיר ה, א: "וְנוֹתֵן שָׁבוּעַ לְהִסְגְּרוֹ". מִשְׁמַע שֶׁבְּשָׁבוּעַ זֶה הַבֵּית מוֹסְרָה.

אִף בִּיאָה - בְּסוֹף שָׁבוּעַ שְׁנִי וְרָאָה שֶׁפִּשְׁה הִנָּגַע.

חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ, וְאִם חֲזָר - הִנָּגַע.

נִתַּן - כְּאָמור בְּפִסּוּק מֵה.

לֹא חֲזָר - טָהוּר - כְּאָמור בְּפִסּוּק מֵה. וּמִנֵּין שָׁאֵם עָמַד בָּזָה וּבָזָה - בְּשָׁבוּעַ

רָאשׁוֹן וּבְשָׁבוּעַ שְׁנִי, שְׁכֵן עַד עֵתָהּ בִּיאָרְנוּ בְּפִשְׁה בְּשָׁבוּעַ רָאשׁוֹן אוּ

בְּשָׁבוּעַ שְׁנִי, וְכַעַת מְבָאֵר מֵה דִּין הָעוֹמֵד בְּשֵׁנִי הַשָּׁבוּעוֹת.

יבא • לסוף שבוע שני. ורָאָה וְהָנָה לֹא פָשָׁה • מקרא זה בא ללמד בעומד בעניו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי, ואין רפאוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם-בא יבא", בשני, "ורָאָה וְהָנָה לֹא פָשָׁה", יטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את הבית וטהר הכהן את הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פֶּרַשׁ על החוזר שטעון נתיצה.

מה ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביתא ונפק למבא לקרתא לאתר מסאב:

(מה) ונתן את הבית את-אבניו ואת-עציו ואת כל-עפר הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:

מו ודייעול לביתא כל יומין דיסגר יתה יהי מסאב עד ומשא:

(מו) והבא אל-הבית כל-ימי הסגר אתו וטמא ער-הערב:

הש"ס כל-ימי הסגר אתו • (ת"כ) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "כל-ימי". וטמא ער-הערב • (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד לומר: "והאכל בבית יכבס את-בגדיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין?

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

תלמוד לומר - פסוק מז. "והאכל בבית יכבס את בגדיו" - שנתנה תורה שיעור שהיהו כדי סעודה, דכתבי והאכל בבית יכבס את בגדיו, והלכה למשה מסיני דחצי כבר של שמונה ביצים הוא סעודה (רש"י עירובין ד, א).

אין לי אלא אבל, שוכב מנין? תלמוד לומר - פסוק מז. "והשוכב". אין לי אלא אבל ושוכב, לא אבל ולא שוכב - אלא עומד או יושב ושהה כן בשיעור אכילת פרס. מנין? תלמוד לומר: "יכבס .. יכבס" - שתי פעמים כתיב "יכבס בגדיו" (רש"י סוכה ה, א).

רבה - לרבות את כל מי ששהה בבית בשיעור אכילת פרס, שטעון כיבוס בגדים. וראה רש"י ברכות מא, ב: "הנכנס בו ונושא את בגדיו עמו שלא בדרך מלבושו - אין אלו בגדיו, וטמאים מיד, שאף בהן אני קורא 'הבא אל הבית', וכשהוא לבוש בהן - בעי שהיה".

אם כן - אם הוספנו לרבות הכל (רש"י סוכה שם).

שנגזר עליו הסגר, ירדה עליו טומאה והנכנס בו טמא, אבל אותם הימים שהוא חולץ וקוצה וטח, אינו מטמא בביאה עד שיתחיל למנות השבוע שניתן לו להסגר, שאז ירדה עליו טומאה מפני ההסגר (רא"ם).

יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו - כלומר כשהחלט הבית לנתיצה, חזר אחר חליצה וקיצה וטיחה ונתינת שבוע ולא נתן, רק קלפו, שלא יהיה טמא כיון שקלף את נגעו (ע"פ חזקוני רא"ם).

תלמוד לומר: "כל ימי" - כל, לרבות המוחלט, שאף לאחר שקלף נגעו והוציא את האבנים שבהן הנגע, הוא מטמא בביאה, דכיון דלנתיצה קאי, הוי כל הבית טמא (רא"ם).

וטמא ער הערב - מלמד שאין מטמא בגדים - שלא כתוב בבוס בגדים (רש"י ברכות מא, א).

יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס - אם נכנס לבית ושהה שם בשיעור זמן אכילת חצי ככר, שהוא בשיעור אכילת ארבע ביצים (ראה רש"י ברכות לו, ב), האם גם אז נאמר שלא וטמא בגדים.

"ואם בא יבא" לסוף שבוע שני "ורָאָה וְהָנָה לֹא פָשָׁה" - פסוק מח.

מקרא זה בא ללמד בעומד בעניו בראשון ובשני - כמבאר לעיל.

מה יעשה לו? יכול יטהרנו כמשמעו של מקרא "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפוי, ואין רפוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע, אבל זה טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם בא יבא" בשני "ורָאָה וְהָנָה לֹא פָשָׁה" - וטיחנו - מזה שאומר בהמשך "ואחרי הטוח את הבית", משמע שמדובר שטחו (רא"ם).

ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי, ואחרי הטח את הבית וטהר הכהן את הבית, אם לא חזר לסוף השבוע "כי נרפא הנגע". ואם חזר - כבר פֶּרַשׁ על החוזר שטעון נתיצה.

השלישי. תורה מה

(מו) כל ימי הסגר אתו - ולא ימים שקלף את נגעו - פירוש: כל אותן הימים שהבית מוסגר, מאחר

שיעור יומי ליום שישי ה' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת תזריע-מצורע עא
תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס",
"יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא) *

מז ודינשכוב בביתא יצבע ית לבושהי
ודינכול בביתא יצבע ית לבושהי:

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא
אוסף מכתשא בביתא פתר דישוע ית ביתא
וידכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:

מט ויפס לדכאה ית ביתא תרתין צפרין
ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא:

נו ויכוס ית צפרא חדא למאן דחספ על מי
מבוע:

נא ויפס ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע
זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא
דצפרא דנכיסא ובמי מבוע וידי לביתא
שבע זמנין:

נב וידי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא
ובצבע זהורי:

נג וישלח ית צפרא חיתא למפרא לקרמא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידיכי:

נד דא אורייתא לכל מכתש סגירותא
ולנתקא:
נה ולסגירות לבושא ולביתא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

ולצרעת הבגד ולבית (יד, נה) כתב הספורנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתיים, עד שאמרו קצתם ז"ל
שלא היו לעולם". ויש לבאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה' שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה בתכלית, והרע הוא רק
בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס, שאין אנשים כאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מובן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני
בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שכן איש לא הגיע לדרגה זו.

ולשאת ולספחת ולבהרת: (נו) **ני ולעמקא ולעדיא ולבהרא:**

אשל אברהם - הרב אלאשילי

כהנים' מקרא, דהאי אוכל לאו אכילה
ממש הוא, אלא שישקא כדי שיעור
אכילה". תורה מז

סו, א. וכן (בשנינוי לשונות): ברש"י
ברכות שם. פסחים שם. סוכה שם. וכן
(בקצרה) ברש"י עירובין ד, א: "והאוכל
בבית יכבס את בגדיו, ודרשין בתורת

למה נאמר אוכל ושוכב? לתן שיעור
לשוכב כדי אכילת פרס - שאין טעון
כיבוס בגדים עד שישקא כדי אכילה
(רש"י סוכה שם). וראה גם רש"י עבודה זרה

(נו) **לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר וְזֹאת תוֹרַת**
הַצָּרַעַת: פ
 נז לאֲלֶפֶת בְּיוֹמָא מִסָּבָא וּבְיוֹמָא דְכָּנֵא דָא
 אוֹרִיתָא דְסִגְרִיתָא:

נשי"א לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר וְזֹאת תוֹרַת הַצָּרַעַת.

טו (א) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:**
 א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) **דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵיהֶם אִישׁ אִישׁ**
כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָבָה טָמֵא הוּא:
 ב מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר
 גבר ארי יהי דאיב מבשרה דזבה מסאב
 הוא:

נשי"א **כִּי יִהְיֶה זָב** • יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר
 שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה
 קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה. אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה
 חמורה - זיבה. **זָבָה טָמֵא** • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זב דומה למי בצק של שעורין
 ודחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מִטְמְאָה טָמֵאָה חֲמוּרָה - זִיבָה -
 שצריכה שבועה נקיים והבאת קרבן.
 כלומר, ממקום שיצא ממנה טומאה
 קלה שהיא דם נדושה, מאותו מקום
 היא מטמאה טומאה חמורה, היא דם
 זיבתה.

אִף הַזָּב, מִמְּקוֹם שֶׁמִּטְמָא טָמֵאָה
קֵלָה - קָרִי, מִטְמָא טָמֵאָה חֲמוּרָה
- זִיבָה. זָבָה טָמֵא - לָמַד עַל הַטָּהָה
שֶׁהִיא מִטְמָאָה - כלומר, שהטיפה
 עצמה שוב ממנו טמאה (רש"י נדה מג. ב),
 ולא שרק הזב עצמו טמא, מצד שזב
 ממנו הטיפה. ודיק רש"י לכתוב
 "מטמאה", כי בנחתו שהטיפה מטמאה
 אחרים במגע ובמשא (ראה נדה נה. א.ג.).
 וראה גם רש"י בבא קמא כה, א:
 "מטמא במגע ובמשא בטיפה של זוב".
זָב דּוּמָה לְמִי בָצֵק שֶׁל שְׁעוּרִין,
וְדַחֲוִי - נפרד ואינו קשור (רש"י נדה לה. ט.).
וְדוּמָה - בזה שאינו קשור (ע"פ רש"י יומא

מפרש את הפתוב קף: להורות הפך
 ביום שהמצורע טמא "אינה יום
 מטהרו", ולהורות הפך ביום
 שהמצורע טהור "אינה יום מטמאו".
 ודוחק. תורה א

(ב) **כִּי יִהְיֶה זָב - יוֹבֵל "זָב" מִכָּל**
מְקוֹם - אפילו מפיו, מחטמו ומאזנו
 (רא"ם).

יְהֵא טָמֵא? תִּלְמוּד לומר "מבשרו",
וְלֹא כָּל בְּשָׂרוֹ - אף עדין אין אנו
 יודעים מאינה חלק מבשרו בן מטמא,
 וכפי שיבאר.

אֲחֵר שֶׁחֵלַק הַכְּתוּב בֵּין בְּשָׂר לְבָשָׂר
זְכִיתִי לָדִין - מעתה אני רשאי ללמוד
 מדין [זיבה] (ע"פ רש"י חולין עח. ב.). אכל לולא
 חילק הכתוב בין בשר לבשר לא היה
 ניתן ללמוד זב מוזה, שכן היה ניתן
 לפרוץ: מה לזבה שאינה מטמאה אלא
 בשלש ראיות בשלשה ימים, תאמר
 בזב שהוא מטמא בשלש ראיות ליום
 אחד, אם בן יטמא מכל מקום (תורה
 כהנים).

טָמֵא זָב וְטָמֵא זִיבָה - ושניהם
 טומאתם משום זיבה.

מֵה זָבָה, מִמְּקוֹם שֶׁהִיא מִטְמָאָה
טָמֵאָה קֵלָה - נְדָה - שאינה צריכה
 שבועה נקיים והבאת קרבן.

(נו) **לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר וְזֹאת תוֹרַת**
הַצָּרַעַת: פ
 נז לאֲלֶפֶת בְּיוֹמָא מִסָּבָא וּבְיוֹמָא דְכָּנֵא דָא
 אוֹרִיתָא דְסִגְרִיתָא:
 נשי"א **כִּי יִהְיֶה זָב** • יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר
 שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה
 קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה. אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה
 חמורה - זיבה. **זָבָה טָמֵא** • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זב דומה למי בצק של שעורין
 ודחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת.
 נשי"א **כִּי יִהְיֶה זָב** • יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר
 שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה
 קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה. אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה
 חמורה - זיבה. **זָבָה טָמֵא** • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זב דומה למי בצק של שעורין
 ודחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת.
 נשי"א **כִּי יִהְיֶה זָב** • יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר
 שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה
 קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה. אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה
 חמורה - זיבה. **זָבָה טָמֵא** • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זב דומה למי בצק של שעורין
 ודחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוותרת.

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאַת בּוֹזֵב רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוּבוֹ אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזּוּבוֹ טִמְאַתוֹ הוּא:

כ"י רר • לשון ריר שזב את בשרו. את־זוּבו • כמו ריר שיוצא צלול. אוֹ-הַחֲתִים • שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זוב; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' נדה מ"ג) מנה הכתוב הראשון ראיות שנים וקראו "טמא", שנאמר: "זב מבשרו זובו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנאמר: "טמאתו בזוב, רר בשרו את־זוּבו אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזּוּבוֹ, טמאתו הוא", הא כיצד? שנים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שנים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מנין לו שההבדל הוא לגבי קרן, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מוכן אם כן, שטמאת שני הזבים שנה; ועל־כך שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרן.

(ד) כָּל־הַמְשֻׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הִזְבַּ יִטְמָא וְכָל־הַפְּלִי אֲשֶׁר־יִשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

כ"י כָּל־הַמְשֻׁכָּב • הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אשר ישכב", אשר שכב לא נאמר, אלא: "אשר ישכב", המיחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אֲשֶׁר־יִשָּׁב • 'ישב' לא נאמר, אלא: "אשר ישב עליו" הַזְבַּ, במיחד תמיד לכך.

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמְשֻׁכָּבוּ יִכָּסֶּם בְּגָדָיו וְרַחֲצֵן בַּמַּיִם וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב:

כ"י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמְשֻׁכָּבוּ • למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים; והמגע שאינו משכב, אינו אלא ולד הטמאה, ואינו מטמא אלא אכלין ומשקין.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(רא"ם).
יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת -
ואפשר לשכב עליו, וטמא בטומאת
משכב.
תלמוד לומר: "אשר ישכב", "אשר
שכב" לא נאמר, אלא "אשר ישכב",
המיחד תמיד לכך - שלשון "אשר
ישכב" מורה על מצב תמידי.
יצא זה שאומרים לו: עמד ונעשה
מלאכתנו - כלומר, קום מהפלי שאתה
שוכב עליו ונעשה בו מלאכתנו, שהרי
אינו מיוחד לשכיבה.
אשר ישב - "ישב" לא נאמר, אלא
"אשר ישב עליו הַזְבַּ", במיחד תמיד
לכך - וכמבאר גבי משכב. תורה
(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמְשֻׁכָּבוּ - למד
על המשכב שחמור מן המגע, שזה
נעשה אב הטמאה לטמא אדם

שתי יובות מנויות כאן וקראו טמא (רש"י
מגילה ח, א).
ומנה הכתוב השני ראיות שלש -
שלש ראיות.
וקראו טמא, שנאמר "טמאתו בזובו
רר בשרו את זובו או החתים בשרו
מזובו טמאתו היא" - הרי לך שלש
[יובות] וקראו טמא: "טומאתו היא"
(רש"י מגילה שם).
הא כיצד? שנים לטמאה - לכל
חומר טומאת הזב (רש"י שם).
והשלישית מזיקתו לקרן - ראה
גם רש"י נדה לד, ב: "זב בעל שתי
ראיות זב גמור הוא לטומאה, אלא
שאינו טעון קרן". תורה
(ד) כָּל הַמְשֻׁכָּב - הראוי למשכב -
הוא שנטמא בטומאת משכב על ידי
הזב, ולא דבר שאינו ראוי למשכב

(ג) רר - לשון ריר - דבר הנוסף קרוי
ריר (רש"י שמואל ב, יד). וראה גם רש"י נדה
מג, ב: "רר - כעין ריר שהוא לח".
שזב "בשרו את זובו", כמו ריר
שיוצא צלול - כן הגירסא בכמה
כתבי־יד ודפוסים ראשונים. והיא
נראית גירסא מתוקנת. אבל בדפוסים
שלפנינו: רר - לשון ריר, שזב את
בשרו. את־זובו - כמו ריר שיוצא צלול.
ואין לזה הבנה.
או החתים - שיוצא עב וסותם את
פי האמה, ונסתם "בשרו" מטפת
זוב - זהו פירוש של "החתים בשרו
מזובו".
זהו פשוטו. ומדרשו: מנה הכתוב
הראשון ראיות שנים - שתי ראיות.
וקראו טמא, שנאמר - פסוק ב.
"זב מבשרו זובו טמא הוא" - הרי

(א) וְהִישָׁב עַל־הַכֹּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הַזֶּבֶב יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: (תצ"י הספור)

וְהִישָׁב עַל־הַכֹּלִי • אֶפְלוּ לֹא נָגַע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כָּלִים זֶה עַל זֶה, כֵּלָן מִטְמֵאִין מִשּׁוּם מוֹשֵׁב, וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

(א) וְהִנָּגַע בַּבֶּשֶׂר הַזֶּבֶב יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

וְהִנָּגַע בַּבֶּשֶׂר הַזֶּבֶב יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(ח) וְכִי־יִרְק הַזֶּבֶב בַּטְּהוֹר וְכָבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

וְכִי־יִרְק הַזֶּבֶב בַּטְּהוֹר • וְנָגַע בּוֹ אוֹ נִשְׁאוּ, שֶׁהָרַק מִטְמֵא בְּמִשְׁכָּב.

(ט) וְכָל־הַמְּרֻכָּב אֲשֶׁר יִרְכָּב עָלָיו הַזֶּבֶב יִטְמָא:

וְכָל־הַמְּרֻכָּב • אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא יֵשֵׁב עָלָיו, כַּגֹּזֶן: הַתְּפוּס שֶׁל סָרְגָא, שְׁקוּרִין אַרְצוּ"ן, טָמֵא מִשּׁוּם מְרֻכָּב, וְהָאֶפֶף שְׁקוּרִין אֱלִי"ש, טָמֵא טְמֵאת מוֹשֵׁב.

(י) וְכָל־הַנִּגָּע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

יִכָּל דִּיקָרָב כָּל דִּי יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִהְיֶה מְרֻכָּב עַד רַמְשָׂא וְדִיטוּל יִתְהוֹן יִצְפַּע לְבוֹשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהְיֶה מְרֻכָּב עַד רַמְשָׂא:

וְכָל־הַנִּגָּע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו • שֶׁל זָב. כָּא וְלָמַד עַל הַמְּרֻכָּב שֶׁיֵּהָא הַנִּגָּע בּוֹ טָמֵא, וְאִין טְעוֹן כְּפוּס בְּגָדִים, וְהוּא חֲמֵר בְּמִשְׁכָּב מִבְּמִרְכָּב. וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם • כָּל הָאִמּוּר כַּעֲנַן הַזֶּבֶב, זֹכּוֹ וְרָקוֹ וְשִׁכְבַּת וְרָעוֹ וּמִיָּמִי רָגְלָיו וְהַמְּשָׁכָב וְהַמְּרֻכָּב, מִשְׁאֵן מִטְמֵא אָדָם לְטָמֵא בְּגָדִים.

אשל אברהם - הרב אלאשוייל

אמר קרא "בטהור", מה שבגיד טהור טמאתי לך (נדה שם). דהנה ליה טהור נושא את הרוק (רש"י שם). תורה ט

(ט) וְכָל הַמְּרֻכָּב - אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא יֵשֵׁב עָלָיו - שֶׁאִם יֵשֵׁב עָלָיו טָמֵא מִשּׁוּם מוֹשֵׁב.

כַּגֹּזֶן הַתְּפוּס שֶׁל סָרְגָא - תְּפוּס דְּאוּכָף, שֶׁכְּשֶׁרוּכָב תּוֹפֵס בָּאוֹתוֹ עַץ, וְלִהְיֶה מִטְמֵא מִשּׁוּם מְרֻכָּב (רש"י עירובין כו, א).

שְׁקוּרִין אַרְצוּ"ן - arcon, שֶׁלֹּד הָאוּכָף.

טָמֵא מִשּׁוּם מְרֻכָּב. וְהָאֶפֶף, שְׁקוּרִין אֱלִי"ש - alwes, מוֹשֵׁב הָאוּכָף.

טָמֵא טְמֵאת מוֹשֵׁב - כִּיּוֹן שֶׁהַזֶּבֶב יוֹשֵׁב עָלָיו. תורה י

(י) וְכָל הַנִּגָּע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו - שֶׁל זָב - הֵינּוּ הַמְּרֻכָּב

שֶׁהָקִישׁ הַכְּתוּב טְמֵאת הַזֶּבֶב שֶׁמִּטְמָאָה אֶת הַכֹּלִי לְטוֹמֵאת הַכֹּלִי שֶׁמִּטְמָא אֶת הַיּוֹשֵׁב עָלָיו, מִה הַזֶּבֶב מִטְמָא אֶת הַכֹּלִי אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא נָגַע בּוֹ, וּמִטְמָא אֶפְיֻלוֹ עֲשָׂרָה כָּלִים מִתַּחְתָּיו, כִּף הַכֹּלִי מִטְמָא אֶת הַיּוֹשֵׁב עָלָיו אֶפְיֻלוֹ אִם לֹא נָגַע בְּכֹלִי הַטְּמֵא, וְאֶפְיֻלוֹ הִיָּה הַכֹּלִי הַטְּמֵא לְמִטָּה וְהַטְּהוֹר יוֹשֵׁב עֲשָׂרָה מוֹשְׁבוֹת מִעָלָיו כְּשֶׁהֵם זֶה עַל זֶה (ע"פ גר"א).

וְכֵן בְּמִשְׁכָּב - כִּי הַמוֹשֵׁב וְהַמְּשָׁכָב דִּינָם שְׁוֶה. וְהוּא הִדִּין לְמִרְכָּב, כְּמוֹ שְׁלוּמִדִּים בִּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים" מִ"וְכָל הַמְּרֻכָּב", שֶׁמִּטְמָא אֶפְיֻלוֹ עֲשָׂרָה מְרֻכָּבוֹת מִתַּחְתָּיו (ר"א). תורה ז

(ח) וְכִי יִרְק הַזֶּבֶב בַּטְּהוֹר - וְנָגַע בּוֹ - שֶׁכְּתוּב "בַּטְּהוֹר", שֶׁיִּגָּע בַּטְּהוֹר (נדה כה, ט).

אוֹ נִשְׁאוּ, שֶׁהָרַק מִטְמָא בְּמִשְׁכָּב.

לְטָמֵא בְּגָדִים - שֶׁעָלָיו (ר"א).

וְהַמִּנָּע שְׁאִינוֹ מְשָׁכָב אִינוֹ אֵלָּא וְלֹד הַטְּמָאָה, וְאִינוֹ מִטְמָא אֵלָּא אֶכְלִין וּמִשְׁקִין - כְּלוּמַר, מִזֶּה שֶׁאִמֵּר הַכְּתוּב "אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ" דוּקָא, אִנּוּ לְמִדִּים שֶׁרַק הַמְּשָׁכָב שֶׁשָּׁכַב עָלָיו הַזֶּבֶב הוּא אֵב הַטוֹמָאָה לְטָמֵא אֶת הָאָדָם הַנִּגָּע בּוֹ וְאֶת בְּגָדָיו, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב "יִכָּבֵס בְּגָדָיו", אֲבָל דְּבָר שֶׁנָּגַע בּוֹ הַזֶּבֶב, שְׁאוֹתוֹ דְּבָר נַעֲשֶׂה רַק וְלֹד הַטוֹמָאָה, אִינוֹ מִטְמָא אֶת הָאָדָם הַנִּגָּע בָּאוֹתוֹ דְּבָר לֹא אֶת בְּגָדָיו, אֵלָּא רַק אֶכְלִין וּמִשְׁקִין (ר"א). תורה ו

(א) וְהִישָׁב עַל הַכֹּלִי - אֶפְלוּ לֹא נָגַע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כָּלִים זֶה עַל זֶה, כֵּלָן מִטְמֵאִין מִשּׁוּם מוֹשֵׁב - בִּ"תוֹרַת כְּהֻנִּים" לְמִדּוֹ דְּבָר זֶה מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִישָׁב עַל הַכֹּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזֶּבֶב",

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגְעֶבּוּ הָזָב וַיִּדְּיוּ לֹא־שִׁטָּף בְּמִים וְכִפֶּם בַּגָּדֵי וְרָחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

ה'י' וַיִּדְּיוּ לֹא שִׁטָּף בְּמִים • בְּעוֹד שֶׁלֹּא טָבַל מִטְּמֵאוֹתוֹ, וְאַפְלוּ פֶסֶק מִזּוּבוּ וְסָפַר שְׁבָעָה וּמַחֲסֵר טְבִילָה, מִטְּמֵא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוֹפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַיִם, לְלַמֶּדֶךָ, שֶׁאִין בֵּית־הַסֵּתֵרִים טְעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיכָר הַגְּלוֹי כְּמוֹ הַיָּדַיִם (ת"כ. נדה טו).

(יב) וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֶבּוּ הָזָב יִשְׁכֹּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטָף בְּמִים:

ה'י"ב וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֶבּוּ הָזָב • יָכוֹל אֶפְלוּ נִגַּע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בִּתְוֹרַת כֹּהֲנִים: 'עַד אֵיזָהוּ מִגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה הֶסְטוּ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטי שיחות חלק י, עמוד 170 ואילך - מו"ת 'לקראת שבת'

כְּלִי חֶרֶס, עֵץ, וּמִתְכַּת בְּעִבּוּדַת ה'

וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֶבּוּ הָזָב יִשְׁכֹּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטָף בְּמִים: (טו, יב)

יָכוֹל אֶפְלוּ נִגַּע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ כו', תִּלְמוּד לומר אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ וְכוּ'. (תורת כהנים)

הַדִּין הוּא שֶׁאִין כְּלִי חֶרֶשׁ נִטְמָא מֵאַחֲזָרְיוֹ, מֵה־שְּׁאִין־כֵּן כְּלִי עֵץ אוֹ כְּלִי מִתְכַּת, שְׁנִטְמָאִים גַּם אִם נִגַּע הִטְמֵא "מֵאַחֲזָרְיוֹ". וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַרְמָז, בְּעִבּוּדַת הָאֲדָם לְקוֹנוֹ:

כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁעָשׂוּ מֵעֶפֶר, רוֹמֵז עַל הָאֲדָם שֶׁ"יִסּוּדוֹ מֵעֶפֶר". וְ"אַחֲזָרְיוֹ" רוֹמֵז עַל גּוֹף הָאֲדָם, שֶׁלְּגַבִּי נִשְׁמָתוֹ נִקְרָא "אַחֲזָרְיוֹ". וְהִנֵּה טָבַע הַטְּבִיעַ הַקָּב"ה בְּעוֹלָמוֹ שֶׁאִין הָאֲדָם יָכוֹל לַעֲסוֹק בְּכָל זְמָנוֹ בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים בְּלִבָּד כְּגוֹן תּוֹרָה וְעִבּוּדָה, אֲלֵא מוֹכֵרָהּ הוּא לְהַתְעַסֵּק גַּם בְּעִנְיָנֵי "אַחֲזָרְיוֹ", כְּאִכִּילָהּ וּשְ�תִיָּהּ וּפְרִנְסָהּ וְכוּצָא בָּזָה, בְּכַדִּי שֶׁתּוֹכַל הַנֶּשְׁמָה לְהִשְׁמֹר בְּגוֹף הָאֲדָם.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

מוֹסֶסֶת עַל "אֲשֶׁר יִגַּע" וְאִין זֶה מִתְאִים לְפִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא, שֶׁהִיא מוֹסֶסֶת עַל "לֹא שִׁטָּף בְּמִים". תוֹרָה יב
(יב) וּכְלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הָזָב - יָכוֹל אֶפְלוּ נִגַּע בּוֹ מֵאַחֲזָרְיוֹ וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בִּתְוֹרַת כֹּהֲנִים, עַד "אֵיזָהוּ מִגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה הֶסְטוּ" - תִּנָּא בִּתְוֹרַת כֹּהֲנִים: יָכוֹל אֶפְלוּ נִגַּע בּוֹ הָזָב מֵאַחֲזָרְיוֹ יִהְיֶה טְמֵא? תִּלְמוּד לומר "אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ", וְלִהְלֹן הוּא אוֹמֵר "אֲשֶׁר תְּבוֹשֵׁל בּוֹ", מֵה "בּוֹ" הָאָמור לְהִלָּן מֵאִיר, אִף "בּוֹ" הָאָמור כָּאן אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּמִגַּע אֲלֵא מֵאִיר. אִם כֵּן, מֵאַחַר שֶׁלְּמַדְנוּ שֶׁמִּטְמֵא אוֹתוֹ מֵאִיר, מֵה תִּלְמוּד לומר "אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ"? פִּירוּשׁ: מֵה חֶלֶק בּוֹ וּמֵה הוֹסִיף בּוֹ בְּכָלִי חֶרֶס בְּטוֹמֵאֵת הָזָב מִבִּשְׁאָר טוֹמֵאוֹת? בְּמִגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ, הֲוֵי אוֹמֵר זֶה הִיסְטוּ (רש"י פסחים טו, א). כְּלוֹמֵר, הָזָב מְסִיטוֹ וּמִנִּידוֹ אֶפְלוּ שֶׁלֹּא בְּמִגַּע, וְהִירֵי זֶה כְּאִילוּ נִגַּע בְּכֹלוֹ, וְזֶהוּ "אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ", שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁיִּגַּע בְּכֹלוֹ. תוֹרָה יג

מִזּוּבוּ וְסָפַר שְׁבָעָה וּמַחֲסֵר טְבִילָה - מִטְּמֵא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו - וְזֶה מֵה שֶׁבֶּא הַכְּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ כָּאן.
וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוֹפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַיִם - וְאִין לומר שֶׁיִּדְּיוּ מִמֶּשׁ קָאָמַר, שֶׁהִירֵי אוֹמֵר לְקַמֵּן (פסוק טו): "וְרָחַץ בְּמִים אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְיִטְהַר" (דברי דוד).
לְלַמֶּדֶךָ שֶׁאִין בֵּית הַסֵּתֵרִים - כְּמוֹ בְּתוֹךְ הַפֶּה וּבְתוֹךְ הַקֶּמְטִים (רא"ס).
טְעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵכָר הַגְּלוֹי כְּמוֹ הַיָּדַיִם - וְאִם הִקַּל הַכְּתוּב כֵּן בְּזָב הַחֲמוֹר (שְׁצָרִיךְ טְבִילָה בְּמִים חַיִּים), כְּל־שֶׁכֵּן בְּשֶׁאֵר חִיבֵי טְבִילוֹת (מִשְׁכִּיל לחד). בְּגִמְרָא (קדושין כה, א) מוֹבָא לִימּוּד אַחַר מִהֲפָסוּק "וַיִּדְּיוּ לֹא שִׁטָּף בְּמִים", שֶׁאִין מִגַּע בֵּית הַסֵּתֵרִים מִטְּמֵא אֲלֵא רַק מִגַּע בְּדָבָר גָּלוֹי כִּידִי, וּבְלִשׁוֹן רִשִּׁי קִידוּשִׁין שֵׁם: "כָּל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הָזָב בְּדָבָר שֶׁהוּא גָלוֹי כִּידִי, וְהָזָב לֹא שִׁטָּף עַדִּין כָּל גּוֹפוֹ בְּמִים, שֶׁלֹּא טָבַל מִזּוּבוּ, וְכִבְּסָהּ בְּגִידָהּ". וְרִשִּׁי לֹא הִבִּיאָהּ כָּאן, מִפְּנֵי שֶׁלְּפִי פִירוּשׁ זֶה תִּיבַת "וַיִּדְּיוּ"

שֶׁכָּרַב עָלָיו הָזָב, וְלֹא תַחֲתָיו שֶׁל מְרַב, שֶׁאִין הַמְרַב מִטְמֵא אֶת מֵה שֶׁתַּחֲתָיו שֶׁלֹּא בְּנִיגָעָה (תורת כהנים).
כָּא וְלַמֶּד עַל הַמְרַב, שֶׁיִּהְיֶה הַנִּיגָע בּוֹ טְמֵא, וְאִין טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים - שֶׁהִירֵי לֹא נֶאֱמַר בָּזָה "כִּבְּסָהּ בְּגִידָהּ".
וְהוּא חֲמֹר בְּמִשְׁכָּב מִמְרַבָּה - שֶׁהַמִּשְׁכָּב מִטְמֵא אֶת הָאֲדָם הַנִּיגָע בּוֹ וּמִטְמֵא אֶת בְּגָדָיו, מֵה־שְּׁאִין־כֵּן הַמְרַבָּה. וְרָאָה גַּם רִשִּׁי לְקַמֵּן פֶּסוּק כג.
וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם - כָּל הָאָמור בְּעִנְיָן הָזָב - וְלֹא רַק הַמְרַבָּה הָאָמור בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחֲתָיו.
זוּבוּ וְרָקוּ וְשִׁכְבַת וְרָעוּ וּמִימֵי רְגִלָּיו - שִׁכְבַת וְרָעוּ וּמִימֵי רְגִלָּיו לְמִדָּה מְרִקוֹ (ראה רש"י חולין פה, א).
וְהַמִּשְׁכָּב [וְהַמּוֹשֵׁב] וְהַמְרַבָּה - מִשְׁאֵן מִטְמֵא אֲדָם לְטְמֵא בְּגָדִים.
- כֵּן הִגִּירָסָא בְּכִמָּה כְּתִיבִיד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים. תוֹרָה יא
(יא) וַיִּדְּיוּ לֹא שִׁטָּף בְּמִים - בְּעוֹד שֶׁלֹּא טָבַל מִטְּמֵאוֹתוֹ, וְאַפְלוּ פֶסֶק

אָמנם, פֿשׂהאַדס עוסק בֿ"אַחוריו" שׂהם עניני עולם הַזֶּה, ואִינוּ יְכוּל לְהַשָּׂאָר בְּדַרְגָּא נַעֲלִית שֶׁל קְדוּשָׁה וְטָהָרָה, עָלוּל הוּא לְחֻשׁוֹב שְׁעַל-יְדֵי-זֶה גַם נִשְׁמָתוֹ "נִטְמָא" בְּטוּמְאָת עוֹלָם הַזֶּה.

וְזֶהוּ "אֵין כְּלִי חֶרֶס נִטְמָא מֵאַחֲרָיו", שֶׁהַנֶּשְׁמָה הַטְּהוֹרָה נִשְׁאַרֶת בְּקְדוּשָׁתָהּ וְטָהָרָתָהּ, וְאִינֶה נִטְמָא עַל-יְדֵי הַהִתְעַסְקוֹת בְּדָבָרִים שֶׁהֵם לְצוּרָה הַגּוֹרֵף.

אַף כְּדִי שְׂלֵא לְהִטְמָא בְּטוּמְאָת עוֹלָם הַזֶּה, עַל הָאָדָם לְהַשָּׂאָר בְּבַחֲיִנַת "כְּלִי חֶרֶס", שֶׁיִּרְגִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּבִיטוּל "וְנִפְשִׁי כַּעֲפֹר לְכָל תְּהִיָּה", מֵהַשָּׂאִין-כֵּן אִם הוּא בְּבַחֲיִנַת "כְּלִי עֵץ", שֶׁעֵץ צוּמַח וְגִדֵּל, וְרוֹמֵז עַל מִי שֶׁמִּרְגִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּגִדּוּל, אִם שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת "כְּלִי מִתְּכָת", שֶׁמִּקְשָׁה אֶת עֲצָמוֹ כְּבִרְזֵל, וְאִינוּ מִתְנַהֵג בְּבִיטוּל וּבַעֲנָוָה, הֵרִי אֵז נִטְמָא הוּא מֵאַחֲרָיו, וְעֵנִי עוֹלָם הַזֶּה יְכוּלִים לְטַמָּא אֶף אֶת נִשְׁמָתוֹ חֹסֵן-וְשׁוֹלֵם.

יג. וְאִירִי יְדָפִי דּוֹכָנָא מְדוּבָה וְיִמְנִי לָהּ
שְׁבַעַת יוֹמִין לְדַכּוּתָהּ וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחִי בִשְׂרָה כְּמִי מְבוּעַ וְיִדָּפִי:

(יג) וְכִי-יִטְהַר הַזֶּבֶל מִזֻּבּוֹ וְסִפֵּר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהֲרָתוֹ וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

י"ד. וְכִי-יִטְהַר • כְּשִׁיפֶסֶק. שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ • שְׁבַעַת יָמִים טְהוֹרִים מִטְּמָאָת זִיכָּה, שְׂלֵא יִרְאֶה זֹבֵב,
וְכָלֵן רְצוּפִין (נדה סח).

יד. וְכִי-יִטְמָא תְּמִינָאָה יִסֵּב לָהּ תְּרִין שְׁפִינִין
אוֹ תְּרִין כְּנֵי יוֹנָה וְיִתִּי לְקָדָם יִי לְתַרְע
מִשְׁפָּן זְמָנָא וְיִתְנַנּוּן לְכַהֲנָא:

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח-לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי
יוֹנָה וְכֵאֵל לְפָנָי יִהְיֶה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּנָם
אֶל-הַכֹּהֵן:

טו. וְיַעֲבֹד יִתְהוֹן כְּהֵנָּא חַד חֲשָׁאָתָא וְחַד
עֲלֵתָא וְיִכְפֹּר עָלוּהִי כְּהֵנָּא קָדָם יִי
מְדוּבָה:

(טו) וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְאֶחָד עֹלָה
וְכִפֵּר עָלֵיו הַכֹּהֵן לְפָנָי יִהְיֶה מִזֻּבּוֹ: ׀

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

טז. וְגִבְרִי אֲרִי תְּפִיךְ מִנֶּה שְׁכַבְתָּ זֶרַע וְיִסְחִי
כְּמִיָּא יֵת כָּל בִּשְׂרָה וְיִהִי מִסָּאָב עַד
רְמָשָׂא:

(טז) וְאִישׁ כִּי-יִתְצָא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ-זֶרַע וְרַחֵץ בְּמִים
אֶת-כָּל-בִּשְׂרוֹ וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

יז. וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מִשְׁפָּה דִּי יִהִי עָלוּהִי
שְׁכַבְתָּ זֶרַע וְיִצְטַפַּע כְּמִיָּא וְיִהִי מִסָּאָב
עַד רְמָשָׂא:

(יז) וְכָל-בְּגָד וְכָל-עוֹר אֲשֶׁר-יִהְיֶה עָלָיו שְׁכַבְתָּ-זֶרַע
וְכַבֵּם בְּמִים וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

יח. וְאִתְקַא דִּי יִשְׁכּוּב גִּבְרִי יִתֵּה שְׁכַבְתָּ זֶרַע
וְיִסְחֹן כְּמִיָּא וְיִסְאָבֹן עַד רְמָשָׂא:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכּוּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכַבְתָּ-זֶרַע וְרַחֲצוּ
בְּמִים וְטָמְאוּ עַד-הָעֶרֶב:

י"ט. וְרַחֲצוּ בְּמִים • גְּזֵרַת מִלָּךְ הִיא שֶׁתְּטַמָּא הָאִשָּׁה בְּכִיָּאָה, וְאֵין הַטַּעַם מִשּׁוּם נִגְעַע בְּשְׁכַבְתָּ זֶרַע, שֶׁהִרִי
מִנֶּעַ בֵּית הַסֵּתֵרִים הוּא.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

בִּינִיָּה. וְצִרִיף הוּא לְכִיס לְכַרֵּר לוֹ הַיּוֹם
בְּנִקְיּוֹת, שְׂאִילוֹ יִרְאֶה בְּאֶחָד מֵהֵן –
יִסְתּוֹר אֶת הַכָּל (רש"י שבת י"א, ב). תוֹרַה יֵד
(יח) וְרַחֲצוּ בְּמִים – גְּזֵרַת מִלָּךְ הִיא
– גְּזִירַת הַכְּתוּב הִיא (נדה מא, ב).

יָמִים" טְהוֹרִים – שְׁבַעַת נְקִיִּים (שבת י"א, ב).
מִטְּמָאָת זִיכָּה, שְׂלֵא יִרְאֶה זֹבֵב, וְכָלֵן
רְצוּפִין – דְּכִתִּיב "לְטַהֲרָתוֹ", טָהָרָה
אֶחָת לְכוּלָּן, שְׂלֵא תִּהְיֶה טוּמְאָה מִפְּסָקָת

(יג) וְכִי יִטְהַר – כְּשִׁיפֶסֶק – מִזֻּבּוֹ.
וְהַכֹּהֵן לְטָהָרַת דָּמִים וְלֹא לְטָהָרַת
טוּמְאָה, שֶׁהִרִי כְּתוּב בְּהַמִּשְׁפָּה: "וְרַחֵץ
בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים וְטָהַר" (רא"ם).
שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ – "שְׁבַעַת

(יט) וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ
שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא
עַד־הָעֶרֶב:

רש"י - כִּי־תִהְיֶה זֹכָה (כ"ב) • יכול מאחד מפל אברהם? תלמוד לומר (ויקרא כ): "והיא גלתה את־מקור דמיה", אין דם מטמא אלא הבא מן המקור (נדה יז). • דם יהיה זכה בבשרה • אין זוכה קרוי זוב לטמא, אלא אם־כן הוא אדם. בנדתה • כמו (איוב יח יח): "ומתבל ינדהו", שהיא מנדה ממגע כל אדם. תהיה בנדתה • אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שבעת ימים תהיה בנדתה (טו, יט) דם נדה היא מן הקללות שנתקלה חנה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא צר בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה ימתק מה שאיתא במדרש תהלים (קמו, ז) שלעתידי־לבוא יתר אסור נדה - כי אז יקים היעוד "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ" ויתברר העולם מן הטמאה והזמא של חטא עץ הדעת.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

איוב יח, יח. מן העולם נידו אותו (מצודת שם).

שהיא מנדה ממגע כל אדם - ופירוש הכתוב: שבעת ימים תהיה בריחוקה (ממגע כל אדם). וראה רש"י שבת סד, ב: "בדבר המנודה ומרחיקה מבעלה". וראה רש"י לקמן כ, כא: "נדה היא - השכיבה הזאת מנודה ומאוסה". יחזקאל ז, יט: "לנדה - לשקוץ". איכה א, יז: "לנדה - לרחוק ולבוז".

תהיה בנדתה - אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה - בדתניא ב"תורת כהנים": יכול עד שתהא רואה דם כל שבועה, תלמוד לומר "תהיה", שאף־על־פי שאינה רואה כל שבועה הרי היא טמאה נדה, וכך פירוש הכתוב: ואשה בשתראה דם אפילו פעם אחת, שבעת ימים תשקה בטומאת נדתה (רא"ש). וראה גם רש"י לקמן פסוק כה. ולכן פירש רש"י תחילה את תיבת "בנדתה" שפירושה "שהיא מנודה ממגע כל אדם", ורק אחר־כך פירש התיבות "תהיה בנדתה", כי לאחר שפירש ש"בנדתה" פירושה מלשון רחוק, ולא שתהיה שופעת דם, אצי ניתן לפרש: "תהיה בנדתה" - אפילו לא ראתה אלא ראיה אחת (משכיל לדוד). תורה כ

מפני טיפת תשמיש, והוצרך להשמיענו שטמאה, דאי לא אשמעינן לא הוה ידעינן, מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגזירת הכתוב הוא. ומשמע קצת שזה עצמו גזירת הכתוב, שבאיאה היא מטמאה משום טומאת בית הסתרים. ועדין צריך עיון. תורה יט

(יט) **כי תהיה זכה - יכול מאחד** **מכל אברהם? תלמוד לומר** - לקמן כ, יח.

"והוא גלתה את מקור דמיה", אין דם מטמא אלא הבא מן המקור. • דם יהיה זכה בבשרה - אין "זכה" קרוי זוב לטמא, אלא אם־כן הוא אדם - לכאורה הלימוד הוא מזה שכתוב כאן דם, שלא כמו בוב לעיל פסוק ב שלא נאמר דם. אך מאריכות לשון רש"י: "אין זוכה קרוי זוב לטמא", משמע שהלימוד הוא מהתיבות "דם יהיה זוכה", משום שאם היה כתוב רק "אשה כי תהיה זכה דם בבשרה", היה ניתן לומר שבאן מדובר באשה שזכה דם, אך אין אנו יודעים עדין מה דין האשה שזכה מראה אחר, ומזה שהוסיף הכתוב לומר "דם יהיה זוכה", הרי זה בא למעט שאר מראות מטומאה, שרק זיבת דם נקראת "זוב" לטמא, ולא שאר זיבות. **בנדתה - כמו "ומתבל ינדהו"** -

שתמא האשה בביאה - מפני טיפת תשמיש (רש"י נדה מא, ב). וזה עצמו בא הכתוב להשמיענו, אבל זה שהאיש נטמא מפני שיצא ממנו שכבת זרע, כבר אמור לעיל פסוק טז (ע"פ רש"י נדה שם).

ואין הפעם משום נוגע בשכבת זרע, שהרי מנע בית הסתרים הוא - וקרא־לן מגע בית הסתרים אינו מטמא, ונפקא לן במסכת נדה (מג, א) מ"וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וגו'", הא שטף - טהור? בתמיה, הא טבילה בעי, אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי בידיו (רש"י) קידושין כה, א. אבל ראה רש"י לעיל פסוק יא שלמדים מזה לענין טבילת בית הסתרים, ולא הביא לימוד זה לענין מגע בית הסתרים, ומשמע שלפי פשוטו של מקרא אין לימוד למגע בית הסתרים שאינו מטמא. וצריך עיון). וראה גם רש"י נדה לב, א: "שטמאה בביאת אדם מגזרת הכתוב, דכתיב וטמא, ולא משום נוגע בשכבת זרע הוא, שהרי מגע בית הסתרים הוא, ואינו מטמא". ומשמע מלשוננו, וכן מלשוננו בפנים, שגזירת הכתוב היא שהיא תטמא בביאה, ולא משום טומאת בית הסתרים. אבל ראה לשון רש"י נדה שם: "בא ללמדנו שאפילו לא נגע בשרה מבחין בקרי, טמאה

(ב) וְכָל־אִשֶּׁר תִּשָּׁכַב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אִשֶּׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

כ וְכָל־דִּי תִשָּׁכַב עָלֵהּ בְּרִיחוּקָהּ יְהִי מִסָּאָב וְכָל־דִּי תִיתַב עָלֵהּ יְהִי מִסָּאָב:

(כא) וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכַּבָּהּ יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּי־וַטְמֵא עַד־הָעֶרֶב:

כא וְכָל־דִּיקְרַב בְּמִשְׁכַּבָּהּ יִצָּבַע לְבוּשֹׁהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׁא:

(כב) וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל־פְּלִי אִשֶּׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בַּמֵּי־וַטְמֵא עַד־הָעֶרֶב:

כב וְכָל־דִּיקְרַב בְּכָל־מָנָא דִּי תִיתַב עָלֵהּ יִצָּבַע לְבוּשֹׁהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׁא:

(כג) וְאִם־עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל־הַפְּלִי אִשֶּׁר־הוּא יִשָּׁב־עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כג וְאִם־עַל מִשְׁכַּבָּהּ הוּא אֹו עַל מָנָא דִּי הִיא יִתְבָּא עָלֵהּ בְּמִקְרָבָהּ בִּהּ יְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׁא:

כ"ג וְאִם־עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ת"כ) הַשּׁוֹכֵב, אֹו הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכַּבָּהּ אֹו עַל מוֹשְׁכָּהּ, אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אָף הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאֻמּוּרָה בַּמִּקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שִׁטְעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים. עַל־הַפְּלִי • לְרִבּוּת אֶת הַמִּרְקָב. בְּנִגְעוּ בּוֹ יִטְמָא • אֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלָא עַל הַמִּרְקָב, שֶׁנִּתְרַבֵּה מִ"עַל־הַפְּלִי". בְּנִגְעוּ־בּוֹ יִטְמָא • וְאֵינוֹ טְעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים, שֶׁהַמִּרְקָב אֵין מִגְעוּ מִטְמֵא אָדָם לְטֵמֵא בְּגָדִים.

(כד) וְאִם־שָׁכַב יִשָּׁב־אִישׁ אֶתְּהִי נִדְתָּהּ עָלָיו וַטְמֵא שְׂבָעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אִשֶּׁר־יִשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: ׀

כד וְאִם־מִשְׁכָּב יִשְׁכַּב לְשֹׁכֵב גְּבֵר יְתֵהּ וְתֵהִי רְחוּקָהּ עָלֵהּ וְיִהִי מִסָּאָב שְׂבָעַת יוֹמִין וְכָל מִשְׁכַּבָּהּ דִּי יִשְׁכַּב עָלֵהּ יְהִי מִסָּאָב:

כ"ד וְאִם־נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ. נדה לג) יְכוֹל יַעֲלֶה לְרִגְלָהּ, שָׂאָם בָּא עָלֶיהָ בְּחִמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֲלָא גִ' יָמִים כְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד לומר: "וַטְמֵא שְׂבָעַת יָמִים". וְמֵה תִלְמוּד לומר: "וְתֵהִי נִדְתָּהּ עָלָיו"? מֵה הִיא מִטְמֵאָה אָדָם וְכָלִי חֶרֶס, אָף הוּא מִטְמֵא אָדָם וְכָלִי חֶרֶס.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

"בְּנִגְעוּ בּוֹ" מוֹסֵב "עַל הַפְּלִי", וְזֶהוּ לְפִי הַפִּירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן לְעִיל. אֲבָל לְפִי הַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁ"עַל הַפְּלִי" מִשְׁמַעוּ גַם מוֹשֵׁב וְגַם מִרְקָב, אֲזִי "בְּנִגְעוּ בּוֹ" מוֹסֵב רַק עַל הַמִּרְקָב שֶׁנִּלְמַד מִ"עַל הַפְּלִי" וְלֹא "עַל הַפְּלִי" עֲצֻמוֹ, וְכֵן מוֹרָה לְכַאוּרָה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַשִׁי בָּאֵן. בְּנִגְעוּ בּוֹ יִטְמָא - וְאֵינוֹ טְעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים - שֶׁהִרִי לֹא נֶאֱמַר כָּאֵן "יִכָּבֵס בְּגָדָיו" כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְעִיל גְּבִי הַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁכַּבָּהּ וּבְמוֹשָׁב.

שֶׁהַמִּרְקָב אֵין מִגְעוּ מִטְמֵא אָדָם לְטֵמֵא בְּגָדִים, אֲבָל מִשְׁאֵל מִטְמֵא אָדָם לְטֵמֵא בְּגָדִים. - רָאָה גַם רַשִׁי לְעִיל פְּסוּקֵי י (גְּבִי וַב). תוֹרָה כד (כד) וְתֵהִי נִדְתָּהּ עָלָיו - יְכוֹל יַעֲלֶה לְרִגְלָהּ - יַעֲלֶה לְסוּפָה (רַשִׁי נדה לג, א). כְּלוּמָר, שֶׁיַּעֲלֶה מִטּוֹמְאָתוֹ בְּסוּף יָמִי נִדְתָּהּ, אֹו פִירוּשׁוֹ שֶׁיַּעֲלֶה בְּגִלְתָּהּ (רַשִׁי). וְהַ"דְּבָרִי דוֹד" כְּתִב: "לְרִגְלָהּ"

עַל הַפְּלִי - לְרִבּוּת אֶת הַמִּרְקָב - שָׂאָם רָכַב עָלָיו, אֲזִי גַם מִטְמֵא אֶת הָרוֹכֵב עָלָיו וְאֶת בְּגָדָיו אֶפִּילוּ שֶׁלֹּא בְּנִגְיָעָה (גִּרָא). לְכַאוּרָה מִשְׁמַע שֶׁהַלִּימוּד הוּא מִיתוּר הַתִּיבוּת "עַל הַפְּלִי", אֲבָל צָרִיךְ עֵינֵן אִם נִכּוֹן הוּא, שֶׁהִרִי לְפָנֵי כֵן נִזְכָּר "בְּכָל פְּלִי" לְגַבִּי מוֹשֵׁב בְּלֶבֶד, וְאִם כֵּן אֵין זֶה יְתוּר. וְלָכֵן נִרְאֶה לומר, שֶׁהַלִּימוּד הוּא מִמִּשְׁמַעוֹת "עַל הַפְּלִי", שֶׁנִּיתָן גַם לְפָרְשׁוֹ עַל מִרְקָב, שֶׁכֵּן הָרוֹכֵב רֹכֵב עַל הַפְּלִי. וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא נִכְתַּב בְּמִפּוֹרֶשׁ מִרְקָב גְּבִי נִדָּה כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב לְעִיל גְּבִי וַב, כְּתִב רַשִׁי בְּפֶסְקִים ג, א: "לְפִי שֶׁאֵין הֶגְיוֹן לְהַזְכִּיר רִכִּיבָה וּפִסּוּק רִגְלִים בְּאִשָּׁה". בְּנִגְעוּ בּוֹ יִטְמָא - אֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלָא עַל הַמִּרְקָב - אֲבָל הַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב טְעוֹן גַם כִּיבוּס בְּגָדִים, כִּדְלָעִיל פְּסוּקִים כֹּאֲכֵב (רַשִׁי). שֶׁנִּתְרַבֵּה מִ"עַל הַפְּלִי" - כְּלוּמָר

(כג) וְאִם־עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא - הַשּׁוֹכֵב אֹו הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכַּבָּהּ אֹו עַל מוֹשְׁכָּה - כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "אֹו עַל הַפְּלִי אִשֶּׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו". וּמִשְׁמַע מִלְשׁוֹן רַשִׁי, שֶׁהַשּׁוֹכֵב, בֵּין עַל הַמִּשְׁכָּב בֵּין עַל הַמוֹשָׁב, מִטְמֵא מִשׁוּם מִשְׁכָּב, וְכֵן הַיּוֹשֵׁב, בֵּין עַל הַמוֹשָׁב וּבֵין עַל הַמִּשְׁכָּב, מִטְמֵא מִשׁוּם מוֹשָׁב. אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בּוֹ] - בְּגוֹן שֶׁשָּׁכַב אֹו יִשָּׁב עָלָיו בְּהַפְּסֵק מִצָּעִים אֹו בְּלִים, וְכִדְלָעִיל בְּרַשִׁי פְּסוּק ו, שֶׁהִרִי אִם נִגַּע בּוֹ כְּבָר נִחְפָּרֶשׁ לְעִיל פְּסוּקִים כֹּאֲכֵב. וְמֵה שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶסֶק "בְּנִגְעוּ בּוֹ", מְדַבֵּר בְּמִרְקָב, כִּדְלָקֶמֶן בְּרַשִׁי. אִהּ "הוּא" בְּדַת טְמֵאָה הָאֻמּוּרָה בַּמִּקְרָא הָעֲלִיּוֹן - פְּסוּקִים כֹּאֲכֵב. שִׁטְעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים - וְמֵה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאֵן "יִטְמָא עַד הָעֶרֶב" בְּלֶבֶד, וְלֹא נִזְכָּר כִּיבוּס בְּגָדִים - רָאָה רַשִׁי בְּהַמִּשָּׁף.

(כה) וְאִשָּׁה כִּי־יִזוּב זָוָב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא
עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוָב עַל־נִדְתָּהּ בְּלִימִי זָוָב
טַמְאָתָהּ כִּי־יָמִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טַמְאָה הִוא:

כה וְאִתְּתָא אַרְי דְּדוּב דְּמָה יוֹמִין סְגִינִין
בְּלֹא עֵדִין רְחוּקָה אוֹ אַרְי תְּדוּב עַל רְחוּקָה
כָּל יוֹמֵי דְּדוּב סוֹכְתָה כִּי־יָמִי רְחוּקָה תִּהְיֶה
מְסַאָבָה הִיא:

רש"י יָמִים רַבִּים • שְׁלֹשָׁה יָמִים. בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ • אַחֲרֵי שֶׁצִּיצָאוּ שְׂבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ. אוֹ כִּי־תִזְוָב • אֵת שְׁלֹשַׁת
הַיָּמִים הַלָּלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עג) מִפְּלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֶה הִיא זָכָה, וּמִשְׁפָּטָה חֲרוּץ בְּפִרְשָׁהּ זֶה. וְלֹא כִּדְת
הַנִּדָּה, שֶׁזֶּה טְעוּנָה סְפִירַת שְׂבַעָה נְקִיִּים וְקֶרֶבֶן, וְהַנִּדָּה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׂבַעָה נְקִיִּים, אֲלָא שְׂבַעַת יָמִים
תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רוּאָה בֵּין שְׂאִינָה רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁהּ זֶה י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה, שֶׁכָּל
שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתִּרְאָה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלָּלוּ, תִּהְיֶה זָכָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זָוָב דָּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) אַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה (רש"י) שְׂמַעְתִּי מֵאֲמֹרֵי
הַר"ג וְהַר"ח שְׁלִיט"א: תִּנְיָא – רִאשִׁי תַּבּוּת: תוֹדָה נְזִיר יֵא. (הַפְּנִיָּה לְמֵאמֹר ר"ל (נדה עב, ב): "חֲצִי לֵג שְׁמֹן לְתוֹדָה,
וּרְבִיעִית יֵין לְנִזִּיר, וְאַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נִדָּה לְנִדָּה – הִלְכָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי").

אשל אברהם – הרב אלאשוילי

מִזְוָכָה וְסִפְרָה לָּהּ שְׂבַעַת יָמִים" (רש"י
ברכות לא, א).
וְקֶרֶבֶן - בְּדִלְקָמֶן פְּסוּקִים כֹּטֶל.
וְהַנִּדָּה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׂבַעָה
נְקִיִּים - וְכֵן אֵינָה טְעוּנָה קֶרֶבֶן. וְצִרִיף
עֵינֵי שְׂרָשִׁי הַשְּׂמִיטוֹ, אִם שֶׁהִזְכִּירוּ גָבִי
זָכָה.
אֲלָא "שְׂבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ" -
לְעֵיל פְּסוּקֵי יט.
בֵּין רוּאָה - שֶׁאִפְּלוּ רִאשֶׁתָּהּ כָּל שְׂבַעָה
וּפְסָקָה עִם שְׂקִיעַת הַחֲמָה טוֹבֵלֶת לְעֶרֶב
(רש"י ר"ה ז, א). וְרִאשֶׁתָּהּ שְׂרָשִׁי מְגִילָה כח, ב
שֶׁזֶּהוּ שֶׁשְׂרָאָתָהּ תִּתְחִילֶת יָמֵי נִדְתָּהּ.
בֵּין שְׂאִינָה רוּאָה - אֲלָא פַּעַם אַחַת
בְּלִבָּר, בְּדִלְעֵיל בְּרָשִׁי" שֵׁם.
וְדָרְשׁוּ [רַבּוֹתֵינוּ] - בֵּן הַגִּירָסָא בְּכִמְדָּה
כְּתִיב־יָד וְדָפּוּסִים רִאשׁוֹנִים.
בְּפִרְשָׁהּ זֶה - 'תוֹרַת כְּהֻנִּים'. נִדָּה עג, א.
אַחַד עֶשֶׂר יוֹם יֵשׁ בֵּין סוּף נִדָּה
לְתַחֲלַת נִדָּה - מִשְׁעָבְרוּ שְׂבַעַת יָמֵי
הַנִּדָּה אֵינָה חוֹזֶרֶת לְהִיּוֹת נִדָּה עַד
שֶׁיַּעֲבְרוּ אַחַד עֶשֶׂר יוֹם (רש"י סנהדרין פז, א).
שְׂבַל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתִּרְאָה בְּאַחַד
עֶשֶׂר יוֹם הַלָּלוּ, תִּהְיֶה זָכָה - רִאשֶׁתָּהּ גַּם
רש"י בְּרִכּוֹת לא, א: "וְאֵין זָכָה אֲלָא
הַרוּאָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִין בְּתוֹךְ אַחַד
עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נִדָּה לְנִדָּה". וְרִאשֶׁתָּהּ
עֶרְכִּין ח, א שֶׁ"לֹא תִצָּא לְעוֹלָם מִיַּד
זִכָּה לְהִיּוֹת תִּתְחִילֶת נִדָּה עַד שֶׁתִּשָּׁבַע
שְׂבַעָה נְקִיִּים, וְלֹא אַחֲרָי שֶׁיִּשָּׁבַע שְׂבַעָה
נְקִיִּים חֲזָרָה לְתַחֲלַת נִדְתָּהּ". תורה כו

בְּמִשְׁמַע. וּבְשִׁתְּאֲמַר: בְּשִׁלְשָׁה, וְאֵין
מִשְׁיָבָר: אֵינִי אֲלָא עֹשֶׂרָה, אֵתָּה אוֹמֵר
לִי: אִם הַשְּׁלֹשָׁה בְּמִשְׁמַע (רש"י חולין קלח, א
ע"פ תורת כהנים).
בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ - אַחֲרֵי שֶׁצִּיצָאוּ
שְׂבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ - הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל
פְּסוּקֵי יט. וְרִאשֶׁתָּהּ גַּם רש"י נִדָּה עג, א:
"אֵינִי אוֹמֵר לָךְ אֲלָא בְּרוּאָה שְׁלֹשָׁה
אַחֲרֵי יָמֵי נִדְתָּהּ סְמוּךְ לְנִדְתָּהּ, שֶׁרִאשֶׁתָּהּ
יוֹם רִאשׁוֹן אַחֲרֵי שְׂבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ,
וְרִאשֶׁתָּהּ שְׂמִינִי וְתִשְׁעִי וְעֶשְׂרִי".
אוֹ כִּי תִזְוָב - אֵת שְׁלֹשַׁת הַיָּמִים
הַלָּלוּ, עַל נִדְתָּהּ - מִפְּלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם
אֶחָד - "עַל נִדְתָּהּ" פִּירוּשׁוֹ: סְמוּךְ
לְנִדְתָּהּ, וְכִיּוֹן שֶׁסְמוּךְ לְנִדְתָּהּ מִמֶּשׁ כְּבָר
לְמַדְנוּ מִ"בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ", אִם כֵּן "עַל
נִדְתָּהּ", הִרִי זֶה מוֹפְלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד,
שֶׁגַּם זֶה נִקְרָא סְמוּךְ לְנִדְתָּהּ.
זֶה הִיא זָכָה. וּמִשְׁפָּטָה חֲרוּץ בְּפִרְשָׁהּ
זֶה, וְלֹא כִּדְת הַנִּדָּה - וְמָה שֶׁאֲמַר
הַכְּתוּב "כִּי־יָמִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה" אֵין הַפְּנִיָּה
"כִּדְת הַנִּדָּה" (ספר הוֹכְרֹת). וְיֵשׁ לְדִיק
בְּלִשׁוֹן רש"י שֶׁעַל הַזָּכָר כָּתַב "מִשְׁפָּטָה"
וְעַל נִדָּה כָּתַב "כִּדְת", וְאִילֵּי יֵשׁ לִדְרֹשׁ,
מִשׁוּם שֶׁנִּדָּה זֶהוּ מִצָּב רִגִּיל בְּאֶשָּׁה,
שֶׁתִּרְאָה בַּעַת יָמֵי נִדְתָּהּ, אֲזִי מִתְאִים
יֹתֵר לִדְרֹשׁ "כִּדְת", וְאִילֵּי זָכָה בֵּין שֶׁזֶּהוּ
מִצָּב שֶׁאֵינוּ רִגִּיל שֶׁתִּרְאָה "בְּלֹא עֵת־
נִדְתָּהּ", מִתְאִים יֹתֵר לִדְרֹשׁ "מִשְׁפָּטָה".
שֶׁזֶּה טְעוּנָה סְפִירַת שְׂבַעָה נְקִיִּים -
בְּדִלְקָמֶן פְּסוּקֵי כח. וְהַפְּנִיָּה חוּץ מֵאוֹתוֹ
יוֹם שְׁפּוּסָקָת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאִם טְהִירָה

פִּירוּשׁוֹ בְּפִסְעוֹת שְׁלָה, כְּאֶשֶׁר תִּלָּךְ
בְּדִרְכֵי הַטּוֹמָאָה בְּמִסְפַּר יָמֵי טוֹמְאָתָהּ
וְלָךְ גַּם בּוֹעֵלָה לְהַקֵּל, וְלָכֵן נִקְטָה בְּלִשׁוֹן
"וְעַלָּה", כְּלוּמָר שֶׁתִּהְיֶה לוֹ מַעֲלָת
הַקּוּלָּא שְׁלָה.
שֶׁאִם בָּא עָלֶיהָ בְּחִמְיָהּ לְנִדְתָּהּ לֹא
יִטְמָא אֲלָא שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּמוֹתָהּ -
שֶׁלְכַאוּרָה בֵּין מִשְׁמַעוֹת "וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ
עָלֶיהָ", שֶׁהַנִּדְתָּהּ שְׁלָה תִהְיֶה גַּם עָלֶיהָ.
תִּלְמוּד לִדְרֹשׁ: "וְיִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים".
וְמָה תִּלְמוּד לִדְרֹשׁ: "וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ
עָלֶיהָ"? מָה הִיא מִטְמָאָה אֲדָם -
לְטִמָּא בְּגָדִים שְׁעָלֶיהָ, דְּאֵתִי בְּקַל־
וְחֹמֶר מִמֶּשְׁכָּבָה (רש"י נדה לג, א).
וּבְלִי חֵרֶם - בְּהִיֶּסֶט (רש"י נדה שם),
וּבְדִלְעֵיל פְּסוּקֵי יב וּבְרָשִׁי" שֵׁם.
אִם הִוא מִטְמָא אֲדָם וּבְלִי חֵרֶם. -
לְטִמָּא בְּגָדִים שְׁעָלֶיהָ (רש"י נדה
שם). תורה כה
(כה) יָמִים רַבִּים - שְׁלֹשָׁה יָמִים -
"יָמִים" שְׁנַיִם, "רַבִּים" שְׁלֹשָׁה [כְּלוּמָר
מְרֻבָּבִים עַל "יָמִים"] (תורת כהנים. רש"י ב'ק' כה,
א. נדה לב, א). אוֹ אֵינוּ אֲלָא "רַבִּים" עֹשֶׂרָה?
אֲמֹרָתָּה: כָּל שֶׁשְּׂמַעוּ מְרֻבָּבָה וְשְׂמַעוּ
מוֹעֵט, תִּפְסָתָּה מְרֻבָּבָה לֹא תִפְסָתָּה, תִּפְסָתָּה
מוֹעֵט תִּפְסָתָּה, הוּאִיל וְלֹא פִירֵשׁ לָךְ אֵיזוֹה
מִקֵּין, יֵשׁ לָךְ לְתַפּוֹס הַרְאָשׁוֹן שֶׁבְּמִשְׁמַע,
שֶׁאִם לֹא נִתְפּוֹס אֲלָא הַמְרֻבָּבָה, אֵין
מִשְׁיָבָר: מִהֵיכָן אֵתָּה מִמַּעֲטוֹ לָזֶה
הַמוֹעֵט, וְהִלָּא אִם הוּא בְּמִשְׁמַע.
כְּשִׁתְּאֲמַר: אֵינָה זָכָה בְּפָחוֹת מִעֹשֶׂרָה,
אֵין אוֹמֵר לָךְ: וְהִלָּא אִם שְׁלֹשָׁה

(כו) כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמָיו זֹכֶה
בְּמִשְׁכָּב נְדָתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב
עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה בְּטָמְאֵת נְדָתָהּ:

כו כל משכבא די תשכוב עלוהי כל יומי
דובה כמשכב רחוקה יהי לה וכל מנא די
תיתב עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה:

(כז) וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכֻכְם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם
וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כז וכל דיקרב בהון יהי מסאב ויצבע
לבושוהי ויסחי כמנא ויהי מסאב עד
רמשא:

(כח) וְאִם־תִּטְהַר מִזֹּכֶה וְסִפְּרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים
וְאַחֲרֵי תִטְהַר:

כח ואם דכיאת מדובה ותמני לה שבעת
יומין ובתר בן תדכי:

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי
בָּנִי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאתָ אוֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד:

כט וביומא תמינאה תסב לה תרין שפנינן
או תרין בני יונה ומיתי יתהון לות כהנא
לתרע משפן זמנא:

(ל) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֹהֶל חֲטָאת וְאֶת־הָאֹהֶל עֹלָה
וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּכֶב טָמְאָתָהּ:

ל ויעבד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא
ויכפר עליה כהנא קדם יי מדוב סבתה:

(לא) וְהִזְרֹתָם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאָתָם וְלֹא יָמָתוּ
בְּטָמְאָתָם בְּטָמְאִים אֶת־מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

לא ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא
ימיתון בסואבתהון כסאבתהון ית משכני די
ביניהון:

כס"א וְהִזְרֹתָם • אֵין 'נִזְרָה' אֵלָּא פְּרִישָׁה, וְכֵן (ישעיה א): "נִזְרוּ אַחֲזֹר", וְכֵן (בראשית מח): "נִזְרוּ אַחֲזִירוּ". וְלֹא יָמָתוּ
בְּטָמְאָתָם • הָרִי ה'כֶּרֶת' שֶׁל מִטְמֵא מְקֻדָּשׁ קְרוּי 'מִיתָה'.

לא ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא
ימיתון בסואבתהון כסאבתהון ית משכני די
ביניהון:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(לא) וְהִזְרֹתָם - אֵין נִזְרָה - מֵלֵת
"וְהִזְרֹתָם" שְׂרָשָׁה "נזר", אֵלָּא שְׁהַנּוּן
נִבְלָעַת בְּדָגֶשׁ שֶׁל הַיָּוִן (רא"ס).

אֵלָּא פְּרִישָׁה - וְהַפְּרָשָׁתָם (רש"י שְׁבוּעוֹת
יח, ב). וְרָאָה גַם רִש"י לְקַמֵּן כב, ב.
בְּמִדְבָּר ו, ב. יִשְׁעִיָּה א, ד. הוֹשֵׁעַ ט, י.
עֲמוּס ב, יא. וְכִרְיָה ו, ג.

וְכֵן "נִזְרוּ אַחֲזֹר" - יִשְׁעִיָּה א, ד. נִסּוּגוֹ
לְאַחֲרֵיהֶם מֵאַצֵּל הַמְּקוֹם (רש"י שם).

וְכֵן "נִזְרוּ אַחֲזִירוּ" - בְּרָאשִׁית מט, כו.
שֶׁנִּבְדֵּל מֵאַחֲזִירוּ (רש"י שם).

וְלֹא יָמָתוּ בְּטָמְאָתָם - הָרִי הַכֶּרֶת
שֶׁל מִטְמֵא מְקֻדָּשׁ קְרוּי מִיתָה -
פִּירוּשׁ: אֶף־עַל־פִּי שֶׁבְּכֶרֶת הוּא וּבְנִי
נִכְרְתִים, וּבְמִיתָה בִּידֵי שְׁמַיִם הוּא

נִכְרְתָה וְאֵין וְרָעוּ נִכְרְתָה, וּמִטְמֵא מְקֻדָּשׁ
הוּא בְּכֶרֶת, כְּדִכְתִּיב (במדבר יט, ב): "וְאִישׁ
אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהִיא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי אֵת מְקֻדָּשׁ ה' טָמֵא",
כָּאן קָרָאוּ מִיתָה וְאָמַר "וְלֹא יָמָתוּ"
בְּמָקוֹם וְלֹא יִכְרְתוּ, כִּי הַמִּיתָה נֶאֱמָרָת
בְּכָלֵל וּבְפָרֶט (רא"ס). וְכֵן מִשְׁמַעוֹת
הַ"סִּפְּרִי" בְּמִדְבָּר שֵׁם: "מִפְּנֵי מָה עָנַשׁ
לְהֵלֵךְ מִיתָה וְכָאן כֶּרֶת? לְלַמֶּדֶךָ
שֶׁמִּיתָה הִיא כֶּרֶת, וְכֶרֶת הִיא מִיתָה".
אֶף אֶפְשָׁר גַּם לִפְרֹשׁ כְּפִנֵּת רִש"י בְּאוֹפֶן
אַחֵר: אֶף שֶׁבְּמִטְמֵא מְקֻדָּשׁ נֶאֱמַר לְשׁוֹן
"וְנִכְרְתָה", וְעוֹנֵשׁ הַכֶּרֶת הֵינּוּ שֶׁ"זָּרְעוּ
נִכְרְתָה וְיָמִיו נִכְרְתִים" (כִּלְשׁוֹן רִש"י לְקַמֵּן יח, ט),
אֶף מִזֶּה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב כָּאן: "וְלֹא

יָמָתוּ בְּטָמְאָתָם בְּטָמְאִים אֶת מִשְׁכְּנֵי",
מוֹכֵן שְׁעוֹנֵשׁ הַכֶּרֶת הָאִמּוּר בְּמִטְמֵא
מְקֻדָּשׁ, הַפְּנִיָּה רַק לְמִיתַת הַמִּטְמֵא
מְקֻדָּשׁ בְּלִבְדּוֹ וְלֹא שֶׁל בְּנִי (וְנִקְרָא כֶּרֶת
רַק לְעֵנִין שְׁמַת לִפְנֵי גִיל שְׁשִׁים
כְּבָכְרָת, וְלֹא לִפְנֵי גִיל חֲמִישִׁים
כְּבָמִיתָה). וְנִרְאָה שֶׁהִטְעַם לְכָף מוֹכָא
בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב עֲצָמוּ שְׁאָמַר: "וְלֹא
יָמָתוּ בְּטָמְאָתָם", שֶׁכֵּין שֶׁנִּכְבְּסוּ
לְמִקְדָּשׁ "בְּטָמְאָתָם" שְׁלָהֶם, לְכֵן גַּם
הַעוֹנֵשׁ עַל כָּף הוּא רַק בְּמִיתָה שְׁלָהֶם
עֲצָמָם, וְלֹא שֶׁל בְּנִיָּהֶם. וְאוּלַּי זֶה עֲצָמוּ
כְּפִנֵּת רִש"י לְבָאָר כָּאן: יָתוּר לְשׁוֹן
הַכְּתוּב "בְּטָמְאָתָם". תוֹרָה לֵב

(לב) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת-זרע
לכ דא אורייתא דדוכנא ודי תפוק מנה שכבת
זרעא לאסתאבא בה:
לְטַמְּאָהָּ בָּהּ:

נשי"א זאת תורת הזב • פעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכבת-זרע • תרי הוא כבעל
קרי, טמא טמאת ערב.

(לג) והדירה בנדתה והזב את-זובו לזכר ולנקבה
ולאיש אשר ישבב עם-טמאה:
נשי"א והזב את-זובו • פעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות, שתורתן מפרשת למעלה:
לג ולדסודתה בריחוקה ולדדאיב ית דוכה
לדכר ולנקבא ולזכר די ישבוב עם
מסאבא: פ פ פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 26)

והדירה בנדתה (טו, לג) רז"ל אָמרו, שְׂדֵם נָדָה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה בָּהּ אַחֲרֵי חֹטֵא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינוּ שֶׁהַחֹטֵא יָצָר
בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נָדָה, דָּם טָמֵא. וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַדַּעַת שֶׁאִסּוּר לַאֲשֶׁה לַעֲמֹד בְּטִמְאַתָּה אֲפִלּוּ
אִין בַּעֲלָהּ בַּעִיר (אף לִפִּי מֵאִי דְקִימָאֵלָן שְׁטַבִּילָה בְּזִמְנָה לֹא מִצְוָה) – כִּי זֶה מוֹרָה עַל הַטְּהָרָה מוֹהֲרָה וְהַזְהֵמָה שֶׁל חֹטֵא
עֵץ הַדַּעַת.

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

עטרת מרים

מב ואיש פא בזמן הרעב היה מבעל שלשה שם מקום ויבא לאיש
האלהים לחם בבורים מן השעורים הראשונים ששקצרו עשרים-לחם
שעורים וברמל שלבים רבות וימלאות בצקלגו בקלפותיהן, והאיש חשב
שיאכלם אלישע, אבל אלישע צוה ויאמר תן לעם לתלמידים שהיה שם
ויאכלו כי באה בהם ברכה בדרך גם,
עד שכל הלחם הספיק למאה איש:
מג ויאמר משרתו מה אתן זה
לפני מאה איש הלא מעט המה
ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה
אמר יהוה אכול ויהי די לאכול
והותר ועוד יהיה מותר: מד ויתן
לפניהם ויאכלו ויותרו בדרך
יהוה: א ונעמן שרצבא מלך-
ארם היה איש גדול חשוב לפני
אדניו ונשאו פנים פולם בברו אותו
כיבו נתייהוה תשועה לארם
והאיש היה גבור חיל חשק לדרת

שי למורא

מב) מבעל שלשה, שם מקום בדרום הארץ. לאיש האלהים,
לנביא אלישע. לחם בבורים, לחם העשוי מקציר ראשון שנקצר אחר
העמר. עשרים לחם שעורים, והיו במספר עשרים לחם מקמח
שעורים. וברמל בצקלגו, ושבבים רבים ומלאים כפי שהם עדון
בקלפותיהם. "בצקלגו", בקלפתו
ובכסויו. פרוש אחר, "בצקלגו", מין
שק שבו נשא את הדברים שנוכרו
בפסוק. לעם, לתלמידים שהיו עם
הנביא אלישע. מג) מה אתן זה,
הלא מעט הוא. אכול והותר,
במה שהובא ויהיה די לאכל, ועוד
יהיה מותר. א) איש גדול וגו',
בזמנו, חשוב לפניו. ונשאו פנים,
וחבל היו נושאים לו פנים לכבודו.
פי בו נתן ה' תשועה לארם,
פי על דו באה תשועה לארם.
גבור חיל מצרע, ומפני צרעתו

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת

מלכים ב ד

ד מב ואיש פא מבעל שלשה ויבא לאיש
האלהים לחם בבורים עשרים-לחם שעורים
וברמל בצקלגו ויאמר תן לעם ויאכלו:
מג ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה
איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר
יהוה אכול והותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו

ויתרו בדרך יהוה: ה א ונעמן שרצבא מלך-ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשאו פנים בירו

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ובעל שלש ראיות - זיבה אחת בפסוק
הקודם, ושתי זיבות בפסוק זה, תרי
שלש ראיות.
שתורתן מפרשת למעלה - פסוקים
ב-ג וברש"י שם.

פסוקים טו, ב. מגילה כ, א. כריתות ח,
א. נדה לד, ב. תורה לג
(לג) והזב את זובו - בעל שתי
ראיות - שזנכרו כאן שתי זיבות (ע"פ
רש"י נדה שם).

(לב) זאת תורת הזב - פעל ראיה
אחת - דחדא ויבא כתיב בקרא ורשי
נדה לד, ב.
ומהו תורתו? "ואשר תצא ממנו
שכבת זרע", תרי הוא כבעל קרי,
טמא טמאת ערב - ראה גם רש"י

עטרת מרים

שי למורא

למלקתה, אבל היה מצרע וזה קנע ואח: ב וארם יצאו גרודים קבוצות קטנות לשלול וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי משמשת לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל גברתה אחלי עם בקשת אדני לפני הנביא אשר בשמרון או מבלי ספק יאסף ירפא אתו מצרעתו:

ד ויבא נעמן ויגד לאדניו מלך ארם לאמר בזאת וכזאת דברת הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך ארם לדבא אל הנביא ואשלחה ספר אל מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויקח בידו מנחה לנביא עשר כפרי כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי את נעמן עבדי ואספתו תרפאו מצרעתו שיעזו את הנביא לאספו מצרעתו: ז ויהי בקרא מלך ישראל את הספר ויקרע בגדיו ויאמר ובי האלהים אני להיות ביד להמית ולהחיות ביד שליח שלי אתי לאסוף איש מצרעתו כי אדדענא וראו ביימתאנה הוא לי מבקש עליה בדי שלחם עמי: ח ויהי בשמעו אלישע איש האלהים ביקרע מלך ישראל את בגדיו וישלח אל המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבאנא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שליח לאמר הלך ורחצת שבע פעמים בידן וישב בשרך לך וטהר מן הצרע: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי: יב יצא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אללו ויהי וינפץ ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יג הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מבלי מימי ישראל הלא בכל יום

נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: ב וארם יצאו גרודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון או יאסף אתו מצרעתו: ד ויבא ויגד לאדניו וכזאת דברת הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך ארם לדבא אל מלך ישראל ואשלחה ספר אל מלך ישראל וילך ויקח בידו עשר כפרי כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל מלך ישראל ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי את נעמן עבדי ואספתו מצרעתו: ז ויהי בקרא מלך ישראל את הספר ויקרע בגדיו ויאמר ובי האלהים אני להמית ולהחיות ביד שליח שלי אתי לאסוף איש מצרעתו: ח ויהי בשמעו אלישע איש האלהים ביקרע מלך ישראל את בגדיו וישלח אל המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבאנא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שליח לאמר הלך ורחצת שבע פעמים בידן וישב בשרך לך וטהר מן הצרע: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי: יב יצא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אללו ויהי וינפץ ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יג הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מבלי מימי ישראל הלא בכל יום

היה נמנע הרבה מללכת למלכותו, והיה מצר על קד: ג) אחלי אדני לפני הנביא, אם בקשת אדני תהיה לפני הנביא, יאסף אותו מצרעתו, רפואת המצרע נקראת אספה, לפי שבעדו מצרעתו הרי מושבו מחוץ למחנה, וכאשר יתרפא יאסף ויכנס אל המחנה: ד) ויבא ויגד לאדניו, נעמן ספר הדבר לפני המלך: ה) לך בא, הנה (התבונן) ובוא אל הנביא. ספר, אגרת, וזהב, מטבעות זהב: (להביא מנחה לנביא). ו) ועתה, לא פרש הכתוב מה שקבת בראש האגרת, כי מוכן שקבת כפי המנהג לקדו בשלום, וכסוף דבריו כתב "ועתה כבוא הספר וגו'. ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו: ז) להמית ולהחיות, כי אין מי שיכול לרפא המצרע, אלא מי שבידו להמית ולהחיות. ואחאב בהיותו רשע, לא האמין בנביא, וחשב שמלך ארם מתכונן שהוא בעצמו ירפאהו. מתאנה הוא לי, כוננו למצא עליה להתעלל ולהלחם בי: ח) וידע כי יש נביא בישראל, לא למענף ארפא אותו, אלא למען קרשת ה' אלי יצא וגו', חשבתי שלכבודי יצא אלי ויעמד לפני, בדרך הכבוד שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענן הרפואה, חשבתי שיקרא בשם ה' וינפץ ידו אל מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי גם ויתרפא הצרעת: יב) הלא טוב וגו', כלומר, הנה שאמר הנביא שיהי שבע פעמים בידו, אם בן נראה שאמר דבריו על דרך רפואה טבעית, והלא בודאי אין בדרךיו ממש, שהרי נהרות דמשק טובים יותר מכל מימי ישראל, ואף על פי

וברכבו ויעמד פתח הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך לאמר הלך ורחצת שבע פעמים בידן וישב בשרך לך וטהר: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי: יב יצא ויצאו הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם יהוה אללו ויהי וינפץ ידו אל המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יג הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מבלי מימי ישראל הלא בכל יום

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

עלמין - הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית
ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וסוכב כל עלמין,
- ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה
מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלא קמיה

כלא ממש חשיב, - הכל

לגבי הקב"ה, אינו נחשב

לכלום ממנו, וכבטול

דבור אחד בנפש

המשפלת בעודו

במשפלתה - בשעה

שהדיבור נמצא עדיין

במחשבת הנפש, או

בחדת הלב בנזכר

לעיל¹³, אשר על-ידי

התבוננות זו ממילא

תתפשט מדת האהבה

שבנפש מלבושיה, -

בהם היא מלוכשת,

כלומר: שיותר לא תהיה

לו אהבה לדברים שאותם

אהב (שבאהבתו לאותם

דברים, היתה מדת

האהבה שבנפשו מלוכשת

בהם), וכל אהבתו תהיה

להקב"ה בלבד, דהינו

שלא תתלבש - מדת

האהבה, בשום דבר

הנאה ותענוג נשמי או

רוחני לאהבה אותו, - את ה"דבר גשמי או רוחני", ולא

לחפץ כלל - "חפץ" משמעו רצון פנימי, שום דבר בעולם,

בלתי לה' לבדו, - כל אהבתו ורצונו הפנימי יהיו להקב"ה

בלבד, שהוא מקור החיים של כל התענוגים, שכלם - כל

התענוגים, בטלים במציאות וכלא ממש קמיה חשיב, -

לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל התענוגים בטלים

במציאות ואינם נחשבים לכלום ממנו, ואין ערך ודמיון כלל

ביניהם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים" של

כל התענוגים, חסד ושלום, כמו שאין ערך לאין ואפס

המחלט לגבי חיים נצחיים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין כל

תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים

שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את הרצון,

שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור כל

התענוגים, שהוא: אלקות, וכמו שכתוב¹⁴: "מי לי בשמים,

ועמד לא חפצתי בארץ, - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל

1 והנה, באהבה יש גם בן שתי מדרגות: - כלליות: "אהבה

2 רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה

3 בתענוגים", - אהבה ותענוג מאלקות - לא שהאהבה מייצגת

4 "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד

5 עם הקב"ה או להכלות

6 באלקות, אלא האהבה

7 עצמה משמעה תענוג

8 ודביקות באלקות, והיא

9 שלחבת העולה מאליה,

10 - לא שהאדם יוצר

11 ומדליק בקרבו אהבה זו,

12 אלא אהבה זו באה אליו

13 מעצמה, ובאה מלמעלה

14 בבהינתן מתנה למי

15 שהוא שלם ביראה, - מי

16 שהיראה אצלו בשלימות,

17 נותנים לו מתנה מלמעלה,

18 שיגיע ל"אהבה

19 בתענוגים"; בנודע -

20 כידוע הפירוש על מאמר

21 רבותינו ז"ל¹⁰: "דרבנן

22 של איש לחזר אחר

23 אשה", - שפירושו

24 בעבודת ה', הוא: שאהבה

25 נקראת "איש" ו"זכר",

26 כמו שכתוב¹¹: "זכר -

27 חסדו", - שדרך רמז

28 משמעו, שבחינת חסד

29 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זכר", ו"אשה" - היא בחינת יראה

30 ח"כ¹², - שבלשון הפסוק "אשה יראת ה'" - מרומזת השייכות

31 של "אשה" ל"יראה", בנודע; - וזהו "דרכו של איש לחזר אחר

32 אשה", בחינת האהבה ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו

33 לחזר") במקום שבחינת יראה ("אשה") היא בשלימות, וכלי

34 קדימת היראה אי אפשר להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה

35 זו היא מבחינת אצילות, דלית תמן קצוץ ופירוד חס-

36 ושלום. - שאין בו בעולם האצילות שום דבר של התנתקות

37 והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה

38 מורגש למציאות לעצמו, אלא הכל שם בטל במציאות

39 לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה ש"אצילות" איננה יכולה

40 לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין מרגיש

41 את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות. אך

42 "אהבת עולם" - המדרגה השניה באהבה, היא הקאה

43 מתבוננה ודעת בגדלת ה' אין-סוף ברוך-הוא, הממלא כל

- 1 דבר שהוא טפל ובטל לך – אין חפצי בו, בלח שארי ולכבי,
2 צור לכבי וגו', וכמו שיתבאר לקמן¹⁵. – פרטי אופני
3 האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל
4 האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה לדברים מסויימים,
5 וההתבוננות פועלת בו
6 שמדת האהבה "תתפשט"
7 מעניני העולם, ותהיה 1
8 לאלקות בלבד. אך, מי 2
9 שבטבעו הוא קר, ואין בו 3
10 שום רגש של אהבה 4
11 לאיזה דבר שהוא, כדי
12 להעביר את מדת האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו
13 בהרבה לעורר בקרבו רגש של אהבה – אף-על-פי-כן יכול
14 גם הוא ליצור בקרבו אהבה לזהות להקב"ה, על ידי
15 ההתבוננות האמורה. ובלשון ה"תניא": **וְגַם מִי שֶׁאֵין מֵדֶת**
- ליקוטי אמרים**
- אהבה שבנפשו מלובשת כלל בשום תענוג גשמי או
רוחני – יכול – גם הוא, להלחיב נפשו כרשפי אש
ושלהבת עזה ולחב העולה השמימה, עלידי התבוננות
הנוכרת לעיל, – על ידי התבוננותו בענינים האמורים,
יעורר גם הוא בקרבו
אהבה לזהות להקב"ה,
כמו שיתבאר לקמן. –
ביחס למדריגה העליונה
יותר של אהבה, למדנו,
שהיא יכולה להיות רק
במי שהיראה היא
בשלמות, ואילו ביחס למדריגה השניה שבאהבה (למרות
שעל פי סדר, צריך גם כן להיות קודם יראה ולאחריה
אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע
לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, לי"ח]:

- 31 והנה, בחינת אהבה זו, פעמים שקודמת ליראה, כפי
32 בחינת הדעת המולידה, – את האהבה, כנודע [שהדעת
33 כולל חסדים וגבורות, שהם אהבה ויראה, – חסד – אהבה,
34 וגבורה – יראה, ו"דעת" כוללת בתוכה את שתיהן ומביאה
35 להתגלות שתיהן; כלומר:
36 ההתקשרות החזקה של
37 ה"דעת" שלו בגדלות ה',
38 מעוררת באדם ומגלה את
39 שני הרגשות של יראה
40 ואהבה, ופעמים
41 שהחסדים קודמים לירד
42 ולהתגלות, – לפני
43 הגבורות, ובנפש הכוונה
44 שלפעמים מתגלה
45 מהתקשרות הדעת, אהבה
46 לפני יראה. ולכן אפשר
47 לרשע ובעל עבירות
48 שיעשה תשובה מאהבה
49 הנולדה בלבו, כזכר
50 את ה' אלהיו. – שלמרות
51 שעד עתה היה רשע ובעל עבירות ולא היתה לו יראה ה' – בכל
52 זאת נוצרת בו אהבה להקב"ה המביאה אותו לתשובה; ומכל-
53 מקום היראה גם כן כלולה בה – באהבה זו עצמה, ממילא,
54 רק שהיא – היראה, בבחינת קטנות והעלם, – בתוך האהבה,
55 דהיינו יראה חטא – בלבד, למד בו חסד ושלוש, והאהבה
56 היא בהתגלות לבו ומוחו. – בלבו ובמוחו הוא מרגיש רק
- ליקוטי אמרים**
- באהבה להקב"ה. אך – ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, וזהו
– רק, דרך מקרה והוראת שעה, כהשגחה פרטית מאת ה',
לצורך שעה, – כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה
להקב"ה ולהיחפץ לבעל תשובה, כמעשה דרכי אלעזר בן
דודי¹⁶. – שהיה רשע
ובעל עבירות – ולפתע
חזר בתשובה מתוך אהבה
להקב"ה, עד שנשמתו
יצאת בתשובתו. הרי
שהיתה בכך משום
הוראת שעה. כמו
שכתוב¹⁷, שר' אלעזר בן
דודי¹⁸ היה גלגול של
יוחנן כהן גדול, ששימש
שמונים שנה ככהן גדול
ונעשה צדוקי¹⁸ – ועל ידי
שנשמתו גולגלה בר'
אלעזר בן דודי¹⁸ (שהיה
מקודם, כאמור, רשע
ובעל עבירות, ולאחר מכן
חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה) – נתעלו כל תורתו
ומצוותיו של יוחנן כהן גדול¹⁹. אבל סדר העבודה הקבועה
ותלויה בבחירת האדם – צריך לתקנים תחלה קיום
התורה והמצוות עלידי יראה ותתאה בבחינת קטנות
על-פלגנים, כ"סור מרע ועשה טוב", – להימנע מכל
עבירה ולקיים כל מצוה, להאיר נפשו האלהית באור התורה

15. בפרק מח. 16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בליקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכוונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב

6 נסתרה] – כלומר בתחילה
7 נדרש אור של תורה
8 ומצוות בנפש האדם, ורק
9 לאחר מכן ביכולת האדם
10 להגיע לאור האהבה.

ליקוטי אמרים
ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
בנימטריא ב"פ אור כידוע לי"ח]:

1 ומצותיה, ואחר-כך
2 יאיר עליה אור האהבה
3 [כי "ואהבת" בנימטריא
4 ב' פעמים "אור", כידוע
5 ליודעי חן: – חכמה

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

47 משתווים כל בני ישראל – אותה צורה של תפילין ואותו אופן
48 של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי
49 הנחות ביותר בישראל. מה שאין כן בדחילו ורחימו – שונה
50 הדבר ביחס ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבמח
51 ולב, – בכך שונה אחד מן

השני: יש מי שידיעתו
באלקות גדולה ועמוקה
יותר ולכן יראתו ואהבתו
את ה' גדולות יותר, ויש
אשר ידיעתו פחותה יותר,
ולכן גם יראתו ואהבתו
את ה' הן במדרגה
פחותה יותר, כגון
לעיל. בפרק הקודם
הסביר רבנו הזקן,
שההבדל בין "אהבה
רבה" ל"אהבת עולם"
הוא: "אהבה רבה" היא
אהבה הבאה מלמעלה,
והאדם בעבודתו לא היה
יכול אף פעם להגיע

אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על
ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו
הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדרגות
האמורות: יש בה מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל
יהודי בנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות
אהבה זו, יש להודק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי
כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על ידי
עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": אך אחת היא אהבה הכלולה
מכל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", –
ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות
ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שוה לכל נפש
מישראל, וירשה לנו מאבותינו; – בנשמה הקדושה, שכל
אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. והינה, מה
שכתב החר"ק על פסוק: "נפשי אויתך כלילה וגו'" –
[דה"זוהר⁵ מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון

11 פרק מד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
12 הכלליות שבאהבה: – "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. – אדם בכוחות
13 עצמו, אינו מסוגל להגיע על ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה
14 זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך
15 של מתנה; – "אהבת עולם",

16 הבאה על ידי התבוננות
17 בגדלות ה', על ידי שיהודי
18 מתעמק ומבין גדלות ה' – הוא
19 מגיע לאותה אהבה.
20 והנה, כל מדרגת אהבה
21 מב' מדרגות אלו:
22 "אהבה רבה" ו"אהבת
23 עולם" – נחלקת לשתי
24 בחינות ומדרגות לאין
25 קץ, – ישנן אינסוף
26 מדרגות של אהבה, גם
27 במדרגת "אהבה רבה" ו
28 גם במדרגת "אהבת
29 עולם", כל חד לפי
30 שיעורא דליה, – כל אחד
31 לפי שיעורו, מדרגת

32 האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כמו שכתוב
33 בזהר הקדוש: על פסוק: "נודע בשערים בעלה"² –
34 ש"בעלה" דא קדשא בריה הוא, – הקב"ה נקרא "בעל" של
35 כנסת ישראל – ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" – דאיהו
36 אתידע ואחר-כך – הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" –
37 לכל חד לפי מה דמשער בלביה וכו'. – לכל אחד כפי
38 שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים
39 שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל
40 בדרגות הפרטיות. ולכן נקראים דחילו ורחימו – יראה
41 ואהבה, "הנסתרות לה" אלהינו³, – כי מדרגת האהבה של
42 יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד
43 באותה מדרגה, ותורה ומצוות – הן הנגלות לנו ולבנינו
44 לעשות כו', – ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד,
45 כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה
46 ומצוות בבחינת מעשה, – בעשיית וקיום כל התורה והמצוות,

(ז, א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בבכ' – דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישעי' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

אליו כשיעור משנתו - כך אני מתאווה ותאב לאור אינסוף
ברוך-הוא, - שהוא, חיי החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבי
עלידי עסק התורה פתקיצי משנתי כלילה, - את אור
אינסוף, חיי החיים האמיתיים, תאב אני להמשיך בקרבי על ידי

התורה, דאורייתא

וקדש-א-ברוך-הוא בלא

חר, - שכן התורה

והקב"ה הם דבר אחד, ועל

ידי לימוד תורה אמשיך

בקרבי אור אינסוף -

כלומר: דרגת האהבה

הנידונה עתה מביאה את

האדם ללימוד התורה,

שעלידי ומתחדשים

מתחדדים ומתחדדים

בהקב"ה. וכמו שבחיות

האלקית, המחיה את

העולם בכלל, ישנה

התחדשות תמידית

("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה

בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" - הרי שהאהבה

והתשוקה לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו על ידי לימוד

התורה, צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות

מחדשת, שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב

הזהר שם: "דבעי בר נש מרחימותא דקדש-א-ברוך-הוא

למיקם בכל לילה, לאשתדל בפלחנה עד צפרא כו". -

מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק

בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של

"נפשי אויתך" - האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה,

כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה

זו ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על

ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו - כפי

שיוסבר בהמשך הפרק.

מדוייקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו

לומר "נפשי אויתך", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך

לומר: "אני אויתך" - אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי",

ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" - כלומר:

אני תאב לך? - ומפרש

ה"זהר" שהמלה "נפשי"

מוסבת על הקב"ה, שהוא

הנפש של כל דבר, ואליז

פונה ואומר יהודי: "נפשי"

10 - מפני שאתה הוא הנפש

11 שלי, לכן - "אויתך" - אני

12 תאב לך. "דברים"

13 לקדש-א-ברוך-הוא

14 רחימותא דנפשא ורחא

15 - על יהודי לאהוב את

16 הקב"ה אהבת נפש ורוח,

17 כמה דאתדבקו אליו

18 בגופא, וגופא רחים לון

19 וכו". - כמו שהנפש

20 והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וזהו שכתוב:

21 "נפשי אויתך", כלומר מפני שאתה ה' "נפשי" ונחי

22 האמתיים, לכך "אויתך", - אני תאב לך; פרוש, שאני

23 מתאווה ותאב לך באדם המתאווה לחיי נפשו, וכשהוא

24 חלש ומעונה מתאווה ותאב שתשוב נפשו אליו, - שלאמתו

25 של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו

26 שאנו רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי

27 מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל

28 התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי - אינו תענוג", אדם אינו

29 חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול

30 שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות או אצלו

31 בהתגלות כמו שצריך להיות - אז הוא חש בתשוקה לחיים. וכן

32 כשהוא חלש לישן - שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה

33 - אחד מששים במיתה"⁶, ולכן האדם אז, מתאווה וחפץ שתשוב

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

76 מסתרת גם בן בכל נפש מישראל בירשה מאבותינו, היא,

77 מה שכתוב ב'רעא מהימנא': "כברא דאשתדל בתר אבוי

78 ואמיה, דרחים לון יתיר

79 מגרמיה ונפשיה ורוחיה

80 כו", - עבודתו של משה

81 רבנו להקב"ה היתה,

82 כעבודת בן לאביו ואמו,

83 שהוא אוהב אותם יותר

84 מאשר את עצמו, את

76 ואהבה רבה וגדולה מזו, - עוד ישנה אהבה רבה, שהיא

77 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה

79 להקב"ה בדוגמת האהבה

79 לחיים, מפני שהקב"ה הוא

79 חיי החיים, אשר כאמור,

72 היא ישנה בכל אחד

73 מישראל, בירושה מן

74 האבות - ובכן: קיימת

75 אהבה גדולה מזו - והיא

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה

וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל

בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כברא דאשתדל

בתר אבוי ואמיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה

ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא

1 דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכוּ'. - התפשטותו של משה רבנו
2 ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון
3 שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי,
4 הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה,
5 שישנה בכל יהודי בירושה
6 מאבותינו, כאופן אהבתו

של משה רבנו.¹ רק
שְׁהָאֲרָה זו - מנשמת
משה רבנו לכל אחד
מישראל בכל דור, היא
בְּכַחֲנֵת הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם
גְּדוֹל בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוּצֵי אֲהָבָה
זו הַסֵּתֶר מִהַעֲלָם
וְהַסֵּתֶר אֶל הַגָּלוּי,
לְהִיּוֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ
וּמָחוּ - שאהבה זו תהיה
מורגשת במוח - לֹא
נִפְלָאֵת וְלֹא רְחוּקָה
הִיא, אֲלָא קְרוֹב הַדָּבָר
מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְכֶּךָ. -

מהי משמעות הקירבה על ידי הפה ועל ידי הלב? - דְּהִינֵן,
לְהִיּוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנֵת לְבוֹ וּמָחוּ, -
שהרי, "קול מעורר הכוונה" - הדיבור והקול מעוררים את כוונת
הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מִחְשַׁבְתּוֹ בְּחַיֵּי הַחַיִּים אִין-סוֹף בְּרוּךְ
הוא, כִּי הוּא אֲכִינוּ מִמָּשׁ הָאֱמֶתִי וּמְקוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר
אֵלָיו הָאֲהָבָה בְּאֲהָבַת הֵבֶן אֶל הָאֵב. וּבְשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ בֶּן
תְּמִיד - הָרִי הַהֲרִגֵל נֶעֱשֶׂה מְכַע. - אותו רגש, שהקב"ה הוא
אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שבן אוהב את אביו - נעשה
בו דבר טבעי.

1 גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זוהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו
2 עבור אביו ואמו, לפדות אותם משיבויים - עבודה ואהבה כאלו,
3 היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה
4 מסותרת כזו - כִּי "הָלֵא אֵב אֶחָד לְכָלֵנוּ. - כלומר: כמו במשה
5 רבנו שאהבתו היתה מפני
6 שהקב"ה הוא אביו, כך יש

גם בכל יהודי סוג אהבה
8 כזו, שהרי הקב"ה הוא
9 אביו של כל יהודי. -
10 אהבה זו היא למעלה
11 מהאהבה הקודמת, שהרי
12 אהבת "נפשי אויתיך",
13 שבהיותה כמו אהבה
14 לחיים, מחייבת רק באותה
15 מדה שהיא קשורה לחיים,
16 אך אינה מחייבת מסירות
17 נפש שהיא ההיפך מחיים;
18 ואילו, האהבה, אודותה
19 אנו לומדים כעת, מחייבת
20 גם מסירות נפש, כמו
21 אהבת בן לאביו ולאמו
22 שאינה מדודה באופן שחיו קודמים לחייהם, אלא אהבתו
23 אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור
24 אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאֵיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁת
25 לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדַּרְגַּת אֲהָבַת "רַעְיָא
26 מְהִימְנָא", - מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים, שלכל
27 יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? -
28 התשובה לכך היא: מִכָּל־מְקוֹם הָרִי אֶפְסֵי קִצְחוֹ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ
29 מְרַב טוֹבוֹ וְאוֹדֵר - של משה רבנו, מֵאִיר לְכָלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל
30 בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקְוָנִים⁸, דְּאֵתְפְּשׁוּתִיהָ בְּכָל

ליקוטי אמרים

זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי
אפס קצחו ושמין מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה
בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא
בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל
ולחוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל
הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא
רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפך ובלבבך
דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו
ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"ס כ"ה כי הוא
אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה
כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי
ההרגל נעשה טבע.

שאינה מדודה באופן שחיו קודמים לחייהם, אלא אהבתו
אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור
אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאֵיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁת
לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדַּרְגַּת אֲהָבַת "רַעְיָא
מְהִימְנָא", - מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים, שלכל
יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? -
התשובה לכך היא: מִכָּל־מְקוֹם הָרִי אֶפְסֵי קִצְחוֹ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ
מְרַב טוֹבוֹ וְאוֹדֵר - של משה רבנו, מֵאִיר לְכָלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל
בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקְוָנִים⁸, דְּאֵתְפְּשׁוּתִיהָ בְּכָל

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

69 מְסַתֶּרֶת". - מבחינת הנשמה הרי טבועה בה אהבה זו באמת
70 לאמיתה, רק שְׁתוּעָלָת - עבודתו המביאה את יִצְיָאָתָהּ אֶל
71 הַגָּלוּי - הרי זה, כְּדִי
72 לְהַכִּיָּאָה לְיָדֵי מַעֲשֶׂה, -
73 להביא לידי כך שהאהבה
74 תעורר את המעשים
75 שבאדם, שבהיותה
76 מוסתרת ונעלמת אין

ליקוטי אמרים

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא
כח דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד
עצמו בבחי' אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל
הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה

61 וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאֲוֶרָה שֶׁהוּא כֶּחַ דְּמִיּוֹנִי - שבאמת
62 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
63 להתרחק מדמיונות, בכל
64 זאת - לֹא יָחוּשׁ, - אל
65 יחשש מכך, מֵאֲחֵר
66 שֶׁהוּא אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ
67 מִצֵּד עֲצָמוֹ - בלעדי
68 עבודתו, בְּכַחֲנֵת "אֲהָבָה"

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקו"י עה"ח, עבודה) - ובזה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמין ממנה) אהבתו - הול"ל כברא כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטותי" - ג"כ בזה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם".

44 ה"מחשבה טובה", וְהַנְחָת רוּחַ – שהוא גורם להקב"ה בלימוד
45 התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמַחַת הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי
46 שָׂבָא אֵלָיו בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַר לְעִיל¹¹, – שכן,
47 בהיותה לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי
48 (שהוא בנו של הקב"ה,
49 של המלך) בכלא, ועל ידי

ליקוטי אמרים

50 תורה ומצוות היא יוצאת
51 מהכלא ומתחברת
52 להקב"ה, דבר הגורם נחת
53 רוח רבה להקב"ה, כמו,
54 למשל, בשעה שכן המלך
55 משתחרר מכלאו ושב אל
56 אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ
57 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים בְּנוֹכַר
58 לְעִיל. – ה'נחת-רוח' באה
59 מכך, שעל ידי לימודו
60 תורה וקיומו מצוות,
61 מתבצעת כוונתו ותשוקתו

62 של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה",
63 בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על
64 ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא
65 גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא
66 דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה
67 לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו)
68 לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאביו
69 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי
70 אויתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה
71 כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של
72 "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו
73 האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, גַּם – ביחס
74 לְבַחֲבִינָה – האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי אוֹתִיד" הַנוֹכַר לְעִיל
75 – קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָהּ מִתְּהוֹמָהּ אֶל הַגִּילּוּי, עֲלִיָּדִי
76 הַהֲרָגֵל תְּמִיד בְּפִיו וּלְבֹ שְׁוִין. – שגם הלב ירגיש ויחוש במה
77 שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים¹². אַךְ אִם
78 אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ – את האהבה, אֶל הַגִּילּוּי בְּלִבּוֹ, אֶתְעַלֵּי
79 פִּי־בֶן – מצד האהבה הוא יָכוֹל לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
80 לְשִׁמּוֹן, עֲלִיָּדִי צִיּוֹר עֲנִין אֲהַבָה זוּ בְּמַחְשָׁבָה שְׂבִמּוּחוֹ, –
81 כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה – ו"מַחְשָׁבָה טוֹבָה
82 תְּקַדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה כו'": – למעשה, ועל ידי כך
83 יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות,
84 כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה
85 גלויה בלב. בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי
86 שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות

1 בכוחה להביא לידי מעשה, שְׂהוּא – המעשה הוא עֲסָק תְּתוּרָה
2 וְהַמְצוֹת שְׁלֹמֵד וּמְקִיָּם עֲלִיָּדִי־זוֹה, – על ידי התגלות
3 האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נְחָת רוּחַ לְפָנָיו יְתִכַּרְךָ בֶּבֶן
4 הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
5 גלויה זו, ללמוד תורה
6 ולקיים מצוות, כדי לגרום

7 נחת רוח להקב"ה שהוא
8 אבינו האמיתי. ומכיוון
9 שמבחינת הנשמה,
10 האהבה היא באמת, הרי
11 גם כשהיא איננה
12 בהתגלות מתוך אמת
13 לאמיתה, והיא נראית
14 כדמיונית בלבד – אין הוא
15 צריך לחשוש מכך, מכיוון
16 שגם היא, הרי מביאה
17 אותו ללימוד התורה
18 ולקיום המצוות מתוך

19 אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ – חכמינו ז"ל¹⁰: "מַחְשָׁבָה טוֹבָה –
20 תְּקַדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה", – הוא מצרף ומאחד
21 את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גִּדְּפִין לְפָרְחָא – להיות
22 "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה,
23 בְּנוֹכַר לְעִיל. – בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה
24 טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות –
25 שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאינה אשם
26 בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו
27 עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו
28 הכתוב כאילו עשה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע
29 שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות
30 למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה.
31 בפרק ט"ז הוסיבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם
32 שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת חיות במעשה
33 המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך
34 אהבה – הוא עושה זאת בחיות, ואילו, כשהאהבה איננה
35 בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן
36 שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה או, מצד עצמה, שום
37 שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות
38 דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי
39 הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי
40 המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) – ולכן, על
41 הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל
42 שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את
43 התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיינו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו) – לאחר שיהי' מעונה (כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?".

14 (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה
15 צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה
16 (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי
17 שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? –
18 דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק
19 במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן
20 מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר
21 כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות
22 לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה
23 הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב
24 התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות
25 מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם
26 הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

1 את התורה והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא
2 שבכך קיים הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא
3 נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן
4 בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדידת יראה
5 ואהבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות
6 – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות
7 שב"עולם היצירה", ואם היראה והאהבה הן "שכליות",
8 שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות
9 ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם
10 הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עולות אז התורה והמצוות
11 לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה
12 של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן
13 המשתדל, למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

57 האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
58 שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך
59 שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות
60 כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות
61 עצמן, כאמור, אַבְל
62 בְּשֶׁהֵן – שתי האהבות,
63 בְּהַתְגַּלּוּת לְבֹו –

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי'

64 אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע
65 בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא
66 מליפד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ
67 אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן
68 במוחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו ואז מקומן ב"ס
69 דיצירה ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצוות הבאות
70 מחמתן ובסיבתן. אבל כשהן בהתגלות לבו נק' רעותא
71 דלבא בוחר ומקומן ב"ס דבריאה ולשם הן מעלות
72 עמהן התורה והמצוות הבאות מחמתן. מפני שציאתן
73 מההעלם והסתר הלב אל בחי' גילוי היא ע"י הדעת
74 ותקיעת המחשבה בחוץ והתבוננות עצומה מעומקא
75 דלבא יתיר ותדיר בא"ס ב"ה איך הוא חיינו ממש
76 ואבינו האמיתי ב"ה ומודעת זאת מ"ש בתיקונים כי
77 מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות
78 שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? –
79 מפני שציאתן מההעלם והסתר הלב אל בחינת גילוי היא
80 על ידי הדעת ותקיעת המחשבה בחוץ והתבוננות עצומה
81 מעומקא דלבא יתיר ותדיר – מתוך עומק הלב במדה מרובה
82 ותדיר באינסוף ברוך הוא איך הוא – הקב"ה, חיינו ממש
83 ואבינו האמיתי ברוך הוא. – ומכיוון שזה בא על ידי
84 התבוננות עמוקה וחזקה כזו – ומודעת זאת – וידוע הרי, מה
85 שכתוב ב'תיקונים' 13: כי בעולם הבריאה מקננת תמן

27 וְהֵנָּה, ב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ, – אהבת "נפשי אויתך" – מה
28 שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו
29 האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את
30 הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אַף שֶׁהֵן יְרֵשָׁה

31 לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְכִמוֹ

32 מִכֵּן בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכִן

33 הִירָאָה הַכְּלוּלָה בָּהֶן, – 1

34 היא גם כן ירושה לנו 2

35 מאבותינו וכמו טבע בנו, 3

36 שֶׁהִיא לִירָא מְלֻכָּד 4

37 חֶסֶד וְשָׁלוֹם מִמְּקוֹר חַיֵּינוּ 5

38 וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְרוּךְ 6

39 הוּא – מתוך הרגש 7

40 שהקב"ה הוא מקור חיינו 8

41 – קיים מורא, המונע את 9

42 האדם מלעשות עבירות, 10

43 כדי שלא יהיה נבדל 11

44 מהקב"ה, מקור חיינו. 12

45 ומתוך הרגש שהקב"ה 13

46 הוא אבינו האמיתי – קיים 14

47 המורא, שלא לעשות

48 עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי

49 למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע"

50 אצלנו – אַף־עַל־פִּירְבֵּן אֵינֶן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דִּחְלִי וְרַחֲמֵי

51 מִכֵּעִיִּים", – יראה ואהבה טבעיות, אֵלּא בְּשֶׁהֵן בְּמֹחוֹ

52 וּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבַד וְתַעֲלֹמוֹת לְבֹו, – בטרם בא לידי גילוי, וְאֵז

53 – רק אז כשהן בהעלם הלב, מְקוֹמֵן בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה,

54 שם המקום והמדרגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות,

55 וְלִשְׁם – לעשר ספירות "עולם היצירה", הֵן מַעֲלֹת עֲמֻתָּן

56 הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמָּתָן וּבְסִפְתָּן. – כלומר: כאשר

עוד, - לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתיק" ו"כברא
דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה
מהתבוננות, אלא - יתירה מזו, שפ' פחינות אהבות אלו
הנופרות לעיל - הן כלולות מן פחינת "אהבה רבה",
וגדולה ומעלה מ"דחילו ורחימו שכליים", -
מיראה ואהבה שכליות
הבאות משכל והתבוננות
בגדלות ה', אשר האהבה
- הבאה מהתבוננות,
נקראת לעיל בשם
"אהבת עולם". - כלומר
- לשתי האהבות
האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה
מ"אהבת עולם" - ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א,
מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא
ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם
מקומה של "אהבת עולם"; וזהו ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה
שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם
מ"אהבת עולם" - שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא
"בעולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא
יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם
האצילות" - ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל,
להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת
בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

אימא עלאה, - שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה"
שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם האצילות", שחיה - בעבודת
ה', התתבוננות באור אינסוף חיי החיים ברוך הוא,
וכמאמר אלהינו: - ב"פתח אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: "בינה -
לבא ובה הלב מבין". -
"בינה" היא לב, ובה הלב
מבין. כלומר: ההתבוננות
והשגת המוח מאירות
בלב, הרי שההשגה
וההתבוננות באור אינסוף
הן ענין שיש לו שייכות
ל"עולם הבריאה", בו
מאירה ספירת הבינה של
"עולם האצילות" - ולכן מקומן של אהבות אלו - המתגלות על
ידי התבוננות כזו - הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את
התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד
שבאהבות "נפשי אויתיק" ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל)
ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם
מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות
שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור,
אלינו בירושה מן האבות. - לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק
בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם זו
שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה)
- בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת כולה
מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: ולא

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

וכשהאהבה נוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה' - יש בה יותר
להב שלהבת ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה,
למרות שגם התגלותה
באה על ידי התבוננות; כי
יש יתרון ומעלה
לפחינת אהבה כרשפי
אש ושלחבת עזה וכו',
הפאה מהתבונה ודעת
בגדלות אינסוף ברוך
הוא, - כלומר: בהפלות
גדלות ה', על שתי
פחינות אהבה הנופרות
לעיל כאשר אינן כרשפי
אש ושלחבת כו', - אלא
הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת הקב"ה לישראל,
בהיותו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶, ומעלה זו של אהבה

רק שאעפ"כ צריך לשדך בשכלו להשיג ולהגיע גם
לפחינת "אהבת עולם" הנופרת לעיל, הפאה מהתבונה
ודעת בגדלות ה', -
אהבה זו נוצרת כולה
מהתבוננותו של יהודי
בגדלות ה', ולא כמו
בשתי האהבות האמורות
הבאות בעצם בירושה מן
האבות, ורק התגלותן היא
על ידי התבוננות, וזאת -
כדי להגדיל מדורת אש
האהבה כרשפי אש ושלחבת עזה וכו',
אשר
העולה
השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות
לא ישטפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה
כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
בגדלות א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר
אינן כרשפי אש ושלחבת כו' כיתרון ומעלת זוהב
העולה השמימה, עד
שמים רבים - העומדים כנגד אהבה זו, לא יוכלו לכבות
וכו' - את האהבה, ונהרות לא ישטפוה וכו'¹⁵. -

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו

להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה
מהתבונה ודעת בגדלות ה' כדי להגדיל מדורת אש
האהבה כרשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה
השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות
לא ישטפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה
כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
בגדלות א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר
אינן כרשפי אש ושלחבת כו' כיתרון ומעלת זוהב
העולה השמימה, עד

שמים רבים - העומדים כנגד אהבה זו, לא יוכלו לכבות
וכו' - את האהבה, ונהרות לא ישטפוה וכו'¹⁵. -

14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א. 15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א", ב" ו-1, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה:

22 ותכליתו, - כל תכלית בריאתו של אדם, היא הרי, למען דעת
23 את כבוד ה' ויקר תפארת גדלותו, איש איש כפי אשר יוכל
24 שאת, - להבין את גדלות ה', כמו שכתוב ב'דעו מהימנא'
25 פ'רשת בא: "בגין דישתמודעון ליה וכו'", וכנודע: - תכלית
26 בריאתו של האדם היא,
27 כדי שיכירו וידעו גדלות
28 ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי
29 שבהתבוננות עצמה יש
30 משום מעלה ותכלית,
31 והתבוננות בגדלות ה'
32 ישנה במדה מרובה יותר

ליקוטי אמרים

על הכסף וכו' כמ"ש לקמן וגם כי זה כל האדם
ותכליתו למען דעת את כבוד ה' ויקר תפארת גדלותו
איש איש כפי אשר יוכל שאת כמ"ש בר"מ פ' בא בגין
דישתמודעון ליה וכו' וכנודע:

33 באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת התעוררות
34 שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי האהבות
35 האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא
36 החיים האמיתיים - או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה
37 הוא אבינו האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות -
38 נדרשת התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'.
39 עד שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון
40 ליה" - שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם
41 נוסף, מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות בירושא מן האבות,
42 אלא לטרוח להגיע לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

1 כרשפי אש, היא: ב'יתרון ומעלת הוזהב על הכסף וכו', כמו
2 ש'יתבאר לקמן¹⁷. - מעלת הזהב כנגד הכסף אינה מתבטאת רק
3 בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של
4 הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש האדם - כך גם
5 האהבה הנוצרת
6 מהתבוננות, שמעלתה
7 מתבטאת בלהב השלהבת
8 וברשפי האש שבה - אין זה
9 אומר שהיא מדריגה נעלה
10 יותר באהבה - שהרי,
11 להיפך, האהבה הבאה
12 מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" - אלא, עצם ענין להב
13 השלהבת שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי
14 כלות הנפש - זהו יתרונה של אהבה זו. - זהו טעם אחד, מדוע אין
15 לו לאדם להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושא
16 מן האבות - אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
17 מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין זה
18 רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה זו,
19 כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
20 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שהנבראים ישיגו ויכירו
21 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון ה"תניא": וְגַם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם

ב' התבוננות, ככלל: א) בהפלאה - ומביאה - גילוי או הולדה - דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות - בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבעולם (טבע, ירושה) - מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי - תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקו"פ עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

19 כקן, בין שהם עתידים לכלות לגמרי, ודינם כ'קרן' השייכת
20 לאשה, והרי זה כמעות של נכסי מלוג שאין להם פירות, וקונים
21 בהם קרקע והבעל אוכל את פירותיה.
22 מסיימת הגמרא ומבארת את דעת האומרים שדברים אלו הם קרן:
23 ב'ללא דמילתא' - כללו של דבר, נועו מחליף - דבר שאחר
24 שמסיימים לאכול את פירותיו, באים פירות אחרים תחתם, כגון
25 אילן וכדומה, דינו כ'פירא', והבעל זוכה בו. אין נועו מחליף - דבר
26 שאחר שהוא כלה אין פירות אחרים באים תחתיו, כגון אילנות
27 אלו שנברתים לגמרי או דגים שניצודים לגמרי, דינו כ'קרנא',
28 שהכל שייך לאשה, ולכן מוכרים אותו וקונים בדמיו קרקע והבעל
29 אוכל פירות.

* * *

30 הגמרא דנה בשאלה אלו פירות מנכסי מלוג שייכים לבעל ואלו
31 לאשה: אמר רבי זירא, אמר רבי אושעיא, אמר רבי ינאי, ואמר לה
32 ו-יש אומרים שלא אמר זאת רבי זירא אלא אמר רבי אבא, אמר
33 רבי אושעיא, אמר רבי ינאי, הנוגב
34

1 רוצה לקנות פתי - בתים כדי להשכיר, שבשני הדברים יש ריוח
2 ממון, הדין הוא שקונים ארץ, כיון ששכרה מרובה והיא
3 מתקיימת יותר, שאינה מתכלה כמו בתים. וכן אם אחד מהם רוצה
4 לקנות פתי להשכיר, והאחר רוצה לקנות דיקל - דקלים, קונים
5 פתי, לפי ששכרם מרובה מהדקלים, העשויים להתייבש. אחד
6 מהם רוצה לקנות דיקל, והאחר רוצה אילני - אילנות אחרים,
7 קונים דיקל, לפי שפירותיהם מרובים משל שאר אילנות. רצה
8 האחד לקנות אילני, והאחר רוצה גופני - גפנים, קונים אילני, לפי
9 שהגפנים ממחרים להזקין.
10 הגמרא דנה עתה על דברים מסוימים שברשות האשה, האם
11 הבעל אוכל את פירותיהם: אם נפלו לה בירושא אבא ודקל -
12 יער של אילנות עוזרין, שאין להם פרי חשוב, אלא קוצצים את
13 העצים עצמם לקורות או להסקה, וכן אם ירשה פירא דבנורי -
14 חפירה של דגים, והנידון הוא האם עצי היער או דגים אלו
15 נחשבים כפירות של נכסי מלוג ושייכים לבעל או לא, אמר לה,
16 פירא - יש אומרים שהעצים והדגים נחשבים כפירות והבעל זוכה
17 בהם, כיון שהקרקע של היער והחפירה של הדגים נחשבים כ'קרן'
18 של האשה. ואמר לה, קרנא - ויש אומרים שהאילנות והדגים הם

יום ראשון

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קמה־קנ.
תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חודשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה – אצל אנ"ש שייחיו בבתיהם הפרטיים.

יום שני

יום חמישי

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען – אין א פארבריינגען ספירה צייט אין די יאהרען תרנ"אנ"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אָמרו בְּנוֹכְחוֹת אָבא – בְּהִתְעוּדוֹת שֶׁל יָמֵי הַסְפִּירָה בְּשָׁנִים תַּרְנ"א-נ"ג – חֲסִידֵי אֲדָמוֹר הִזְקֵן הָיוּ תָמִיד סוֹפְרִים. הַפֶּתֶגֶם מָאד מְצָא חֵן בְּעֵינֵי אָבא, וְאָמַר: זוּהִי עֲנִינָה שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צָרִיכוֹת לְהִיּוֹת סְפוּרוֹת, וְאִזּוֹ הַיָּמִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צָרִיךְ לְדַעַת מַה פָּעֵלוּ וּמַה יָּשׁ לַפֶּעַל בְּעֵתֵהּ.. יֵשׁ לְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד שֶׁהַמָּחֵר יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יָפֶה" מֵאֲשֶׁר הַיּוֹם.

יום שלישי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הַלֵּדָת אֶת אֲדָנֵי אֲבֵי יִקְנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מַהֲר"ש] – בְּשָׁנַת תַּקצ"ג.
בְּגִיל שִׁבְעָה, אֲדָמוֹר ה"צִמַּח צֶדֶק" בְּחִנּוּ פֶּעַם. הִסְבֵּא כָּל כֹּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שְׁלוֹ הַתַּפְעֵל מָאד, לֹא הָיָה מְסָגֵל לְהִתְאַפֵּק, וְאָמַר ל"צִמַּח צֶדֶק": הֵא, מַה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עֲנֶה לוֹ ה"צִמַּח צֶדֶק": מַה יֵּשׁ לְהַתְּפַעֵל ש"תַּפְּאֶרֶת שְׁבַת־תַּפְּאֶרֶת" מְצַלִּיחָה?

יום רביעי שבת ג אייר, יח לעומר ה'תש"ג

הפטרָה: נִיהִי דָּבָר גּוֹ' הַלְדָּרֶשׁ אֲתִי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יח-כב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תאָרם ושמותיהם, אֶפְשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִבּוּדַת ה' על פי התורה, וכמו שֶהָרֵב הַצַּדִּיק רַבִּי מִשְׁלֵם זוֹסְיָא זצ"ל מֵהֶאֱנִיפָאֲלִיא לְמַד כְּמָה דְרָכִים בְּדְרָכֵי הָעִבּוּדָה מִגָּנָב: (א) הַצָּנֵעַ לְכַת (ב) מַעְמִיד עֲצָמוֹ בְּסַכָּנָה (ג) דָּבָר הַיּוֹתֵר קָטָן חָשׁוּב כְּדָבָר גָּדוֹל (ד) עֵמֶל בְּטָרְחָא גְדוֹלָה, (ה) זְרִיזוֹת (ו) בּוֹטָח וּמְקוּהָ (ז) אִם לֹא הִצְלִיחַ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה חוֹזֵר הִרְבָּה פַּעַמִּים.

יום ראשון יום חמישי ד אייר, יט לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מִנְהֵג יִשְׂרָאֵל שָׁלֹא לְגַלַּח וְשָׁלֹא לְסַפֵּר שְׁעֵרוֹת רֹאשׁ תִּינוּק עַד מְלֹאֵת לוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. גְּזִיזַת הַשְּׁעֵרוֹת – אֶפְשָׁר עֲרֵעֲנָעֵשׁ [=תְּסַפֶּרֶת] (שָׁל תִּינוּק) – הוּא דָּבָר גָּדוֹל בְּמִנְהֲגֵי יִשְׂרָאֵל. וְעִקְרוֹ הוּא בְּהַחֲנוּךְ דְּהַשְׁאָרַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנְּחַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ נִהְגוּ לְהַדִּיר לְהַרְגִּיל אֶת הַתִּינוּק בְּעֵינֵי נְשִׂיאוֹת טְלִית קָטָן וּבְרִכּוֹת הַשַּׁחַר וּבְרִכַּת הַמָּזוֹן וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה.

יום שני יום שישי ה אייר, כ לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אַראָפּ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אכציג יאָהר, צוליב טָאָן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק שְׁשָׁמַע מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: יוֹרֵדֶת נְשָׁמָה לְעוֹלָם וְחַיָּה שְׁבַע-עֶשְׂרֵים-שָׁנָה, כְּדִי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְפִרְט בְּרוּחָנִיּוֹת.

שבת קודש יום שלישי ו אייר, כא לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: לה-לח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואָס מאַכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך .

ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו - את המאזין - למהלך. ענין ההלך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעליה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' ב

מסיימת הגמרא את המעשה: ואפילו הכי - אף על פי שלא זכה רבי חנינא בר פפא להכנס חי לגן עדן, מכל מקום כי נח נפשיה - כשנפטר, אפסיק ליה עמודא דנורא בין ידיה לעלמא - הפסיק עמוד של אש בינו לבין שאר בני אדם, ונפירי - מסורת היא בידיו, דלא מפסיק עמודא דנורא - שאין עמוד של אש מפסיק בין הנפטר לשאר בני אדם, אלא אחד דנורא או לתרין דנורא - ליחיד או לשנים שבכל הדור. קרב לנביא - התקרב למסתו רבי אלכסנדר, ואמר לו, עשה שיוסר עמוד האש בשביל כבוד החכמים, שיוכלו לעמוד במחיצתך, לא אשנא - לא השגיח רבי חנינא בר פפא בדבריו, ועמוד האש נשאר. חזר ואמר רבי אלכסנדר, עשה בשביל כבוד אביך, שיוכל לעמוד במחיצתך, ולא אשנא. אמר לו, עשה בשביל כבוד עצמך, שיוכלו להתקרב אליך ולהתעסק בקבורתך ולהספידך כראוי, איסתלק - הסתלק עמוד האש. הגמרא מביאה את דברי האמוראים על מעשה זה: אמר אביי, עמוד האש שהופיע בעת הסתלקותו של רבי חנינא בר פפא, בא לאפוקי מאן דלא קיים (אפילו אות אחת) - להבדיל אותו ממי שלא קיים את התורה כמותו, שאינו ראוי לעמוד במחיצתו. אמר ליה רב אדא בר מתנא לאביי, האם עמוד אש זה בא לאפוקי מאן, כלומר, מאביי עצמו, דלא אית ליה מעקה לאיגריה - שאין לו מעקה בגג ביתו כציווי התורה (דברים כב ח). דוחה הגמרא: ולא היא - באמת לא כך היה הדבר, ומיתנה תנה - היה לאביי מעקה בגג ביתו, ויתמי שעתא הוא דשדריה ויקא - אלא שבאותה שעה נשבה רוח חזקה והפילתו.

* * *

הגמרא חוזרת לענין בעלי ראתון, ומוסיפה בזה: אמר רבי חנינא, מפני מה אין בעלי ראתון כבבלי, מפני שבני בבלי אוכלין תרדין, ושותין שכר של היזמי - שיכר שהטילו בו כשות הגדול בתוך הקוצים. כיוצא בזה אמר רבי יוחנן, מפני מה אין מצורעין כבבלי, מפני שהם אוכלין תרדין, ושותין שכר, ורוחצין במי הנזהר פרת, ודברים אלו מבריאם אותם, שלא יהיו מחלות אלו מצויות שם.

הדרן עלך המדיר את אשתו

הן. אמר לו רבי שמעון בן יוחאי, אם כן, אי אמה בר לינאי - אין אתה ראוי לברוח שהכריז פנו מקום לבר לינאי, כיון שנראתה הקשת בימיו. אומרת הגמרא: ולא היא - באמת לא כך היה הדבר, דלא הואי מידי - לא היה דבר זה כלל, כלומר, לא נראתה הקשת בחייו של רבי יהושע בן לוי, אלא הטעם שאמר רבי יהושע בן לוי שנראתה הקשת, כיון דפבר נ-חשב, לא אחזיק טיבותא לנפשיה - לא אחזיק לעצמי טובה על כך שלא נראתה הקשת בחיי, ולא אתגאה בכך. הגמרא מספרת מעשה דומה שהיה בשעת הסתלקותו של אמורא אחר, ובו יבואר מדוע רבי יהושע בן לוי זכה להכנס חי לגן עדן: רבי חנינא בר פפא, שושבנייה תנה - היה אהבו של מלאך המות ורגיל אצלו. כי תנה קא ניהא נפשיה - כשהגיע זמנו להפטר מן העולם, אמר ליה למלאך המות, ויל עבדי ליה רעותיה - לך ועשה את רצוני של רבי חנינא בר פפא. אול לנביא ואתחזי ליה - הלך אליו מלאך המות והתראה אליו. אמר ליה רבי חנינא בר פפא, שבקי תלתין יום עד דנתדר תלמודא - הניחני חי שלשים יום, עד שאחזור על כל מה שלמדתי, משום דאמר - שאומרים בבית דין של מעלה, אשרי מי שבא לבא, ותלמודו בידו, ורצוני לחזור על כל התורה שלמדתי כדי לזכרה כשאגיע לשם. שבקיה - הניח לו מלאך המות ועזבו. לבתר תלתין יומין - לאחר שעברו שלשים יום, אול אתחזי ליה - הלך מלאך המות והתראה לרבי חנינא בר פפא. אמר ליה רבי חנינא בר פפא, אחי לי דוכתאי - הראה לי את מקומי בגן עדן. אמר ליה מלאך המות, לחי - אני מסכים לך. אמר ליה רבי חנינא בר פפא, הב לי סבינה, דלמא מקבעת לי באורחא. אמר ליה מלאך המות, האם בחרך בעית למיעבד לי - האם רצונך לעשות לי כפי שעשה חברך, רבי יהושע בן לוי, ולקפוץ לתוך גן עדן. אמר ליה רבי חנינא בר פפא, אייתי ספר תורה וחי - הבא ספר תורה ותראה, מי איבא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה - האם יש דבר שכתוב בתורה שלא קיימתיו, ואם כן אף אני ראוי להכנס בחיים לגן עדן, כרבי יהושע בן לוי. אמר ליה מלאך המות, מי איברכת כבעלי ראתון ואיעסקת בתורה - וכי נדבקת בבבלי ראתון ועסקת בתורה, כמו שהיה עושה רבי יהושע בן לוי.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שישי עמ' ב

הוא דמטלמלי לכתובה לא משעבדי - אין המטלטלים שמשאיר המת משתעבדים לכתובת אשתו. דוחה הגמרא: דלמא ברייתא זו כרבי מאיר היא, דאמר במשנתנו שמטלמלי משעבדי לכתובה. מנסה הגמרא לבאר באופן אחר: ואלא הטעם שנדחתה הברייתא הוא משום דאמר לה - היבם ליבמה, את, לאו בעלת דברים ידי את - אינך בעלת דיני, משום שלא ממך לויית את הממון אלא מראובן אחי, שהיה בעלך.

שישלחו לו את ראייתו של רב יוסף, אמר להו רב מניומי, הכי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, זו, אינה משנה - ברייתא זו לא נשנתה בבית המדרש על ידי החכמים, ולא סמכו עליה להלכה, ולפיכך אין להביא ראייה ממנה לנידונינו. הגמרא מבארת מדוע נדחתה ברייתא זו מההלכה. מבררת הגמרא: מאי מעמא - מדוע אמר רב נחמן שאין לסמוך על ברייתא זו. אילימא - אם נאמר שזהו משום דהו להו מטלמלי - שהחוב שהיה היבם חייב לאחיו המת נחשב כמטלטלים, ככל חוב, והדין

שיעור התרומה הניתנת לכהן יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

יחול על ההפרשה הנוספת שם תרומה כי כל הכרי חולין הוא, והרי זה 'מעוות לא יוכל לתקון' כי שוב לא יוכל לקיים מצוות נתינה.

וה'משנה למלך' (הל' מתני"ע פ"ו ה"ז) הקשה על זה מהנאמר בתוספתא (פאה פ"ד ה"ב) שרק במעשר עני אין פוחתין "מחצי קב חיטין או קב שעורין", לפי שנאמר בו 'ושבעו', אבל מתנות כהונה ולויה שלא נאמר בהם 'ושבעו' - "נותן כל שהוא ואינו חושש" ומדוע מצריכים 'כדי נתינה'?

ועוד קשה: המשנה (פאה פ"א ה"א) מונה 'דברים שאין להם שיעור', והקשו בירושלמי (שם) מדוע לא נמנית תרומה בין הדברים, והלא 'תרומה גדולה אין לה שיעור מן התורה'? ואם נאמר שצריך להפריש 'כדי נתינה' הרי יש לה שיעור!

ואמנם ה'תוספות' (פסחים לב, ב, ד"ה ואין) סוברים שמן התורה גם נתינת התרומה יכולה להיות בחיטה אחת, כי רק במקום שהצריכה התורה תשלומי ממון, צריך להיות 'כדי נתינה'. אבל שאר הנתינות, אין צורך שתהיה בהן שוויות ממונית.

הלכות תרומות פרק ג, הלכה א: תְּרוּמָה גְדוּלָּה – אֵין לָהּ שְׁעוֹר מִן הַתּוֹרָה; שְׁנֵאמַר: רִאשִׁית דִּגְנָךְ – כָּל שֶׁהוּא. אָפְלוּ חֲמָה אַחַת פּוֹמֶרֶת חֶבְרִי.

כתב ה'יראים' (מצוה קמז): תרומה זו נקראת 'גדולה', כי היא ראשונה וחשובה. ועוד טעם שנקראת 'גדולה', מאחר שהיא יכולה לגדול בכמות שהרי אין לה שיעור.

והנה, לדעת תוספות ר"ד (קדושין נח, ב, וכן הביא המקנה שם בשם הריטב"א) 'חיטה אחת פוטרת הכרי' רק לענין מצוות הפרשת תרומה, שאם הפריש אפילו חיטה אחת ניתקן הכרי ויצא מידי טבל, אבל לענין נתינת התרומה לכהן לא די בחיטה אחת אלא צריך לתת לכהן 'דבר חשוב', כמו ששנינו (חולין קלה, א) 'לענין ראשית הגז, שמהפסוק 'תתן לו' (דברים יח, ד) למדים 'שיהא בו כדי מתנה' (וראה הל' בכורים פ"ו הט"ז, מה השיעור).

וה'נודע ביהודה' (תנינא ס"י רא) הוסיף על זה (בהגהה מבן המחבר):

כוונת הדברים שכבר בהפרשת התרומה צריך שיהא בה 'כדי נתינה' כי אם יפריש רק חיטה אחת, הרי בכך כבר הותר כל הכרי, ואם יוסיף ויפריש עוד, עד 'כדי נתינה', לא

ברכה על תרומה, ללא תרומה יום שני א' אייר ה'תשע"ה

כהן, תר"מ לט, סוס"א). והטעם, כי בשעת ההפרשה עשה את הברכה כדין, שהרי אז אכן התכוון להפריש, אלא שאחר-כך התחרט ונשאל על כך (נפש חיה שם).

ויש שהביאו ראיה לכך מדברי הריטב"א (חולין קו, ב), שהנוטל ידיו לאכילה ובירך 'על נטילת ידים' ואחר כך נמלך מלאכול, אינו חייב לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, כי בשעה שבירך היתה דעתו לאכול והיה מוטל עליו ליטול את ידיו ובירך כדין, וכאשר חזר בו ואינו רוצה לאכול אין ברכתו הופכת ברכה לבטלה (מנחת פתים יו"ד ס"ו ט"ס שג).

וה'חתם סופר' (שו"ת יו"ד שכ) מוסיף ומבאר: בשעת ההפרשה בירך 'להפריש תרומה' וכך אכן עשה, וכאשר נשאל לאחר מכן אין זה ביטול מצות התרומה, שהרי כך היא המצוה מלכתחילה שיפריש ועדיין תישאר בידו האפשרות להישאל, וממילא אין בשאלה ביטול מצות התרומה ואין הברכה הופכת לברכה לבטלה.

הלכות תרומות פרק ד, הלכה יז: וְכֵן הַמִּפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת וְנָחַם עָלֵיהֶן – הָרִי זֶה נִשְׁאָל לְחֶכֶם וּמַתִּיר לוֹ, בְּדֶרֶךְ שְׁמַתִּירֵין לוֹ שְׂאֵר נִדְרִים, וְתַחֲזוֹר חֲלִין בָּמוֹ שְׁהִיתָה.

יש סוברים כי הנשאל על הפרשת תרומות ומעשרות גורם בכך שהברכה שבירך על ההפרשה נחשבת ברכה לבטלה, שהרי כעת מתברר למפרע שההפרשה לא חלה והפירות נשארו חולין (ספר יהושע, פסקים וכתבים ס"י תקיח, וראה עוד 'כל נדרי' ע' תקסא).

ויש שכתב שהרצפה להישאל על התרומה מבלי לגרום ברכה לבטלה, ישאל רק על חלק מהתרומה ולא על כולה, וכך הברכה אינה לבטלה שהרי היא חלה על חלק התרומה הנשאר (נפש חיה יו"ד צא בשם אבני נזר).

אך לדעת כמה פוסקים אין בכך כלל חשש ברכה לבטלה, וכן נראה מלשון הרמב"ם 'הרי זה נשאל עליהן לחכם ומתיר לו', ומשמע שמותר לעשות כן לכתחילה (משפט

מתי הולכים בממון אחר הרוב? יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

הרוב (ב"ק מו, א). אך הגר"י עטלינגר (שו"ת בנין ציון סי' ק"ד) סובר שבמקרה כזה כן הולכים אחר הרוב, ויש לחייב בכור זה בפדיון מכמה טעמים:

א. מדברי התוס' (פנהדרין ג, ב, ד"ה דיני) משמע שברוב גמור גם לפי שמואל הולכים אחר הרוב אף בממון, והישראלים לעומת הכהנים והלוויים הם רוב גמור.

ב. אין הולכים בממון אחר הרוב רק כאשר דנים בממון

הלכות בכורים פרק יא, הלכה יט: מִי שֶׁהוּא סָפֵק אִם חֵיב בְּפִדְיוֹן אוֹ לֹא – הָרִי זֶה פְּטוּר, שֶׁהַמּוֹצִיא מִחֶבְרִי עָלָיו הָרִאִיָּה.

כתב בשו"ת 'צמח צדק' (להרמ"מ קרוכמל, סי' קכ"ה): אשה שספק אם היא בת כהן או בת לוי ונולד לה בן בכור, כיון שספק אם היא ישראלית אין בנה חייב בפדיון. ואף שאין זה ספק שקול, שהרי רוב העולם הם ישראלים ולא כהנים או לוויים, הרי הלכה כשמואל שאין הולכים בממון אחר

ג. בפדיון הבן חידשה תורה שהולכים אחר הרוב: נאמר "ופדויו מבן חודש תפדה". ולכאורה, הרי עד שנים עשר חודש יש לחשוש שמא הוא 'טריפה', ובכור טריפה פטור מפדיון (לעיל הל' יז)? אלא בהכרח לומר שבפדיון הבן גזירת הכתוב היא שהולכים אחר הרוב.

בלבד, אבל במקרה שיש בו גם איסור והרוב הוחזק לגביו, הולכים אחר הרוב גם בממון. וכאן כיון שהוחזק הרוב, והרי הוא בחזקת ישראל לענין היתר נישואין לנשים האסורות לכהן, מועיל הרוב גם לממון וחייב בפדיון.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

חלל שאכל תרומה

וה'שער המלך' (הל' ביאת מקדש פ"ו ה"י) הקשה על כך: חלל פטור מחומש, כאמור, מפני שאכילת תרומה נקראת עבודה, וחלל שעבד עבודתו כשירה. ולדעת הרמב"ם, חלל שעבד במקדש עבודתו כשירה אף לאחר שנודע: "כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה לשעבר, ואינו עובד להבא. ואם עבד לא חילל שנאמר ב"ר ה' חילו..." (הל' ביאת מקדש שם). ואם כן, הוא הדין בחלל שאכל תרומה – הנקראת עבודה – שלדעת הרמב"ם פטור מחומש אף לאחר שנודע!

אך ב'מרכבת המשנה' (כאן ובהל' ביאת מקדש שם) כתב שהאוכל תרומה לאחר שנודע, אכן חייב כי התורה קראה לתרומה עבודה לענין שהתורה החשיבה את אכילת התרומה, והרי זה כטועה בדבר מצווה שפטור, אבל מכאן ולהבא חייב. ומה שעבודתו במקדש כשירה גם לאחר שנודע – הרי זו גזירת הכתוב מן הפסוק "ברך ה' חילו" שגם מכאן ולהבא עבודתו כשירה.

הלכות תרומות פרק י, הלכה יב: וְכֵן כֹּהֵן שֶׁחָתַהּ אוֹכֵל וְנוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא בֶן נְרוּשָׁה אוֹ בֶן חִלּוּצָה – חָרִי אֵלֹה מִשְׁלֵמִין הַקֶּרֶן בְּלִבָּד.

ומה טעם אינו משלם את החומש?

מבאר ה'כסף משנה' (ע"פ הגמרא פסחים עב, ב):

"חומש.. תלה רחמנא בזר גמור", ואילו כהן חלל אינו זר גמור, כי "אכילת תרומה איקרי עבודה, ורחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע". כלומר, כהן שעבד במקדש ונודע שהוא חלל עבודתו כשירה, שנאמר "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" ודרשו - "אפילו חולין שבו – חללים שבשבט לוי – תרצה" (קידושין סו, ב, רש"י ד"ה). וכן בנוגע לאכילת תרומה – שנקראת 'עבודה' – שהחלל פטור מלשלם חומש. ואם אכל תרומה לאחר שנודע שהוא חלל, מלשון ה'כסף משנה' "רחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע" משמע כי לאחר שנודע שהוא חלל, נחשב לזר גמור וחייב לשלם גם את החומש.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

בין תרומה למאכלות אסורות

שבועה הרמב"ם יש לבאר שאיסור תרומה חל רק על דבר חשוב הראוי לאכילה, ומאחר ותרומה הבלועה בקדירה אין לה חשיבות, ממילא אינה אסורה ודי בשטיפה כדי להתיר לבשל בה חולין.

וכן מצאנו שכהן שסך בשמן של תרומה מותר לישראל לסוך אחר כך בשמן זה (לעיל פ"א ה"ח), משום שעל ידי סיכתו של הכהן שוב אין לשמן חשיבות ופקעה קדושתו.

וכל זה בתרומה, אך בשאר מאכלות אסורות אין האיסור תלוי בחשיבות, וגם אם הדבר אינו עומד לאכילה לא פקע האיסור, ולכן לגבי שאר איסורים גם העצמות והעור בכלל האיסור, ורק בתרומה אין הפסולת מצטרפת עמה, מאחר ואינה עומדת לאכילה (שעורי הגר"א וסרמן חולין, ע' קסג).

הלכות תרומות פרק יג, הלכה ז: אִין פְּסֻלָּה שֶׁל תְּרוּמָה מִצְטָרֶפֶת עִמָּה לְאִסוּר חֻלִּין.

מדברי הרמב"ם מבואר שפסולת של תרומה אינה אסורה ולכן אינה מצטרפת עם התרומה. ולכאורה, דבריו כאן סותרים לדבריו לגבי מאכלות אסורות, שם פסק (הל' מאכלות אסורות פ"ד, ה"ח): 'האוכל מנבלה וטרפה... מן העור ומן העצמות... אע"פ שהוא אסור הרי זה פטור מפני שאין אלו ראויין לאכילה', הרי שאף העצמות שאינן ראויות לאכילה הן בכלל האיסור!

ונראה שלדעת הרמב"ם יש חילוק בין איסור תרומה לשאר מאכלות אסורות, כי הנה להלן (פט"ו ה"ט) כתב שקדירה שבישל בה תרומה ושטף אותה במים מותר לבשל בה חולין ואין חוששים לתרומה הבלועה בה. והראב"ד השיג עליו וכתב שהקדירה צריכה הגעלה כדין קדירה

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

קביעות למעשר בתבואת דגן

פני הבית, כדלקמן פ"ד ה"א). אבל דגן תירוש ויצהר שנאמר בהם 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמליאה מן היקב', תלה הכתוב תרומתם בגורן וחייבים במעשר מיד, אפילו התכוין להולכים לבית (כס"מ). אך לדעת הרמב"ם גם באלו אם כוונתו להולין לבית עדיין לא נקבעו למעשר, ומותר לאכול מהם עראי.

הלכות מעשר פרק ג, הלכה ב: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּגוֹמֵר פְּרוּתָיו לְמִכְרָן בְּשׁוּק; אֲכָל אִם הָיְתָה בְּנִתּוֹ לְחֻלִּין בְּבֵית – חָרִי זֶה מִתֵּר לְאִכָּל מִהֶן עֲרָא אַחֵר שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאבָתָן עַד שִׁיקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂה.

והראב"ד השיג שרק פירות שאין גמר מלאכתן תלויה בגורן לא נקבעו למעשר כשמוליכין לבית (ונקבעים רק כשיראו את

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ צט

בגמרא אמר רבי אושעיא "מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוך שלה" לתוך הבית, ו"אחר כך דש וממרח", וכך אינו בא לידי חיוב טבל, כי "בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן לחול עליהן שם טבל, וכשגמר מלאכתן כבר בתוך הבית הוא" (פסחים ט, א וברש"י). נמצא שלדעת רבי אושעיא גם תבואת גורן צריכה לראות את פני הבית כדי שתקבע למעשר, ובאם לאו (כשהכניסה במוך) פטורה ממעשר, כלשון הראשון בסוגיא. ואכן על הלשון השני כתב רש"י בסוגיא שם (ד"ה אבל): "רבי אושעיא.. לית ליה האי תירוצא, אלא אפילו בחיטין ושעורין נמי אמרה רבי ינאי" וכיון שהרמב"ם הביא להלכה את דברי רבי אושעיא [לקמן ה"ו], מובן שלדעתו אין הלכה כלשון שני.

ויש לומר שמחלוקת הרמב"ם והראב"ד תלויה בשני הלשונות בגמרא (ראה אנצ"ת ערך טבל, עמ' תקצח"ד): בדברי רבי ינאי ש"אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית" יש בגמרא (ב"מ פח, ב) שני לשונות: ללשון ראשון, הדבר אמור גם בתבואה שגמר מלאכתה במירווח, וללשון שני מדובר רק בפירות העומדים לאכילה "דלאו בני גורן נינהו", אבל "חיטים ושעורים גורן בהדיא כתיב בהו", והוא הדין בזיתים וענבים שדעתו לדרכן ולעשות מהם תירוש ויצהר שגם הם בני גורן – הגורן קובעם למעשרות, גם בלי שיראו את פני הבית (תוס' ד"ה כי קאמר שם). והרמב"ם סבור שהלכה כלשון ראשון, והראב"ד כלשון שני. ובדעת הרמב"ם יש לבאר (מל"מ כאן; ש"ך יו"ד סי' שלא ספ"ג,

בנקודות הכסף):

הכל הולך אחר ההתחלה? שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

התפילה הוא מדרבנן, ולכן מקילים בו ואם התחיל בהיתר אינו חייב להפסיק, אך איסור אכילת טבל הוא מן התורה ולכן אין להקל בו (עמק הלכה ב, סי' מה. וראה ברכי יוסף או"ח עא, א). אך התוספות (ב"ה פח, א ד"ה עד) כתבו שגם בדין זה מדובר באיסור דרבנן, כי ההלכה אמורה בחצר שאינה משומרת, שמן התורה אינה קובעת למעשר, ולפי זה לכאורה מוכח שאפילו באיסור דרבנן אין להקל כאשר התחיל בהיתר והוא - הדין באכילה קודם התפילה. ועדיין יש לחלק ולדחות את הראיה: איסור אכילה קודם התפילה הוא איסור על האדם ולא על המאכל, שהרי המאכל מותר באכילה אלא שלאדם אסור לאכול כעת, ובנידון כזה כאשר התחיל בהיתר אין מתחדש עליו איסור. אך איסור אכילת טבל הוא על החפץ, היינו המאכל עצמו, וכיון שהחפץ נהפך להיות איסור, הרי העובדה שתחילת האכילה היתה כשהיה מותר לא יכולה להיות סיבה להתיר את אכילתו כעת לאחר שנאסר (עמק הלכה שם).

הלכות מעשר פרק ד, הלכה יז: הָיָה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל בְּגִנָּה, וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶז לַחֲצֵר, אָף עַל פִּי שֵׁיצָא מִן הַחֲצֵר – לֹא יִגְמַר עַד שִׁיעֵשֶׂר. ב'שלחן ערוך' (או"ח פט, ג) נפסק שמשעה שהגיע זמן התפילה אסור לאכול קודם שיתפלל. ואם התחיל לאכול קודם זמן התפילה (עלות השחר), נחלקו הדעות האם מותר לו לסיים לאכול או שחייב להפסיק (שם ס"ה). והנה, בהלכה זו נפסק שהמתחיל לאכול בגינה, בה מותרת אכילת עראי ללא מעשר ותוך כדי אכילה נכנס לחצר, אסור לו לגמור לאכול עד שיעשר, כי משעה שנכנס הפרי לחצר התחייב במעשר ונאסר באכילה. ולכאורה מכאן ניתן ללמוד שאפילו אם ההתחלה היתה בהיתר, מאחר וכעת חל עליו איסור, עליו להפסיק מיד, לא כדעות הסוברים לגבי תפילה שאם התחיל בהיתר אינו צריך להפסיק. אך ניתן גם לחלק בין הנושאים: איסור אכילה קודם

המשך מעמוד ג

ולכן לא רק שאינו מקבל את דברי היצר הרע. אלא עוד זאת, הוא בורח ממנו, ואינו רוצה כלל לשמוע את דבריו.

והוראה נוספת – בהמשך להנ"ל – מסוף השיעור: יתירה מזו, מכיון ש"כל ישראל ערביין זה בזה"⁶, אי אפשר שיסתפק בהנהגתו שהיא כדבעי, אלא עליו להיות ערב ואחראי לעוד יהודים, שגם הם יתנהגו כדבעי. כפי שזה מתבטא בסוף השיעור היומי "הודו להוי", כי טוב כי לעולם חסדו": שפונה בלשון רבים לכלל ישראל – "הודו" ושבתו על גילוי חסדו לכאור"א מישראל – "כי טוב כי לעולם חסדו"⁷.

(6) שבועות לט, א. וראה סה"ש ה'תש"א ע' 144.
(7) משיחת כ"ד אלול – לילדי צבאות ה' ה'תשמ"ה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ה

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

הלכות תרומות

1 יש בכללן שמונה מצות. שתיים מצות עשה, ושש
2 מצות לא תעשה, וזה הוא פרט: (א) להפריש תרומה
3 גדולה. (ב) להפריש תרומת מעשר. (ג) שלא יקדים
4 תרומות ומעשרות זה לזה אלא יפריש על הסדר. (ד)
5 שלא יאכל זר תרומה. (ה) שלא יאכל אפלו תושב כהן
6 או שכירו תרומה. (ו) שלא יאכל ערל תרומה. (ז) שלא
7 יאכל כהן טמא תרומה. (ח) שלא תאכל חללה תרומה
8 ולא מורם מן הקדשים.²

9 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון³

10 א. התרומות והמעשרות אינן נזקקין מן התורה אלא
11 בארץ ישראל⁴, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית.⁵
12 ובביאים התקינו⁶, שיהיו נזהגות אפלו בארץ שנער⁷, מפני
13 שהיא סמוכה לארץ ישראל⁸ ורב ישראל הולכין ושביין
14 שם. והתקנים הראשונים⁹ התקינו, שיהיו נזהגות אף
15 בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב¹⁰, מפני שהם סביבות
16 לארץ ישראל¹¹.
17 ב. ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות¹²

18 שפכשן מלך ישראל¹³ או נביא¹⁴ מדעת רב ישראל¹⁵.
19 וזהו הנקרא כבוש רבים. אבל יחיד מישראל או משפחה
20 או שבט שהלכו וכבשו לעצמן¹⁶ מקום, אפלו מן הארץ
21 שנתנה לאברהם - אינו נקרא ארץ ישראל כדי שיתנהגו
22 בו כל המצות. ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל ארץ
23 ישראל לשבטים אף על פי שלא נכבשה, כדי שלא יהיה
24 כבוש יחיד¹⁷ כשיעלה כל שבט ושבט ויכבש חלקו.
25 ג. הארצות שפכש דוד חזן לארץ כנען, כגון ארם
26 נהרים וארם צובה ואחלב¹⁸ וכיוצא בהן, אף על פי
27 שפילץ ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול הוא עושה¹⁹
28 - אינן בארץ ישראל לכל דבר ולא פחוצה לארץ לכל
29 דבר, כגון בכל ומצרים; אלא יצאו מכלל חוצה לארץ,
30 ולהיותן בארץ ישראל לא הגיעו. ומפני מה ירדו
31 ממצלת ארץ ישראל? מפני שפכש אותם קדם שיכבש
32 כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משכבה עממים; ואלו
33 תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואחר כך כבש ארצות
34 אחרות²⁰ - היה כבושו כלו בארץ ישראל לכל דבר.
35 והארצות שפכש דוד הן הנקראין סוריא.
36 ד. סוריא - יש דברים שהיא בהן בארץ ישראל²¹, ויש
37 דברים שהיא בהן פחוצה לארץ²². והקונה בה קרקע -
38 כקונה בארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות ושביעית.
39 והכל בסוריא מדברי סופרים²³.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר התרומות והמעשרות היכן נוהגים. אי זו היא ארץ ישראל וסוריא וחוצה לארץ. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל, ופירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה מארץ ישראל. הקונה שדה בסוריא או הקונה קרקע מן הגוי בסוריא. ישראל שהיה לו קרקע והוריד לה אריס ושלח לו פירות. ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות. ופירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ, או איפכא. ודין אילן שנוטה לארץ ועומד בחוצה לארץ, או איפכא. תרומות ומעשרות בזמן הזה אם הם מן התורה. (2) ובכלל ההפרשה גם הנתינה. (3) היינו חזה ושוק של קדשים קלים. (4) ש"כל מצוה שהיא תלויה בארץ (היינו חובת קרקע), אינה נוהגת אלא בארץ". (5) ודווקא בזמן שכל ישראל שם. (6) ידים פרק ד משנה ג: "בכל מעשה נביאים". (7) בבל. (8) [אף על פי שרחוקה היא יותר ממצרים ועמון ומואב ולפיכך תקנו בה מעשר שני בשביעית - סמוכה היא לארץ ישראל יותר מארצות אחרות]. (9) במשנה שם: "מצרים מעשה זקנים". ואף עמון ומואב מעשה זקנים. ולפי שלא היו רוב ישראל הולכים לשם, לא תקנו בה הנביאים. (10) שלא נכבשו על ידי סיחון ולא נתקדשו מעולם בקדושת ארץ ישראל. (11) כלומר, קרובים לארץ ישראל. (12) כולל גם הארץ שניתנה לאברהם. (13) בספרים אחרים נוסף "או שופט". (14) כמו שמצאנו ששמאל הנביא הוציא את ישראל למלחמה בפלשתים. (15) אבל שלא מדעת רוב ישראל, אינו אלא כיבוש יחיד, ואינו כיבוש, וכדעת רבי יוסי בעבודה זרה כא. (16) שלא מדעת רוב ישראל. (17) [שכיוון שחלקו לכל שבט חלקו כשהלכו לכבוש, הרי זה מדעת רוב ישראל]. (18) [אין זו אחלב שזכרה בספר שופטים "אשר לא הוריש את יושבי עכו וגו' ואת אחלב", שהיא אינה חוצה לארץ. (19) [שהרי מלחמה זו היא מלחמת הרשות ולמלחמת הרשות אין המלך מוציא אלא על פי בית דין הגדול של שבעים ואחד, אבל במלחמת ארץ ישראל שהיא מלחמת מצוה אין צורך בבית הדין הגדול, ולפיכך לא הזכיר רבינו בהלכה הקודמת אלא רוב ישראל]. (20) על פי בית דין הגדול, אבל שלא על פי בית דין הגדול אינו מתקדש בקדושת ישראל, לא יהא אלא ארץ ישראל גופה, שאף היא אינה מתקדשת אלא בכיבוש שהיא מדעת רוב ישראל. ולא כדעת התוספות בגיטין שם שאף אם כבשה יחיד מתקדשת. (21) שאוירה טהור ושהקונה בה בית מן הגוי, מותר לו לומר לגוי לכתוב שטר אפילו בשבת ולעניין תרומות ומעשרות ושביעית. (22) שעפרה טמא, והמביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ וצריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם. והמוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ. (23) שמן התורה "כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש".

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה. כל שֶהֶחֱזיקו²⁴ עולי מצרים ונתקדש קדשה ראשונה
- 2 - פיון שגלו בטלה קדשתו; שֶקֶדְשָה ראשונה, לפי
- 3 שֶהִיָתָה מפני הפכוש בלבד²⁵, קדשה לשעתה ולא
- 4 קדשה לעתיד לבוא. פיון שעלו בגי הגולה²⁶ והחזיקו
- 5 במקצת הארץ²⁷, קדשה קדשה שניה העומדת לעולם,
- 6 לשעתה ולעתיד לבוא²⁸. והניחו אותם המקומות
- 7 שֶהֶחֱזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי כָּבֵל
- 8 כְּשֶהָיוּ²⁹, ולא פטרום מן התרומה והמעשרות³⁰, כדי
- 9 שִׁסְמְכוּ עליהם עניים בשביעית³¹. ורַבְּנוּ הַקְדוּשָׁה³²
- 10 התיר בית שֶׁאֵין מאותם המקומות שלא החזיקו בהם
- 11 עולי כָּבֵל³³. והוא נמנה על אשקלון³⁴ ופטרה מן
- 12 המעשרות³⁵.
- 13 ו. נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת
- 14 לשלש מחלוקות: ארץ ישראל, וסוריא, וחוצה לארץ.
- 15 וארץ ישראל נחלקת לשנים: כל שֶהֶחֱזיקו עולי כָּבֵל -
- 16 חלק אחד; וכל שֶהֶחֱזיקו עולי מצרים בלבד - חלק

- 17 שני. וחוצה לארץ נחלקת לשנים: ארץ מצרים ושנער³⁶
- 18 ועמון ומואב - המצות נוהגות בהם מדברי סופרים
- 19 ונביאים; ושאר הארצות - אין תרומות ומעשרות
- 20 נוהגות בהן.
- 21 ז. אי זו היא ארץ שֶהֶחֱזיקו בה עולי מצרים? מרקם
- 22 שהוא במזרח ארץ ישראל עד הים הגדול³⁷; מאשקלון
- 23 שהיא לדרום ארץ ישראל עד עכו שהיא בצפון³⁸. הנה
- 24 מהלך מעכו לכזיב³⁹: כל הארץ שעל ימינו, שהוא
- 25 מזרח הדרך⁴⁰ - הרי היא בחזקת חוצה לארץ⁴¹, וטמאה
- 26 משום ארץ העמים⁴², ופטורה מן המעשר ומן
- 27 השביעית, עד שִׁיָּדַע לך שְׁאוֹתוֹ הַמְּקוֹם מֵאַרְץ
- 28 יִשְׂרָאֵל⁴³; וכך הארץ שעל שמאלו, שהוא מערב הדרך
- 29 - הרי היא בחזקת ארץ ישראל, וטהורה משום ארץ
- 30 העמים, וחיבת במעשר ובשביעית, עד שִׁיָּדַע לך
- 31 שְׁאוֹתוֹ מִקוֹם חוּצָה לָאֶרֶץ. וכל שְׁשׁוּפֵעַ ויורד מטורי
- 32 אֲמֻנֹם⁴⁴ ולפנים⁴⁵ - ארץ ישראל⁴⁶; מטורי אֲמֻנֹם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(24 כלומר, קנו בכיבוש. 25) "וכיוון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכיבוש". (26 בימי עזרא. 27) "הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל". (28) בהלכות בית הבחירה שם כתב: "וכיוון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה, ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואף על פי שנלקחה הארץ ממנו". והכסף משנה שם תמה: "איני יודע מה כח חזקה גדול מכח כיבוש, ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ מידינו בטלה חזקה, ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא היה שם חזקה"? [נאולם הדברים מתבארים על פי ההקדמות שלפנינו: א. הכסף משנה כתב, שמלך גוי קונה קניין הגוף בכיבוש מלחמה, משום "דינא דמלכותא דינא", ב. בשיטה מקובצת כתב, ש"דינא דמלכותא" אינו הקנאה ליחיד, אלא הוא צריך לעשות קניין. הרי שכיבוש אינו אלא קניין כללי, למלכות הכובשת, אבל לא ליחידים שבאותה מלכות. ג. רבינו פוסק להלכה, שאין קניין לגוי להפקיע את ארץ ישראל מקדושתה. מעתה הדברים מבוארים: הקדושה הראשונה הייתה על ידי הכיבוש הכללי, ואף על פי שהיו אחר כך חזקות של כל אחד ואחד לקנות חלקו, כמפורש בקידושין כו. בברייתא של ר' ישמעאל - לא נתכוונו לקדש בהן את הארץ, מאחר שכבר נתקדשה על ידי הכיבוש הכללי, ומכיוון שהכיבוש הזה, הכללי, בטל על ידי הכיבוש, הקניין הכללי של הגויים - בטלה הקדושה, אבל הקדושה השנייה שלא היה בה כיבוש כלל, אלא חזקה ברשיון המלך כורש, ועל ידה נתקדשה הארץ - אף על פי שנכבשה, כיוון שלא בטלו קנייני החזקות של כל אחד ואחד מישראל על ידי הכיבוש הכללי - לא בטלה הקדושה גם אחרי שעשה כל יחיד ויחיד מהגויים קניין פרטי בקרקע שזכה בה, כיוון שהקניין הזה אינו אלא קניין יחיד, כמבואר למעלה, אין קניין לגוי להפקיע את ארץ ישראל מקדושתה]. (29) כלומר, לא כבשו ולא קדשו. (30) כלומר, מעשר עני. (31) ואף על פי ששביעית נוהגת בהם מדברבן - חייבים בתרומה ובמעשר עני בשביל העניים. (32) הוא רבי - רבי יהודה הנשיא. (33) ופטרה מן מעשרות, כמו אשקלון. והיינו "מפני שלא היו ישראל מצויין שם כל כך והיו מקומות רחוקים מעיקר מקומות הישוב של כיבוש שני". (34) שלא כבשוה עולי בבל. (35) כן מפורש בירושלמי שם, שרבי השתתף בעת שפטרוה מן המעשרות. (36) היא נזכרת בתורה: "ותהי ראשית ממלכתו בבל וארץ ואכד וכלנה בארץ שנער". (37) שהוא הגבול שבמערב, שנאמר: "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". (38) [לדעת הרמב"ן נכבשה עכו על ידי עולי מצרים ולמד כן ממה שנאמר "אשר לא הוריש את יושבי עכו וגו' וישב האשרי בקרב הכנעני". ואף על פי שמפורש נאמר: "לא הוריש" - גם בבית שאן נאמר כן "ולא הוריש מנשה את יושבי בית שאן וגו'", ואף על פי כן אמרו בחולין ז. שהיא מארץ ישראל. אבל מדברי רבינו (כאן ולהלן הלכה ט), נראה שלא כבשוה גם עולי מצרים, וכפשוטו הפסוק הנ"ל, ורק בית שאן שנאמר בה (שם) "וישם את הכנעני למס" - זהו כיבושה, אבל בעכו שלא נאמר כן, אין זה כיבוש. וכמו כן לא נכבש על ידי עולי מצרים כל השטח שמעכו ואילך לצפון מזרח (כדלהלן), שהמהלך מעכו לכזיב - כל הארץ שהמזרח בה היא חוצה לארץ], ולצד מערב עד טורי אֲמֻנֹם כבשו עולי מצרים, ואילו עולי בבל לא כבשו משטח זה אלא עד כזיב בלבד]. (39) היא אכזיב שנזכרה בשופטים שם, והיא צפונה מעכו. (40) שכיוון שהולך מעכו לכזיב צפונה, לעולם ימינו הוי למזרח הדרך. (41) שלא כבשוה גם עולי מצרים. (42) היא תקנת יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן איש ירושלים. (43) שכבשוה גם עולי בבל. (44) הוא הר הזכור בספר במדבר בגבולה הצפוני של ארץ ישראל ותרגם יונתן שם: "טורוס אומנים". (45) לדרום. (46) פרט למקומות שבצפון מזרח לעכו, שהם חוצה לארץ].

- 1 וְלַחֲוִיץ⁴⁷ - חוּצָה לְאַרְץ. וְהַנָּסִים שְׂבִימִם⁴⁸ - רֹאֵין אוֹתָן
- 2 בְּאֵלוֹ חוּט מִתּוֹם עֲלֵיהֶם מִטּוֹרֵי אֲמָנוֹם וְעַד נַחַל
- 3 מִצְרִים⁴⁹, מִן הַחוּט וְלִפְנֵים⁵⁰ - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִן הַחוּט
- 4 וְלַחֲוִיץ⁵¹ - חוּצָה לְאַרְץ. וְזוֹ הִיא צוֹרֶתָה:
- 5 ח. מֵהִיכָן הַחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל? מִכְּזִיב וְלִפְנֵים⁵² כְּנָגֵד
- 6 הַמְּזֻרָח⁵³. וּמִכְּזִיב⁵⁴ וְלַחֲוִיץ⁵⁵ עַד אֲמָנָה, וְהִיא אֲמָנוֹם,
- 7 וְעַד הַנֶּהָר⁵⁶, וְהוּא נַחַל מִצְרִים - לֹא הַחֲזִיקוּ בּוֹ⁵⁷. וְכִזִּיב
- 8 עֲצָמָה - לֹא הַחֲזִיקוּ בָּהּ.
- 9 ט. אֵי זֶה הִיא סוּרִיָּא? מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלִמְטָה⁵⁸ כְּנָגֵד
- 10 אֲרָם נִהְרִים וְאֲרָם צוֹבָה, כָּל יַד פֶּרֶת עַד בָּבֶל, כְּגוֹן
- 11 דְּמִשְׁק וְאַחֲלָב וְחָרָן וּמִגְבַּת וְכִיּוּצָא בָּהֶן עַד שְׁנַעַר. וְצֹהַר
- 12 - הָרִי הִיא כְּסוּרִיָּא. אָבָל עֵכוֹ - חוּצָה לְאַרְץ⁵⁹,
- 13 בְּאִשְׁקָלוֹן⁶⁰, וְהֵם תְּחוּמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
- 14 י. עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת שֶׁקֶנָּה קִרְקַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל -
- 15 לֹא הִפְקִיעָה מִן הַמְּצֻווֹת⁶¹, אֲלֹא הָרִי הִיא בְּקִדְשָׁתָהּ⁶².
- 16 לְפִיכָּה, אִם חֲזַר יִשְׂרָאֵל וְלִקְחָהּ מִמֶּנּוּ - אֵינָה כְּכַבּוּשׁ
- 17 יַחֲדִיד⁶³, אֲלֹא מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂוֹת וּמִבִּיא בְּכוֹרִים.
- 18 וְהַפֵּל מִן הַתּוֹרָה, בְּאֵלוֹ לֹא נִמְכְּרָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים

- 19 וּמְזֻלוֹת מְעוֹלָם⁶⁴. וְיֵשׁ קֶנֶן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּסוּרִיָּא⁶⁵
- 20 לְהִפְקִיעַ מִן הַמַּעֲשָׂוֹת⁶⁶ וּמִן הַשְּׂבִיעִית, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.
- 21 יא. פְּרוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁגָּדְלוּ בְּקִרְקַע שֶׁקֶנָּה בְּאֶרֶץ
- 22 יִשְׂרָאֵל: אִם נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּם בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִרְחָן⁶⁷
- 23 הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - פְּטוּרִין מִכְּלוּם⁶⁸; שְׁנֶאֱמַר: דְּגִנְךָ - וְלֹא
- 24 דְּגֵן עוֹבֵד כּוֹכָבִים⁶⁹. וְאִם לִקְחָן יִשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁנִּתְלָשׁוּ
- 25 קִדְּם שֶׁתִּגְמַר מְלֹאכְתָּן, וּגְמָרָן יִשְׂרָאֵל⁷⁰ - חֲזִיבִין כָּל מִן
- 26 הַתּוֹרָה. וּמִפְּרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְנוֹתְנָה לִכְהֵן, וְתְרוּמַת
- 27 מַעֲשֹׂר וּמוֹכְרָה לִכְהֵן⁷¹, וּמַעֲשֹׂר רֹאשׁוֹן הוּא שְׁלוֹ. מִפְּנֵי
- 28 שֶׁהוּא אוֹמֵר לְלוֹי בְּמַעֲשֹׂר וְלִכְהֵן בְּתְרוּמַת מַעֲשֹׂר: אֲנִי
- 29 בְּאִתִּי מִכֹּחַ אִישׁ שָׂאִין אֹתָם כּוֹלִין לְטַל מִמֶּנּוּ כְּלוּם.
- 30 וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ לֹא יִתֵּן תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר לִכְהֵן בְּתְרוּמָה
- 31 גְּדוֹלָה⁷²? לְפִי שְׁנֶאֱמַר בְּתְרוּמַת מַעֲשֹׂר: כִּי תִקְחוּ מֵאֵת
- 32 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֹׂר⁷³; טָבֵל שְׂאֵתָה לֹקַח מִיִּשְׂרָאֵל
- 33 - אֶתָּה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ תְרוּמַת מַעֲשֹׂר וְנוֹתְנָה לִכְהֵן, אָבָל
- 34 טָבֵל שְׂאֵתָה לֹקַח מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵין אֶתָּה נוֹתֵן
- 35 לִכְהֵן תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר שֶׁהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ, אֲלֹא מוֹכְרָה לִכְהֵן
- 36 וְלֹקַח דְּמִיָּה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(47) היינו לצפון. (48) איי הים שבמערב. (49) והוא תחום ארץ ישראל, כמו שנאמר: "ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים". ומהו נחל מצרים? - יש אומרים שהוא הנילוס, ויש אומרים שהוא "וואדי אל עריש". אבל צריך עיון שהרי למעלה כתב שהגבול הדרומי הוא אשקלון. (50) לצפון. (51) לדרום. (52) היינו לדרום. וכן מפורש בשביעית שם: "כל שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל ועד כזיב". (53) [היינו לצד מערב]. (54) כלומר, אבל מכזיב. (55) היינו לצפון. (56) בדרום. (57) כלומר, לא החזיקו בו עולי בבל, אלא עולי מצרים. (58) [כלומר, מחוצה לה. וכתב "למטה" לפי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות]. (59) כן הוא במשנה גיטין שם (שרבינו מפרש לעניין כיבוש עולי מצרים): "ועכו כצפון", הרי שגם עולי מצרים לא כבשוה. (60) במשנה שם: "ואשקלון כדרום". ולדעת רבינו, היינו שלא כבשוה אפילו עולי מצרים, כנ"ל לגבי עכו. אבל כבר העירו התוספות מהפסוק המפורש: "וילכוד יהודה וגו' ואת אשקלון". ואולי היו שני אשקלון (רדב"ז). אבל מה שכתב רבינו "עכו חוצה לארץ כאשקלון", שמשמע שבאשקלון פשוט לו יותר שהיא חוצה לארץ, צריך עיון מניין לו זה. (61) שאין קניין לגוי בארץ ישראל להפקיעה מידי מעשר. (62) [שם קנה הישראל מפירותיה חייב הוא להפריש מהם תרומות ומעשרות מן התורה]. (63) שאינו כיבוש ואינו חייב שם במעשר מן התורה. (64) [לעניין תרומות ומעשרות אין צורך שיקנה ממנו בחזרה את הקרקע, ואפילו אם לא קנה אלא את הפירות ומרחם, חייב להפריש תרומות ומעשרות מן התורה ואם קנה אותם לפני עונת המעשרות, חייבים גם בנתינה. ומה שכתב רבינו, "חזר ישראל ולקחה ממנו" אינו אלא משום ביכורים, שאף הלוקח פירות מישראל אינו מביא ביכורים, אלא אם קנה גם גוף הקרקע. וכן כתב רבינו "המוכר שדהו לגוי וחזר ולקחה ממנו הרי זה מביא ממנה ביכורים מן התורה". (65) שהכל בה מדברי סופרים. (66) אם קנה הפירות בלבד, ולא קנה הקרקע. (67) הוא גמר מלאכה. (68) [כיוון שנגמרה מלאכתם ברשות הגוי ועל ידי הגוי, אבל אם מירחם הגוי כשהם ביד ישראל הם חייבים במעשר מדבריהם, וכמו כן אם מירחם הישראל כשהם ביד גוי אף הם חייבים]. (69) רוצה לומר: ולא דיגון עובד כוכבים, כמו שאמרו בגיטין מז. "דגנך ולא דיגון גוי" (כלומר, ולא מירוח גוי) וכתב רבינו בתשובה "בעניין מירוח הגוי יראה לי שמירוח הגוי שגזרו חכמים עליו והוא חייב במעשרות מדבריהם (משום גזירת בעלי כיסין) שיש להם קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות ויקנהו לגוי וימריחום הגוי ומפקע ליה ממעשר" (הוא דגן ישראל שמכרו ישראל לגוי אחר שבא לעונת המעשרות - חייב - משום בעלי כיסין וכו') אבל דגן הגוי עצמו שמרחו הגוי, מעולם לא נגזרה עליו גזרה, אלא פטור הוא לגמרי כדאמרינן התם וכו' דגנך ולא דגון גוי וכו' וכל אלו הדברים מבוארים הן בתחילת הלכות תרומה מחיבור זה שהוא משנה תורה". (70) [כלומר, דווקא אם נתמרחו כשהם ברשות ישראל, ועל ידו, אז הם חייבים במעשר מן התורה, אבל אם נתמרחו על ידי גוי כשהם ברשות הישראל, אינם חייבים אלא מדבריהם, וכמו כן אם נתמרחו על ידי ישראל כשהם ברשות גוי אינם חייבים במעשר מן התורה אלא מדרבנן. וכן כתב רבינו בתשובה "ואם היה ישראל הוא אשר מרח אותם הטבלים וביד ישראל נגמרו, הוא חייב". (71) לפי שהיא שלו כמו המעשר, אלא שאסורה לו באכילה, ולפיכך מוכרה לכהן. (72) בנתינה, אלא מוכרה. (73) וגומר "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר". אבל תרומה גדולה, שלא נזכרה באותו פסוק - דינה בנתינה לכהן.

בסוריא, בין תלושין בין מחברים, אפלו קדם שבאו
לעונת המעשרות, אף על פי שמרחן ישראל, הואיל
ואינו מקרקע שלו - פטור.
טז. קנה קרקע מן העובד כוכבים בסוריא ופרות
מחברין בה: אם הגיעו לעונת המעשרות ביד העובד
כוכבים - פטורין; ואם עדין לא הגיעו לעונת
המעשרות, הואיל וקנה אותם עם הקרקע - חייב לעשר.
יז. ישראל שהיה אריס לעובד כוכבים בסוריא - פרותיו
פטורין מן המעשרות; לפי שאין לו בגוף הקרקע
כלום⁸³, ויש לעובד כוכבים קנין בסוריא להפקיע מן
המעשרות, כמו שבארנו. וכן החזיר והמקבל והשוכר⁸⁴
שדה מן העובד כוכבים בסוריא - פטור מן התרומות
ומן המעשרות.
יח. ישראל שלקח בסוריא שדה מן העובד כוכבים עד
שלא הביאה שליש, וחזר ומכרה לעובד כוכבים מאחר
שהביאה שליש, אם חזר ישראל ולקחה⁸⁵ פעם שניה -
הרי זה חייב בתרומות ומעשרות, שהרי נתחבבה ביד
ישראל⁸⁶.
יט. ישראל שהיה לו קרקע בסוריא והוריד לה אריס,
ושלח לו האריס פרות⁸⁷ - הרי אלו פטורים; שאני אומר:
מן השוק לקחן. והוא שיהיה אותו המין מצוי בשוק⁸⁸.
כ. שתפות העובד כוכבים - חייבת בתרומות ומעשרות.
ביצד? ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשתפות,
אפלו חלקו שדה בקמתה⁸⁹, ואין צריך לומר אם חלקו
גדיש⁹⁰ - הרי טבל וחלין⁹¹ מערבין בכל קלח וקלח

יב. מכר העובד כוכבים הפרות שלו לישראל כשהן
מחברין בקרקע: אם עד שלא בא לעונת המעשרות
ונגמרו ביד ישראל - חייבין בכל, ונותן התרומות
והמעשרות לבעלים⁷⁴; ואם מכרן אחר שבאו לעונת
המעשרות - מפריש תרומת מעשר ומעשר, ונותן מהן
לבעלים לפי חשבון⁷⁵. ביצד? לקח תבואה ורועה מן
העובד כוכבים אחר שהביאה שליש ונגמרה ביד
ישראל - מפריש תרומות ומעשרות כמו שבארנו, ונותן
שני שליש המעשר ללוי ושני שליש תרומת מעשר
לכהן, ומוכר לו השליש.
יג. ישראל שמכר פרותיו לעובד כוכבים קדם שביאו
לעונת המעשרות וקמין העובד כוכבים - פטורין מן
התרומה ומן המעשרות⁷⁶. ואם אחר שבאו לעונת
המעשרות, אף על פי שקמין העובד כוכבים - חייב בכל
מדבריהם⁷⁷. וכן העובד כוכבים שגמר פרות ישראל,
הואיל ודגונן ביד עובד כוכבים - אינן חייבין בתרומה
ומעשרות אלא מדבריהן⁷⁸.
יד. מכר עובד כוכבים לישראל פרות מחברין אחר
שבאו לעונת המעשרות, ומרחן העובד כוכבים⁷⁹
ברשות ישראל - אינן חייבין בתרומה ומעשרות; הואיל
ובאו לעונת המעשרות ברשות עובד כוכבים ומרחן
העובד כוכבים, אף על פי שהן ברשות ישראל.
טו. הקונה שדה בסוריא⁸⁰ - חייב בתרומות ומעשרות
מדבריהם כמו שיתחייב מן התורה הקונה בירושלים,
כמו שבארנו⁸¹. אבל הקונה פרות מן העובד כוכבים⁸²

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(74) התרומה ותרומת מעשר לכהן והמעשר ללוי. ומקור הלכה זו במעשרות פרק ה משנה ה, שהלוקח שדה ירק בסוריא עד שלא בא לעונת המעשרות - חייב, הרי שגם בסוריא שיש בה קניין לגוי להפקיעה מידי מעשרות אם קנה הישראל לפני שהגיע לעונת המעשר - נתחייבו ביד ישראל. והוא הדין לארץ ישראל לעניין חיוב נתינה לכהן. (75) גם זה נלמד מהמשנה הנ"ל בסוריא, שרבי אומר שאם בא לעונת המעשרות חייב לעשר לפי חשבון והוא הדין בארץ ישראל לעניין נתינה לכהן. ותרומה גדולה נותן כולה לכהן. (76) שהם כפירות הגוי שמרחן הגוי, שפטורים מכלום. (77) הרי הם כפירות ישראל, מאחר שהיו בידו בעת עונת המעשרות, ופירות ישראל שנתמרחו ביד גוי חייבים מדרבנן. (78) משום גזירת בעלי כיסין. (79) הרי הם כפירות הגוי (מאחר שהיו בידו בעת עונת המעשרות) שמירחן גוי, שפטורים מכלום. (80) וזרעה הישראל, שאפילו היו בה פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות - חייב לעשר. (81) [למעלה הלכה ד, שאף שיש קניין לגוי בסוריא להפקיע מידי מעשרות - כיוון שחזר וקנה ממנו הקרקע, נתחייבה, שאף על פי שקניין זה אינו אלא ככיבוש יחיד, חייב על כל פנים מדרבנן, שהרי כל עיקר חיובה של סוריא מדרבנן היא מטעם כיבוש יחיד. (82) [במעשרות פרק ה משנה ה: "הלוקח שדה ירק בסוריא וכו'" ורבינו שינה וכתב "פירות", וייתכן כי טעמו משום שאמרו בירושלמי וכן פסק רבינו, שאין מפרישין תרומות ומעשרות על הירק בחוצה לארץ ואפילו במקומות שמפרישים בהם מעשרות]. (83) והרי הוא כקונה פירות. (84) ששכירות אינה קניין הגוף. (85) כלומר, לקח הקרקע. (86) כיוון שהקרקע ביד ישראל, וגם עונת המעשרות והמירוח בידו, אבל אם לא חזר ולקח הקרקע ממנו, אין הישראל חייב לעשר, שהרי זה כלוקח פירות מן הגוי קודם שבאו לעונת המעשרות, שפטור אף על פי שמירחם הישראל. (87) בירושלמי שם נוסף: "ואמר הרי אלו מעושרין". (88) ואפילו יש מאותו המין בשדהו, שספק דרבנן לקולא. (89) שיש מקום לומר שהוברר הדבר למפרע שחצייה זה של ישראל וחצייה זה של גוי, אף על פי כן אמרו אין ברירה. (90) שבוה גם רבן שמעון בן גמליאל מודה שאין ברירה, שהרי נתערבו השיבולים. (91) המדובר כשהגוי מירח, ואם כן שלו פטור לגמרי, ושל הישראל חייב מדרבנן.

- 1 מחלקו של עובד כוכבים, אף על פי שמרחקו העובד
2 כוכבים. וחיובם מדבריהם⁹², כמו שבארנו.
3 כא. במה דברים אמורים? בארץ ישראל, שהמעשרות
4 של תורה, ובשל תורה אין ברה; אבל אם לקחו שדה
5 בסוריא, הואיל והמעשרות שם מדבריהם, אפלו חלקו
6 הגדיש - חלקו של עובד כוכבים פטור מכלום⁹³.
7 כב. פרות ארץ ישראל שצאו חוצה לארץ⁹⁴ - פטורין
8 מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות; שנאמר: אשר
9 אני מביא אתכם שמה - שמה אתם חייבין, בחוצה
10 לארץ - פטורין. ואם יצאו לסוריא - חייבין מדבריהם⁹⁵.
11 וכן פרות חוצה לארץ שנכנסו לארץ⁹⁶ - חייבין בחלה;
12 שנאמר: שמה - שמה אתם חייבין בין בפרות הארץ בין
13 בפרות חוצה לארץ. ואם נקבעו למעשר⁹⁷ ביד ישראל⁹⁸
14 אחר שנכנסו לארץ - חייבין במעשרות מדבריהם⁹⁹.
15 כג. עפר חוצה לארץ שבא בספינה¹⁰⁰ לארץ, בזמן
16 שהספינה גוששת¹⁰¹ לארץ - הרי הצומח בו חייב
17 בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח בארץ ישראל
18 עצמה.
19 כד. אילן שעומד בחוצה לארץ ונפו נוטה לארץ, או
20 עומד בארץ ונפו נוטה לחוצה לארץ - הכל הולך אחר
21 העקר¹⁰². הרי מקצת שרשי בארץ ומקצתן חוצה לארץ,
- 22 אפלו הנה צחית סלע מבדיל ביניהן¹⁰³ - הרי טבל
23 וחלין מערבין זה בזה¹⁰⁴.
24 כה. עציץ נקוב שהיה בו זרע שלא השריש¹⁰⁵, והיה
25 עקרו בארץ ונפו חוצה לארץ - הולכים אחר הנוף.
26 כו. התרומה בזמן הזה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי
27 בבל, ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא
28 מדבריהם¹⁰⁶. שאין לה תרומה של תורה אלא בארץ
29 ישראל בלבד, ובזמן שכל ישראל שם; שנאמר: כי תבואו
30 - ביאת כלכם, כשהיו בירשה ראשונה וכמו שהן עתידין
31 לחזור בירשה שלישית, לא כשהיו בירשה שניה שהיתה
32 בימי עזרא, שהיתה ביאת מקצתן, ולפיכך לא חייבה אותן
33 מן התורה. וכן יראה לי, שהוא הדין במעשרות¹⁰⁷, שאין
34 חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם בתרומה¹⁰⁸.
35 **פרק שני**
36 א. כל אכל אדם², הנשמר³, שגדולו מן הארץ⁴ - חייב
37 בתרומה, ומצות עשה להפריש ממנו⁵ ראשית לפנה.
38 שנאמר: ראשית דגנך תירשך ויצהרך תתן לו; מה דגן
39 תירוש ויצהר - מאכל בני אדם וגדולו מן הארץ ויש
40 לו בעלים, שנאמר 'דגנך', אף כל פיוצא בהן⁶ חייב
41 בתרומות וכן במעשרות⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

92 וקיימא לן בדרבנן יש ברירה - כיוון שעיקר חיוב הפירות בארץ ישראל הוא מן התורה, אין בהם ברירה, כמו בדבר שהוא מן התורה. 93 שבדרבנן יש ברירה, וכאילו הוברר מתחילה שחלק שלקח הגוי לא היה מעולם של ישראל. נולא הזכיר כאן רבינו מי מרח את הפירות. וייתכן כי אם מירחם הגוי, גם חלקו של ישראל פטור, שלא חייבו מירוח הגוי בפירות של ישראל משום גזירת בעלי כסין, אלא בארץ ישראל שחייבת מן התורה. 94 לפני המירוח, ובחלה - לפני הגלגול. אבל אם נתחייבו במעשרות ובחלה בארץ ישראל, שוב לא נפטרו בחוצה לארץ. 95 דמאי פרק ו משנה יא: "המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הן חייב לעשר". 96 במעשרות - לפני המירוח, ובחלה - לפני הגלגול. 97 והוא הדין לחלה. 98 בחוצה לארץ. 99 בין במעשר ובין בחלה. ואם נקבעו בארץ ישראל חייבים בכל מן התורה. 100 של עץ, שאף על פי שאינה נקובה, דינה כנקובה, לפי שהרטיבות עוברת דרך העץ. 101 "דבקה בארץ וגוש - כמו עפר". 102 שאם העיקר בחוצה לארץ אף על פי שנופו נוטה לארץ, פטור הוא מתרומות ומעשרות. ואף על פי שאחר המירוח בארץ, הם חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה - לפני המירוח הם פטורים לגמרי ואף אם תרם מהם בעודם בשיבולים, אין תרומתו תרומה כמו בפירות של גוי. ואם העיקר בארץ ישראל, אף על פי שנופו נוטה לחוצה לארץ - דינו כארץ ישראל, ואם הפריש בשיבולים, תרומתו תרומה ומעשרותיו מעשר. אלא שאם מירח בחוצה לארץ, פטור הוא מתרומות ומעשרות. 103 וכל אחד מובדל מחבירו. 104 כרבי שם. שלמעלה האוויר מבלבלם ומערבם, ובדבר שהוא מן התורה אמרו: "אין ברירה" וכן אמרו בשותפות גוי וישראל, שטבל וחולין מערבין זה בזה. 105 חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל, שאם השריש בוודאי הולכים אחר העיקר. 106 כן הוא בפסחים מד. "הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן". 107 שהרי הוקשו התרומות והמעשרות אלו לאלו. 108 וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת סח. ש"מעשר בזמן הזה חיובו מדרבנן". ומה שכתב רבינו בתחילת הפרק, שהתרומות והמעשרות נוהגות בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, היינו לומר שאינם תלויים בבית המקדש, אבל תלויים בביאת כולם. 1 יבאר הדברים שחייבים בתרומה. לקט ושכחה ופאה אם חייבים בתרומה. וכל הפטורים ממנה, ומן המעשר. ודין אם מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ או איפכא. 2 ולא מאכל אדם איתא, במעשרות פרק א משנה א, נאמר: "כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל", ובשבת סח. אמרו: "מעשר במאכל אדם איתא, במאכל בהמה ליתא". 3 למעט הפקר. 4 מעשרות שם, למעט כמהין ופיטריות, שאינם גדלים (= יונקים) מן הארץ (פירוש המשנה שם, וראה למעלה פ"ב מהלכות מתנות עניים הלכה ב). 5 כלומר: חוץ מאיסור אכילה שיש עליו, כתוצאה מזה שחייב בתרומה, יש בו גם מצות-עשה להפריש. ועיין רש"י גיטין מז: ד"ה מדאורייתא. 6 הרי דעת רבינו, שכל הפירות חייבים בתרומה מדאורייתא (כסף-משנה). וראה להלן פ"א מהלכות מעשר הלכה ט. 7 בירושלמי מעשרות שם, למדו כן ממה שנאמר במעשר (דברים יד, כב): "עשר תעשר את כל תבואת זרעך". וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, וצריך עיון.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ב. הפרישנין⁸, אף על פי שאינם מאכל אדם⁹, הואיל
- 2 ואוכלין אותן בשני רעבון - חביבין בתרומה ומעשרות.
- 3 הסיאה והאזוב והקורנית¹⁰ שזרען מתחלה לאדם¹¹ -
- 4 חביבין במעשר. וכן כל פיוצא בהן¹². זרען למאכל
- 5 בהמה, אף על פי שנמלך וחשב עליהן לאדם כשהן
- 6 מחברין - פטורין; שמתקשבת חבור¹³ אינה כלום¹⁴. עלו
- 7 מאליהן בחצר: אם היא חצר המשמרת פרותיה¹⁵ - הרי
- 8 אלו חביבין, שסתמן לאדם; ואם אינה משמרת פרותיה
- 9 - פטורין¹⁶.
- 10 ג. זרעוני גנה¹⁷ שאינם נאכלים, כגון זרע לפת וזרע צנון
- 11 וזרע בצלים וכיוצא בהן¹⁸ - פטורין¹⁹ מן התרומה ומן
- 12 המעשרות, מפני שאינם אכל אדם. אבל הקצח²⁰ -
- 13 חביב²¹ בתרומה ובמעשרות.
- 14 ד. תמרות²² של תלתן ושל חרדל ושל פול הלכן ושל
- 15 צלף²³ והקפרסין²⁴ של צלף - פטורין, מפני שאינם
- 16 פרי²⁵. במה דברים אמורים²⁶? בשזרען לזרע; אבל זרען
- 17 לירק - הרי אלו חביבים. וכן האביונות²⁷ של צלף -
- 18 חביבים, מפני שהן פרי.
- 19 ה. בסבר²⁸ שזרעה לזרע - ירק²⁹ פטור מן התרומה ומן
- 20 המעשרות³⁰; וזרעה לירק - מפריש תרומות ומעשרות
- 21 מן הירקות ומן הזרע³¹. וכן השבת³² שזרעה לזרע -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(8) ירושלמי חלה פ"ד סוף הלכה ד. שגזרו עליהם בשלש שנות הרעב בימי דוד. (9) כלומר, אף מיעוט בני אדם אינם אוכלים אותם, שאם לא כן, חייבים במעשר כחרובין (להלן פ"א מהלכות מעשר שם). (10) שלשה אלו הם עשבים שצומחים בגנות ובבתים מבלי שיזרעו אותם (פירוש המשניות מעשרות פ"ג משנה ט). (11) נדה נא. (12) מינים הראויים גם למאכל אדם וגם למאכל בהמה. (13) המחשבה שחושב האדם בשעה שזרע מחובר לקרקע. (14) שם. (15) ואם כן, זהו "נשמר", וחייב במעשרות. (16) שהם הפקר. (17) "שאינם ראויים למאכל אדם, והפרי של אותו הזרע מאכל אדם" (פ"א מהלכות כלאים הלכה ח). (18) זרע שומים וזרע חציר (שם). (19) מעשרות פ"ה משנה ח. (20) נזכר בישעיה כח, כה: "והפייץ קצח וכמון". (21) כבית-הלל בעוקצין פ"ג משנה ו. (22) פרחים (פיה"מ מעשרות פ"ד משנה ו). (23) שכשמתחיל לצמוח נראה במקום צמיחתו כמין גרגיר (רע"ב). (23) מין אילן ששמו בערבית "אל נכר" (פירוש המשנה שם). (24) הוא השומר לפרי הצלף (ברכות לו:). (25) כלומר, אינם עיקר הפרי. משנה שם לדעת רבי עקיבא, שאמר "אין מתעשר אלא אביונות מפני שהן פרי". וסובר רבינו שבא לחלוק גם על תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלכן, שלדעת תנא-קמא חייבים בהם במעשרות, ועל זה אמר ר"ע שאין מתעשר אלא עיקר הפרי. (26) ירושלמי שם הלכה ה (כסף-משנה). (27) שהן עיקר הפרי, כנ"ל. (28) מעשרות שם משנה ה. והוא זרע גד הנזכר בתורה (פירוש המשנה בדמאי פ"א משנה א). (29) צ"ל: "ירקה". וכן הוא להלן בענין שבת. וכן במשנה שם. והיינו הנכרת מן העלין (פירוש המשנה שם). (30) שכיון שזרעה לזרע, אין הירק חשוב. (31) כנראה שהוא מאכל אדם (ראה למעלה הלכה ג). (32) משנה שם, והוא מין תבלין הנקרא "אננס". (33) גבעולים. ירושלמי שם כדעת חכמים. ודלא כר' אליעזר במשנה שם, שאמר שמתעשרת גם זירים. (34) ירושלמי שם. כלומר, כשם שהשבת אינה מתעשרת זירין, כמו כן שחלים אינם מתעשרים זירים, אף-על-פי שדינם שונה לענין ירק, אם זרעם לזרע. (36) הוא מין ירק. משנה שם כדעת חכמים. (37) כן שמו גם בערבית (פירוש המשנה שם). (38) ירושלמי שם. (39) ירושלמי מעשרות פ"א הלכה א, ובבלי ראש השנה יב. (40) ירושלמי שם. (41) צריך עיון: הרי זה מפורש בירושלמי חלה פ"ד הלכה ד "אבל לירקות אפילו לתרומה גדולה לא חשו כהדא דתני איסי בן עקיבא למעשרות לירקות מדבריהם". וכן הוא בבבלי זבחים עו. "בתרומת ירק דרבנן". (42) ירושלמי חלה שם. (43) כגון שנער, מצרים, עמון ומואב. ולענין סוריא, ראה למעלה פ"א הלכה טו. (44) שם גם הלכה א. (45) וממשיך להוסיף גידולין בארץ. (46) כן הוא בירושלמי שם סוף הלכה (הגר"א ביו"ד סימן שלא, ס"ק יב). (47) אף-על-פי שפירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים במעשרות (למעלה פ"א הלכה כב) - בירק לא גזרו. (48) תוספתא שביעית פ"ב, אלא שהנוסחא שם משובשת (כסף-משנה). וכן בעירובין כט. "הפול והשעורים שזרען לירק בטלה דעתו, זרען חייב וירקן פטור". (49) כן כתב גם להלן (פ"א הלכה ט): "ומפני מה הותרו הכהנים לחוף שערן בתלתן, מפני שאינו ראוי למאכל אדם" (מקור מהתוספתא תרומות פ"י). ועוד כתב להלן (פ"ב הלכה ז): "התלתן והכרשנים של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם,

- 1 הואיל ורב האדם אוכלין אותן בתחלתן⁵⁰ - הרי הן
- 2 תביין בתרומה ומעשרו⁵¹.
- 3 ט. ואלו פטורין מן התרומה⁵² ומן המעשרות: הלקט
- 4 והשקחה והפאה⁵³ והעוללות⁵⁴, אפלו העמיד
- 5 מהן⁵⁵ פרי⁵⁶. ואם עשה מהן גרן בשדה - הקבעו
- 6 למעשרות⁵⁷, ומפריש מהן תרומה ומעשרות. אבל אם
- 7 עשה הגרן בעיר - פטורין⁵⁸; שהרי קול יש להן, שהכל
- 8 יודעין שהן לקט או שקחה או פאה.
- 9 י. הלקט והשקחה⁵⁹ והפאה של עובד כוכבים ומזלות
- 10 - תביין בתרומה ומעשרות⁶⁰, אלא אם כן הפקירו⁶¹. וכן
- 11 התבואה והזיתים⁶² שלא הביאו שליש - פטורין מן
- 12 התרומה ומן המעשרות. ומניין יודע⁶³? כל שזורעה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הרי זה מותר לעשות את כל מעשיהם בטומאה" (מקורו במעשר שני פ"ב משנה ג.) (50) שאם לא כן, לא היו מחייבים אותה בתרומות ומעשרות. וראה להלן. (51) מפורש במעשרות פ"א משנה ג "התלתן משתצמח" (וראה למעלה הלכה ד שהתמרות של התלתן אינן חייבות במעשר לפי שאינן פרי). ויש אומרים שאינם חייבים אלא כל זמן שלא הוקשו (מראה הפנים בירושלמי מעשרות פ"ד הלכה ה, ד"ה מה פליגין). (52) חלה פ"א משנה ג. (53) כל אלה הם הפקר לעניים, והפקר פטור ממעשרות. ולמדו כן ממה שנאמר במעשר (דברים יד, כט): "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך" - יצא הפקר, שידך וידו שוין (ירושלמי שם). (54) הפרט והעוללות לא נזכרו במשנה שם, אבל הואיל והם ממתנות עניים, הרי יש לעני חלק בהם, והרי הם ממועטים מהפסוק הנ"ל "כי אין לו חלק ונחלה עמך", יצאו אלו שיש לעני חלק בהם. (55) העני. (56) אף-על-פי שבירושלמי (כלאים פ"ו הלכה ב) אמרו "העושה כרי מן הלקט וכו' חייב וכו' מפני מראית העין" - פסק רבינו כדעת הבבלי (ברכות מ: וסוטה מג:). שלא הזכירו כרי אלא גורן (כסף-משנה). [נרצה לומר, שאין לחייבו אלא כשמירח פני הכרי, שאז הוא גמר מלאכה לכל העולם, ואז יש כאן מראית העין. אבל אם העמיד כרי ולא מירחו, אף-על-פי שאין דעתו למרחו, שמן הדין זהו גמר מלאכה לחייב בתרומות ומעשרות (פ"ג מהלכות מעשר הלכה ג) - מראית העין אין כאן, שאולי דעתו עוד למרחו]. (57) נתחייבו במעשר מדרבנן, שהרואה חושב שגדלו בשדהו (רש"י סוטה שם). (58) שם. (59) פאה פ"ד משנה ט. (60) שאין הגוי חייב בלקט שכחה ופאה, ואם השאירים לעניים הרי זה כהפקר לעניים ולא לעשירים, שאינם הפקר (שם פ"ו משנה א). והרי הם פירות של גוי שחייבים בתרומות ומעשרות אם לא נתמרחו אצלו, שהרי אין קנין לגוי להפקיע הארץ מקדושתה (למעלה פ"א הלכות י"א). (61) לעניים ולעשירים, ואז הוא הפקר ופטור מתרומות ומעשרות (בהלכה הסמוכה). (62) מעשרות פ"א משנה ב: "התבואה והזיתים משיכניסו שליש". והביאה רבינו גם בפ"ב מהלכות מעשר הלכה ה. וכתבה כאן בכדי להשלים את רשימת הפטורים מתרומות ומעשרות שהתחיל בה בהלכה ט. (63) ירושלמי שם הלכה ב. (64) [לא כתב "שזורעם ומצמיחם", מפני שדין צמיחה לא נאמר אלא בתבואה ולא בזיתים, שבהם הדבר תלוי ב"פרי" ולא בצמיחה, ראה בהלכות מעשר שם הלכה ג והלכה ה]. (65) קידושין סב: (66) תרומות פ"א משנה ה, ומעשרות שם משנה א. (67) כמבואר בהלכה הקודמת מהמשנה בפאה (פ"ד משנה ט). [והשמיענו בזה, שאף-על-פי שהפקר הוא כמו נדר (נדרים פ"ב הלכה יד), וגוי אינו בדיני נדרים, ואינו מצווה על "בל יחל" (ירושלמי נזיר פ"ט הלכה א), ובכל זאת הפקירו הפקר. ועיין כסף-משנה וראה להלן. והנה בדפוס רומי איתא: "הפקירו הכל" (ועיין כסף-משנה). ואולי צ"ל "הפקיר הכרי", היינו שהפקיר לאחר שעשה כרי בלי מירוח, שאינו גמר מלאכה, (פ"ג מהלכות מעשר הלכה ג) אבל לאחר מירוח אין ההפקר פטור מן המעשרות, כמפורש בפאה פ"א משנה ו, ולהלן בהלכות מעשר שם הלכות כ"ב]. (68) ירושלמי מעשרות שם הלכה א. והמדובר כשלא נתכוין לזכות בשדה על ידי הזריעה, שהיא אחת מקניני החזקה (פ"א מהלכות מכירה הלכה טז, ועיין בפ"ב מהלכות זכיה ומתנה הלכה א), ואף-על-פי-כן חייב במעשר, כיון שהתבואה אינה הפקר (רדב"ז). (69) ירושלמי שם. (70) שהרי מין הדין היא פטורה, כמפורש בפ"ה מהלכות מתנות עניים הלכה כז, שהמפקיר כרמו וזכה בו פטור מן המעשרות. (71) בירושלמי שם (הובא בראב"ד): "מה בין קמה לשבלים? קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה (וכשהפקירה לא הפקיע כלום - ראב"ד), שבלים עד שלא הפקירו עבר והפריש מהן תרומה, הרי זו תרומה" (וכשהפקירים - הפקיע אותם מן התרומה ונפטרו - ראב"ד). [וטעם הדבר נראה על-פי מה שכתב הראב"ד בסוף דבריו, שאם עשה מהם גורן חייבים אפילו בעיר, והיינו משום שהכל יודעים שהקמה שלו ואין הכל יודעים שהפקיר, ולפיכך חששו למראית העין גם בעיר (וראה למעלה הלכה ט בלקט שכחה ופאה). ומכיון שאחר המירוח נתחייב בתרומות ומעשרות - גם לפני מירוח, אף-על-פי שפטור, אם עבר והפריש הרי זו תרומה ככל מפריש תרומה בשבלים (להלן פ"ג הלכה ג). וכל זה בהפקיר קמה, אבל הפקיר שבלים, שההפקר היה בשעה שיש חלות של הפרשת תרומה, הפקר זה הוא הפקעת חיוב, ואף-על-פי שאחר המירוח יתחייב כנ"ל, כל זמן שלא מירח, אין תרומתו תרומה. וראה למעלה פ"א הלכה כד, בדין תורם מפירות גוי לפני שמירחם הישראל]. (72) מעשרות פרק ה משנה ח. ובפירוש המשנה שם: "שומין חריפים מאד ואינם ראויים לאכילה, והאוכלן

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 של רכפה⁷³, וגרים הקלקלי⁷⁴, ועדשים המצרי⁷⁵, מכר⁸⁹ קדם שיפריש, כדרך שפרכין על כל המצות⁹⁰,
2 וכיוצא בהן⁷⁶.
3 יג. נחשב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב, כגון
4 זיתי נקוף⁷⁷ שנתעברו בזיתי מסיק⁷⁸ וענבי עוללות בענבי
5 בציר: אם יש לו פרות אחרות⁷⁹ - מוציא על החיב לפי
6 חשבון⁸⁰; ואם אין לו אלא אלו - מפריש תרומה ותרומת
7 מעשר על הפלו⁸¹, וכאלו הפל חיב בתרומה, ומפריש⁸²
8 מעשר ראשון ושני לפי חשבון דבר החיב⁸³.
9 יד. התרומה - לכהן, בין שהיה בין טמאה⁸⁴. אפלו
10 נטמא הדגן או התירוש פלו קדם שיפריש⁸⁵ - הרי זה
11 חיב להפריש ממנו תרומה בטמאה ולתנה לכהן;
12 שנאמר: ואני נתתי לך את משמרת תרומתי - אחת
13 שהיה ואת טמאה. שהיה - נאכלת לכהנים,
14 והטמאה - יהנו בשרפתה. אם היה שמן - מוליקין
15 אותו⁸⁶, ואם היה דגן וכיוצא בו - מסיקין בו את
16 התנור⁸⁷.
17 טו. וכן תרומת מעשר, אם נטמאת או נטמא המעשר
18 - מפרישין אותה⁸⁸ בטמאה, ונתנת לכהן להנות
19 בשרפתה.
20 טז. כל המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר -

פרק שלישי

- א. תרומה גדולה - אין לה שעור מן התורה; שנאמר:
ראשית דגנך - כל שהוא. אפלו חטה אחת פוטרת
הפרי. ולכתחלה לא יפריש אלא בפשע שנתנו חכמים.
ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה - יש
לו להפריש כל שהוא לכתחלה.
ב. וכמה הוא שעורה שנתנו חכמים? עין יפה - אחד
מארבעים, והבינונית - אחד מחמשים, רעה - אחד
מששים. ולא יפחת מאחד מששים.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

עניו יורדות דמעות, ולפיכך נקרא בעל בכי" (וראה להלן). (73) שם. ו"הוא בצל שאין לו אלא גלד אחד חריף מאד כשיקרב אל עין האדם מדמע דמעות רבות, תרגום חשרת מים (שמואל-ב כב, יב) רכפת מיא, ואולי הם מיוחסים למקום מן המקומות" (פיה"מ שם). [ראה בפירוש רבינו אליהו מלונדריש שם, שכתב שבעל בכי, שם מקום, על דרך "בוכים" בשופטים ב, א]. (74) במשנה שם: "וגריסין הקלקין". ופירש רבינו שם: "ומן הפולים, מין אחד שהגרגרים שלו גדולים מרובעין מיוחסים למקום, והוא הידוע כגריס הקלקין". (75) "הם העדשים שהקצה האחד שלהם חד, ואלו המינים הם מדבריות, אינם נזרעים בגנות, וחזקתם מן ההפקר, ולפיכך פטורין מן המעשרות" (שם). (76) עוד מינים המנויים שם במשנה ובתוספתא [וראה להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה א, ובפ"ח מהלכות שמיטה ויובל הלכה יב]. (77) חלה פ"ג משנה ט. ובפיה"מ שם: "זיתי נקוף הם הזיתים שמלקטים העניים (והם זיתים של פאה - מלאכת שלמה שם. וכן נראה בערוך, ערך נקף ב). וזיתי נקוף העוללות אינם חייבים במעשרות". (78) "הם הזיתים שמלקטים בעלי בתים וכו', כי לקיטת הזיתים יקרא בלשון חכמים מסיקה" (שם). (79) מלבד אותן המעורבות. (80) לפי מה שיש באותו הדבר המעורב מזיתי מסיק בלבד. (81) המדובר כשמפריש התרומות והמעשרות לאחר שעשה מהם יין ושמן, שאז הכל בלול, ובכל טיפה וטיפה חיוב ופטור כפי מדת התערובת, ראה ראש השנה יג: (ר"ש, מלאכת שלמה, תפארת ישראל ומשנה ראשונה). וראה להלן פ"ג הלכה ד. (82) ממה שישאר בדבר המעורב. (83) "לפי מה שיש באותו הדבר המעורב מזיתי מסיק בלבד" (פירוש המשנה שם). היינו שמפריש מעשר ראשון ושני ועני על הכל, ומפריש ממעשר ראשון תרומת מעשר על הכל, אבל אינו חייב לתת ללוי ולעני, ולא לפדות מעשר שני אלא לפי חשבון. אבל תרומה ותרומת מעשר, שהן במיתה, נותן הכל, גם החולין המעורבים בהם - לכהן. (84) שבת כה. (85) כלומר: נטמא לאחר שנתלש, לפני ההפרשה, שהיתה לו שעת הכושר להפרישה בטהרה - אין תרומתו תרומה (רדב"ז להלן פ"ה הלכה ח, מהסוגיא דפסחים לג.). (86) תרומות פ"א משנה י. (87) אבל אסור לתת אותו לכהמה, לפי שמצות התרומה הטמאה בשריפה (תוספות ביצה כג: ד"ה ועל). (88) את תרומת המעשר. (89) ראה להלן פ"א מהלכות מעשר הלכה טז, והמקור מהתוספתא ברכות פ"ו. (90) עובר לעשייתן. (91) פ"א הלכה ג והלכה יב. (92) שעומדת לשריפה, מפני שעשו מעלה ששריפתה תהיה בארץ, כמו שמצאנו בקדשים פסולים ששורפים אותם במקומם (שביעית פ"ו משנה ה, ור"ש ורע"ב שם). (93) שם משנה ו. שלא ירדפו הכהנים אחריה ויצאו לחוצה לארץ (ירושלמי שם). (94) ירושלמי חלה פ"ד תחלת הלכה ה. (95) שגזרו עליה טומאה. (96) [אבל לטמא אותה בידים אסור, שלא יאמרו: ראינו תרומה נטמאת. ורק בחוץ לארץ מותר לטמא אף בידים, כמפורש להלן פ"ב הלכה א]. (97) ירושלמי שם. (1) יבאר שיעור תרומה גדולה מן התורה ומדברנן. התרומה שאין הכהנים מקפידין עליה. המתכוון לתרום אחד מעשרה ועלה בידו אחד מששים. המפריש מקצת התרומה או מקצת מכרי זה ומקצת מכרי אחר. תרומת מעשר ומי מפריש אותה, ואם מפרישין אותה מאומד. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא בשבלים, או בן לוי שלקח מעשר בשבלים. אם תורמים שלא מן המוקף. ודין אם תורם ממין אחד על הכל. הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד.

46 ולשקלו ולמדדו - המונה משבח, והמודד משבח ממנו,
47 והשוקל משבח משניהן.
48 יב. מצות תרומת מעשר - שיפריש אותה בן לוי
49 ממעשרו; שנאמר: וכי תקחו מאת בני ישראל את
50 המעשר. ויש לישראל להפריש אותה ולתנה לכהן, ויתן
51 המעשר ללוי אחר שיפריש ממנו תרומתו, שהיא מעשר
52 מן המעשר.
53 יג. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים,
54 קדם שידיש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - אין
55 הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידישו, ו
56 אלא תרומת מעשר בלבד. אבל אם דש ישראל והפריש
57 המעשר מן הדגן קדם שיפריש תרומה גדולה ונתנו
58 ללוי - חייב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה ותרומת
59 מעשר; מאחר שנעשה דגן נתחייב בתרומה, שנאמר:
60 ראשית דגנך.
61 יד. בן לוי שלקח מעשר שבלים - לא יתן תרומתו
62 לכהן שבלים, אלא קונסין אותו לדוש ולזרות ולתן לו
63 מעשר מן המעשר מן הדגן, ואינו חייב לתן לו מעשר
64 מן התבן או העצה. ואם הפריש תרומת מעשר שבלים
65 כמו שנתנו לו - הרי זה כותש ונותן לכהן את הדג
66 ואת התבן. ומפני מה קנסוהו לכתש? מפני שלקח
67 המעשר שבלים והפקיע ממנו תרומה גדולה.
68 טו. בן ישראל שאמר ללוי: כף אמר לי אבא: מעשר
69 לך בידי - אין חוששין לתרומת מעשר שבו; שהרי
70 אביו הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר
71 לפלוני הלוי. ואם אמר לו: כף אמר לי אבא: כור
72 מעשר יש לך בידי - חוששין לתרומת מעשר שבו.
73 טז. תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית
74 - מוליקה לכהן; פחות מכן - אינו מטפל להוליקה,
75 אלא משליכה באור ושורפה. ובין ובשמן, אפלו כל
76 שהוא - מוליקה לכהן. ובלבד שתהא תרומת מעשר
77 ודאית וטהורה; אבל אם היתה טמאה או שהיתה של
78 דמאי, אם אין בה כשעור - אינו מטפל בה, אלא
79 שורפה.
80 יז. אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המקף. כיצד?
81 היו לו חמשים סאה בבית זה וחמשים סאה בבית אחר
82 - לא יפריש מאחד מהן שתי סאים על המאה, שנמצא
83 מפריש ממקום זה על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן
84 המקף - תרומתו תרומה. והוא שהיה המפרש שמו; ו
85 אבל אם היה טעון כדי זין או שמן וראה שמשפירין
86 ואמר: הרי הן תרומה על פרות שבביתי - לא אמר
87 כלום.
88 יח. פרות המפזרין בתוך הבית, או שתי מגורות
89 שבבית אחד - תורם מאחד על הכל. שקי תבואה
90 ועגולי דבלה וחיבות של גורגרות, אם היו בהקפה אחת

1 ג. כל תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה, כגון
2 תרומות החרובין והקליסין - נשללת לכתחלה אחד
3 מששים. ואלו נטלין אחד מששים: תרומת גדולי
4 תרומה וערובי תרומה, ותרומה טמאה שהיתה הטמאה
5 באנס או בשגגה, ותרומת הקדש, ותרומת חוצה לארץ,
6 ותרומת הקצח והקליסין והחרובין והגמזיות
7 והתורמוסין ושעורים אדומיות וכיוצא בהן, ופרות
8 עציץ שאינו נקוב. וכן האפטרופסין, כשתורמין פרות
9 תומים - תורמין אחד מששים.
10 ד. אין תורמין תרומה זו לא במדה ולא במשקל ולא
11 במנין, לפי שלא נאמר בה שעור, אלא אומד ומפריש
12 בדעתו כמו אחד מששים; אבל תורם הוא את המדוד
13 ואת השקול ואת המנוי. ולא יתורם בסל ובקפה שמדתן
14 ידועה; אבל תורם הוא בהן חצין או שלישן. ולא יתורם
15 בסאה חציה, שחציה מדה.
16 ה. המרבה בתרומה, הואיל ושייר מקצת חלין - הרי זו
17 תרומה. אבל אם אמר: כל הפרות האלו תרומה - לא
18 אמר כלום. המתבונן לתורם אחד מעשרה, ועלתה בידו
19 אחד מששים - תרומתו תרומה. נתבונן לתורם אחד
20 מששים, ועלתה בידו אחד מתשעים - אינה תרומה.
21 ו. המפריש תרומה ועלתה בידו אפלו אחד מעשרים -
22 תרומתו תרומה. תורם ועלתה בידו אחד מששים, וחזר
23 והוסיף לשם תרומה - אותה התוספת חייבת במעשרות,
24 ומפריש ממנה הכהן המעשרות ואחר כך יאכלנה. תורם
25 ועלתה בידו אחד מששים ואחד - הרי זו תרומה, ויחזור
26 ויתורם פעם שניה כדי להשלים השעור שבדעתו.
27 והתוספת הזאת יש לו להפרישה במדה או במשקל או
28 במנין, אבל לא יפרישה אלא מן המקף כראשונה.
29 ז. המפריש מקצת התרומה - אותו המקצת אינו
30 תרומה, והרי הוא כחלק הכרי. ואף על פי כן צריך
31 להפריש תרומת אותו מקצת ממנו, ולא יפריש עליו
32 מפרות אחרות.
33 ח. המפריש מקצת תרומה מכרי זה ומקצת תרומה
34 מכרי אחר ממנו - הרי זה לא יתורם מזה על זה.
35 האומר: תרומת הכרי זה לתוכו, אם אמר: בצפוני או
36 בדרומי - קרא שם, וחייב להפריש ממנו תרומתו; ואם
37 לא צין במקום - לא אמר כלום.
38 ט. אמר: תרומת הכרי זה, והכרי הזה כזה - מקום
39 שנסתיימה תרומתו של ראשון, שם נסתיימה תרומתו של
40 שני.
41 י. תרומת מעשר - אין מפרישין אותה באמד, אלא
42 מדקדק בשעורה, ואפלו בזמן הזה, שהרי שעורה
43 מפרש בתורה.
44 יא. דבר שדרכו למדד - מודד, ודבר הנשקל - שוקל,
45 ודבר שאפשר למנותו - מונה. היה אפשר למנותו

לְתְרוּמָה, או תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים, אֵף עַל פִּי שֶׁעָבַר עַל לֹא
תַעֲשֶׂה - מִה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי. וּמִנֵּיין שֶׁהוּא בִּלְאִי תַעֲשֶׂה?
שֶׁנֶּאֱמַר: מִלֵּאֲתָךְ וּדְמָעָךְ לֹא תֹאחֵר - לֹא תֹאחֵר דְּבָר
שֶׁרָאוּי לְהִקְדִּימוֹ. וְאֵין לִזְקִין עַל לֹא זֶה.
כֹּד. הַרְצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוּלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֹׂר
כְּאֶחָד - מִפְּרִישׁ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁלִישׁ וְאוֹמַר:
אֶחָד מִמָּאָה שְׁשִׁים כָּאֵן - הָרִי הוּא בְּצַד זֶה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי
וְהָרִי הוּא חֲלִין; וְהַנֶּשֶׂאֲר מִזֶּה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי - הוּא תְּרוּמָה
עַל הַכֹּל. וְהַמַּעֲשֹׂר שֶׁרָאוּי לְהִיט לְמָאָה חֲלִין אֵלּוּ - הָרִי
הוּא בְּצַד זֶה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי; וְזֶה הַנֶּשֶׂאֲר יֵתֵר עַל הַתְּרוּמָה
מִמָּה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי - הָרִי הוּא תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר עַל הַכֹּל.

יום שני א' אייר ה'תשע"ה

פרק רביעי

א. עוֹשֶׂה אָדָם שְׁלִיחַ לְהַפְרִישׁ לוֹ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת;
שֶׁנֶּאֱמַר: בֶּן תְּרִימוֹ גַּם אִתָּם - לְרִבּוֹת שְׁלוּחָכֶם. וְאֵין
עוֹשִׂין שְׁלִיחַ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: גַּם אִתָּם;
מָה אִתָּם - בְּנֵי בְרִית, אֵף שְׁלוּחָכֶם - בְּנֵי בְרִית.
ב. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְּרֵמוּ, וְאִם תְּרִימוּ - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:
הַחֲרָשִׁי², וְהַשּׁוֹטֵה, וְהַקֶּטֶן, וְהַעֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת
שֶׁתִּרְם אֶת שֵׁל יִשְׂרָאֵל וְאֶפְלוּ בְּרִשּׁוֹתָיו³, וְהַתְּרוֹם אֶת
שְׁאִינוֹ שֵׁלֹו שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים⁴. אֲבָל הַתְּרוֹם מִשְׁלוֹ
עַל שֵׁל אֲחֵרִים - הָרִי זֶה תְּרוּמָה⁵ וְתִקֵּן פְּרוּתִיהֶם. וְטוֹבֵת
הַנָּהָה - שְׁלוֹ, שְׁנוֹתָנָה לְכֹל כֶּהֵן שִׁירָצָה.
ג. הַתְּרוֹם שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, או שֶׁיֵּרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ
וְלָקַט פְּרוּת שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת כְּדִי שִׁיקָחֵם וְתִרְם: אִם בָּא
בְּעַל הַבֵּית וְאָמַר לוֹ: כֵּלָךְ אֶצֶל יָפוֹת, אִם הָיוּ שֵׁם יָפוֹת
מִמָּה שֶׁתִּרְם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִקְפִּיד⁶; וְאִם
לֹא הָיוּ שֵׁם יָפוֹת - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שְׁלֹא אָמַר לוֹ
אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ מַחֲוִי⁸. וְאִם בָּא בְּעַל הַבֵּית וְלָקַט וְהוֹסִיף,
בֵּין יֵשׁ לוֹ יָפוֹת מִהֵן בֵּין אֵין לוֹ - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.
ד. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְּרֵמוּ, וְאִם תְּרִימוּ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

1 - תְּרוֹם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. חֲבִיּוֹת שֶׁל יֵין: עַד שֶׁלֹא סָתַם
2 אֶת פִּיהֶן - תְּרוֹם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; מִשְׁסָּתֵם - תְּרוֹם מִכָּל
3 אֶחָת וְאֶחָת.
4 יט. הִיָּה מִלְקֵט גִּפִּי יָרֵךְ וּמִנִּיחַ בְּגִנָּה - תְּרוֹם מֵאֶחָד עַל
5 הַכֹּל. הִבִּיא מִיֵּן אֶחָד בִּינִיָּהן - תְּרוֹם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.
6 הִבִּיא מִיֵּין הַרְבֵּה בְּקִפָּה, כְּרוֹב מִלְמַעְלָה וּכְרוֹב מִלְמַטָּה
7 וּמִיֵּין אֲחֵר בְּאֶמְצַע - לֹא יִתְּרֵם מִן הָעֲלִיּוֹן עַל הַתַּחְתּוֹן.
8 וְאִם הָקִיף חֲמִשָּׁה צְבּוּרִים בְּגֵרֵן - תְּרוֹם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל,
9 בְּזִמְנָן שֶׁעָקַר הַגֵּרֵן קָם; אֵין עָקַר הַגֵּרֵן קָם - תְּרוֹם מִכָּל
10 אֶחָד וְאֶחָד.
11 כ. תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר - מִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ שְׁלֹא מִן הַמִּקְפָּה.
12 שֶׁנֶּאֱמַר: מִכָּל מַעֲשָׂרוֹתֶיכֶם תְּרִימוּ תְּרוּמָה; אֶפְלוּ מַעֲשֹׂר
13 אֶחָד בְּמִדְּיָנָה זֶה וּמַעֲשֹׂר אֶחָד בְּמִדְּיָנָה אֲחֵרָת - מִפְּרִישׁ
14 תְּרוּמָה מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וְתִלְמִידֵי חֻכְמִים אֵין תְּרוּמָין
15 אֶלָּא מִן הַמִּקְפָּה וְאֶפְלוּ תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר.
16 כא. בֶּן לֹוי שֶׁהִיָּה לוֹ מַעֲשֹׂר רִאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְּלָה מִמֶּנּוּ
17 תְּרוּמָתוֹ, וְהִנִּיחוֹ לְהִיט מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ הוּא בְּטָבְלוֹ
18 - מִה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי. שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי אֶת מַעֲשֹׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
19 אֲשֶׁר יִרְיָמוּ לָהּ תְּרוּמָה - מִלְמַד, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת כָּלוֹ
20 תְּרוּמָה לְאֲחֵר.
21 כב. הַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף הִנִּיחוֹ
22 לְהִיט מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּלוֹ תְּרוּמַת
23 מַעֲשֹׂר וְיִתְּנֵהּ לְכֹהֵן - לֹא עֲשֶׂה כָּלוּם. שֶׁנֶּאֱמַר: אֶת
24 מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ; בְּזִמְנָן שֶׁקִּדְּשׁוֹ בְּתוֹכוֹ - עוֹשֶׂה אוֹתוֹ
25 תְּרוּמָה לְאֲחֵרִים, אֵין קִדְּשׁוֹ בְּתוֹכוֹ - אֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ
26 תְּרוּמָה לְאֲחֵרִים. וְכֵן הַמִּנִּיחַ פְּרוּת לְהִיט מִפְּרִישׁ עָלֵיהֶם
27 תְּרוּמָה גְּדוּלָה - צָרִיף שִׁיְהִיו טְבוּלִין לְתְרוּמָה. וְאִם
28 הִנִּיחֵן לְהִיט מִפְּרִישׁ עָלֵיהֶן מַעֲשֹׂר - צָרִיף שִׁיְהִיו
29 טְבוּלִין לְמַעֲשֹׂר.
30 כג. כְּשֶׁמִּפְּרִישֵׁין תְּרוּמָה וּמַעֲשֹׂר - מִפְּרִישֵׁין אוֹתָן עַל
31 הַסֶּדֶר. כִּי־עַד? מִפְּרִישׁ בְּכּוּרִים תַּחֲלָה לְכֹל, וְאַחֵר כֶּף
32 תְּרוּמָה גְּדוּלָה, וְאַחֵר כֶּף מַעֲשֹׂר רִאשׁוֹן, וְאַחֵר כֶּף מַעֲשֹׂר
33 שְׁנִי אוֹ מַעֲשֹׂר עֲנִי. וְהַמִּקְדָּשִׁים שְׁנֵי לְרִאשׁוֹן, אוֹ מַעֲשֹׂר

(1) יבאר אם עושה אדם שליח לתרום, ומי הוא הראוי לתרום. והתורם שלא ברשות. האומר לשלוחו צא ותרום ואינו יודע אם תרם אם לאו. פירות השותפין אם חייבים בתרומה, ואם צריך ליטול רשות זה מזה. ודין אריס שתרם ובא בעל הבית ועכב. והפועלים אם יש להם רשות לתרום. הגוי שהפריש תרומה משלו. והמתכוון לומר תרומה ואמר מעשר. המפריש תרומה על תנאי. והתורם את הגורן מה צריך שיכוון בלבו. (2) שאינו שומע ואינו מדבר והרי הוא כשוטה. ואף על פי שחרש בלשוננו הוא שאינו שומע - חז"ל קוראים גם לזה שאינו שומע ואינו מדבר בשם "חרש", "לפי שסיבת האלמות היא חרשות יתחדש בעובר בעודו בבטן אמו ולא ישמע, מה שמדברים לו". וכשנולד האדם החרשות אחר ששמע (ואם כן הוא מדבר) או נשתתק אחר שהיה מדבר (ואם כן הוא שומע), תרומתם תרומה. [וימה שכתב שם משנה ב "יותר לו לתרום", לאו דווקא הוא ורוצה לומר שתרומתו תרומה]. (3) שאין הגוי נעשה שליח. (4) והמדובר כשלא היה אחר כך גילוי דעת מהבעלים [=שהם מסכימים למעשיו]. (5) שזכות היא לבעל הפירות, שמתקנים פירותיו והרי הוא כשלוחו, שזכיה מטעם שליחותו. (6) של התורם. (7) ואינו חושש משום גזל. ואם כן כשתרם בשביל בעל הבית תרומתו תרומה וכשלקחם לעצמו הרי הם כשלו וממילא תרומתו תרומה. (8) כלומר, דרך מחאה: אילו מצאת יפות מאלו היית גוזלן.

- 1 חרש מדבר ואינו שומע⁹, מפני שאינו שומע הברכה¹⁰;
 - 2 והאלם, ששומע ואינו מדבר, והערם, מפני שאינו
 - 3 יכולין לברך¹¹; והשפור¹² והסומא, מפני שאינו יכולין
 - 4 לכן ולהפריש את הקפה¹³.
 - 5 ה. קטן שהגיע לעונת נדריים¹⁴, אף על פי שלא הביא
 - 6 שתי שערות ולא נעשה גדול, אם תרם - תרומתו
 - 7 תרומה, ואפלו בתרומה של תורה; הואיל ונדרהין
 - 8 והקדשין קמין מן התורה, כמו שבאנו בנדרים.
 - 9 ו. האומר לשלוחו: צא ותרם לי, והלך לתרם, ואינו
 - 10 יודע אם תרם ואם לא תרם, ובא ומצא פרי תרם - אין
 - 11 חזקתו תרם. שאין אומרים באסורין חזקת שליח עושה
 - 12 שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם
 - 13 שלא ברשות¹⁵.
 - 14 ז. האומר לשלוחו: צא ותרם - תרם פדעתו של בעל
 - 15 הבית: אם היה¹⁶ יודע בו¹⁷ שהוא בעל עין רעה -
 - 16 מפריש אחד מששים; ואם היה¹⁸ בעל נפש שבועה¹⁹ -
 - 17 מפריש אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו - מפריש
 - 18 לו בינונית, אחד מתשעים. נתפנו בבינונית, ועלתה
 - 19 בידו אחד מארבעים או אחד מששים - תרומתו
 - 20 תרומה²⁰. ואם נתפנו להוסיף על הבינונית²¹ ותרם אפלו
 - 21 אחד מתשעים ותשעה - אין תרומתו תרומה.
 - 22 ח. פרות השתפין - חיבות בתרומה ומעשרות;
 - 23 שגאמר: מעשרתיכם - אפלו של שנים. והשתפין אינן
- צריכין לטל רשות²² זה מזה, אלא כל התורם מהן -
- תרומתו תרומה. תרם אחד מהן, ובא השני ותרם
- תרומה שניה, שהרי לא ידע שחברו תרם: אם היו
- ממחין²³ זה על זה - תרומת השני אינה תרומה²⁴; ואם
- לא היו ממחין²⁵, ותרם הראשון בפשע - (אין תרומת
- השני תרומה; לא תרם הראשון בפשע²⁶) - תרומת
- שניהן תרומה²⁷.
- ט. האומר לשפחו או לכן ביתו²⁸ או לעבדו²⁹ או
- לשפחתו לתרם, והלכו לתרם, ובטל שליחותו קדם
- שיתרמו: אם לא שנה השליח - תרומתו תרומה³⁰; ואם
- שנה, כגון שאמר לו: תרם מן הצפון, ותרם מן הדרום,
- הואיל ובטל שליחותו מקדם³¹ - אינה תרומה.
- י. ארים שתרם³², ובא בעל הבית ועבב: אם עד שלא
- תרם עבב - אין תרומתו תרומה³³, ואם משתרם עבב -
- תרומתו תרומה. והאפוטרופסין תורמין³⁴ מנכסי
- יתומים.
- יא. הגנב והגזלן והאנס³⁵ - תרומתן תרומה³⁶. ואם היו
- הבעלים רודפין אחריהן³⁷ - אין תרומתן תרומה.
- יב. הכן והשכיר והעבד והאשה - תורמין על מה שהן
- אוכלין; אבל לא יתרמו על הכל, שאין אדם תורם דבר
- שאינו שלו. הכן פשאוכל עם אביו³⁸ והאשה בעסתה³⁹
- תורמין, מפני שהן ברשות.
- יג. הפועלים - אין להן רשות לתרם שלא מדעת בעל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(9) שם משנה ב. ואף על פי שבמשנה ו שם נאמרו חמישה: "האלם והשיכור והערום והסומא ובעל קרי" - השמיט רבינו בעל קרי, מפני שאמרו בברכות כב. "בטלוח לטבילותא דבעל קרי" - ומותר לו לברך, ואם כן יכול לתרום גם לכתחילה. (10) ו"כל הברכות כולן צריך שישמיע לאזנו מה שהוא אומר". (11) האלם שאינו מדבר, והערום משום שנאמר: והיה מחניך קדוש ולא ייראה בך ערוות דבר, בשעה שאתה מדבר בו לא ייראה בך ערוה. (12) שאינו יכול לדבר בפני המלך. אבל לא הגיע לשכרותו של לוט, שאם הגיע לשכרותו של לוט הרי הוא כשוטה. (13) "ודין התרומה לברור מן היפה למאמר השם ית': את כל חלבו". (14) ו"עונת נדרים הוא הזמן שנדרי האדם קיימים בו, והוא שיהיה בזכר מכן שתיים עשרה ויום אחד, והנקבה בת עשתי עשרה שנה ויום אחד". (15) ואין תרומתו תרומה. (16) השליח. (17) בבעל הבית. (18) בעל הבית. (19) ביטוי לעין יפה. (20) כיוון שיש תורם אחד מארבעים ויש תורם אחד מששים, יכול השליח לאמר לו: בכך אמדתיך. ודווקא שליח, אבל בעל הבית בעצמו שתורם, אפילו עלתה בידו אחד מעשרים - תרומתו תרומה. (21) כשאינו יודע דעתו של בעל הבית, שדינו בבינונית. (22) ומה שאמרו "אתם ולא השותפין" אין הלכה כן, אלא "השותפין תורמין אחד בלא רשות חברו". (23) וממחין הוא מלשון המחאה כמו "המחאה אצל חנווני", כלומר, שכל אחד מהם סומך על מה שעושה חברו. (24) שאילו ידע שחבירו תרם, לא היה הוא תורם. (25) כלומר, לא ידוע שהם סומכים זה על זה. (26) כלומר, כשיעור שתורם חברו. (27) שכיוון שלא תרם הראשון כשיעורו של השני, בוודאי אין השני מסכים לתרומתו ואינו שליח לתרום על שלו, וגם הראשון אינו מסכים לתרומתו של השני, נמצא כל אחד ואחד מפריש על חלקו. (28) משמשו. (29) עבד כנעני, שנעשה שליח לתרומה, מפני שהוא בן ברית. (30) במשנה שם: "בטל אם עד שלא תרם בטל, אין תרומתו תרומה, ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה". (31) אבל אם לא ביטל שליחותו, אף על פי ששינה בזה תרומתו תרומה, שאין דרכו של אדם להקפיד על זה. (32) שיש לו חלק בתבואה, תמורת עבודתו. (33) ומה שאמרו "אתם ולא אריסין" אין הלכה כן. ובתוספתא שם נוסף: "אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד" ורבינו השמיט כל זה. וייתכן כי הכוונה למצוות נתינה, שאף על פי שהפרשתו קיימת, אינו רשאי להוציא ולתת, אלא על חלקו. (34) "כדי להאכילן, שאין מאכילין את היתומים דבר האסור, אבל לא יעשרו ולא יתרמו כדי להניח פירות מתוקנין". (35) שהכריח את חברו לתת לו. (36) ממה שכתב רבינו בסמוך "ואם היו הבעלים רודפין", משמע שכאן המדובר כשלא היו רודפין אחריהם, ואם כן נתייאשו. ויש כאן גם יאוש בעלים וגם שינוי השם: מעיקרא (=מקודם) חולין, והשתא (=ועכשיו) תרומה. (37) תוספתא שם. שכיוון שרודפין אחריהם וודאי לא נתייאשו. (38) היינו שהוא סמוך על שולחן אביו. והבן שהזכיר למעלה ואינו תורם אלא מה שהוא אוכל, היינו באינו סמוך על שולחן אביו. (39) אין

- 1 הפית, חוץ מן הדורכין בנחל⁴⁰; שאם ירצו לטמא את היין
 - 2 - הרי הן מטמאים מיד, ולפי שמסר להן והאמינן על
 - 3 פנין⁴¹ - הרי הן כשלוהין⁴², ואם תרמו - תרומתן תרומה.
 - 4 יד. פועל שאמר לו בעל הבית: כנס לי גרני ותרם,
 - 5 ותרם ואחר כך כנס - תרומתו תרומה⁴³.
 - 6 טו. העובד פוכבים ומזלות שהפריש תרומה משלו⁴⁴ -
 - 7 דין תורה שאינה תרומה, לפי שאינן חייבין; ומדבריהן
 - 8 גזרו⁴⁵ שתהיה תרומתו תרומה, משום בעלי כיסין, שלא
 - 9 יהיה זה הממון של ישראל ויתלה אותו בעובד פוכבים
 - 10 ומזלות כדי לפטור⁴⁶. ובדקין את העובד פוכבים
 - 11 ומזלות שהפריש תרומה⁴⁷: אם אמר: בדעת ישראל⁴⁸
 - 12 הפרשתי - תנתן לכהן; ואם לאו - טעונה גניזה⁴⁹,
 - 13 שמה בלבו לשמילס⁵⁰. במה דברים אמורים? בארץ
 - 14 ישראל; אבל עובד פוכבים ומזלות שהפריש תרומה
 - 15 בחוצה לארץ - לא גזרו עליה. ומודיעין אותו שאינו
 - 16 צריך ואינה תרומה כלל.
 - 17 טז. המתכונן לומר תרומה ואמר מעשר, מעשר ואמר
 - 18 תרומה - לא אמר כלום, עד שהיה פיו בלבו שוין.
 - 19 הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתיו כלום -
 - 20 הרי זו תרומה; שנאמר: ונחשב לכם תרומתכם כדגן
 - 21 מן הגרן - במחשבה בלבד תהיה תרומה.
- יז. המפריש תרומה על תנאי: אם נתקיים התנאי - הרי היא תרומה, ואם לאו - אינה תרומה. וכן המפריש תרומה ומעשרות⁵¹ ונתן עליהן - הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו, כדרך שמתירין לו שאר נדרים, ונתחזר חלין כמו שהיה, עד שפריש פעם שניה אותה שהפריש תחלה או פרות אחרות.
- יח. התורם בור של יין ואמר: הרי זה⁵² תרומה על מנת שתעלה שלם - [צריך שתעלה] שלם מן השכר ומן השפיקה⁵³, אבל לא מן הטמאה⁵⁴. ואם נשברה - אינה מדמעת⁵⁵. הניחה במקום שאם תשבר שם או תתגלגל לא תגיע לבור⁵⁶ - הרי זו מדמעת, שפכר נתקיים התנאי⁵⁷.
- יט. במה דברים אמורים? בתרומה גדולה⁵⁸; אבל בתרומת מעשר, שמתר לתרם שלא מן המקף - כיון שעלתה נתקיים תנאו⁵⁹, והרי היא תרומת מעשר ואף על פי שנשברה או שנשפכה, ואין צריך לומר שנטמאת.
- כ. האומר: שלמעלה תרומה ושלמטה חלין, או שלמעלה חלין ושלמטה תרומה - דבריו קיימין, שהדבר תלוי⁶⁰ בדעת התורם⁶¹.
- כא. התורם את הגרן - צריך שיכונן את לבו שתהיה זו תרומה על הכרי ועל מה שבקטעין⁶² ועל מה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לפרש שקמצה מעיסתה, כלומר מן המזונות שלה, - שאלו הם שלה, ואינה צריכה רשות הבעל. אלא עיסתה היינו כל העיסה של הבית, והמדובר בחלה, שכיוון שזוהי המצוה שלה בוודאי ניתן לה רשות ומפרישה גם שלא מדעתו. (40) שמותר להם לתרום, והיינו שהלכו בו שתי וערב. (41) [כלומר, האמינם על כך, שלא יטמאון]. (42) לתרום, אם יראו צורך בכך, לפני שיבוא לידי טומאה. (43) שאף על פי שאמר לו "כנס ותרום", וודאי אינו מקפיד שיתרום קודם, שהרי כן הוא הדרך, וכמו שמסיים שם: "שאינ הגורן נכנס אלא אם כן נתרם". ושם: "ואם אמר לו בעל הבית כנס לי גרני, תרומתו תרומה". ולא נזכר שאמר לו "כנס - ותרום". ועיקר החידוש הוא שאף על פי שלא אמר לו במפורש לתרום - תורם, כיוון שאין הגורן נכנס אלא אם כן נתרם. (44) כן הוא בגיטין שם. שאם תרם של ישראל, אינה תרומה כלל. (45) היינו אף על פי שגדלו בידו והגיעו לעונת המעשרות אצלו והוא מירחם, שאינם חייבים כלל בתרומות ומעשרות. ולא גזרו חכמים אלא בפירות ישראל שמירחם הגוי - אם תרם הגוי, גזרו משום בעלי כיסין, ואמרו שתרומתו תרומה. (46) שהרי רואים שגם תרומת הגוי תרומה. ושתי גזירות היו בזה מאותו הטעם: א. אם מירח הגוי פירותיו של ישראל - שחייבות בתרומות ומעשרות. ב. אם תרם הגוי מפירותיו, שפטורים לגמרי מתרומות ומעשרות - שתרומתו תרומה. והכל כדי שלא ימסרו לגוי למרחם ולהפקיעם מחיוב תרומות ומעשרות. (47) היינו: משלו, כמו שכתב למעלה. (48) "שלמקום שתרומת ישראל הולכת תלך זו". (49) ואסורה בהנאה. (50) לשם הקדש. ובזמן הזה עסקין דהקדש אסור בהנאה. (51) ועוד לא נתנם לכהן או ללוי, שאם כבר נתנם - אינו יכול להישאל עליהם. (52) דלי יין שמעלה מן הבור. (53) שאלו אדם מעלה על דעתו כשמעלה מן הבור, שמה יישבר או יישפך וידמע את החולין שנשארו בבור. (54) שטומאה אינה מצייה ולא עלה על דעתו. (55) כלומר, אינה אוסרת בדימוע, לפי שאינה תרומה שהרי לא נתקיים התנאי. (56) לא תיפול אל הבור. (57) שזה נקרא כבר עלה מן הבור. (58) שניטלת מן המוקף. (59) כלומר: רק בתרומה גדולה, שאינה ניטלת אלא מן המוקף, ולא היה יכול להוציא את דלי היין לתרומה מן הבור ולקרוא עליו שם תרומה במקום שלא יהיה חשש של שבירה ושפיכה שיגרמו דימוע היין שבבור, - רק בה מסתבר שמה שאמר "על מנת שתעלה שלם", שכוונתו שיעלה שלם למקום שאם תישבר ותתגלגל לא תגיע לבור, ואם נשבר או נשפך אל הבור, לא נתקיים תנאו. אבל תרומת מעשר, שרק תלמידי חכמים תורמים אותה מן המוקף, אבל מן הדין היא ניטלת אף שלא מן המוקף, אם כוונתו למנוע דימוע היה לו להוציא דלי היין למקום שלא יחשוש לגלגול לתוך הבור ולדימוע ולקרוא לו שם בשם תרומת מעשר, ומכיוון שלא עשה כן, נראה שלא הייתה כוונתו למנוע דימוע. ולפיכך מיד כשמעלה מן הבור הרי זו תרומה אף על פי שנשבר אחר כך. (60) לקבוע מקום תרומתו, בצפון או בדרום, למעלה או למטה. (61) [נראה שהמדובר בתורם את המנורה (=אוצר של תבואה), ומשמיענו בזה שאוכל ממה שלמעלה או ממה שלמטה, ואינו חושש לדימוע. שאף על פי שנתערבו כמה חיטים בחולין, ולא יהיו בתערובת, מאה של חולין כנגדם - כיוון שאיסור דימוע אינו אלא מדרבנן, יש לסמוך כאן על "ברירה" שהחיטים שלמעלה או שלמטה, שיפריש לבסוף, הם הם התרומה ולא יותר. שהרי באיסורי דרבנן סומכים על ברירה. (62) שיבולים קטועות שלא נידושו.

- 1 שְׂבָצָדִין⁶³ וְעַל מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הַתְּבִין⁶⁴. הַתּוֹרֵם אֶת הַיֶּקֶב⁶⁵
2 - צָרִיךְ שִׁכּוֹן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מַה שֶּׁבְּחֶרְצִינִין⁶⁶ וְעַל
3 מַה שֶּׁבְּזִינִין⁶⁷. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר שֶׁל יֵין - צָרִיךְ שִׁכּוֹן
4 אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מַה שֶּׁבְּגִפְתָּ⁶⁸. וְאִם לֹא נִתְּבֵן, אֲלֹא
5 תֵרֵם סִתָּם - נִפְטָר הַכֹּל; שֶׁתִּנְאִי בֵּית דִּין הוּא,
6 שֶׁהַתְּרוּמָה עַל הַכֹּל. הַתּוֹרֵם כֹּלְכֵלָה שֶׁל תֵּאֲנִים וְנִמְצְאוּ
7 תֵּאֲנִים בְּצֵד הַכֹּלְכֵלָה - הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁכָּלְכוּ
8 לְתֵרֵם עַל הַכֹּל.
9 פֶּרֶק חֲמִישִׁי
10 א. אֵין תּוֹרֵמִין אֲלֹא מִן הַיֶּפֶה², שֶׁנֶּאֱמַר: בְּהִרְמִיכֶם אֶת
11 חֲלָבֹו מִמֶּנּוּ. וְאִם אֵין שֵׁם כֶּהֵן - תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקִיִּים³, אִף
12 עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם יָפֶה שְׂאִינוֹ מִתְקִיִּים. כִּיֶּצֶד? תּוֹרֵם תֵּאֲנִים
13 עַל הַגְּרוּגְרוֹת⁴, וּבִמְקוֹם שְׂאִין שֵׁם כֶּהֵן - תּוֹרֵם גְּרוּגְרוֹת
14 עַל הַתֵּאֲנִים⁵. וְאִם רְגִיל⁶ לַעֲשׂוֹת תֵּאֲנִים גְּרוּגְרוֹת⁷ -
15 תּוֹרֵם מִן הַתֵּאֲנִים עַל הַגְּרוּגְרוֹת אֲפִלּוּ בְּמִקּוֹם שְׂאִין שֵׁם
16 כֶּהֵן. אֲכָל בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ בּוֹ כֶּהֵן⁸ - אֵין תּוֹרֵמִין מִן
17 הַגְּרוּגְרוֹת עַל הַתֵּאֲנִים אֲפִלּוּ לְמִקּוֹם שֶׁדִּרְכָּן לַעֲשׂוֹת
18 תֵּאֲנִים גְּרוּגְרוֹת.
- ב. תּוֹרֵמִין בְּצֵל שְׁלֵם⁹, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא קֶטֶן; אֲכָל לֹא
חֲצִי בְּצֵל, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא גְּדוֹל. בְּכָל מְקוֹם¹⁰ אֵין
תּוֹרֵמִין מִמֵּין עַל שְׂאִינוֹ מִינּוֹ¹¹; שֶׁנֶּאֱמַר: כִּדְגָן מִן הַגֶּהֶן
וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב¹². וְאִם תֵּרֵם - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.
ג. הַקְּשׁוֹת¹³ וְהַמְּלָפְפוֹן - מִין אֶחָד¹⁴, כָּל מִין חֲטִים¹⁵ -
אֶחָד, כָּל מִין תֵּאֲנִים¹⁶ וְגִרְגְרוֹת וְדִבְלָה - אֶחָד, וְתוֹרֵם
מִזֶּה עַל זֶה. וְכָל שֶׁהוּא כְּלָאִים¹⁷ בְּחֶבְרוֹ - לֹא יִתֵּרֵם מִזֶּה
עַל זֶה, אֲפִלּוּ מִן הַיֶּפֶה עַל הָרַע. כִּיֶּצֶד? הִיוּ לוֹ חֲמִשִּׁים
סָאָה חֲשִׁין וְחֲמִשִּׁים סָאָה שְׂעוּרִים בְּבֵית אֶחָד, וְהַפְּרִישׁ
עַל הַכֹּל שְׁנֵי סָאִין חֲשִׁין - אֵינָן תְּרוּמָה¹⁸. וְכָל שְׂאִינוֹ
כְּלָאִים בְּחֶבְרוֹ - תּוֹרֵם מִן הַיֶּפֶה עַל הָרַע, אֲכָל לֹא מִן
הָרַע עַל הַיֶּפֶה; וְאִם תֵּרֵם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה¹⁹. חוּץ מִן
הַזִּינִין²⁰ עַל הַחֲטִים, מִפְּנֵי שְׂאִינָן אֲכָל אֶדָם²¹.
ד. אֵין תּוֹרֵמִין מִדְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ²² עַל דְּבַר שֶׁלֹּא
נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ, וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ עַל
דְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ, וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה
מִלֵּאכְתּוֹ עַל דְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר²³: כִּדְגָן מִן
הַגֶּהֶן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב - מִן הַגְּמוּר עַל הַגְּמוּר. וְאִם
תִּרְמוּ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה²⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

63) שבצידי הכרי. 64) שאי אפשר בלא חיטין, כלומר, מוציא על כל הנגלה והנסתר. 65) חיבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו. 66) שבגרינינים. 67) שבקליפות. 68) היא פסולת של זיתים. וצריך עיון הרי מדובר בבור של יין. 1) יבאר מה זה תורם, מן המתקיים או מן היפה. אם תורם ממין על שאינו מינו. ומאימתי תורמין את הגורן. מאימתי תורמין את הגת ואת הזיתים. אם תורמין מן הטהור על הטמא. ודין אם תורמין מן המחובר על התלוש או איפכא. אם תורמין מן הלח על היבש ומן החדש על הישן. אם תורמין מפירות הארץ על של חוצה לה, או איפכא. המפריש תרומה ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו על פירות אחרים. עצין נקוב, והתורם מן הדמאי, והדברים שתורמין זה על זה. תרם חבית של יין ונמצאת מגולה. בשלושה פרקים בשנה צריך לבדוק את היין שהניחו לפרוש עליו. 2) תרומות פ"ב משנה ד. 3) כתנא-קמא שם, ולא כר' יהודה. והיינו שיתקיים עד שיגיענו ליד הכהן (פירוש המשניות שם). ואף-על-פי שאמרה תורה "בהירימכם את חלב" - כיון שאם תרם בדיעבד מן הרעה, תרומתו תרומה (להלן הלכה ג), תורם כאן לכתחלה מן הרעה, שהרי הוא כמו דייעבד, כיון שהיפה אינו מתקיים (משנה ראשונה). 4) שתאנים לחות, יותר יפות מגרוגרות יבשות. 5) שהגרוגרות מתקיימות יותר. 6) מנחות נה. 7) ואם כן, לא יתקלקלו. 8) שם. 9) תרומות שם משנה ה', כדעת תנא-קמא ולא כרבי יהודה. 10) [בדפוסים חדשים, מחוברות שתי מלים אלו להלן "בכל מקום אין תורמין ממין על שאינו מינו" וכך הוא בפירוש הרדב"ז. אבל הר"י קורקוס והכסף-משנה חיברו אותן למה שלמעלה, ופירשו: "בכל מקום. כלומר בין שיש כהן, בין שאין כהן". וכן כתב בפירוש המשנה שם: "בצל קטן שלם, לדעת תנא-קמא שוה יותר, בין במקום שיש כהן לפי שהוא אצלו יפה, בין במקום שאין כהן לפי שהוא מתקיים". וראה בר"י קורקוס יישוב דברי רבינו עם סוגיית הגמרא בברכות לט:). 11) תרומות שם משנה ד. 12) כלומר, תורמין דגן מן הגורן שלו, ומלאה (= יין) מן היקב שלו, כל אחד על מינו (וראה להלן הלכה ד). ובבכורות נג: למדו זאת ממה שנאמר (במדבר יח, יב): "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" - "תן חלב לזה, וחלב לזה". ועיין רדב"ז. וראה 'תוספות יום-טוב' תרומות שם משנה ו, ומראה הפנים בירושלמי שם הלכה ד, ד"ה זה אחד. 13) שם משנה ו, כדעת תנא-קמא ולא כר' יהודה. קישות היא "פאקוס" בערבית (רע"ב שם). 14) שכן גם לענין כלאים הן מין אחד (כלאים פ"א משנה ב), וראה להלן. 15) שחורה ולבנה. שם משנה ד. 16) משנה שם. 17) שם משנה ו. 18) [כלומר, אינם תרומה אפילו על החטים. וכן מפורש בתרומות פ"א משנה ד: "אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין. ואם תרמו, בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם, ובית הלל אומרים אין תרומתן תרומה". "הואיל ונתכוין לתרום גם על השמן, אין כאן תרומה לא על הזיתים ולא על השמן, והרי הוא כאילו לא תרם כלל" (רע"ב שם). שתורמה היא כמו נדר, ו"נדר שהותר מקצתו הותר כולו", כמפורש בנדרים כה: לדעת בית הלל (משנה ראשונה), והוא-הדין לתורם חטים על חטים ושעורים. וראה בתוספת אנשי שם, ובחזון-איש כאן]. 19) תרומות שם. ולמדו זאת (יבמות פט:): ממה שנאמר (שם, לב): "ולא תשאו עליו חטא בהירימכם את חלבו ממנו" - הרי שאם אינו מרים מן היפה, יש עליו חטא. ואם אין תרומתו תרומה, איזה חטא יש עליו - הרי שבדיעבד תרומתו תרומה. 20) מין ממיני החיטה, גרוע ונפסד. 21) בתרומות פ"ב משנה שם: "מפני שאינן אוכל", ומפרש רבינו שאינם אוכל אדם. וראה למעלה בפרק ב הלכות א"ב. 22) שם פ"א משנה י. ורבינו שינה קצת מסדר המשנה, עיין 'תוספות יום-טוב' שם. 23) כן הוא בספרי פרשת קרח. 24) משנה שם. וראה להלן הלכה יח. ואף-על-פי שלמעלה

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני א' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קיג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה. מאימתי²⁵ תורמין את הגרן? משׁיבֿר²⁶. בֿרר מקצת
- 2 - תורמין מן הברור על שאינו ברור. המכניס שבלים²⁷
- 3 לתוך ביתו לעשותן מלילות - הרי זה תורם²⁸ מן
- 4 שבלים²⁹.
- 5 ו. מאימתי³⁰ תורמין את הגת? משׁיִהֿלכו בֿה שתי
- 6 וערב³¹. מאימתי תורמין את הזיתים? משׁיטענו³².
- 7 ז. אין תורמין מן הטהור³³ על הטמא; ואם תרם -
- 8 תרומתו תרומה³⁴. והלכה למשה מסיני³⁵, שעגול של
- 9 דבלה³⁶ שנטמא מקצתו - תורמין לכתחלה מן הטהור
- 10 שבו על הטמא שבו³⁷. ולא העגול בלבד, שהוא גוף
- 11 אחד, אלא אפלו אגדה של ירק³⁸, אפלו ערמה של
- 12 חטים³⁹, שנטמא מקצתה - תורמין מן הטהור שבה
- 13 על הטמא שבה. אבל אם היו שני עגולים או שתי

- 14 אגדות או שתי ערמות, אחת טמאה ואחת טהורה בצדה
- 15 - לא יתרם מן הטהור על הטמא לכתחלה⁴⁰. ותורמין
- 16 תרומת מעשר⁴¹ מן הטהור על הטמא לכתחלה;
- 17 שִׁנְאָמֶר: את מקדשו ממנו - טל מן המקדש שבו⁴².
- 18 ח. אין תורמין⁴³ מן הטמא על הטהור⁴⁴. ואם תרם:
- 19 בשוגג - תרומתו תרומה⁴⁵; במזיד - לא תקן את
- 20 השניים⁴⁶, וזה שהרים - תרומה⁴⁷, ויחזור ויתרם⁴⁸. במה
- 21 דברים אמורים⁴⁹? שלא ידע בטמאה⁵⁰; אבל אם ידע
- 22 וישגג שמתר לתרם⁵¹ מן הטמא על הטהור - הרי הוא
- 23 כמזיד. וכן בתרומת מעשר⁵².
- 24 ט. אין תורמין מן המקבר על התלוש, ולא מן התלוש
- 25 על המקבר⁵³. כיצד? היו לו פרות תלושין⁵⁴ ואמר:
- 26 פרות אלו יהיו תרומה על פרות אלו המקברים⁵⁵, אפלו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הלכה ב למד רבינו מהפסוק הנ"ל, שאין תורמין ממין על שאינו מינו, ושם אין תרומתו תרומה אף בדיעבד - לענין מין בשאינו מינו לא מצאנו פסוק מיוחד שילמדנו שתרומתו תרומה, כמו שלמדנו בדין שאינו גמור (ועיין ש"ך יו"ד סימן שלא, ס"ק פ). ומאותו הטעם אין להקשות על מה שאמרו (חלה פ"ב משנה ה) "המפריש חלתו קמה אינה חלה", שגם שם אין לימוד מיוחד שתהא חלתו חלה (עיין ר"ש ומלאכת שלמה שם). (25) תוספתא תרומות פ"ג. (26) בכמה ספרים "משיכבור" (מהר"י קורקוס, כסף-משנה, מעשה רוקח, תוספתא כפשוטה). ויש מגיחים "משיכבור" (מהר"י קורקוס וכסף-משנה). וכן הוא בתוספתא שם לפי נוסחת דפוס ראשון, והיינו העמדת ערימה (להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יג). (27) ביצה יג. כדעת רבי ולא כרבי יוסי ב"ר יהודה. (28) צ"ל: מן. (29) שזו היא גמר מלאכתן, שאין סופן לבוא לידי גורן אחר, וזהו גרן (רש"י שם). וראה להלן. (30) תוספתא שם [והנה רבינו לא הזכיר כאן אלא גורן, יקב וגת. וזה מתאים למה שאמרו בירושלמי (תרומות פ"א הלכה ה) "אין לך איסור מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, אלא גורן ויקב בלבד". וראה להלן הלכה יח, שתורמים יין על ענבים העומדים לעשותן צמוקים]. (31) לדרוך בה. (32) כלומר, משישימו הקורה על הזיתים. (33) תרומות פ"ב משנה א. ובירושלמי שם למדו כן ממה שנאמר "ונחשב לכם תרומתכם כדגן וכו' מן היקב", - "מה גורן ויקב (אי) איפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור, וזה אף-על-פי שאפשר, למדין אפשר משאי-אפשר". כלומר: מה שתרם יהא כולו טמא או כולו טהור כדי שיתרום מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא (ר"ש). וכל זה בתרומה גדולה, אבל תרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטמא (בסוף ההלכה). (34) משנה שם. ובירושלמי שם שואל: "מעשה לא יהא תרומתו תרומה? - ממנו כתיב". שנאמר (שם, כו): "והרמותם ממנו תרומת ה'" - שמכל-מקום תרומתו תרומה, אפילו אם תרם מן הטהור על הטמא. (35) במשנה שם נאמר: "באמת אמרו, העגול של דבילה וכו'". וכתב רבינו בפירוש המשנה "וכל מקום שאמר באמת, הוא הלכה למשה מסיני". ועיין ברע"ב ור"ש שם. (36) "ככר גדול שעושים מן התאנים היבשים ונקראת דבלה" (פיה"מ). (37) "לפי שהיא מחוברת מחלקים רבים, לא נחשב אותם כגוף אחד שיהא חיבור ומקבל טומאה כולה" (שם). (38) "שהם גופים מחולקים ואין שם ידוע לכל האגודה" (שם). (39) "כרי של חטים שהיא יותר פחותה מן האגודה בדבוק" (שם). (40) ובדיעבד - תרומתו תרומה, כמו שכתוב למעלה בתחילת ההלכה. (41) ירושלמי שם. (42) כן הוא שם, היינו שתמיד תקח מן הטהור שבו - אף אם יש בו טמא. (43) תרומה גדולה. ולענין תרומת מעשר - בסוף ההלכה. (44) תרומות פ"ב משנה ב. (45) דוקא אם היתה לה שעת הכושר להפרשה בטהרה, אבל אם נטמאה בעת שנתלשה מן המחובר, אין תרומתו תרומה (רדב"ז כאן ע"פ הסוגיא בפסחים לג. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, וראה למעלה פ"ב הלכה יד). (46) את הטבל. (47) שהרי מן התורה תרומתו תרומה, אפילו במזיד (יבמות צ. כרבי נתן כרבי אושעיא). (48) כדי לתקן את השירים. (49) שבשוגג תרומתו תרומה. (50) כר' יהודה בתרומות שם. וחזר בו מפירושו במשנה, ששם כתב שאין הלכה כר' יהודה, ועיין 'תוספות יום-טוב' (הגהה ברמב"ם דפוסים חדשים). (51) ירושלמי שם הלכה א (כסף משנה). (52) כן הוא בירושלמי שם: "תרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא, מן הטהור על הטמא ואינה ניטלת מן הטמא על הטהור". וכן הוא במשנה שם: "וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל וכו'". (53) תרומות פ"א משנה ה. ובספרי פרשת קורח (לבמדבר יח, כו) למד זאת ממה שנאמר "והרמותם ממנו" - "שלא יתרם מן המחובר על התלוש ולא מן התלוש על המחובר". ועיין בתוספות קידושין סב. ד"ה אין (וראה להלן פ"א הלכה כו). (54) [כלומר, הפירות התלושים הם שלו, ואילו הפירות המחוברים, שעליהם הוא מפריש, אינם שלו, וראה להלן]. (55) [שאינם שלו. ואילו היו תלושים, ותרם עליהם משלו, תרומתו תרומה, כמפורש למעלה פ"ד הלכה ב].

- 1 אָמַר לְכַשְׁיִתְּלֶשׁוּ⁵⁶; אוּ שְׁהִי לֹו שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת⁵⁷ וְאָמַר:
- 2 פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו
- 3 מִחֲבָרִים⁵⁸; אוּ שְׁאָמַר: פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו מִחֲבָרִים יִהְיוּ
- 4 תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו תְּלוּשִׁין⁵⁹ - לֹא אָמַר כְּלוּם⁶⁰.
- 5 אָבֵל אִם אָמַר: פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו תְּלוּשִׁין יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל
- 6 פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹו לְכַשְׁיִתְּלֶשׁוּ⁶¹, וְנִתְּלֶשׁוּ, הוֹאִיל וּבִידוֹ
- 7 תְּתֻלֶּשׁן - אִינוּ מַחֲסֵר מַעֲשֶׂה, וְלְכַשְׁיִתְּלֶשׁוּ שְׁנֵיהֶם -
- 8 דְּבָרֵינוּ קִמְּיִין⁶². וְהוּא שִׁבְיָאוֹ שְׁלִישׁ⁶³ בְּעֵת שְׁאָמַר.
- 9 י. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַלֵּחַ עַל הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִן הַיָּבֵשׁ⁶⁴ עַל
- 10 הַלֵּחַ; וְאִם תֵּרֵם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. בִּיצֵד? לֵקֵט יִרְק
- 11 הַיּוֹם וְלֵקֵט מִמֶּנּוּ לְמַחֵר - אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, אֶלֶּא
- 12 אִם בֶּן דֶּרֶכּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּר שְׁנֵי יָמִים. וְכֵן יִרְק שְׁדִּרְכּוֹ
- 13 לְהִשְׁתַּמֵּר שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּגוֹן הַמְּלַפְּפוֹנוֹת, כֹּל שֶׁלֵּקֵט
- 14 בְּשִׁלְשֵׁת יָמִים - מִצֵּטְרָף, וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. יִרְק שְׁדִּרְכּוֹ
- 15 לְהִשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד בְּלִבְדּוֹ, וְלֵקֵט בְּשִׁחְרִית וְלֵקֵט בְּעֶרֶב
- 16 - תּוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה.
- 17 יא. אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שְׁנָה זֹו⁶⁵ עַל פְּרוֹת שְׁנָה שְׁעֵבְרָה,
- 18 וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁנָה שְׁעֵבְרָה עַל פְּרוֹת שְׁנָה זֹו. וְאִם תֵּרֵם -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(56) נשכיון שהמחברים אינם שלו, אין בידו לתלשם. והרי זה מחוסר מעשה, וראה להלן. (ועיין בר"י קורקוס, בכסף-משנה ובאור-שמח). ולא כתב רבינו גם "פירות מחוברים על פירות תלושים", שבאופן זה, שהמחברים שלו - בידו לתלשם ותרומו (תרומו). (57) קידושין סב. [והיינו ששתי הערוגות הן שלו, גם המחברת וגם התלושה]. (58) עכשיו לפני שיתלשו. (59) עכשיו בעודם מחוברים. (60) שכיון שעכשיו אינו יכול לתרום, ואין בידו לתלוש, הרי זה כדבר שלא בא לעולם (קידושין שם). (61) לדעת הכסף-משנה נשמטה כאן בבא שלמה, ויש להשלים: "או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים כאלו". וכן נראה ממה שכתב רבינו בסמוך: "ולכשיתלשו שניהם". ועוד שבקידושין שם אמרו הלכה זו על האומר "פירות ערוגה זו מחוברת, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו". ושמע"ב נאמרה על שתי הבבות. (62) כלומר, תרומו משנתלשו ולמפרע. שם, על האור: מחוברים על תלושים, ותוספתא תרומות פ"ב (הובאה בגמרא שם), על האומר: תלושים על מחוברים. (63) שאם לא הביאו שלישי, פטורים הם מתרומות ומעשרות (למעלה פ"ב הלכה י). ואפילו אם הפריש מהם תרומות ומעשרות, אין דבריו קיימים (ירושלמי תרומות תחילת פרק ט). ואף-על-פי שאמר: לכשיתלשו שיביאו שלישי, הרי אין זה בידו לגמרם, ודלא כר' אליעזר בן יעקב בקידושין שם, הסובר שגם באופן זה תרומו תרומה, משום שסובר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. (64) תוספתא שם פ"ד. (65) תרומות פ"א משנה ה, ותוספתא שם פ"ב. (66) משנה שם. (67) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה". עיין בכורות נג: וספרי פרשת ראה שם. (68) תוספתא שם, והובאה בראש השנה יב. (69) שבו הולכים אחר לקיטה (פ"א מהלכות מעשר שני הלכה ד). (70) אחד בתשרי, שהוא ראש השנה למעשר התבואה והירקות (להלן). (71) ראש השנה יד: (72) שהוא כירק לענין זה, שהולכים בו אחר לקיטה (שם הלכה ה). (73) משנה שם ב. (74) כבית-הלל במשנה שם. (75) גם אתרוג בכלל. ואף-על-פי שלענין לקיטה דינו כירק, - לענין שנת המעשר, דינו כאילן (שם טו.). (76) תרומות פ"א משנה ה. וכתב בפירוש המשנה שם: "הטעם בזה אמרו: 'וכל מעשר הארץ מזרע הארץ' (ויקרא כז, ל), ואף-על-פי שאלו הכתובים שהביאו ראיה מהם, יש מהם שבאו במעשר, ויש מהם שבאו בתרומת מעשר, אין בזה קושיא לפי שאנחנו נביא ראיות מן הפסוקים שבאו בתרומות על המעשרות, ובפסוקים שבאו במעשרות על התרומות, לפי שענין אחד כולל אותם, והוא שיוציא מזה מה שחייב בו מן החק". ויש אומרים שאפילו אם באו לארץ לפני מירוח ונתמרחו בארץ שחייבים במעשרות מן התורה (ראה למעלה פ"א הלכה כב) - אין תורמים בהם על פירות ארץ ישראל, ולא מפירות ארץ ישראל עליהם (משנה ראשונה שם). (77) תוספתא תרומות פ"ב. (78) משנה שם. (79) שם. ושמע"ב נוסף גם "הפקר". (80) תרומות פ"א משנה ה "אין תורמין כו' ממעשר ראשון שלא ניטלה (כנוסחת ספרים אחרים) תרומו, ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו (כנוסחת ספרים אחרים)". וראה להלן. (81) היינו תרומה גדולה. (82) היינו תרומת מעשר. והמדובר במעשר ראשון שהפריש מן הכרי לפני שהפריש תרומה גדולה, שחייב להפריש ממנו גם תרומה גדולה וגם תרומת מעשר (למעלה פ"ג הלכה יג) ומכיון שניטלה ממנו תרומת מעשר, אינו יכול להפריש ממנו תרומה גדולה, לפי שיש לכהן באותו מעשר חוק וזכות והיא תרומת מעשר. אבל אם ניטלה ממנו תרומת מעשר, יכול להפריש ממנו תרומה גדולה. ועיין רב"ד וכסף-משנה ופירוש המשנה ו'תוספות יום טוב' שם. (83) שהפרישו לפני שהפריש תרומה גדולה. (84) שהקדש פטור מן המעשרות, וגם מעשר שני ממון גבוה הוא (פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה

- 1 יד. אין תורמין מדבר שהוא חייב מן התורה⁸⁵ על דבר
- 2 שהוא חייב מדבריהן, ולא מן המחייב מדבריהן על
- 3 החייב מן התורה; ואם תרם⁸⁶ - תרומתו תרומה⁸⁷, ויחזור
- 4 ויתרם⁸⁸.
- 5 טו. עציץ נקוב⁸⁹ - הרי הוא כְּאֶרֶץ⁹⁰. וכמה זה בנקב?
- 6 כְּדִי שֶׁרֶשׁ קֶטֶן⁹¹, והוא פחות מְזִית⁹². זרע תבואה
- 7 בְּעֵצִיץ שְׂאִינוֹ נְקוּב⁹³ וְהִבִּיאה שְׁלִישׁ, ואחר כך נקבו
- 8 וְנִגְמְרה תְּבוּאָה והוא נקוב - הרי הוא כְּצוּמֵחַ בְּשְׂאִינוֹ
- 9 נקוב, עד שִׁיקְבֵנוּ קֶדֶם שִׁיבִיא שְׁלִישׁ.
- 10 טז. התורם מפרות הגדלין כְּאֶרֶץ⁹⁴ על הגדלין בְּעֵצִיץ
- 11 נקוב, או מפרות עציץ נקוב על הגדלין כְּאֶרֶץ - תרומתו
- 12 תרומה⁹⁵. תרם משְׂאִינוֹ נקוב על הנקוב - תרומתו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(יז). אבל אם נפדו, מפריש מהם תרומה גדולה, ראה להלן פ"ז מהלכות מעשר הלכה ג. (85) נלמד מדמאי פ"ה משניות י"א, גבי עציץ נקוב ואינו נקוב, ודמאי וודאי, המובאות להלן הלכות טז"ז (כספ-משנה ורדב"ז). (86) זה מוסב רק על הדין השני, כשתרם מן המחויב מדרבנן על המחויב מן התורה (כספ-משנה, וראה להלן). (87) שהכהן מותר לאכלה ואין צורך להוציא עליה תרומות ומעשרות, הואיל וכל חיובה אינו אלא מדרבנן. (88) על החייב בתרומה מן התורה, שהרי מדאורייתא אין תרומתו תרומה, מאחר שהפריש מזה שאינו מחויב אלא מדרבנן. ואילו מן התורה הוא פטור, והרי זה כמפריש מן הפטור על החיוב. ואם הפריש מדבר שהוא חייב בתרומה מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהם - הרי זו תרומה, והדבר שחייב מדבריהם מותר באכילה, אבל התרומה עצמה אסורה באכילה, מאחר שהיא חייבת בתרומה מן התורה, ותרומה זו אינה אלא מדרבנן ואינה פוטרת את זה שהוא טבל מן התורה, כמפורש להלן הלכה טז. (89) דמאי שם משנה י. (90) כאילו צמח הפרי בארץ. (91) עוקצין פ"ב משנה י. (92) כן נראה בשבת צה: (93) מנחות ע. וירושלמי מעשרות פ"ה הלכה ב (כספ-משנה). (94) דמאי שם. (95) ששניהם מן התורה. (96) ואין צריך להוציא עליה תרומות ומעשרות, כמו בהלכה השניה, מפני שמן התורה אינו חייב בתרומות ומעשרות כלל (רע"ב). (97) על הנקוב, לפי שהפריש מן הפטור (שאר העציץ שאינו נקוב מחויב בתרומות ומעשרות מן התורה) על החייב. (98) ואין צריך לחזור ולתרום ולהפריש ממה שאינו נקוב, שתרומה שלו מדרבנן היא, והרי הפריש כבר (רש"י ביבמות פט:). (99) לכהן, לפי שהוא כמו טבל ואסור לכהן לאכול, שכל דבר בגדל בעציץ שאינו נקוב אינו חייב בתרומה מן התורה (פירוש המשניות). (100) כן הוא ביבמות שם, וקידושין מו: ואין להפריש ממנה עצמה, שיש לחשוש שמא יאכלו זרים את השיריים, ובאמת כולה תרומה מדרבנן, ואסורה לזרים (תוספות יבמות שם, ד"ה ממקום אחר). (101) דמאי שם משנה יא. והיינו תרומת מעשר, שהרי על תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ, ולא גזרו עליה גזירות דמאי, כמפורש להלן פ"ט מהלכות מעשר הלכה א (תפארת ישראל שם). (102) שאפשר ששניהם פטורים, ואפשר ששניהם חייבים, ואפשר שאחד מהם פטור ואחד מהם חייב. (103) ומותר באכילה לכהן. ב"דמאי על הודאי" מותרת ממה-נפשו: אם היא פטורה (שהופרשו ממנו תרומות ומעשרות) הרי היא מותרת באכילה, ואם היא חייבת בתרומות ומעשרות, הרי היא תרומה ותקנה גם את הודאי (משנה ראשונה). וב"דמאי על הדמאי" גם כן מותרת, אף-על-פי שיש לחשוש שמא היא חייבת והשניה פטורה - כיון שאיסור דמאי אינו אלא מדרבנן, כי מן התורה סומכים על "רוב עמי הארץ מעשרין הן" - כיון שנקרא עליה שם תרומה לא החמירו חכמים לאסרה לכהן, כפי שלא גזרו איסור דמאי על חלת עם הארץ, כמפורש בדמאי פ"א משנה ג, ולהלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יג (תוספת הגרע"א שם). (104) שמא היתה התרומה פטורה, והרי זה מן הפטור על החיוב. (105) מן הודאי על הודאי, ומן הדמאי הזה (הנתרם) עליו ממנו ולא מדמאי אחר עליו. (106) והדמאי מתוקן לאכילה ממה-נפשו: אם הוא טבל, הרי הוא נפרש. ואם היה פטור, הרי הוא פטור. (107) לכהן. (108) שמא היה הדמאי פטור, ונמצא שהפריש מן החיוב על הפטור שאין תרומתו תרומה (למעלה הלכה יב). [וכאן לא כתב רבינו "ממקום אחר", כי רק בתורם מעציץ נקוב על שאינו נקוב אין לתרום ממנו עצמו, שמא יבואו זרים לאכול את השיריים, כי יחשבו שזו חייבת וזו פטורה לגמרי, ובאמת זו חייבת מן התורה וזו חייבת מדרבנן, ואם כן כולה תרומה מדרבנן ואסורה לזרים (ראה למעלה הלכה טז), אבל בדמאי שספק הוא, לא יבואו להתיר השיריים, כי ידעו שחוזרים ותורמים רק מספק]. ואדרבה אם יתרום ממקום אחר לא יצא לעולם מידי תקלה, כי מאחר שזה ספק, אם-כן התרומה שממקום אחר אף היא ספק ויצטרכו להפריש עליה שוב ממקום אחר וכו' (תוספות חדשים). (109) תרומות פ"א משנה ד. (110) לאחר שנגמרה מלאכתן. "ולשון ספרי (פרשת קרח, במדבר יח, כז) שומע אני יתרום שבלים על חטים וענבים על יין וזיתים על שמן, תלמוד-לומר כדגן מן הגורן, מן הגמור" (פירוש המשניות שם). (111) העומדים לשמן. (112) העומדים לעשות מהן יין. (113) משנה שם, כדעת בית-הלל. (114) ירושלמי שם. ומה שכתב למעלה הלכה ד, שאם תרם מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, תרומתו תרומה - שם המדובר כשעשה כן מדעתו של הכהן (ר"ש שם). (115) תרומות שם משנה ט. (116) השרויים במים ובמלח.

- 1 צמוקין¹¹⁷. למה זה דומה? לתורם משגי מינין¹¹⁸ שאינן
- 2 פלאים זה בזה מן היפה על הרע¹¹⁹. וכן תורמין מזיתי
- 3 שמן על זיתי פכש¹²⁰, אבל לא מזיתי פכש¹²¹ על זיתי
- 4 שמן. מנין שאינו מבשל¹²² על המבשל¹²³, אבל לא מן
- 5 המבשל על שאינו מבשל. מן הצלול¹²⁴ על שאינו
- 6 צלול, אבל לא משאינו צלול על הצלול. מתאנים על
- 7 גרונרות¹²⁵ במנין¹²⁶, מגרונרות על התאנים במדה¹²⁷,
- 8 אבל לא תאנים על גרונרות במדה, ולא גרונרות על
- 9 התאנים במנין, כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין
- 10 חטים על הפת¹²⁸, אבל לא מן הפת על החטים לפי
- 11 חשבון¹²⁹. ובכל אלו, אם תרם - תרומתו תרומה¹³⁰.
- 12 יט. אין תורמין¹³¹ שמן על הזיתים הנכתשין¹³², ולא
- 13 יין על ענבים הנדרכות¹³³; שזה דומה לתורם¹³⁴ מדבר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(117) בירושלמי (פ"א הלכה ה) מקשה: "הא תנינן הפרד הצמוקים והחרובין, משיעמיד ערימה (וראה להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יב) רבי יוסי בן יוסי בשם רבי יצחק בן לעזר, אין לך אסור מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אלא גורן ויקב בלבד", וראה למעלה הלכה ד. (118) שהרי ענבים ויין הם שני מינים (עבודה זרה סו.). (119) שתורמין מזה על זה (למעלה הלכה ג). (ועיין "משנה ראשונה" בתרומות שם מ"ד, ודבריו צריכים תיקון). (120) שם פ"ב מ"ו. וז"ל רבינו בפירוש המשנה שם: "זיתי שמן הם הזיתים המוכנים להוציא שמנם, כי שמנם הרבה, וטוב משמן הזיתים שאינם ראויים אלא לכבישה, למיעוט שמנם, וה' יתברך אמר בהרימכם את חלבו ממנו, וחלבו הוא הטוב והיפה שבו, כמו שאמר ואכלו את חלב הארץ". (121) שזהו מן הרע על היפה, ואסור לתרום (למעלה שם). (122) משנה שם. (123) שיין שאינו מבושל, טוב יותר מן המבושל. (124) כן הוא בתוספתא תרומות פ"ד (הוצאת הגר"ש ליברמן עמוד 123) לפי הנוסחאות שלפנינו (ועיין בכסף-משנה). (125) כשיש שם כהן (למעלה הלכה א). (126) מנחות נד: וירושלמי (10) תרומות פ"ב הלכה ד, וכן יש להגיה בתוספתא שם תחילת פרק ד. ואינו תורם תאנים על הגרונרות במדה, כדלהלן, לפי שהנפח של התאנים גדול יותר מן הנפח של הגרונרות, ונמצא ממעט בתרומה. [ואין הכוונה שמועד ומונה גם את התרומה וגם את הדבר הנתרם, שהרי "אין תורמין תרומה זו (= תרומה גדולה) לא במדה, לא במשקל ולא במנין" (למעלה פ"ג הלכה ד), אלא שמועד ומונה את התרומה בלבד, אבל לא את הדבר הנתרם, ונמצא שתורם באומדן]. (127) שגרונרות שהן יבשות עולות במדה יותר, ונמצא תורם בעין יפה. (128) תוספתא שם. לדעת הכסף-משנה שהיינו משום שחטים יפות הן לגבי פת, שהרי יכול לעשות מהם מה שירצה, ועוד שמתקיימות יותר (וראה למעלה הלכה א). ואינו ממעט בתרומה, בניגוד לתורם מן הפת על החטים דלהלן. (129) בספרי רבינו המגוהים "אלא לפי חשבון" (כסף-משנה). וכן הוא במעשה רוקח בשם כ"י, וכ"ה בעוד כמה כתב"יד (תוספתא כפשוטה). וכן הנוסחא בתוספתא שם. והיינו, שתורם לפי חשבון החטים שבפת, ולא לפי חשבון הנפח של הפת עצמו, ונמצא תורם בעין יפה. (130) שהרי התורם ועלה בידו אחד מששים ואחד - תרומתו תרומה (למעלה פ"ג הלכה ו), וגם התורם מן הרע על היפה - תרומתו תרומה (למעלה הלכה ג). (131) תרומות פ"א משנה ח. (132) היינו שנכתשו במכתש לעשות מהן שמן, ולא נגמרה מלאכתן. (133) שנדרכו לעשות יין, ולא נגמרה מלאכתן. (134) בזה רצה רבינו להבדיל בין התורם משמן על זיתים הנכתשין, ויין על ענבים הנדרכות, שתורמתו תרומה ויחזור ויתרום, כדלהלן, לבין התורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, שתורמתו תרומה (למעלה הלכה ד) ולא אמרו שיחזור ויתרום, שבדבר שלא נגמרה מלאכתו כלל, לא חששו חכמים שמא יוסיף לעשות כן, שהרי הכל יודעים שאין תורמין על דבר שלא נגמרה מלאכתו, אבל הזיתים הנכתשים והענבים הנדרכות, שכבר התחילה בהם מלאכת השמן והיין עלולים לבוא בהם לידי טעות, ולתרום עליהם לפני שנגמרה כל מלאכתם (משנה ראשונה). (135) משנה שם. וראה למעלה. (136) אם נתערבה בחולין, ואין שם מאה כנגד התרומה, הכל תרומה, ראה להלן פ"ג הלכה ב. (137) כן הוא במשנה [והכוונה להוציא ממה שנאמר בפ"ג שם משנה א, בתורם חבית של יין ונמצאת של חומץ: "אם ספק (אם החמיצה לפני ההפרשה או לאחריה) תרומה ויחזור ויתרום, הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה וכו' וכן השנייה" (הובא להלן הלכה כב) - שכיון ששתי התרומות הן ספק, אין כל אחת ואחת מהן מדמעת בפני עצמה, עד שיפלו שתיהן לתוך אותם החולין (להלן הלכה כג), אבל בנידון שלפנינו, שאין כאן ספק, ושהראשונה תרומה מן התורה והשנייה אינה אלא מדרבנן - הראשונה מדמעת בפני עצמה והשנייה אינה מדמעת כלל]. (138) זר האוכלה. (139) להלן פ"ו הלכה ו. (140) שאינה אלא מדרבנן כנ"ל. (141) תרומות פ"א משנה ט. (142) והרי נגמרה מלאכתם, כיון שאין רוצים להוציא מהם שמן. (143) שאותם הזיתים חזרו כאילו לא נגמרה מלאכתם (פיה"מ שם). (144) פעם שנייה, לפי שכשהוציא התרומה כל אחד מהם נגמרה מלאכתן היה באותה שעה לפי כוונתו (שם). (145) תוספתא תרומות פ"ד. שזהו תורם מן הרע על היפה ואין תורמין כן לכתחילה, כמבואר למעלה הלכה ג. ועיין בבא בתרא פד: (146) כחכמים שם ולא כרבי. וראה למעלה שם, שהכל תלוי בכלאים. (147) בספרים אחרים אין קטע זה. אבל זו היא

- 1 תרומה. 148 היה בלבו לתרם חמץ על חמץ¹⁴⁹, ונמצא
- 2 החמץ שתתם יין - תרומתו תרומה¹⁵⁰.
- 3 כב. התורם חבית של יין¹⁵¹ על היין, ונמצא חמץ: אם
- 4 יודע שהיתה חמץ עד שלא תרמה - אינה תרומה¹⁵²;
- 5 ואם אחר שתתמה החמיצה - הרי זו תרומה¹⁵³; ואם
- 6 ספק - תרומה¹⁵⁴, ויחזור ויתרם. וכן התורם קשות
- 7 ונמצאת מרה¹⁵⁵, אבטיח ונמצא סרוח, או שנמצאו
- 8 נקורין¹⁵⁶. תרם חבית¹⁵⁷ של יין ונמצאת מגלה שאסור
- 9 לשותתה¹⁵⁸ - תרומה, ויחזור ויתרם¹⁵⁹ שניה. ואין אחת
- 10 משתייהן מדמעת בפני עצמה, והאכל אחת משתייהן -
- 11 אינו חייב חמץ.
- 12 כג. ביצד? נפלה אחת מהן¹⁶⁰ על החלין - אינה
- 13 מדמעת¹⁶¹; נפלה שניה למקום אחר - אינה מדמעת;
- 14 נפלו שתייהן למקום אחד - מדמעות בקטנה
- 15 שבשתייהן¹⁶². וכן אם אכל זר שתייהן - משלם
- 16 בקטנה שבשתייהן וחמשה¹⁶³. וכיצד הוא עושה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הגירסה הנכונה. כמו שכתב הכסף-משנה, וכן הוא בתוספתא תרומות שם, ועיין בבא בתרא צו. (148) אף-על-פי שיין וחומץ מין אחד, כיון שנתכוין לתרום מן היפה ועלה בידו מן הרע, הרי היא תרומה בטעות ואינה תרומה (כסף-משנה). וכן כתבו התוספות שם פד: ד"ה יין וחומץ. (149) "כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו, והוא גם כן שם בתוספתא, אלא שהיא כתובה בשיבוש" (כסף-משנה). (150) כיון שהיה בלבו לתרום מן הרע על הרע, ועלה בידו מן היפה על הרע, והרי הם מין אחד (שם). אבל צריך עיון ממה שכתב רבינו למעלה פ"ג הלכה ה': "נתכוין לתרום אחד מששים ועלתה בידו אחד מחמשים - אינו תרומה". הרי שאם נתכוין לתרום בעין רעה ועלה בידו במדה טובה הימנה, אינה תרומה. [ואם נתכוין לתרום אחד מעשרה ועלתה בידו אחד מששים (= עין רעה), תרומתו תרומה (למעלה שם), ואילו למעלה בתרם מן החומץ על היין בטעות - אינה תרומה]. (151) תרומות פ"ג משנה א. (152) שהתרומה היתה בטעות, הואיל והוא נתכוין ליין, וראה בהלכה הקודמת. (153) שבשעת הרמה היה יין. (154) כל איסורי תרומה עליה מספק, אך הטבל לא נתקן בזה, שמא היתה חומץ עד שלא נתרמה. (155) משנה שם. ומשמע מלשון רבינו שדין אחד להם, כמו בתורם יין ונמצא חומץ, שאם היתה מרה עד שלא תרמו אין תרומתו תרומה, אלא שכאן מדובר בספק, אם היתה מרה בשעת הרמת התרומה, או שנעשית מרה אחר כך, מחמת עיפוש. ועיין בתוספות יבמות פט. ד"ה קישות, שכתבו שהמדובר אפילו בידוע שהיתה מרה קודם, תרומתו תרומה. וחילקו בין יין וחומץ שהם שני שמות, לפיכך היא טעות יותר ואינה תרומה, לבין קישות ונמצאת מרה שאינה טעות כל כך. (156) שיש בו נקב ויש בו חשש שמא נקר בו הנחש והטיל ארס (ירושלמי שם). (157) תוספתא תרומות פרק ד (הוצ' ליברמן עמ' 421). (158) מפני הסכנה (פ"ב מהלכות רוצח הלכה ב). (159) לפי הביאור שלמעלה, זהו במקרה שלא ידוע אם הפגמים היו לפני הרמת התרומה או לאחריה, ולפיכך מספק הרי היא תרומה ויחזור ויתרום. (160) תרומות פ"ג משנה ב. (161) אפילו אם נפלה בפחות ממאה חלקים מחולין. (162) "אם היתה כו' האחת גדולה מן האחרת ויהיה האחת על דרך הדמיון סאה ובשניה סאתים, ונפלו השלש סאין בחולין צריכים אלו לדעת שיעור אותן חולין, ונחשב כי סאה תרומה נפלה בהם והיא קטנה שבשתייהן, ואם היו באותה חולין מאה סאין תעלה במאה ואחד, ואם הוא פחות יהיה הכל מדומע" (פירוש המשנה שם). (163) שהשיעור הקטן בכל אופן תרומה ומשלם חומש. (164) שהכהן אינו יכול להוציא ממנו את הגדולה מספק, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. (165) תוספתא שם, והובאה בבבא בתרא צו. וכדעת רבי יוחנן שם. (166) שמא כבר החמיץ, ונמצא שהפריש תרומה מן החומץ על היין בטעות, ואינה תרומה. (167) גיטין לא. במשנה. (168) שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין, אבל בשאר ימות השנה מפריש עליו בחזקת שהוא יין. (169) כשמנשבת רוח קדים במוצאי חג הסוכות. (170) "כתום (ה)פרח וענביו נראים באשכול כסדרן" (רש"י שם). (171) משנה שם, כנוסחת הערוך ורש"י ותוספות שם. ורצה לומר: כשלחלונית נכנסת וגדילה בתוך הבוסר (שהוא כפול הלבן) שיכול לעצור מהן כל שהוא, היינו כניסת מים. לשון אחר, היו כותשים הענבים כשהן בוסר, ונותנין לתוכן מים ונעשים חומץ לטיבול (רש"י שם). (172) כן צריך להיות. וכן הוא בתוספתא שם, ובירושלמי גיטין סוף פרק ג, והיינו משום שאינו רגיל להחמיץ תוך ארבעים יום (כסף-משנה). (173) משנה שם. (174) כולם. (175) בסמוך, ראה למעלה פ"ג הלכה יז. (176) בדיעבד. [ומה שאמרו במשנה שם: "מפריש עליהם", דהיינו לכתחילה, אינו אלא במעשר שני שנזכר שם, שלדעת רבינו אין צורך במקוץ אלא בתרומה גדולה (שם) ובתרומת מעשר לתלמידי חכמים (שם הלכה כ), אבל מעשר ראשון מפריש אף שלא מן המוקף (פ"א מהלכות מעשר הלכה ו) ופשוט שהוא הדין למעשר שני (ועיין בכסף-משנה בהלכות מעשר שם). ואמנם שם פ"ז הלכה ד, העתיק רבינו כלשון המשנה: "מפריש עליהם", ועיין תוספות שם ד"ה המניח]. (177) ותרומתו תרומה.

לְיִשְׂרָאֵל - הָרִי הִיא אֲסוּרָה לֵאכֹל בְּמוֹרָם מִן הַקֶּדָּשִׁים, 44
שֶׁהוּא חֲזָה וְשׁוֹק, לְעוֹלָם, אִף עַל פִּי שֶׁגֵּרְשָׁה אוֹ מֵת. 45
ח. אֲכָל הַתְּרוּמָה - אוֹכֵלֶת אַחֵר שֶׁגֵּרְשָׁה הַיִּשְׂרָאֵל אוֹ 46
מֵת, אִם לֹא הָיִיתָ בֶּן מִמֶּנָּה; שְׁנֵאֲמַר: וּבֵת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה 47
אֲלֻמָּנָה וְגִירוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ, וְשָׂבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ 48
כְּנַעֲנִיָּה, מִלְּחָם אָבִיהָ תֹאכֵל. 49
ט. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ: מִלְּחָם - וְלֹא כָל לֶחֶם; חוֹזֶרֶת 50
הִיא לְתְּרוּמָה, וְלֹא לְחֲזָה וְשׁוֹק. 51
י. וְלֹא הַכֹּהֵנֶת בְּלֶבֶד, אֲלֹא אֶפְלוּ לִוְיָהּ וְיִשְׂרָאֵלִית 52
שֶׁנִּבְעֲלָה לְאִסּוּר לָהּ, הוּאִיל וְנַעֲשִׂית זֹנָה - אֲסוּרָה 53
לֵאכֹל בַּתְּרוּמָה לְעוֹלָם, וְאִף עַל פִּי שֶׁיָּשָׁה לָהּ זָרַע מִכֶּהֱנָה. 54
יֵא. לְפִיכָף הַשְּׂבוּיָה אֵינָה אוֹכֵלֶת בַּתְּרוּמָה, וְאִף עַל פִּי 55
שֶׁאוֹמֶרֶת טְהוֹרָה אָנִי. וְכָל שְׂבוּיָה שֶׁנֶּאֱמַרְתָּ לִּי טְהוֹרָה 56
אָנִי, אוֹ שֶׁיָּשָׁה לָהּ עַד כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מִתְּרָת לְבַעֲלָהּ - הָרִי 57
זֶה אוֹכֵלֶת בַּתְּרוּמָה. וְהַנֶּרְבַּעַת לְבַהֲמָה - לֹא נִפְסָלָה מִן 58
הַכֹּהֲנָה וְאוֹכֵלֶת. 59
יב. יִשְׂרָאֵלִית שֶׁיָּשָׁה לָהּ זָרַע מִכֶּהֱנָה - אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִּיל בְּנָה, 60
בֵּין זָכָר בֵּין נִקְבָּה, וְאֶפְלוּ טְמֵאוֹם וְנֶאֱדָרוּגִינוֹס, וְאֶפְלוּ 61
זָרַע הַזָּרַע עַד סוֹף כָּל הָעוֹלָם; שְׁנֵאֲמַר: וְזָרַע אֵין לָהּ. 62
יג. כֹּשֶׁם שֶׁזָּרַע יִשְׂרָאֵל מִכֶּהֱנָת פּוֹסֵל אוֹתָהּ, כִּף זָרַע כֶּהֱנָה 63
מִיִּשְׂרָאֵלִית מֵאֵכִיל אוֹתָהּ, וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא זָרַע פּוֹסֵל. 64
כִּיצַד? בֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱנָה אוֹ כֶּהֱנָת לְיִשְׂרָאֵל, 65
וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּת, וּבָא עַל הַבֵּת מִי שֶׁהוּא עָרוּהָ עָלֶיהָ אוֹ 66
שֶׁנִּשְׁאָת לְמִמּוֹ, וּמֵתָה הַבֵּת וְהָרִי הַמִּמּוֹר קָיָם. הֵיתָה אִם 67
אִמּוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל לְכֶהֱנָה - תֹּאכֵל בַּתְּרוּמָה; בֵּת כֶּהֱנָה לְיִשְׂרָאֵל 68
- לֹא תֹאכֵל. 69
יד. הֵא לְמִדָּת, שֶׁהִיא אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִּיל זָרַעָה וְאִף עַל פִּי 70
שֶׁאוֹתוֹ הַזָּרַע פּוֹסֵל, וְאֶפְלוּ אֵינּוּ יִשְׂרָאֵל. וְאֵין צָרִיף לִימָר, 71
שֶׁאִם הֵיתָה לָהּ בֵּת מִכֶּהֱנָה, אִף עַל פִּי שֶׁהִבֵּת נִשְׁוֹאָה 72
לְיִשְׂרָאֵל, וְאֶפְלוּ נִתְחַלְלָה - הָרִי אִמָּה אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִּיל 73
הַבֵּת הַפּוֹסֵלָה. 74
טו. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, הַכֹּהֲנֶת שֶׁאֵינָה אוֹכֵלֶת מִפְּנֵי זָרַעָה 75
שֶׁמִּיִּשְׂרָאֵל אִף עַל פִּי שֶׁאוֹתוֹ הַזָּרַע כֶּהֱנָם. כִּיצַד? בֵּת 76
כֶּהֱנָה שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּת, וְהִלְכָה הַבֵּת 77
וְנִשְׁאָת לְכֶהֱנָה וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶּן - הָרִי זֶה רֹאֵי לִהְיוֹת כֶּהֱנָה 78
גְּדוֹל, מֵאֵכִיל אֶת אִמּוֹ וּפּוֹסֵל אֶת אִם אִמּוֹ, וְאִף עַל פִּי 79
שֶׁמֵּתָה אִמּוֹ. וְזֹאת אוֹמֶרֶת: לֹא כֶּכֶן בֵּתִי כֶּהֱנָה גְּדוֹל, 80
שֶׁהוּא פּוֹסֵלִי מִן הַתְּרוּמָה. 81
טז. הַעֲבָד - אֵינּוּ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זָרַע וְאֵינּוּ מֵאֵכִיל. כִּיצַד? 82
כֶּהֱנָת שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱנָה, 83
וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶּן, וְהִלֵּךְ הַבֶּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשְּׂפָחָה וְיִלְדָה 84
מִמֶּנּוּ עֶבֶד, וּמֵת הַבֶּן וְהָרִי הַעֲבָד קָיָם: הֵיתָה אִם אָבִיו 85
שֶׁל עֶבֶד זֶה בֵּת יִשְׂרָאֵל לְכֶהֱנָה - לֹא תֹאכֵל בַּתְּרוּמָה; 86

מִצָּעַן שֶׁאֲבָדוּ - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לְכָל מָה שֶׁתִּקַּן שְׂמָא לֹא 1
הַפְּרִישׁ עָלֶיהָ אֲלֹא אַחֵר שֶׁאֲבָדוּ. לְפִיכָף מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה 2
שְׁנִיָּה¹⁷⁸. 3
פֶּרֶק שְׁעִי 4
א. תְּרוּמָה וְתְּרוּמַת מַעֲשֹׂר נֶאֱכֵלֶת לְכֹהֲנִים, בֵּין גְּדוֹלִים 5
בֵּין קְטָנִים, בֵּין זָכָרִים בֵּין נִקְבּוֹת, הֵם וְעַבְדֵיהֶם 6
הַכְּנַעֲנִים וּבְהֶמְתָּן; שְׁנֵאֲמַר: וְכֶהֱנָה כִּי יִקַּח נֶפֶשׁ קִנְיָן 7
כִּסְפוֹ וְגוֹמֵר. עֶבֶד כֶּהֱנָה שֶׁבָּרַח וְאִשָּׁת כֶּהֱנָה שֶׁמָּרְדָה - הָרִי 8
אֵלּוֹ אוֹכֵלִין. 9
ב. תְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה - אֵין אוֹכֵל אוֹתָהּ אֲלֹא כֶּהֱנָה מִיָּחָס; 10
אֲכָל כֶּהֱנָה חֲזָקָה - אוֹכֵלִין בַּתְּרוּמָה שֶׁל דְּבָרֶיהָ בְּלֶבֶד. 11
וְתְּרוּמָה טְהוֹרָה - בֵּין תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בֵּין תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר, 12
בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרֶיהָ - אֵינָה נִתְּנָת אֲלֹא לְכֶהֱנָה 13
תַּלְמִיד חֶכֶם; מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר לֵאכֹל תְּרוּמָה טְמֵאָה, וְכָל 14
עַמִּי הָאֶרֶץ בְּחֻזְקָת טְמֵאָה. לְפִיכָף נִתְּנִין תְּרוּמָה טְמֵאָה 15
לְכָל כֶּהֱנָה שֶׁיִּרְצָה. 16
ג. יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱנָה, אֶפְלוּ קְטָנָה בֵּת שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים 17
וְיוֹם אֶחָד - תֹּאכֵל בַּתְּרוּמָה וְחֲזָה וְשׁוֹק. וְדִין תּוֹרָה 18
שֶׁתֹּאכֵל מִשְׁנֵאתָרְסָה, שֶׁהָרִי הִיא קִנְיָנוּ; אֲכָל אִסּוּר 19
חֲכָמִים שֶׁתֹּאכֵל עַד שֶׁתִּפְגַּס לְחֶפֶה, גְּזֵרָה שְׂמָא תֹאכִיל 20
תְּרוּמָה לְאָבִיהָ וְלֹא חֵיָהּ כִּשֶׁהִיא אֲרוּסָה בְּבֵית אָבִיהָ. 21
ד. חֲרָשֶׁת וְשׁוּטָה שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱנָה - אֵינָה אוֹכֵלֶת 22
בַּתְּרוּמָה, אֶפְלוּ הַשִּׁיאָה אָבִיהָ; גְּזֵרָה שְׂמָא יִשָּׂא חֲרָשׁ 23
כֶּהֱנָה חֲרָשֶׁת וְיִאֲכִילֶנָּה, לְפִיכָף גְּזֵרָה שֶׁלֹּא תֹאכֵל חֲרָשֶׁת 24
בֵּת יִשְׂרָאֵל כָּלָל. 25
ה. הַזָּר אִסּוּר לֵאכֹל תְּרוּמוֹת, שְׁנֵאֲמַר: וְכָל זָר לֹא יֹאכֵל 26
קֶדֶשׁ. אֶפְלוּ הֵיךְ תּוֹשֵׁב כֶּהֱנָה אוֹ שְׂכִירוֹ, שְׁנֵאֲמַר: תּוֹשֵׁב 27
כֶּהֱנָה וְשְׂכִירוֹ לֹא יֹאכֵל קֶדֶשׁ. תּוֹשֵׁב - זֶה שְׂכִיר עוֹלָם, שְׂכִיר 28
- זֶה שְׂכִיר שָׁנִים. וְעֶבֶד עֲבָרִי - הָרִי הוּא כְּתוּשֵׁב וְשְׂכִיר. 29
וְכֶהֱנָת אִשָּׁת הַזָּר - הָרִי הִיא כְּזָר; שְׁנֵאֲמַר: וְכָל זָר - בֵּין 30
הוּא בֵּין אִשָּׁתוֹ. 31
ו. זָר שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה בְּדוּרָן - בֵּין שֶׁהִיָּה טְמֵא בֵּין שֶׁהִיָּה 32
טְהוֹר, בֵּין שֶׁאֲכָל תְּרוּמָה טְהוֹרָה בֵּין שֶׁאֲכָל טְמֵאָה - 33
חֵיָב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם; שְׁנֵאֲמַר: וּמֵתוּ בּוֹ כִּי יִחַלְלֶהוּ. 34
וְלִוְקָה עַל אֲכִילָתָהּ. וְאֵינּוּ מְשַׁלֵּם דָּמֵי מָה שֶׁאֲכָל, שֶׁאֵינּוּ 35
לִוְקָה וּמְשַׁלֵּם. וְאִם אֲכָל בִּשְׁגָגָה - מוֹסִיף חֲמִשׁ; 36
שְׁנֵאֲמַר: וְאִישׁ כִּי יֹאכֵל קֶדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיִסֹּף חֲמִשִּׁיתוֹ 37
וְגוֹמֵר. 38
ז. וּבֵת כֶּהֱנָה כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, הִיא בַּתְּרוּמַת הַקֶּדָּשִׁים 39
לֹא תֹאכֵל. שְׁנֵי עֲנִינִים נִכְלָלוּ בָּלָאוּ זֶה: שֶׁאִם תִּבְעַל 40
לְאִסּוּר לָהּ וְתַעֲשֶׂה זֹנָה אוֹ יִחַלְלָהּ, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת 41
אִסּוּרֵי בִיאָה - הָרִי הִיא אֲסוּרָה לֵאכֹל בַּתְּרוּמוֹת לְעוֹלָם, 42
כִּדִּין כָּל חָלָל, שֶׁהִחַללָה כְּזָר לְכָל דְּבָר. וְאִם תִּנָּשָׂא 43

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קיט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 היתה בת כהן לישראל - תאכל. שאין זה זרע, 2 ששעבדים אין להם יחוס.
- 3 יז. בת ישראל שנשאת לכהן ומת, וזה ממנו בן, וחזרה 4 ונשאת לישראל - לא תאכל בתרומה. מת לישראל וזה 5 ממנו בן - לא תאכל בתרומה מפני בנה שמישראל. מת 6 בנה מישראל - אוכלת בשביל בנה הראשון.
- 7 יח. בת כהן שנשאת לישראל ויש לה ממנו בן, וחזרה 8 ונשאת לכהן - תאכל בתרומה. מת וזה ממנו בן - 9 תאכל בתרומה. מת בנה מכהן - אסורה לאכל מפני 10 בנה שמישראל. מת בנה שמישראל - חזרת לבית 11 אביה כנעניה, ואוכלת בתרומה, לא בכהן ושוק.
- 12 יט. בת ישראל שנשאת לישראל תחלה ויש לה ממנו 13 בן, וחזרה ונשאת לכהן - אוכלת בתרומה. מת וזה 14 ממנו בן - אוכלת מפני בנה האחרון, שהרי הוא 15 מאכילה כמו שהאכילה אביו.
- 16 יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה
- 17 פרק שביעי
- 18 א. כהן טמא אסור לאכל תרומה, בין טמא בין 19 טהור; שגאמר: איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או 20 זב, בקדשים לא יאכל - אי זהו קדש שאוכלין אותו כל 21 זרע אהרן, זכרים ונקבות? הוי אומר: זו תרומה. אלא 22 שכל טמא האוכל תרומה טהורה - חיב מיתה בידי 23 שמים³, ולפיכך לוקה⁴; שגאמר: ושםרו את משמרתי 24 ולא ישאו עליי חטא. וטמא שאכל תרומה טמאה, אף 25 על פי שהוא בלאו - אינו לוקה⁵, שהרי אינה קדש⁶.
- 26 ב. אין הטמאים אוכלין בתרומה עד שיעריב שמשן 27 ויצאו שלשה כוכבים⁷ אחר שקיעת החמה⁸; שגאמר: 28 ובא השמש וטהר - עד שיטהר הקיע מן האור, ואחר 29 יאכל מן הקדשים.
- 30 ג. כהן טהור שאכל תרומה טמאה - אינו לוקה, מפני 31 שהוא בעשה¹⁰; שגאמר: ואחר יאכל מן הקדשים - 32 מדבר שהוא בקדשתו הוא שיאכל פשיטה, אבל דבר 33 טמא לא יאכל אף על פי שיטהר; ולא הבא מכלל 34 עשה - עשה הוא.
- 35 ד. מי שהיה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו איבריו¹¹ 36 להוציא שכבת זרע - אוזו באמה¹² ובלע את התרומה. 37 ה. החרש והשוטה - מטבילין אותן ומאכלין אותן 38 תרומה אחר שהעריב שמשן. ומשמרין אותן שלא 39 יישנו אחר הטבילה; שאם ישנו - טמאים, אלא אם בן 40 עשו להם כיס של נחשת¹³, שמא יראו קרי.
- 41 ו. רוכבי גמלים אסורין לאכל בתרומה עד שיטבלו 42 ויעריב שמשן; שהן בחזקת טמאה מפני החמום, 43 שהרכיבה על עור הגמל¹⁴ מוציא טפה של שכבת זרע. 44 ז. המשמש מטתה, אם לא נתהפכה בשעת תשמיש¹⁵ 45 - טובלת ואוכלת בתרומה לערב; ואם נתהפכה בשעת 46 התשמיש - הרי זו אסורה לאכל בתרומה כל שלשה 47 ימים¹⁶; שאי אפשר לה שלא תפלט ותהיה טמאה, כמו 48 שיתבאר במקומו¹⁷.
- 49 ח. תרומת חוצה לארץ, הואיל ועקרה מדבריהן - אינה 50 אסורה באכילה אלא לכהן שטמאה יוצאה עליי מגופו, 51 והן: בעלי קריין וזבין ונבות ונדות ויולדות. וכלן 52 שטבלו - מתרין לאכילה אף על פי שלא העריב

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר אם הטמאין אוכלים בתרומה עד שיעריב שמשן. ודין רוכבי גמלים ומשמשת שלא נתהפכה. ותרומת חוצה לארץ אם היא אסורה באכילה. כהן ערל או משוך ונשיהן ועבדיהן. ואנדרוגינוס שנבעל. פצוע דכא וכוות שפכה וחרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים. בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו עבדים. (2) פרט לקדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ובגמרא שם הוסיפו שתורמה נאכלת גם לחוזרת, היינו בת כהן שנישאת לישראל ומת, פרט לחזה ושוק, שאינה חוזרת אליהם. (3) שנאמר "ומתו בו כי יחללוהו". (4) שכל חייבי מיתות בידי שמים, לוקים. (5) אבל איסור יש לאכול תרומה טמאה, ועיין ביבמות עג: הא איסורא איכא ופירש רש"י לאכול תרומה טמאה. ודורשים זה מהפסוק "בשעריך תאכלנו", לזה ולא לאחר, ולא הבא מכלל עשה, עשה. (6) שנאמר "ומתו בו כי יחללוהו", פרט לזו שמחוללת ועומדת. בגמרא שם נאמר: "צאת הכוכבים" ובשבת לה: אמרו: "כוכב אחד יום, שני כוכבים בין השמשות, שלושה לילה". ושם אמר ר' יוסי: "לא כוכבים גדולים הנראים ביום ולא כוכבים קטנים שאינם נראים אלא בלילה, אלא בינונים". (8) וזה העת כמו שליש שעה אחר שקיעת החמה. (9) בברכות שם: "מאי וטהר וטהר יומא, כדאמרי אינשי איערב שימשא ואדכי יומא". וברש"י שם: "אדכי לשון עבר, נתפנה העולם מן השמש". (10) כלומר, מפני שאין בו לא אלא עשה. (11) שנעקר זרע מגופו. (12) "שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו, דתנן: הזב ובעל קרי אין מטמאים עד שתצא טומאתן לחוץ". (13) וכשירצו להאכילו תרומה יבדקו בכיס. ומדוע של נחושת? מפני שאינו בולע, וכשיראה קרי יהיה ניכר בכיס. (14) כלומר, בלא אוכף. (15) הראב"ד השיג ממה שאמרו שם בגמרא: והוא שהטבילה במטה שלא זזה ממקומה, אבל אם הלכה לטבילה, חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטה. ונראה שרבינו גורס בגמרא "אלא לא קשיא כאן במתהפכת כאן בשאינה מתהפכת", ואם כן חזרו ממה שאמרו קודם, ולפי זה אין צורך להטבילה במטה. (16) לא ג' ימים שלמים אלא עד היום השלישי. (17) ושם כתב שאינה מטמאה אלא שלוש עונות, ועונה היא יום או לילה, ואם שמשא בליל שבת היא מטמאה ביום השבת, בליל יום א' וביום א', ולא יותר.

קב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שמשון¹⁸. אכל טמאי מגע טמאות¹⁹ - בין שנגע במת,
- 2 שאי אפשר לנו היום לטהר ממנו²⁰, בין שנגע בשרץ -
- 3 אינו צריך לטבל לתרומת חוצה לארץ.
- 4 ט. לפיכך, כהן קטן שעדיין לא נאחז קרי וקטנה שעדיין
- 5 לא נאחזה דם נדה - אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה²¹,
- 6 שחזקתן שלא יצאה טמאה עדין עליהם. והמצרע - הרי
- 7 הוא קמי שטמאה יוצאה עליו מגופו²². והוא שטמא
- 8 אותו כהן מיתסס²³; אבל קדם שטמאנו הכהן - טהור
- 9 הוא.
- 10 י. כהן ערל אסור לאכל בתרומה מדין תורה. שהרי נאמר
- 11 תושב ושכיר בתרומה, ונאמר תושב ושכיר בפסח; מה
- 12 תושב ושכיר האמור בפסח - ערל אסור בו, אף תושב
- 13 ושכיר האמור בתרומה - ערל אסור בו. ואם אכל - לוקה
- 14 מן התורה²⁴. משום²⁵ מותר לאכל בתרומה ואף על פי
- 15 שנגרף בערל. ומדברי סופרים, שנימול²⁶ פעם שניה עד
- 16 שיצאה מהול.
- 17 יא. הנולד מהול - אוכל בתרומה²⁷. והטמטום - אינו
- אוכל, מפני שהוא ספק ערל. ואנדרוגינוס - מל
- יב. הערל וכל הטמאין, אף על פי שהן אסורין לאכל
- בתרומה - נשיתן ועבדיהן אוכלין²⁹.
- יג. פצוע דכא³⁰ ובריות שפכה³¹ - הם ועבדיהן אוכלין,
- ונשיתן לא יאכלו³². ואם לא ידע³³ את אשתו משנעשה
- פצוע דכא ובריות שפכה³⁴ - הרי אלו יאכלו. וכן אם
- נשא בת גרים - הרי זו אוכלת³⁵.
- יד. פצוע דכא כהן שקדש בת כהן - אינה אוכלת³⁶.
- סרים חמה³⁷ - הוא ואשתו ועבדיו אוכלין³⁸. טמטום
- ואנדרוגינוס - עבדיהן אוכלין, אבל לא נשיתן³⁹.
- טו. חרש שוטה וקטן שקנו להן עבדים - אינן
- אוכלין⁴⁰. אבל אם קנו להם בית דין או אפוטרופוס או
- שנפלו להן בירשה⁴¹ - הרי אלו אוכלין.
- טז. אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה, בין דרך
- זכרותו בין דרך נקבותו - נפסל מלאכל בתרומה,
- כנשים⁴². ואין עבדיו אוכלין⁴³. וכן אם נבעל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(18) אף על פי שלתרומה של ארץ ישראל אינו ראוי אלא לאחר הערב שמש - לעניין תרומה של חוצה לארץ הוא ראוי לאחר טבילה, שכיוון שטבל טהר מטומאה היוצאת מגופו, וחלה עליו טומאה קלה של טבול יום, שאינו אלא שני לטומאה, ואינה אלא כטמא מגע בלבד שאוכל בתרומת חוצה לארץ. (19) שאין טומאה יוצאה מגופו. (20) שאין לנו היום אפר פרה, להזות שלישי ושביעי. (21) אבל גדול הוא בחזקת טומאה עד שיטבול. (22) כן נראה בפסחים סד: שמצורע הרי הוא כזב לעניין זה. (23) ולא כהן מוחזק. ו"איזהו כהן מיוחס? כל שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן ופלוני בן פלוני הכהן עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הכהן ששימש על גבי המזבח". ו"מי שהעידו עליו שני עדים שראוהו שהיה אוכל בתרומה של תורה הרי זה מיוחס". (24) שאף על פי שדבר הנלמד מגזירה שווה, אינו מן התורה לדעת רבינו (ספר המצוות שורש ב) - מצאנו לחכמים שאמרו שאיסור אכילת תרומה לערל הוא מן התורה ולפיכך מנאו רבינו ללא תעשה. (25) שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה. (26) מלשון רבינו נראה שלא אסורו חכמים לאכול בתרומה, אלא הטילו עליו חובת מילה, כדי שיצאה כמהול. (27) [ואף על פי שצריך להטיף ממנו דם ברית - כיון שאין כאן חיוב למול כבכל ערלה, אלא להטיף דם ברית בלבד, ובזה יוצא ידי חובה - אינו נקרא ערל אף לפני הטפת דם ברית]. (28) מל הזכרות שבו ואוכל בתרומה, ממה נפשך: בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה, וזעו של כהן הוא. (29) שאף על פי שהם אסורים בתרומה - יש בהם קדושת כהונה. (30) שנפצעו הביצים שלו. (31) שנכרת הגיד ושוב אינו יורה קילוח זרע, אלא שופך ושותת, ואינו מוליד. ושניהם אסורים לבוא בקהל. (32) שהן נעשות חללות בביאתם מכיוון שנבעלות לפסול להן. (33) לא בא עליה, מלשון "והאדם ידע את חוה אשתו". (34) כן היא לשון המשנה ומשמע שהייתה נשואה לו קודם לכן, וכן פירש רש"י שם. ולכך היא אוכלת בתרומה, אף על פי שהיא משתמרת, כלומר עומדת, לביאה פסולה, מאחר שכבר אכלה. אבל אם נישאה והוא פצוע דכא, אפילו לא ידעה, אינה אוכלת, מאחר שהיא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא. (35) שאין בהם איסור נישואין כלל, לא משום "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'" - שגירות אינה בכלל קהל ה'. ולא משום זונה לכהן - שפצוע דכא אינו בקדושת כהונה ואינו אסור בה. (36) כיוון שמשתמרת לביאה פסולה, נתחללה ופסולה מלאכול אפילו בתרומת בית אביה, ואפילו אם רק קידש אותה, ולא ידעה משנעשה פצוע דכא. ומה שמתרת לאכול בתרומה אם נישאה קודם שנעשה פצוע דכא, משום שהייתה אוכלת קודם, אין זה אלא שתחילת אכילתה הייתה על ידי נישואין אלו שהיו כשרים אז, ואף על פי שעכשיו נעשה פצוע דכא, כיוון שאותם הנישואין שהכשירו לאכילה קיימים עוד, אוכלת גם עכשיו, מאחר שכבר אכלה. אבל כאן מה שאכלה מבית אביה, נפקע לגמרי על ידי הקידושין, שאז יצאה מרשות אביה. (37) שנולד סרים מבטן אמו והוא על ידי שנתחממה אמו ביום הצהריים וחום התנור ששתתה משקה חזק. (38) שסרים חמה שלא נסתרס בידי אדם, אלא בידי שמים, אינו אסור לבוא בקהל. (39) שמא נקבה הוא ואין קידושו קידושין. ואנדרוגינוס שהוא בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה, ולפיכך אינו מאכיל בתרומה על ידי קידושו. (40) מפני שאין לחרש שוטה וקטן קניין אלא על ידי בית דין או אפוטרופוס. ואין אני קורא בו "קניין כספו הוא יאכל בו". (41) שקטן נוחל. (42) ירושלמי יבמות פרק ח הלכה ו "נבעל (האנדרוגינוס) נפסל מן התרומה כנשים", פירוש אם נבעל לפסול מן התרומה. שאם היה כשר לתרומה, אינו פוסלו, ממה נפשך: מצד דין נקבות של שניהם, אין כאן ביאה כלל. מצד דין זכרות של שניהם - אין זכר פוסל זכר. ומצד שהבועל זכר והנבעל נקבה, בוודאי שאינו פוסלה, שהרי ביאה כשרה היא. ומכיוון שאמר "כנשים", נראה שנפסל בין בדרך נקבותו ובין בדרך זכרותו, שהרי האשה נפסלת בין בכדרכה ובין שלא כדרכה. (43) שהרי נתחלל מן הכהונה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 לאַנד־וּגִינוֹס אַחֵר שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ לְאִשָּׁה⁴⁴ - נִפְסֵל,
- 2 וְאִינוֹ אוֹכֵל וְלֹא מֵאֲכִיל עֲבָדָיו. וְהוּא שִׁיבְעֵל אוֹתוֹ דֶּרֶךְ
- 3 נִקְבוֹתוֹ⁴⁵; אָבֵל דֶּרֶךְ זִכְרוֹתָיו - אֵין זָכָר פּוֹסֵל זָכָר מִן
- 4 הַקֹּהֲנָה.
- 5 יז. עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שְׁתֵּפִין, שֶׁהִיא אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן אִינוֹ
- 6 מֵאֲכִיל⁴⁶ - הָרִי זֶה הָעֶבֶד אֲסוּר לֶאֱכֹל⁴⁷. וְכָל הַמֵּאֲכִיל
- 7 בְּתֻרֹמָה - מֵאֲכִיל בְּתוֹךְ וְשׁוֹק.
- 8 יח. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָט לְכַהֵן וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עֲבָדֵי
- 9 מְלוֹכִים⁴⁸ בֵּין עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוּזִל⁴⁹ - הָרִי אֵלֹי יֹאכְלוּ⁵⁰. וְכֵן
- 10 עֲבָדֵי כֹהֵן שֶׁקֵּנוּ עֲבָדִים וְעֲבָדֵי אִשְׁתּוֹ שֶׁקֵּנוּ עֲבָדִים -
- 11 יֹאכְלוּ; שְׁנַאֲמַר: כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קָנִין בְּסָפוֹ - אֶפְלוּ קָנִין
- 12 הַקָּנִין⁵¹. וְקָנִין הָאוֹכֵל - מֵאֲכִיל (אֲחֵרִים), וְקָנִין שְׁאִינוֹ
- 13 אוֹכֵל⁵² - אִינוֹ מֵאֲכִיל.
- 14 יט. בֵּית כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָט לְיִשְׂרָאֵל וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עֲבָדֵי
- 15 מְלוֹכִים בֵּין עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוּזִל - הָרִי אֵלֹי לֹא יֹאכְלוּ⁵³.
- 16 כ. אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוּלָּה⁵⁴, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה⁵⁵ לְכַהֵן הַדִּיּוֹט,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(44) שאם הוא כשר - אינו פוסל. (45) ירושלמי שם: "רבי ינאי ברבי סבא ר' יונה בשם רב המנונה, אפילו מין במינו (= אנדרוגינוס שבעל אנדרוגינוס) כל שהוא (= בין שבעלו דרך נקבותו בין שבעלו דרך זכרותו), וקשיו אם זכר הוא (= כלומר, אם אנדרוגינוס דינו כזכר, ואם כן שניהם דין אחד להם) אין זכר פוסל זכר, אם נקבה היא (= כלומר, לשניהם דין נקבה) אין נקבה פוסלת נקבה, צד זכרותו של זה פוסלת צד נקיבתו של זה". ולדעת רבינו היינו אם בעלו בדרך נקבותו, הוא פוסל, מפני שצד זכרותו של זה פוסלת צד נקבתו של זה. שאז אנו דנים את הבעל כזכר ואת הנבעל כנקבה. אבל אם בעלו בדרך זכרותו ואומרים ממה נפשך: אם זה זכר אף זה זכר, ואין זכר פוסל זכר, ואם שניהם נקבות - אין ביאתו ביאה כלל. (46) [כלומר, כל השותפין היו כהנים כשרים, שאוכלים תרומה ומאכלים לעבדיהם, ואחד מהם היה פסול שאינו מאכיל עבדו בתרומה]. (47) בירושלמי שם: "מניין לכהן שקנה עבד ולישראל בו שותפות, אפילו אחד ממאה בו, שאינו מאכילו בתרומה תלמוד לומר וכהן כי יקנה" משמע שכולו קנוי לכהן המאכיל. (48) שהבעל משתמש בעבודתם כאכילת פירות. (49) שהכניסה בנדוניא והבעל קיבל אחריות עליו. (50) עבדי צאן ברזל יאכלו לפי שהם ברשותו ועבדי מלוג ששייכים לה יאכלו, שזהו קנייניו שקנה קניין. והמדובר כשהקנו להם העבדים והתנו עמהם שאינם קנויים להם אלא לכך וכך, שבאופן זה אינם קנויים לאדון כלל. (51) עבדים שקנו עבדים וקניין קניינו של הקניין (=עבדי אשתו שקנו עבדים). (52) כגון אלמנה לכהן גדול שאינה אוכלת בתרומה, שהרי היא חללה. (53) עבדי צאן ברזל לא יאכלו, מפני שהם של הבעל. ועבדי מלוג, לפי שהם שלה, ואף היא נפסלה מן התרומה על ידי נישואיה עם הישראל. (54) [והיינו בנישואין, שהרי מדובר כאן גם בבית ישראל, שאף בנישואין כשרים אינה אוכלת אלא לאחר נישואין]. (55) גרושה או חלוצה, ששתיהן אסורות לכהן. [ואף על פי שחלוצה אינה אסורה מדרבנן, ואינה נעשית זונה, כיוון שהיא מאיסורי כהונה היא נעשית חללה על ידו]. (56) שאפילו בת כהן האוכלת בתרומת אביה, נתחללה ונפסלה מתרומה בנישואי איסור. (57) נישואי איסור שיש בהם לאו, שאף על ידם נעשית זונה ואסורה בתרומה. ונקט חייבי לאוין, לפי שבחייבי כריתות, אין קידושין תופסין כלל. (58) מפני שהם שלה וקניין שאינו אוכל אינו מאכיל, והיא עצמה פסולה בתרומה, שנעשית זונה או חללה. (59) הכהן, לפי שהם באחריותו. (60) שנייה לעריות, האסורה מדרבנן. ומכיוון שאמר "נשא", וודאי המדובר בבית ישראל שאינה אוכלת מן האירוסין אלא מן הנישואין. (61) ביבמות פה. "שניות מדברי סופרים - היא כשרה וולדה כשר". שאינה נעשית זונה, כיוון שאינה אסורה עליו מן התורה. ואינה נעשית חללה, כיוון שאינה מאיסורי כהונה. (62) ירושלמי שם. ושם: "עבדי שניות - היא אוכלת ועבדיה אינם אוכלים" ומפרשה רבינו בניחותא, ולא בתמיהה, כמו שפירשו המפרשים שם. ולא נתברר למה אינם אוכלים, הרי היא אוכלת, וקניין האוכל - מאכיל. ועבדי צאן ברזל אוכלים, שהם של הבעל. (63) וכתב "כהנת" לפי שהמדובר כאן בנתארה, ובת ישראל לכהן אינה אוכלת אלא אם כן נישאה. (64) במשנה שם נזכרה גם "חלוצה" אבל אין זו אלא "שיגרא דלישנא" אגב גרושה, שהרי חלוצה אינה פסולה אלא מדרבנן, ולפיכך השמיטה כאן רבינו, וכתב להלן (הלכה כג) שמותרת. (65) מצפות, כלומר עומדות לכך. (66) בלא קידושין. (67) אף על פי שחופה אינה קונה - כיוון שנכנסה לחופה לשם ביאה, הרי היא משתמרת לביאה פסולה. (68) שהרי לא נבעלו, ומעתה אינן משמרות עוד לביאה פסולה. (69) מכיוון שנבעלו לפסול, אבל אם נכנסו לחופה ולא נבעלו, אף על פי שדינן כבעולות - לא נתחללו מן התרומה, שהרי כן אמרו בפצוע דכא, שאם לא ידע את אשתו לאחר שנעשה פצוע דכא, הרי אלו יאכלו. [וכל שכן שאם נכנסו לחופה בלא אירוסין, שכל פסולה אינו אלא מפני שמשתמרת לביאה פסולה, שוודאי לא נתחללו]. (70) בת כהן ואשת כהן. (71) שזוקקה גם לו, כשם שזוקקה לכל האחים, לייבום או לחליצה. (72) הוא קידושי כסף שהיבם מקדשה.

קכב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

18 למפרע¹⁸ עד ארבעים יום¹⁹. שָׁקַל הָאֲרָבָעִים יוֹם אֵינוֹ
19 עֶבֶר, אֲלָא מִיָּמִים בְּעוֹלָם²⁰ הוּא חֲשׁוּב.
20 ד. בַּת יִשְׂרָאֵל²¹ שֶׁנִּשְׁאָת לָהֶן, וּמֵתָ²² וְהִנִּיחָהּ מַעֲבֶרֶת
21 - לֹא יֵאָכְלוּ עֲבָדֶיהָ²³ בְּתִרומָה בְּשִׁבִּיל הָעֶבֶר; שֶׁהֵילוּד
22 הוּא שְׂמֵאכִיל, שְׂאִינוֹ יָלוּד - אֵינוֹ מֵאֲכִיל²⁴. לְפִיכָף²⁵,
23 אִם הָיָה הָעֶבֶר חָלָל - אֵינוֹ פּוֹסֵל הָעֲבָדִים²⁶, אֲלָא
24 אוֹכְלִין בְּגִלָּל אֲחֵיו הַכְּשָׁרִים, עַד שֶׁיָּוִלֵד זֶה הַחָלָל
25 וְיֵאָסְרוּ הָעֲבָדִים מִלְּאָכֵל.
26 ה. הֵיכָם בִּיצֵד²⁷ בַּת יִשְׂרָאֵל²⁸ הַזְקוּקָה לֵיכָם²⁹ כֹּהֵן -
27 לֹא תֹאכֵל; שְׁנֵאֲמַר: וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ, וְזֶה עֲדִין לֹא
28 קִנְיָאָה³⁰. וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה³¹ מִפְּנֵי
29 יְבָמָה; שְׁנֵאֲמַר: וְשָׂבָה אֶל בֵּית אֲבִיהָ כְּנַעֲוִיָּה - פָּרֹט
30 לְשׁוּמְרַת יָכָם³².
31 ו. יָכָם כֹּהֵן³³ שָׂבָא עַל יְבָמָתוֹ³⁴ בְּאֵנָס אוֹ בְּשִׁגְגָה, אוֹ
32 שֶׁהֵעִירָהּ בָּהָ³⁵ וְלֹא גָמַר, אָף עַל פִּי שֶׁקִּנְיָאָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ
33 בְּהִלְכוֹת יְבוּס³⁶ - אֵינוֹ מֵאֲכִילָה בְּתִרומָה³⁷ עַד שֶׁיִּשְׁכַּעַל
34 בְּעִילָה גְמוּרָה בְּרָצוֹן³⁸. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים?

1 כג. כֹּהֵן שֶׁנִּתְּנָה גִט לִיבְמָתוֹ הַכֹּהֵנִת, שֶׁהָיָה נֶאֱסָרָה עָלָיו
2 וְעֲדִין זָקְנוּ עָלֶיהָ - הָרִי זֶה אוֹכֵלֶת בְּתִרומָה⁷³, מִפְּנֵי
3 שֶׁהָיָה מְשֻׁמְרַת לְבִיָּאָה פְּסוּלָה שֶׁל דְּבָרֶיהֶן, שְׂאִין הֵגֵט
4 פּוֹסֵל הֵיכָמָה אֲלָא מִדְּבָרֶיהֶן. וְכֵן כֹּהֵנִת⁷⁴ חִלּוּצָה אוֹ
5 שְׁנִיָּה שֶׁנִּתְּאָרְסָה⁷⁵ לָכֶהֱן - אוֹכֵלֶת⁷⁶. כֹּהֵן הָדִיּוֹט שֶׁנִּשְׁאָא
6 אֵילוּנִית⁷⁷ - הָרִי זֶה אוֹכֵלֶת בְּתִרומָה.

פָּרָק שְׁמִינִי

8 א. הָעֶבֶר וְהֵיכָם² וְהָאֲרוּסִין וְהַחֲרָשִׁים³ וְכֵן תִּשְׁעַ שָׁנִים
9 יוֹם אֶחָד - פּוֹסְלִין וְלֹא מֵאֲכִילִין.
10 ב. הָעֶבֶר בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל⁴ הַמַּעֲבֶרֶת מִכֹּהֵן⁵ - לֹא
11 תֹאכֵל⁶ בְּשִׁבִּיל הָעֶבֶר. וּבַת כֹּהֵן⁷ הַמַּעֲבֶרֶת מִיִּשְׂרָאֵל⁸ -
12 אֲסוּרָה לְאָכֵל⁹ מִפְּנֵי הָעֶבֶר; שְׁנֵאֲמַר: וְשָׂבָה אֶל בֵּית
13 אֲבִיהָ כְּנַעֲוִיָּה - פָּרֹט לְמַעֲבַרְתָּ¹⁰.
14 ג. בַּת כֹּהֵן¹¹ שָׂבָא עָלֶיהָ יִשְׂרָאֵל¹² - אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא
15 נִתְּעַבְרָה, אֲלָא טוֹבֵלֶת¹³ וְאוֹכֵלֶת לְעֶרְבָּ¹⁴. הִיתָה נְשׁוּאָה¹⁵
16 לְיִשְׂרָאֵל וּמֵת בְּעָלָה - טוֹבֵלֶת וְאוֹכֵלֶת בְּתִרומָה לְעֶרְב
17 עַד אֲרָבָעִים יוֹם¹⁶. וְאִם הָפַר עֲבָרָה¹⁷ - הָרִי זֶה מְקַלְקֵלֶת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(73) היינו בתרומת בית אביה, שהרי היא כהנת, אבל בת ישראל אינה אוכלת, בשביל היבם שהוא כהן. (74) לפי שהמדובר באירוסין נקט "כהנת" שהרי בת ישראל אינה אוכלת באירוסין. (75) שהן משתמרות לביאה פסולה מדרבנן. (76) בתרומת בית אביה, שהמשתמרת לביאה פסולה מדרבנן אינה נפסלת. אבל חלוצה שנישאת - נתחללה. ושנייה שנישאת היא אוכלת, אבל עבדי מלוג שלה אינם אוכלים, ובנתארסה גם עבדיה אוכלים. (77) משנה ביבמות סא. ודלא כר' יהודה שאמר שכיוון שאינה לפריה ורביה הרי היא כזונה. ונקט "כהן הדיוט" לפי שלר' יהודה אסורה גם לכהן הדיוט, אבל להלכה הוא הדין ככהן גדול. (1) יבאר שהעובר והיבם והאירוסין והחרש וכן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין. מי שנישאת לכהן שוטה או שאנס ופיתה אותה. אשת איש שהעידו עליה עדי קינוי ועדי סתירה, ואשת כהן שאמרה טמאה אני. (2) לשון המשנה ביבמות סז: והולך ומפרש אותם בהלכות הבאות. (3) שאינו שומע ואינו מדבר (ראה למעלה בפ"ד הלכה ב, ובפ"ב מהלכות אישות הלכה כו). (4) גמרא שם. (5) ומת הבעל. (6) בגמרא שם: "ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל". שנאמר (ויקרא כב, יא): "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו" - "קרי ביה יאכילו בלחמו" (נדה מד. וספרא פר' אמור פרשה ה הלכה ה), הרי שרק ילוד מאכיל (רש"י שם). (7) גמרא שם. (8) ומת הישראל. (9) מתרומת בית אביה. (10) שאינה דומה לנעוריה (רש"י שם). (11) משנה יבמות סט. (12) לשם זנות. (13) שם: לענין נישואין, ראה להלן. משום שנאמר (שם טו, יח): "ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב" (רש"י שם). (14) ואין חוששים שמה נתעברה, שהרי אשה זונה מתהפכת, שלא תתעבר (יבמות לה. ופי"ג מהלכות גירושין הלכה כב). ואפילו לאחר ארבעים יום אינה חוששת, ראה להלן. (15) בבביתא שם סט: (16) ויום הארבעים בכלל היתר, ראה להלן. שאף אם נתעברה - עד ארבעים יום אינו עובר כלל, ראה להלן. אבל לאחר ארבעים יום - אסורה לאכול מספק, שמה נתעברה. (17) בביתא שם. וראה להלן. (18) היינו לענין שתהא אסורה בתרומה מודאי, ותהא חייבת לשלם קרן וחומש, כדין זר האוכל תרומה (רש"י שם). (19) כלומר, לאחר ארבעים יום (שם). (20) כלשון הגמרא שם. (21) שם סז. (22) בלי בנים, ושאר הקרובים הם חללים (חזון איש). (23) (בין עבדי צאן ברזל ובין עבדי מלוג, שכיון שגם היא אינה אוכלת (למעלה הלכה ב) - גם עבדי מלוג שלה אינם אוכלים. ולכן נקט רבינו "בת ישראל", שאילו בת כהן, שהיא עצמה אוכלת - גם עבדי מלוג שלה אוכלים). (24) כדעת חכמים שם, שאין קנין לעובר. ואף-על-פי שבמתנה אמרו: "דעתו של אדם קרובה אצל בנו", וקנה העובר (פכ"ב מהלכות מכירה, הלכה י) - בירושה שאין שם דעת אחרת המקנה לו - לא קנה (עיין רדב"ז). (25) כלומר, לפי שאין לעובר קנין, כנ"ל. (26) נדה מד. (27) הוא פוסל ולא מאכיל, ראה למעלה הלכה א. (28) יבמות סז: (29) זקוקה להתייבם, שאין לה בנים. ואפילו אם היבם עודנו קטן, שלא הגיע לתשע שנים ויום אחד (שם סח.). (30) בגמרא שם: "קנין כספו אמר רחמנא, והאי קנין דאחיו הוא". (31) בתרומות בית אביה. (32) היינו הזקוקה ליבם, שאינה ברשותה לשוב, שהרי היא קשורה ביבם (רש"י שם). (33) שם נו. (34) בת ישראל. (35) שהכניס ראש העטרה בלבד. (שם נה: ופ"א מהלכות איסורי ביאה, הלכה י). (36) פ"ב הלכה ג. (37) לפי הלשון השני שם, אין חולק בזה, ולפי הלשון הראשון זהו כשמואל, וראה להלן. (38) ביבמות שם אמרו: "כי רבי רחמנא [ביאת שוגג] לאוקמי במקום בעל, לאולמי מבעל לא". כלומר: לא ריבתה התורה ביאת שוגג ביבם שקונה יבמתו (= יבמה יבוא עליה, בין בשוגג בין במזיד - שם נד.) אלא להעמידו במקום הבעל, אבל להעדיפו לא שמענו. ולפי שגם הבעל אינו מאכיל ארוסתו

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁנֵתֶּלְמֶנָה מִן הָאֲרוּסִין; אָבֵל³⁹ מִן הַנְּשׂוּאִין, הוֹאִיל
- 2 וְהִתָּה אוֹכֶלֶת - תֹּאכֵל בְּבִיאָהּ⁴⁰.
- 3 ז. הָאֲרוּסִין בִּיצֵד⁴¹ בַּת כֶּהֱן שְׁנֵתֶּלְמֶנָה לְיִשְׂרָאֵל -
- 4 אֲסוּרָה לֶאֱכֹל; שְׁהָרִי יֵשׁ לוֹ בָּהּ קִנְיָן⁴². וּבַת יִשְׂרָאֵל⁴³
- 5 שְׁנֵתֶּלְמֶנָה לִכְהֵן - לֹא תֹאכֵל עַד שֶׁתִּפְגַּס לַחֲפָה; שְׁמָא
- 6 תֹּאכִיל לִבְנֵי בֵּית אָבִיהָ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴⁴.
- 7 ח. יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר לִכְהֵנָת: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁךָ לִי אַחַר
- 8 שְׁלֹשִׁים יוֹם⁴⁵ - הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה כָּל הַשְּׁלֹשִׁים,
- 9 שְׁעִדִּין לֹא נִתְאַרְסָה. וְאִם אָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁךָ לִי
- 10 מֵעַכְשָׁיו וְלֵאחֲרֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם⁴⁶ - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לֶאֱכֹל
- 11 מִיָּד⁴⁷. וְכֵן שְׁאָר הַתְּנָאִים⁴⁸ כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
- 12 ט. הַחֲרֹשׁ בִּיצֵד⁴⁹ כִּהְנֵחָ⁵⁰ שְׁנֵתֶּלְמֶנָה לְיִשְׂרָאֵל⁵¹ חֲרֹשׁ -
- 13 לֹא תֹאכֵל; שְׁהָרִי קוֹנֶה בְּתִקְנַת חֲכָמִים שֶׁתִּקְנֶה לוֹ
- 14 נִשְׁוֹאִין⁵². וּבַת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתֶּלְמֶנָה לִכְהֵן חֲרֹשׁ - לֹא תֹאכֵל;
- 15 שְׁאִינוּ קוֹנֶה מִן הַתּוֹרָה⁵³, שְׁאִינוּ בֶּן דַּעַת.
- 16 י. נִתְאַרְסָה⁵⁴ לִכְהֵן פֶּקֶח⁵⁵, וְלֹא הִסְפִּיק לְכַסֵּסָה⁵⁶ עַד

- 17 שְׁנֵתֶּלְמֶנָה - אֵינָה אוֹכֶלֶת⁵⁷. מִת⁵⁸ וְנִפְלָה לִפְנֵי יָבֵם
- 18 חֲרֹשׁ⁵⁹ וְיִבְמָה - אֵינָה אוֹכֶלֶת⁶⁰. אָבֵל אִם נִשְׂאָה כְּשֶׁהוּא
- 19 פֶּקֶח וְנִתְחַרֵּשׁ - הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת⁶¹. מִת⁶² וְנִפְלָה לִפְנֵי יָבֵם
- 20 חֲרֹשׁ וְיִבְמָה - הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת, הוֹאִיל וְהִתָּה אוֹכֶלֶת
- 21 בַּתְּחִלָּה⁶³. וְאִשֶּׁת חֲרֹשׁ שְׁיִלְדָה מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת
- 22 בְּשָׂבִיל בְּנָה⁶⁴.
- 23 יא. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בִּיצֵד⁶⁵ מִי שֶׁנִּבְעֵלָה⁶⁶
- 24 לְאִסּוּר לָהּ וְהוּא בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוֹאִיל
- 25 וּבִיאָתוֹ בִּיאָה - נִפְסָלָה מִן הַכֹּהֲנָה וְאֲסוּרָה מִלְּאָכֵל
- 26 בְּתֵרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁנֵעֲשִׂית זוֹנָה אוֹ חֲלָלָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁶⁷.
- 27 אֶפְלוּ הִיא שְׁחוּףָה⁶⁸. וּבַת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתֶּלְמֶנָה לִכְהֵן בֶּן תִּשְׁעֵי
- 28 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, אִף עַל פִּי שִׁבְיָתוֹ בִּיאָה - אֵינָה
- 29 אוֹכֶלֶת בְּשָׂבִיל הַקֶּטָן, לִפִּי שְׁאִינוּ קוֹנֶה עַד שִׁגְדִּיל⁶⁹.
- 30 סֶפֶק שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד⁷⁰ סֶפֶק שְׁאִינוּ;
- 31 נִשְׂאָת לִבְנֵי שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד⁷¹, סֶפֶק שֶׁהִבִּיא
- 32 שְׁתֵּי שְׁעִרוֹת סֶפֶק שֶׁלֹּא הִבִּיא⁷² - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לֶאֱכֹל.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(בהלכה הסמוכה) גם היבם הזה, שבא על יבמתו בשוגג, אינו מאכיל. וכל זה אינו אלא מדרבנן, שהרי מן התורה ארוסה אוכלת בתרומה (למעלה פ"ו הלכה ג). ואף-על-פי שלא אמרו כן אלא על ביאת שוגג, שלא נתרבתה אלא ביבום בלבד, כתבה רבינו גם לענין העראה, וכן הוא בירושלמי שם, וכן נראה מדברי הר"ף (כסף-משנה). [ואף-על-פי שהערה קונה גם באיש ואשה (ראה בפ"ג מהלכות אישות הלכה ה והערה כז) - כיון שעיקר היבום הוא להקים שם (דברים כה, ז), לא היה מן הדין שהערה, שאינה ראויה להקים שם, תהא מועילה ביבום, אם לא שריבתה התורה, והרי זה כמו ביאה בשוגג, שהחמירו בה שלא יהא אלא עומד במקום אחיו ולא עדיף ממנו, ועיין מאירי. ולפי זה, גם בביאה שלא כדרכה, אף-על-פי שקנה אותה, כמבואר בהלכות יבום שם, כיון שאינה ראויה להקמת שם אינה אוכלת בתרומה, כנ"ל]. (39) שגם הבעל אינו מאכיל את ארוסתו בתרומה, כנ"ל. (40) אף-על-פי שהיא ביאה גרועה, שמעמידה היא את היבם במקום הבעל (יבמות שם, לפי הלשון הראשון לדברי הכל, ולפי הלשון השני כרב, ולא כשמואל, שהקשו עליו מברייתא). (41) פוסלים ולא מאכילים, למעלה הלכה א. (42) בגמרא שם: "בת כהן לישראל - פסיל לה, דהא קנייה בהויה", ופירש"י "משעת הויה איפסלה, כדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר". ועיין תוספות שם. (43) שם סח. (44) למעלה פ"ו הלכה ג. (45) שאינה מקודשת אלא אחר שלשים יום (פ"ז מהלכות אישות הלכה י, ומשנה בקידושין נח:). (46) שספק הוא בדינו אם זה תנאי, ולכשיעברו שלשים יום היא מקודשת למפרע. או שזוהי חזרה, ואינה מקודשת אלא אחר שלשים יום (שם הלכה יב). (47) מספק, שמא זהו תנאי ונמצאת מאורסת לישראל לאחר שלשים יום ומעכשיו למפרע. (48) כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו בדינך זה, אם אתן לך מאתים זוז, ולאחר זמן נתן לה מאתים זוז, שהרי היא מקודשת לו למפרע משעת הקידושין (שם פ"ו הלכה טז). (49) הוא פוסל ואינו מאכיל (למעלה הלכה א). (50) יבמות סח. (51) [בבת כהן לישראל (למעלה הלכה ז) כתב "שנתארסה", וכאן כתב "שנשאת". ויתכן כי "נישואין" תיקנו חכמים בחרש, אבל "אירוסין" לחוד לא תיקנו, ואינם קונים אפילו מדרבנן]. (52) שם קיב: ופ"ד מהלכות אישות הלכה ט. (53) בגמרא שם: "קנין כספו אמר רחמנא, והאי לאו בר קנין הוא". (54) שם נו. (55) שהוא שלם בדעתו, ואינו לא חרש ולא שוטה (שם פ"ב הלכה כו). (56) לחופה בתורת נישואין. (57) שארוסה אינה אוכלת בתרומה, ונישואי חרש אינם אלא מדרבנן, ואינם מאכילים בתרומה, כמבואר למעלה. (58) זה שנתחרש. (59) שאף-על-פי שאין נישואיו אלא מדרבנן - לענין יבום, ביאתו ביאה מן התורה (פ"ו מהלכות יבום וחליצה הלכה ג). (60) שאף-על-פי שביאתו ביאה מן התורה - אינה טובה יותר מביאה בשוגג, שאינה מאכילה בתרומה אם לא אכלה עוד בחיי בעלה, כמבואר למעלה הלכה ו (יבמות שם). (61) שהרי הנישואין היו בפקחות. (62) זה שנתחרש. (63) שביאת יבם חרש קונה לאוקמי היבם כבעל, וכל שהבעל האכיל, גם היבם מאכיל (גמרא שם). (64) שם. (65) הוא פוסל ואינו מאכיל (למעלה הלכה א). (66) כלומר, בת כהן. שם סח. (67) למעלה בפ"ו הלכה ז. (68) סוטה כו: "הוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד" (פ"א מהלכות סוטה הלכה א, ועיין שם בהערה ח). (69) שקטן אינו בן דעת, ואפילו חכמים לא תיקנו לו נישואין (יבמות קיב:). (70) משנה שם סז: כלומר, זה האסור לה (שם סח). (71) משנה שם. והנה רש"י שם פירש, שהמדובר בבת כהן שנתארסה לישראל שפוסלה בתרומה מספק. אבל רבינו שכתב "נשאת" ולא כתב "נתארסה", כנראה שמפרשה בבת ישראל לכהן, שאילו היה ברור שהביא שתי שערות, היה מאכילה, כדין בת ישראל שנישאת לכהן, ועכשיו שספק הוא - אינו מאכילה. "חזקה דרבא" ש"כל קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימנים" (נדה מו). אינה אלא לחומרא (פ"א מהלכות גירושין הלכה ד), אבל לא לקולא. (72) והרי הוא כקטן (פ"ב מהלכות אישות הלכה יא).

פרק תשיעי

א. האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד
שליחה שעשתה לקבלה. וכל שהיא ספק גרושה - הרי
זו לא תאכל. האשה שעשתה שליח לקבל לה גטה -
אסורה לאכל בתרומה מיד. ואם אמרה: קבל לי גטי
במקום פלוני - אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו
מקום. שלחה שליח להביא לה גטה - אוכלת בתרומה
עד שיגיע גט לידה. האומר לאשתו: הרי זה גטך שעה
אחת קדם למיתתה - אסורה לאכל בתרומה מיד.
ב. עיר שהקיפוה פרקים, וספינה המטרפת בים, והיוצא
לדון - הרי אלו בחזקת קמיין; ואין צריך לומר מפרש
ויוצא בשירא. אבל עיר שקבשה ברכום, וספינה
שאבדה בים, והיוצא להרג מבתי דיני עובדי כוכבים,
ומי שגרתו חיה או נפלה עליו מפלת או שטפו נהר -
נותנין לו חמרי מתים וחמרי חיים. לפיכך, אם היו
נשותיהן בת כהן לישראל או בת ישראל לכהן - הרי אלו
לא יאכלו. אבל מי שנגמר דינו בבית דין והניחיהו בבית
הסקילה להרג - הרי זה בחזקת מת, ולא תאכל אשתו.
ג. הניחה בעלה גוסס במדינה אחרת, בין שהיתה כהנת
אשת ישראל או ישראלית אשת כהן - לא תאכל; שרב
גוססין למיתה. אחד אומר מת, ואחד אומר לא מת -
הרי זו לא תאכל.
ד. אמרה לה צרתה, או אחת מהחמש נשים שאינן
נאמנות להעידה, שמת בעלה, הואיל ואינה נשאת על
פיהן - הרי זו אוכלת בתרומה בחזקת שבעלה קים, עד
שיעיד לה מי שהוא נאמן להשיאה על פיו.

יב. כל אלו, בשם שאין מאכלין בתרומה של תורה,
כך אין מאכלין בתרומה של דבריהם; גזירה שמה
יאכלו בשל תורה.⁷³
יג. ואלו לא פוסלין⁷⁴ ולא מאכלין⁷⁵: האונס,
והמפתה⁷⁶, והשוטה שנשא⁷⁷ אשה. אלא אם כן היתה
אסורה⁷⁸ להן, שהן פוסלין אותה בביאתם, מפני
שנעשית זונה וחללה, כמו שבארנו.⁷⁹
יד. מי שנשאת⁸⁰ לכהן שוטה, או שאנס אותה או
שפתה אותה כהן, וילדה - אוכלת בשביל בנה⁸¹. ואף
על פי שהדבר ספק, הואיל ובלא קדושין היא, שמה
מאחר נתעברה - הרי הולד בחזקת זה שבא עליה. והוא
שלא יצא עליה קול⁸² עם אחר, אלא הכל מרננין
אחריה בזה הכהן. וכן כהנת⁸³ שבא עליה ישראל שוטה
או שאנסה או פתה אותה ונתעברה - אינה אוכלת מפני
העברה⁸⁴. נחתמו העבר⁸⁵ - הרי זו תאכל.
טו. אשת איש⁸⁶ שבאו עליה עדי קנוי⁸⁷ ועדי סתירה⁸⁸
- הרי זו אסורה לאכל בתרומה עד שתשטה מי המרים,
מפני שהיא ספק זונה. מת בעלה⁸⁹ קדם שישקנה, או
שהיתה מן הנשים שאינן שוות⁹⁰ ולא נוטלות כתבה
- הרי זו אסורה לאכל בתרומה לעולם⁹¹. וכל אשת כהן
שאמרה טמאה אני⁹² - הרי זו אסורה לאכל בתרומה⁹³.
טז. קטנה בת ישראל⁹⁴ שנשאת לכהן שלא מדעת
אביה, בין בפני אביה בין שלא בפניו⁹⁵, אף על פי
שקדשה אביה⁹⁶ - אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה -
תעשה נזרה למפרע⁹⁷, וזה שרואה ושותק - כועס הוא,
לפי שנשאת שלא לדעתו⁹⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(73) יבמות קיג. (74) את בת כהן מתרומת בית אביה, אם הם ישראלים. (75) את בת ישראל, אם הם כהנים. (76) כיון
שבעלו לשם זנות, ולא לשם אישות. (77) שלשוטה לא תיקנו נישואין (שם קיב:). (78) משנה שם סט. (79) למעלה
פ"ו הלכה ז. (80) משנה שם: (81) שהוא כהן. (82) שם, כרבא ולפי הלשון הראשון. (83) משנה שם. (84) שעובר
פוסל, כמבואר למעלה בהלכה ב. (85) משנה שם. (86) משנה בסוטה ו: "ואלו אסורות מלאכול בתרומה - והאומרת
איני שותה". (87) היינו שהעידו שאמר לה הבעל בפני עדים, אל תסתרי עם איש פלוני (פ"א מהלכות סוטה הלכה א.).
(88) שהעידו שנסתרה עם אותו האיש שאמר לה אל תסתרי עמו בפני שני עדים (שם הלכה ב.). (89) שאינה שותה (משנה
שם כד. כדעת בית הלל, וכן הוא שם בפ"ב הלכה ז.). (90) חמש עשרה הן במספר, ומנויות שם הלכה ב. (91) שהן
ספק זונה (רדב"ז). (92) זנית תחתך. (93) אף-על-פי שלאוסרה לבעלה אינה נאמנת, שמה עיניה נתנה באחר (נדרים צ:
ופכ"ד מהלכות אישות הלכה כג) - לענין תרומה נאמנת. וכדעת רבא שם. והמדובר בלא קינוי וסתירה (כספ-משנה), שאילו
היה קינוי וסתירה, משנה מפורשת בסוטה ו. "ואלו אסורות מלאכול בתרומה - האומרת טמאה אני לך" וראה בתוספות
שם ד"ה האומרת. (94) קידושין מה: (95) כגון שהלך אחרי הקידושין למדינת הים. (96) וכל-שכן אם גם הקידושין
היו שלא לדעת - שאינה אוכלת, ראה להלן. (97) מפני שבטלו הנישואין והאירוסין. (98) בגמרא שם שלש פלוגות:
א. נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים, ועמדה ונישאה, לרב - אוכלת, ולרב אסי - אינה אוכלת שמה יבוא
אביה וימחה. והיתה עובדה, וחש רב לדעת רב אסי, ולפיכך הלכה כרב אסי. ב. נתקדשה לדעת אביה, ואביה כאן ונישאת
שלא לדעתו, לרב ירמיה בר אבא - אוכלת, ולרב הונא - אינה אוכלת, ואף-על-פי שהיה כאן ושותק - כועס הוא, ולפיכך
הוא שותק, והלכה כרב הונא, שהוא רבו של רב ירמיה בר אבא. ג. נתקדשה שלא מדעת האב ונישאת שלא מדעתו והוא
כאן, לרב הונא - אוכלת, שכל כך (שגם נתקדשה שלא מדעתו) לא היה שותק מתוך כעס, אלא ודאי הסכים לכך. ולרב
ירמיה בר אבא - איה אוכלת, ולפי שאמר עולא נראין דברי תלמיד (= רב ירמיה בר אבא) - הלכה כדבריו, ועיין
כספ-משנה. (1) יבאר האשה שעשתה שליח לקבל גיטה אם אוכלת בתרומה. עיר שהקיפוה ברכום וספינה הנטרפת בים.
מי שהניחה בעלה גוסס במדינה אחרת. ואם אחד אומר מת ואחד אומר לא מת. מי שנגמר דינו בבית דין. המשחרר את
עבדו. וישראל ששכר בהמה מכהן אם מאכילה תרומה. כהן שמכר פרטו לישראל ולקח הדמים ולא משך.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה. המִשְׁחָרֵר אֶת עֶבְדּוֹ - מְשִׁיזְכָּה לוֹ בְּגֵט שְׁחָרֹר פְּסָלוֹ
- 2 מְלֹאֵכֶל בְּתֵרוֹמָהּ. וְכָל עֶבֶד שֶׁיֵּצֵא לְחֵרוֹת וְעֵדִין הוּא
- 3 מְעַכֵּב גֵּט שְׁחָרֹר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת עֶבְדִּים - אִף
- 4 עַל פִּי בֶן הָרִי הוּא אֲסוּר לֵאכֹל בְּתֵרוֹמָהּ.
- 5 ו. הַפּוֹתֵב נִכְסָיו לְאַחַר וְזָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, וְהָיוּ בֵּהֶן
- 6 עֶבְדִּים, וְשֵׁתֵק זֶה שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ וְאַחֵר כֶּף צוֹחַ - הָרִי זֶה
- 7 סֶפֶק, אִם זֶה שֶׁצּוֹחַ הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ וְעֵדִין לֹא
- 8 יֵצֵאוּ מִרְשוּת רֹאשׁוֹן, אוֹ זֶה שֶׁצּוֹחַ אַחֵר שֶׁשֵּׁתֵק חֹזֵר בּוֹ.
- 9 לְפִיכָף אֵין אוֹכְלִין בְּתֵרוֹמָהּ, בֵּין שֶׁהָיָה רַבּוֹ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵל
- 10 וְהִרְאִשׁוֹן כֶּהֱנָה בֵּין שֶׁהָיָה רַבּוֹ רֹאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְהַשְׁנִי כֶּהֱנָה.
- 11 ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר בְּהֵמָה מִכֶּהֱנָה - מֵאֲכִילָה תְּרוֹמָהּ; וְכֵהֱנָה
- 12 שֶׁשָּׂכַר בְּהֵמָת יִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּמִזְוֹנוּתֶיהָ
- 13 - לֹא יֵאֲכִילָנָה תְּרוֹמָהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה קִנְיָן כִּסְפוֹ.
- 14 ח. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פְּרָה מִכֶּהֱנָה לְפִטְמָה וְלֵהִיּוֹת הַשֶּׁבַח
- 15 בִּינְיָן - לֹא יֵאֲכִילָנָה בְּתֵרוֹמָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לִכֶּהֱנָה
- 16 חֶלֶק בְּשִׁבְחָהּ. אֲבָל כֶּהֱנָה שֶׁשָּׂם פְּרָה מִיִּשְׂרָאֵל לְפִטְמָהּ,
- 17 אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֶלֶק בְּשִׁבְחָהּ, הוֹאִיל וְגוֹפָה
- 18 לִכֶּהֱנָה, שֶׁהָרִי שָׂמָה עַל עֲצָמוֹ - הָרִי זֶה מֵאֲכִילָה תְּרוֹמָהּ.
- 19 ט. פְּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּלְדָה בְּכוֹר - מֵאֲכִילוֹ תְּרוֹמָהּ,
- 20 שֶׁהַבְּכוֹר לִכְהֻנָּה. וְאוֹצֵר אֲדָם כִּרְשִׁינִי תְּרוֹמָהּ לְתוֹךְ
- 21 שׁוֹכְכּוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִבֹּאוּ הַיּוֹנִים שְׁלוֹ וְיֵאֲכִלוּ
- 22 אוֹתָן.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

פרק עשירי

- א. זֶר שֶׁאֲכַל תְּרוֹמָה² בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֻמְשִׁי³. אִף
- עַל פִּי שִׁיּוּדַע שֶׁהָיָה תְּרוֹמָה וְשֶׁהוּא מְזַהֵר עָלֶיהָ, אֲבָל לֹא
- יָדַע אִם חֵיב עָלֶיהָ מִיתָה⁴ אִם לֹא - הָרִי זֶה שֶׁגָּגָה וּמְשַׁלֵּם
- קֶרֶן וְחֻמְשׁ.
- ב. אֶחָד הָאוֹכֵל דָּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לֵאכֹל⁵, וְאֶחָד הַשּׁוֹתֵה⁶ דָּבָר
- שֶׁדִּרְכוֹ לְשׁוֹת, וְאֶחָד הַסֹּף דָּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לְסוֹף; שְׁנֵאֲמַר:
- וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל - לְרִבּוֹת אֶת הַסֹּף.
- וְאֶחָד הָאוֹכֵל תְּרוֹמָה טְהוֹרָה אוֹ טְמֵאָה⁷ בְּשִׁגְגָה -
- מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֻמְשׁ. וְאֵינוֹ חֵיב בְּחֻמְשׁ עַד שֶׁיֵּאֲכַל כּוֹזֵית⁸;
- שְׁנֵאֲמַר: כִּי יֵאֲכַל קִדְשׁ בְּשִׁגְגָה, וְאֵין אֲכִילָה פְּחוּתָה
- מְכֻזֵּית. וְכִשֵּׁם שֶׁאֲכִילַת תְּרוֹמָה בְּכֻזֵּית, כֶּף שִׁתִּיָּה
- בְּכֻזֵּית⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר זר שאכל תרומה בשגגה וכמה יאכל ויהיה חייב. אם אכל וחזר ואכל אם מצטרף. ותרומה ותרומת מעשר אם מצטרפות. האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג או במזיד, טהורה או טמאה. המאכיל לפועלים או לאורחים או לבניו הקטנים, והמשלם את הקרן ולא את החומש. האשה שהייתה אוכלת תרומה ואמרו לה מת בעלך. שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלה תרומה לאחת מהן. האוכל חומש בשגגה. ובת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נישאת לכהן. האוכל תרומה ממה משלם. ואם גזל תרומה או גנבה ולא אכלה. (2) תרומות פרק ו משנה א. שנאמר: "ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו". [וקודש זה אינו קדשי המקדש (=הקרבנות), אלא קדשי הגבול (=תרומה), שהרי כל הפרשה כולה מדברת שם בתרומה, שנאמר: "ובא השמש וטהר", והיינו תרומה הנאכלת אחר הערב שמש. ובספרא למדו זאת בגזירה שווה "קודש - קודש", נאמר להלן "בערתי הקודש מן הבית" - "מה קודש האמור להלן בקדשי הגבול (=מעשר שני) הכתוב מדבר (ולא בקדשי המקדש), אף קודש האמור כאן, בקדשי הגבול (=תרומה) הכתוב מדבר"]. (3) מלבד (=מחורין), כלומר, אם אכל שווה ארבעה משלם שווה חמישה, מפירות חולין מתוקנים. [ואינו משלם אלא דמי תרומה, שהם פחותים מדמי חולין, שאם אכל סאה של תרומה, אינו משלם סאה שלימה של חולין, אלא פחות מזה, לפי ערך השיווי. (4) בידי שמים. וכרבי יוחנן ששגגת כרת הרי היא שגגה לחייבו קרבן. וכרבא ששגגת מיתה בידי שמים, מחייבתו חומש, כשם ששגגת כרת, מחייבתו קרבן. (5) שאז נקראת אכילה, ובאין דרכו לא חשוב אכילה. [ומקור דבריו בתוספתא תרומות תחילת פרק ז: "הסך יין של תרומה שוגג משלם את הקרן ואינו משלם את החומש", לפי שייך אין דרכו לסיכה. (6) ששתייה בכלל אכילה. (7) [ומפשטות הלשון נראה, שכשם שבתרומה טהורה משלם דמים שלמים, כמו כן בתרומה טמאה משלם דמים שלמים, ולא דמי עצים בלבד, ורק להלן בהלכה ה גבי מזיד כתב, שאינו משלם אלא דמי עצים, מפני שאינה ראוייה אלא להסקה - לפי שבמזיד אין התשלומין תרומה, אבל בשוגג שהתשלומים תרומה, אם ישלם כשיווי דמי עצים בלבד, כשאחר כך ייעשו תרומה, לא ישוו אפילו דמי עצים של התרומה, צריך הוא לשלם מן החולין כשיווי כזה, שלאחר התשלומין כשייעשו תרומה, יהיו שווים לדמי עצים של התרומה. ומסתבר שהוא הדין למשלם חולין טהורים, שכשם שתשלומין של תרומה טהורה נעשים כמותה (=תרומה טהורה), כמו כן תשלומי תרומה טמאה, ואף אם משלם חולין טהורים, הם נעשים תרומה טמאה. אולם בהלכה הקודמת כתבנו בדעת רבינו לעניין אוכל תרומה טהורה בשוגג, שאינו משלם אלא בשיווי של התרומה, ואף שאחרי שיעשו תרומה יהיו שווים פחות, וצריך עיון]. (8) ואין צריך שיהא בו שווה פרוטה. (9) ואף על פי שלעניין נזיר כתב רבינו "נזיר שאכל כזית ענבים וכו' ושתה רביעית יין וכו' הרי זה לוקה", הרי ששתייה ברביעית ולא בכזית - אין זה אלא כנזיר שנאמר בו במפורש: "חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה", אבל בתרומה שלא נאמרה בה שתייה במפורש, אלא היא בכלל אכילה - שיעורה כאכילה. וכיצד משער משקין בכזית? -

- 1 ג. אכל וחרור ואכל, שתה וחרור ושתה, אם יש מתחלת
 - 2 אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת
 - 3 פרס¹⁰, ומתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה
 - 4 כדי שתיה רביעית¹¹ - הרי אלו מצטרפין לכזית.
 - 5 ד. התרומה¹² ותרומת מעשר, בין של דמאי בין של
 - 6 ודאי, והחלה והבכורים - בלן מצטרפין לכזית לחיב
 - 7 עליהן מיתה¹³ וחמש, שכלן נקראו תרומה¹⁴. ומן הדין
 - 8 היה שאין חיבין חמש על תרומת מעשר של דמאי,
 - 9 שאין חיבין על מעשר [שני] שלו, כמו שיתבאר; ואכל
 - 10 אפרו חכמים: אם לא יתחייב עליה¹⁵ חמש - יוללו
 - 11 בה¹⁶.
 - 12 ה. אכל תרומה כמזיד ונהתרו בו - לוקה ואינו משלם;
 - 13 לא התרו בו: אם היתה טהורה - משלם הקרן ואינו
 - 14 משלם את החמש¹⁷; ואם היתה טמאה - משלם דמי
 - 15 עצים¹⁸, מפני שאינה ראויה אלא להסקה. לפיכך, אם
 - 16 אכל תרומת תותים ורמונים¹⁹ וכיוצא בהם²⁰ שנטמאו
 - 17 - פטור מן התשלומין, שהרי אינם ראויין להסקה.
 - 18 ו. האוכל תרומת חמץ בפסח, בין בידון בין בשגגה²¹,
- 19 בין טמאה בין טהורה - פטור מן התשלומין. אפלו
 - 20 הפרישה מצה והחמיצה²² - פטור. ואפלו דמי עצים
 - 21 אינו משלם, שהרי אינה ראויה להסקה; מפני שהיא
 - 22 אסורה בהנאה, אין לה דמים.
 - 23 ז. אכל השוגג שאכל תרומה ביום הכפורים²³ או
 - 24 שאכל תרומה נקורה²⁴, והשתה יין תרומה שנתגלה²⁵,
 - 25 והסך יין ושמן כאחד²⁶, או ששתה שמן וחמץ²⁷ כאחד,
 - 26 או שפסס²⁸ את החטים²⁹ או גמע את החמץ³⁰ - הרי זה
 - 27 משלם קרן וחמש.
 - 28 ח. היה שבע³¹ וקץ במזונו והוסיף על שבעו באכילת
 - 29 תרומה - אינו משלם את החמש; שנאמר: כי יאכל -
 - 30 לא שזיק את עצמו³². וכן הפוסק את השעורים - פטור
 - 31 מן החמש, מפני שהזיק עצמו.
 - 32 ט. זר שבלע³³ שפין של תרומה והקיאן, ובא אחר
 - 33 ואכלן גם הוא בשגגה - הראשון משלם קרן וחמש³⁴,
 - 34 והשני משלם דמי עצים לראשון³⁵.
 - 35 י. המאכיל הפועלים³⁶ ואת האורחים³⁷ תרומה - הם
 - 36 משלמין קרן וחמש³⁸, מפני שהן כשוגגין, והוא משלם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מביא כוס מלא יין ומביא זית ונותן לתוכו ושופע (=נשפך ממנו), אם שתה כיוצא בו חייב. (10) פרס הוא חצי, והכוונה לחצי כיכר של שש ביצים, דהיינו שלוש ביצים. (11) ומה שאמרו בכריתות יג. שאף בשתייה בעינן בכדי אכילת פרס, וכן פסק רבינו בפרק ח מהלכות אבות הטומאות הלכה יא - אין הדברים אמורים אלא בשתייה ששיעורה ברביעית, אבל שתייה ששיעורה בפחות מזה, מצטרפת בכדי שתיית רביעית. (12) תרומה גדולה. (13) פשוט הוא שאין זה מוסב על תרומת דמאי שאינה אלא מדרבנן, ואין בה מיתה. (14) בחלה נאמר: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", ובביכורים נאמר: "ותרומת ירך" וקבלו חז"ל שהכוונה לביכורים. (15) על התרומה. (16) ולא חששו אלא לתרומה בלבד, שוודא במיתה ולא למעשר שני, שוודאו אינו במיתה. (17) ש"לא חייב השם יתברך בחומש אלא למי שאכל בשגגה, והוא אמרו: "ואיש כי יאכל קודש בשגגה", אבל במזיד אין חייב חומש, כי עונו גדול מנשוא, ולא יתכפר בתשלומים". (18) תוספת תרומות. ונמפשות דברי התוספתא שם נראה, שהמדובר גם בשוגג, וכן כתב בתוספתא כפשוטה שם. ורבינו העתיק דין זה באוכל במזיד, אף על פי שבשניהם אינו משלם אלא דמי עצים בלבד, לפי שבשוגג צריך הוא לשלם לפי שוויה האמיתי אלא שהתשלומים ייעשו כתרומה טמאה, והיו אחר כך לדמי עצים, ואילו במזיד, שאין התשלומין נעשים תרומה, אינו משלם לכתחילה אלא דמי עצים בלבד. (19) שם הגירסא "תותים וענבים", שגם ענבים אינם ראויים לכלום, שהרי אסור לזלף ביין את הבית, גזירה שמא יבואו לשתותו. (20) שאר פירות, שאין המשקה שלהם ראוי להדלקה. (21) כרבי עקיבא שם, הסובר שכשהוא משלם, משלם הוא לפי דמים, כלומר, לפי שוויה של התורה. (22) ורוצה לומר: לא רק אם גזל תרומת חמץ בפסח מכהן ואכלה, אינו חייב לשלם, אלא אף אם הפרישה מצה והחמיצה אצלו, שגרם לה להפסד, אינו משלם כלום. (23) והיינו שהיה שוגג גם על התרומה וגם על יום הכיפורים, שאם התרו בו באחד מהם - הרי זה לוקה ואינו משלם. (24) שאסורה באכילה, שמא ניקרה הנחש. ואף על פי כן משלם, שכיוון שאכלה ולא הוזק, הוברר הדבר למפרע שלא ניקרה הנחש, והוא הדין ליינ מגולה שבסמוך. (25) שאסור בשתייה, שמא שתה ממנו נחש. (26) [בתוספתא שם לפי כתב-יד עהרפורט "הסך יין וחומץ משלם קרן וחומש" ונראה שרבינו גרס שם "הסך יין ושמן כאחד משלם קרן וחומש", שהרי מפורש בתוספתא שם סוף פרק ט, ש"ין וחומץ אין דרכם בסיכה". (27) שאף על פי שהשתה שמן לבד אינו חייב חומש - אם שתהו ביחד עם חומץ - דרכו בכך. (28) שדרך אכילה הוא, שהרי מברכים עליהם בורא פרי האדמה. (29) כשהן בלתי מבושלות. וכל שהוא אוכלו שלא כדרך אכילתו הרי הוא "כוסס". (30) ירושלמי שם: "רבי אבהו בשם ר' יוחנן המגמע חומץ של תרומה לוקה". והוא הדין שמשלם קרן וחומש אם אכלו בשוגג. (31) ביומא פ: "אמר ר' ירמיה אמר ריש לקיש זר שאכל תרומה אכילה גסה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, כי יאכל, פרט למזיק". (32) וברש"י שם פירש: "פרט למזיק את התרומה". (33) בלא כסיסה. שאם כססם ובלעם וחרור והקיאם, אינם ראויים אפילו להסקה, ואין השני חייב כלום. (34) שאף בליעה היא דרך אכילה. (35) שכיוון שבלעה הראשון, נתחללה, והרי זה ככהן שסך תרומה, שכן בתו ישראל מתעגל עליה. ואינו משלם אלא כמזיק ממון חברו. (36) שפסק עמהם להאכילם חולין. (37) שנתחייב לתת להם סעודה של חולין. (38) ולא המאכיל.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 להם דמי סעדת³⁹; שדמי החלין יתרין מדמי תרומה
- 2 שאכלו⁴⁰, שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו⁴¹.
- 3 יא. המאכיל⁴² את בניו הקטנים⁴³ ואת עבדיו⁴⁴ בין
- 4 גדולים בין קטנים, והאוכל תרומת חוצה לארץ⁴⁵,
- 5 והאוכל או השותה פחות מכזית⁴⁶, ונזיר ששגג⁴⁷ ושתה
- 6 יין של תרומה, והשותה שמן⁴⁸ והספ את היין – כל אלו
- 7 משלמים את הקרן ולא את החמש.
- 8 יב. בת כהן שהיתה נשואה לישראל⁴⁹ או שנפסלה⁵⁰
- 9 ואחר כך אכלה תרומה – משלמת את הקרן ולא את
- 10 החמש. האשה⁵¹ שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה:
- 11 מת בעליך או גרשך⁵²; וכן העבד⁵³ שהיה אוכל ואמרו
- 12 לו: מת רבך והיית יורש שאינו מאכיל⁵⁴, או שמכרך
- 13 לישראל או נתנך לו, או שחררך⁵⁵; וכן כהן שהיה אוכל
- 14 ונודע לו שהוא כן גרושה⁵⁶ או כן חלוצה – הרי אלו
- 15 משלמין הקרן בלבד⁵⁷. ואם היתה תרומת חמץ והיה
- 16 ערב הפסח – הרי אלו פטורין מלשלם⁵⁸; מפני שזמנה
- 17 כהול⁵⁹, נחפזו לאכל ולא בדקו. וכלן שהיתה להן

- 18 תרומה בתוך פיהן כשידעו שהן אסורין לאכל – הרי
- 19 אלו יפלטו⁶⁰.
- 20 יג. היה אוכל ואמרו לו: נטמאת או נטמאת התרומה,
- 21 טמא הייתה⁶¹ או טמאה היתה התרומה; או נודע שהוא
- 22 טבל, או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או מעשר שני
- 23 והקדש שלא נפדו; או שטעם טעם פשפש⁶² לתוך פיו⁶³ –
- 24 הרי אלו יפלטו⁶⁴.
- 25 יד. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין,
- 26 ונפלה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו נפלה
- 27 – הריני אומר: לתוך של תרומה נפלה⁶⁵. אין ידוע אי
- 28 זו היא של תרומה, אכל זר אחת מהן – הרי זה פטור
- 29 מן התשלומין⁶⁶, שהמוציא מחברו עליו הראיה,
- 30 והשניה נוהג בה בתרומה. אכל אחר את השניה – אף
- 31 הוא פטור. אכל אחד את שתיהן – משלם כקטנה
- 32 שבשתיהן⁶⁷; אם מזיד – קרן, ואם שוגג – קרן וחמש.
- 33 טו. האוכל את החמש בשגגה – הרי זה מוסף עליו
- 34 חמש⁶⁸, שהחמש כקרן⁶⁹ לכל דבר. וכן מוסף חמש על

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(39) כלומר, מעות כשיווי סעודה של חולין, כמו שנתחייב להם. (40) שהם שילמו פירות חולין כפי השווי של התרומה בלבד, כלומר: אם אכלו סאה תרומה, לא שלמו סאה שלמה של חולין, אלא פחות מזה, לפי ערך השיווי של התרומה. ואילו הוא, מחזיר להם דמי סאה של חולין. והיינו כתנא קמא במשנה שם ולא כרבי מאיר שאמר שהוא משלם את הקרן בדמי תרומה לכהן, והם משלמים את החומש. (41) כלומר: "נפשו של אדם קצה באכילת איסור אף על פי שאינו יודע בדבר, שליכו נוקפו, ואינה נחשבת לו אכילה". (42) זר. (43) שאינם בני חיוב. (44) הכנענים, שכל מה שקנו – קנה רבם, ואין להם מה לשלם. (45) שאינה אלא מדרבנן. (46) במשנה שם נזכרה רק "אכילה" ורבינו כתב גם שתייה, שאף היא בכזית. (47) והטעם הוא, שכיוון שחזן מאיסור תרומה אסור עליו היין מצד שהוא נזיר – שתיית איסור אינה שתייה לעניין זה. ואף על פי שהאוכל בשוגג תרומה ביום הכיפורים, משלם קרן וחומש – אין זה אלא ביום הכיפורים שאינו אלא "איסור גברא", אבל נזיר הוא "איסור חפצא". [אבל עדיין לא מיושב מה בין נזיר ששתה יין להאוכל תרומה הקדש, שאף היא אסורה מטעם הקדש חזן מאיסור תרומה, ואף על פי כן חייבים עליה חומש]. (48) שמזיקו. (49) ואף על פי שנפסלה מלאכול בתרומה – אינה משלמת את החומש, הואיל ולא הייתה זרה מתחילתה. אבל הקרן משלמת כדין גזול חברו. (50) כגון שנבעלה לפסול לה. (51) בת ישראל הנשואה לכהן. (52) וכגון שאמרה לשלוחה קבל לי גיטי במקום פלוני, שאינה אסורה בתרומה עד שיגיע השליח לאותו מקום והיא לא ידעה שכבר הגיע השליח לאותו מקום. (53) עבד כנעני של כהן שאכל בתרומה. (54) כגון בן בתו שנישאת לישראל. (55) על ידי אחרים, שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. (56) הרי הוא חלל, ואסור לאכול בתרומה. (57) ולא חומש. האשה והעבד – לפי שאכלו מקודם, ואינם זרים בתחילה. וכן גרושה הואיל ואם עבד במקדש, עבודתו כשרה בדיעבד, אינו זר גם לעניין תרומה, שאף היא כעבודה, ולכך פטור מן החומש. וקרן חייב לשלם, כיוון שאינו ראוי לאכול תרומה. (58) אפילו קרן. (59) והרי זה אונס ופטור מלשלם אף קרן. (60) יוציאו מפיהם, מאחר שאסורים בה. ואין אנו חוששים להפסד. (61) ואכלת תחילה באיסור. (62) מין תולעים אדומים כצורת העדשים. (63) היינו בעת שאוכל התרומה הרגיש גם טעם פשפש בפיו. וזה מונע אותו מלאכול גם התרומה, מפני הטינוף והמאוס. (64) גם התרומה, אף על פי שמאבד אוכלי תרומה. (65) ותולין לקולא כדי להתיר שניהם. ואף על פי שאם היו שתי סאין, אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו, כתב רבינו שאין אנו אומרים "חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה", אלא בתרומה דרבנן. ואילו בתרומה של תורה לא הותר אלא אם רבו החולין על התרומה, באופן שמן התורה אין כאן איסור אפילו אם נפלה תרומה לתוך חולין, לפי שבטלה ברוב – כאן לא חילק רבינו בזה, ומשמע שאפילו בתרומה של תורה, ואפילו אם לא רבו החולין על התרומה, אנו תולין להקל, לפי שכאן, שלא נפלה אלא סאה אחת אנו מעמידים את החולין בחזקתם, אבל בשנפלו שתי סאים, שגם בחולין נפלה איזו סאה, כבר נתעברה חזקתם. (66) והיינו מן החומש, שהרי הקרן חייב לתת לכהן ממנה, ממה נפשך: אם השנייה היא התרומה, הרי היא לכהן, ואם הראשונה הייתה תרומה, והשנייה חולין, נותנה לכהן בתשלומין עבור התרומה. (67) שהמוציא מחברו עליו הראיה. (68) "וזה הוא ענין מה שאמר בו השם ית' בזולת זה המקום וחמישיתו יוסף עליו. ואמרו: מלמד שהוא מוסיף חומש על חומש". (69) דינו ודין התרומה שווה.

קבח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 חמש לעולם⁷⁰. כל המשלם קרן וחמש - הרי התשלומין
- 2 פתומה לכל דבר⁷¹, אלא שאם נזרעו - גדוליהן חליין⁷².
- 3 ואם רצה הכהן למחל - אינו מוחל⁷³. וכל המשלם את
- 4 הקרן בלבד - הרי התשלומין חליין, ואם רצה הכהן
- 5 למחל - מוחל.
- 6 טז. בת ישראל שאכלה תרומה⁷⁴ ואחר כך נשאת
- 7 לכהן⁷⁵: אם תרומה שלא זכה בה כהן⁷⁶ אכלה -
- 8 משלמת קרן וחמש לעצמה⁷⁷; ואם תרומה שזכה בה
- 9 כהן אכלה - משלמת קרן לבעלים⁷⁸, וחמש לעצמה.
- 10 שכל המשלם קרן וחמש⁷⁹ - משלם הקרן לבעלים,
- 11 והחמש לכל כהן שירצה.
- 12 יז. לא הספיקה לשלם⁸⁰ עד שנתגרשה - בין כך ובין כך⁸¹
- 13 אינה משלמת לעצמה, והרי היא כמי שלא נשאת לכהן
- 14 מעולם.
- 15 יח. כל האוכל תרומה, בין בשוגג בין במזיד⁸² - אינו
- 16 משלם אלא מן החליין המתקנים שהוציאו מהן תרומות
- 17 ומעשרות⁸³. ומשלמין מן הלגט ומן השכחה ומן הפאה
- 18 ומן ההפקרה⁸⁴, וממעשר ראשון שנשלה תרומתו⁸⁵, אף

- 19 על פי שעדין לא נטלה תרומה גדולה שיש בו אם
- 20 הקדים המעשר לתרומה⁸⁶. ומשלמין ממעשר שני
- 21 והקדש שנפדו, ואף על פי שנפדו שלא כהלכה⁸⁷, ומן
- 22 הקדש על הישן⁸⁸. אבל לא ממין על שאינו מינו;
- 23 שנאמר: ונתן לכהן את הקדש - פקדש שאכל.
- 24 יט. האוכל קשואין של ערב שביעית⁸⁹ - ימתין
- 25 לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהן; שאינו יכול
- 26 לשלם חובו מפרות שביעית, כמו שיתבאר במקומו.
- 27 כ. אכל תרומה טמאה - משלם חליין בין טמאין בין
- 28 טהורין⁹⁰. אבל תרומה טהורה - משלם חליין טהורין⁹¹.
- 29 ואם שלם חליין טמאין, בין בשוגג בין במזיד⁹² -
- 30 תשלומיו תשלומין⁹³, ויחזר וישלם מן הטהורין⁹⁴.
- 31 כא. אכל תרומת חברה⁹⁵ - משלם לו. אבל תרומת עם
- 32 הארץ - משלם לחבר, ונוטל דמיה ממנו ונותן לעם
- 33 הארץ⁹⁶ שאכל תרומתו; שאין מוסרין טהרות⁹⁷ לעם
- 34 הארץ.
- 35 כב. גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה, ואחר כך מת
- 36 אבי אמו - אינו משלם לעצמו⁹⁸, אלא לזרש אחר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(70) שהתורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת. (71) שאף על פי שהם חולין מתוקנים, הם נעשים תרומה. (72) ירושלמי שם: "אמר ר' זירא בשם ר' חנינא: תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר אלא שגידוליהן חולין". שאף על פי שגזרו חכמים על גידולי תרומה ואסרום לזרים - לא גזרו כן על תשלומי תרומה. (73) שאינו ממון אלא כפרה, שהרי אפילו אוכל תרומת עצמו, שלא גזל כלום, משלם כפרה לעצמו וחומש לכהן. והא ראייה: שהחולין של התשלומים נעשים תרומה. (74) שהפרישה משל עצמה. (75) והרי היא מותרת באכילת תרומה. (76) שלא נתנה עוד לכהן. (77) לאכלם בתורת תרומה. שאילו הייתה התרומה בעין לא הייתה מחוייבת עתה ליתן לכהן, שהרי נעשתה כהנת בנישואיה. (78) לכהן שזכה בה. (79) כלומר, באכילת תרומה, וכן הוא במשנה שם: "מפני שאמרו האוכל תרומה בשוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל מי שירצה". (80) כלומר, לא הפרישה עוד את התשלומין, שאילו הפרישה בעודה תחת בעלה הרי הן כבר שלה. (81) בין שזכה בה הכהן ובין שלא זכה בה הכהן. (82) [בפרק ז שם משנה א אמרו, שהאוכל במזיד תשלומיו חולין, ומתוך זה למד רבינו שהתשלומים הם פירות הראויים להיות קודש, ולא מעות, שאם משלם מעות מה שייד לומר "התשלומין חולין" ואיזה חידוש הוא, והיה לו לתנא לומר "התשלומין מעות"]. (83) שנאמר: "ונתן לכהן את הקודש" - "דבר הראוי להיות קודש", כלומר, דבר הראוי להיות אחר כך קודש, ולא שיש בו עכשיו קודש. והוא הדין לחומש, שנלמד מן הפסוק "ויסוף חמישיתו עליו" - עליו, שהוא כמו הקרן. (84) שכולם פטורים מתרומה ומעשר, והרי הם כחולין מתוקנים. (85) תרומת מעשר. (86) כלומר, שהקדימו בשיבולים שהוא פטור מתרומה גדולה. אבל לא ניטלה תרומה כלל אין משלמין, שאינו מתוקן. (87) היינו: שנתן את הקרן ולא נתן את החומש, שבדיעבד הוא פדוי. אבל רבינו בפירוש המשניות שם כתב: מעשר שני שנפדה על ידי אסימון וההקדש שנפדה על הקרקע. וצריך עיון שהרי באופנים אלו אינם פדויים אפילו בדיעבד. (88) חדש של שנה זו וישן של השנה שעברה. (89) ואכלם בשביעית, שאז אינם מצויים קישואים של שישית. (90) [לפי מה שכתבנו למעלה בהלכה ב, שבאוכל תרומה טמאה בשוגג, אף חולין טהורים נעשים תרומה טמאה, מוסברים הרברים היטב מה שמשלם בין חולין טהורים ובין חולין טמאים, שהרי שניהם יהיו תרומה טמאה]. (91) כמו התרומה שאכל. (92) ולדעת ריב"ן הכוונה לשוגג ומזיד בעת האכילה, ולפיכך שאלו שם על רבי מאיר שאמר: "במזיד אין תשלומיו תשלומין" - "תבוא עליו ברכה, שאכל ממנו תרומה שאינה ראוייה לו בימי טומאתו, ומשלם לו חולין טמאים שהם ראויים לו בימי טומאתו", שלדעת המפרשים שהמדובר באכילת שוגג, אלא שהיה מזיד בעת ששילם, קשה מאוד הלא התשלומין הם תרומה, ואם כן אינם ראויים עוד בימי טומאתו, אבל אם נפרש שהמדובר במזיד בעת האכילה, לא קשה כלל, שהרי במזיד אין תשלומיו תרומה. (93) ומשמע שבשוגג והם נעשים תרומה טמאה. (94) להשלים הפסדו של כהן. (95) כהן חבר. (96) לפייסו. (97) [אף על פי שכתבנו למעלה, שהאוכל תרומה טמאה בשוגג ומשלם חולין טהורים, הם נעשים תרומה טמאה, ואם כן גם כאן כשמשלם עבור תרומת עם הארץ, שהיא תרומה טמאה, התשלומין כמותה, והרי תרומה טמאה מוסרים לעם הארץ? - ייתכן כי חששו שמא לא הייתה התרומה טמאה ביד עם הארץ, ואם כן התשלומין הם תרומה טהורה, ועכשיו ייטמאו בידו]. (98) כרבי יוחנן שם, שצריך להוציא הגזילה מתחת ידו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכט

מתוך מהדורת וגשל

כז. הגזול תרומה ואכלה¹¹⁵ - משלם קרן וחמש אַחד, 23
שהחמש שחיב בו משום תרומה יצא בו ידי גזול¹¹⁶; 24
שנאמר: ונתן לכהן את הקדש - אינו חיב אלא בחמש 25
של קדש בלבד¹¹⁷. גזלה והאכילה לאחר¹¹⁸ - האוכל 26
משלם קרן וחמש. כל מקום שאמרנו משלם קרן וחמש, 27
אם אכל שנה ארבעה - משלם שנה חמשה¹¹⁹ ממין 28
שאכל¹²⁰. וכל מקום שאמרנו משלם קרן ושני חמשי, 29
אכל שנה ארבעה - משלם ששה. וכל מקום שאמרנו 30
משלם שני קרנין וחמש אַחד, אכל שנה ארבעה - 31
משלם דמי תשעה¹²¹. ולעולם¹²² אינו משלם אלא לפי 32
דמים שהיתה שנה בשעת אכילה¹²³, בין שהזלה 33
בשעת תשלומין בין שהוקרה. 34

פרק אחד עשר

א. התרומה נתנת² לאכילה ולשתיה ולסיכה³; שהסיכה 36
היא כשתיה⁴, שנאמר: ותבא כמים בקרבך וכשמן 37
בעצמותי, והשתיה בכלל אכילה⁶. לאכל דבר שדרכו 38
לאכל, ולשתות דבר שדרכו לשתות, ולסוף דבר 39
שדרכו לסוף. לא יסוף יין וחמץ⁸; אבל סף הוא את 40
השמן הטהור, ומדליק את הטמא⁹. וזהו הנקרא שמן 41
שרפה¹⁰ בכל מקום. 42
ב. תמרים של תרומה - מתיר לחבצץ¹¹ ולקבצץ כעגול 43

משאר השבט. וכן אם נפלה לו תרומה מאבי אמו 1
ואכלה, ובעל חוב שגבה תרומה בחובו והאשה 2
בכתבתה ואכלה - משלמין קרן וחמש לכהן חב, 3
והחבר⁹⁹ נתן להם דמים¹⁰⁰ שהיו מוכרין בה¹⁰¹ אותה 4
התרומה כמו שאכלו. 5
כג. הגזב תרומה ולא אכלה - משלם תשלומי כפל 6
לבעלים¹⁰². ויש לו לשלם מדמי תרומה¹⁰³. וגובה ואכלה 7
- משלם שני קרנין וחמש; קרן וחמש - מן החליץ¹⁰⁴, 8
וקרן¹⁰⁵ - אפלו מדמי תרומה¹⁰⁶. 9
כד. היתה התרומה הקדש לבדק הבית¹⁰⁷ וגובה ואכלה 10
- אינו משלם תשלומי כפל; שאין תשלומי כפל 11
בהקדש¹⁰⁸, כמו שיתבאר במקומו. אבל משלם קרן 12
ושני חמשים¹⁰⁹: חמש משום אכל תרומה, וחמש משום 13
שנהגה מן ההקדש¹¹⁰. ולמי משלם? אם היה בה כזית 14
ואין בה שנה פרוטה - משלם לכהנים¹¹¹; ואם יש בה 15
שנה פרוטה, בין שיש בה כזית¹¹² בין שאין בה כזית¹¹³ 16
- משלם להקדש. 17
כה. ומפני מה חל אסור הקדש על אסור התרומה¹¹⁴? 18
מפני שהתרומה אסורה לזר ומתרת לכהן, הקדישה - 19
נאסרה על הכהן, לפיכך נוסף בה אסור אף על ישראל, 20
על דרך שבארנו בהלכות ביאות אסורות ואסורי 21
מאכלות. 22

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(99 הכהן. 100) דמי הקרן. (101) שהיורש את התרומה רשאי למכור את התרומה, וכן הבעל-חוב והאשה שגבו בחובם, הואיל וממונם הוא. והיינו משום שבהיתר באה לידם, אבל בגזל תרומה מאבי אמו כהן לא אמרו כן, מפני שבאיסור באה לידו. (102) ואין התרומה דומה להקדש שאין לו בעלים, ולפיכך אין בו תשלומי כפל. (103) כלומר, משלם מעות בשווי התרומה ואינו צריך לשלם פירות הראויים להיות קודש. ואין כאן חידוש שמשלם רק בשווי התרומה, שזה נוהג גם באוכל תרומה, אלא עיקר החידוש הוא שמשלם מעות ולא פירות. (104) מה שהוא חייב בה אפילו לא הייתה גנובה, ולפיכך אינו משלם תרומה אלא חולין. (105) כפל. (106) מעות בשווי התרומה. (107) שהפרישה כהן שהיא ברשותו לבדק הבית. (108) "כאמר השם יתברך: ישלם שניים לרעהו, לרעהו ולא להקדש". (109) כלומר, ייתכן שיהא כן, אם יש בו גם כזית וגם שווה פרוטה. (110) "כי העיקר אצלנו הנהגה מן ההקדש בשווה פרוטה מעל, ומשלם מה שהפסיד מן ההקדש בשעה שנהגה ממנו, בתוספת חומש. (111) חומש משום אכילת תרומה, שבתרומה אין צורך בפרוטה, אבל משום שנהגה מן ההקדש אין כאן, משום שאין בו שווה פרוטה. (112) ומשלם שני חומשים, אחד משום אכילת תרומה ואחד משום הנאת הקדש. (113) ומשלם חומש אחד משום הנאת הקדש לבד. (114) הרי אין איסור חל על איסור. (115) והיינו כשגזל תרומה ונשבע ואחר כך הודה, שחיב לשלם חומש. (116) יוצא בו משום חומש בשביל הגזל. (117) של תרומה ולא דבר אחר. (118) והאחר היה שוגג. (119) היינו חומש מלבר. (120) שכשם שאין משלמין את הקרן ממין אחר, כן אינו משלם את החומש ממין אחר. (121) שהחומש אינו משתלם אלא מקרן אחד. (122) אפילו אם אכל תרומה בשוגג. (123) הואיל ובשוגג אכל את התרומה, אינו גזול משעה שלקח את התרומה, אלא משעת אכילה הוא כגזול, וכל הגזולים משלמים כשעת הגזילה. (1) יבאר שהתרומה ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה. מהו שמן שריפה. ואם משנים פירות התרומה מברייתן. אם מבשלין יין של תרומה והאוכל כזית תרומה אפילו פירות אם צריך נטילה. ודין קטן פחות משבעה אם חשוב ערל. כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה אם חופפת הישראלית אחריה. ודין עוקצי תאנים של תרומה וגרעיני אתרוג או זיתים והסובין וכיוצא אם מותר לזרים. אם מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות. גידולי תרומה או גידולי גידולין. והזורע תרומה מה דינו. (2) שביעית פ"ח משנה ב (ותוספתא תרומות פרק ט, הוצאת ליברמן עמ' 851 54). (3) בלבד, אבל להדלקה אסור בתרומה טהורה (משנה בשביעית שם). (4) משנה בשבת פו. (5) שם נוסף: "אע"פ שאין ראה לדבר, זכר לדבר". (6) יומא עו. (7) ראה הערה א. אבל דבר שאין דרכו לאכול אסור, שאין זו אכילה. וראה בפ"ה מהלכות שמיטה, הלכה ג. (8) שאין דרכם בסיכה (תוספתא שם). (9) אבל לא הטהור, כמו שביארנו למעלה. ולהדליק בטמא שמותר, למדו בשבת כה. מן הפסוק "ואני נתתי לך" - "שלך תהא, להסיקה תחת תבשילך". (10) תרומות פ"א משנה י, ושבת כד: ועוד. (11) להדקם ולהקשותם כמו חביצי גבינה.

קל שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הַדְּבָלָה¹², וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת מֵהֶם שְׂכָר¹³. וְכֵן אֵין עוֹשִׂין
- 2 תְּמָרִים דְּבִש¹⁴, וְלֹא תְּפוּחִים יֵין, וְלֹא פְּרוֹת הַסְּתוּ¹⁵
- 3 חֶמֶץ. וְכֵן שָׁאֵר כָּל הַפְּרוֹת אֵין מְשִׁינִין אוֹתָן מִבְּרִיתָן
- 4 בַּתְּרוּמָה, חוּץ מִזֵּיתִים וְעֵנָבִים בְּלִבְד¹⁶. עֵבֶר וְעֵשָׂה
- 5 הָאֵכֶל מִשְׁקָה - הָרִי זֶה שׁוֹתֶהוּ¹⁷. וְזָרָה¹⁸ שְׂאֵכֶל דְּבִש
- 6 תְּמָרִים וְיֵין תְּפוּחִים וְכִיּוֹצָא בָּהֶן בְּשִׁגְגָה - אֵינוּ חֵיב
- 7 לְשֵׁלֶם¹⁹. וְאִם אָכַל בְּמִזֵּיד - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּף מִרְדּוּת²⁰.
- 8 ג. אֵין נוֹתְנִין דְּבָלָה²¹ וְגִרְגֻּרוֹת לַתּוֹף הַמּוֹרֶקֶס²², מִפְּנֵי
- 9 שֶׁהוּא מְאָבָדֵן²³; אֲבָל נוֹתְנִין אֶת הַיֵּין לַתּוֹף הַמּוֹרֶקֶס²⁴.
- 10 וְאֵין מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹצִיאוֹ מִכָּלִל
- 11 מֵאֲכָלוֹת וְעוֹשֶׂהוּ שֶׁמֶן מִשְׁחָה²⁶; אֲבָל מְעַרְבִין יֵין וְדִבֵּשׁ
- 12 וּפְלִפְלִין²⁷ וְכִיּוֹצָא בָּאֵלוֹ לְאֶכְלָן.
- 13 ד. אֵין מְבַשְּׁלִין²⁸ יֵין שֶׁל תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲטוּ²⁹.
- 14 אֵין כּוֹבֵשִׁין בְּצִלִּים³⁰ שֶׁל תְּרוּמָה בַּחֶמֶץ שֶׁל תְּרוּמָה,
- 15 מִפְּנֵי שֶׁמֶפְסִיד הַחֶמֶץ³¹. אֵין מְעַרְבִין תְּבוּאָה³² בְּקִטְנִית.
- 16 וְכָל דְּבָר שִׁיתְּפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה כְּשֶׁכּוֹבְרִין³³ אוֹתוֹ -
- 17 מְעַרְבִין³⁴. וּמִשְׁחָרְבָה יְהוּדָה³⁵ הַתְּחִילוֹ לַעֲרֹב תְּבוּאָה
- 18 בַּתְּבוּאָה³⁶ וְקִטְנִית בְּקִטְנִית, אֲבָל לֹא תְּבוּאָה בְּקִטְנִית.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 12 שאינו משנה אותם מבריתם (ברכות לח.). (13) שאין משנים פירות תרומה מבריתן (שם). (14) תרומות פי"א משנה ג. שאסור להחזיר האוכל משקה (פירוש המשנה שם). (15) פירות החורף. (16) משנה שם. "למאמר השי"ת (במדבר יח, יב) "כל חלב יצהר, וכל חלב תירוש ודגן", ותירוש הוא היין, ויצהר הוא השמן, וקראו הכתוב ראשית כמו שקרא הביכורים ראשית, וחייב אותה בתרומה, ולפיכך מותר להוציא מהם משקה" (פירוש המשנה שם). (17) שאסור להפסיד תרומה ולאבדה. (18) שם משנה ב. (19) לפי שאינם משקה אלא זיעה בעלמא (ברכות שם). והנה בתרומות שם: "ר' יהושע פוטר, ופירש רבינו שם "פטור מן החומש", ומשמע שקרן חייב לשלם, לא יהא אלא גזל, כמו שכתב הראב"ד. (20) אבל מלקות מן התורה אין כאן, לפי שאינו משקה אלא זיעה בעלמא, כנ"ל. (21) שם משנה א. (22) ציר דגים מלוחים (ר"ש שם). (23) שהדרך לסוחטן להוציא מימיהן ואחר-כך להשליכן (שם ע"פ התוספתא פ"ט). (24) למתק את המוריים ולהשביח טעמו. (25) כלומר, אין מרקחין שמן של תרומה בדברים שריחם טוב. (26) "שאלו הדברים משנים טעם השמן ומוציאים אותו מתכונתו ומחזירים אותו במדרגת השמנים שעושים הרופאים שאינם ראויים לאכילה" (פירוש המשנה שם). (27) זהו "ינימלין" שבמשנה שם, ובשבת קמ. קראוהו ופירשוהו כדברי רבינו, "אנומלין" (ובפירוש המשנה כתב רבינו, שהוא מעורב משמן יין ודבש ופלפלין". וראה בכסף-משנה שהביא נוסחת ספרים בדברי רבינו כאן: "אבל מערבין יין ושמן ודבש"). (28) כחכמים, במשנה שם. (29) כי היין כשנתבשל, חסר בבישולו (פירוש המשנה שם). ובר"ש שם בשם הירושלמי, מביא פירוש אחר מפני שממעיטו משותיו, שאין כל אדם שותה יין מבושל כיון חי, שמבושל חזק יותר. (30) תוספתא תרומות פ"ט (הוצאת ליברמן עמ' 551 41). (31) שהבצל פוגם את החומץ (רדב"ז). (32) תוספתא שם פ"י (שם עמ' 361 05). והיינו משום שהתבואה החשובה מתבטל בקטניות, שאינם חשובים כל כך (רדב"ז). (33) כששמים בכברה ומנפים אותו. (34) שיכול להפריד שני המינים, תוספתא שם. (35) והתבואה היתה מעט, ולא הקפידו באכילת תערובת. (36) היינו חטים בשעורים, וכיון שנהגו כן בחולין, מותר לעשות כך גם בתרומה (רדב"ז). [שכדרך שנהג בחולין, כך נוהג בתרומה, כמבואר בהלכה הסמוכה]. (37) בנפה. (38) תרומות פי"א משנה א. (39) הם הסובין הגסים. (40) שם. (41) תוספתא תרומות פ"י (שם עמ' 361 88). (42) כלומר, אין מחזקים, שדרך למשוך אותם בשמן בעודם חדשים כדי לחזקם (כסף-משנה). שלא ניתן שמן של תרומה אלא לסיכת גופו של כהן, ולא לסיכת כליו (רדב"ז). (43) תוספתא שם. שהמנעל והעור מושחים אותם בעודם חדשים לרככם ולפיתם (כסף-משנה). (44) מפני שהשמן נופל גם על המנעל והסנדל. (45) עור ששוכבים או יושבים עליו, ומושחים אותו בעורו חדש (כסף-משנה). (46) תוספתא שם. והיינו משום שכבר נתחללה התרומה, ונתבטלה קדושתה, כמבואר להלן בהלכה ח. (47) תוספתא שם, כחכמים ולא כר' שמעון. (48) על גבי טבלא של עור, בוודאי אסור. אבל על גבי טבלא של שיש, שאינה בולעת, ישנה סברא להתיר (וכן סובר ר' שמעון שם), ואף-על-פי-כן אסור, שאי-אפשר שלא יבוא קצת לידי הפסד (כסף-משנה). (49) שוודאי נשאר מעט בטבלא, האיל ואי-אפשר לקנח הכל בגופו (שם). (50) שבחולין אינם צריכים נטילת ידים, ואדרבה, "הנוטל ידיו לפירות - הרי זה מגסי הרוח" (שם, ופ"ו מהלכות ברכות הלכה ג). (51) חלה פ"א משנה ט, וחגיגה יח: (52) פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ח. (53) כן נראה מן המשנה בחלה פ"ד משנה ה (הובא בסמוך), שתורמת חו"ל נאכלת עם הזר, מכאן שתורמת א"י אסורה (רדב"ז). (54) משנה שם. (55) לפירות (כסף-משנה) [שהרי היא טמאה, ראה להלן פי"ב הלכה א]. (56) כלומר, בלי נטילת ידים, שהידיים האלו פוסלות את התרומה. תוספתא תרומות פרק י.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מִשְׁפָּשְׁפוּ בְּיָדֵם מִסָּבֹת⁵⁷. אָבֵל סָכִין אֶת הַקֶּטֶן⁵⁸
- 2 בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה בְּתוֹךְ שְׂבַעָה⁵⁹, שֶׁהַנּוֹלֵד כָּל שְׂבַעָה אֵינוֹ
- 3 חָשׁוּב עָרְלָם⁶⁰.
- 4 ח. סָף הוּא הַכֹּהֵן⁶¹ עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה וּמִבֵּיא בֶן
- 5 בְּתוֹ יִשְׂרָאֵל⁶² וּמַעְגִּילוֹ עַל גְּבוּיָו⁶³. וְאֵם סָף עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן
- 6 וְנִכְנָס לְמֶרְחֵץ⁶⁴ - מִתֵּר לָזֶר לְמִשְׁחָו⁶⁵ בְּמֶרְחֵץ אֵף עַל פִּי
- 7 שֶׁהוּא נֶסוּף מִמֶּנּוּ⁶⁶.
- 8 ט. כֹּהֵנֶת שֶׁחִפְפָה⁶⁷ רֹאשָׁהּ בְּתֵלֶתָן שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין
- 9 הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתְּרֵת לַחֵף אַחֲרֶיהָ⁶⁸. אָבֵל מַעְגֵּלֶת שְׂעָרָה
- 10 בְּשְׂעָרָה⁶⁹. וּמִפְּנֵי מָה הָתֵירוּ הַכֹּהֲנִים לַחֵף⁷⁰ שֶׁעָרַן בְּתֵלֶתָן
- 11 שֶׁל תְּרוּמָה? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם⁷¹.
- 12 י. עֲקָצִי תְּאֲנִים⁷² וְגִרְגֻרוֹת⁷³, וְהַפְּלִיסִים⁷⁴ וְהַחֲרוּבִין,
- 13 וּמַעֲזֵי אֲבִטִּיחַ⁷⁵ וְקִלְפֵי אֲבִטִּיחַ⁷⁶, וְאֶתְרוֹג וּמִלְּפָפוֹן⁷⁷, אֵף
- 14 עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֶכְלָם⁷⁸, וְקִנְיַת יֶרֶק⁷⁹ שֶׁמִּשְׁלִיכִין בְּעַלֵּי
- 15 בָּתִּים⁸⁰ - הָרִי אֵלוֹ אֲסוּרִים לָזֵרִים. אָבֵל קִנְיַת יֶרֶק

- 16 שֶׁמֶקְנָבִים הַגִּנְיָן⁸¹ - מִתְּרֵת לָזֵרִים. קִלְפֵי פוֹלִין⁸²
- 17 וְשֶׁמֶשְׁמִין: אִם יֵשׁ בָּהֶן אֶכָל - אֲסוּרִין; אִין בָּהֶן אֶכָל -
- 18 מִתְּרִין.
- 19 יא. גִּרְעִינִי אֶתְרוֹג - מִתְּרִים⁸³. גִּרְעִינִי זִיתִים וְתִמְרִים⁸⁴
- 20 וְחֲרוּבִין, אֵף עַל פִּי שֶׁלָּא כִּנְסָן הַכֹּהֵן⁸⁵ - הָרִי אֵלוֹ
- 21 אֲסוּרִין לָזֵרִים⁸⁶. וְשֶׁאֵר הַגִּרְעִינִין: בְּזֶמֶן שֶׁכִּנְסָן⁸⁷ יֵישׁ
- 22 בָּהֶן לְחִלּוּחִית⁸⁸ לְמַצֵּץ אוֹתָן - אֲסוּרִין לָזֶר; וְאֵם
- 23 הַשְּׁלִיכָן - מִתְּרוֹת⁸⁹.
- 24 יב. הַסִּבִּין שֶׁל חֲטִים⁹⁰ וְחֲדָשׁוֹת - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
- 25 רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם⁹¹; וְשֶׁל יִשְׁנוֹת - מִתְּרִין. וְעַד מִתִּי
- 26 נִקְרָאוּ חֲדָשׁוֹת? כָּל זֶמֶן שֶׁבָּנִי אָדָם רָגִילִין לְחַבֵּט בֵּין
- 27 הַגִּרְנוֹת⁹².
- 28 יג. הַנְּצוּלוֹת⁹³ וְהַקְּבִינִיּוֹת⁹⁴ שֶׁל תְּרוּמָה - אֲסוּרוֹת⁹⁵;
- 29 וְאֵם הַעֲלוֹ אֶבֶק - מִתְּרוֹת⁹⁶. שֶׁמֶרִים שֶׁל תְּרוּמָה⁹⁷ שֶׁנִּתְּן
- 30 עֲלֵיהֶם מִיָּם⁹⁸ - הִרְאִשׁוּן⁹⁹ וְהַשְּׁנִי אֲסוּר לָזֵרִים¹⁰⁰,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(57 כלומר, משפשו וסך, שכבר נתחללה בשעה שנפל על בשרו ובטלה קדושתה. (58 בעיא היא ביבמות עא. ולא נפשטה, אבל פשוטה היא בירושלמי שם פ"א הלכה א (הגרע"א). (59 לליתתו עד שלא נימול אף-על-פי שהוא ערל, וערל אסור בתרומה. (60 לענין איסור אכילת תרומה וקדשים, ירושלמי שם. (61 תוספתא שם. וכן הוא בבבלי כריתות ז. (62 הוא-הדין ישראל אחר, ונקט בן בתו משום שרגיל ומצוי אצלו (רש"י שם). (63 שנאמר בתרומה (ויקרא כב, ט): "ומתו בו כי יחללוהו", וזו כבר נתחללה ובטלה קדושתה (כריתות שם). (64 יתכן כי במרחץ עצמו אסור לסוך, משום בזיון, כמו שכתב רבינו לענין פירות שביעית, בפ"ה מהלכות שמיטה הלכה ו (משנה-למלך). (65 כתב הכסף-משנה: "ט"ס הוא, וצריך להגיה "למשמשו". ואם נפשך לקיים הגירסא, תפרש למשחו למדדו כלשון ארמי, והוא מה שנוהגים למשמש איברי האדם במרחץ ליישבם ולתקנם". (66 והיינו משום שכבר נתחללה התרומה כשסך עצמו, עיין רדב"ז. (67 תוספתא תרומות שם (הוצאת ליברמן עמ' 061 21). (68 מהתלתן הנשאר. (69 שהתלתן שבשער הכהנות, כבר נתחלל ובטלה קדושתו, כנ"ל. (70 הרי התרומה ניתנת רק לאכילה ולשתיה ולסיכה (למעלה הלכה א). (71 אלא על ידי הדחק, שאם לא היה מאכל אדם כלל, לא היה חייב בתרומה (כסף-משנה). והואיל ואינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, הותרו להשתמש בו לצרכים אחרים, כמו חפיפה ורחיצה הדומות לסיכה. וראה להלן פ"ב הלכה ז, ולמעלה פ"ב הלכה ח. (72 תרומות פ"א משנה ד. עוקץ הוא העץ הקטן הדבק בבדי האילן ובעיקר הפרי (פירוש המשנה שם). (73 תאנים יבשים. (74 מין ממיני התאנים (שם). (75 הזרע והרוטב שבתוכו (פירוש המשניות לעדיות, פ"ג משנה ג). ופסק כחכמים ולא כר' דוסא שם. (76 תוספתא תרומות פ"י (עמ' 061 5), כחכמים ולא כר' דוסא. (77 תוספתא שם. (78 שכיון שהם מובלעים באוכל, כלומר, דבוקים בו, הם חשובים כאוכל (רדב"ז בשם הירושלמי, ועיין 'תוספות יום-טוב'). (79 כחכמים, במשנה ותוספתא שם. וקניבת ירק היינו הקצוות שחוטכים ומשליכים מן הירק, כשמחטכים אותו לבשל (פירוש המשנה שם). (80 להלן בפ"א מהלכות מעשר הלכה יא, מבואר שאין הדברים אמורים אלא בהשליכום בבית, אבל אם השליכום לאשפה - מותרים לזרים. (81 שאינם מקנבים אלא העלים המעופשים ביותר, ונראה שכן גרס רבינו בירושלמי תרומות פ"א הלכה ד (כסף-משנה). (82 תוספתא תחלת פ"י. (83 שם. כי הם מרים ואינם ראויים לאכילה (רדב"ז). (84 תוספתא שם. (85 שאינו מכנס אותן, ואין דעתו עליהם. (86 כשיש עליהם קצת אוכל. (87 ודעתו עליהן, תרומות פ"א משנה ה. (88 ירושלמי שם. (89 שכיון שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, אין עליו דין תרומה מן התורה אלא מדרבנן, שמה ייחלף באוכל, וכיון שהשליכן, לא יבוא להחליף ולא גזרו עליו (משנה ראשונה). (90 תרומות שם. (91 לפי שהן לחות ואינן נטחנות היטב, ונשאר הרבה קמח מעורב בסובין (רע"ב). (92 כתנא-קמא, בירושלמי שם ובתוספתא שם. (93 תוספתא שם (עמ' 160 9) כנוסחת כ"י ווין. ופירוש נצולות, כמו שאמרו בבראשית רבה (פס"ז) על ויצל אלהים - מן הנצולות, ופירוש הערוך שהם החוסכים, כלומר, גרועים ודקים (כסף-משנה). [וראה בפ"ב דאהלות משנה א: "וכזית נצל". ופירש רבינו, "שהוא הבשר שנימוח ונעשה ליחה סרוחה כאשר התחיל הבשר להתעפש"]. (94 רקובים קצת. (95 עדיין שם תרומה עליהן. (96 שכבר נתקלקלו, ובטל שם תרומה מהן. (97 תוספתא שם (עמ' 163 42), וברייתא בבבלי בבא בתרא צז. (98 ושנה ושילש. (99 מים ראשונים שהכניסן והוציאן משם (רשב"ם שם). (100 המדובר כשמצא כדי מדתו ולא יותר, ואף-על-פי שבשמרים של טבל לא חייבו אלא אם נתן שלשה ומצא ארבעה (שם), ופ"ב מהלכות מעשר הלכה ז) - בשמרים של תרומה החמירו יותר, ועיין רשב"ם שם שכתב, שחומרא דרבנן היא, ועיין שם בתוספות ד"ה שמרים.

קלב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְהַשְׁלִישִׁי מִתְּרֵי¹⁰¹. וְאִם לֹא נָתַן¹⁰² עֲלֵיהֶם מִים, אֶלֶּא
- 2 מִסָּגֶן הַיֵּין מַעַל הַשְּׂמִירִים בְּלִבְדָּר¹⁰³ - אִף הַשְּׁלִישִׁי¹⁰⁴
- 3 אֲסוּר לְזָרִים¹⁰⁵.
- 4 יד. מִגֵּרָה¹⁰⁶ שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה - אֵין מַחֲבִיבִין
- 5 אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת וְאַחֵר כֶּף יִתֵּן
- 6 לְתוֹכָהּ חֲלִין, אֶלֶּא מִכְבֵּד כְּדָרְכָּיו¹⁰⁷ וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ
- 7 חֲלִין¹⁰⁸. וְכֵן חֲבִית¹⁰⁹ שֶׁל שֶׁמֶן תְּרוּמָה שֶׁנִּשְׁפָּכָה - אֵין
- 8 מַחֲבִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמִטְפָּח¹¹⁰, אֶלֶּא נֹהֵג בָּהּ
- 9 כְּדָרָךְ שְׂנוּהָג בְּחֲלִין¹¹¹.
- 10 טו. הַמַּעֲרָה כֹּד שֶׁל שֶׁמֶן¹¹² תְּרוּמָה - הֵרִי זֶה מַעֲרָה עַד
- 11 שִׁיפְסָק הַעֲמוּד וַיִּתְחַלֵּל הַשֶּׁמֶן לְנִטָּף מֵעֵט מֵעֵט, וְכִינֹן
- 12 שֶׁנִּטְפּוּ שֶׁלֶש טַפִּים זֶה אַחֵר זֶה - דִּין¹¹³, וּמִתֵּר לָתֵן בְּכֹד
- 13 שֶׁמֶן חֲלִין. הֵרִי שֶׁלֹּא נָתַן¹¹⁴, אֶלֶּא הַנִּיחַ הַפֶּדֶר¹¹⁵ עַד
- 14 שְׁנִתְמַצִּית¹¹⁶ - אוֹתָהּ הַתְּמַצִּית תְּרוּמָה¹¹⁷.
- 15 טז. מִמֶּלֶא הַכֶּהֱן¹¹⁸ גֵּר שֶׁמֶן שֶׁרָפָה¹¹⁹ וְנוֹתְנוֹ לִישְׂרָאֵל
- 16 לַעֲלוֹת בּוֹ לַעֲלִיָּה וּלְהַקְנֵס לְחֹדֶר לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי הַכֶּהֱן,
- 17 אֲכָל לֹא צָרְכֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִם הָיָה שִׁתְּףָהּ¹²⁰ עִמּוֹ - מִתְּרֵי¹²¹.
- 18 יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹרַח¹²² אֶצֶל כֶּהֱן וְהִדְלִיק לוֹ שֶׁמֶן

- 19 שֶׁרָפָה, וְעָמַד הַכֶּהֱן וְהִלָּךְ לוֹ - אֵינוֹ חַיֵּב לְכַבּוֹתוֹ עַד
- 20 שִׁיכְבָּהּ מֵאֲלִיו. וְטוֹבֵל הַיִּשְׂרָאֵל פְּתִילָה¹²³ בְּגֵר הַכֶּהֱן
- 21 וּמְדַלִּיק לִילָךְ בָּהּ¹²⁴.
- 22 יח. בְּקָרוֹ שֶׁל כֶּהֱן¹²⁵ שֶׁהָיָה עוֹמֵד אֶצֶל בְּקָרוֹ שֶׁל
- 23 יִשְׂרָאֵל, וְכִלְיוֹ שֶׁל כֶּהֱן שֶׁהָיָה גָאָרְג אֶצֶל כִּלְיוֹ שֶׁל
- 24 יִשְׂרָאֵל - הֵרִי זֶה מְדַלִּיק עֲלֵיהֶן שֶׁמֶן שֶׁרָפָה¹²⁶ שֶׁלֹּא
- 25 בְּרִשּׁוֹת הַכֶּהֱן. וְכֵן מְדַלִּיקִין שֶׁמֶן שֶׁרָפָה בְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת
- 26 וּבְכַתִּי מְדַרְשׁוֹת וּבְמִבּוֹאוֹת הָאֶפְלִים¹²⁷ שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת
- 27 כֶּהֱן¹²⁸. וְכִי שָׂאִין לוֹ חֲלִין לְהִדְלִיק גֵּר חֲנֻכָּה¹²⁹ - מְדַלִּיק
- 28 שֶׁמֶן שֶׁרָפָה שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת הַכֶּהֱן. מְדַלִּיקִין שֶׁמֶן שֶׁרָפָה
- 29 עַל גְּבֵי הַחֲלִין¹³⁰ בְּרִשּׁוֹת כֶּהֱן¹³¹.
- 30 יט. בַּת יִשְׂרָאֵל¹³² שֶׁנִּשְׂאָתָה לְכֶהֱן וְהָיָה לְמוֹדָהּ¹³³ אֶצֶל
- 31 אֲבִיהָ - מְדַלִּיק בְּרִשּׁוֹתָהּ¹³⁴. מִתֵּר לָתֵן לְהִדְלִיק שֶׁמֶן
- 32 שֶׁרָפָה אֶפְלוֹ בְּבֵית הָאֶבֶל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה¹³⁵ שִׁישׁ שֵׁם
- 33 עֶרְבֹב¹³⁶, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יִסְתַּפֵּקוּ מִמֶּנָּה¹³⁷; בְּבֵית
- 34 הַמִּשְׁתָּה - שֶׁמֶפְנֵי נִקְיֹן כְּלֵיהֶם¹³⁸ אֵין נֹגְעִין בּוֹ, וּבְבֵית
- 35 הָאֶבֶל - מִפְּנֵי שָׂאִין לָהֶם פְּנָאִי מִפְּנֵי הָאֶבֶל¹³⁹.
- 36 כ. הַזּוֹרֵעַ אֶת הַתְּרוּמָה¹⁴⁰: בְּשׁוֹגֵג¹⁴¹ - יִהְפֹּךְ¹⁴², בְּמִזִּיד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(101) אף אם יש בו טעם יין (רשב"ם שם). (102) ירושלמי פ"א הלכה ד. (103) על ידי שהוא נותן עליהם יין של חולין (ר"ש שירליאו שם). (104) הסינון השלישי. (105) שהשמרים מחזקים את היין (שם). (106) אוצר שאוגרים בו תבואה, תרומות פ"א משנה ו. (107) "ר"ל שיכבד כדרך שבני אדם מכבדין האוצרות, כשמפנים אותם מן הדברים שהצניעו בהם" (פירוש המשנה שם). (108) ואינו בכלל "מבטל איסור לכתחלה", שאסור (פס"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה כה) - הואיל ואינו מכזיב לבטל (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש. ועיין בפסקיו לסדר זרעים סימן י). (109) משנה שם. (110) "נגזר מן טפח, עניינו שלא נחייב אותו לדקדק בלקיטת השמן מן הקרקע עד שלא יניח שום לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (111) ילקט כמו שהיה מלקט אילו נשברה שם חבית של שמן חולין (שם). (112) לכד שני. שם משנה ח. (113) "ואין מחייבין אותו לקנח הכד עד שלא ישאר שם לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (114) בו חולין אחר שעירה אותו (שם). (115) "הטהו על צדו" (שם). (116) "ונתכנס בו שום שארית" (שם). (117) "ואין אומרים כיון שיצא ממנו כל מה שיש בו, טיפה אחר טיפה שלש טיפין, כל מה שנמצא ממנו אחר-כך חולין לפי שהסיח דעתו ממנו" (שם). שכשקרא שם תרומה על אותה מדה, גמר בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המיצוי (תוספות בבא בתרא פז: ד"ה והתנן). ומה שהתירו לתת עליו חולין, היינו משום שאינו מכזיב לבטל האיסור (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש). (118) תוספתא תרומות פ"י. (119) שמן תרומה טמאה שמותר בהדלקה. (120) שם. (121) כיון שיש גם לכהן הנאה מזה (רדב"ז). (122) תוספתא שם. (123) שם. (124) דעת רבינו, שהנאה של כילוי בתרומה לזר אינה אסורה אלא מדרבנן, ולצורך כזה שלא ילך באפילה לא גזרו, עיין משנה-למלך. (125) תוספתא שם. (126) שגם הכהן נהנה מאורו, ונר לאחד נר למאה. (127) שכל אלו מצוה, ובמקום מצוה לא גזרו, כנ"ל. (128) כיון שהיא מצוה דרבים. ירושלמי תרומות פ"א הלכה ה. (129) שם. מפני שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ועיין מראה הפנים שם. [ונראה שאף בערב שבת מותר להדליקו, שלא אמרו אין מדליקין בשמן שריפה, אלא ביום-טוב שחל להיות בערב שבת, כמפורש בשבת כג: ודברי הרדב"ז צ"ע]. (130) לצורך חולים ישראל. (131) במאמרו ומצוותו שירשה לנו זה (פירוש המשנה שם). שכיון שאינה אלא מצוה דיחיד, אסורה בלי רשות מהכהן. (132) תרומות פ"א משנה י. (133) רגילה. (134) (ב"ברשות כהן" שלמעלה, נחלקו רבותינו: לדעת הר"ש, היינו כשהכהן נמצא שם. ולדעת רבינו, היינו במאמרו ובמצוותו (ראה למעלה). ואין צורך שהכהן יהיה שם, שבמקום מצוה התירו חכמים איסור דרבנן של הנאת כילוי לזרים מתרומה (ראה למעלה), אבל "ברשותה" כאן, שאין כאן מצוה, צריך לומר גם לדעת רבינו, שכל ההיתר אינו אלא כשהיא בבית). (135) כר' שמעון, במשנה שם. (136) של הרבה אנשים, והיה מקום לחשוש שמא יקחו ממנה לאכילה, אף-על-פי שבלי ערוב לא חששו לכך, שהרי נותנו בכלי מאוס (להלן פ"ב הלכה יב). (137) כלומר, יאכלו ממנו. (138) הכלים שהם אוכלים ושותים בהם בבית המשתה (פירוש המשנה שם). (139) ואין מתעסקים בשום דבר. (140) תרומות פ"ט משנה א. (141) וכשנודע לו מתחרט על זה, שהרי כל הגידולין יהיו תרומה (בהלכה הסמוכה) הנמכרת בזול. (142) מותר לו להפך הארץ, אף-על-פי שיפסד הזרע אשר זרע (פיה"מ שם). שכיון שהוא שוגג לא קנסוהו חכמים לקיים. [ואין כאן איסור של מפסיד תרומה, שכיון שזרעה, שוב אינה ראויה לאכילה].

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - יקנים¹⁴³. הביאה שלישי¹⁴⁴, בין במזיד בין בשוגג -
- 2 יקנים. ואם היה פשתן¹⁴⁵, אפילו הביאה שלישי¹⁴⁶ ואפילו
- 3 במזיד - יהפך¹⁴⁷; קנס קנסו בו¹⁴⁸, שלא יזרע ויתפנן
- 4 להנות בעציו¹⁴⁹.
- 5 כא. גידולי תרומה - הרי הן כחלין¹⁵⁰ לכל דבר, אלא
- 6 שאסורים לזרים. גזרו חכמים עליהן¹⁵¹ שיהיו אסורין
- 7 לזרים בתרומה, משום תרומה טמאה¹⁵² שביד הכהן,
- 8 שלא ישנה אצלו כדי שיזרענה ותצא לחלין, ונמצא
- 9 בא בה ידי תקלה. לפיכך¹⁵³ מתיר¹⁵⁴ לאכל הגידולין
- 10 בידים טמאות¹⁵⁵, ומתיר לטבול יום¹⁵⁶, כחלין.
- 11 כב. גידולי גידולין¹⁵⁷ - חלין לכל דבר¹⁵⁸. ואפילו דבר
- 12 שאין זרעו קלה, אם רבו הגידולין על העקר¹⁵⁹ בגדולי
- 13 הגידולין - הרי הגידולין השניים מעלין את העקר¹⁶⁰, אף
- 14 על פי שאין זרעו קלה, ויהיה הפל מתר לזרים. וכן
- 15 תרומת חוצה לארץ¹⁶¹ והמזמזם¹⁶² ותוספת תרומה¹⁶³

- 16 וזרעוני גנה שאינם נאכלים¹⁶⁴, כגון זרע לפת וצנון, אף
- 17 על פי שאותו לפת וצנון תרומה - גידוליהן מתרין, והרי
- 18 הן חלין לכל דבר. וכן הזרע פשתן¹⁶⁵ של תרומה -
- 19 הגדולין מתרין לזרים.
- 20 כג. הזרע תרומה טמאה¹⁶⁶, אף על פי שהגדולים
- 21 טהורין¹⁶⁷ - הרי הן אסורין באכילה¹⁶⁸. הואיל והתרומה
- 22 שנוצרה אסורה באכילה היתה, כבר נדחו¹⁶⁹.
- 23 כד. חתף את העלין¹⁷⁰ שצמחו, ויצאו עלין שניים
- 24 וחתכן - הרי אכל שצא אחר כך¹⁷¹ מתר באכילה¹⁷².
- 25 כה. שתילי¹⁷³ חלין¹⁷⁴ שנטמאו וזרעו ונשען תרומה -
- 26 הרי אלו מתרין; שהרי טהור בזריעה¹⁷⁵, ולא נטמאו
- 27 כשהן תרומה כדי שיהיו אסורין.
- 28 כו. שבלת¹⁷⁶ שהיתה¹⁷⁷ בתוף הפרי, ומרח הפרי¹⁷⁸ פלו
- 29 - הרי אותה השבלת טבל, הואיל ונמרחת בתוף הפרי.
- 30 שתלה ואחר כך קרא עליה שם ונשאה תרומה¹⁷⁹ - הרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(143) "עניינו שהוא חייב להניחה, כדי שיצמחו ויהיה הדבר הצומח תרומה, בלי ספק" (שם). שכיון שעבר זרע התרומה, קנסוהו חכמים שלא יהא רשאי להפוך, ותצמח שדהו גידולי תרומה, האסורים לזרים, ודמיהם פחותים מדמי חולין. (144) שכבר היא ראויה לאכילה (ראה להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכות ג"ה) ואינו רשאי להפוך, שהרי הם גידולי תרומה שהם כתרומה (ראה בהלכה הסמוכה), ואסור לאבדם, ועיין ר"ש. (145) שאסור לזרעו מפני שמאבד תרומה, אבל גידוליה חולין (להלן הלכה כב), וראה להלן. (146) כן נראה במשנה שם: "הזרע תרומה שוגג וכו' אם הביאה שלישי וכו' ובפשתן מזיד יהפך", הרי שבפשתן מדובר אפילו אם הביאה שלישי, שאפילו הביאה שלישי אינה תרומה, שהרי גידוליה חולין (להלן הלכה כב). (147) כן מפרש רבינו את המשנה שם "ובפשתן מזיד יהפך", היינו: אפילו מזיד. פירוש: לא מיבעי שוגג שאין לקנסו, כנ"ל, שוודאי יהפך, כלומר, רשאי להפך ולזרוע דבר אחר, אלא אפילו במזיד - יהפך, כלומר, חייב להפך. אלא שהשינוי הזה בין שוגג למזיד - דחוק, ועיין תוספתא כפשוטה. (148) ירושלמי שם. (149) כלומר: לא קנסוהו חכמים, כבכל זרע תרומה, לקיים, ולשם כך לאסור גידוליה (וראה להלן הלכה כב), שהרי כל עיקרה של פשתן אינה לאכילת הזרע אלא לעצים (ראה בבא בתרא צג.), אלא אדרבה, קנסוהו להפך, ואם כן אין צורך לאסור הגידולין, ולפיכך הם מותרים לזרים, ראה להלן שם. ועיין באור-שמח. (150) ירושלמי תרומות פ"ו הלכה א. והיינו לחייבם בלקט שכחה ופאה ותרומה ומעשרות (להלן הלכה כז), ומה שאמרו בפ"א דתרומות משנה ד "גידולי תרומה תרומה", היינו לאסור לזרים (ר"ש שם). (151) ב"ח דבר שגזרו (פירוש המשנה שם). והוא בשבת יז: (152) שם. (153) הואיל והן חולין. (154) תוספתא תרומות פרק ח. (155) כלומר, בלי נטילת ידים, והמדובר בפירות. וראה למעלה הלכה ז, שפירות של תרומה צריכים נטילת ידים. (156) שבתרומה הוא אסור (למעלה פ"ז הלכה ב). (157) תרומות פ"ט משנה ד. היינו אם זרע גידולי תרומה. (158) ואפילו לאכילה לזרים (כסף-משנה). (159) על הזרע. (160) נדרים נט: (161) משנה בתרומות שם. היינו שגם הגידולים עצמם מותרים לזרים, שלא גזרו בה, מפני שאינה מצויה, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים (ירושלמי). (162) משנה שם, והיא תרומה שנתערבה בפחות ממאה חולין. ומפני שרובו חולין, גידוליו חולין (ירושלמי). (163) תוספתא תרומות תחילת פרק ח. והיינו כשתרם ועלה בידו אחד מששים ואחד, שהרי זה תרומה ויחזור ויתרם (למעלה פ"ג הלכה ו). (164) במעשרות פ"ה משנה ח: "זרעוני גינה שאינם נאכלים וכו' שאף-על-פי שאביהם תרומה, הרי אלו יאכלו". ופירשה רבינו שם בגידולי תרומה, וזו לשונו: "שאיין אומרים גידולי תרומה, אלא כשהזרע הזרוע ראוי לאכילה, אבל אלו שאינם ראויים לאכילה, מותר לאכול גידוליהן, אף-על-פי שעיקר זרעם הוא תרומה". (165) שאף הוא מזרעוני גינה, ולרוב אינו נאכל, כמבואר בבבא בתרא צג. וראה בפ"א מהלכות כלאים הלכות ח"ט. ועיין בהשגת הראב"ד ובכסף-משנה. (166) תרומות פ"ט משנה ז. (167) בספרא פ' שמיני (פרק יא הלכה ב): "מנין לזרעים טמאים שזרען טהור, תלמוד-לומר אשר יזרע טהור". (168) אף לכהנים. (169) כן הוא בירושלמי שם. והוא כמו שאמרו בפסחים לר. משום היסח הדעת והוא פסול הגוף, ולא משום טומאה. אבל בפירושו למשנה תרומות שם כתב רבינו, שאסורים באכילה משום אין זריעה להקדש, וכמסקנת הגמרא בפסחים שם. (170) תרומות שם. (171) כרבי יהודה במשנה שם: "עד שיגום וישנה". וכן נראה בירושלמי שם (כסף-משנה). (172) לכהן, שאין בו עוד משום טומאה, אבל לישראל אסור משום גידולי תרומה (ראב"ד), שאין זה כגידולי גידולין שמותרים באכילה לישראל (משנה ראשונה שם). (173) בדפוס רומי: "שחלים". אבל בכסף-משנה וברדב"ז, כבדפוסים שלנו. (174) ירושלמי שם הלכה ג, עיין בפני-משה. (175) ראה למעלה הלכה כג. (176) תלושה מן הקרקע. (177) מנחות ע. (178) שהשווה אותה ברכת, שזוהי קביעותה למעשר (רש"י שם). (179) על פירות אחרים.

קלד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

22 חוצה לארץ בטמאות של תורה, ואף על פי שאינה
23 טמאה אלא בארץ העמים, שהיא מדבריהם, מפני
24 שעקר חיוביה מדבריהם. לפיכך, נדה קוצה לה חלה
25 בחוצה לארץ; שאינה מזוהת אלא לאכלה, לא לגע
26 בה, כמו שבארנו.
27 ב. תרומה שנטמאת בספק - לא אוכלים ולא שורפין,
28 אלא תהיה מנחת עד שתטמא טמאה ודאית ותשרף.
29 ויש שם ספקות ששורפין עליהן את התרומה, כמו
30 שיתבאר בענין טמאה וטהרה.
31 ג. חבית של תרומה שנולד לה ספק טמאה - הרי זה
32 לא יחדש בה דבר: לא יזינה ממקומה ולא יגלנה, אלא
33 יניחנה עד שתטמא ודאי ותשרף; ואין חוששין שטמא
34 תאכל.
35 ד. חבית שנשברה בגת העליונה, והתחתונה טמאה:
36 אם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה - יציל; ואם לאו
37 - יציל בידי בלא נטילת ידים ואף על פי שהוא
38 מטמאה, כמו שיתבאר בענין טהרות.
39 ה. במה דברים אמורים? בחבית של יין, והוא שיהיה
40 בגת התחתונה פחות ממאה, שהרי ידמע הכל ויפסל;
41 אבל אם היה בתחתונה מאה בזה החבית, שהרי היא
42 עולה באחת ומאה, או שהיתה חבית של שמן - תרד
43 ותטמא, ואל יטמאנה בידי; שהרי הכל ראוי להדלקה,

1 זו ספק¹⁸⁰ תרומה, הואיל וזרעה, שטמא פרח הטבל
2 ממנה¹⁸¹ ונעשית פפרות שעדין לא נגמרה¹⁸². אבל אם
3 עשאה תרומה קדם שיזרעה - הרי זו תרומה. לפיכך,
4 אם תלש ממנה ואכל במזיד - חייב מיתה¹⁸³, בשוגג -
5 משלם את החמש. ואם גחץ¹⁸⁴ ואכל בפיו מן הארץ -
6 בטלה דעתו אצל כל אדם, שאין דרך בני אדם בכך¹⁸⁵;
7 לפיכך פטור מן המיתה ומן החמש אם היה שוגג.
8 כז. שדה של גדולי תרומה¹⁸⁶ - חייבת בלקט¹⁸⁷ שכהן
9 ופאה ובתרומה¹⁸⁸ ומעשרות¹⁸⁹ ובמעשר עני. ועניי
10 ישראל ועניי כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו; ועניי
11 כהנים אוכלין את שלהם, ועניי ישראל מוכרין את
12 שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים של עניים. וכן בן
13 לוי מוכר המעשר שלו¹⁹⁰ לכהנים.
14 כח. החובט¹⁹¹ גדולין אלו - משבח¹⁹². והדש בבהמה
15 כיצד יעשה? תולה בפירות¹⁹³ בצוארי בהמה ונותן
16 לתוכן מאותו המין¹⁹⁴. נמצא לא זמם¹⁹⁵ את הבהמה
17 ולא מאכיל את התרומה¹⁹⁶.

פרק שנים עשר

19 א. אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל, כשאר
20 הקדשים, ולא יביאנה לידי טמאה, ולא יפסידנה; אלא
21 אוכל הטהורה ומדליק הטמאה. ומתיר לטמא תרומת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

180 בעיא היא במנחות שם. 181) ולא להתירה באכילה, שהרי גידולי טבל - טבל (תרומות פ"ט משנה ו, וראה להלן פ"ו מהלכות מעשר הלכה ו), אלא לענין זה שאין הפרשתו הפרשה (ראה בשיטה מקובצת שם). 182) כלומר, לא נגמרה מלאכתו, ונשתלו, שוודאי אין הפרשתו הפרשה. נתייכן עוד כי הכוונה ללא נגמר בישולם, כלומר, לא הגיעו לעונת המעשרות (המבוארת להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה), שאז אינם חייבים במעשרות כלל (שם הלכה ג). ומה שאמרו (תרומות פרק ט משנה ו): גידולי טבל - טבל, אין זה אלא לאחר שתלשום מן המחומר, אבל כל זמן שהם מחוברים, אפשר שהם כאילו לא הגיעו לעונת המעשרות. וראה להלן פ"ה מהלכות מעשר הלכה ב]. ובמנחות שם, סיימו גם הצד השני של הספק: שמה כיון שמרחה בתלוש וחלה עליה חובת הפרשה - לא נפקעה חובתה ממנה גם כשנשתלה, וכעין זה בפאה פ"א משנה ו. 183) מנחות שם. 184) התכופף, שם. 185) ובטלה דעתו אצל כל אדם (רש"י שם). 186) תרומות פ"ט משניות ב"ג. 187) שמן התורה הגידולין חולין, אלא שגזירת חכמים היא לאסור אותם לזרים, כמו שמבואר למעלה הלכה כא. (ואילו היתה תרומה מן התורה, היתה פטורה מכל אלו לפי שהיא קודש, ומטעם זה היא פטורה מן החלה (חלה פ"א משנה ד. וראה בכסף-משנה פ"ו מהלכות ביכורים הלכה ד, בשם הספרי). וראה במשנה ראשונה בתרומות שם). 188) במשנה ג שם: "וחייבת במעשרות ובמעשר עני" והוא-הדין לתרומה גדולה (ר"ש ורע"ב). 189) מעשר ראשון ומעשר שני. וראה להלן. 190) מעשר ראשון, אבל מעשר שני אסור למכור (פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז), אלא נותנו במתנה לכהן (רדב"ז ו'תוספות יום-טוב' שם, בשם רבינו אליהו מלונדריש). 191) מכה במקלות לשם דישה. 192) תרומות שם. שעלי-ידי-זה הוא מונע עצמו מלהכנס לאיסור של חסימת פרה בשעת דישה, ראה להלן. 193) קופות. 194) אם הוא דש חטים - חטים, אם הוא דש שעורים - שעורים, כדי שתאכל מהם בעת הדישה וידוש (פירוש המשנה שם). 195) לשון המשנה שם. וזומם הוא מלשון "זממו אל תפק" (תהלים קמ, ט). ועניינו שלא ישים המתג בפיה בעת האכילה, לפי שאסור לו לקשור פי הבהמה בשעת הדישה, שהכתוב אומר: לא תחסום שור בדישו (דברים כה, ד - פירוש המשנה שם). 196) שאסור לו להכניסה בזרע התרומה, לפי שהיא אוכלת ממנו, אלא אם היתה בהמת כהן (שם). היינו כרשינים, שאינם מיוחדים לאדם, אבל דבר המיוחד לאדם אין מאכילים לבהמה (משנה ראשונה שם). וראה למעלה פ"ט הלכה ז. 1) יבאר שאסור לטמא תרומה. תרומה שנטמאת בספק וחבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה. ודין כרשינין ותלתן של תרומה אם מותר לעשות מעשיהן בטומאה. ודין אם עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה. וישראל שעושה פירותיו בטומאה. זיתים וענבים שנטמאו או פת או שמן של תרומה. תרומה שנתגלתה. ואם יטול הכהן תרומה ומתנות עד שיפרישם הבעלים. כהן שנתנו לו תרומה ומצא שם דברים אחרים. אם יסייע הכהן לישראל בבית הגרנות. ועשרה שאין חולקים להם תרומה בגרנות.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר זרעים - הלכות תרומות קלה

מתוך מהדורת וגשל

1 וכן תאנים וענבים וקשואים ודלועין ובבטיחין
2 ומלפפונות של תרומה שנמצאו מנקרות - הרי אלו
3 אסורין באכילה מפני סכנת נפשות. מה יעשה בהן?
4 ישליך לים או יקברו.
5 יד. עפה שגלושה במים מגלים, אף על פי שהיא
6 תרומה - תשרף.
7 טו. אסור לכהן לטל תרומה או שאר מתנות שלו עד
8 שיפרישו אותם הבעלים. שנאמר: ראשיתם אשר נתנו
9 ליי לך נתתם; ונאמר: אשר ירימו בני ישראל ליי נתתי
10 לך - עד שירימו ואחר כך יזכה בהם. ולא ישלם אחר
11 שהורמו אלא מדעת בעלים, שהרי הם של בעלים לתנן
12 לכל כהן שירצו; שנאמר: ואיש את קדשיו לו יהיו.
13 ואם לקח שלא מדעת בעלים - זכה בהן; שאין לבעלים
14 מהן אלא טובת הנאה, וטובת הנאה אינה ממוין.
15 טז. כהן שנתנו לו תרומה ומצא בה דברים אחרים -
16 הרי אלו אסורים משום גזל, שמא אחרים הניחום שם
17 עד שיטלו.
18 יז. אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן
19 הגרן לעיר ומן המדבר לשוב, אלא כהנים יוצאין
20 לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם. ואם לא יצאו
21 - הרי זה מפרש ומניחה בגרן. ואם היתה חיה או
22 בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם - התקינו
23 חכמים שיטפל בה ויביאה לעיר ויטל שכר הבאתה
24 מכהן; שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה - הרי זה
25 חלול השם.
26 יח. אסור לכהנים ולזרים לסייע בבית הגרנות כדי לטל
27 מתנותיהן. וכל המסייע - חלל קדש השם, ועליהם
28 נאמר: שחתם ברית הלוי. ואסור לישראל להניחו
29 שיסייעהו, אלא נותן להם חלקן בכבוד.
30 יט. נתן תרומה לכהן על מנת להחזירה - יצא ידי
31 נתינה. ואסור לעשות כן, מפני שנמצא כמסייע בבית
32 הגרנות. וכן אסור להן שיהטפו תרומות ומעשרות,
33 ואפלו לשאל חלקן בפייהן - אסור, אלא נוטלין בכבוד.
34 שעל שלחן המקום הם אוכלין, ועל שלחנו הם שותים,
35 ומתנות אלו לשם הם, והוא זכה להן; שנאמר: ואני
36 נתתי לך את משמרת תרומתי.
37 כ. לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר
38 עדרו, ולא מתנות לרועה בהמתו. ואם נתן - חלל, אלא
39 אם כן נתן להם שכר שמירתן תחלה. ורשאי ישראל
40 לומר לישראל אחר: הא לך סלע זו, ונתן תרומה או
41 בכור או שאר מתנות לפלוני הפהן, כן בתי או כן
42 אחותי, וכל פיוצא בזה.
43 כא. כמה דברים אמורים? בשהיו הבעלים רוצים לתן
44 אותם לאחד משני כהנים אלו או לאחד משני לזרים
45 אלו בחנם, ואמר לו חבירו: הא לך ונתן לזה; אבל
46 הבעלים שאמרו לכהן או ללוי: הא לך חלק זה בטובת

1 ואין שם הפסד מרבה. וכן חבית שמן שנשפכה: אם
2 יכול להציל רביעית בטירה - יציל, ואם לאו - יציל
3 בטמאה; שפיון שנשפכה החבית - אינו מזוהר שלא
4 להציל בטמאה, מפני שהוא בהול.
5 ו. הנה עובר ממקום למקום ובנידו כפרות של תרומה,
6 אמר לו הנכרי: תן לי אחת מהן, ואם לאו, הריני נוגע
7 בכלן ומטמאן - ניח לפניו אחת על הסלע ואל יתנגה
8 לתוף ידו, כדי שלא יטמא התרומה בידים.
9 ז. התלתן והפרשינין של תרומה, הואיל ואינו מאכל
10 אדם - הרי זה מותר לעשות כל מעשיהן בטמאה. ואינו
11 נזהר אלא בעת שריתן במים, שאם שרה אותם בטמאה
12 הרי טמא אותם בידים; אבל אחר השירה - אינו נזהר,
13 לא בעת ששף הפרשינין ולא בעת שמאכילן לבהמה.
14 לפיכך נותנין תרומת תלתן וכרשינין לכהן עם הארץ.
15 ח. אין מפקדין תרומה אצל כהן עם הארץ, מפני
16 שלבו גם בה לאכלה. אבל מפקדין אותה אצל ישראל
17 עם הארץ בכלי חרש המקנה צמיד פתיל; ובכבד שלא
18 יהיו פרות מכשרין, גזרה שלא תסיטם אשתו נדה.
19 ט. אין עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטירה; אבל
20 עושין לו זיתי חלין בטירה, משום כדי חייו של בדר
21 (לכד). וכיצד עושה? נוטל כדי התרומה ומניחה בכלי
22 שאינו מקבל טמאה, כגון כלי אבנים, וכשיבוא עם
23 הארץ לטל החלין והתרומה - אומרים לו: הנהר שמא
24 תגע בתרומה, שלא תחזר לטבילה.
25 י. ישראל שעושה פרותיו בטמאה - אין בוצרין עמו,
26 ואין צריך לומר שאין דורכין עמו, מפני התרומה
27 שתעשה בטמאה; אבל מוליכין עמו חביות לגת,
28 ומביאין מן הגת.
29 יא. זיתים וענבים שנטמאו - סוחטין ועושה אותן
30 תרומה. ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה, וסוחטין פחות
31 פחות מפיציה - הרי המשקה היוצא מהן מותר בשתייה
32 לכהנים. ואפלו לנסכים היה ראוי. שהמשקה כאלו הוא
33 מפקד בתוף האכל. ולא אמרו פחות פחות מפיציה,
34 אלא גזרה שמא יעשה יותר מפיציה, ונמצא המשקה
35 מתטמא בכפיצה. ואם היו פרות אלו שלישי לטמאה -
36 דורכין בגת ובבית הבד, והמשקה תרומה טהורה; שאין
37 שלישי עושה רביעי בתרומה, כמו שיתבאר בענין
38 טהרות.
39 יב. פת תרומה שנטמאת - משליכה לבית העצים עד
40 שישרפנה. וכן שמן שנטמא - נותנו בכלי מאוס עד
41 שידליק, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים ויאכלוהו.
42 וחסים שננטמאו - שולקן ומניח בכלי מאוס, כדי שלא
43 יהיו ראויין לאכילה, ואחר כך יסיק בהן תנור וכירים.
44 ומשקין שאין ראויין להדלקה שננטמאו, כגון היין -
45 קוברין אותן.
46 יג. יין תרומה שנתגלה, הואיל ואסור בשתייה - ישפך.

קלו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

28 בכל טעם תרומה - נעשה הכל מדמץ, וימכר לפנהנים
29 חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין -
30 הכל מתר לזרים.
31 ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה¹¹ מן הכל,
32 ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת¹²
33 אלא לפי חשבון¹³. וכן סאה תרומה שנפלה לפחות
34 ממאה ונעשה הכל מדמץ, ונפל מן המדמץ למקום
35 אחר - אינו מדמץ אלא לפי חשבון. כיצד? הרי שנפלו
36 עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חלין ונדמעו הכל:
37 אם נפל מדמץ זה עשר סאין לפחות ממאה חלין -
38 נדמעו, שהרי יש בעשר של מדמץ סאה של תרומה;
39 נפל לתוך פחות מעשר סאין - אינו מדמעו.
40 ד. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להפלה,
41 כגון חטים לחטים¹⁴ או קמח לקמח; אבל דרכו להפלה,
42 כגון שמן תרומה לשמן חלין או יין תרומה ליין חלין
43 - הולכין אחר הרב: אם רב תרומה - הרי זה מדמץ
44 פתומה; ואם רב חלין - הרי הוא כחלין ואינו מדמץ,
45 אף על פי שהכל אסורים לזרים¹⁵.
46 ה. סאה תרומה שנפלה למאה, הגביה ונפלה אחרת,
47 הגביה ונפלה אחרת - הרי החלין מתיר¹⁶, עד
48 שתתפרה תרומה עליהן; שאם נפלו לתוך המאה חלין
49 מאה סאה ועוד¹⁷ של תרומה סאה אחר סאה - נעשה
50 הכל מדמץ.
51 ו. סאה תרומה שנפלה למאה, ולא הספיק להגביהה
52 עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קדם שתפל
53 השניה - לא נדמעו, אלא מפריש סאתים והשאר מתר;
54 הואיל והיה לה לעלות, הרי היא כאלו עלתה. ואם לא
55 ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה השניה - הרי זה
56 מדמץ, וכאלו נפלו שתיהן כאחת.

1 הנאה - הרי זה אסור. וכן אסור לעשות סחורה
2 בתרומות, אף על פי שהוא לוקח מכהן ומוכר לכהן.
3 כב. עשה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות, אף
4 על פי שהן אוכלין אותה או מאכילין אותה. ואלו הן:
5 החרש והשוטה והקטן שאין בו דעת לפרש חקו, מפני
6 שאין באלו דעת. והטמטום והאנדרוגינוס, מפני שהן
7 בריה בפני עצמן. והעבד, שמא יראהו העוברים בשדה
8 ויעידו עליו שהוא כהן. והערל והטמא, מפני שהן
9 מאוסין. והאשה, שמא תתגרש, ומפני היחוד. והנושא
10 אשה שאינה הוגנת לו - קנסו אותו שלא יחלק בבית
11 הגרנות עד שיגרשנה. וכלן משלחין להן לבתיהן
12 וחולקין להן כשאר קדשי הגבול; חוץ מן הנושא אשה
13 שאינה הוגנת לו והטמא והערל, שאין משלחין להן
14 כלל.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

פרק שלשה עשר

17 א. התרומה עולה באחד ומאה². כיצד? סאה תרומה
18 שנפלה למאה סאה של חלין ונתערב הכל - מפריש מן
19 הכל סאה אחת ונותנה לכהן³, והשאר מתר לזרים⁴. וכל
20 תרומה שאין הפנהנים מקפידין עליה⁵, כגון תרומת
21 הפליסין והחרובין והשעורים של אדום - אינו צריך
22 להגביה; הואיל ונפלה במאה - בטלה במעוטה, והכל
23 מתר לזרים.
24 ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל
25 מדמץ⁶, וימכר הכל לפנהנים בדמי תרומה⁷, חוץ מדמי
26 אותה סאה⁸. במה דברים אמורים? כשנתערב מין
27 במינו⁹; אבל מין בשאינו מינו - בנותן טעם¹⁰: אם יש

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שהתרומה עולה באחד ומאה. ואם הוא מין בשאינו מינו בנותן טעם. ודין סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מהכל ונפלה למקום אחר. סאה תרומה שנפלה למאה הגביה ונפלה אחרת וכו'. לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין עכורין. שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע איזו היא. שתי סאין אחת חולין ואחת תרומה ונפלו אלו לתוך אלו. היו לפניו שני כריים וסאה אחת ואמר הרי זו תרומה על אחד מן הכריים. (2) ולמה שמכו על שיעור מאה בתרומות? שהרי תרומת מעשר אחד ממאה ומקדש הכל, שנאמר את מקדשו ממנו, אמרו חכמים: דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו. (3) משום גזל השבט, שתרומה ממון כהנים. (4) שסאה תרומה שנפלה, בטלה בתערובת. (5) ואין כאן גזל השבט. (6) מעורב (= חולין עם תרומה). (7) בזול, כיוון שהכל אסור לזרים. (8) מפני שהיא תרומה והיא של כהן. (9) שבכל האיסורים בטל ברוב ובתרומה בטל במאה. (10) השיעור של ביטול. (11) שצריך להרים סאה. (12) אוסרת בתערובת. (13) כי סאה תרומה שנפלה למאה והגביה נחשב אותה שאין בה מתרומה וודאית אלא חלק מק' בסאה, לפי שהיא במאה סאה נתערבה. ואם נפלה למקום אחר עם סאה אחת בלבד אינה מדמעת שאנחנו אומרים חלק מק' בסאה נפל בסאה ואינו מדמץ, אבל תעלה באחד ומאה, ואם נפלה בפחות מסאה אז הכל מדומע. (14) שאין נבללות, וכל אחת ניכרת בפני עצמה. (15) כלומר, ובכל זאת, אם נפל מן התערובת למקום אחר - אין התערובת הזאת, שרובה חולין, מדמעת את התערובת השנייה. (16) ואין מצטרפות הסאין של תרומה זו עם זו לאסור, כיוון שכבר הראשונה בטלה, ונמצא שנגר כל סאה יש מאה סאין חולין, ותרומה עולה באחד ומאה. (17) כן מפרש רבינו מה שאמרו במשנה שם: "עד שתתרבה תרומה על החולין". והראב"ד מפרשה בנפילת חמישים ואחת סאים של תרומה, סאה אחר סאה למאה סאה חולין, שמא הגביה החולין, והתרומה נשארת שם, והרי יש באותו הכרי חמישים ואחת של תרומה וחמישים של חולין. ודעת רבינו שאין אומרים שמא הוא מגביה החולין והתרומה נשארת, אלא ראשון ראשון [=וכפי שהיה הרבי מורה

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלז

מתוך מהדורת וגשל

1 וְשֹׁתָהּ; וְחֹזֵר וּמְשַׁלֵּף לְתוֹכָן לֹא אַחֵר, וְחֹזֵר וְנוֹטֵל לֹא
2 וְשֹׁתָהּ. וְכֵן נוֹתֵן לֹא תְרוּמָה וְנוֹטֵל לֹא מִן הַתַּעֲרֹכֶת, עַד
3 שִׁכְלָה כָּל הַיֵּין שֶׁל תְּרוּמָה. וְנִמְצָא שֶׁנֹּטֵל כַּמָּה לִגִּין
4 בְּשָׁנֵי לִגִּין שֶׁל חֲלִין.

5 **יב.** הַזֹּרֵעַ תְּרוּמָה בְּצֵד הַחֲלִין וְלֹא נֹדַע אִי זֶהוּ זֶרַע
6 תְּרוּמָה, אֲפֹלוּ הִיא מֵאָה לִגְנָה²⁶ שֶׁל תְּרוּמָה וְלִגְנָה אַחַת
7 שֶׁל חֲלִין - כֵּלָן מִתְרִין²⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר
8 שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה בְּקֶרֶע, כְּגוֹן הַחֲטִים וְהַשְּׁעוּרִים וְכִיזָא
9 בָּהֶן; אֲבָל דְּבָר שֶׁאֵין זֹרֵעוֹ נִפְסֵד בְּאַרְצָן, כְּגוֹן הַשּׁוּם²⁸
10 וְהַבְּצָלִים, אֲפֹלוּ מֵאָה לִגְנָה שֶׁל חֲלִין וְלִגְנָה אַחַת שֶׁל
11 תְּרוּמָה תַּעֲרֹכֶת בִּיגְיָהֶן - הִרִי הַכֹּל מְדַמְעָה²⁹. וְאֵם נִתְלַשׁ³⁰
12 הַכֹּל - תַּעֲלֶה הַתְּרוּמָה בְּמֵאָה וְאַחַד. וְלֹא יִתְלַשׁ
13 לְכַתְחֻלָּה³¹.

14 **יג.** שְׁתֵּי קְפוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, וְאֵין
15 יָדוּעַ אִי זֶה הִיא, אוֹ שֶׁנִּפְלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ
16 אַחַת³² מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ לְהִיכֵן נִפְלָה, וְאַחֵר כֶּף נִפְלָה
17 אַחַת מִשְׁתֵּי הַקְּפוֹת³³ לְתוֹךְ הַחֲלִין - אֵינָה מְדַמְעָתָן³⁴.
18 וְכֵן אִם זֶרַע אַחַת מֵהֶם - הַגְּדוּלִין חֲלִין לְכָל דְּבָר.
19 וְהַשְּׁנִיָּה - נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה³⁵. נִפְלָה הַקְּפָה הַשְּׁנִיָּה
20 לְמִקּוֹם אַחֵר - אֵינָה מְדַמְעָת. וְכֵן אִם זֶרַע אַחֵר אֶת
21 הַשְּׁנִיָּה - הַגְּדוּלִין חֲלִין. נִפְלֹו שְׁתֵּיהֶן לְמִקּוֹם אֶחָד -
22 מְדַמְעָת כְּקִטְנָה שֶׁבְּשְׁתֵּיהֶן³⁶. זֶרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶם:
23 בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה - הַגְּדוּלִין חֲלִין, וּבְדָבָר שֶׁאֵין זֹרֵעוֹ
24 כָּלָה - הַגְּדוּלִין מְדַמְעָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזֹרֵעַ אֶת
25 הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁלֹּא קָצַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה³⁷; אֲבָל קָצַר אֶת
26 הָרִאשׁוֹנָה וְאַחֵר כֶּף זֶרַע אֶת הַשְּׁנִיָּה, אֲפֹלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין
27 זֹרֵעוֹ כָּלָה - הַגְּדוּלִין חֲלִין; שֶׁאֵין תְּלוּשׁ וּמִחְבְּרִין נֶעֱשִׂין
28 חֻבָּה זֶה לָזֶה³⁸.

1 ז. אֵין פְּסֻלַּת שֶׁל תְּרוּמָה מִצְטָרֶפֶת עִמָּה לְאַסֵּר הַחֲלִין,
2 אֲבָל פְּסֻלַּת הַחֲלִין מִצְטָרֶפֶת עִם הַחֲלִין לְהַעֲלוֹת
3 הַתְּרוּמָה. בִּיצֵד? סָאָה חֲטִים יָפוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
4 לְמֵאָה סָאָה חֲטִים רְעוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל, אָף עַל
5 פִּי שֶׁהִמְרִסָן שֶׁל חֲלִין מְרַבֵּין וְשֶׁל תְּרוּמָה מוּעָט, וְהִרִי
6 קָמַח שֶׁל תְּרוּמָה בְּפָחוֹת מִמֵּאָה מְקַמַּח הַחֲלִין - הִרִי זֶה
7 עוֹלָה; וּמִשְׁעָרִין בְּקָמַח עִם הַמְרִסָן, שֶׁהוּא מֵאָה וְאַחֵר.
8 אֲבָל אִם נִפְלָה סָאָה חֲטִים רְעוֹת שֶׁל תְּרוּמָה לְפָחוֹת
9 מִמֵּאָה סָאָה חֲטִים יָפוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל, וְהִרִי
10 הַקָּמַח שֶׁל תְּרוּמָה אֶחָד מִמֵּאָה מְקַמַּח הַחֲלִין - הִרִי זֶה
11 עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; שֶׁהִרִי הוֹתִירוּ הַחֲלִין, וּפְחַתָּה
12 הַתְּרוּמָה.

13 **ח.** לֹא יֵין שֶׁל תְּרוּמָה צָלוּל שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה לִגִּין עֲכוּרִין
14 - אֵין מוֹצִיאֵין שְׁמֵרִים שְׁבָהֶם¹⁸, אֲלֹא מַעֲלִין אֶת הַלֵּג¹⁹.
15 וְכֵן אִם נִפְלָה לֹא עֲכוּר לְמֵאָה לִגִּין צָלוּלִין - אֵין מוֹצִיאֵין
16 שְׁמֵרִים שְׁבוּ²⁰.

17 **ט.** לֹא מִים שֶׁנִּפְלָה לְתַשְׁעִים וְתַשְׁעָה לִגִּין יֵין, וְאַחֵר כֶּף
18 נִפְלָה לְתוֹךְ הַכֹּל לֹא יֵין שֶׁל תְּרוּמָה - נִדְמַע הַכֹּל, שֶׁאֵין
19 הַמִּים מַעֲלֶה אֶת הַיֵּין²¹.

20 **י.** סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה חֲלִין, וְנִפְלֹו חֲלִין
21 אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מֵאָה: אִם בְּשׁוּגָג²² - הִרִי זֶה
22 עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; וְאִם בְּמִזִּיד²³ - הִרִי הַכֹּל מְדַמְעָה,
23 שֶׁאֵין מְבַטְלִין אֲסוּרֵי תוֹרָה²⁴ לְכַתְחֻלָּה.

24 **יא.** תְּרוּמַת חוּצָה לְאַרְצָן - מִתֵּר לְבַטְלָהּ בְּרַב, וְאוֹכְלָהּ
25 בִּימֵי טְמֵאָתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אִם הִיא לוֹ יֵין שֶׁל תְּרוּמַת
26 חוּצָה לְאַרְצָן - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ לֹא אֶחָד וְנוֹתֵן עָלָיו שְׁנֵי לִגִּין
27 חֲלִין, וְנִמְצָא הַכֹּל שְׁלֹשָׁה; וְאַחֵר כֶּף נוֹטֵל מִיֵּין שֶׁל
28 תְּרוּמָה לֹא וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה²⁵, וּמִגְבִּיָּה מְאֻבְעָתָן לֹא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

להוסיף למשקה שהוא היה נותן. המו"ל] מתבטל והכל חולין. (18) כלומר, אינו חייב להוציא את השמרים מתוך היין, כדי להרים אחר כך לוג יין צלול לכהן כמו שנפל. (19) כמו שהוא מעורב עם השמרים. (20) שגם בשמרים יש איסור תרומה. (21) כלומר, אין המים והיין מצטרפים להעלות את התרומה, לפי שאין שיעוריה שווים, שהמים ביין בנוטן טעם ויין במים שיעורו במאה, וכיוון שאין שיעוריהם שווין לביטול התרומה - אין מצטרפין. (22) הוסיף. (23) הוסיף עד מאה כדי לבטל את התרומה. (24) כלומר, תרומה, שעיקר איסורה מן התורה, אבל תערובתה במאה אינה אלא מדרבנן. (25) לפנינו שם: "רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלי דתרומה ושקיל חד". וזוהי נוסחת הראב"ד. ולפי זה ייתכן כי לתת עוד לוג של תרומה לתוך השלושה אסור, כי מעתה יהיו מחצה על מחצה (=שנים חולין ושניים תרומה). אבל נוסחת רבינו שם הייתה כנראה: "רמי תרי נטלין דחולין וחדא נטלי דתרומה [ורמי תו חד נטלי דתרומה] ושקיל חד". ומכיוון שקמא קמא בטיל, אין כאן מחצה על מחצה. (26) "שם למקום זרוע מן הארץ" והיינו ערוגה. (27) קל הוא שהקילו בגידולי תרומה, שערוגה אחת של חולין מתרת מאה ערוגות. וראה למעלה פרק י"א הלכה כ"ב שעוד הקלו, שגידולי מדומע - הם חולין. (28) שהשומים הם דבר שאין זרעו כלה. (29) שאין קרקע עולה באחד ומאה. ובפירוש המשנה כתב רבינו: "לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין". (30) ממקום חבורו. (31) משום שאין מבטלין איסור לכתחילה. (32) הכוונה לשתי קופות של חולין, ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן. וגם זה בכלל מה שאמרו במשנה שם: "אין ידוע איזו היא של תרומה וכו'". (33) שאחת מהן תרומה ואחת מהן חולין, או אחת מהן מדומעת ואחת מהן חולין. (34) שמא הייתה אותה של חולין. (35) מספק. (36) "אם יהיה באחת על דרך הדמיון סאה ובשנייה סאתים ונפלו השלוש סאין בחולין צריכים אנו לדעת שיעור אותן חולין ונחשב כי סאה תרומה נפלה בהן והיא קטנה שבשתייהן ואם היה באותן חולין מאה סאין תעלה במאה ואחד, ואם הוא פחות יהיה הכל מדומע". (37) ושתייהן מחוברים והרי זה כזורע שתייהן יחד. (38) בדפוס רומי: "נעשין הונח זה לזה". ובירושלמי שם: "אין תלוש ומחובר נעשה הוכיח". כלומר, הבא ראייה

קלח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יד. שְׁתֵּי קִפּוֹת, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה,
- 2 וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי סֵאִין, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה,
- 3 וְנִפְלוּ אֵלָיו לְתוֹךְ אֵלָיו - מִתְּרִין; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: חֲלִין לְתוֹךְ
- 4 חֲלִין נִפְלוּ, וְתְרוּמָה לְתוֹךְ הַתְּרוּמָה. וְאִם עַל פִּי שְׁלֹא
- 5 רָבוּ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בַּתְּרוּמָה
- 6 בְּזִמְנָה הַזֶּה, שֶׁהוּא מְדַבְּרֵיהֶם; אֲבָל בַּתְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה -
- 7 עַד שִׁירְבוּ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה.
- 8 טו. סֵאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַכִּרְיָ³⁹, וְאִמְרָה⁴⁰: תְּרוּמַת
- 9 הַכִּרְיָ זֶה לְתוֹכֹו - בְּמָקוֹם שֶׁנִּפְלָה אוֹתָהּ סֵאָה שֶׁם
- 10 נִסְתַּיְמָה⁴¹ תְּרוּמַת הַכִּרְיָ, וְנִדְמַע הַכֹּל⁴² בַּתְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
- 11 וּבַתְּרוּמַת הַכִּרְיָ. אָמַר: תְּרוּמַת הַכִּרְיָ בְּצִפּוֹנוֹ - חוֹלְקִין
- 12 אוֹתוֹ לְשֵׁנִים, וְהַחֲצִי שֶׁבְּצִפּוֹן - לְשֵׁנִים, וְנִמְצָא רִבִּיעַ
- 13 הַכִּרְיָ, שֶׁהוּא צִפּוֹן צִפּוֹנִי, הוּא הַמְדָּמַע.
- 14 טז. הָיוּ לִפְנֵיו שְׁנֵי כְּרִיִּים, וְאָמַר: תְּרוּמַת שְׁנֵי כְּרִיִּים
- 15 בְּאֶחָד מֵהֶן - הָרִי שֶׁנִּיחֶן מִדְּמַעִין⁴³. הָיוּ לִפְנֵיו שְׁתֵּי סֵאִין
- 16 וּכְרִי אֶחָד, וְאָמַר: הָרִי אַחַת מִן הַסֵּאִין הָאֵלֶּיךָ עֲשׂוּיָה
- 17 תְּרוּמָה עַל הַכִּרְיָ הַזֶּה - הָרִי אַחַת מֵהֶן תְּרוּמָה, וְאִין
- 18 יָדוּעַ אִי זֶה הִיא. הָיוּ לִפְנֵיו שְׁנֵי כְּרִיִּים וְסֵאָה אַחַת,
- 19 וְאָמַר: הָרִי זֶה תְּרוּמָה עַל אֶחָד מִן הַכְּרִיִּים הַלָּלוּ - הָרִי
- 20 הִיא תְּרוּמָה, וְנִתְּנָן אֶחָד מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה הוּא
- 21 הַמִּתְּנָן מִן הַטָּבֵל.
- 22 פָּרָק אַרְבָּעָה עֶשְׂרִי
- 23 א. חֲמִשִּׁים תְּאֵנוֹת² שְׁחוּרוֹת וְחֲמִשִּׁים לִבְנוֹת שֶׁנִּפְלָה
- 24 לְתוֹךְ תְּאֵנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה: הֵיטָה לִבְנָה - הַשְּׁחוּרוֹת
- 25 מִתְּרוֹת, וְהַלִּבְנוֹת מִדְּמַעוֹת³; הֵיטָה שְׁחוּרָה - הַשְּׁחוּרוֹת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ותוכיח מי הוא המותר ותאכל, דכל חדא באנפי נפשיה הוא ואין כאן איסור מוחזק דהוה להו כשני מינין. (39) של טבל, והיה שם מאה כנגד התרומה ודינה שתעלה ואינה עושה הכרי מדומע. (40) אחרי כן. (41) נקבעה במקום מסויים אצל הסאה שנפלה. (42) שעכשיו נתרבתה התרומה ועושה הכל מדומע [ואף על פי שלמעלה (הלכה ו) כתב רבינו שסאה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קודם שתיפול השנייה, לא נדמעו - כאן כיוון שנתחברו שתי הסאין ביחד, מצטרפות הן ומדמעות]. (43) שאין אנו יודעים באיזה מהם התרומה. (1) יבאר ג' תאנים שחורות וג' לבנות ונפלה לתוכן תאנה תרומה. ודין עיגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם היה גדול או קטן. סאה של חטין שנפלה על פי מגורה של חטים, וכל ספק תרומה. סאה תרומה טמאה או טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין. שתי קופות שנפלה סאה תרומה לאחת מהן, ואח"כ נפלה אחרת ולא נודע לאיזו נפלה. (2) תרומות פ"ד משנה ט. (3) שיש בהם פחות ממאה. ואין השחורות מעלות ומסייעות ללבנות לבטל את הסאה-תרומה שנפלה, מכיון שמוטות הם (פי' הרא"ש שם). (4) שם משנה ח, כרבי עקיבא. והמדובר שאי-אפשר לברר על ידי מנין התאנים השחורות והלבנות, כגון שנאבדו מקצתן (מעשה רוקח). (5) שכיון שכולם בספק איסור - מעלות זו את זו (פירוש הרא"ש שם). (6) ירושלמי שם לדעת רב עקיבא. (7) שכיון שנאסרו - נאסרו (ר"ש שירליאו). [אבל צריך עיון: הרי סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה סאה, ושוב נפלו שם חולין בשוגג - מצטרפים לבטל התרומה (תרומות פ"ה משנה ט), וגם כאן על ידי השכחה, נמצא שנתערבו כל התאנות, ולמה לא יבטלו את התרומה?]. (8) שם משניות ח"ט. "בני אדם עושים מדבלת התאנים כמו ככרות עגולות, ועושים מהן גם כן כמין דבלות מרובעות, נקראות מלבנים לפי שהן דומות לאותם הדפוסים שעושים בהם הלבנים, ולפיכך דעתי שהיא עברי ממש, החזיקי מלבן" (נחום ג, יד - פירוש המשניות). (9) כיון שאין ידוע, וכולן אסורות בין עגולים בין מלבנים - מעלות זו את זו. (10) במשנה שם. (11) ירושלמי שם. (12) ויש כאן מאה ואחד של חולין. (13) תוספתא תרומות פ"ו, כחכמים. ואף-על-פי שהם מעורבים - הרי אפשר לרקד ולבררם זה מתוך זה. והיינו דוקא אם ידע מה נפל, קמח או סולת, אבל אם לא ידע מה נפל - מצטרפים, כמו עיגולים ותאנים למעלה (תוספתא כפשוטה). (14) תרומות פ"ד משנה יא. (15) הוא המקום שאוצרים בו (פירוש המשנה). (16) בתחתונות שבמגורה. (17) משנה שם, כדעת רבי יהושע. (18) תוספתא שם פ"ה. (19) תרומות פ"ד משנה יב,

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה'י שתי מגורות בבית אחד²⁰ - הרי אלו מצטרפות,
- 2 ותעלה באחד ומאה מן הכל כאלו היו שתיהן מגורה
- 3 אחת. והקפות מצטרפות ואפלו היתה קפה בבית זה
- 4 וקפה בבית אחר, לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן²¹
- 5 בבית אחד. אבל אם היו שתי הקפות בשתי עירות -
- 6 אינן מצטרפות.
- 7 ו. וכיצד מעלה סאה שנפלה? אם רצה להעלות²²
- 8 מאחד משתיהן - מעלה, ואם רצה להעלות חצייה מזו
- 9 וחצייה מזו - מעלה. בדים מלאים תאנים של חליין²³,
- 10 שדרס ליטרא תאנים של תרומה בפי בד אחד²⁴ מהם,
- 11 ואין ידוע אי זו היא: אם היו שם מאה בד וכד - הרי
- 12 זו תעלה, ולוקח בד אחד מהם ומוכרה לכהן חוץ מדמי
- 13 אותה ליטרא, והשאר מתרין; ואם היו פחות ממאה -
- 14 הפמין בלן מדמעות, והשולים מתרין²⁵.
- 15 ז. וכן אם דרסה²⁶ על פי בורת או על פי עגול, ואין
- 16 ידוע אי זה הוא. דרסה על פי העגול²⁷ ואין ידוע אם
- 17 בצפונה או בדרומה²⁸ ולא אי זה עגול הוא²⁹ - רואין
- 18 אותם כאלו הם פרודות³⁰, ותעלה לפי המשקל; אם יש
- 19 בכל העגולין מאה ליטראין - תעלה. והוא שיש בכל
- 20 עגול³¹ מהן יתר על שני ליטראין³², כדי שתבטל התרומה
- 21 ברב; שספק התרומה בטל ברב החליין.
- 22 ח. התרומה - ודאה אוסר במאה, וספקה אוסר
- 23 בתמישים³³, ואין לה התר אלא ברב; ואם היה ביותר
- 24 מתמישים - אינה צריכה רב. כיצד? תאנה אחת תרומה
- 25 שנפלה לתשעים ותשע, והרי המאה קימין³⁴ - הכל
- 26 אסור לזרים, כמו שבארנו³⁵.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

כחכמים. (20) ברייתא בירושלמי שם וכתנא-קמא. (21) שם (הלכה ח): קופות דרכן להתפנות, מגורות אין דרכן להתפנות. ופירוש להתפנות, לטלטלן ולהעתיקן ממקום למקום, וכיון שמטלטלות ונעתקות יתקבצו בשעת הטלטול (פירוש המשנה שם). (22) ירושלמי שם. (23) תרומות שם משנה יא, וכריב יהושע. (24) כמו שכתב למעלה, שאם רצה להעלות אחד מהם - מעלה. (25) ולפיכך אין התחתונות מסייעות לבטל, וצריך שיהיו מאה פומין. (26) מוסב על האמור בהלכה הקודמת, שאם יש שם מאה פומין יעלו, ואם פחות ממאה פומין לא יעלו, שהוא-הדין בדרס על פי כוורת או על פי עיגול (מראה הפנים בירושלמי הלכה ז ד"ה וצריך). (27) זו היא בבא בפני עצמה, מראה הפנים שם. (28) ביצה ד. (29) כלומר: נתעלמו ממנו שני דברים: אינו יודע באיזה עיגול דרס, וגם אינו יודע באיזה מקום בעיגול. (30) כלומר: כאילו פומין מעורבים בשל שולים, וכולם בספק דימוע, ומצטרפות התחתונות להעלות את הליטרא שעל הפה (רש"י שם). (31) ירושלמי שם. כיון שכל עיגול ועיגול ניכר בפני עצמו, צריך שיהא בכל עיגול כדי לבטל הספק תרומה ברוב מן התורה, ואז מצטרפין להעלותה באחד ומאה (מראה הפנים שם). (32) (בירושלמי שם: "שני ליטראין וכל שהוא", הרי שאין צורך ב"חד בתרי" ממשי. ועיין מהרש"א לפסחים מד. ד"ה איתיבה. וב"שולחן ערוך" יורה-דעה סימן קט סעיף א בש"ך, בפלתי ובפתחי תשובה). (33) ירושלמי שם פ"ד ה"ז. (34) ויש כאן בוודאי תרומה. (35) למעלה הלכה א. (36) המשך של ההלכה הקודמת. (37) בכ"י אברבנאל: "לתוך חמשים". ועיין מראה הפנים שם. (38) כמפורש בירושלמי: "עד חמשים צריכה רוב". אף-על-פי שבתרומה ודאי שנפלה לפחות ממאה, אסור להוסיף ולהרבות, לפי שאין מבטלין איסור לכתחילה. (39) שם. שכיון שיש כאן ספק שמא אותה של תרומה היא שאבדה, לפיכך די בחמשים ואחד. (40) תרומות פ"ה משנה א. (41) תרומת מעשר. (42) שהדמוע אסור לזרים. (43) ויהיו חולין. (44) משנה שם. (45) כלומר, אותם חולין, או מעשר או הקדש. (46) ירושלמי על המשנה, כגירסתו שם (כסף-משנה). (47) שנותנים בכלי מאוס כדי שלא יהיה תקלה לאחרים, כמבואר בפ"ב הלכה יב. (48) משנה שם. (49) שהכל מדומע. (50) קלוי באש. שלא יפול עליהם משקה המכשיר לטומאה, שלא יטמא בתרומה, לפי שאוכלין אינם מקבלים טומאה, אלא אם נפלו עליהם שבעה משקין המכשירים לטומאה, כמבואר בפ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכות א"ב. (51) לטומאה, כמבואר שם הלכה ג. (52) במשנה שם: "יאכלו נקודים". ונקודים הוא שיעשנה ככרות קטנות, תהיה כל אחת כחצי ביצה (פירוש המשניות שם).

- 1 שאין אכל טמא מטמא אכל אחר⁵³ עד שיהיה כביצה.
- 2 או יתחלק מדמע זה⁵⁴ פחות מכביצה בכל עסה, כדי
- 3 שלא תטמא התרומה שבו.
- 4 יג. סאה תרומה טמאה⁵⁵ שנפלה למאה חלין טהורין⁵⁶,
- 5 וכן סאה⁵⁷ תרומה טהורה שנפלה למאה חלין טמאין -
- 6 תעלה⁵⁸ באחד ומאה, ותאכל קליות⁵⁹ או תלוש במי
- 7 פרות או פחות מכביצה; שאין הסאה שנפלה היא
- 8 הסאה עצמה שעלתה⁶⁰.
- 9 יד. סאה תרומה טמאה⁶¹ שנפלה למאה סאה של
- 10 תרומה טהורה - בטלה במעוט⁶² ואוכלין הפל
- 11 בטירה⁶³. ואם נפלה⁶⁴ לפחות ממאה - יניח הכל עד
- 12 שיירקב.
- 13 טו. שתי קפות⁶⁵ שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת
- 14 מהן ונדע לאי זו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה
- 15 ואין ידוע לאי זו מהן נפלה - אומרים: למקום שנפלה
- 16 ראשונה נפלה שניה, לפי שתולין את הקלקלה
- 17 במקלקלה⁶⁶. נפלה סאה⁶⁷ ראשונה לתוך אחת מהם ואין

- 18 ידוע לאי זו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה ונדע
- 19 לאי זו מהן נפלה - אין אומרים: למקום שנפלה שניה
- 20 נפלה ראשונה, אלא שתייהן מקלקלות.
- 21 טז. היו שתי קפות⁶⁸, אחת טמאה ואחת טהורה⁶⁹,
- 22 ונפלה סאה של תרומה לאחת מהן, ואין ידוע אי זו
- 23 היא - אומרים: לתוך הטמאה נפלה.
- 24 יז. שתי קפות⁷⁰, אחת של תרומה טהורה ואחת של
- 25 חלין טמאין⁷¹: נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת
- 26 מהן - אומרים: לתוך של תרומה נפלה⁷², והחלין יאכלו
- 27 בטירה כתרומה⁷³.
- 28 יח. נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן -
- 29 אומרים: לתוך של תרומה נפלה⁷⁴, והחלין יאכלו קליות
- 30 (בטירה כתרומה גדולה).
- 31 יט. סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך אחת מהן -
- 32 אומרים: לתוך של תרומה נפלה, והחלין יאכלו
- 33 קליות⁷⁵ או ילושו במי פרות⁷⁶.
- 34 כ. שתי קפות⁷⁷, אחת של תרומה טמאה ואחת של

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ועיין שם בר"ש. (53) אבל לקבלת טומאה אין צריך כביצה, שגם בפחות מכביצה מקבל טומאה (שם פ"ד הלכה א). (54) לעיסות אחרות שיהיה פחות מכביצה והדומע בכל עיסה. (55) תרומות שם משנה ב, כדעת חכמים. (56) שלא הוכשרו ולא טימאתם התרומה בנפילתה (ר"ש). (57) שם משנה ג, לדברי הכל. (58) כחכמים שם. (59) שלא טמא התרומה הטהורה. (60) ולכן תעלה ותאכל. ולא כר' אליעזר (שם משנה ב), שאם נפלה סאה תרומה טמאה לתוך מאה חולין טהורים - תעלה התרומה ותישרף, שהיא שנפלה היא שעלתה, אלא כדעת חכמים שם. (61) שם משנה ד. (62) כחכמים שם. ולא תעלה (פירוש המשניות שם), שהרי הכל תרומה. (63) בכורות כב: וכג. (64) שם משנה א, והובא למעלה הלכה יא. (65) תוספתא תרומות פ"ז, וירושלמי שם פ"ד הלכה ח. והמדובר כשאין באף אחת מהן מאה ואחת נגד התרומה, באופן שזו שנפלה הסאה תרומה לתוכה - נדמעה, או שיש בכל אחת ואחת מאה ואחת, וזו שהסאה נפלה אל תוכה חייבת בהרמת סאה לכהן (רדב"ז). (66) שהראשונה נדמעה או נתחייבה בהרמה. ראה למעלה. והשנייה מותרת. וראה למעלה פ"י הלכה יד. (67) תוספתא וירושלמי שם. (68) תוספתא שם, וירושלמי שם פ"ז הלכה ג. (69) בתוספתא שם: "אחת של תרומה טמאה, ואחת של תרומה טהורה". ולדעת רבינו, הוא-הדין אם שניהם של חולין (כסף-משנה), שכל שהוא מקולקל יותר, תולין בו הקלקלה. (70) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך תרומה נפלה, והחולין יאכלו נקודים". וראה למעלה הלכה יב, שלדעת רבינו, היינו פחות מכביצה. ועיין להלן. (71) כן הוא בירושלמי שם, וכן הוא ברמב"ם כ"י שהיה לפני הר"י קורקוס. אבל בשו"ת ר"י הנגיד העתיק "חולין טהורים". וכן הגיה הכסף-משנה, בכדי ליישב קושיית הראב"ד. וראה להלן הלכה יח, והלכה כא והערה עז. (72) והחולין מותרים. ראה למעלה פ"י הלכה יד. (73) שלא אמרו "תרומה לתוך תרומה נפלה" אלא במקום שיש הפסד (= איסור החולין באכילה), אבל לענין זה, להזהר בטירה, שאין כאן הפסד - חששו שמא נפלה התרומה לתוך החולין, ונמצא אוכל תרומה בטומאת הגוף (מהר"י קורקוס). (וראה להלן הלכה כא, והערה עח). ובירושלמי שם אמרו: "והחולין יאכלו נקודים", היינו פחות פחות מכביצה, שלא יטמאו את התרומה. (74) הלכה זו צריכה עיון: הלא בין אם נפלה לתוך התרומה, ובין אם נפלה לתוך החולין, היא אוסרת, ולמה תלו שתירומה לתוך תרומה נפלה לאסור את התרומה ולהתיר את החולין. וכן מפורש בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טהורה, ואחת של חולין טמאין וכו' נפלה סאה תרומה טמאה, שתייהן אסורות, מה-נפשוך, אי לתוך תרומה נפלה אסור, אי לתוך של חולין נפלה אסור" (ועיין עוד להלן, הלכה כא והערה עז). (75) כל המוקף, ליתא בדפוס רומי ובדפוס קושטא וברמב"ם כ"י שלפני הר"י קורקוס, ובעוד כמה כתבי-יד (תוספתא כפשוטה). ואמנם הדברים כפולים. (76) הראב"ד השיג על זה "שלא יתכן לומר תאכל קליות או תלוש במי פירות, שהרי כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין, אלא כשהוכשרו עסקינן". ומתוך זה הגיה הכסף-משנה בהלכה הקודמת "ואחת של חולין טהורין", ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, שהמדובר בחולין טהורים שעוד לא הוכשרו לקבל טומאה, וחששו שמא נפלה התרומה אל החולין, ולפיכך תיקנו שלא יכשירו לקבל טומאה, שלא ייטמאו מהתרומה. שאף-על-פי שלענין איסור אכילה לא חששו שמא נפלה בהם התרומה - במקום שאין הפסד (= זהירות שלא להכשיר) חששו, כמבואר למעלה בהלכה הקודמת (וראה להלן הלכה כא והערה עז). (77) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין כו' נפלה סאה תרומה טהורה, אני אומר לתוך של תרומה טמאה נפלה, והחולין יאכלו נקודים". וכן בתוספתא שם פ"ו (הוצאת

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קמא

מתוך מהדורת וגשל

22 אָבֵל שְׁאֵר הַחֲבִיתֹת - אֲסוּרוֹת עַד שִׁפְתָּחוּ. וְכָל אַחַת
23 וְאַחַת שֶׁתִּפְתַּח מִהֶן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדִי דְמוּעָה וְשׁוֹתָהּ
24 הַשָּׂאֵר. נִתְעַרְבָה חֲבִית בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים חֲבִיתֹת, וְנִפְתָּחוּ
25 מֵהֶם מֵאָה - נוֹטֵל מֵהֶם כְּדִי דְמוּעָה חֲבִית אַחַת וְשׁוֹתָהּ
26 הַמֵּאָה; וְשָׂאֵר הַחֲמִשִּׁים אֲסוּרוֹת, וְאִין מִחֲזִיקִין לְאוֹתָהּ
27 חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁהִיא בְּרַב. אָפְלוּ הִיוּ כְּמֵה אֲלֵפִים
28 חֲבִיתֹת - בְּלֹן מְדֻמָּע, וְכָל מֵה שִׁפְתָּח - נוֹטֵל הֵימָנוּ אֶחָד
29 מִמֵּאָה, וְהַשְּׂרִירִים שׁוֹתָהּ, וְהַשָּׂאֵר מְדֻמָּע.
30 ד. כָּבֵד בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת, שֶׁהִתְחַמֵּץ
31 וְהִתְחַבֵּל אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא. לְפִיכָּה, אִם רֶסֶק תִּפּוֹחַ שֶׁל
32 תְּרוּמָה וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ הָעֶסֶה וְהִתְחַמֵּץ - כָּל הָעֶסֶה
33 מְדֻמָּעַת וְאֲסוּרָה לְזָרִים.
34 ה. בִּיצָה שֶׁנִּתְבָּלָה בְּתִבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה - אָפְלוּ חֲלָמוֹן
35 שֶׁלָּה אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ.
36 ו. שְׂאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹךְ הָעֶסֶה, וְהִגְבִּיהוּ וְאַחֵר
37 כָּהֵן נִתְחַמֵּץ - הָרִי זֶה מִתְרַת.
38 ז. כָּבֵד בְּאֶרְנוּ, שֶׁאִם נִתְעַרַב (תְּרוּמָה) מִין בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ
39 - בְּנוֹתָן טַעַם. לְפִיכָּה, בְּצֵל מִחֲתָף שֶׁנִּתְבָּשֵׁל עִם
40 הַתְּבָשִׁיל, אִם הִבְצֵל תְּרוּמָה וְהַתְּבָשִׁיל חֲלִין, וְיֵשׁ בּוֹ
41 טַעַם הִבְצֵל - הָרִי הַתְּבָשִׁיל אֲסוּר לְזָרִים; וְאִם הִבְצֵל
42 חֲלִין וְהַתְּבָשִׁיל תְּרוּמָה, וְנִמְצָא טַעַם הַתְּבָשִׁיל בְּבִצֵּל -
43 הָרִי הִבְצֵל אֲסוּר.

1 חֲלִין טְהוֹרִין, וְנִפְלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה לְתוֹךְ אַחַת
2 מִהֶן - אוֹמְרִין לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה, וְהַחֲלִין יֵאָכְלוּ
3 קְלִיּוֹת.
4 כ.א. נִפְלָה סָאָה⁷⁸ שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה לְתוֹךְ אַחַת מִהֶן -
5 שֶׁתִּיָּהֵן אֲסוּרוֹת. שֶׁסָּפֵק תְּרוּמָה טְהוֹרָה - אֲסוּר⁷⁹, וְסָפֵק
6 הַמְדֻמָּע - מִתֵּר; מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּר תְּרוּמָה טְהוֹרָה - מִן
7 הַתְּרוּמָה, וְאֲסוּר הַמְדֻמָּע - מִדְּבָרֶיהֶן, עַל הַעֲקָרִים שֶׁבְּאֶרְנוּ
8 בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת⁸⁰.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

9
10 א. חֲבִית סְתוּמָה - מְדֻמָּעַת בְּכָל שֶׁהוּא. בִּיצָד? חֲבִית
11 סְתוּמָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכְמֵה אֲלֵפִים חֲבִיתֹת
12 סְתוּמוֹת - נִדְמָע כֹּלֵל. נִפְתָּחוּ הַחֲבִיתֹת - תִּפְלָה בְּאֶחָד
13 וּמֵאָה.
14 ב. חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיתֹת, וְנִפְלָה אַחַת
15 מֵהֶם לֵים הַגָּדוֹל - הִתְרוּ בְּלֹן, וְאוֹמְרִין: שֶׁל תְּרוּמָה הִיא
16 שֶׁנִּפְלָה. מֵה שֶׁאִין בֶּן בִּתְּאֵנָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְנִפְלָה
17 אַחַת מִהֶן לֵים הַגָּדוֹל; אֲלֵא צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אַחַת. לְפִי
18 שֶׁהַחֲבִית - נִפְלְתָה נִפְרָת, וְתִאֲנָה וְכִיּוּצָא בָּהּ - אִין
19 נִפְלְתָה נִפְרָת.
20 ג. חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיתֹת וְנִפְתָּחָה אַחַת
21 מִהֶן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה אֶחָד מִמֵּאָה וְשׁוֹתָהּ אוֹתָהּ הַחֲבִית;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הגר"ש ליברמן עמ' 141 64): "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואינו יודע לאי זו מהן נפלה, הריני אומר לתוך תרומה טמאה נפלה, וחולין טהורין לא יאכלו בטהרה עד שיתחשבו שאין בכל עיסה ועיסה כביצה". ומפרש רבינו כבירושלמי, בשנפלה תרומה טהורה. שאילו נפלה תרומה טמאה, דינו מפורש בהלכה הסמוכה. (78) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, ואינו יודע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה". וראה למעלה הלכה יז, שבשתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאים, ונפלה סאה של תרומה טמאה לתוכם - שתייהן אסורות לדעת הירושלמי. ודברי רבינו צריכים עיון. וניתכן כי דברי רבינו נשתבשו ונתהפכו, ויש להשוותם לדברי הירושלמי. וכן צריך להיות: (הלכה יז) שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה כתרומה. (הלכה כא) נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן, שתייהן אסורות וכו'. והרי זה ממש כדברי הירושלמי. וראה למעלה הערה עג. ולפי"ז אין מקום להשגת הראב"ד ולהגת הכסף-משנה למעלה הלכה יז, עיין שם הערה ע והערה עה. (הלכה כ) שתי קופות, אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו קליות. (הלכות יח"ט) נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו קליות (בטהרה כו' יאכלו קליות) או ילושו במי פירות. והרי זה שוב כדברי הירושלמי, ועיין ברי" קורקוס]. (79) [זה מוסב על מה שלמעלה הלכה יז (ראה למעלה, שהלכה יז והלכה כא מחוברות), ששתי קופות, אחת תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, שנפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, שאומרין לתוך של תרומה נפלה, ואף-על-פי-כן החולין יאכלו בטהרה, כי לענין זה אנו חוששים שמא התרומה נפלה לתוך החולין, ועל זה כתב שספק תרומה טמאה אסור, שאיסור תרומה טמאה מן התורה, היינו שאם נתערבה כאן בחולין הטמאים, ויטמאו אותה, הרי הוא עובר על איסור דאורייתא של מטמא תרומה, שאף-על-פי שמן התורה בטלה ברוב, אין זה אלא לענין אכילה, שזהו בדיעבד. אבל לענין טומאה, שאפשר להזהר עוד בטהרה, הרי זה כלכתחילה, והרי אין מבטלין איסור לכתחילה, ובתרומה זהו איסור דאורייתא לכל הדעות, כמו שכתב אבני-מילואים בתשובה סימן יח). (80) כלומר, במין במינו. עיין שם פט"ו הלכות א"ו, י"ג. (1) יבאר שחבית סתומה מדמעת בכל שהוא, ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה או שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה. מין בשאינו מינו בתרומה אם הוא בנותן טעם. הכובש ירק של חולין עם ירק של תרומה או איזה דבר אחר. הוודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה. ב' כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מזוגים במים, שנתערבו. שמן של תרומה שנפל על גבי פירות או על גבי דבר אחר. הדברים שנקראו תרומה. והאוכל תרומה מה הוא מברך.

43 כל אחד במים ואחר כך ערבן - רואין את זין החלין
44 פאלו אינו, וכאלו זין התרומה נתערב במים, שהרי אינו
45 מינו: אם ראוי אותו המים לבטל טעם זין התרומה -
46 הרי הכל מתר לזרים, ואם לאו - אסור; שפכר בארנו,
47 שאין המים מעלין את היין.

48 יח. זין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם והם
49 מתרות. וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות -
50 ידיחם והם מתרות. נפל השמן על גבי זין - יקפה אותו,
51 והזין מתר לזרים. נפל על גבי הציר - יקפה אותו ויטל
52 קלפה מעל הציר, כדי שישיר כל הציר שבו טעם
53 השמן.

54 יט. קדרה שפשל בה תרומה - לא יבשל בה חלין;
55 ואם בשל - בנותן טעם. ואם שטף הקדרה במים או
56 בזין - הרי זה מתר לבשל בה. בשל במקצת הפלי -
57 אין צריך לשטף את כלו, אלא שוטף מקום הבשול
58 בלבד.

59 כ. תרומה גדולה ותרומת מעשר והחלה והבכורים -
60 כלן נקראו תרומה. בתרומת מעשר נאמר: והרמתם
61 ממנו תרומת זי. ואומר: בתרומת גרן. ובחלה נאמר:
62 חלה תרימו תרומה. ונאמר: לא תוכל לאכל בשעריך
63 מעשר דגנך תירשך ויצהרך וגו' ותרומת דך; ואין לך
64 דבר ששעון הבאת מקום שלא פרטו בפסוק זה חוץ מן
65 הבכורים, ובהן נאמר: ותרומת דך. הא למדת, שהן
66 קרויין תרומה.

67 כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע - אחד
68 הוא: כלן עולין באחד ומאה, ומצטרפין זה עם זה, ואם
69 נטמאו - ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו
70 הדרךכים - בתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין
71 על אכילתה.

72 כב. כל האוכל תרומה - מכרך ברפת אותו מאכל,
73 ואחר כך מכרך: אשר קדשנו בקדשתו של אהרן וצונו
74 לאכל תרומה. וכך קבלנו וראינו אותם מכרכין אפלו
75 בחלת חוצה לארץ. שגם אכילת קדשי הגבול פעבודה,
76 שנאמר: עבדת מתנה אמן את כהנתכם.

77 סלקו להו הלכות תרומות בסיעתא דשמיא

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

הלכות מעשר

78 מצוה אחת והוא להפריש מעשר ראשון בכל שנה
79 ושנה משנת הריעה ולתנו ללויים. ובאור מצוה זו
80 בפרקים אלו:
82

1 ח. עדשים שנתבשלו ואחר כך השליך לתוכן בצל
2 יבש: אם היה שלם - הרי זה מתר, ואם היה מחתך -
3 בנותן טעם. ואם בשל הבצל עם העדשים, בין שלם
4 בין מחתך - משערין אותו בנותן טעם. ושאר כל
5 התבשיל - בין שהשליך הבצל אחר שנתבשל בין
6 שבשלו עם התבשיל, בין שלם בין מחתך - משערין
7 אותו בנותן טעם. ומפני מה בצל שלם לתוך עדשים
8 שנתבשלו אין משערין אותו? מפני שאינו שואב מהן,
9 שהרי הוא שלם; ולא פולט לתוכן, שפכר נתבשלו.
10 ואם היו בצלים רבים - הרי הן כמחתך. וכן אם נטלה
11 פטמתו וקלפתו החיצונה, או שהיה לח - הרי הוא
12 כמחתך. והקפלוט - בין לח בין יבש, בין שלם בין
13 מחתך - בנותן טעם.

14 ט. הכובש ירק של חלין עם ירק של תרומה - הרי זה
15 מתר לזרים. חוץ ממניי בצלים וחסיר ושומים, שאם
16 כבש ירק של חלין עם בצלים של תרומה, או בצלים
17 של חלין עם בצלים של תרומה - הרי אלו אסורין.
18 כבש ירק של תרומה עם בצל של חלין - הרי הבצל
19 מתר לזרים.

20 י. זיתי חלין שפכשן עם זיתי תרומה: אם היו פצועין
21 אלו ואלו, או שהיו חלין פצועין ושל תרומה שלמין,
22 או שפכשן במי תרומה - הרי אלו אסורין; אבל אם
23 היו שניהן שלמין, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי
24 החלין שלמין - הרי אלו מתרין. לפי שהפצועין
25 שואבות מן השלמין.

26 יא. מי כבשים ומי שלקות של תרומה - הרי הן אסורין
27 לזרים.

28 יב. השבת: עד שלא נתנה טעם בקדרה - יש בה משום
29 תרומה; משנתנה טעם בקדרה - אין בה משום תרומה.
30 יג. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של זין תרומה:
31 אם היתה פת חמים - הרי זו מתרת; ושל שעורים -
32 אסורה, מפני ששואבות.

33 יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת -
34 הפת מתרת; שאין בה טעם כמון, אלא ריחו, והריח אינו
35 אסור.

36 טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים, אף על
37 פי שהבאישו מימיו - הרי הן מתרין; שאין נותן טעם
38 לפגם אוסר.

39 טז. תלתן של תרומה, הוא וצצו, שנפל לתוך בור של
40 זין, אם יש בצורע התלתן כדי לתן לבדו טעם בזין - הרי
41 היין אסור לזרים.

42 יז. שני כוסות של זין, אחד תרומה ואחד חלין, מזג

פרק ראשון

- 1 בעילת זנות¹⁵ - נותנין לה המעשר ואוכלת¹⁶. אבל מי
- 2 אחר² שמפרישין³ תרומה גדולה⁴ מפריש אחד
- 3 מעשרה מן הנשאר. וזהו הנקרא מעשר ראשון. ובו
- 4 נאמר: כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליי וגומר.
- 5 והמעשר הזה⁵ ללוויים⁶, זכרים ונקבות⁷; שגאמר: ולבני
- 6 לוי⁸ הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה.
- 7 ב. מעשר ראשון מתר באכילה לישאל⁹, ומתר לאכלו
- 8 בטמאה¹⁰; שאין בו קדשה כלל. וכל מקום שגאמר
- 9 במעשרות קדש או פדיה - אינו אלא מעשר שני. ומנין
- 10 שמעשר ראשון חלין? שגאמר: ונחשב לכם תרומתכם
- 11 פדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב; מה גרן ויקב¹¹ - חלין
- 12 לכל דבר, אף מעשר ראשון שנשלה תרומתו¹² - חלין
- 13 לכל דבר. לפיכך¹³, פת לוי שנשפית¹⁴ או שגבעלה

- 14 בעילת זנות¹⁵ - נותנין לה המעשר ואוכלת¹⁶. אבל מי
- 15 ששמעה¹⁷ שמת בעלה או העיד לה עד אחד¹⁸, ונסת¹⁹,
- 16 ואחר כך בא בעלה - קנסו אותה חכמים שתהיה
- 17 אסורה²⁰ במעשר.
- 18 ג. לויים²¹ וכהנים מפרישין מעשר ראשון²², כדי
- 19 להפריש ממנו תרומת מעשר²³. וכן הכהנים מפרישין
- 20 שאר תרומות²⁴ ומעשרות²⁵ לעצמן. ולפי שהכהנים
- 21 נוטלין מן הכלל²⁶, יכול יאכלו פרותיהן בטבלן? תלמוד
- 22 לומר: כן תרימו גם אתם. מפי השמועה למדו: 'אתם'
- 23 - אלו הלויים; 'גם אתם' - לרבות את הכהנים.
- 24 ד. אין מוציאין המעשר²⁷ מיד הכהנים²⁸; שגאמר: כי
- 25 תקחו מאת בני ישראל²⁹. וכן כל מתנות פהנה³⁰ - אין
- 26 מוציאין אותן מפהן לכהן³¹. ועזרא קנס את הלויים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר מה נקרא מעשר ראשון, ואם ישראל מותר לאוכלו, ואם יש בו קדושה. ודין אם הכהנים יאכלו פירותיהם בטבלם. ואם מוציאין המעשר מכהן לכהן. האוכל פירותיו טבלין או בן לוי האוכל מעשרו בטבלו. אם מותר להיות אוכל והולך ואח"כ יפריש. ואם מעשרין ממקום זה על מקום אחר. ודין הדברים שהתרומה והמעשר שוין בהם. האומר לחבירו הריני מעשר על ידך. והדברים שפטורים מהמעשר. ודין אין מעשרין אלא מן המובחר. ואם מעשרים באומד. ודין המפריש מקצת מעשר אם הוא מעשר. (2) שכן הוא סדר הפרשה. (3) ואף שעדיין לא נתן התרומה לכהן - מפריש מעשר ראשון, שמה שנאמר: "מלאתך ודמעך לא תאחר" לא נאמר אלא על סדר הפרשות, ולא על סדר הנתינות. (4) נקראת "תרומה גדולה" ביחס לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה, ואילו תרומה גדולה היא אחד מחמישים. (5) בניגוד למעשר שני שהוא לבעלים. (6) כדעת רבי עקיבא, ולא כר' אלעזר בן עזריה שאמר: מעשר ראשון אף לכהן. (7) שהרי גם לוייה שנשבת או נבעלה בעילת זנות, נותנים לה מעשר ואוכלת, אלא שאין חולקין לה בבית הגרנות משום ייחוד. (8) מפסוק זה לא למד אלא שהמעשר ללויים, אבל שהוא ניתן גם לנקבות אין ללמוד ממנו, שהרי אדרבא "ולבני לוי" יש לדרוש: "ולא לבנות לוי". (9) דלא כרבי מאיר שאמר "מעשר ראשון אסור לזרים". (10) למדו זאת בספרי (מן הפסוק "ואכלתם אותו בכל מקום", "אפילו בקבר"). (11) שהופרשו מהם תרומות ומעשרות. (12) אבל קודם שניטלה תרומתו אסור באכילה משום תרומת מעשר המעורבת בו. (13) לפי שהוא חולין. (14) וחוששים שמה נבעלה לגוי. (15) לגוי או לעבד כנעני. שאם הייתה בת כהן הייתה נפסלת מתרומה. (16) ולא קנסו אותה, כדלהלן בשמעה שמת בעלה, משום שזנות אינה שכיחה. (17) מפי גוי המסיח לפי תומו או מפי עד ששמע מפי עד אחר או מפי עבד ושפחה, שכל אלה אינם כשרים לעדות אחרת. (18) נראה שאם העידו לה שני עדים וניסת ואחר כך בא בעלה - לא קנסוה. [ואף על פי שלעניין חזרה לבעלה פסק רבינו שם פרק י' הלכה ה', שאפילו ניסת בשני עדים תצא מזה ומזה - לעניין מעשר לא קנסוה, שהרי נבעלה בעילת זנות לא קנסוה, משום שזנות לא שכיחה, כמו כן נישואין בעדים ואחר כך יבוא בעלה ויתברר ששני העדים העידו שקר, גם זה לא שכיח]. (19) אבל אם לא ניסת אלא נתקדשה בלבד, לא קנסוה, שהרי לא עשתה איסור. (20) משמע שאסורה אף באכילת מעשר. (21) הקדים לויים לכהנים, לומר לך שלא רק לויים מפרישים מעשר ראשון רק כדי להפריש ממנו תרומת מעשר ולא כדי ליתנו ללוי אחר, אלא גם הכהנים מפרישים שלא על מנת ליתן ללוי. (22) ומשאירים לעצמן. ואף על פי שבישראל עיקר מצוות ההפרשה ליתנה ללוי או לכהן ואם הפריש על דעת שלא לתת אין כאן שום מצוה, - בלויים וכהנים אין הדבר כן. (23) כלומר, בשניהם אין הפרשת המעשר כדי ליתנו לאחרים ובכל זאת יש הבדל ביניהם: הלויים מפרישים מעשר כדי להפריש תרומת מעשר וליתנה לכהן, ואילו הכהנים מפרישים מעשר ראשון כדי להפריש תרומת מעשר לעצמם. (24) כגון תרומה וחלה וביכורים, שכולן נקראות תרומה. (25) אין הדברים מובנים, שהרי במעשר שני ובמעשר עני אין לכהן חלק [וה"פרישה" כתב שמעשרות לאו דווקא אלא הכוונה למעשר ראשון. אבל גם זה לא מיושב שהרי מעשר ראשון כבר הוזכר למעלה. ונראה שהיה כתוב "שאר תרומה", כלומר: שאר תרומות. וטעו וכתבו "שאר תרומה", ושוב פענחו "שאר תרומות ומעשרות" או "שאר תרומות ומעשר"]. (26) כלומר, נוטלים תרומות מן הישראלים ומן הלויים ואוכלים אותן. וכיוון שכן, היה מקום לטעות שיהיו מותרים לאכול טבל, שהרי כל איסור טבל הוא מחמת תערובת התרומות. (27) מעשר ראשון. (28) וכל שכן שאין מוציאים אותו מיד הלויים. (29) כן הוא בספרי. "ישראל נותנים מעשר ללויים, אבל אין כהנים נותנים מעשר ללויים". וכן הוא בספרי זוטא שם: "מאת בני ישראל אתם לוקחים את המעשר, אין אתם לוקחים את המעשר מיד הכהנים, מכאן אמרו אין מוציאים המעשר מיד הכהנים". (30) תרומות, זרוע ולחיים וקיבה. (31) [ומה שאמרו שם: שתרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאים מידם - היינו מיד הלויים, ולא מיד הכהנים].

קמד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 בזמנו³² שלא יתנו להן³³ מעשר ראשון, אלא ינתן
- 2 לכהנים, לפי שלא עלו עמו לירושלים³⁴.
- 3 ה. האוכל פרותיו³⁵ טבלין³⁶, וכן לוי שאכל המעשר
- 4 בטבלי³⁷, אף על פי³⁸ שהן חביבין מיתה לשמים³⁹ – אין
- 5 משלמין המתנות⁴⁰ לבעליהן⁴¹; שנאמר: אשר ירימו
- 6 לה' – אין להן בזה כלום עד שירימו אותן. ובחוצה
- 7 לארץ⁴² מתר לאדם להיות אוכל והולך תחלה ואחר כך
- 8 מפרש תרומה ומעשרות.
- 9 ו. מעשרין מקום זה⁴³ על מקום אחר, ואינו צריך
- 10 לעשר מן המקף⁴⁴. אבל אין מעשרין ממין על שאינו
- 11 מינו⁴⁵, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על
- 12 החיב; ואם עשר – אינו מעשר.
- 13 ז. כל שאמרנו בתרומה: אין תורמין מזה על זה⁴⁶, כך
- 14 במעשר: אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(32) ראה למעלה (הלכה א) שדעת רבינו כרבי עקיבא, שמעשר ראשון רק ללוויים ולא לכהנים. ואף על פי כן קנסם עזרא שלא יתנו להם [=ללוויים] כלל אלא רק לכהנים. אולם קנס חמור זה לא היה אלא בזמנו של עזרא אבל לאחר מכן לא קנס, אלא שלמי שירצה יתן: לכהן או ללוי. ועיין במנחת חינוך (מצוה שצה) שהעיר איך עקר עזרא מצוה מן התורה, וכתב שלדעת רבינו שתרומות ומעשרות בזמן עזרא אינם מן התורה אחי שפיר. (33) אבל אין מוציאין מן הלוי מעשר ראשון שלו, וכן בדיעבד אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון, הרי הוא שלו, שכן אמרו בחולין שם: "אימר דקנסניהו עזרא דלא יהיבין להו, משקל מינייהו מי אמר". (34) והמקור לזה, שלא עלו עימו לירושלים, הוא בעזרא ח, טו: "ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם". (35) דווקא פירותיו, אבל על פירות טבל של אחר אינו חייב מיתה. (36) תבואה שלא הפריש ממנה תרומה, או מעשר ראשון, אבל אם הפריש תרומה ומעשר ראשון ולא הפריש מעשר עני, אינו חייב מיתה. (37) כלומר, שלא הפריש ממנו תרומת מעשר. (38) ורוצה לומר: אף על פי שחייב מיתה בטבל הוא מחמת תערובת התרומות שבו ואם כן הרי הוא כאוכל תרומה – אף על פי כן אינם משלמים, לפי שלא זכה בהם הכהן אלא לאחר ההפרשה. (39) כן הוא בסנהדרין פג. ובתורת כהנים פרשת אמור סוף פרק ו' "מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר ויליף חלול חלול מתרומה מה תרומה במיתה אף כאן במיתה". ובתרומה אמרו ביבמות פו. "אמר קרא (בתרומה) ומתו בו כי יחללוהו". (40) והיינו כשאכל בשוגג, אבל אם אכל במזיד פטור הוא מלשלם אפילו בתרומה, מפני שאינו לוקה ומשלם. (41) הכהנים והלוויים הינם בעלי המתנות, אלא שיש לנותני המתנות טובת הנאה בהן לתת אותן למי שהם רוצים. (42) היינו מצרים, שנער ועמון ומואב. (43) כלומר, מתבואה הנמצאת במקום זה על תבואה הנמצאת במקום אחר. (44) כלומר, סמוך כמו "אין מקיפין שתי חביות". ולמד רבינו דין זה ממה ששינוי בפרק ב מביכורים, משנה ה' "תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף". וסובר רבינו שכל שכן שהמעשר ניטל שלא מן המוקף, שכתב למעלה שתלמידי חכמים אין תורמין אלא מן המוקף, זה אינו אלא בתרומת מעשר, כדי שלא יתחלף להם בתרומה גדולה הנתרמת רק מן המוקף, אבל במעשר אין כל חשש. (45) כן הוא בירושלמי תרומות פרק ב הלכה ד: "ואף אני מרבה שני מינין שבדגן שני מינין שבתבואה שאין תורמין ולא מעשרין מזה על זה". הרי שהשוו תרומה ומעשר לעניין זה. (46) כגון מן המחובר על התלוש, פירות שנה זו על פירות שנה אחרת ופירות חוץ לארץ על פירות הארץ. (47) כגון מן הרע על היפה, מדבר שלא נגמרה מלאכתו, מן הטמא על הטהור בשוגג. (48) כגון דבר שאינו מאכל אדם, או הלקט והשכחה והפאה והפרט והעוללות. (49) זה שאינו בכלל החמישה שלא יתורמו, ואם תרמו אין תרומתם תרומה. (50) כגון המדבר ואינו שומע, והאלם ששומע ואינו מדבר, והערום והשיכור והסומא. (51) כגון אחד מהחמישה המנויים שם. (52) כלומר, הריני מתקן המעשרות בשבילך. (53) שאף על פי שאין אומרים "שליח עושה שליחותו" להקל אלא להחמיר, היינו כשביקש המשלח את השליח, אבל אם השליח הציע עצמו, אומרים חזקה שליח עושה שליחותו אף להקל. (54) שכיוון שהוא ביקש מהשליח אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו. (55) הכוונה לחרובי צלמונה שאין חייבין אלא מדרבנן, אבל שאר חרובין מאכל רוב בני אדם הם וחייבין מן התורה. (56) מדברי סופרים, כלומר מדרבנן. (57) כן צריך להיות. וכן העתיק הראב"ד, ובדפוס רומי הגירסא: "לפי שאין מאכל אדם", אבל גירסתנו היא הנכונה, שאם אינם מאכל אדם, אינם חייבים אפילו מדרבנן. ומקור דברי רבינו מן הספרי ומן הירושלמי: "מפרי העץ לרבות פירות האילן, יכול שאני מרבה חרובי שיטה וחרובי צלמונה וכו' תלמוד לומר מפרי העץ ולא כל פרי העץ", וסובר רבינו שמעשר האילנות מן התורה, ולפי זה נתמעטו חרובי צלמונה רק מחיוב דאורייתא. אבל דעת הראב"ד שמעשר האילנות (חוץ מתירוש ויצהר) אינו אלא מדרבנן, ואם כן חרובי צלמונה פטורים לגמרי. (58) כר' ישמעאל בר' יוסי שאמר בשם אביו "זה וזה לפטור". ופירש רבינו "זה וזה" שקדים מרים בין גדולים בין קטנים. (59) כלומר, בגדלן אינם אוכל מחמת מרידותם, ובקטנן, אף שהם מתוקים, הרי עדיין לא נגמרו. ולפיכך

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קמה

מתוך מהדורת וגשל

במעשרות - מעשרותיו מקלקלין, שהרי השכל מערב
 בהן⁷⁶, ופרותיו מתקנין.
 טו. המפריש מקצת מעשר⁷⁷ - אינו מעשר⁷⁸, אלא כמי
 שחלק את הערמה⁷⁹; אבל צריך [להפריש] מזה החלק
 שיוציא⁸⁰ מעשר שלו. כיצד? היו לו מאה סאה, הפריש
 מהם תמשה לשם מעשר - אינו מעשר, ואינו יכול
 להפריש על החמש סאין מעשר במקום אחר⁸¹, אלא
 מפריש מהן⁸² חצי סאה, שהיא המעשר שלהן.
 טז. המפריש מעשר זה⁸³ מכרף תחלה⁸⁴, כדרך
 שמכרכין על המצות⁸⁵. וכן מכרף על מעשר שני ועל
 מעשר עני ועל מעשר מן המעשר. מכרף על כל אחד
 בפני עצמו⁸⁶; ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא
 סח ביניהן - כוללן בכרכה אחת ומכרף: להפריש
 תרומות ומעשרות⁸⁷.
פרק שני
 א. אינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פרותיו⁸⁸
 לאכלן לעצמו⁸⁹. אבל הגומרן למכרן - פטור מן התורה⁹⁰
 וחייב מדבריהם⁹¹; שנאמר: עשר תעשר וגו' ואכלת -
 אינו חייב אלא הגומר תבואתו לאכלת.
 ב. וכן הלוקח - פטור מן התורה, שנאמר: תבואת
 זרעך, וחייב מדבריהם. במה דברים אמורים? בשלקחן

שנאמר: עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא
 השדה⁹². ויראה לי, שהוא חייב במעשרות מדבריהם⁹³.
 שהרי תאנה העומדת בחצר - חייב לעשר פרותיה אם
 אספן באחת⁹⁴.
 יא. בצלים⁹⁵ שהערישו זה בצד זה, אפלו הערישו
 בקרקע עליה - פטורין מן המעשרות. נפלה עליהן
 מפלת⁹⁶ והרי הן מגלין - הרי אלו כנטועין בשדה
 וחייבין במעשרות.
 יב. המשמר שדהו⁹⁷ מפני ענביו, ובא אחר ואסף את
 התאנים הנשארות באותה שדה, או שהיה משמר שדהו
 מפני המקשאות והמדלעות⁹⁸, ובא אחר ואסף את
 הענבים הנשארים שם המפזרים בשדה: בזמן שבעל
 השדה מקפיד עליהן⁹⁹ - אסורין משום גזל, ולפיכך
 חייבין במעשר ובתרומה¹⁰⁰; אין בעל הבית מקפיד
 עליהן - מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר¹⁰¹.
 יג. אין מעשרין אלא מן המכר. שנאמר: בהרימכם
 את חלבו ממנו, ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת
 יקב; כשם שמעשר¹⁰² שמפרישים הלוים - מן החלב
 שבו¹⁰³, כך מעשר שמפרישים שאל מן הגרן ומן היקב
 - מן החלב שבו¹⁰⁴.
 יד. אין מעשרין באמד¹⁰⁵, אלא במשקל או במשקל או
 במנין¹⁰⁶. וכל המדקדק בשעור - משפח¹⁰⁷. והמרבה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הקדים רבינו "בגדלן" ל"בטנן", משום שבגדלם פשוט יותר לפטרם ממעשר. (60) דווקא בשדה חייבים. (61) מדרבנן.
 (62) מעשרות פרק ג משנה ח: "תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת ופטור. ואם צירף חייב", הרי שהנטוע בחצר
 כהנטוע בשדה, ובכדי שלא יסתרו דברי המשנה שם לדברי הירושלמי הנ"ל, על כורחנו שכוונת הירושלמי לפטור מן
 התורה, וכוונת המשנה שם לחייב מדרבנן. וכל זה אינו אלא לדעת רבינו, שמעשר אילנות מן התורה, אבל לדעת הראב"ד
 שמעשר אילנות מדרבנן, על כורחנו סותרים דברי המשנה הנ"ל לדברי הירושלמי הנ"ל ועיין בהשגת הראב"ד.
 (63) ומתוך זה שכתב רבינו הלכה זו כאן, נראה שהפטור הוא מפני שגג דינו כבית, שאין חיובו אלא מדרבנן, ומכיוון
 שאינו רוצה בהשרשתם של הבצלים לא חייבוהו חכמים. (64) היינו שמתמוטט גג העלייה ומעתה אינו בית אלא שדה.
 (65) ויש בו גם תאנים וגם ענבים. (66) מקום צמיחת הקישואין והדלועין. (67) היינו, שידועין בו שהוא מקפיד שלא
 יטלו מהם. (68) כלומר, אם גזל מן הפירות או אם נתן לו בעל השדה. (69) משום שהן הפקר והפקר פטור מן המעשר.
 (70) כלומר, תרומת מעשר, שהיא מעשר מן המעשר. (71) כלומר, מן החלב שבמעשר, שנאמר "בהרימכם את חלבו ממנו".
 (72) שתורמים מן היפה. (73) דווקא מעשר, אבל תרומה ניטלת דווקא באומד ותרומת מעשר כמעשר. (74) תפס הסדר
 הרגיל בתלמוד, אבל להלכה המונה משובח והמודד משובח מן המונה והשוקל משובח משניהם. (75) כלומר המודד
 משובח מן המונה, והשוקל שהוא מדוקדק יותר, משובח משניהם. (76) כלומר, העודף על העשירית אין שם מעשר עליו,
 והרי הוא טבל. (77) כלומר, הפריש פחות מעשירית התבואה שלפניו. והמדובר כשהיה בדעתו להוסיף ולהשלים. ומה
 שאמרו בתוספתא: "הממעט במעשרות מעשרותיו מתקנים ופירותיו מקולקלין" היינו כשאין בדעתו להשלים. (78) כיוון
 שלא השלים. (79) כלומר, כמי שחלק את הטבל סתם לשני חלקים, והרי שתי ערוגות טבל לפניו. (80) שהפריש בתורת
 מעשר ולא חל. ודווקא ממנו, ולא ממקום אחר שנראה כמפריש מן החיוב על הפטור. (81) כלומר, ממקום אחר.
 (82) מחמשת הסאין. (83) מעשר ראשון. (84) לפני ההפרשה. (85) "כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן".
 (86) "צריך לברך חמש ברכות". כלומר, על תרומה גדולה ועל ארבע המעשרות. וכל זה במפריש כל אחד לחוד, בהפסקה,
 ביניהן. (87) וראה בפרק י"א מהלכות ברכות, שהמפריש לאחרים מברך "על הפרשת תרומה". (1) יבאר שאינו חייב
 להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן לעצמו. ודין פירות שאינן ראויות לאכילה בקוטנן או הראויות. ודין איזו
 היא עונת המעשרות. אם ימכור אדם פירותיו בעונת המעשרות למי שאינו נאמן עליהם. (2) גומר מלאכתם, שאז חל
 עליו חיוב ההפרשה. וראה להלן פ"ג הלכה ח, מה הוא גמר מלאכתם. (3) ואז חייב לעשר, אפילו אם נמלך למכרם
 (הגרע"א בגיליונו, ומנחת-חנינוך מצוה שצה). (4) אפילו נמלך לאכלם בעצמו, כיון שבשעת גמר מלאכה, חשב למכרם
 (מנחת-חנינוך שם). (5) ברייתא בבבא מציעא פח. "מפני מה חרבו חנויות של בית הינו, שלש שנים קודם ירושלים, מפני

קמו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 אחר שנגמרו מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרו ביד
- 2 לוקח – חייב לעשר מן התורה.⁶
- 3 ג. פירות שאינן ראויים לאכילה בקטן, כגון הבסר⁸
- 4 וכיוצא בו – אינן חייבין במעשר⁹ עד שיגדלו ויעשו
- 5 אכל; שנאמר: מזרע הארץ מפרי העץ – עד שיהיה
- 6 פרי¹⁰. וכן התבואה והקטניות; שנאמר: את כל תבואת
- 7 זרעך – עד שתעשה תבואה¹¹. וזו היא עונת
- 8 המעשרות¹². וקדם שתגיע התבואה והפירות לעונה זו –
- 9 מתר לאכל מהן כל מה שירצה¹³ ובכל דרך שירצה¹⁴.
- 10 ד. פירות שהן ראויין לאכילה בקטן, כגון הקשואים

- 11 והמלפפונות¹⁵, שאין מניחין אותם¹⁶ אלא כדי להוסיף
- 12 בגופן בלבד, אבל ראויין הן מתחלה לאכילה – הרי
- 13 אלו חייבין במעשר בקטן¹⁷; שמתחלת יציאתן פאו
- 14 לעונת המעשרות.
- 15 ה. אי זו היא¹⁸ עונת המעשרות?¹⁹ משיגיעו הפירות
- 16 הזריע ולצמח, הכל לפי מה שהוא הפרי²⁰. כיצד?
- 17 התאנים – משיעשו רבים עד שיהיו ראויים לאכילה אחר
- 18 עשרים וארבע שעות משעת אסיפתן²¹. הענבים
- 19 והבאושים²², והם הענבים הדקים המדבריות²³ –
- 20 משיראה החרצן שלהם מבחוץ²⁴. הרמונים – משימם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שהעמידו דבריהם על דברי תורה (כלומר, מה שאסור מדברי חכמים, מצאו לו היתר מן התורה – רש"י). שהיו אומרים עשר תעשר ואכלת – ולא מוכר, תבואת זרעך – ולא לוקח". הרי שמן התורה פטורים גם המוכר וגם הלוקח, ומדבריהם חייבים שניהם. (6) כן גם דעת ר"ת בתוספות ד"ה תבואת. ומקורו ממה שאמרו בבכורות יא: שהלוקח טבליים בלתי ממורחים מן הגוי ומרחן הוא – חייב במעשרות מן התורה. וטעמו: כיון שמרחם הלוקח, הרי הם אצלו כ"תבואת זרעך" (תוספות שם). (והראב"ד סובר, שלוקח לעולם פטור מן התורה, ומקורו ממה שאמרו (סוטה מג): "לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן, הוקבעו למעשר – בשדה, אבל בעיר קלא אית ליה למילתא", ומכיון שבעיר פטורים, משום שיש להם קול ויודעים שהם לקט שכחה ופאה, על-כרחינו שבשדה אינם חייבים אלא מדרבנן, משום מראית העין – אף-על-פי שמירחם העני (ודברי הכסף-משנה שם אינם מבוררים). ודעת רבינו נראה, שהמדובר כשמירחם בעל השדה, שמירוח זה, שהוא על דעת לחלקם לעניים, אינו מחייבו, כשם שמירוח למכרם אינו מחייב. וכן כתב רש"י בבבא קמא צד. ד"ה מרחו, שהמדובר שמירחם בעל השדה. וראה בדברי רבינו בפ"ב מהלכות תרומות הלכה טו. (7) מעשרות פ"א משנה א. (8) היינו ענבים שלא נתבשלו (פירוש המשנה לשביעית פ"ד משנה ח). והיינו לפני שייראה חרצן שלהם מבחוץ, כדלהלן הלכה ה. וראה למעלה בפ"ה מהלכות כלאים הלכה יד, ולהלן בפ"ט מהלכות מעשר שני הלכה ב. (9) אף מדבריהם, ראה למעלה פ"א הלכה ט. (10) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. ועיין בירושלמי מעשרות פ"א הלכה ג. (11) ירושלמי שם סוף הלכה ב. [והנה רבינו הביא שני פסוקים בענין זה, אחד לפירות: "מפרי העץ, עד שיהיה פרי", ומכאן שצריך שיהא ראוי לאכילה (ולכן כתב בהלכה זו: "פירות שאינם ראויים לאכילה" – "ויעשו אוכל". ובהלכה ד: "פירות שהם ראויין לאכילה", "ראויין הם מתחילה לאכילה". ובהלכה ה: "התאנים – שיהיו ראויים לאכילה". "הירק – עד שיהא ראוי לאכילה"), ופסוק שני לתבואה וקטניות: "תבואת זרעך, עד שתעשה תבואה". ובירושלמי (שם) מפורש "תבואת זרעך, דבר שהוא נזרע ומצמיח. יצא פחות משליש, שאינו נזרע ומצמיח". ומכאן לתלתן, שצריך שיהיה זרעה ראוי להצמיח (להלן הלכה ה). וכן תבואה משתביא שליש, שלפני כן אינה מצמיחת (ירושלמי שם). וכן נראה שבמשנה מעשרות שם לא נזכר אלא "כל שהוא אוכל", "תחילתו אוכל וכו'". ואילו ענין ההצמחה לא נזכר אלא בתלתן (שם משנה ג) ובתבואה, בירושלמי שם. וכן כתב רש"י בסוכה לו. שהחכמים החולקים על ר' שמעון (שם משנה ד) ומחייבים אתרוגים קטנים במעשר, סוברים, שאף-על-פי שאינן מצמיחים, חייבים הם משום שראויים לאכילה. וכן כתב רבינו להלן הלכה ה: "והאתרוגים משיתעגלו, מפני שהם ראויין לאכילה כשהם קטנים". וכל זה אינו אלא בפירות, אבל תבואה שלא הביאה שליש, אף-על-פי שהיא ראויה לאכילה, שהרי חייבת בחלה (חלה פ"א משנה ג, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג) – אינה חייבת במעשרות, אלא-אם-כן מצמיחת. (12) שנזכרה בשביעית פ"ד משנה ט, והיא מה שאמרו במעשרות שם משנה ב: "מאימתי הפירות חייבות במעשרות וכו'". (13) כלומר, בין רב ובין מעט, ראה להלן פ"ג הלכה יט, שאכילת עראי היא דוקא אם מקלף אחת אחת ואוכל, אבל אם מקלף וכונס לתוך ידו, הרי זו אכילת קבע (ועיין שם עוד בהלכה כ, שגם שם כתב רבינו כלשון זו "כל מה שירצה" על אכילת קבע). (14) לרבות דרכים הקובעות למעשר, כגון אש ומלח (להלן פ"ג הלכה ג). (15) שם משנה ד. ושם: "ובירק, הקשואים והדלועים והמלפפונות" והביאה רבינו כלשונה להלן הלכה ה וכאן קיצר. ותפוחים ואתרוגים שנשנו שם, הביא רבינו להלן שם, ולא הזכירם כאן, משום שיש להם שיעור כל שהוא "משיעגלו". (16) במחור לקרקע. (17) שם משנה א: "כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל, אף-על-פי שהוא שומרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול". (18) שם משנה ב. (19) שמשעה שיגיעו הפירות לעונה זו, חייבים במעשרות. (20) כלומר, שיגיעו לשיעור כזה, שאם יזרעו יוכלו להצמיח, כל פרי לפי שיעורו. וכל השיעורים שנאמרו כאן, הם הבאת שליש בכל פרי לפי מה שהוא, ולא נזכרה הבאת שליש אלא בתבואה וזיתים משום שבשאר פירות יכול ליתן סימן, ובתבואה וזיתים אין סימן (הרא"ש). [ולפי מה שכתבנו למעלה (הלכה ג הערה י) צריך לומר, שמה שכתב רבינו "משיגיעו הפירות להזריע ולהצמיח", היינו שבדרך כלל שני השיעורים של "ראוי לאכילה" ושל "מצמיח" הם בזמן אחד. והא ראייה, שהרי אחרי זה כתב רבינו "כיצד התאנים כו' ראויים לאכילה"]. (21) ירושלמי שם הלכה ב. ונראה כי אינם חייבים במעשרות אלא אחר כ"ד שעות, שהרי קודם לכן אינם ראויים לאכילה. (22) בספרים אחרים ליתא (מעשה רוקח). (23) כמו שנאמר (ישעיה ה, ב) "ויקו לעשות ענבים ויעש באושים" (פירוש המשניות שם). (24) ירושלמי שם.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קמז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הפרח²⁵ שלֵהֶן בין האֲצָבָעוֹת וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מִים²⁶.
- 2 התְּמָרִים - מְשִׁיתָחוּ²⁷ כְּשֶׁאֹר. הָאֲפֶרֶסְקִין - מְשִׁיטִילוּ
- 3 גִּידִים אֲדָמִים²⁸. הָאֲגֻזִּים - מְשִׁיתָפֶרֶשׁ הָאֶכָל מִהֶקְלָפָה
- 4 הַחִיצוֹנָה²⁹. הַשְּׂקָדִים הַמְתוּקִים - מְשִׁיתָפֶרֶשׁ קְלִפָּתָן
- 5 הַחִיצוֹנָה³⁰; הַמָּרִים - פְּטוּרִין לְעוֹלָם³¹. וְשָׂאֵר כָּל בְּעָלֵי
- 6 קְלָפוֹת, כְּגוֹן הָאֲצָטְרָבוֹלִין³² וְהַלּוּט³³ וְהַבְּטָנִים³⁴ -
- 7 מְשִׁיעֵשׁוּ קְלָפָה הַתַּחְתּוֹנָה הַסְּמוּכָה לָאֶכָל³⁵. הַזֵּיתִים -
- 8 מְשִׁיעֵשׁוּ שְׁמֵן אֶחָד מִתְּשַׁעָה מִמָּה שֶׁהֵן רְאוּיִין לַעֲשׂוֹת
- 9 כְּשִׁיגְמָרוּ, וְזֶה שְׁלִישׁ שְׁלֵהֶן³⁶. הַתְּפוּחִים³⁷ וְהָאֲתָרוּגִים
- 10 - מְשִׁיתָעֲגֻלוּ³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לֵאכֹלָה כְּשֶׁהֵם
- 11 קְטָנִים. הַתְּתוּמִּים וְהָאוֹג - מְשִׁיאֲדִימוּ. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן
- 12 לְהָאֲדִים - מְשִׁיאֲדִימוּ³⁹. הַחֲרוּבִין - מְשִׁיעֵשׁוּ נִקְדוֹת
- 13 נִקְדוֹת שְׁחוּרוֹת⁴⁰. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן לְהַשְׁחִיר⁴¹ -
- 14 מְשִׁינְקָדוּ. הָאֲגֻסִּים וְהַקְרוּסְטָמְלִין וְהַפְּרִישִׁים וְהַעֲזָרְדִּין
- 15 - מְשִׁיעֵשׁוּ קְרָחוֹת קְרָחוֹת לְכֻנּוֹת. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן
- 16 לְהַלְבִּין - מְשִׁינְקָחוּ קְרָחוֹת⁴². הַתְּבוּאָה - מְשִׁתְּבִיא

- 17 שְׁלִישׁ⁴³. הַתְּלָתָן - מְשִׁיתָהָ⁴⁴ וַיֵּרָעָה רְאוּי לְצִמְיָהָ אִם
- 18 נִזְרָעָה⁴⁵. וּבִיָּרֵק: הַקְּשׂוּאִין וְהַדְּלוּעִין וְהָאֲבִטְחִין
- 19 וְהַמְּלַפְּפוֹנוֹת וְכָל כִּיּוֹצָא בָהֶן - חֲבִיבִין בְּקִטְנָן, כְּמוֹ
- 20 שְׂבָאֲרָנוֹ⁴⁶; וְשָׂאֵר הַיָּרֵק שְׂאֵינוֹ רְאוּי לֵאכֹלָה עַד
- 21 שְׁיִגְדִּיל - אֵינוֹ חֲבִיב עַד שֶׁיֵּהָא רְאוּי לֵאכֹלָה⁴⁷. אֲשָׁכּוֹל
- 22 שֶׁהֵגִיעַ בּוֹ⁴⁸ אֶפְלוֹ גִּרְגִּיר יְחִידִי - כְּלוּ⁴⁹ חֲבוּר
- 23 לְמַעֲשָׂרוֹת⁵⁰, וְכֹאֵל הֵגִיעַ כְּלוּ⁵¹. וְלֹא אוֹתוֹ אֲשָׁכּוֹל
- 24 בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא כָּל הָרוּחַ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אוֹתָהּ הֵגִפֵּן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ
- 25 הָאֲשָׁכּוֹל. וְכֵן רִמּוֹן שֶׁהֵגִיעַ בָּהּ אֶפְלוֹ פְּרִידָה⁵² אַחַת -
- 26 כְּלָה חֲבוּר⁵³.
- 27 ו. לֹא יִמְכְּרוּ⁵⁴ אֲדָם פְּרוֹתָיו מִשְׁכָּאֵי לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁵
- 28 לְמִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁶. וְאִם בְּכָרוֹ⁵⁷ - נוֹטֵל
- 29 אֶת הַבְּכוּרוֹת, וּמִתָּר לְמַכֵּר הַשָּׂאֵר שֶׁעֲדִין לֹא הֵגִיעַ
- 30 לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁸. וְכֵן לֹא יִמְכְּרֵם אֲדָם אֶת גִּפְתּוֹ⁵⁹ וְאֶת
- 31 וַגִּידוֹ⁶⁰ לְמִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת לְהוֹצִיא מִהֶן
- 32 מִשְׁקִין⁶¹; שֶׁהַמִּשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶם חֲבִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת⁶².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לרוב המים שבתוכן (שם). וראה בסוף הלכה זו, כמה מן האשכול צריך שיגיע לשיעור זה ויהא חייב במעשר. (25) בדפוס רומי: "הפרד", וכן הגיה מהר"י קורקוס. וכן להלן בסוף ההלכה "פרידה". (26) כן הוא בירושלמי שם. (27) בדפוס רומי "משיתפתחו". וכן בפירוש מהר"י קורקוס. וכן הגיה הגר"י לנדא בפירוש המשניות שם, ועיין חזון-איש. (28) ירושלמי שם. "כי האפרסקין כשיתחילו להתבשל נמשכין בהם כמו חוטין או גידין אדומים" (פירוש המשנה שם). (29) כחכמים במשנה שם, ולא כר' יהודה. ולשון המשנה: "האגוזים משיעשו מגורה", וכתב רבינו בפירושו למשנה: "משיבדל האוכל מן הקליפה, ויהיה האוכל כאילו הוא במגורה והוא האוצר". (30) כן הוא בתוספתא מעשרות פ"א הלכה ב. ולפי הפיסקא בירושלמי שם, מפורש כן במשנה. וכן הוא במשנה שבירושלמי עם פירוש ר"ש שירליאו, וברבימ"ץ ומהר"י קורקוס. (31) בין בקטנן ובין בגדלן, וראה למעלה פ"א הלכה ט, ומה שביארנו שם. (32) ירושלמי שם. והם פרי הארז (עבודה זרה יד.). (33) הנזכר בבראשית מג, יא. והוא "אלצירין" שאמרו בירושלמי. (34) אלו ה"אפססטקין" שאמרו בירושלמי, ו"הם הנקראים פסתק בערבי" (מהר"י קורקוס). (35) כן הוא בירושלמי שם, שבשלשה אלה מודים חכמים לר' יהודה, האומר (שם משנה ב) "האגוזים והשקדים משיעשו קליפה (התחתונה)". (36) במשנה ג שם: "והזיתים משיכניסו שליש". ובירושלמי שביעית (פ"ד הלכה ז) "מהו שליש [שליש - כן גירסת רבינו, ועיין רלב"ד] לוג, מתניתא שהן עושין שלשה לוגין לסאה". הרי אחד מתשעה ממה שהן ראוין לעשות. (37) שם משנה ד. (38) במשנה שם ליתא. ויתכן כי לפני כן אין הפרי ניכר. אבל צריך עיון, מניין לו לרבינו זה (כסף-משנה). (39) שם משנה ב. והיינו שיתחילו להאדים (פירוש המשניות שם). (40) שם משנה ג: "החרובין משינקדו". (41) כגון ענבי הדס וענבי סנה (ירושלמי שם). (42) הפירות הללו כשהן בוסר, מכוסין בשערות דקות, וכשמתחילין להתבשל מתקרחין מעט מעט, ובגמר בישולן נופל הכל והן לבנים (ר"ש שם). (43) כן הוא במשנה שם. ואז היא מצמחת, ראה למעלה הלכה ג והערה י. (44) צ"ל: משיהיה. (45) משנה שם. ואמרו בירושלמי שם (הלכה ב) "כיצד בודק? נוטל מלא קומצו ונותן לתוך הספל של מים, אם שקע רובה חייבת, ואם לאו פטורה". וראה ברש"י ותוס' ר"ה יב: ד"ה משתצמח לזרעים. (46) למעלה הלכה ד. (47) כן הוא בירושלמי שם הלכה ג. (48) כלומר, הגיע לעונת מעשרות, שנראה החרצן שלו בחוץ, ראה למעלה. (49) כל האשכול. (50) כלומר, מחובר לחיוב מעשרות שחל עליו. (51) ירושלמי שם הלכה ב. (52) גרגיר אחד קטן שבתוך הרימון. (53) כלומר, כל הרוח שיש בה אותו הרימון, שיש בו אותה הפרידה, כן נראה ממה שכתב "וכן רימון" - משמע שדין הרימון כדין האשכול שקדם לו (כסף-משנה). וכן נראה ממה שכתב "כולה" חיבור, כל הרוח, שאם כוונתו רק על הרימון, היה לו לומר "כולו" כמו שאמר באשכול. (54) מעשרות פ"ה משנה ג. (55) שהם חייבים מכאן ואילך במעשרות. (56) שמא לא יעשרם, והמוכרם לו עובר על "ולפני עור לא תתן מכשול" (ירושלמי). (57) שבאו חלק מן הפירות לעונת מעשרות. (58) ואף-על-פי שאשכול שהגיע בו אפילו גרגר יחידי לעונת המעשרות, כל אותה הרוח חיבור למעשרות - לא החמירו לענין מכירה, כיון שעתה אין עוד איסור באכילת הפירות בלי מעשר, וראה "משנה ראשונה". (59) גרעיני זיתים ופסולת שלהם. (60) קליפות ענבים הנשארות אחר דריסתן וסחיטתן (פירוש המשניות שם, וראה בר"ש). (61) כלומר, שפירש הלוקח שלוקחם כדי להוציא מהם משקין, אבל אם לא פירש - מוכרן לו, שמן הסתם אינם עומדים אלא לשריפה (מלאכת שלמה). (62) במשנה שם שנינו: "לא ימכור וכו' למי שאינו נאמן וכו' להוציא מהן משקין, ואם הוציא מהן חייבין במעשרות". ופירשה רבינו, כאילו נאמר "שאם הוציא וכו'", שזוהי נתינת טעם לאיסור המכירה (תוספות אנשי שם).

קמח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה⁶³ למי שאינו נאמן;
- 2 שהתבואה שתלקט מן התבן חֵבֶת במעשר.
- 3 ז. שמרי יין⁶⁴ שנתן עליהם מים וסננן: אם נתן
- 4 שלשה⁶⁵ ומצא ארבעה - מוציא מעשר מזה היתר⁶⁶
- 5 ממקום אחר⁶⁷. ואינו מפריש עליו תרומה; שהתורם
- 6 בתחלה - בלבד על הכל⁶⁸, כמו שבאנו בתרומה⁶⁹.
- 7 מצא פחות מארבעה, אף על פי שמצא יתר על מדתו⁷⁰
- 8 ואף על פי שיש בהן טעם יין - פטורין⁷¹.
- 9 ח. המקדיש⁷² פרותיו כשהן מחברין⁷³ עד שלא באו
- 10 לעונת המעשר⁷⁴ ופדאן, ואחר שפדאן הגיעו⁷⁵ - חֵבֶבֶן
- 11 במעשר⁷⁶. ואם באו לעונת המעשרות והם ביד הגזבר
- 12 ואחר כך פדאן - פטורין⁷⁷.
- 13 **פרק שלישי**
- 14 א. פרות שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו ועדין לא
- 15 נגמרה מלאכתן, כגון תבואה שנקצרה ודשה ועדין לא
- 16 זרה אותה ולא מרחה - מתר לאכל מהן אכילת עראי
- 17 עד שתגמר מלאכתן. ומשתגמר מלאכתן - אסור לאכל
- 18 מהן עראי.
- 19 ב. במה דברים אמורים? בגומר פרותיו למכרן בשוק;
- 20 אבל אם היתה פונתו להוליכן בפית - הרי זה מתר
- 21 לאכל מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן עד שיקבעו
- 22 למעשר.
- 23 ג. אחד מששה דברים קובע הפרות למעשרות: הקצרה,
- 24 והמקח, והאש, והמלח, והתרומה, והשבת. וכלן אין
- 25 קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.
- 26 ד. כיצד? פרות שדעתו להוליכן לבית, אף על פי
- 27 שנגמרה מלאכתן - אוכל מהן אכילת עראי עד שונכנסו
- 28 לבית; ונכנסו לבית - נקבעו למעשרות, ואסור לאכל
- 29 מהן עד שיעשר. וכן אם מכרן, או בשלן באור, או

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 63 במשנה שם לא מפורש "ללקוט ממנו תבואה", אבל למדה רבינו מגפת זוגים. וראה בפירוש המשנה שם.
- 64 מעשרות שם משנה ו. ופירושה בפסחים מב: לתירוך אחד, בנותן מים על שמרים, אבל בנותן על חרצנים אינו חייב במעשר, שאינו יין, רק פליטה טפילה של הפרי. 65 כוסות מים (רש"י בבא בתרא צו: ד"ה רמא). 66 מן הכוס הרביעית. 67 אף ממקום אחר, וכל-שכן מיניה וביה, ואין אומרים שהוא מעשר מן החייב על הפטור, שחייב גמור הוא (רע"ב שם). 68 ירושלמי שם הלכה ג. 69 בפרק ד מהלכות תרומות הלכה כא. 70 כלומר, יותר משלש כוסות שנתן. 71 שאין זה טעם חשוב של יין אלא "קיוהא דפירי בעלמא" (רש"י פסחים שם, ד"ה פטור, וראה ברשב"ם). וכן פירושו משנה זו בבבא בתרא צו: 72 פאה פ"ד משנה ח. 73 אף שעוד לא הגיעו לעונת המעשרות, והם צריכים לקרקע וחשובים כקרקע, ואם-כן אין בהם מעלה. מכל-מקום הם הקדש, ופטורים מן המעשרות. 74 המבוארת למעלה הלכה ה. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. ועיי' ר"ש ורע"ב שם. 75 לעונת המעשר. 76 הואיל ולא היו ביד הקדש בשעת חובתם. 77 במשנה שם: "המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין, משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין" ומזה למד רבינו, שאם הקדישם עד שלא באו לעונת המעשרות, והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר ואחר-כך פדאם - פטורים, כיון שבשעת חובתם היו בידי הגזבר. ובסוף המשנה שם נאמר עוד: "הקדיש עד שלא נגמרו וכו'", וזה הובא להלן פ"ג הלכה כה. 1 יבאר המקדיש פירותיו כשהן מחוברין. פירות שהגיעו לעונת מעשר ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן. ודין שאחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות, ואיזהו גמר מלאכתן של פירות. ודין מעשר ראשון שהקדימו בשבולין אם אוכל עראי, וכיצד היא אכילת עראי. המוצא קציצות בדרך או גרוגרות וכיוצא בזה אם חייב לעשר. המקדיש פירות תלושים ופדאם קודם שתגמר מלאכתן.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר זרעים - הלכות מעשר קמח

מתוך מהדורת וגשל

46 אותו מפת מרדות. כיצד היא אכילת עראי? כגון שהיה
47 מקלף שעורים ואוכל - מקלף אחת אחת. ואם קלף
48 וכנס לתוך ידו - חייב לעשר. היה מולל מלילות של
49 חטים - מנפה מיד ליד ואוכל. ואם נפה לתוך חיקו -
50 חייב לעשר. ואין צריך לומר אם נפה בכלי, שאין זה
51 עראי. וכן נוטל מן היין ונותן לקערה לתוך תבשיל צונן
52 ואוכל, אבל לא לתוך הקדרה אף על פי שהיא צוננת,
53 מפני שהיא כבוד קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו, אבל
54 לא לתוך ידו. וכן כל פיוצא בזה.
55 כ. וכשם שמתיר לאכל עראי מפרות שלא נגמרה
56 מלאכתן, כך מתיר להאכיל מהן לחיה ולבהמה ולעופות
57 כל מה שירצה ומפקיר מהן כל מה שירצה קדם
58 שיעשר. ואם גמרו, אף על פי שלא נקבעו למעשר -
59 לא יפקיר ולא יאכל לבהמה ולחיה ולעופות אכילת
60 קבע עד שיעשר. ומתיר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל
61 ואפילו בתוך הבית. ומאכיל פקיעי עמיר עד שיעשם
62 חבילות.
63 כא. המוצא קציצות בדרך, אפילו בצד שדה קציצות -
64 הרי אלו פטורין מן המעשר. מצא גרוגרות, אם דרסו
65 רב הגרוגרות רב האדם - חייב לעשר; שחזקתן מדבר
66 שנגמרה מלאכתן. וכן אם מצא פלחי דבלה; שידוע
67 שהם מדבר הגמור.
68 כב. מצא פריכות: פרישות היחיד - חייב לעשר, פרישות
69 הרבים - פטורות. והאלמות - בכל מקום חייבות
70 במעשר. מצא תבואה מרוחה - עושה אותה פטורה
71 ומעשרות על פרות אחרות ואינו חושש. מצא כלכלה
72 מחפה - חייבת במעשרות. מצא כלכלה: במקום שהרב
73 מכניסין לשוק - אסור לאכל ממנה עראי, ומתקנה
74 דמאי; ובמקום שהרב מכניסין לבתים - אוכל ממנה
75 עראי, ומתקנה ודאי; מחצה למחצה - דמאי; ואם
76 הכניסה לבית - מתקנה ודאי. במה דברים אמורים?
77 בדבר שאין לו גמר מלאכה; אבל בדבר שיש לו גמר
78 מלאכה, אף על פי שהוא מעשר ודאי - אינו צריך
79 להפריש תרומה, שחזקתן שהפריש מהן תרומה בשעה
80 שנגמרה מלאכתן.
81 כג. חדרי הנמלים שלנו בצד הערמה הסיכת - הרי
82 הנמצא בהן חייב במעשרות; שידוע שמדבר גמור היו
83 גוררין כל הלילה.
84 כד. המוצא זיתים תחת הזית וחרובין תחת החרוב -
85 חייבין במעשר; שחזקתן שמאלץ זה נפלו. מצא תאנים
86 תחת התאנה - הרי הם ספק; שהרי משתנות
87 ומתלכלכות בעפר, שמא מתאנה זו נפלו או מתאנים
88 שנתעשרו.
89 כה. המקדיש פרות תלושין ופדאן קדם שתגמר
90 מלאכתן - חייב לעשר. ואם נגמרה מלאכתן ביד

1 ט. הירק הנאגד - משיאגד. אם אינו אוגד - משימלא
2 את הפלי. [אם] אינו ממלא - הרי זה אוכל עראי עד
3 שילקט כל צרכו.
4 י. כלכלה - משיחפה הפרות שבה בעלים ובהוצין
5 וכיוצא בהן. אם אינו מחפה - משימלא את הפלי. אם
6 אינו ממלא - עד שילקט כל צרכו.
7 יא. כלי גדול שדעתו למלאת את חציו - כיון שמלא
8 חציו נטבל. היה בדעתו למלאת את כלו - אינו נטבל
9 עד שיימלא את כלו. היו שנים ויבדעתו למלאת את
10 שניהם - לא נטבלו עד שיימלא שניהם.
11 יב. אגד הירק אגד גדול בשדה, אף על פי שדעתו
12 לאגדו אגדות קטנות לשוק - הרי זה נטבל. הפרד
13 והצמוקין והחרובין - משיעמיד ערמה בראש גגו.
14 והבצלים - משיסיר העלים והקלפות שדרכו להשליכם
15 מעליהן. ואם אינו מסיר - עד שיעמיד ערמה.
16 יג. התבואה - משימרת. ואי זהו ממרת? זה המיפה
17 פני הכרי של תבואה בריחת בסוף כל דבר, בדרך
18 שעושין בשגומרין כל מעשיה. אם אינו ממרת - עד
19 שיעמיד ערמה. הקטניות - משיכבר. ונוטל מתחת
20 הכברה ואוכל. [אם] אינו כובר - עד שימרת. ואף על
21 פי שמרת - מתיר לטל מן הקוטעים ומן הצדדין וממה
22 שבתוך התבן ואוכל.
23 יד. היין - משיניחנו בחביות וישלה הוצין והחרצין
24 מעל פי החבית. אבל כשהוא בתוך הבור, כשיגביהו
25 להעמידו בחבית - שותה עראי. וקולט מן הגת
26 העליונה ומן הצנור ומכל מקום ושותה.
27 טו. השמן - משיירד לעוקה. אף על פי שירד - נוטל
28 מן העקל ומן הממל ומבין הפסין ונותן לקערה קטנה
29 ולתמחוי לתוך התבשיל, אף על פי שהוא חם, מפני
30 שאינו מתבשל בכלי שני. ואם היה חם ביותר כדי
31 שיכנה את היד - לא יתן לתוכו, מפני שהוא מתבשל.
32 טז. העגול של דבלה - משיחליקנו. הגרוגרות -
33 משידוש. ואם הכניסן למגורה - משיעגיל בידו על פי
34 המגורה. היה דש הגרוגרות בחבית או העגול על פי
35 המגורה, [נשברה החבית או שנפתחה המגורה] - הרי
36 זה לא יאכל עד שיעשר.
37 יז. תאנים וענבים שבמקצה - מתיר לאכל מהן עראי
38 במקומן. אבל אם נטל מן המקצה והוליד למקום אחר
39 - לא יאכל מהן עראי, שהרי נגמרה מלאכתן, אף על
40 פי שלא יבשו כל צרכן.
41 יח. החרובין עד שלא פנסן לראש הגג - מוריד מהן
42 לבהמה ופטור; מפני שהוא מחזיר את המותר ליבשו,
43 ונמצא מאכיל עראי.
44 יט. מעשר ראשון שהקדימו בשבילים - אסור לאכל
45 ממנו עראי קדם שיפריש תרומתו; ואם אכל - מפני

קנ שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הַהִקְדָּשׁ וְאַחֵר כֶּךָ פְּדָאָן - פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת;
- 2 שֶׁבִשְׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. הַמִּקְדִּישׁ
- 3 קָמָה לְמַנְחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

פֶּרֶק רְבִיעִי

- 4
- 5
- 6 א. אֵין² הַטָּבֵל נִקְבַּע לְמַעֲשָׂרוֹת מִן הַתּוֹרָה עַד
- 7 שִׁכְנִיסְנוּ³ לְבֵיתוֹ⁴; שְׁנָאָמֵר: בַּעֲדֵי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית⁵.
- 8 וְהוּא שִׁכְנִיסְנוּ דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר; שְׁנָאָמֵר: וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ⁶.
- 9 אָבֵל אִם הִכְנִיס תְּבוּאָתוֹ דֶּרֶךְ גִּגּוֹת⁷ וְקִרְפִּיפּוֹת⁸ - פְּטוּר
- 10 מִן הַתְּרוּמָה⁹ וּמִן הַמַּעֲשָׂרוֹת¹⁰.
- 11 ב. יִרְאֶה לִי, שְׂאִין לֹקִין מִן הַתּוֹרָה עַל אֲכִילַת הַטָּבֵל
- 12 עַד שִׁיקְבַּע בְּכִנְיֻסָּתוֹ לְבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ מִפִּי
- 13 הַשְּׂמוּעָה; אָבֵל אִם נִקְבַּע בִּשְׂאֵר הַשָּׁשָׁה דְּכָרִים
- 14 שְׁמִינִי¹¹ - אֵין לֹקִין עָלָיו אֲלָא מִכַּת מְרֻדוֹת מִדְּבָרֶיהָ.
- 15 וְכֵן הָאוֹכֵל מִפְּרוֹת שְׂדֵעָתוֹ לְהוֹלִיכָן לְשׁוּק אַחֵר שְׁנִגְמָרָה
- 16 מְלֹאכְתָּן¹² - אֵינוֹ לֹקֵה אֲלָא מִכַּת מְרֻדוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ;
- 17 שְׂאִין הַגּוֹמֵר לְמַכֵּר חֵיב בְּמַעֲשֵׂר אֲלָא מִדְּבָרֶיהָ.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שאין הטבל נקבע למעשרות מן התורה עד שיכנס לבית. ודין בית שאינו קובע אלא אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות. ואיזו היא חצר הקובעת. המביא תאנים לאוכלן בחצר הפטורה והכניסן לביתו. אם אויר חצר קובע למעשר וגפן הטעונה בחצר. (2) כר' ינאי בבבא מציעא פח. ולא כר' יוחנן שם שגם חצר קובעת מן התורה. (3) בין בעל התבואה ובין אחר. (4) אבל לא לבית של אחר. (5) ופשוטו של מקרא כשנכנסו לבית כדרכן דרך הפתח. אבל מדבריהם נקבע על ידי שישה דברים ואף על פי שלא נכנס לבית. (6) ומדובר בתבואה שנגמרה מלאכתה, שאם לא כן, אין הבית קובע למעשר. (7) שלא נכנסו לבית בדרך הרגילה, אלא דרך ארוכה שבגג. והגג עצמו אינו קובע. (8) שנכנסו לבית בדרך אחורית. והקרפף עצמו אינו קובע, שאינו לדירה. ובברכות לה: אמרו: "דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות, דרך חצרות, דרך קרפפות, כדי לפוטין מן המעשרות". [ואף שם הכוונה שהכניס דרך חצר שאחורי הבית. והמדובר בחצר שאינה משתמרת, שאינה קובעת שהרי מימרא זו היא של רבי יוחנן, והוא עצמו אמר שם שחצר קובעת מן התורה]. (9) יש להעיר שבתחילת ההלכה לא הזכיר רבינו "תרומה". (10) אבל מדבריהם אסור באכילת קבע. (11) שאין ששת הדברים קובעים למעשר אלא מדבריהם. (12) שאסור לאכלם עראי כאילו נקבע באחד מששת הדברים הקובעים. (13) שאינו ראוי לדירה ואינו קרוי בית. (14) [במשנה שם: "הגגות פטורין אף על פי שהם של חצר החייבת". ורבינו שינה וכתב "אף על פי שהבית שלמטה קובע", והכוונה שאין מסביב חצר המחייבת, וכגון שאינה משתמרת - לפי שבירושלמי הקשו על המשנה שם, למה לא נטבלו בחצר? ותירצו: תפטר כר' יוסי בן רבי יהודה שאמר "הביא תאנים מן השדה והעבירן לחצרו לאוכלן בראש גגו - פטור". אבל רבינו פסק כרבי שחייב]. (15) [צריך עיון: הרי סוף סוף לא נכנס לבית דרך השער, אלא דרך הגג]. (16) וצריך הוא כמו אוהל, בלי גג, צר מלמעלה והולך ומרחיב למטה. (17) מגדלים העשויים לשמור בדרכים. (18) דרכם של יוצרי כלי חרס שעושים שתי סוכות זו לפנים מזו, בפנימית הוא דר ומצניע קדרותיו ובחיצונה הוא עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור. (19) אבל הפנימית קובעת. (20) כלומר, בחג הסוכות, אבל אם המשיך לדור בסוכה לאחר החג - הרי היא דירת קבע, וקובעת למעשר. (21) שעל הדרים בצריפין, אמרו בערובין נה: חיייהן אינם חיים, ואף השאר אינן אלא להתקרב בקיץ, ולא לדור בהם בקביעות. ועל בורגנין, אמרו "בורגנין חזו למיליתיהו (=ראויים לתפקידם)", ולא לדירה ממש. סוכת היוצרים החיצונה אינה דירת היוצר, אלא הפנימית. וסוכת החג אינה אלא דירת עראי בלבד. (22) "שהן טובלין לבעל הבורגנין". ומזה למד רבינו גם לצריפין, ולא פירש מה דינם של בתי הקיץ וסוכת היוצרים. (23) יש לעיין הרי גם בית, שהיא דירת קבע, אינו טובל למי שאינו שלו. ויש אומרים כי זה אינו אלא במכניס פירותיו לבית חבירו דרך העברה בעלמא (ומכאן שבביתו נקבע אפילו אם הכניס דרך העברה), אבל אם הכניסם דרך קבע - קובע למעשר. ואילו צריפין ובורגנין, שאינן דירת קבע, אינן טובלים לכל אדם, אפילו אם הכניסו הפירות דרך קבע. (24) ירושלמי שם כגירסת כתב־יד רומי: "בית ספר ובית תלמוד טובלין לסופר למשנה". (25) שמלמדים בו מקרא. (26) שמלמדים בו משנה וגמרא. (27) ולא "ביתו" ממש, שהרי אינם דרים שם ולפיכך אינם קובעים לאחרים. (28) לחזן או לשמש. (29) כאן לא חילק רבינו בין אותם הדרים שם לבין כל אדם, לפי שכאן ישנה דירת קבע לשמש בית הכנסת, והרי הוא כבית הקובע גם לאחרים, אם הכניסו בו פירות בקביעות, ואף על פי שהדירה אינה בתוך בית הכנסת גופו, אלא בחדר שעל ידו - קובע גם בית הכנסת, שהוא כבית שער ומרפסת לדירת הקבע. (30) מחסנים.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 והאוצרות שבשדות העשויות למכנס³¹ - אינן
- 2 קובעין³²; ואם היו לדירה³³ - קובעין.
- 3 ז. כשם שהבית³⁴ קובע למעשר, כך החצר קובעת
- 4 למעשר³⁵; ומשיכנסו³⁶ לחצר הדרך השער³⁷ נקבעו, אף
- 5 על פי שלא הכניסן לתוך הבית.
- 6 ח. אי זו היא חצר הקובעת? כל שהפלים נשמרין
- 7 בתוכה³⁸, או שאין אדם בוש מלאכל בתוכה³⁹. או
- 8 חצר, שאם יפנס אדם לה - אומרים לו: מה אתה
- 9 מבקש⁴⁰? וכן חצר שיש בה שני דירין⁴¹ או שהיא
- 10 לשני שתפין, שאחד פותחה ונכנס ואחד בא ונכנס או
- 11 יוצא ונוצל, הואיל והן פותחין ונוצלין - הרי זו
- 12 קובעת.
- 13 ט. בית שער⁴² של חצר והאכסדרה⁴³ והמרפסת - הרי
- 14 הן כחצר: אם היתה קובעת⁴⁴ - קובעין⁴⁵, ואם לאו -
- 15 אינן קובעין⁴⁶.
- 16 י. שתי חצרות זו לפני זו - שתיהן קובעות⁴⁷. ספת

- 17 היוצרים זו לפני זו - הפנימית קובעת⁴⁸, והחיצונה
- 18 אינה קובעת⁴⁹. והננות - קובעת כבית⁵⁰.
- 19 יא. המוליך פרוחיו ממקום למקום⁵¹, אף על פי שהוא
- 20 נכנס בהן⁵² לבתים ולחצרות בדרך - לא נקבעו⁵³, אלא
- 21 אוכל צרא⁵⁴ עד שיגיע למקום שהוא סוף מגמתו. וכן
- 22 בתורה⁵⁵.
- 23 יב. הרוכלין המחזירין בעירות⁵⁶, שהן נכנסין מחצר
- 24 לחצר - אוכלין צרא⁵⁷ עד שמגיעין לבית שלנין בוא⁵⁸.
- 25 יג. המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר הפטורה מן
- 26 המעשרות⁵⁹, שכח והכניסן לתוך ביתו - הרי זה מתיר
- 27 להוציאן ולאכל מהן צרא⁶⁰. וכן⁶¹ אם שכח והעלין לגג -
- 28 אוכל מהן בגג צרא. הביאן לאכלן בראש גגו, ושכח
- 29 והכניסן לתוך חצר חבירו⁶² - נקבעו, ולא יאכל עד שיעשר.
- 30 יד. חצר⁶³ שהיא נעדרת⁶⁴ - הרי היא כגנה, ואוכלין
- 31 בתוכה צרא⁶⁵. והוא שיעדר רבה⁶⁶. ואם זרע רבה -
- 32 אין אוכלין צרא. וכן אם נטע רבה⁶⁷. ואם נטע לנוי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(31) לכנס בהם התבואה לאחר גמר מלאכתה. (32) שאינן דירה. (33) כלומר, גם לדירה וגם למכונס, שאם לא כן פשוט הוא שקובעים. (34) בירושלמי מעשרות פרק ג הלכה ג: "ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן כולהון (כל דיני חצר הקובעת למעשר האמורים במשנה) מן הבית למדו". (35) מדבריהם. בתוס' דיבור המתחיל עד, שאף לר' ינאי הסובר שרק בית קובע מן התורה - קובעת חצר מדבריהם. (36) הפירות. (37) בבא מציעא שם לענין בית, ומשם למד רבינו לענין חצר. (38) והיינו שישנו שומר בצד הפתח, ואף על פי שאין בחצר זו יתר הדברים הנזכרים להלן, שהלכה כדברי כולן (כל התנאים במשנה שם) להחמיר. (39) ואף על פי שאין הכלים נשמרים בתוכה. (40) ואף על פי שאינה נשמרת ואדם בוש לאכול בתוכה. (41) שכנים. (42) כי לחצירות גדולות שני שערים, ומה שבינתיים הוא בית שער. (43) מקום מקורה המוקף משלוש רוחותיו. (44) למעשר. (45) שהם טפלים לחצר. (46) שהם אינם דירה. ואף שבבית השער עומד שומר - אינו אלא כבורגנין. (47) גם החיצונה, ואף על פי שיש לפנימית דריסת הרגל עליה - אינה כחצר שאינה משתמרת. (48) שדירת קבע היא, אף שאינה אלא לימות החמה. (49) שאינה דירת קבע כנ"ל. ואף שבית שער טפל לחצר - אין אומרים החיצונה טפלה לפנימית ותקבע למעשר, שאין הפנימית חשובה כל כך להיות לה החיצונה בית שער. (50) ואף שאינו דר בבית, כיוון שכל תשמישו בחנות, קובעת היא למעשר כחצר. (51) יש אומרים כי המדובר כשמוליכם למכרם, ואף על פי שהגומר פירותיו למכרם בשוק נקבעו מיד - כיוון שאינו רוצה למכרם אלא במקום מיוחד, לא נקבעו מיד. (52) עמהם. (53) שאין בית חבירו וחצרו קובעים אלא אם כן אין לו מגמה סופית לפירותיו. (54) אבל אכילת קבע אסורה. (55) היינו, שלפני שהגיע לסוף מגמתו חזר בו ונמלך והחזירם - אינם נקבעים עד שיחזירם למקום המיועד. (56) למכור בשמים לנשים. (57) מפירות שנטלו לאכלם בעצמם, שאם למכרם נטלו - נקבעו מיד למעשר. (58) שכיוון שאין לפירות מגמה אחרת - אף בית אחר קובע למעשר. (59) שאינה משתמרת. (60) שאין הבית קובע אלא אם הכניסו מדעת, אבל בתוך הבית אסור לאכול, אפילו צרא. (61) תוספתא שם. ושם נאמר: "שכח והעלין לראש הגג אפילו בתוך ביתו אוכל מהן צרא". ויתכן כי צריך להיות "מתוך ביתו", כלומר העביר לגג דרך ביתו ואף על פי שביתו קובע אפילו בדרך העברה - כיוון שלא היה בדעתו, אלא בשכחה, אינו קובע. (62) צריך להיות: "הבית" (תוספתא כפשוטה), כלומר, העביר פירותיו דרך חצרו המשתמרת אף שהעלם לגג בהעברה בעלמא, נקבעו למעשר, שחצירו קובעת בהעברה אם הייתה בדעת. וכן הוא בירושלמי "הביא תאנים מן השדה והעבירן לחצירו לאוכלן בראש גגו רבי מחייב. (63) "תני בשם ר' נחמיה חצר שהיא נעדרת, הרי היא כגנה אוכלין בתוכה צרא. (64) נחרשת. (65) שהחרישה שאינה תשמיש של חצר, מבטלת שם חצר ממנה. (66) [שכיוון שנעדרה רובה, בוודאי ימשיכו לעדור כולה, ולכן בטל דין חצר גם מן המיעוט שעדיין לא נעדר]. (67) בירושלמי שם: "תני זרע רובה חייבת, נטע רובה פטורה, אמר רב חסדא והיא שנטעה לנוייה של חצר, הדא ילפא (= לומדת) מן ההיא (= מברייתא של רבי נחמיה) וההיא ילפא מן הדא. הדא ילפא מן ההיא (זרע רובה חייבת) [נטע רובה פטורה - כן צריך להיות, הר"י קורקוס] והוא שתהא נעדרת, וההיא ילפא מן הדא שאם הייתה נעדרת שהיא פטורה, והוא שעידר רובה" [ופירושם של דברים: אף על פי שאם נעדרה רובה, בטלה מתורת חצר, היינו מפני שנראים הדברים שבוודאי ימשיכו לעדור כולה, אבל לאחר שזרעה ונטעה, סימן הוא שהמיעוט שנשאר בלתי מעודר - יישאר כך. ומסתבר כי זריעה ונטיעה בחצר, אינן קבע, ובוודאי יעקרון בבוא המועד לכך, לפיכך אין בכוחו של הרוב, שנזרע או ניטע שלא בקביעות, לבטל אליו את המיעוט שלא נעדר כלל, והמיעוט נשאר בתורת חצר, ואם כן הרוב הרי הוא כבית שער לחצר, שגם הוא קובע למעשרות כמו החצר עצמו.

קנב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 חצר⁶⁸, הואיל והיא נעדרת⁶⁹ - הרי זה אוכל עראי
- 2 מאותן אילנות⁷⁰.
- 3 טו. תאנה העומדת בחצר⁷¹ - אוכל ממנה אחת אחת⁷²
- 4 ופטור; ואם צרף⁷³ - חיב במעשר⁷⁴. במה דברים
- 5 אמורים? בשעה עומד בקרקע; אבל אם עלה לראש
- 6 התאנה⁷⁵ - ממלא חיקו⁷⁶ ואוכל⁷⁷ שם⁷⁸; שאין אור
- 7 חצר קובע למעשר⁷⁹.
- 8 טז. היתה⁸⁰ עומדת בחצר ונוטה לגנה⁸¹ - הרי זה אוכל
- 9 ממנה בגנה כדרך⁸² באלו היתה נטועה בגנה⁸³. היתה
- 10 נטועה בגנה ונוטה לחצר - הרי זו פנטועה בחצר,
- 11 שאינו אוכל שם אלא אחת [אחת]⁸⁴.
- 12 יז. גפן שנטועה בחצר⁸⁵ - לא יטל את כל האשכול
- 13 ויאכל, אלא מגרגר אחד אחד⁸⁶. וכן ברמון - לא יטל
- 14 את כל הרמון, אלא פורט⁸⁷ את הרמון באילן⁸⁸, ואוכל
- 15 הפרד⁸⁹ משם. וכן באבטיח - כופת⁹⁰ בקרקע⁹¹ ואוכלו

פרק חמישי

- א. הלוקח פרות תלושין² לאכלן³ - נקבעו למעשר
- מדבריהם, כמו שבארנו⁴. ומאימתי יקבעו? משיתן את
- הדמים, אף על פי שלא משך⁵. הרי⁶ שלא נתן דמים,
- והיה בורר ומניח בורר ומניח, אפלו כל היום פלו, ואף
- על פי שגמר בלבו לקח - לא נתחייב למעשר⁷. ואם⁸ היה
- ירא שמים - משגמר בלבו מעשר⁹, ואחר כך יחזיר
- למוכר, אם רצה להחזיר¹⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(68) שנטיעה זו היא לקביעות, ולפיכך בטל המיעוט, שלא ניטע ולא נעדר, אל הרוכש שניטע ונעדר. (69) ירושלמי שם, לפי מה שהגיה הר"י קורקוס: "ניטע רובה פטורה (= בנטעה לנוי) והוא שתהא נעדרת". שאם לא נעדרה, אפשר להלך ולהשתמש בכל השטח שסביב האילנות. (70) הוא הדין אם הכניס לתוכה פירות מן החוץ. (71) החייבת (הר"י קורקוס). וכגון שלא ניטע רובה, או שלא נעדרה. ועיין מה שכתב רבינו, שגם תאנה העומדת בבית, חייבת במעשר מדבריהם, ולמד דין זה מכאן. (72) כלומר, קוצץ אחת ואוכל, קוצץ אחת ואוכל וכן הלאה. שאין חצר קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. (73) שקצץ שניים. (74) שהרי זה כנגמרה מלאכתו, שבידו עשאו כגורן. והסמיכו דבר זה על הפסוק "כי קבצם כעמיר גורנה", ואין קיבוץ פחות משניים. (75) וראש התאנה לאו דווקא, אלא כיוון שאינו עומד על הקרקע, הרי הוא כאוויר החצר. (76) אף על פי שזהו גמר מלאכתו. (77) אכילת עראי. (78) "ובלבד שלא יוריד לחצר". (79) מכלל שאוויר הבית כן קובע. (80) שם משנה י: "תאנה שהיא עומדת בחצר ונוטה לגינה, אוכל כדרכו ופטור". (81) שענפיה ופירותיה נוטים לגינה. (82) ואף שצירף בידו, אינו חייב. ומותר באכילת עראי. (83) ואף על פי שאמרו "שדי נופו בתר עיקרו (שהענף בטל לגבי העיקר) - כאן הדבר תלוי בראיית פני החצר וכשנוטה לגינה ואוכל בגינה, הרי אינה רואה פני החצר (ר"י קורקוס). (84) אבל אם צירף שניים, חייב. ואף כאן, אף על פי שהנוף בטל לעיקר, כיוון שראה פני הבית - חייב למעשר. (85) החייבת. (86) כלומר, מן האשכול בעודו מחובר לגפן, אבל שניים לא יאכל, שהוא גרנו, והרי זה כנגמר מלאכתו. (87) מלשון "ופרט כרמך". ויש מפרשים כמו "פורד". (88) בעודו מחובר. (89) גרגיר הרימון. (90) ובר"ש (פרק ב שם): "כופף ואוכל, עץ שהאבטיח מחובר כופף אותו שיעצ האבטיח לפיו ונוסף ואוכל". אבל במשנה שם ושם: "וסופת באבטיח", "וסופת ואוכל". והוא מלשון חתיכה. (91) במחובר. (92) אכילת עראי. (93) כלומר, מאשכול. (94) שתלשו שם והתחיל לאכלו בהיתר. (95) בכוונה. שאילו שכח ונכנס - אין החצר קובעת. (96) שרק אז מתיר ר' אליעזר לגמור. (97) שכיוון שתלש אשכול זה לאכלו, נגמרה מלאכתו, וחצר קובעת למעשר. (98) והוא זרע גד האמור בתורה. (99) וזריעה אינה מבטלת שם החצר. (100) תולש. (101) כשהכסבר מחוברת לקרקע. (102) שניים. (103) שנגמרה מלאכתו, והחצר קובעת. (1) יבאר הלוקח פירות תלושין מאימתי נקבעו למעשר. המחליף עם חברו זה לאכול וזה לאכול. אם המתנה קובעת למעשר. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות. ודין המוציא פועלים לעשות לו מלאכה בשדה ואין להם עליו מזונות. המבשל או הטומן פירות באדמה או המוזג יין במים אם קבע. התורם תרומה שצריך לתרום אחריה שנייה. ותאנה שהייתה מיוחדת לו לאכול. (2) שנגמרה מלאכתו ביד מוכר, ראה למעלה פ"ב הלכה ב. (3) אבל אם לקחם למכור - אינם נקבעים למעשר, כבהלכה הסמוכה. (4) למעלה פרק ג הלכה ג, ופ"ד הלכה ב. (5) ירושלמי מעשרות פרק ג הלכה א: "דמים מהו שיטבלו כמקח - הדא אמרה דמים כמקח הן". ואף-על-פי שחכמים הפקיעו קנין דמים, כדי שלא יאמר המוכר ללוקח נשרפו חטיף בעליה, ותקנו משיכה (פ"ג מהלכות מכירה הלכות א-ה) - חיוב מעשר חל כיון שנעשתה פעולת קנין, אף שמדברנו אין לה תוקף. (6) ברייתא בבבא בתרא פח. (7) שגמר בלב אינו פעולת קנין כלל (שם). (8) שם. (9) ויתן דמים תמורת המעשר שלקח ונתן ללוי, ראה להלן פ"א הלכה ח. (10) והוא שהמוכר מסכים, שאם לא כן, מה יראת שמים היא זו. ועיין בתוספות שם ד"ה בירא שמים. ולזה נתכוין הכסף-משנה, ועיין בהגהה בגליון.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ב. הלוקח¹¹ במחבר לקרקע¹² או שלקח תלוש¹³ לשלח
- 2 לחברו - לא נקבעו¹⁴, ויש לו לאכל מהן עראי¹⁵.
- 3 ג. האומר¹⁶ לחברו: הא לך אסר זה ותן לי בו חמש
- 4 תאנים¹⁷ - הרי זה אוכל אחת אחת ופטור¹⁸; ואם צרף
- 5 - חייב לעשר¹⁹. הא לך²⁰ אסר זה בעשרים²¹ תאנים
- 6 שאבר לי²² - בורר אחת אחת ואוכל²³. באשכול שאבר
- 7 לי - מגרגר ממנו באילן ואוכל²⁴. ברמון שאבר לי -
- 8 פורט²⁵ באילן ואוכל. באבטיח שאבר לי - כופת
- 9 בקרקע²⁶ ואוכל²⁷. ואם קצץ את התאנים וצרפם²⁸, או
- 10 שקצץ האשכול או האבטיח - חייב לעשר²⁹, שהרי לא
- 11 קנה אלא הנתלש³⁰. אבל אם אמר לו: הא לך אסר
- 12 בשתי³¹ תאנים אלו, בשני אשכולות אלו, בשני רמונים
- 13 אלו, בשני אבטיחים אלו³² - קוצץ בדרך³³ ואוכל
- 14 עראי³⁴ ופטור; שלא נקבעו במקח, שהרי לקחן
- 15 במחבר³⁵.
- 16 ד. המחליף³⁶ עם חברו³⁷: זה לאכל וזה לאכל³⁸ -
- 17 שניהן נקבעו למעשרות³⁹, שהרי לקחו בתלוש. זה
- 18 לקצות וזה לקצות⁴⁰ - שניהן לא נקבעו; שאין המכר
- 19 קובע דבר שלא נגמרה מלאכתו, כמו שבארנו⁴¹. לקח
- 20 האחד פרות שהחליף לאכילה, ולקח האחר חליפיהן
- 21 להקצותן - זה שלקח לאכילה חייב לעשר, וזה שלקח
- 22 להקצותן לא נקבע למעשר⁴².
- 23 ה. האומר⁴³ לחברו: צא ולקט לך עשרים תאנים
- 24 משלי⁴⁴, ואני אמלא את כרסי משלך⁴⁵ - שניהם
- 25 פטורים⁴⁶, שאין זה חליפין⁴⁷ כדי שיהיה מכר. ואם צרף
- 26 ואכל - חייב⁴⁸. והמתנה אינה קובעת במקר⁴⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(11) מעשרות פרק ה משנה ט: "לקח במחבר לקרקע פטור, לקט לשלוח לחבירו פטור". ורבינו גרס כנראה: "לקח לשלוח לחבירו פטור". וכן נראה בפירוש המשנה שם. (ובירושלמי שם: "לקח במחבר לקרקע פטור, הא בתלוש חייב - מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתו, לא רבי מאיר?" ולדעת רבינו, שאין המקח קובע אלא לאחר שנגמרה מלאכתו (למעלה פ"ג הלכה ג), צריך לומר שכאן מדובר בזרע טבל שנגמרה מלאכתו למעשר, שעד כאן לא נסתפקו בשיבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם תרומה (מנחות ע. ולמעלה פ"א מהלכות תרומות הלכה כו), אלא אם פרח ממנו איסור הטבל לגמרי והרי היא כפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות (ראה שם בהערה). אבל חייב תרומות ומעשרות, כלומר, גמר מלאכתם למעשר, בוודאי בטל בהם, והר"י קורקוס כתב שהחידוש הוא בזה, שאף לאחר שנתלשו ונגמרה מלאכתם, אוכל מהם עראי, כיון שפעולת המקח היתה במחבר, ועיין אור-שמח). (12) פירות המחברים לקרקע. (13) שנגמרה מלאכתו. (14) שאין המקח קובע אלא-אם-כן לקחן לאכלן (פירוש המשניות שם), שתיקנו כעין דאורייתא, ומן התורה אינו חייב אלא כשגמר מלאכתם על דעת לאכלם לעצמו, ולא למכרם, ראה למעלה פרק ב הלכה א. (15) אבל לא קבע, כיון שהגיע לעונת מעשרות, ראה למעלה פרק ג הלכה א. (16) שם פרק ב משנה ה, כר' יהודה ולא כר' מאיר. (17) שלא נגמרה מלאכתם למעשר. (18) כלומר, נוטל אחת מחבירו ואוכל, וכן הלאה. (19) שזהו גמר מלאכתו והמקח קובע, וראה למעלה פ"ד הלכה טו לענין חצר. (20) שם משנה ו. (21) וכן הוא במשנה שבירושלמי שם. (22) כלומר, שיחול המקח כשיבור לו את התאנים, ולא עכשיו כשהם במחבר, וראה להלן. (23) כלומר, תולש מן המחבר וכו' ובמשנה שם: "בורר ואוכל". ובירושלמי שם: "ר' יוסי בשם ר' יוחנן מגרגר אחת אחת והולך ואוכל". (24) כלומר, אחת אחת, כנ"ל. (25) מבקעו, ראה למעלה שם הלכה יז. (26) ראה שם. (27) קמעא קמעא. (28) אפילו שנים כאחת. (29) שזהו גמר מלאכתם. (30) כמבואר למעלה. (31) בדפוסים חדשים בטעות "בכ". (32) המחברים לקרקע ולאילן. (33) אפילו אחדים כאחת. (34) אבל לא קבע, מאחר שכבר הגיעו לעונת מעשרות. (35) ומקח לא קבע במחבר (בהלכה הקודמת). (36) שם משנה ח. ודין החליפין נתבאר בפ"ה מהלכות מכירה הלכה א, שאם משך האחד של חבירו - קנה חבירו שלו, ואף-על-פי שלא משך. (37) פירות שנגמרה מלאכתן תחת פירות חבירו, שאף הם נגמרו מלאכתן. (38) ולא לקצות, ואם כן נגמרה מלאכתן. (39) שזהו מקח, והוא קובעם, ואפילו אחד אחד אסור. (40) לשטוח בשדה כדי שיתייבשו, שעדיין לא נגמרה מלאכתם. (41) למעלה הלכה ג פרק ג. (42) כר' יהודה שם, ועיין רש"י ביצה לה: (43) ירושלמי שם פ"ב הלכה א. (44) מאילני. אבל אינו קונה אותם אלא לכשילקטם. (45) התלושים, שאם הם מחברים, אף אם היה חליפין, אינם נקבעים במחבר, כנ"ל בהלכה ב, שהרי הוא קונה אותם מיד לאחר שמשך הראשון את העשרים שלו. (46) בתוספתא פ"ב אמרו: "המלקט במניין חייב, הממלא כריסו פטור", וכן הובאה בירושלמי שם (ועיין ראב"ד). אבל לפי מסקנת הירושלמי שם, שניהם פטורים, שאין זה חליפין. וראה ב"ר קורקוס. (47) ירושלמי שם: "אמר ר' שימי אין לו חליפין [כלומר, אין זה קנין חליפין כלל] שלא נתכוון האיש בזה (שהסכים ללקט עשרים תאנים) אלא להגיס את לבו שיאכל [לתת בלב חבירו שימלא כרסו מפירותיו, אבל לא בתורת מכר אלא כמתנה, ואינה קובעת כדלהלן]". וסובר רבינו, שלפי זה, גם המלקט פטור - שאין זה חליפין אלא שניהם מתנה. (48) כלומר, אין זה כמכר, שבו אנו אומרים שאם צירף חייב (למעלה הלכה ג), אלא כמתנה שאף אם צירף - פטור (חזון-איש, ועיין כסף-משנה). וראה בלשון רבינו להלן הלכה יא. (49) בירושלמי שם אמרו, שאף למי שסובר "מתנה כמכר" (ראה להלן פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז, ופ"א מהלכות שמיטה ויובל הלכה יט) - במעשר שהוא מדבריהם, אפילו בימי עזרא (ראה למעלה פ"א מהלכות תרומות הלכה כו), הקלו במתנה. [ומכיון שרבינו לא חילק בין מעשר בזמן הזה למעשר בזמן שכל ישראל בארץ ישראל, נראה שסובר שלדברי ר' יוחנן (שם הלכה ג) שמקח אינו קובע מן התורה, וכן פסק למעלה (פ"ב הלכה ב) - לעולם הקלו במתנה].

קנד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ח. וכן⁷⁸ אנשים שהיו יושבים בשער או בפתח⁷⁹,¹⁴
- 2 ואמר להם⁸⁰: טלו ואכלו⁸¹ - הרי אלו אוכלין⁸²,¹⁵
- 3 ופטורין⁸³, ובעל השער או בעל הפתח לא יאכלו עד¹⁶
- 4 שיעשרו דמאי. שנמצא כאומר לאלו: טלו והכניסו¹⁷
- 5 לבתיכם⁸⁴, שהרי הם כבתיהם⁸⁵. וכבר בארנו⁸⁶, שאין¹⁸
- 6 הבית שאינו שלו קובע לו כשיעברו הפרות בתוכו⁸⁷.¹⁹
- 7 ט. השוכר⁸⁸ את הפועלים לעשות עמו⁸⁹ בפרות, בין²⁰
- 8 בתלושין⁹⁰ בין במחברין⁹¹, הואיל ויש להם לאכל מן²¹
- 9 התורה⁹² במה שהן עושין⁹³ - הרי אלו אוכלין⁹⁴,²²
- 10 ופטורים מן המעשר⁹⁵. ואם⁹⁶ התנה עמהן שיאכלו מה²³
- 11 שלא זפתה להן תורה⁹⁷, כגון שהתנה עמהן הפועל²⁴
- 12 שיאכלו בניה עמו⁹⁸, או שיאכל בנו בשכרו⁹⁹, או שיאכל²⁵
- 13 אחר גמר מלאכתו בתלוש¹⁰⁰ - הרי זה אסור לאכל¹⁰¹,²⁶

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 50 שם פרק ב משנה א. 51 במתנה. 52 עראי. 53 ממעשר. 54 כנ"ל. 55 אלו שקיבלו התאנים.
- 56 ירושלמי שם. 57 שמותר לאכול מהם עראי עד שיקבעו למעשר באחד מששת הדברים (למעלה פ"ג הלכות א-ג).
- 58 שכיון שעם-הארץ היה עובר בשוק ולא עומד שם, ודאי הוא מן הרוב שמכניסים לבתיהם, ולא מן המיעוט שמכניסים לשוק, ובוודאי לא עישרם, ואף לא הפריש מהם תרומה גדולה, שהרי עוד לא ראו פני הבית, ולכן מתעשרים ודאי (תוס' אנשי שם).
- 59 שמשנגמרה מלאכתם, אסור לאכול מהן עראי (שם הלכה א). 60 משנה שם. 61 ולא ודאי, ואף-על-פי שהרוב מכניסים לבתיים. שהרי הוא כאומר להם: הכניסו לבתיכם ואני אתקנם מיד, וראה בהלכה הסמוכה. ובמשנה שם אמרו: "לא יאכלו מהם עראי", היינו אף לפני שהכניסו לבתיהם, והיינו משום שלענין תרומה גדולה עם-הארץ נאמן (להלן פ"ט הלכה א). ומכיון שאמר שיתקן מיד, בוודאי תרם תרומה גדולה והיא קובעת למעשר, כמפורש למעלה שם הלכה ג (תוספות אנשי שם). ורבינו השמיט בבא זו (ועיין כסף-משנה). [אבל רמזה בהלכה הסמוכה: "זה אוכל ופטור, וזה אוכל וחייב", כלומר: זה שאמר לו טול והכניס - אוכל בשוק וחייב, וכנ"ל]. 62 ירושלמי שם. 63 כמות גדולה של תאנים. 64 לבית, שאי-אפשר לאכלן בחוץ מחמת ריבויין. 65 כנ"ל. 66 הטעון בישול, וצריך להכניסו לבית לשם כך. 67 ירושלמי שם פ"ג סוף הלכה ב'. [והיינו שלא בפני העם, שאז אין זה אלא בתלמיד חכם בלבד (פ"ה מהלכות דעות הלכה ב, וראה שם הערה ו, והיא צריכה תיקון), אבל בפני העם הרי זה דין לכל אדם, והאוכל בשוק בפני העם הרי הוא בזוי ופסול לעדות, ראה בפ"א מהלכות עדות הלכה ה]. 68 שהרי הוא כאומר טלו והכניסו לבית, וכנ"ל.
- 69 ירושלמי שם. 70 עם הארץ. 71 בשוק. 72 לבית. 73 שאמרו לו: "טול ואכול". 74 עראי, מחוץ לבית.
- 75 ממעשר. 76 שאמרו לו: "טול והכניס". 77 כלומר, אוכל בשוק וחייב, כמו שאמרו במשנה שם: "טלו והכניסו לבתיכם, לא יאכלו מהם עראי", וראה בהלכה הקודמת. שכיון שאמר לו "טול והכניס", הרי הוא כאומר לו: אני אתקן מיד, ומכיון שעל תרומה גדולה נאמנים, הרי נקבעו הפירות על ידי הפרשת התרומה הגדולה, כמפורש למעלה פ"ג הלכה ג (תוספות אנשי שם) וראה למעלה הלכה ו. 78 שם פ"ב משנה ב, כחכמים ולא כר' יהודה. 79 והשער והחנות אינם שלהם, כדלהלן. 80 עם-הארץ העובר בשוק. 81 היינו: הכניסו לשער או לחנות ואכלו. 82 עראי, אפילו בחנות או בשער. 83 שכיון שלא הכניסו לשער או לחנות אלא בדרך העברה ולא בקביעות, אינם קובעים בשבילם, כיון שאינם שלהם, כדלהלן. ולדידם, אין זה כאומר להם: "טלו והכניסו לבתיכם". 84 ואני אעשר עבורכם. 85 ראה למעלה פ"ד הלכות ט"י. 86 שם הלכה יא. 87 עיין בראב"ד, וראה שם הלכה יג. 88 שם משנה ז. 89 מלאכה. 90 שלא נגמרה מלאכתו למעשר, אבל לאחר מיכן אסור לאכול (פ"ב מהלכות שכירות הלכה א). 91 כשמלאכתו היא תלישתן ממקום חיבורן (שם). 92 אכילה בתלוש, למדו בברייתא (בבא מציעא פט.) מ"דייש" [לא תחסום שור בדישון] - "מה דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו, אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו". ואכילה במחובר, למדו (שם פז): ממה שנאמר "ואל כליך לא תתן" - "בשעה שאתה נותן לכליך של בעל הבית (כלומר, בשעת תלישה) אתה אוכל, ובשעה שאי-אתה נותן לכליך של בעל הבית (כגון המנכש בבצלים, שם הלכה ד) אי אתה אוכל". 93 ראה שם הלכה י, ולהלן הלכה יב, שאינם אוכלים מדבר אחר, אלא ממה שהם עושים. 94 אכילת עראי. ולמדו זאת שם מן הפסוק "ואכלת כנפשך" - "מה נפשך (= בעל הבית) אוכל ופטור (מן המעשר), אף נפשו של פועל אוכל ופטור". 95 אף-על-פי שהוא מצרף שנים בידו, שבמקח זהו גמר מלאכה ונקבע למעשר (למעלה הלכה ג). וראה בתוספות שם פח. סד"ה בעל הבית, שלענין היתר אכילת פועל, אין זה נקרא נגמרה מלאכתו. 96 משנה שם. 97 אבל התנה שיאכל בדבר שהוא אוכל מן התורה - אוכל ופטור (מעשרות פ"ב משנה ז). וראה הלכה יא בדין קצץ. 98 ממה שנוטל לעצמו רוצה לתת להם חלק, אף-על-פי שלא נשכרו עמו. 99 תחתיו. 100 שאז אין הפועל אוכל מן התורה, ראה למעלה. 101 אפילו עראי.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 עד שיעשר; הואיל ואוכל מפני התנאי, הרי זה
- 2 כלוקח¹⁰².
- 3 י. שְׁכָרוֹ¹⁰³ לְנֶכֶשׁ עִמּוֹ בְּיָתִים¹⁰⁴, וְהִתְנָה הַפּוֹעֵל שִׂיאֵכֶל
- 4 בְּיָתִים - הָרִי זֶה אוֹכֵל מִן הָאֵילָן אַחַת אַחַת וּפְטוּר¹⁰⁵;
- 5 וְאִם צָרָה - חֵיב¹⁰⁶.
- 6 יא. שְׁכָרוֹ¹⁰⁷ לְנֶכֶשׁ¹⁰⁸ בְּבָצָלִים¹⁰⁹, וְהִתְנָה לְאָכֵל יֶרֶק¹¹⁰
- 7 - מִקְרָסֶם¹¹¹ עֲלָה עֲלָה וְאוֹכֵל; וְאִם צָרָה - חֵיב¹¹².
- 8 קֶצֶץ¹¹³ הַפּוֹעֵל¹¹⁴ שִׂיאֵכֶל לִיטָא שֶׁל יָתִים¹¹⁵ - אוֹכֵל
- 9 אַחַת אַחַת; וְאִם צָרָה - חֵיב לְעֶשֶׂר. הוֹאִיל וְהוּא אוֹכֵל
- 10 דָּבָר קָצוֹב - הָרִי זֶה כְּלוּקָח, שְׁאִם צָרָה - נִקְבָּע. לֹא
- 11 קֶצֶץ, אֲלֹא הִנֵּה אוֹכֵל בְּדִין תּוֹרָה¹¹⁶ - מִצָּרָה וְאוֹכֵל כֹּל
- 12 מִה שִׂירְצָה. וְהוּא שְׂאֵל יִסְפֹּת¹¹⁷ בְּמִלַּח. אֲכָל אִם סִפֹּת
- 13 בְּמִלַּח¹¹⁸: אַחַת אַחַת - מִתָּר; שְׂתִים שְׂתִים - אָסוּר,
- 14 שֶׁהָרִי נִקְבָּעוּ [בְּמִלַּח]¹¹⁹.
- 15 יב. פּוֹעֵל¹²⁰ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה בְּלֶכְסִין¹²¹ - לֹא יֹאכֵל בְּבִנּוֹת
- 16 שְׁבַע¹²², בְּבִנּוֹת שְׁבַע - לֹא יֹאכֵל בְּלֶכְסִין, עַד
- 17 שִׂיעֶשֶׂר¹²³. אֲכָל יֵשׁ לוֹ לְמַנַּע עֲצָמוֹ¹²⁴ עַד שִׁיגִיעַ לְמָקוֹם
- 18 הַיְּפוֹת¹²⁵.
- 19 יג. הַמוֹצִיא¹²⁶ פּוֹעֵלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה בְּשָׂדֶה¹²⁷:
- 20 בְּזֶמֶן שֶׁאֵין לָהֶן עֲלֵיו מְזוֹנוֹת¹²⁸ - אוֹכְלִין מִפְּרוֹת
- 21 שְׁבַשְׂדֶּה¹²⁹ וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר¹³⁰; וְהוּא שְׂאֵל נִגְמָרָה
- 22 מְלֹאכְתָּן¹³¹. אֲכָל אִם יֵשׁ לָהֶן עֲלֵיו מְזוֹנוֹת¹³² - לֹא
- 23 יֹאכְלוּ וְאִם עַל פִּי שְׂאֵל נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן; שֶׁאֵין פּוֹרְעִין
- 24 חוּב מִן הַטָּכָל¹³³. אֲכָל אוֹכְלִין אַחַת אַחַת מִן הַתְּאֲנָה¹³⁴,
- 25 אֲכָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא מִן הַמִּקְצָה¹³⁵.
- 26 יד. אֶתְדָּר¹³⁶ הַמִּבְשָׁל¹³⁷ וְאֶתְדָּר הַשּׁוֹלֵק¹³⁸ וְאֶתְדָּר
- 27 הַכּוֹבֵשׁ¹³⁹ - קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֶׂר¹⁴⁰. אֲכָל הַמַּעֲשִׂין אֶת הַפְּרוֹת
- 28 עַד שֶׁהִכְשִׁינָן¹⁴¹ - הָרִי זֶה סֶפֶק¹⁴².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(102) ומה שאמרו בבבא מציעא צב: "דמיחזי (= שנראה) כמקח", ואין זה מקח ממש, אין זה אלא לפי הסברא שפועל אוכל משלו, אבל לפי מה שפסק רבינו (הלכות שכירות שם הלכות יג"ד) שפועל אוכל משל שמים, ורק לו זכתה התורה - הרי זה מקח ממש. (103) שם פרק ג משנה ג. (104) כלומר, לתלוש הקטנים מבין הגדולים, שאינו אוכל מן התורה, מפני שאין זה גמר מלאכה (שם הלכה ד). וכן הוא בירושלמי על המשנה שם: "השוכר את הפועל לעשות בזיתים, אמר לו על מנת לאכול זיתים, אוכל אחד אחד ופטור, ואם צירף חייב" - "כי אנן קיימין בששכרו לנכש עמו בזיתים, מן דבתרה (= נלמד מהבבא השניה) לנכש עמו בבצלים". (105) ממעשר. (106) שהרי זה בגמר מלאכה, ומקח קובע למעשר לאחר גמר מלאכה. (107) משנה שם. (108) לתלוש הקטנים מבין הגדולים שמונעין גירולן. (109) שאינו אוכל מן התורה, לפי שאין זה גמר מלאכה (הלכות שכירות שם). (110) עלי הבצלים. (111) חותך. (112) כנ"ל בהלכה הקודמת. (113) ברייתא בבבא מציעא פט: (114) האוכל מן התורה, כגון ששכרו לבצור או למסוק. (115) כן פירש ר"ח, הובא בתוס' שם ד"ה קוצץ. אבל התנה בלי קציעה - כיון שאוכל גם בלי התנאי, אין זה כמקח (שם פ"ב משנה ז, וראה למעלה הלכה ט). (116) כלומר, כיון שלא קצץ בקיצוב, אינו כאוכל לפי תנאו אלא מן התורה. (117) יטבול. (118) כשנתן לו בעל הבית רשות לכך. שאם לא כן, אסור לו לספות במלח (בבא מציעא שם). (119) שהמלח קובע למעשר בדבר שנגמרה מלאכתו (למעלה פ"ג הלכה ג). (120) מעשרות פרק כ משנה ח. (121) תאנים גרועות (פירוש המשנה שם). בשעת גמר מלאכתן, שאוכל מהן מן התורה. (122) תאנים לבנות טובות (שם), אף אם ענפי בנות השבע מעורבים בענפי הלבסין, שבאופן כזה במין אחד אוכל משני האילנות (בבא מציעא צא:), כאן נחשבים כשני מינים. ולכן נשנתה משנה זו, אף שדין זה מפורש בב"מ שם במשנה. (123) אם התנה עם בעל הבית שיאכל מהן. שכיון שמן התורה אינו אוכל אלא במה שהוא עושה (למעלה הלכה ט), הרי זה כמקח וקובע למעשרות (שם). (124) מלאכול כשעושה בלבסין הגרועות. (125) בנות שבע. כלומר, אוכל ופטור מן המעשרות, שהרי יש לו לפועל רשות לעשות כן מן התורה (בבא מציעא שם, ופ"ב מהלכות שכירות הלכה יא), ואין זה מקח. (126) שם פ"ג משנה ב. (127) כלומר, כל מלאכה שבשדה, ואף כאלה שאין הפועל אוכל בהן מן התורה, ולפיכך היה מקום להתנות על מזונות, אלא שלא עשה כן. (128) ובמקום שלא נהגו לזון (בבא מציעא פג. ושם פ"ט הלכה א). (129) כשבמשך היום נקלעה לו עבודה בפירות שאוכל מהם מן התורה, ועיין רע"ב. (130) כדין פועל (למעלה הלכה ט). (131) [שאם נגמרה מלאכתם, אין לו לפועל לאכול (הלכות שכירות שם הלכה ב, ולמעלה שם), ואם התנה על כך הרי זה כלוקח, ואסור לאכול עד שיעשר, כמבואר שם. וכן הוא במשנה א שם: "המעביר תאנים בחצרו לקצות (= לעשות קציעות, דהיינו לפני גמר מלאכה) - הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות, אוכלין ופטורין וכו'". (132) שהתנה על כך עם בעל השדה. (133) כן כתב בפירוש המשנה שם, ומקור הדברים להלן פ"ו הלכה ט. (שכיון שחייב לתת לו מזונות, ובמקום זה נותן לו פירות, הרי הוא כפוער חובו בטבל, והרי זה כמוכרו (שם), ומקח קובע למעשרות אם מצרף שנים (למעלה הלכה ג), וראה להלן בדברי הירושלמי. ועיין בתוספות אנשי שם. וכאן השמיענו רבינו, שמה שפועל אוכל ופטור מן המעשר, אין זה אלא בזמן שאין לו עליו מזונות. וכן צריך לפרש מה שאמרו במשנה שם: "המעביר תאנים בחצרו לקצות - הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין ופטורין, אבל אם יש להם עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו". (134) משנה שם. (והוא כדין מקח שאוכל אחת אחת ופטור, למעלה שם). (135) משנה שם. ואמרו בירושלמי שם: "לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה, כמה דתימר תמן מלקט אחת אחת ואוכל, ואם צירף חייב - מוקצה עשו אותה כמצרף". [ונראה שהכוונה לפרק ב דמעשרות משנה ה, לגבי מקח ש"אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב". הרי שהכוונה לקביעות למעשר על ידי מקח, וכמבואר למעלה]. (136) שם פ"ד משנה א. (137) ירושלמי שם. (138) אם פירושו: בשיל ולא בשיל (ר"ן נדרים מט). סידרם רבינו בדרך "לא זו אף זו" - לא רק ביטול קובע, אלא אפילו שילוק ואפילו כבוש. (139) נותן הפירות במי מלח (פירוש המשנה, וראה למעלה פ"ג הלכות ג"ד). (140) מדבריהם (למעלה פ"ד הלכה ב). (141) לאכילה. (142) בעיא היא בירושלמי נדרים פ"ו הלכה א, ולא

קנו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 טו. הטומא¹⁴³ פרות באדמה¹⁴⁴ או בתבן או בזבל¹⁴⁵
- 2 עד שהקשירן לאכילה - לא נקבעו למעשר¹⁴⁶.
- 3 טז. הנותן יין לתבשיל חם¹⁴⁷, או¹⁴⁸ שנתן שמן לקדרה
- 4 בא לפס¹⁴⁹ פשה מרתחין¹⁵⁰ - נקבעו למעשר. מוג יין
- 5 במים חמים - נקבע¹⁵¹. ואין צריך לומר, אם בשל
- 6 היין¹⁵² ואפלו בגת¹⁵³ - שאסור לשותות ממנו עד
- 7 שייעשר¹⁵⁴.
- 8 יז. השום¹⁵⁵ והשחלים¹⁵⁶ והחרדל ששחקן בשדה¹⁵⁷
- 9 בשמן¹⁵⁸ - נטבלו למעשר¹⁵⁹. וכן¹⁶⁰ הסוחט אשכול
- 10 לתוך הכוס¹⁶¹ - נקבע¹⁶²; לתוך התמחוי¹⁶³ - אינו
- 11 נקבע¹⁶⁴.
- 12 יח. המולח¹⁶⁵ פרות בשדה¹⁶⁶ - נקבעו¹⁶⁷. טבל הזיתים
- 13 אחד אחד במלח ואכל - פטור¹⁶⁸. הפוצע¹⁶⁹ זיתים כרי
- 14 שיצא השן¹⁷⁰ מהם - פטור¹⁷¹. הנוטל¹⁷² זיתים מן
- 15 המעטן¹⁷³ - טובל אחד אחד במלח ואוכל¹⁷⁴; ואם מלח
- 16 ונתן לפניו - חיב. וכן כל פיוצא בזה.
- 17 יט. התורם פרותיו¹⁷⁵ תרומה שצריך לתרם אתריה
- 18 שניה¹⁷⁶ - נקבעו למעשר¹⁷⁷, ולא יאכל מהן עראי עד
- 19 שיצא התרומה השניה ויעשר.
- 20 כ. פרות שנגמרה מלאכתן¹⁷⁸ וחשכה עליהן ליל¹⁷⁹
- 21 שבת¹⁸⁰ - נקבעו, ולא יאכל מהן אפלו לאחר השבת
- 22 עד שייעשר¹⁸¹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נפשטה (חזון-איש). (143) משנה שם. (144) כן המנהג לעשות בפירות שאינם מבושלים, להטמין אותם בעפר, כדי שיתרבו ויתבשלו (פירוש המשנה שם). (145) זה אינו במשנה. (146) שאין זה בישול. (147) אפילו לכלי שני, אם היה חם ביותר (למעלה פ"ג הלכה טו). (148) שם פ"א משנה ז, וראה למעלה שם. (149) צ"ל: ואלפס". וכעין זה במשנה שם: "לקדרה ולפס" (וראה בגליון הרמב"ם בשם ר"י אבוהב). והם כלי ראשון. (150) והעבירם מעל האש, וראה להלן. (151) שם פ"ד משנה ד, כחכמים. ועיין משנה ראשונה שם. (152) על האש. (153) שלא נגמרה עוד מלאכת היין (למעלה שם הלכה יד). (154) [שאף-על-פי שכתב רבינו (שם הלכה ג) שכל הששה דברים, וכולל בהם גם אש, אינם קובעים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו - יין שמוזג בכלי, הרי הוא כצירוף שנים בידו במקח (שם הלכה יג) וכמוקצה שהיא כמצרף (שם). ועיין משנה ראשונה שם]. (155) ירושלמי שם פ"ד הלכה א. (156) מין ירק חריף (מוסף הערוך, ערך שחלים א). וכן נראה ביומא יח: (157) שאם הכניסן לבית, נקבעו מדין בית. (158) מסתימת לשונו נראה, שהמדובר בין בשום של טבל בשמן מעושר, ובין בשמן של טבל בשום מעושר (רדב"ז). (159) [כיון שהם חריפים - שחיתם היא בישולם, שאינה גרועה ממולח דלהלן]. (160) תוספתא סוף פרק א, וירושלמי שם. (161) [שעלידי סחיטה זו, הוא עושה יין שהוא משקה, מענבים שהם אוכל, ראה בשבת קמד: ובבבא בתרא צז:]. (162) [שיצירה חדשה של משקה מאוכל, אינה גרועה מבישול. וכיון שנתן לתוך הכוס, הרי זה כמצרף (ראה בהלכה הקודמת). ודקדק רבינו לכתוב "לתוך הכוס נקבע", להורות, שאם סחט ענבים לתוך ידו - פטור, שאף-על-פי שבישול יש כאן - גמר מלאכה אין כאן, שאין זה חשוב כצירוף, וראה בהלכה הסמוכה]. (163) [שיש בו אוכל, והנסחט מן הענבים אל תוכו, אינו נעשה משקה, שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל, כמפורש בשבת שם]. ובאוכל צונן הדברים אמורים, שאם הוא חם - יש בו משום בישול (רדב"ז). (164) [שאין זה אלא "אוכלא דאפרת", כלומר, אוכל שנפרד מאוכל, ואין כאן יצירה חדשה של משקה מאוכל]. (165) מעשרות פ"ד משנה א. (166) כן הוא במשנה שביירושלמי שם. והיינו: אפילו בשדה (רדב"ז). (167) שמליחה קובעת למעשר, ראה למעלה פ"ג הלכה ג. (168) שם משנה ג. וראה למעלה הלכה יא. וצ"ע למה כפלו רבינו כאן. (169) שם משנה א. והיינו פותח, והוא מלשון "פצע". (170) הליחה הדומה לחלב (פירוש המשנה שם). (171) [שכיון ששרף זה אינו חשוב משקה (ראה בתוספות בבא בתרא יט: ד"ה מי פירות), ואין כאן יצירה של משקה מאוכל - אין זה חשוב כבישול. ובמשנה שם: "אם סחט ונתן לתוך ידו, חייב". כלומר, כיון שסחט שמן ויצר משקה מאוכל, הרי זה כבישול וקובע. ורבינו השמיטה מפני התוספתא שם: "הסוחט ענבים בתוך ידו פטור" (וראה בתוספתא כפשוטה שם), שאף-על-פי שבישול יש כאן - גמר מלאכה אין כאן, שאין זה כצירוף. ולפיכך כתב בהלכה הקודמת "הסוחט אשכול לתוך הכוס" (עיין שם). ואם כן, המשנה שם, בוודאי היא למי שסובר שכל הקובעים למעשר, קובעים אפילו לפני גמר מלאכה, ואין הלכה כן, ראה למעלה פ"ג הלכה ג]. (172) שם משנה ג, כת"ק ולא כר' אליעזר. (173) מקום שמקבצין שם הזיתים עד שיתרכו ויהיו ראויים להוציא שמנם (פירוש המשנה שם). (174) שאין המלח קובע אלא בשתים, כמבואר למעלה. (175) שנגמרה מלאכתן, שאם לא נגמרה מלאכתן, אין תרומה קובעת (למעלה שם הלכה ד). (176) כגון התורם מן המחוייב מדרבנן על המחוייב מן התורה (פ"ה מהלכות תרומות הלכה יד). [אבל זה שצריך לחזור ולתורם מחמת ספק (שם הלכה כב) - מסתבר שאינו בכלל זה, שהרי ממה-נפשך מותר לו לאכול אכילת עראי: אם תרם, הרי תרם. ואם לא תרם, הרי לא נקבע]. (177) כיון שהתרומה הראשונה תרומה מדבריהם. והאור-שמח מסמיך לזה מה שאמרו בתוספתא תרומות פ"ג "אין תורמין שמן על זיתים הנכששים כו' אם תרם, תרומה ויחזור ויתורם וכו' וצריך להוציא עליהן תרומות ומעשרות", היינו שהתרומה הראשונה קבעה, עיין שם. וראה במראה-הפנים לירושלמי מעשרות פ"ב הלכה ג סוף ד"ה ראשון. (178) שאם לא נגמרה מלאכתן, אין השבת קובעת (ביצה לה). (179) עיין 'תוספות יום-טוב' בתרומות פ"ח משנה ג. (180) כלומר: והוא לא ייחדן לשבת. וכו' יוחנן בירושלמי מעשרות פ"ב תחילת הלכה ב (כסף-משנה). וראה למעלה פ"ד הלכה יג, שחצר אינה קובעת אלא אם הכניסו לתוכה ככוונה. (181) שאכילת שבת היא קביעות, משום שנאמר (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת עונג" (ביצה לד:); וראה בפ"ב מהלכות יום-טוב הלכה ט והערה נד, שגם יום-טוב קובע. וראה עוד להלן פ"ב הלכה א].

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 **כא.** תינוקות¹⁸² ששמןו תאנים¹⁸³ לשבת¹⁸⁴ ושכחו
- 2 לעשרן - לא יאכלו למוצאי שבת¹⁸⁵ עד שיעשו¹⁸⁶.
- 3 **כב.** תאנה¹⁸⁷ שהיתה מיוחדת ל¹⁸⁸ לאכל פרותיה
- 4 בשבת¹⁸⁹, ולקט ממנה בלילה¹⁹⁰ - לא יאכל¹⁹¹ עד
- 5 שיעשו; הואיל ופרות אלו מיוחדין לשבת, והשבת
- 6 קובעת¹⁹².
- 7 **כג.** היה¹⁹³ אוכל¹⁹⁴ באשכול¹⁹⁵ וחשכה עליו לילי
- 8 שבת¹⁹⁶ - לא יגמר אכילתו בשבת עד שיעשו¹⁹⁷. ואם
- 9 הניחו לאחר שבת - הרי זה גומר¹⁹⁸.
- 10 **פרק ששי**
- 11 **א.** מחליקין בתאנים וענבים של טבל, ואין בזה משום
- 12 הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, כגון
- 13 הגרעינין וכיוצא בהן - כך אסור לאכלו מן הטבל ומן
- 14 המעשר שלא נטלה תרומתו וממעשר שני והקדש שלא
- 15 נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו בתרומה מדברים אלו -
- 16 כך מתר בטבל ובמעשר שלא נטלה תרומתו ומעשר שני
- 17 והקדש שלא נפדו.
- 18 **ב.** אין מדליקין בטבל טמא אפלו בחל, ואין צריך
- 19 לומר בשבת. שנאמר: את משמרת תרומתי; מה תרומה
- 20 טהורה - אין לה בה אלא משעת הרמתה, אף תרומה
- 21 טמאה - אין לה להנות בה אלא משעת הרמתה ואילו.
- 22 **ג.** אין מחפין בטבל, ואין זורעין את הטבל. ואפלו
- 23 פרות שלא נגמרה מלאכתן - אסור לזרע מהן עד
- 24 שיעשו. במה דברים אמורים? בתבואה וקטניות וכיוצא
- 25 בהן; אבל העוקר שתילים שיש בהן פרות ממקום
- 26 למקום בתוך שדהו - הרי זה מתר, ואינו בזורע טבל,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(182) מעשרות פ"ד משנה ב. (183) שנגמרה מלאכתם בשדה או בגינה, שלא נקבעו בבית או בחצר. (184) לאכילה. (185) שהרי אף אם לא ייחד קובעת, כמבואר בהלכה הקודמת. (186) אבל בערב שבת מותרים באכילה, ואילו גדול שיחד תאנה לשבת - אסורה גם בערב שבת, כדלהלן (ירושלמי). (187) אילן תאנה (ירושלמי פ"ד הלכה ג). (188) שם משנה ב, כב"ה ולא כב"ש. (189) מחמת יופיין וטעמן הטוב. (190) סל. שכיון שלקט כל צרכו, הרי זה גמר מלאכה ונקבע למעשר, ראה למעלה פ"ג הלכה י. (191) אפילו קודם השבת, ואפילו אכילת עראי. (192) אבל באילן שאין פירותיו מיוחדין לשבת, אינם נקבעים אלא משחשך עליהן ליל שבת, כמבואר בהלכה הקודמת. (193) תרומות פ"ח משנה ג. (194) אכילת עראי. (195) ואשכול הרי הוא כנגמרה מלאכתו, ראה למעלה הלכה ג. (196) ראה למעלה הלכה כ. (197) כלומר, אם עישר קודם השבת, שהרי בשבת אסור לעשר (חזון איש). (198) כרבי יהושע, וכנוסחא שלפנינו. ולענין חצר, אמר ר' יהושע שם "לא יגמור" (וכן פסק רבינו למעלה פ"ד הלכה יז, שאפילו חוץ לחצר לא יגמור). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. [וצריך לומר, שאף-על-פי שהשבת קובעת אף אם לא כיוונו לייחד לה (למעלה הלכה כ) - כיון שהתחיל לאכול האשכול מבעוד יום, ורצה לגמרו לפני בוא שבת, הרי יש כאן כוונה הפכית, שאינו רוצה להניחו לשבת (ראה בתלמודי רבינו יונה לברכות פרק א לדף יב, ד"ה ורבינו שמואל, ותוספות שם ד"ה לא, סברא כזו לענין מצוות צריכות כוונה), ובאופן זה אין השבת קובעת אלא לעצמה, ולא למוצאי שבת]. ובמלאכת-שלמה הביא שבספר מדוייק הוגה בדברי רבינו כאן: "ואפילו הניחן לאחר שבת, הרי זה לא יגמור", וכן הביא הברכי - יוסף יו"ד סימן שלא, על סעיף קיד. וכנוסחת ספרים אחרים במשנה שם. (1) יבאר שכל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה אסור בטבל. ודין אם מותר ליהנות מהטבל. והמוכר פירות לחבירו וזכר שהם טבל. ודין הלוקח טבל בשני מקומות. והמקבל שדה מישראל או מן הגוי. ודין שנים שקבלו שדה באריסות, או ירשו או נשתתפו. ודין כהן ולוי שלקחו או מכרו פירות תלושין, או אם קבלו שדה מישראל. ודין המקבל זיתים להוציא מהן שמן. או כהן שמכר שדה לישראל על מנת שהמעשר שלו. ישראל שירש טבל ממורח, והנותן שדהו בקבלה לגוי.

קנח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

טז. כהן או לוי שמכרו פרות תלושין לישראל קדם
 שתגמר מלאכתן, ואין צריך לומר אם מכרו במקדש -
 הרי התרומה או המעשר שלהם. ואם מכרו אחר גמר
 מלאכה - הרי התרומה והמעשר של לוקח, ומפריש
 ונותן לכל כהן או לוי שירצה.
 יז. כהן ולוי שקבלו שדה מישראל - כשם שחולקין
 בחלין, כך חולקין בתרומה ובמעשרות; והישראל נוטל
 חלקו ונותן לכל כהן או לוי שירצה. אבל ישראל שקבל
 שדה מכהן או מלוי - התרומה או המעשר לבצל
 השדה, ושאר המתנות - חולקין.
 יח. המקבל זיתים להוציא מהן שמן, בין ישראל מכהן
 או לוי בין כהן או לוי מישראל - כשם שחולקין בחלין,
 כך חולקין בתרומה ומעשרות, מפני שהשמן חשוב
 הוא.
 יט. כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו: על מנת
 שהמעשר שלה שלי לעולם - הרי הן שלו. בין שאמר
 על מנת - נעשה כמי ששיר מקום המעשר. ואם מת
 הכהן - הרי בנו כשאר הכהנים. ואם אמר לו: על מנת
 שהמעשרות לי ולבני, מת הוא - יטלם בנו. על מנת
 שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך, מכרה לאחר,
 אף על פי שחזר ולקחה - אין לכהן אותם המעשרות.
 כ. ישראל שקבל שדה מכהן ולוי ואמר לו: על מנת
 שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים - מת; על מנת
 שהן שלי לעולם - אסור, שאין כהן עושה כהן. וכן בן
 לוי שהיה עליו חוב לישראל - לא יהיה ישראל זה
 גובה מאחרים ומפריש עד שיפטר כנגד חובו; שאין
 לוי זה עושה בעל חוב שלו כלוי אחר שיגבה מעשר
 מאחרים.
 כא. ישראל שירש טבל ממרח מאבי אמו כהן, ואותו
 אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל - הרי זה מפריש
 ממנו מעשרותיו והן שלו; שהמתנות הראויות לתרם -
 כמו שהורמו הן, אף על פי שלא הורמו.
 כב. הנותן שדה בקבלה לעובד כוכבים או למי שאינו
 נאמן על המעשרות, אף על פי שלא באו לעונת
 מעשרות - צריך לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ: עד
 שלא באו לעונת המעשרות - אינו צריך לעשר על ידם;
 ומשבאו לעונת המעשרות - צריך לעשר על ידם. כיצד
 הוא עושה? עומד על הגרן ונוטל, ואינו חושש למה
 שאכלו, שאין אנו אחראין להן.

קמיין או אין קמיין - צריך להוציא עליהן מעשרות
 מפרות אחרות.
 ח. המוכר פרות לחברו, מוכר אומר: על מנת שהן
 טבל מכרתי, ולוקח אומר: לא לקחתי ממך אלא
 מעשרין - כופין את המוכר לתקן. קנס הוא לו מפני
 שמכר טבל.
 ט. אין פורעין חוב מן הטבל, מפני שהוא כמוכרו.
 י. מי שלקחו בית המלך את פרותיו והם טבלים: אם
 מחמת שהוא חייב להן - צריך להוציא עליהן מעשרות;
 ואם לקחו באנס - אינו צריך לעשר עליהם.
 יא. הלוקח טבל משני מקומות - מעשר מזה על זה.
 המקבל שדה מישראל או מן הנכרי - חולק ונותן לבצל
 השדה בפניו, כדי שידע שטבל נטל. אבל החוכר שדה
 מישראל: אם נתן לו מזה אותה שדה - תורם ואחר
 כך נותן לו מזה ששצץ לתן לו, ובעל השדה מעשר
 לעצמו; ואם נתן לו מזה שדה אחרת או ממין אחר -
 מוציא המעשר ואחר כך נותן לו.
 יב. החוכר שדה מן העובד כוכבים - מעשר ואחר כך
 נותן לו. קנס קנסוהו בזה, כדי שלא יחבר מן העובד
 כוכבים, ונמצאת השדה בורה לפניו, עד שיצטרף
 וימכרנה לישראל. וכן המקבל שדה אבותיו מן העובד
 כוכבים - קנסוהו שיעשר ואחר כך יתן חלקו לעובד
 כוכבים מעשר, כדי שלא יקפץ ויקבלה ממנו מפני
 שהיא שדה אבותיו, עד שתשאר לפניו בורה, כדי
 שימכרנה לישראל.
 יג. אי זהו חוכר ואי זהו מקבל? חוכר - שחוכר
 הקרקע בדבר קצוב מן הבעד, בכך וכך סאה, בין עשיתה
 הרבה בין עשיתה מעט. מקבל - הוא שיקבל אותה
 בחלק ממה שתעשה, חציו או שלישו או מה שיתנו
 ביניהן. שוכר - הוא ששוכר הקרקע במעות.
 יד. שנים שקבלו שדה באריסות או ירשו או נשתתפו
 - יכול האחד לומר לחברו: טל אתה חטים שבמקום
 פלוני ואני חטים שבמקום פלוני, אתה יין שבמקום
 פלוני ואני יין שבמקום פלוני; אבל לא יאמר: טל אתה
 חטים ואני שעורים, אתה יין ואני שמן, מפני שמוכרין
 את הטבל.
 טו. כהן או לוי שלקחו פרות מישראל אחר שנגמרה
 מלאכתן - מוציאין את התרומה והמעשרות מידיהן
 ונותנין אותם לכהנים וללויים אחרים. קנס הוא להם,
 כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבלים, כדי
 להפקיע מתנות אחיהם הכהנים. ואם קנו קדם שתגמר
 מלאכתן - אין מוציאם מידם.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ה

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

הלכות שבת

פרק יח

א. המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד - אינו חיב עד שיוציא ממנו שיעור שמועיל כלום [משהו]. ואלו הן שיעורי ההוצאה: המוציא אכלי אדם - כגרוגרת [תאנה יבשה], ומצטרפין זה עם זה; והוא שיהיה כגרוגרת מן האכל עצמו, חוץ מן הקלפין והגרעינים והעקצין [מקום החיבור של הפרי לעץ] והסבין [פסולת הקמח] והמרסן [קליפה עבה של תבואה].

ב. יין, כדי רבע רביעית; ואם היה קרוש, פזית. וכלב בהמה טהורה, כדי גמיאה [בליעה בבת אחת]; וכלב טמאה, כדי לכחל עין אחת [להניח עליה לרפואה]. וכלב אשה ולבן ביצה, כדי לתן במשיפה [בתחבושת לכאב עיניים]. שמן - כדי לסוף אבר קטן, שהוא אצבע קטנה של רגל קטן בן יומו. טל, כדי לשוף [לשפוף] את הקילורית [משחה לכאב עיניים]; וקילור, כדי לשוף במים; ומים, כדי לרחץ פני מדוכה [כלי לכתישות אוכלין]. דבש, כדי לתן על ראש הפתית [מכה בגב הבהמה]. דם, ושאר כל המשקין, וכל השופכין - כדי רביעית.

ג. תבן תבואה, כמלא פי פרה. תבן קטניות, כמלא פי גמל. ואם הוציא תבן קטניות [שהוא מאכל גמל] להאכילו לפרה, כמלא פי פרה; שהאכילה על ידי הדחק, שמה אכילה. עמיר [קש], כמלא פי טלה. עשבים, כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים - אם היו לחים, כגרוגרת, מפני שהם אכלי אדם; ויבשים, כמלא פי גדי. ואין מצטרפין [המינים שונים] זה עם זה לחמור שבהן [לשיעור הקטן שבהם], אבל מצטרפין לקל שבהן. כיצד? הוציא תבן תבואה וקטנית - אם יש בשניהן כמלא פי פרה, פטור; כמלא פי גמל, חיב. וכן כל פיוצא בזה, לענין השבת.

ד. המוציא עצים - כדי לבשל כגרוגרת מביצת התרנגולים, טרופה [מעורבת] בשמן ונתונה באלפס [מחבת]. המוציא קנה, [שיעורו] - כדי לעשות קלמוס המגיע לראשי אצבעותיו; ואם היה עבה או מרסס [שבור], שיעורו כעצים.

ה. המוציא תבלין, [שיעורו] - כדי לתבל ביצה; ומצטרפין זה עם זה. פלפלת [פלפל], כל שהוא. עטרן, כל שהוא. ריח טוב, כל שהוא. ריח רע, כל שהוא. מיני

בשמים, כל שהן. ארגמן טוב, כל שהוא. בתולת הנרד [עלה שושנה אדומה וסתומה], אחת. מיני מתכות הקשים, כגון נחשת וברזל, כל שהן. מצפר המזבח, ומאבני המזבח, וממקק [רקבו] ספרים, וממקק מטפחותיהן - כל שהן, מפני שמצניעין אותן לגניה. גחלת, כל שהוא; והמוציא שלהבת, פטור.

ו. המוציא זרעוני גנה שאינן נאכלין לאדם, שיעורן פחות מכגרוגרת: מזרע קשואין, שנים; ומזרע הדלועין, שנים; מזרע פול המצרי, שנים. המוציא סבין [פסולת קמח], כדי לתן על פי כור של צורפי זהב [בעת ההתכה]. המוציא מרסן [קליפות תבואה] - אם לאכילה, שיעורו כגרוגרת; לבהמה, שיעורו כמלא פי גדי; לצביעה, כדי לצבע בגד קטן. לולבי [ענפים רכים] ורדין [של עצים דקים] והחרובין - עד שלא ימתיקו, כגרוגרת; ומשמימתיקו, כמלא פי גדי. אבל הלוח והחרדל והתרמוסין ושאר כל הנכבשין - בין שמימתיקו בין שלא ימתיקו, כגרוגרת.

ז. המוציא גרעינים - אם לאכילה, חמש; ואם להסקה, הרי הן כעצים; ואם לחשבון [למנין], שתיים; ואם לזריעה, שתיים. המוציא אזור [מין צמח] לאכילה, כגרוגרת; לבהמה, כמלא פי גדי; לעצים, כשעור העצים; להזיה [על טמא מת], כשעור הזיה.

ח. המוציא קלפי אגוזין, וקלפי רמונים, איסוס, ופואה [- מיני צמחים המשמשים לצבע], ושאר הצובעין - כדי לצבע בהן בגד קטן, כסבכה [כיסוי] שמינחין הבנות על ראשיהן. וכן המוציא מי רגלים בן ארבעים יום, או נתר אלכסנדריה [מין עפר המסיר כתמים], או ברית, קימוניא, ואשילג [חומרי ניקוי], ושאר כל המנקין - כדי לכבס בהן בגד קטן, כסבכה. הוציא סמנין [צבעים] שרויין, כדי לצבע בהן דגמא לאורג [חתוכת בד קטנה].

ט. המוציא דיו על הקלמוס, שיעורו כדי לכתב ממנו שתי אותות [אותיות]; אבל אם הוציא הדיו בפני עצמו, או בקסת [כלי הדין] - צריך שיהיה בו נתר על זה, כדי שיעלה ממנו על הקלמוס כדי לכתב שתי אותות. היה בקסת כדי אות אחת ובקלמוס כדי אות אחת, או בדיו לבדו כדי אות אחת ובקלמוס כדי אות אחת - הרי זה ספק [כשיעורו]. הוציא שתי אותות וכתבן כשהוא מהלך, חיב; כתיבתן, זו היא הנחתן. הוציא אות אחת וכתבה, וחרו והוציא אות שניה וכתבה - פטור; שפכר חסרה האות הראשונה.

י. המוציא כחל [לצביעת העין] בין לרפואה בין לתכשיט, כדי לכחל עין אחת; ובמקום שאין דרך

כדי לכתב עליו מזוזה. ניר - כדי לכתב עליו שתי
 אותות של קשר מוכסין [שטר בו מסמנים גזברי המעשר
 שפלוני שילם חובו], שהן גדולות מאותות שלנו.
 המוציא קשר [סימן של] מוכסין - חיב, אף על פי שפכר
 הראהו למוכס ונפטר בו; שהרי ראיה הוא לעולם.
 המוציא שטר פרוע, וניר מחוק - כדי לכתב על פי
 צלוחית קטנה של פליטון [בוסם]; ואם יש בלכן
 [במחיקה] שלו כדי לכתב שתי אותות של קשר מוכסין,
 חיב.
 טז. המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים,
 חיב. אבל אדם חי, אינו משאוי; ואם היה כפות או
 חולה, המוציא אותו חיב. והאשה מדדה [מסייעת] את
 בנה בזמן שנוטל [רגל] אחת ומניח אחת.
 יז. המוציא תינוק חי, וכיס תלוי בצוארו - חיב משום
 הפיס, שאין הפיס טפלה [בטילה] לתינוק; אבל אם
 הוציא את הגדול, אף על פי שהוא מלבוש בכליו
 וטבעותיו בידו - פטור, שהכל טפלה לו. היו כליו
 [בגדיו] מקפלין על כתפו - הנושא אותו, חיב.
 יח. המוציא חגב חי, כל שהוא; ומת, כגורגרת. צפרת
 כרמים [מין ארבה], בין חיה בין מתה - כל שהוא, מפני
 שמצניעין אותה לרפואה; וכן כל פיוצא בה. המת,
 והנבלה, והשרץ - כשעור טמא, כף שעור הוצאתו;
 מת ונבלה, ככזית; ושרץ, ככעדשה.
 יט. היה שם [מבשר המת] כזית מצמצם [בדיוק],
 והוציא ממנו כחצי זית - חיב, שהרי הועיל במעשיו,
 שנתמעט השעור מלטמא. אבל אם הוציא כחצי זית
 מפזית ומחצה, פטור. וכן כל פיוצא בזה בשאר
 הטמאות.
 כ. במה דברים אמורים שאינו חיב אלא על הוצאת
 כשעור? כשהוציא סתם; אבל המוציא לזרע, או
 לרפואה, או להראות ממנו דגמא, ולכל פיוצא בזה -
 חיב בכל שהוא.
 כא. המצניע דבר לזריעה, או לרפואה, או לדגמא,
 ושכח למה הצניעו, והוציאו סתם - חיב עליו בכל
 שהוא, שעל דעת מחשבה ראשונה הוציא; ושאר
 האדם, אין חיבין עליו אלא כשעורו. זרק זה שהוציא
 כבר לתוך האוצר [מחסן, ונמלך ממחשבתו הראשונה] -
 אף על פי שמקומו נכר, כבר בטלה מחשבתו
 הראשונה; לפיכך, אם חזר והכניסו - אינו חיב עד
 שיכניס כשעור.
 כב. דבר שאין דרך בגי אדם להצניעו ואינו ראוי
 להצניע, כגון דם הנדה - אם הצניעו אחד והוציאו,
 חיב; ושאר האדם, פטורין עליו, שאין חיבין אלא על
 הוצאת דבר הפקר [ראוי ומועיל] להצניע, ומצניעין
 כמותו.
 כג. המוציא חצי שעור, פטור; וכן כל העושה

להתקשט אלא בכחילת שתי עינים, והוציאו להתקשט
 - עד שיוציא כדי לכתב שתי עינים. זפת וגפרית, כדי
 [ליצור מכסה לחבית, ובן] לעשות נקב [במכסה חבית
 השמן]. שעה, כדי לתן על פי נקב קטן [שבחבית
 לסותמו]. דבק, כדי לתן בראש השבשבת [קנה שמורחין
 ראשו בדבק לתפוס האפרוחים בדבק]. רכב [שומן], כדי
 למשח תחת רקיק [עוגה מסוגנת בשומן] כסלע.
 יא. המוציא אדמה, כדי לעשות חותם האגרת. טיט,
 כדי לעשות פי [שפת] כור [אש הצורפים]. זבל או חול
 דק, כדי לזבל כרשה [לערבב בטיט]. חול גס, כדי לערב
 עם מלא כף של סדין סיד. תרשית [חרס לבן כתוש],
 כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. שער, כדי לגבל
 טיט לעשות פי כור של צורפי זהב. סיד, כדי לסוד
 אצבע קטנה שבכפות [היו סכין אותם בטיט]. עפר ואפר,
 כדי לכסות דם צפור קטנה. צרור אבן, כדי לזרק
 בבהמה ותרגיש - והוא, משקל עשרה זוזים. חרש
 [חרס], כדי לקבל בו רביעית.
 יב. המוציא חבל, כדי לעשות און [בית יד] לקפה
 [תיבה]. גמי, כדי לעשות תלוי [לולאה] לנפה ולכברה
 [נפה גדולה]. הוצין [עלי התמר], כדי לעשות און
 לכפיפה מצרית [סל]. סיב [חוטם שבע התמר], כדי לתן
 על פי משפך קטן של זין. מוכין [אגודות בדים], כדי
 לעשות בו כדור כגוד. עצם, כדי לעשות תרוד [כף
 רופאים קטנה]. זכוכית - כדי לגרד בה ראש הכדור
 [ראש מחט המפרידה בין חוטי השתי], או עד שייפצע
 [יוריד השתי מהערב] שתי נימין כאחת.
 יג. המוציא שתי נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה, חיב.
 הוציא אחת מן הקשה שבחזיר [חוטם קשים שבשדרתו],
 חיב. נצרי דקל, והן חוטי העץ - שמים; חורי דקל, והן
 קלפי החריות [ענפים] - אחת. מצמר גפן, ומצמר כלף
 [משי עבה], וצמר גמלים וארנבים וחייה שבים, ושאר
 כל הנטוין - כדי לטוות חוט ארף ארבעה טפחים.
 המוציא מן הכגר, או מן השק, או מן העור - כשעורן
 לטמא [לקבלת טומאה], כף שעורן להוצאה: הכגר,
 שלשה על שלשה; השק, ארבעה על ארבעה; העור,
 חמשה על חמשה.
 יד. המוציא עור שלא נתעבד כלל, אלא עדין הוא רך
 - שעורו, כדי לצר [לעטוף] משקלת [של מאזניים] קטנה
 שמשקלה שקל. היה [העור] מלוח, ועדין לא נעשה
 בקמח ולא בעפצא [חומר עיבוד] - שעורו, כדי לעשות
 קמיע [לעטוף קמיע שבו שמות הקודש לסגולה]. היה
 עשוי בקמח, ועדין לא נתעבד בעפצא - שעורו, כדי
 לכתב עליו את הגט. נגמר עבודו - שעורו, חמשה על
 חמשה.
 טו. המוציא קלף מעבד, כדי לכתב עליו פרשת 'שמע'
 עד 'ובשעריך'. דוכסוסטוס [חלקו החיצוני של העור],

רמח וסיף וקשת ואלה [מגן עגול] ותרס [מגן משולש] 45
 - תרי זה חביב. 46
ב. אין יוצאין בסנדל מסמר שסמרו לחזקו; ואפלו ביום 47
 טוב גזרו שלא יצא בו. ומתיר לצאת באבנט שיש עליו 48
 חתיכות קבועות של כסף ושל זהב, כמו שהמלכים 49
 עושין, מפני שהוא תכשיט, וכל שהוא תכשיט מתיר; 50
 והוא, שלא יהא [האבנט] רפוי - שמא יפל ברשות 51
 הרבים, ויבוא להביאו. 52
ג. טבעת שיש עליה חותם - מתכשיטי האיש היא, 53
 ואינה מתכשיטי האשה; ושאין עליה חותם - מתכשיטי 54
 אשה, ואינה מתכשיטי האיש. לפיכך, אשה שיצאת 55
 בטבעת שיש עליה חותם, ואיש שיצא בטבעת שאין 56
 עליה חותם - חביבין. ומפני מה הם חביבין, ותריר הוציאו 57
 אותן שלא בדרך המוציאות, שאין דרך האיש להוציא 58
 באצבעו אלא טבעת הראויה לו, וכן האשה אין דרכה 59
 להוציא באצבעה אלא טבעת הראויה לה? מפני 60
 שפעמים נותן האיש טבעתו לאשתו להצניעה בבית, 61
 ומנחת אותה באצבעה בעת הולכה, וכן האשה נותנת 62
 טבעתה לבעלה לתקנה אצל האמן, ומניח אותה 63
 באצבעו עד חנות האמן; ונמצאו שהוציאו אותן בדרך 64
 שדרךן להוציאות, ולפיכך חביבין. 65
ד. לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם, אף על פי 66
 שהיא מתכשיטיה; גזירה, שמא תוציאה ברשות הרבים 67
 להראות לחברותיה, בדרך שהנשים עושות תמיד; ואם 68
 יצאת בה, פטורה. אבל האיש מתיר לצאת בטבעת שיש 69
 עליה חותם, מפני שהוא תכשיט, ואין דרכו להראות; 70
 ונהגו כל העם שלא יצאו בטבעת כלל. 71
ה. אשה שיצאת במחט נקובה, חביבת; והאיש, פטור. 72
 ואיש שיצא במחט שאינה נקובה, חביב; והאשה, 73
 פטורה - מפני שהיא מתכשיטיה, ואינה אסורה, אלא 74
 גזירה שמא תראה לחברותיה. זה הכלל: כל היוצא 75
 בדרך שאינו מתכשיטיו, ואינו דרך מלבוש, והוציאו 76
 בדרך שמוציאין אותו דבר - חביב; וכל היוצא בדרך 77
 שהוא מתכשיטיו, והיה רפוי ואפשר שיפל במהרה 78
 ויבוא להביאו ברשות הרבים, וכן אשה שיצאת 79
 בתכשיטין שדרךה לשלף אותן ולהראותן - תרי אלו 80
 פטורין; וכל דבר שהוא תכשיט, ואינו נופל ואין דרכה 81
 להראותו - תרי זה מתיר לצאת בו. לפיכך, אצבעה 82
 [צמיד] שמניחין ברוזע או בשוק - יוצאין בה בשבת; 83
 והוא שתהיה דבוקה לבשר, ולא תשמט. וכן כל פיוצא 84
 בזה. 85
ו. לא תצא אשה בחוטי צמר, או בחוטי פשתן, או 86
 בצרועות הקשורות לה על ראשה - שמא תחליץ אותם 87
 בשעת טבילה, ומעבירים ברשות הרבים; ולא בציץ 88
 שמנחת בין עיניה, ולא בלחנים של זהב שיוודין מן 89
 הציץ על לחיה, בזמן שאינן תפורין זה בזה; ולא 90

ממלאכה מן המלאכות חצי שעור, פטור. הוציא חצי 1
 שעור והניחו, וחזר והוציא החצי האחר - חביב; ואם 2
 קדם והגביה החצי הראשון, קדם הנחת החצי השני - 3
 נעשה כמי שנשרף, ופטור. הוציא חצי שעור והניחו, 4
 וחזר והוציא חצי אחר והעבירו על הראשון בתוך 5
 שלשה - חביב, שהמעביר כמי שנח על גבי משהו; אבל 6
 אם זרקו - אינו חביב, עד שנינוח שם על גבי משהו. 7
כד. הוציא חצי שעור, וחזר והוציא חצי שעור בהעלם 8
 [בשגגה] אחד - לרשות אחת, חביב. לשתי רשויות, אם 9
 יש ביניהן רשות שחביב עליה - פטור; היתה ביניהן 10
 פרמלית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר] - תרי הן כרשות 11
 אחת, וחביב תשאת. 12
כה. המוציא פחות מפשעור, וקדם שנינוח נתפח וחזר 13
 [להיות] פשעור, וכן המוציא פשעור, וקדם שנינוח צמק 14
 וחזר פחות מפשעור - פטור. 15
כו. המוציא בגרוגרת לאכילה, וצמקה קדם הנחה, 16
 וחשב עליה לזריעה או לרפואה, שאינו צריך שעור - 17
 תרי זה חביב, כמחשבתו של עת הנחה. הוציא פחות 18
 מגרוגרת לזריעה, וקדם הנחה חזר וחשב לאכילה - 19
 פטור; ואם תפחה קדם הנחה ונעשת בגרוגרת קדם 20
 שימלף עליה לאכילה, חביב; שאפלו לא חשב, היה 21
 מתחייב על מחשבת ההוצאה. 22
כז. הוציא בגרוגרת לאכילה, וצמקה וחזרה ותפחה 23
 קדם הנחה - תרי זה ספק [בגמרא] אם נדחה [מהחוב], 24
 אם לא נדחה. זרק פזית אכלין לבית טמא, והשלים 25
 פזית זה לאכלין שהיו שם ונעשה הכל כביצה - תרי 26
 זה ספק אם נתחייב על פזית, מפני שהשלים השעור 27
 לענין טמאה [רק אוכל כביצה מקבל טומאה], או לא 28
 נתחייב. 29
כח. המוציא פחות מפשעור - אף על פי שהוציאו 30
 בכלי, פטור; שהפלי טפלה [בטילה] לו, ואין בנחתו 31
 להוצאת הכלי, אלא להוצאת מה שבתוכו, ותרי אין בו 32
 פשעור. לפיכך, אם הוציא אדם חי שאינו פחות במטה 33
 - פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו. וכן כל 34
 פיוצא בזה. המוציא קפת הרוכלים [מוכרי בשמים 35
 לנשים] - אף על פי שיש בה מינין הרבה, ואפלו 36
 הוציאת בתוך כפו - אינו חביב אלא אחת; שם הוצאה 37
 אחד הוא. 38

יום שני א' אייר ה'תשע"ה

פרק יט

א. כל כלי המלחמה, אין יוצאין בהן בשבת. ואם יצא 41
 - אם היו כלים שהן דרך מלבוש, כגון שריון [מלבוש 42
 ברזל] וכובע [מברזל] ומגפים [מברזל] שעל הרגלים - 43
 תרי זה פטור; ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש, כגון 44

47 המטבֵּעַ לכתחלה, מפני שְאִסּוּר לטַלְטֵלוֹ; וְאִם פָּרְפָה,
48 יוֹצֵאָהּ בּוֹ.
49 יג. יוֹצֵא אָדָם בְּקִיסָם שֶׁשְּׁנֵי וְשֶׁסָּנְדָלוֹ לְרִשּׁוֹת
50 הָרַבִּים, וְאִם נָפַל לֹא יִחְזֹר; וּבִמְדוּף וּבִסְפּוּג שֶׁעַל גְּבִי
51 הַמִּפָּה, וּבִלְבָד שֶׁלֹא יִכְרֹף עָלֶיהָ חוּט אוֹ מְשִׁיחָה, שֶׁחָרִי
52 הַחוּט וְהַמְשִׁיחָה חֲשׂוּבִין אֲצֵלוֹ, וְאִינֶם מוֹעִילִין לַמִּפָּה.
53 וְיוֹצֵא בְקַלְפַת הַשּׁוּם וּבְקַלְפַת הַבָּצֵל שֶׁעַל הַמִּפָּה, וּבִאֲגָד
54 [בד כרוך] שֶׁעַל גְּבִי הַמִּפָּה, וְקוֹשְׁרוֹ וּמְתִירוֹ בְּשִׁבְתָּ;
55 וּבִאֲסֻפְלוּנִית, וּמִלְגָּמָה, וְרִטְיָה [מיני תחבושות] שֶׁעַל גְּבִי
56 הַמִּפָּה, וּבִסְלַע [מטבע] שֶׁעַל גְּבִי הַצִּינִית [מכה בפרסת
57 הָרֹגֶל], וּבְכִיצַת הַחֲרָגוֹל [מין ארבה], וּבִשְׁנֵן הַשּׁוּעָל,
58 וּבְמִסְמַר הַצִּלּוּב [מעץ שתלו עליו אדם], וּבְכָל דָּבָר
59 שֶׁתּוֹלִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם רְפוּאָה - וְהוּא שִׁיאֲמָרוֹ הַרופָאִים
60 שֶׁהוּא מוֹעִיל.
61 יד. יוֹצֵאת הָאִשָּׁה בְּאֶבֶן תְּקוּמָה [אבן סגולה למעוברת],
62 וּבְמִשְׁקָל [תחליף השווה במשקלו ל-] אֶבֶן תְּקוּמָה שֶׁנִּתְּכַנֵּן
63 וְשֶׁקָלוֹ לְרְפוּאָה; וְלֹא אִשָּׁה עֲבָרָה בְּלָבָד, אֲלֵא שְׂאֵר
64 הַנְּשִׁים - שֶׁמָּא תִתְעַבֵּר וְתִפֹּל. וְיוֹצֵאִין בְּקָמִיעַ [של]
65 מִמָּקָה [לסגולה]. וְאִי זֶה הוּא קָמִיעַ מִמָּקָה? זֶה שֶׁרִפָּא
66 שְׁלִשָּׁה בְּנֵי אָדָם, אוֹ שֶׁעָשְׂהוּ אָדָם שֶׁרִפָּא שְׁלִשָּׁה בְּנֵי
67 אָדָם בְּקָמִיעִין אֲחֵרִים. וְאִם יָצָא בְּקָמִיעַ שֶׁאִינוֹ מִמָּקָה -
68 פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ דֶּרֶךְ מַלְבוּשׁ. וְכֵן הִיוֹצֵא בְּתַפְלִין,
69 פְּטוּר.
70 טו. מִי שִׁישׁ בְּרָגְלוֹ מִפָּה, יוֹצֵא בְּסַנְדָּל יְחִידִי בְּרָגְלוֹ
71 הַבְּרִיאָה; וְאִם אֵין בְּרָגְלוֹ מִפָּה, לֹא יָצָא בְּיָחִיד. וְלֹא יָצָא
72 קֶטֶן בְּמַנְעֵל גָּדוֹל, אֲכָל יוֹצֵא הוּא בְּחִלּוּק גָּדוֹל. וְלֹא
73 תֵּצֵא אִשָּׁה בְּמַנְעֵל רַפּוּי, וְלֹא בְּמַנְעֵל חֲדָשׁ שֶׁלֹא יָצָא
74 בּוֹ שְׁעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם. וְאֵין הַקֶּטֶע [קטוע רגל] יוֹצֵא
75 בְּקָב [רגל תותבת] שָׁלוֹ. אֲנָקְטָמִין [מנעל מיוחד] שֶׁל עֵץ
76 [המשמשים לתותבת] - אֵין יוֹצֵאִין בָּהֶן בְּשִׁבְתָּ, מִפְּנֵי
77 שֶׁאֵינָן מִן דְּרָכֵי הַמַּלְבוּשׁ; וְאִם יָצָאוּ, פְּטוּרִין.
78 טז. יוֹצֵאִין בְּפִקְרִיִין [פאה נכרית] וּבְצִפָּה [צמר]
79 שֶׁבְּרָאשֵׁי בְּעָלֵי חֲטָטִין [שחיון]. אֵימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁצָּבְעָן
80 וּבְכֶרֶן, אוֹ שִׁיָּצָא בָּהֶן שְׁעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם; אֲכָל אִם
81 לֹא עָשָׂה בָּהֶן מַעֲשֶׂה, וְלֹא יָצָא בָּהֶן קֹדֶם הַשִּׁבְתָּ - אִסּוּר
82 לְצֵאת בָּהֶן.
83 יז. יוֹצֵאִין בְּשֶׁק עֵבֶה, וּבִסְגוּס [בגד שינה] עֵבֶה, וּבִירִיעָה
84 [מעורר], וּבְחִמִּילָה [בגד עב] - מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים; אֲכָל לֹא
85 בְּתִבָּה, וְלֹא בְּקִפָּה, וְלֹא בְּמַחְצֵלָה - מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים. הַפֶּר
86 וְהַקֶּסֶת - אִם הָיוּ רַבִּין וְרַקִּין [דקים] כְּמוֹ הַבְּגָדִים - מִתָּר
87 לְהוֹצִיאֵם מִנְּחִין עַל רֹאשׁוֹ בְּשִׁבְתָּ, דֶּרֶךְ מַלְבוּשׁ; וְאִם הָיוּ
88 קָשִׁין - הָרִי הֵם כְּמִשְׁאוּי, וְאִסּוּרִין.
89 יח. יוֹצֵאִין בְּזוּגִין [פעמונים שאינם משמיעים קול]
90 הָאֲרוּגִין בְּבָגְדִים. וְיוֹצֵא הַעֲבָד בְּחוּתָם שֶׁל טִיט
91 שֶׁבְּצִנּוּאָרוֹ [בו חקוק שמו ושם אדונו], אֲכָל לֹא בְּחוּתָם שֶׁל
92 מִתְּכָת, שֶׁמָּא יִפֹּל וּבִיאָנוּ. הַמִּתְעַטֵּף בְּטִלְתוֹ, וְקַפְלָה

1 בְּעֶטְרָת שֶׁל זָהָב שֶׁמִּנְחַת בְּרָאשָׁה, וְלֹא בְּכִבְלִים שִׁיּוּצֵאִין
2 בָּהֶן הַבְּנוֹת בְּרָגְלִיהֶן, כְּדִי שֶׁלֹא יִפְסְעוּ פְּסִיעָה גִּסָּה. כָּל
3 אֵלוֹ אִסּוּרִין לְצֵאת בָּהֶן, שֶׁמָּא יִפֹּלוּ וּתְכִיאוּן בִּידָה.
4 ז. לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּקִטְלָה [שרשרת זהב] שֶׁבְּצִנּוּאָרָהּ, וְלֹא
5 בְּגִזְמֵי הָאֵף, וְלֹא בְּצִלוּחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן [בּוּשֶׁם] הַקְּבוּעָה
6 עַל זְרוּעָה, וְלֹא בְּפִים הַקֶּטֶן הַעֲגָל שֶׁמְנִיחִין בּוֹ שֶׁמֶן
7 הַטּוֹב, וְהוּא הַנִּקְרָא 'כּוֹכְלֵת', וְלֹא בְּפִאָה שֶׁל שֶׁר
8 שֶׁמִּנְחַת עַל רֹאשָׁה כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה בַּעֲלַת שֶׁר הָרְבִּה, וְלֹא
9 בְּכַבּוּל שֶׁל צֶמֶר שֶׁמִּקְפָּת אוֹתוֹ סָבִיב לַפְּנִיָּה [שהציץ יחא
10 מונח עליה], וְלֹא בִשְׁן שֶׁמִּנְחַת בְּפִיָּה בְּמָקוֹם שֶׁן שֶׁנִּפֹּל,
11 וְלֹא בִשְׁן שֶׁל זָהָב שֶׁמִּנְחַת עַל שֶׁן שֶׁחַר אוֹ אָדָם שִׁישׁ
12 בְּשִׁנְיָה - אֲכָל שֶׁן שֶׁל כֶּסֶף מִתָּר, שֶׁאִינוֹ נִפְר. כָּל אֵלוֹ
13 אִסּוּרִין לְצֵאת בָּהֶם, שֶׁמָּא תַחֲלִץ וְתִרְאֶה לְחִבְרוּתֶיהָ.
14 ח. כָּל שֶׁאִסּוּרוֹ חֲכָמִים לְצֵאת בּוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אִסּוּר
15 לוֹ לְצֵאת בּוֹ אִפְלוּ בְּחֶצֶר שְׂאִינָה מִעֲרֵבָת; חוּץ מִכַּבּוּל
16 וּפִאָה שֶׁל שֶׁר, שֶׁמִּתָּר לְצֵאת בָּהֶן לְחֶצֶר - כְּדִי שֶׁלֹא
17 תִתְגַּנֵּה עַל בַּעֲלָהּ. וְהִיוֹצֵאת בְּצִלוּחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן שֶׁאֵין
18 בָּהּ בִּשְׁם כָּלָל, חֵיֶבֶת.
19 ט. יוֹצֵאָהּ אִשָּׁה בְּחוּטֵי שֶׁר הַקְּשׁוּרִין לָהּ עַל רֹאשָׁה;
20 מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים בָּאִין בָּהֶן וְאֵינָן חוֹצְצִין, אֵינָה חוֹלְצָתָן אִם
21 אֲרָעָה לָהּ טְבִילָה, עַד שֶׁנִּגְזֹר שֶׁמָּא תְּכִיאֵם בְּרִשּׁוֹת
22 הָרַבִּים; בֵּין שֶׁהָיוּ הַחוּטִין שְׁלֵה, בֵּין שֶׁל תְּכָרְתָהּ, בֵּין
23 שֶׁל בְּהִמָּה. וְלֹא תֵצֵא הַזְּקָנָה בְּשֶׁל יִלְדָה, שֶׁשָּׂבַח הֵם לָהּ,
24 וְשֶׁמָּא תַחֲלִץ וְתִרְאֵם לְחִבְרוּתֶיהָ; אֲכָל יִלְדָהּ, יוֹצֵאָהּ
25 בְּחוּטֵי זָקָנָה. וְכָל שֶׁהוּא אָרִיג, יוֹצֵאָהּ בּוֹ עַל רֹאשָׁה.
26 י. יוֹצֵאָהּ אִשָּׁה בְּחוּטִין שֶׁבְּצִנּוּאָרָהּ - מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה חוֹנֶקֶת
27 עֲצָמָה בָּהֶן [והם רפויים], וְאֵינָן חוֹצְצִין [בטבילה], וְאֵין
28 חֲשֵׁשׁ שִׁחְטוּרִים; וְאִם הָיוּ צְבוּעִין - אִסּוּרִין, שֶׁמָּא תִרְאֶה
29 אוֹתָם לְחִבְרוּתֶיהָ. וְיוֹצֵאָהּ אִשָּׁה בְּכִלִּיל [סס] שֶׁל זָהָב
30 בְּרֹאשָׁהּ, שֶׁאֵין יוֹצֵאָהּ בּוֹ אֲלֵא אִשָּׁה חֲשׂוּבָה שֶׁאֵין דֶּרֶכָהּ
31 לְחִלְץ וּלְהִרְאוֹת; וְיוֹצֵאָהּ בְּצִיץ וּבִלְחִיִּים שֶׁל זָהָב, בְּזִמָּן
32 שֶׁהֵם קְשׁוּרִין בְּשִׁבְכָה [כִּיסוּי] שֶׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּדִי שֶׁלֹא
33 יִפֹּלוּ. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּהֶם.
34 יא. יוֹצֵאָהּ אִשָּׁה בְּמוּף [צמר גפר] שֶׁבְּצִנּוּאָהּ - וְהוּא,
35 שִׁיָּהִיהָ קְשׁוּר בְּצִנּוּאָהּ; וּבִמְדוּף שֶׁבְּסַנְדָּלָהּ - וְהוּא, שִׁיָּהִיהָ
36 קְשׁוּר בְּסַנְדָּלָהּ; וּבִמְדוּף שֶׁהַתְּקִינָה לְנִדְתָהּ [לספוג דם
37 נידתה], וְאֵף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ קְשׁוּר, וְאִפְלוּ עֲשֵׂתָהּ לוֹ בֵּית
38 יָד - שֶׁאִם נָפַל, אֵינָה מְכִיאָה אוֹתוֹ מִפְּנֵי מְאִיסוּתוֹ.
39 יב. יוֹצֵאָהּ בְּפִלְפֹל, וּבְגִרְגָר מְלֹחַ, וּבְכָל דָּבָר שֶׁתִּתֵּן
40 לְחוּץ פִּיָּה מִפְּנֵי רִיחַ הָפָה; וְלֹא תִתֵּן לְכַתְחֵלָה בְּשִׁבְתָּ.
41 וְיוֹצֵאֹת הַנְּשִׁים בְּקִיסְמִין שֶׁבְּצִנּוּאָנֶיהֶן [בחורי האזנים למען
42 לֹא יִסְתַּם הַנֶּקֶב], וּבְרַעֲלוֹת [נְסִיפַת הָרֵאשׁ] שֶׁבְּצִנּוּאָרָן אוֹ
43 שֶׁבְּכִסּוּתָן, וּבְרִידִיד [בד המכסה כל הגוף] הַפְּרוּף [הכרוך].
44 וּפְרוּרָפֶת [כזרבת שפת הרדוד] כַּתְחֵלָה בְּשִׁבְתָּ עַל הָאֶבֶן
45 וְעַל הָאֲגוּז, וְיוֹצֵאָהּ; וְלֹא תַעֲרִים וְתַפְרֵף עַל הָאֲגוּז כְּדִי
46 לְהוֹצִיאוֹ [את האגוז] לְבָנָה הַקֶּטֶן. וְכֵן לֹא תַפְרֵף עַל

46 בְּהֵן רְצוּעוֹתֶיהֶן, וְהָיוּ מְקַשְּׁרִין קֶשֶׁר תְּפָלִין - שְׂוֵדָא
47 תְּפָלִין הֵן; אָבָל אִם לֹא הָיוּ רְצוּעוֹתֶיהֶן מְקַשְּׁרוֹת, אֵינוֹ
48 נִזְקָק לָהֶן.
49 כה. הַמוּצָא סֵפֶר תּוֹרָה - יוֹשֵׁב וּמְשֹׁמְרוֹ, וּמַחְשִׁיף עָלָיו;
50 וּבִסְכָּנָה, מְנִיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. אִם הָיוּ גִשְׁמִים יוֹרְדִין,
51 מְתַעֲטֵף בְּעוֹר וְכִלּוּמֹר - בִּסְפֵר, הַנִּחָשֵׁב ל'לְבוּשׁ' בְּשַׁעַת
52 הַדַּחֲקָה, וְחוֹזֵר וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ [אֵת עֲצָמוֹ וְאֵת הַסֵּפֶר - בְּכִסּוֹ
53 נֹסֵף], וְנִכְנָס בּוֹ [לְבִיתוֹ, כִּשְׁהוּא לְבוּשׁ בּוֹ].
54 כו. לֹא יֵצֵא הַחֵיט׃ בְּמַחְסוֹ בְּיָדוֹ, וְלֹא הַלְכָּלָר [סוֹפֵר]
55 בְּקִלְמוֹסוֹ, עֶרֶב שַׁבָּת סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה - שָׁמָּה יִשְׁכַּח
56 וְיוֹצִיא. וְחֵיב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בְּכַגְדוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֻׁכָה
57 - שָׁמָּה יִהְיֶה שֵׁם דְּבָר שְׁכִיחָה, וְיֵצֵא בּוֹ בְּשַׁבָּת. וּמִתָּר
58 לְצֵאת בְּתַפְלִין עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֻׁכָה; הוֹאִיל וְחֵיב אָדָם
59 לְמַשְׁמֵשׁ בְּתַפְלִיו בְּכָל עֵת, אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ. שְׁכַח וְיֵצֵא בְּהֵן
60 לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְנִזְכֵּר שֵׁשׁ לוֹ תְּפָלִין בְּרֹאשׁוֹ - מְכַסֶּה
61 אֶת רֹאשׁוֹ עַד שֶׁמֵּגִיעַ לְבִיתוֹ אוֹ לְבֵית הַמְּדֻרָּשׁ.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

פרק כ

62 א. אֲסוּר לְהוֹצִיא מִשָּׂא עַל הַבְּהֵמָה בְּשַׁבָּת, שְׁנֵאמַר:
63 "לְמַעַן יִגֹּחַ שׁוֹרֵךְ וְחִמּוּדֵךְ" - אֶחָד שׁוֹר וְאֶחָד חִמּוּד,
64 וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף. וְאִם הוֹצִיא עַל הַבְּהֵמָה -
65 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְצִיָּה עַל שְׁבִיתָתָהּ - אֵינוֹ לֹזֵקָה, לְפִי
66 שְׁאִסּוּרוֹ בָּא מִכָּלל עֲשֵׂה; לְפִיכָף, הַמְּחַמֵּר [מִזְרוֹ] אַחֵר
67 בְּהִמָּתוֹ בְּשַׁבָּת, וְהָיָה עָלֶיהָ מִשָּׂא - פְּטוּר.
68 ב. וְהָלֹא לֹא מִפְּרָשׁ בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר: "לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
69 מְלָאכָה, אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ, עֶבֶדְךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֵמָתְךָ" -
70 שֶׁלֹּא יִחְרַשׁ בָּהּ [הוּא עֲצָמוֹ], וְכִיּוֹצֵא בַּחֲרִישָׁה; וְנִמְצָא
71 לֹא שֶׁנֶּתַן לְאַזְהָרָת מִיתַת בֵּית דִּין [לְהַזְהִיר הַחוּרֵשׁ עַל
72 הָעֲנֻשָׁתוֹ], וְאֵין לֹזֵקִין עָלָיו.
73 ג. אֲסוּר לִישְׁרָאֵל לְהַשְׁאִיל אוֹ לְהַשְׁכִּיר בְּהֵמָה גִּסָּה לְגוֹי
74 - שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת; וְהָרִי הוּא מְצִיָּה עַל
75 שְׁבִיתַת בְּהֵמָתוֹ. וְאֲסוּר חֲכָמִים לְמַכֵּר בְּהֵמָה גִּסָּה לְגוֹי,
76 [גִּזְרָה] שָׁמָּה יִשְׁאִיל אוֹ יִשְׁכִּיר. וְאִם מָכַר - קוֹנְסִין אוֹתוֹ
77 [לְפִדּוּתָהּ] עַד עֲשָׂרָה בְּדָמֶיהָ, וּמִתּוֹרָה; וְאִפְּלוּ שְׁבוּרָה,
78 אֵין מוֹכְרִין. וּמִתָּר לוֹ לְמַכֵּר עַל יְדֵי סֶרְסוּר [מִתּוֹרָה],
79 שֶׁהַסֶּרְסוּר אֵינוֹ מְשִׁכִּיר וְאֵינוֹ מִשְׁאִיל.
80 ד. וּמִתָּר לְמַכֵּר לָהֶם סוּס - שָׁאִין הַסּוּס אֵלָּא לְרִכִּיבַת
81 אָדָם, לֹא לְמִשְׁאִוִי, וְהָחִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ. וּבְדֶרֶךְ שְׁאִסּוּר
82 לְמַכֵּר לְגוֹי, כִּף אֲסוּר לְמַכֵּר לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמַכֵּר לְגוֹי.
83 וּמִתָּר לְמַכֵּר לָהֶם פָּרָה לְשִׁחִיטָה, וְשׁוֹחֵט אוֹתָהּ בְּפָנָיו;
84 וְלֹא יִמְכֹּר סֶתֶם, אִפְּלוּ שׁוֹר שֶׁל פֶּטֶם [מִפּוֹטֵם שְׁאִינוֹ רֹאוּי
85 לְמִלְאכָה] - שָׁמָּה יִשְׁהָה אוֹתוֹ וְיַעֲבֹד בּוֹ.
86 ה. מְקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְמַכֵּר לָהֶן בְּהֵמָה דְּקָה, מוֹכְרִין; מְקוֹם

1 מְכָאן וּמְכָאן בְּיָדוֹ אוֹ עַל כְּתָפוֹ - אִם נִתְּכָן לְקַבֵּץ כְּנָפָיו,
2 כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַעוּ אוֹ שֶׁלֹּא יִתְלַכְּלוּ - אֲסוּר; וְאִם קַבֵּץ
3 לְהַתְנַאֲוֹת בָּהּ, כְּמִנְהַג אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם בְּמִלְבוּשָׁן - מִתָּר.
4 יט. הַיּוֹצֵא בְּטָלִית מְקַפְּלָת וּמִנְחַת עַל כְּתָפוֹ, חֵיב. אָבָל
5 יוֹצֵא הוּא בְּסוּדֵר [מִטְפַּחַת גְּדוּלָה] שֶׁעַל כְּתָפוֹ, אֵף עַל פִּי
6 שָׁאִין נִימָא [חוּט] קְשׁוּרָה לוֹ בְּאַצְבָּעוֹ [שֶׁלֹּא יְפוּל]; וְכָל
7 סוּדֵר שָׁאִינוֹ חוּפָה רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ, אֲסוּר לְצֵאת בּוֹ. הִיתָה
8 סְכָנִית [בְּגַד לַעֲטִיפָה הַרְאֵשׁ וְהַכְתָּפִים בִּיצִיָּאָה מִמֶּרְחָן]
9 קָצְרָה שְׁאִינָה רַחְבָּה - קוֹשֵׁר שְׁנֵי רִאשֵׁיהָ לְמִטָּה
10 מְכַתְּפִים, וְנִמְצָאָת כְּמוֹ אֲבִנֵּט, וּמִתָּר לְצֵאת בָּהּ.
11 כ. מִתָּר לְהַתְעַטֵּף בְּטָלִית שֵׁשׁ בְּשַׁפְּתֶיהָ מִלָּל [חוּטִים
12 בּוֹלְטִים], אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חוּטִין אֲרָפִין, וְאֵף עַל פִּי
13 שְׁאִינָן נוֹאִי לְטָלִית - מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּטָלִין לְגַבֵּי הַטָּלִית,
14 וְאֵינוֹ מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶן בֵּין הָיוּ בֵּין לֹא הָיוּ. לְפִיכָף, הַיּוֹצֵא
15 בְּטָלִית שְׁאִינָה מְצִיָּצֵת בְּהַלְכָתָהּ - חֵיב, מִפְּנֵי שְׁאוּמָן
16 הַחוּטִין חֲשׁוּבִין הֵן אֲצִלוֹ, וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהֶן, עַד שֶׁיִּשְׁלִים
17 חֲסִרוֹנָן וְיַעֲשֶׂה צִיצִית. אָבָל טָלִית הַמְצִיָּצֵת בְּהַלְכָתָהּ -
18 מִתָּר לְצֵאת בָּהּ, בֵּין בְּיוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה; שָׁאִין הַצִּיצִית
19 הַגְּמוּרָה מִשְׁאוּי, אֲלֹא הָרִי הִיא מְנוּאִי הַכְּגֵד וּמִשְׁטַכִּיסִיו
20 [שְׁכִילוּיָן], כְּמוֹ הָאִמְרָה [בְּדִ הַתּוֹפֹר בְּשַׁפַּת הַבָּגָד] וְכִיּוֹצֵא
21 בָּהּ. וְאִלוֹ הָיוּ חוּטֵי הַצִּיצִית שֶׁהִיא מְצִיָּצֵת בְּהַלְכָתָהּ
22 מִשְׁאוּי - הִיא חֵיב הַיּוֹצֵא בָּהּ אִפְּלוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שָׁאִין
23 מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁאִין בָּהּ פֶּרֶת דּוֹחָה שַׁבָּת.
24 כא. לֹא יֵצֵא הַחֵיט׃ בְּשַׁבָּת בְּמַחְסֵת הַתְּחוּבָה לוֹ בְּכַגְדּוֹ,
25 וְלֹא נִגָּר בְּקִיסָם שְׁבָאָנוֹ, וְלֹא גִרְדִּי [אוּרָג] בְּאִירָא
26 [חֲתִיכַת צִמְרָן] שְׁבָאָנוֹ, וְלֹא סוּרָק [מִסְרָק פֶּשֶׁתוֹן] בְּמִשְׁחָה
27 [חֶבֶל דָּק] שְׁבָאָנוֹ, וְלֹא שְׁלַחְנִי [חֶלֶפֶן] בְּדִינָר שְׁבָאָנוֹ,
28 וְלֹא צִבְעָה בְּדִגְמָא שְׁבָאָנוֹ; וְאִם יָצָא - פְּטוּר, אֵף עַל פִּי
29 שֶׁיֵּצֵא דֶרֶךְ אֲמִנּוּתוֹ; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין.
30 כב. הָזָב שֶׁיֵּצֵא בְּכִיס שְׁלוֹ [שֶׁלֹּא יִתְלַכְּלַךְ] - חֵיב, מִפְּנֵי
31 שָׁאִין דֶּרֶךְ כִּיס זֶה לְהוֹצִיאָו אֲלֹא בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת; וְאֵף עַל
32 פִּי שְׁאִינוֹ צָרִיף לְגוֹף הַהוֹצָאָה, אֲלֹא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְלַכְּלוּ
33 בְּגִדּוֹ - שֶׁהַמְּלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה, חֵיב עָלֶיהָ.
34 כג. הַמוּצָא תְּפָלִין בְּשַׁבָּת בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, כִּיצַד הוּא
35 עוֹשֶׂה? לּוֹבֶשֶׁן כְּדֶרֶךְ, מְנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ בְּרֹאשׁוֹ וְשֶׁל יָד
36 בְּיָדוֹ, וְנִכְנָס, וְחוֹלֵץ בְּבִית; וְחוֹזֵר וְיוֹצֵא וְלוֹבֵשׁ זֹג שְׁנֵי
37 וְחוֹלֵצוֹ, עַד שֶׁיִּכְנִיס אֶת כָּלָן. וְאִם הָיוּ הָרִבִּים, וְלֹא נִשְׁאָר
38 מִן הַיּוֹם כְּדֵי לְהַכְנִיסָן דֶּרֶךְ מִלְבוּשׁ - הָרִי זֶה מַחְשִׁיף
39 עֲלֵיהֶם, וּמְכַנִּיסָן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאִם הָיָה בִּימֵי הַגְּזֵרָה,
40 שֶׁמִּתְּרָא לִישֹׁב וּלְשַׁמְרָן עַד הָעֶרֶב מִפְּנֵי הַגּוֹיִם - מְכַסֵּן
41 בְּמַקּוֹמָן, וּמְנִיחָן וְהוֹלֵךְ.
42 כד. הִיא מְתִירָא לְהַחְשִׁיף עָלֶיהֶן מִפְּנֵי הַלִּסְטִים - נוֹטֵל
43 אֶת כָּלָן בְּאַחַת, וּמוֹלִיכֵן פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ
44 נוֹתֵן לְחִבְרוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, וְחִבְרוֹ לְחִבְרוֹ, עַד
45 שֶׁמֵּגִיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁהּיוֹ

47 וְחֻטְרָתוֹ [גבנונית]; וְלֹא יֵצֵא הַגָּמֶל עֶקֶד יָד [קשורה
 48 יד], וְלֹא עֶקֶד רֶגֶל. וְכֵן שָׁאֵר כָּל הַבְּהֵמָה.
 49 יא. אֵין הַתְּרַנְגֻּלִּין יוֹצְאִין בְּחוּטִין וְלֹא בְּרֻצּוֹת
 50 שְׂבָרָגְלִיָּהֶן. וְאֵין הַכִּבְשִׁים יוֹצְאִין בְּעִגְלָה שֶׁתַּחַת הָאֵלֶּיָּה
 51 [שמתרתה שלא ינזק]. וְאֵין הַכִּבְשִׁוֹת יוֹצְאוֹת בְּעֵצִים
 52 שְׂמִינִיחִין לָהֶן בְּחֻטְמָן כְּדִי שִׁיתַּעֲשֹׂשׁוּ הַתּוֹלְעִין שְׂבָמְחָן.
 53 וְאֵין הַעֲגֵל יוֹצֵא בְּעַל קֶטֶן שְׂמִינִיחִין לוֹ עַל צִוָּאָרוֹ כְּדִי
 54 שִׁיכָנַע וְיִהְיֶה נֹחַ לַחֲרִישָׁה. וְלֹא תֵצֵא בְּהֵמָה בְּשִׂבְכָה
 55 [מחוסות] שְׂמִינִיחִין לָהּ בְּפִיָּה, כְּדִי שֶׁלֹּא תִשָּׁף אוֹ לֹא
 56 תֹאכַל. וְלֹא תֵצֵא הַפָּרָה בְּעוֹר הַקֶּפֶד [קיפוד] שְׂמִינִיחִין
 57 לָהּ עַל דִּידֶיהָ כְּדִי שֶׁלֹּא יֵינַק מִמֶּנָּה הַשָּׂרִץ כִּשְׁהִיא יִשְׁנָה;
 58 וְלֹא תֵצֵא בְּרֻצּוֹת שְׂבִין קֶרְנֶיהָ, בֵּין לְנוֹאֵי בֵּין לְשֹׁמֵר.
 59 עַז [הזקוקה לשמירה מיוחדת] שֶׁחֶקֶק לָהּ בְּקֶרְנֶיהָ [-עשה
 60 חור כדי להשחיל בו את האפסר], יוֹצֵאָה בְּאַפְסָר הַקָּשׁוֹר
 61 בְּחֶקֶק בְּשֶׁבֶת; וְאִם תִּחְבֹּב בְּזִקְנָה - אֲסוּר, שֶׁמֶאֱתַתְּחֶנּוּ
 62 [תנתקנו], וַיִּבְיָאֲנוּ בִידוֹ בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא
 63 בְּזֵה.
 64 יב. הַזְּכָרִים יוֹצְאִים בְּעוֹר הַקָּשׁוֹר לָהֶן עַל זַכְרוֹתָן, כְּדִי
 65 שֶׁלֹּא יֵצְלוּ עַל הַנִּקְבוֹת; וּבְעוֹר הַקָּשׁוֹר לָהֶן עַל לִבְיָהֶן,
 66 כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְלוּ עֲלֵיהֶן זָאֲכִים; וּבִמְטָלְנִיּוֹת [בדיים]
 67 הַמְּרַקְמוֹת שְׂמִינִיחִין אוֹתָם בָּהֶן. וְהַרְחִלִים יוֹצְאוֹת, וְאֵלֶּיָּה
 68 שֶׁלֶּהֶן קְשׁוּרָה לְמַעַלָּה עַל גִּבָּן, כְּדִי שִׁיעֲלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים,
 69 אוֹ קְשׁוּרָה לְמַטָּה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצְלוּ עֲלֵיהֶן זְכָרִים;
 70 וְיוֹצְאוֹת מְלַפְפוֹת [כרוכות] בְּמִטָּלְנִיּוֹת, כְּדִי שִׁיִּהְיֶה
 71 הַצֶּמֶר שֶׁלֶּהֶן נָקִי. הַעֲזִים יוֹצְאוֹת וְדִידֵיהֶן קְשׁוּרוֹת, כְּדִי
 72 שִׁיִּבֹּשׁ מִקֵּן הַחֲלָב; אָבָל אִם קָשְׁרָן כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא
 73 הַחֲלָב עַד שִׁיחֲלַב אוֹתוֹ לְעֶרֶב, הָרִי אֵלָיו לֹא יֵצֵאוֹ.
 74 יג. אֵין חֲמֹר יוֹצֵא בְּאָפָה, אִף עַל פִּי שֶׁקָּשׁוֹר לוֹ מִעֶרֶב
 75 שֶׁבֶת; וְלֹא הַסּוּס בִּזְנֵב שׁוֹעֵל [שתולים לו נגד עין הרע],
 76 וְלֹא בְּזֵהוּרִית [משי אדום] שְׂבִין עֲיִנָּיו [לנוי]. וְלֹא תֵצֵא
 77 בְּהֵמָה בְּקִלְסָטֵר [סל] שְׂבִיפֶיהָ, וְלֹא בְּסַנְדָּל שְׂבָרָגְלָהּ, וְלֹא
 78 בְּקַמִּיעַ שֶׁאֵינוֹ מִמַּחֲהָ לְבֵהֵמָה; אָבָל יוֹצֵאָה הִיא בְּאֶגֶד
 79 [תחבושת] שֶׁעַל גְּבִי הַמָּכָה, וּבְכַבְשִׁישִׁין [לוחות עץ]
 80 שֶׁעַל גְּבִי הַשֶּׁבֶר, וּבִשְׁלֵיָה הַמְּדַלְדֶּלֶת [תלויה] בָּהּ;
 81 וּפּוֹקֵק לָהּ זֹוג שְׂבָצוֹאָרָה, וּמִטְּיֵלָת בּוֹ בְּחֶצֶר. וְנוֹתֵן
 82 מְרַדְעַת עַל הַחֲמֹר בְּשֶׁבֶת, וּמִטְּיֵל בְּחֶצֶר; אָבָל אֵין
 83 תּוֹלִין לָהּ קִלְסָטֵר בְּפִיָּה בְּשֶׁבֶת.
 84 יד. כֶּשֶׁם שֶׁאָדָם מַצִּיָּה עַל שְׂבִיתָת בְּהֵמָתוֹ בְּשֶׁבֶת, כֹּף
 85 הוּא מַצִּיָּה עַל שְׂבִיתָת עֶבְדוֹ וְאִמָּתוֹ; וְאִף עַל פִּי שֶׁהֵן
 86 בְּגִי דַעַת, וְלִדְעַת עֲצָמָן עוֹשִׂין - מַצִּיָּה עֲלֵיו לְשִׁמְרָן
 87 וּלְמַנְעָן מִעֲשִׂית מְלָאכָה בְּשֶׁבֶת, שְׁנֹאָמֵר: "לְמַעַן יִנּוּחַ
 88 שׁוֹרֵךְ וְחֲמֶרֶ, וַיִּנָּפֶשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהָגֵר".
 89 טו. עֶבֶד וְאִמָּה שֶׁאֵנוֹ מְצוּיָן עַל שְׂבִיתָתָן - הֵם עֲבָדִים
 90 שְׂמֵלוֹ וְטָבְלוֹ לְשֵׁם עֲבֻדָּתָן, וְקָבְלוּ מִצְוֹת שֶׁהָעֲבָדִים
 91 חֲיִבִּין בָּהֶן. אָבָל עֲבָדִים שֶׁלֹּא מְלוֹ וְלֹא טָבְלוֹ, אֵלֹא
 92 קָבְלוּ שִׁבְעַת מִצְוֹת שְׁנֹאָטוּי בְּגִי נֹחַ בְּלִבָּהּ - הָרִי הֵן כְּגֹר

1 שְׁנֵהֲגוּ שֶׁלֹּא לְמַכֵּר, אֵין מוֹכְרִין. וּבְכָל מְקוֹם אֵין מוֹכְרִין
 2 לָהֶן תִּזְהָ גִּפְסָה, כְּמוֹ שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גִּפְסָה -
 3 אֵלֹא עַל יְדֵי סְרוּר.
 4 ו. מִי שֶׁהִחֲשִׁיף בְּדֶרֶךְ, וְלֹא הָיָה עִמּוֹ נָכְרִי שִׁיתֵּן לוֹ
 5 כִּיסוֹ, וְהִיתָה עִמּוֹ בְּהֵמָה - מֵנִיחַ כִּיסוֹ עֲלֶיהָ כִּשְׁהִיא
 6 מִהֲלָכָתָה, וּכְשֶׁתִּרְצֶה לְעַמֵּד נוֹטְלוֹ מֵעֲלֶיהָ, כְּדִי שֶׁלֹּא
 7 תַעֲמֹד [הכיס] עֲלֶיהָ, עַד שֶׁלֹּא תִהְיֶה שָׁם לֹא
 8 עֲקִירָה וְלֹא הִנָּחָה. וְאֲסוּר לוֹ לְהִנָּהִיגָהּ, וְאִפְלוּ בְּקוֹל, כָּל
 9 זְמַן שֶׁהִפִּיס עֲלֶיהָ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִחֲמַר בְּשֶׁבֶת. וְגִזְרָתָהּ
 10 חֲקָמִים הִיא, שֶׁלֹּא יֵנִיחַ כִּיסוֹ עַל גְּבִי בְּהֵמָה, אֵלֹא אִם
 11 אֵין עִמּוֹ נָכְרִי.
 12 ז. הָיָה עִמּוֹ חֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקֶטֶן - מֵנִיחַ כִּיסוֹ עַל הַחֲמֹר,
 13 וְאֵינוֹ נוֹתֵנוּ לְאַחַד מֵהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל. הָיָה
 14 עִמּוֹ חֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקֶטֶן, וְאֵין עִמּוֹ בְּהֵמָה - נוֹתֵנוּ
 15 לְשׁוֹטָה; שׁוֹטָה וְקֶטֶן - נוֹתֵנוּ לְשׁוֹטָה; חֲרָשׁ וְקֶטֶן -
 16 נוֹתֵנוּ לְאִי זֶה מֵהֶם שִׁירְצָה. לֹא הִיתָה עִמּוֹ בְּהֵמָה, וְלֹא
 17 נָכְרִי, וְלֹא אֶחָד מִכָּל אֵלוֹ - מִהֲלָךְ בּוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת
 18 מֵאַרְבַּע אַמּוֹת [עוצר כל סוף ד' אמות]. וְאִפְלוּ מִצִּיָּאָה
 19 שְׂבָאָה לִידוֹ, מִהֲלָךְ בָּהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. אָבָל
 20 קֹדֶם שֶׁתִּבְּאוּ לִידוֹ - אִם יָכוֹל לְהִחֲשִׁיף עֲלֶיהָ [להחמין]
 21 לִידָה עַד מוֹצָ"שׁ, מִחֲשִׁיף; וְאִם לֹא, מוֹלִיכָה פָּחוֹת
 22 פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת.
 23 ח. מִתֵּר לְמִשָּׁף אֶת הַבְּהֵמָה בְּמִתַּג וְרֶסֶן שֶׁלֹּא לְרִשׁוֹת
 24 הָרַבִּים - וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה לְאוֹתוֹ הָרֶסֶן, כְּגוֹן שִׁיר
 25 לְסוּס וְאַפְסָר לְגָמֶל וְחֹטֶם לְנֶאֱקָה וְסוּגָר לְכָלֵב. אָבָל אִם
 26 הוֹצִיָּא בְּהֵמָה בְּמִתַּג שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֵּר בּוֹ, כְּגוֹן שֶׁקָּשׁוֹר
 27 חֲבֵל בְּפִי הַסּוּס, אוֹ בְּמִתַּג שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לוֹ אֵלֹא
 28 מִשְׁתַּמֵּר בְּפָחוֹת מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיָּא חֲמֹר בְּשִׁיר שֶׁל
 29 סוּס אוֹ חֲתוּל בְּסוּגָר - הָרִי זֶה מִשְׁאוּי; שֶׁכָּל שְׂמִירָה
 30 מַעֲלָה אוֹ שְׂמִירָה פָּחוֹתָהּ - מִשְׁאוּי הוּא לָהּ.
 31 ט. לֹא יִקְשֹׁר גָּמְלִים זֶה בְּזֵה, וַיִּמְשָׁף; אִפְלוּ הִיוּ קְשׁוּרִין
 32 מִעֶרֶב שֶׁבֶת, אֵינָן נִמְשָׁכִין בְּשֶׁבֶת. אָבָל מְכַנִּיס הוּא
 33 חֲבָלִים לְתוֹף יָדוֹ - וְהוּא, שֶׁלֹּא יֵצֵא חֲבֵל מִתּוֹף יָדוֹ
 34 טָפַח; וְצִירֵף שִׁיִּהְיֶה חֲבֵל שְׂמִפִּי הַבְּהֵמָה עַד יָדוֹ, גְּבוּהָ
 35 מִן הָאָרֶץ טָפַח אוֹ יוֹתֵר. וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִמְשָׁף הַגָּמְלִים
 36 הַקְּשׁוּרִים זֶה בְּזֵה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּמִי שְׂמוּלִיכָן
 37 לְשׁוֹק שְׂמוּכְרִין בּוֹ בְּהֵמָת אוֹ שְׂמִשְׁחָקִין בָּהֶן שָׁם;
 38 וּמִפְּנֵי זֶה, לֹא תֵצֵא בְּהֵמָה בְּזוּג [פעמון] שְׂבָצוֹאָרָה,
 39 וְאִפְלוּ הָיָה פָּקוּק, שֶׁאֵין לוֹ קוֹל.
 40 י. לֹא תֵצֵא בְּהֵמָה בְּזוּג שְׂבָכְסוּתָהּ, וְלֹא בְּחוֹתָם
 41 שְׂבָצוֹאָרָה [מטבע הקשורה בה לסימן], וְלֹא בְּחוֹתָם
 42 שְׂבָכְסוּתָהּ, וְלֹא בְּרֻצּוֹת שְׂבָרָגְלָהּ, וְלֹא בְּסִלָּם [מתקן
 43 מונע החזרת ראש] שְׂבָצוֹאָרָה. וְאֵין חֲמֹר יוֹצֵא בְּמִרְדַּעַת
 44 [כיסוי שעליו], אֵלֹא אִם כֵּן הִיתָה קְשׁוּרָה לוֹ מִעֶרֶב
 45 שֶׁבֶת. וְלֹא יֵצֵא גָּמֶל מִמְּטָלְטֵלָת [חתוכת בד] הַתּוֹלִיָּה לוֹ
 46 בְּדִפְשָׁתוֹ אוֹ בְּזִנְבוֹ, אֵלֹא אִם כֵּן הִיתָה קְשׁוּרָה בְּזִנְבוֹ

45 ולחברתו. ומפני זה, אם היה הבור של גלגל בחצר,
46 מתר למלאת ממנו בגלגל.
47 ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיכך, אסור לרדות
48 [להוציא] דבש מפורתו בשבת, מפני שהוא כתולש. אין
49 עולין באילן, בין לח בין בש; ואין נחלין באילן, ואין
50 נסמכין באילן. ולא יעלה מבעוד יום לישוב שם כל
51 היום כלו. ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל - גזרה
52 שמה יתלש.
53 ז. פרות שנשעו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת
54 - גזרה שמה יתלש. הדס המחבר, מתר להריח בו, שאין
55 הנחתו אלא להריח בו, והרי ריחו מצוי [- קיים ללא
56 תלישה]; אבל אתרוג ותפוח וכל הראוי לאכילה, אסור
57 להריח בו במחבר - גזרה שמה יקץ אותו לאכלו.
58 ח. אילן שהיה שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים,
59 אסור לישוב עליהן; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן
60 כארץ. היו באין מלמעלה משלשה לתוף שלשה, מתר
61 להשתמש בהן; היו גבוהין שלשה, אף על פי שצדן
62 אחד שנה לארץ, או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור
63 לישוב עליהם.
64 ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזרה שמה יחתוף
65 זמורה [ענף גר] להנהיגה. ואין נחלין בבהמה, ולא
66 יעלה מבעוד יום לישוב עליה בשבת. ואין נסמכין לצדי
67 בהמה; וצדי צדדין - מתיר. עלה באילן בשבת -
68 בשוגג, מתר לירד; במזיד, אסור לירד. ובבהמה - אפלו
69 במזיד - ירד, משום צער בעלי חיים. וכן פורקין
70 המשאוי מעל הבהמה בשבת, משום צער בעלי חיים.
71 י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליף [- משא] של
72 תבואה - מכניס ראשו תחתיו, ומסלקו לצד אחר, והוא
73 נופל מאליו. היה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו
74 טעונה - כשיגיע לחצר החיצונה, נוטל את הכלים
75 הנטלין בשבת; ושאינן נטלין - מתיר החבלים והשקין
76 נופלין. היו בשקין דברים המשתברין - אם היו שקין
77 קטנים, מביא פרים וקסתות ומניח תחתיהן, והשקין
78 נופלין על הפרים; שהרי אם ירצה לשלף הפר, שולף,
79 מפני שהשקים קטנים וקלים, ונמצא שלא בטל כלי
80 [מיעודו]. היתה טעונה עשתות של זכוכית - מתיר
81 השקים והן נופלין; שאף על פי שישברו, אין בכך
82 הפסד גדול, שהרי הכל להתכה עומד, ולהפסד מועט
83 לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית
84 וכיוצא בהם, פורק בנחת. ומכל מקום, לא יניחם שם
85 על גבי בהמה - משום צער בעלי חיים.
86 יא. המדבק פרות עד שיעשו גוף אחד, חייב משום
87 מעמר. לפיכך, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט
88 על יד על יד [מעט מעט] ואוכל; אבל לא יתן לא לתוף
89 הסל ולא לתוף הקפה, כדרך שהוא עושה בחל; שאם
90 עשה כדרך שהוא עושה בחל - שמה יכבשם בידו

1 תושב; ומתירן לעשות מלאכה בשבת לעצמן
2 בפרהסיא, כישאל בחל. ואין מקבלין גר תושב, אלא
3 בזמן שהיכול נוהג.
4 טז. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר
5 צדק הרי הוא כישאל לכל דבר, כמי נאמר "וינפש בן
6 אמתך והגר"? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של
7 ישראל, כמו בן אמתו; שלא יעשה מלאכה לישראל
8 רבו בשבת, אבל לעצמו עושה; ואפלו היה זה הגר
9 עבדו, הרי זה עושה לעצמו.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

פרק כא

12 א. נאמר בתורה "תשבת" - אפלו מדברים שאינן
13 מלאכה, חייב לשבת מהן. ודברים הרבה הן, שאסרו
14 חכמים משום שבות [להרבות השביתה] - מהן דברים,
15 אסורים מפני שהן דומים למלאכות, ומהן דברים,
16 אסורים גזרה שמה יבוא מהן אסור סקילה; ואלו הן:
17 ב. כל המשנה גמול, הרי זה חייב משום חורש; לפיכך,
18 אסור להפנות בשדה הנירה [חרושה] בשבת, שמה ישוה
19 גמול. המפנה את האוצר [מחסן תבואה] בשבת, מפני
20 שהוא צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים,
21 או קובע בו מדרש - לא יגמר את כל האוצר, שמה
22 יבוא להשוות הגמול. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל
23 או בקורה, אבל לא בקרקע, שמה יבוא להשוות
24 הגמול. לא ירק בקרקע וישוף ברגלו, שמה ישוה
25 גמול; ומתיר לדרס הרק שעל גבי הקרקע, והולך לפי
26 תמו.
27 ג. נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן -
28 אסורות לשחק בהן בשבת, שמה יבוא להשוות הגמול.
29 ואסור לכבד [לנקות] את הקרקע, שמה ישוה גמול,
30 אלא אם כן היה רצוף באבנים. ומתיר לזלף [להזות] מים
31 על גבי הקרקע, ואינו חושש שמה ישוה גמול, שהרי
32 אינו מתפזר לקף. אין סכין [מריחת חומר מיפה] את
33 הקרקע, ואפלו היה רצוף באבנים; ואין נופחין אותו
34 [במפוח, כדי להרחיק את האבק], ואין מדיחין אותו,
35 אפלו ביום טוב, קל וחמר בשבת - שלא יעשה כדרך
36 שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות הגמול בזמן שהוא
37 עושה כן במקום שאינו רצוף.
38 ד. חצר שנתקלקלה בימי גשמים, מביא תבן ומרדה
39 [שוטח] בה; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא
40 בקפה, אלא בשולי הקפה [תחתית קופה שנשברה] -
41 שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות
42 גמול.
43 ה. המשקה את הזרעים, חייב משום זורע; לפיכך אסור
44 לשאב מן הבור בגלגל [או פו] - גזרה, שמה ימלא לגנתו

46 הוא; לפיכך, אף על פי שנותנין שמשמין ואגוזים
47 לרבש, לא יחבץ [יפריד מן הדבש] בידו.
48 יח. המתקן את הירק דק דק כדי לבשלו - הרי זה
49 תולדת טוחן, וחיב; לפיכך, אין מרסקין לא את השחת
50 [תבואה מאכל בהמה] ולא את התרובין לפני בהמה, בין
51 דקה בין גסה - מפני שגורא פטוחן. אבל מתקין את
52 הדלועין לפני בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים - שאין
53 טחינה בפרות. ומתירין אלמות של עמיר [חציר] לפני
54 בהמה, ומפספס [מרטק] בידו אלמות קטנות; אבל לא
55 אלמות גדולות, מפני הטרח שבהן.
56 יט. חבילי סיאָה ואזוב וקורנית [מיני צמחים] וכיוצא
57 בהן, שהכניסן למאכל בהמה - מסתפק מהן, וקוים
58 ואוכל בראשי אצבעותיו; אבל לא בידו הרבה - שלא
59 יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לדק [לכתוש].
60 כ. הצריך לדק פלפלים וכיוצא בהן, לתן לתוף המאכל
61 בשבת - הרי זה כותש ביד [קת] הספין, ובקערה. אבל
62 במכתשת - חיב, מפני שהוא טוחן; לפיכך, אסור
63 לבריא להתרפאות בשבת - גזרה שמא ישחק סמניו.
64 כא. פיצד? לא יאכל דברים שאינן מאכל בריאים, כגון
65 אזובין ופיאָה [מיני צמחים]; ולא דברים המשלשלין,
66 כגון לענה וכיוצא בה. וכן לא ישתה דברים שאין דרך
67 הבריים לשתותן, כגון מים שבשלו בו סמנין [תרופה]
68 ועשבים.
69 כב. אוכל אדם אכלין ומשקין שדרך הבריים לאכלן
70 ולשתותן, כגון הפסבר והפשות והאזוב [מיני צמחים];
71 אף על פי שהם מרפאין, ואוכלן כדי להתרפאות בהן
72 - מתר, הואיל והן מאכל בריאים. שתה חלתית [מין
73 צמח] מקדם השבת, והרי הוא שותה והולך - מתר
74 לשתותו בשבת, במקומות שנהגו הבריים לשתות
75 החלתית; ושותין זיתוס המצרי [ערבוב של כמה מיני
76 אוכלין] בכל מקום.
77 כג. וכן שמנים שדרך הבריים לסוף בהן - מתר לסוף
78 בהן בשבת, ואף על פי שנתפנן לרפואה; ושאין
79 הבריים סכין בהן, אסורין. החושש [כואב] במתניו -
80 לא יסוף זין וחמץ, אבל סוף הוא את השמן; ולא שמן
81 ורר, אלא במקום שהבריים סכין אותו. ומתר לסוף
82 שמן ומלח בכל מקום. ננפה [לקתה] ידו או רגלו -
83 צומתה [מכוחה] ביין, ואינו צומתה בחמץ; ואם היה
84 ענג [איטטניס], אף ביין אסור.
85 כד. החושש בשניו - לא יגמע בהן את החמץ, ויפלט;
86 אבל מגמע הוא, ויבולע. החושש בגרונו, לא יערערנו
87 [יגררנו] בשמן; אבל בולע הוא שמן הרבה - ואם
88 נתרפא, נתרפא. אין לועסין את המצטכי [שרף הנוסף
89 מעצים], ואין שפין את השנים בסם בשבת, בזמן
90 שמתפנן לרפואה; ואם נתפנן לריח הפה, מתר.

1 בתוף הקפה, ויבוא לידי עמור. וכן אין מקבצין את
2 המלח וכיוצא בו, מפני שגורא פמער.
3 יב. מפרק - חיב משום דש; והסוחט זיתים וענבים -
4 חיב משום מפרק; לפיכך, אסור לסחט תותים ורמונים,
5 הואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם בזיתים וענבים
6 - שמא יבוא לסחט זיתים וענבים. אבל שאר פרות,
7 כגון פרישין [חבושים] ותפוחים וערורים [פרי הדומה
8 לתפוח] - מתר לסחטן בשבת, מפני שאינן בני סחיטה.
9 יג. כבשין [פירות שנכבשו בחומץ] ושלקות [פירות
10 שנתבשלן] שסחטן - אם לרבך גופך, מתר; ואם להוציא
11 מימיהן, אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו מימיו,
12 אבל מרסק הוא לתוף הפוס או לתוף הקערה. השום
13 והבסר [ענבים שלא בשלן] והמלילות [שיבילים שלא
14 בשלן] שרסקן מבעוד יום - אם מחסרין דיכה [כתישה],
15 אסור לו לגמר דיכתן בשבת; ואם מחסרין שחיקה ביד,
16 מתר לו לגמר שחיקתן בשבת. לפיכך, מתר לו לגמר
17 שחיקת הריפות [גרעיני שעורים] בעץ הפרור [כף גדולה]
18 בתוף הקדרה בשבת, אחר שמורידין אותה מעל האש.
19 יד. המולל מלילות [מפורר באצבעותיו דבר מאכל] -
20 מולל בשניו, כדי שלא יראה כדש. היונק בפיו, פטור;
21 ואם היה גונח [מכאבי גרון] - מתר לו לינק בפיו [מדדי
22 הבהמה], מפני שהוא מפרק פלאחר יד, ומשום צער
23 לא גורו, ואף על פי שאין שם סכנה.
24 טו. פרות שזבנו מהן משקין בשבת - אם זיתים וענבים
25 הם - אסור לשתות אותן המשקין עד מוצאי שבת;
26 גזרה שמא יתפנן ויסחט אותן בשבת. ואם תותים
27 ורמונים הן - אם הכניסן לאכילה, משקין שזבנו מהן
28 מתרין; ואם הכניסן לדרך, משקין שזבנו מהן אסורין
29 עד מוצאי שבת.
30 טז. זיתים וענבים שרסקן מערב שבת, ויצאו מהן
31 משקין מעצמן - מתרין; וכן חלות דבש שרסקן מערב
32 שבת - משקין היוצאין מהן בשבת, מתרין; שאין פאן
33 מקום לגזרה, שפכר רסקן מערב.
34 יז. זורה ובורר, מאבות מלאכות הן. לפיכך, אף על פי
35 שמתר למלל מלילות בראשי אצבעותיו, - כשהוא
36 מנפח [מוציא אויר מפיו להפריח הקליפה], מנפח בידו
37 אחת בכל כחו - אבל לא כגון [מין נפה] ולא בתמחוי
38 [קערה גדולה], גזרה שמא ינפה בנפה ובכברה, שהוא
39 חיב. והמשמר [מנפה] שמרים, תולדת בורר או מרקד
40 הוא; לפיכך, אף על פי שמתר לסנן זין צלול או מים
41 צלולין בסודרין או בקפיפה [סל] מצרית - לא יעשה
42 גמה בסודר [ע"י דחיתו לפי הכלי]; שלא יעשה כדרך
43 שהוא עושה בחל, ויבוא לשמר במשמרת. וכן אסור
44 לתלות את המשמרת כדרך שהוא עושה בחל - שמא
45 יבוא לשמר. וכן המתבץ [מייצר חמאה], תולדת בורר

47 [בבגדים] את הקטן, ולהעלות אֶזְנֵים [רפואה לגידי
48 האזניים] בין ביד בין בכלי, ולהעלות אנקלי [תנור
49 שכנגד הלב להקלת הנשימה]; שָׁפַל אֵלָיו וְכִיּוּצָא בָּהֶן -
50 אין עושין אותן בסִמְנִין כְּדִי לַחֵשׁ [לחשוש] לַשְּׁחִיקָה,
51 וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מִהֶן.
52 **לב.** הַמְרַקֵּד, מַאֲבֹת מְלֹאכֹת. לְפִיכָף אין כּוֹבְרִין
53 [מנפים] את הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה [בנפח]; וְלֹא יֵנִיחַ הַכִּבְרָה
54 שֵׁשׁ בֵּה תֵבֶן בְּמָקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבְלִי שִׁירֵד הַמוֹץ
55 [הקליפה] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַרְקֵד. אָבָל נוֹטֵל הַתֵּבֶן
56 בְּכִבְרָה וּמוֹלִיף לְאַבּוֹס [סל האכלה לבהמה], אִף עַל פִּי
57 שִׁירֵד הַמוֹץ בְּשַׁעַת הוֹלָכָה - שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִתְכַּנֵּן לָכֵף.
58 **לג.** מִגְבֵּל [מערבב מים וקמח], חֵיב מִשּׁוּם לֵשׁ; לְפִיכָף
59 אין מִגְבְּלִין קֶמַח קָלִי [שנעשה מחטה קלוייה] הַרְבֵּה,
60 שֶׁמָּא יְבוֹא לְלוּשׁ קֶמַח שֶׁאֵינוֹ קָלִי. וּמִתֵּר לְגַבֵּל אֶת
61 הַקָּלִי מֵעַט מֵעַט. אָבָל תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ שְׁקָלוֹ
62 אוֹתָהּ, וְאַחֵר כֶּף טַחֲנוֹ אוֹתָהּ טַחֲנָה גִּסָּה, שֶׁהָרִי הִיא
63 כָּחַל, וְהִיא הַנִּקְרָאת 'שְׁתִּית' - מִתֵּר לְגַבֵּל מִמֶּנָּה בַּחֲמִץ
64 וְכִיּוּצָא בּוֹ הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת; וְהוּא, שִׁיחֵהָ רֶךְ; אָבָל
65 קֶשֶׁה - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּלֵשׁ. וְצִירָף לִשְׁנוֹת; בִּיצֵד?
66 נוֹתֵן אֶת הַשְּׁתִּית, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן אֶת הַחֲמִץ.
67 **לד.** הַמֶּרְסֵן [סובין של תבואה] - אִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי
68 לְגַבֵּל, אין גּוֹבְלִין אוֹתוֹ; שֶׁמָּא יְבוֹא לְגַבֵּל הַעֶפֶר וְכִיּוּצָא
69 בּוֹ. וְנוֹתְנִין מִים עַל גְּבִי הַמֶּרְסֵן, וּמוֹלִיף בּוֹ הַתְּרוּד -
70 כִּי שְׁתֵּי וְעָרֵב; אָבָל אֵינוֹ מִמֶּרֶס בִּידוֹ, שֶׁלֹּא יִרְאֶה כְּלֵשׁ.
71 אִם לֹא נִתְעָרֵב, מִנְּעֵרוֹ מִכָּלִי לְכָלִי עַד שִׁיתְעָרֵב; וְנוֹתֵן
72 לִפְנֵי הַתְּרַנְּגוּלִין אוֹ לִפְנֵי הַשְּׁוֹרִים. וּמִתֵּר לְעָרֵב הַמֶּרְסֵן
73 עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּכָלִי אֶחָד, וּמַחֲלֵק אוֹתוֹ בְּכָלִים הַרְבֵּה, וְנוֹתֵן
74 לִפְנֵי כָּל בִּהְמָה וּבִהְמָה; וּמִעָרֵב בְּכָלִי אֶחָד אֶפְלוֹ פוֹר,
75 אֶפְלוֹ כּוֹרִים.
76 **לה.** אין מַאֲכִילִין בִּהְמָה חַיָּה וְעוֹף בְּשַׁבַּת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא
77 מַאֲכִיל בַּחֲל - שֶׁמָּא יְבוֹא לִידֵי כְּתִישַׁת קִטְנִיּוֹת, אוֹ לִידֵי
78 לִישַׁת קֶמַח וְכִיּוּצָא בּוֹ. בִּיצֵד? לֹא יֹאכִיל הַגָּמֵל בְּשַׁבַּת
79 מַאֲכָל שְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, וְלֹא יִרְבִּץ [יושיב] עָגֹל
80 וְכִיּוּצָא בּוֹ וְיִפְתָּה פִּיו וְיִתֵּן לְתוֹכוֹ כְּרִשִּׁינִין וְיָמִים בְּבַת
81 אַחַת. וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹךְ פִּי יוֹנִים וְתְרַנְּגוּלִים, לְמָקוֹם
82 [בגרו] שֶׁאֵינָן יְכוּלִין לְהַחֲזִיר [להוציא]; אָבָל מַאֲכִיל
83 הוּא אֶת הַבִּהְמָה מֵעֶמֶד, וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ מֵעֶמֶד, אוֹ נוֹתֵן
84 לְתוֹךְ פִּיהָ מִים בִּפְנֵי עֶצְמָן וְכְרִשִּׁינִין בִּפְנֵי עֶצְמָן, בְּמָקוֹם
85 שִׁיכּוּלָה לְהַחֲזִיר. וְכֵן מַאֲכִיל לְעוֹף בִּידוֹ, בְּמָקוֹם שִׁיכּוּל
86 לְהַחֲזִיר. ואֵין צִירָף לוֹמֵר, שִׁיתֵּן לִפְנֵיהֶן וְהֵם אוֹכְלִין.
87 לוֹ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּמֵי שְׁמוֹנוֹתֵי עֲלִיו, כְּגוֹן
88 בְּהִמָּתוֹ וְחִמָּתוֹ וְיוֹנֵי הַבַּיִת וְאֲוִזִין וְתְרַנְּגוּלִין; אָבָל מִי
89 שֶׁאֵין מְזוֹנוֹתֵי עֲלִיו, כְּגוֹן חֲזִיר וְיוֹנֵי שׁוֹכֵף וְדְבוּרִים -
90 לֹא יִתֵּן לִפְנֵיהֶן לֹא מִזוֹן לֹא מִים. וּמִתֵּר לְאֹדֶם לְהַעֲמִיד
91 בְּהִמָּתוֹ עַל גְּבִי עֲשָׂבִים וְהִיא אוֹכֶלֶת, אָבָל לֹא יַעֲמִיד
92 אוֹתָהּ עַל גְּבִי דְּבַר שֶׁהִקְצָה [מוקצה]. וְעוֹמֵד בְּפִנֵּיהָ כְּדִי

1 **כה.** אין נוֹתְנִין זֵין לְתוֹךְ הָעֵין, אָבָל נוֹתֵן הוּא עַל גִּב
2 הָעֵין. וְרַק תִּפֹּל [רוק האדם לפני שטעם משהו], אֶפְלוֹ עַל
3 גִּב הָעֵין אֲסוּר. קִילּוֹר [משחה לעין] שֶׁשָּׂרָה אוֹתוֹ מֵעָרֵב
4 שַׁבַּת - מַעֲבִירוֹ עַל גִּב עֵינָיו בְּשַׁבַּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִי
5 שֶׁלָּקָה בְּאַצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֹף עֲלָיו גְּמִי כְּדִי לְרַפְּאוֹתוֹ; וְלֹא
6 יִדְחֲקֵנוּ בִּידוֹ כְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם.
7 **כו.** אין נוֹתְנִין חֲמִין וְשֶׁמֶן עַל גְּבִי הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גְּבִי
8 מוֹף [בד] שֶׁעַל הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גְּבִי מוֹף לְתוֹנוֹ עַל הַמַּכָּה
9 בְּשַׁבַּת; אָבָל נוֹתֵן הוּא חוּץ לַמַּכָּה, וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַמַּכָּה.
10 וְנוֹתְנִין מוֹף יָבֵשׁ עַל גְּבִי הַמַּכָּה; וְאִם הָיָה עֲתִיק [ישן]
11 - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרֻטִיָּה.
12 **כז.** רֻטִיָּה [תחבושת] שֶׁפָּרְשָׁה [נפלה] עַל גְּבִי כָלִי,
13 מִחֲזִירִין אוֹתָהּ; וְאִם פָּרְשָׁה עַל גְּבִי קֶרֶקֶע, אֲסוּר
14 לְהַחֲזִירָהּ. וּמִנִּיחִין רֻטִיָּה עַל גְּבִי הַמַּכָּה לְכַתְּחֹלָה
15 בְּמַקְדָּשׁ, שֶׁאֵין אֲסוּר שָׁבוֹת [איסור דרבנן להרבות
16 הַשְּׁבִיתָה] - בְּמַקְדָּשׁ. וּבְכָל מָקוֹם, מְקַנְחִין פִּי הַמַּכָּה;
17 ואֵין מְקַנְחִין אֶת הַרֻטִיָּה, שֶׁמָּא יִמְרַח.
18 **כח.** סָכִין וּמִמְשָׁמִשִּׁין בְּכָנִי מַעֲסִים בְּשַׁבַּת - וְהוּא שִׁסּוּף
19 וְיִמְשָׁמֵשׁ בְּבַת אַחַת, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
20 בַּחֲל. ואֵין מִתְעַמְלִין בְּשַׁבַּת. אִי זֶה הוּא מִתְעַמֵּל? זֶה
21 שְׁדוּרְסִים עַל גּוֹפוֹ כְּכַח עַד שִׁינֵּיגַע וְיִזִּיעַ, אוֹ שִׁיחֵלֶף עַד
22 שִׁינֵּיגַע וְיִזִּיעַ - שֶׁאֲסוּר לִיגַע אֶת עֶצְמוֹ כְּדִי שִׁיזִיעַ בְּשַׁבַּת,
23 מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אֲסוּר לַעֲמֹד בְּקֶרֶקֶע דִּימּוּסוֹת
24 [קרקע מלוחה] שֶׁבְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְעַמֵּלֶת
25 וּמִרְפָּאָה.
26 **כט.** אין רוֹחֲצִין בְּמִים שֶׁמִּשְׁלָשְׁלִין, וְלֹא בְּטִיט
27 שֶׁשׁוֹבְעִין בּוֹ, וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה הַבְּאוּשִׁים [מלוכלכים],
28 וְלֹא בְּמֵי סְדוּם [המלח], וְלֹא בְּמִים הָרָעִים שֶׁבָּיִם הַגְּדוֹל
29 - מִפְּנֵי שֶׁפֹּל אֵלָיו צַעַר הֵן, וְכָתוּב: "וְקִרְאֹתָ לַשַּׁבַּת עֲגֹג";
30 לְפִיכָף, אִם לֹא נִשְׁתַּהֲהָ בָּהֶם, אֲלֹא עָלָה מִיד - אִף עַל
31 פִּי שֵׁשׁ לוֹ חֲטָטִין [שחין] בְּרֹאשׁוֹ, מִתֵּר.
32 **ל.** אין מִתְגַּדְּרִין בְּמַגְרֹדֶת; וְאִם הָיָה יָדָיו מְלַכְלוֹת
33 בְּצוּאָה אוֹ בְּטִיט, גּוֹרֵד כְּדֶרֶכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. סָכִין
34 וּמִפְּרָכִין [משפּוּסִים גְּלָדֵי הַמַּכָּה] לְאֹדֶם לַעֲגוֹ, אָבָל לֹא
35 לְבִהְמָה; וְאִם הָיָה לָהּ צַעַר, מִתֵּר לְהַסִּיר צַעְרָהּ בְּסִיסָהּ
36 וּפִירוֹף. בְּהִמָּה שֶׁאֲכָלָה כְּרִשִּׁינִין [מאכל בהמה] הַרְבֵּה,
37 מִרִּיצִין אוֹתָהּ בְּחֶצֶר בְּשִׁבְלִי שֶׁתִּתְרַפָּא; וְאִם אֲחֻזָּה
38 [שטף] דָּם, מַעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּמִים בְּשִׁבְלִי שֶׁתִּצְטַנֵּן, ואֵין
39 חוֹשֵׁשִׁין שֶׁמָּא יִשְׁחַק לָהּ סִמְנִין.
40 **לא.** אין מְקִיאִין אֶת הָאָבָל בְּשַׁבַּת [להקלה]. בְּמָה
41 דְּכָרִים אֲמוּרִים? בָּסֵם [באמצעות חומר בליעה] - שֶׁמָּא
42 יִשְׁחַק סִמְנִין; אָבָל לְהַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו וְלִהְיוֹתָ, מִתֵּר.
43 וְאֲסוּר לְדַחֵק כֶּרֶסוֹ שֶׁל תִּינוֹק כְּדִי לְהוֹצִיא הָרָאִי [צרכים]
44 שָׁלוֹ - שֶׁמָּא יְבוֹא לְהַשְׁקוֹתוֹ סִמְנִין מִשְׁלָשְׁלִין. וּמִתֵּר
45 לְכַפּוֹת כּוֹס עַל הַטְּבוֹר בְּשַׁבַּת [כעין כוסות רוח] כְּדִי
46 לְהַעֲלוֹתוֹ. וְכֵן מִתֵּר לְחַנֵּק [ליישר מפרקתו] וּלְלַפֵּף

45 אָבֵל נוֹתֵן לְתוֹכָהּ מֶלֶח, שֶׁהִמְלִיחַ אֵינּוּ מִתְבַּשֵּׁל אֲלָא עַל
46 גָּבִי אֵשׁ גְּדוֹלָה. וְאִם צָק הִתְבַּשֵּׁיל מִקְדָּרָה לְקַעְרָה - אָף
47 עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹתֵם בְּקַעְרָה, מִתֵּר לוֹ לִתֵּן לְתוֹךְ הַקַּעְרָה
48 תְּבַלִּין; שְׂכָלִי שְׁנֵי אֵינּוּ מִבְּשֵׁל.

49 ז. אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחֲלִיתִית [צמח חריף], בֵּין בְּפוֹשְׁרִין בֵּין
50 בְּצוֹנֵן; אָבֵל שׁוֹרָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַחֲמִץ. וְאִם שָׁתָה יוֹם
51 חֲמִישִׁי וְשֵׁשִׁי [לרפואה], הָרִי זֶה שׁוֹרָה בְּשִׁבְתָּ בְּצוֹנֵן,
52 וּמִנִּיחוֹ בַּחֲמָה עַד שְׁיָחֵם, וְשׁוֹתָהּ - כְּדִי שְׁלֹא יִחַלָּה אִם
53 פָּסַק מִלְשׁוֹתוֹ.

54 ח. דָּבָר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל קֹדֶם הַשִּׁבְתָּ, אוֹ נִשְׂרָה בַּחֲמִין מִלִּפְנֵי
55 הַשִּׁבְתָּ - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עֲכָשׁוּ צוֹנֵן, מִתֵּר לִשְׂרוֹתוֹ
56 בַּחֲמִין בְּשִׁבְתָּ. וְדָבָר שֶׁהוּא צוֹנֵן מִעֲקָרוֹ, וְלֹא בָּא בַּחֲמִין
57 מֵעוֹלָם - מְדִיחִין אוֹתוֹ בַּחֲמִין בְּשִׁבְתָּ, אִם לֹא הִיָּתָה
58 הַדְּחָתוֹ גָּמֵר מִלֵּאכְתּוֹ [בישול]; אָבֵל אֵין שׁוֹרִין אוֹתוֹ
59 בַּחֲמִין.

60 ט. מִתֵּר לְהַחֵם בַּחֲמָה, אָף עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַחֵם
61 בְּתוֹלְדוֹת חֲמָה - שְׂאֵינּוּ בָּא לְטַעוֹת מִחֲמָה לֵאשׁ;
62 לְפִיכָף, מִתֵּר לִתֵּן מִים צוֹנֵן בְּשִׁמְשׁ כְּדִי שְׁיַחֲמוּ. וְכֵן
63 נוֹתֵנִין מִים פִּימִם לְתוֹךְ מִים רָעִים בְּשִׁבְלִי שְׂיִצְוֹנוּ.
64 וְנוֹתֵנִין תְּבַשֵּׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בְּשִׁבְלִי שְׂיִהָא שְׁמור.

65 י. מְעַרְבֵי אֲדָם מִים וּמִלַּח וְשִׁמְן, וְטוֹבֵל בֵּהֶן פֶּתוֹ, אוֹ
66 נוֹתֵנוֹ לְתוֹךְ הַתְּבַשֵּׁיל - וְהוּא, שְׂיַעֲשֶׂה מְעַט; אָבֵל הֶרְבֵּה
67 - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מִלֵּאכָה מִמִּלְאכָתָהּ
68 הַתְּבַשֵּׁיל. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מִי מֶלֶח עֲזִין [מלוחים מאוד],
69 וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלֶח וְשְׁלִישׁ מִים, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּעוֹשֶׂה
70 מוֹרִיס [דג כבוש במלח]. וּמִתֵּר לְמַלֵּחַ בִּיעָה; אָבֵל צָנוּן
71 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּכּוֹבֵשׁ כְּבִשְׁתֵּין בְּשִׁבְתָּ,
72 וְהַכּוֹבֵשׁ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְּשֵׁל. וּמִתֵּר לְטַבֵּל צָנוּן
73 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּמֶלֶח, וְאוֹכֵל.

74 יא. מִתֵּר לְעַרֵב יֵין וְדִבְשׁ וּפְלִפְלִין בְּשִׁבְתָּ לְאֲכָלֵן; אָבֵל
75 יֵין וְיָמִים וְשִׁמְן אֲפֶרֶסְמוֹן - אֲסוּר, שְׂאֵין זֶה רְאוּי לְאֲכִילַת
76 בְּרִיאִים. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בִּזְהָה.

77 יב. חֲרָדֵל [גרעיני צמח] שֶׁלְשׁוֹ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ - לְמַחֵר
78 מִמָּחוּ בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ דִּבְשׁ; וְלֹא יִטְרֹף
79 [יערבב בכח], אֲלָא מְעַרְבֵי. שְׁחָלִים [מין ירק] שֶׁשִּׁטְרָפֵן
80 מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ, לְמַחֵר נוֹתֵן לְתוֹכֵן שִׁמְן וְחֲמִץ וְתַבְלִין; וְלֹא
81 יִטְרֹף, אֲלָא מְעַרְבֵי. שׁוֹם שְׂרָסְקוֹ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ, לְמַחֵר
82 נוֹתֵנוֹ לְתוֹךְ הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחַק, אֲלָא מְעַרְבֵי.

83 יג. הַנוֹטֵל שֶׁעַר מְגוּף הָאֲדָם, חֵיב מִשּׁוֹם גּוֹזֵז; לְפִיכָף,
84 אֲסוּר לְרַחֵץ אֶת הַיָּדִים בְּדָבָר שֶׁמְשִׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאֵי,
85 כְּגוֹן אֶהְלָה [מין צמח] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. וּמִתֵּר לַחֹף אֶת הַיָּדִים
86 בְּעֶפֶר לְבוֹנָה, וְעֶפֶר פְּלִפְלִין, וְעֶפֶר יִסְמִין, וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן;
87 וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִשִּׁיר שֶׁעַר שֶׁעַל יָדוֹ, שֶׁהָרִי אֵינּוּ
88 מִתְּפַנֵּן. עֶרֶב דָּבָר שֶׁמְשִׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאֵי עִם דָּבָר
89 שְׂאֵינּוּ מְשִׁיר וְדֹאֵי - אִם הָיָה הָרֵב מְדָבָר שְׂאֵינּוּ מְשִׁיר,
90 מִתֵּר לַחֹף בּוֹ; וְאִם לֹאוֹ, אֲסוּר.

1 שֶׁתְּחִזִּיר פְּגִיָּה לְדָבָר הַמְּקַצֶּה וְתֹאכֵל מִמֶּנּוּ. וְכֵן בְּיוֹם
2 טוֹב.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

פרק כב

5 א. וְדִיתָ הַפֶּת [הוצאתו מהתנור] - אָף עַל פִּי שְׂאֵינָה
6 מִלֵּאכָה - אֲסוּר אוֹתָהּ חֲכָמִים, שֶׁמָּא יָבוֹא לְאִפּוֹת.
7 הַמְּדַבֵּיק פֶּת בַּתְּנוּר מִבְּעוֹד יוֹם, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם -
8 מִצִּיל מִמֶּנּוּ מִזֶּזֶן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְאוֹמֵר לְאֶחָרִים: 'בּוֹאוּ
9 וְהַצִּילוּ לָכֶם'. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִרְדִּיָּה אֵינָה מִלֵּאכָה,
10 כְּשֶׁהוּא מִצִּיל, לֹא יִרְדֶּה בְּמִקְדָּה [כלי המיוחד לכך] אֲלָא
11 בְּסָפִין, כְּדִי לְשׁוֹנוֹת.

12 ב. מִפְּנֵי מָה אֲסוּר חֲכָמִים לְהַכְנִס לְמִרְחָץ בְּשִׁבְתָּ? מִפְּנֵי
13 הַבְּלִגִּין שֶׁהֵיוּ מִחֲמִין חֲמִין בְּשִׁבְתָּ, וְאוֹמְרִין: 'מְעַרְבֵי
14 שִׁבְתָּ הוֹחֲמוּ'; לְפִיכָף גָּזְרוּ שְׁלֹא יִכְנֹס אֲדָם לְמִרְחָץ
15 בְּשִׁבְתָּ, אֲפִלּוּ לְהִזְיֵעַ. וְגִזְרוּ שְׁלֹא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ
16 בַּחֲמִין, וְאֲפִלּוּ בַּחֲמִין שֶׁהוֹחֲמוּ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ; אָבֵל פְּנִיו
17 יִדְּיו וְרַגְלָיו, מִתֵּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחֲמִי הָאוּר
18 [האש] - גִּזְרָה מִשּׁוֹם מִרְחָץ; אָבֵל בַּחֲמִי טְבִירָה וְכִיּוֹצֵא
19 בֵּהֶן, מִתֵּר לְהִשְׁתַּטֵּף בֵּהֶם כָּל גּוֹפּוֹ. וְאֲסוּר לְרַחֵץ בְּמִים
20 חֲמִין שְׁבִמְעָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִמְעִירָה יֵשׁ בָּהֶן הֶבֶל, וְיָבוֹא
21 לְיָדֵי זַעַה, וְנִמְצָאתָ בְּמִרְחָץ.

22 ג. מִתְּחַמֵּם אֲדָם כְּגִנֵּד הַמְּדוּרָה, וְיּוֹצֵא וּמִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ
23 בְּצוֹנֵן; אָבֵל אֵינּוּ מִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ בְּצוֹנֵן, וְכֹא וּמִתְּחַמֵּם
24 כְּגִנֵּד הַמְּדוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמְפַשֵּׁיר מִים שְׁעָלָיו, וְנִמְצָא
25 כְּרוֹחֵץ כָּל גּוֹפּוֹ בַּחֲמִין. הַמְּבִיא סִילוֹן [צינור] שֶׁל צוֹנֵן
26 בְּתוֹךְ מִים חֲמִין [לחם המים שבצינור], אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ חֲמִי
27 טְבִירָה - הָרִי אֵלּוּ בַּחֲמִין שֶׁהוֹחֲמוּ בְּשִׁבְתָּ, וְאֲסוּרִין
28 בְּרַחֲצָהּ וּבִשְׂתִיָּהּ.

29 ד. מְבִיא אֲדָם קִיתוֹן שֶׁל מִים, וּמִנִּיחוֹ כְּגִנֵּד הַמְּדוּרָה -
30 לֹא בְּשִׁבְלִי שְׂיַחֲמוּ, אֲלָא כְּדִי שֶׁתְּפוגֵּג צִנְתָּן. וְכֵן מִנִּיחַ
31 פֶּף שֶׁל שִׁמְן כְּגִנֵּד הַמְּדוּרָה - כְּדִי שְׂיִפְשֹׁר, לֹא שְׂיַחֲמוּ.
32 וְסָף אֲדָם יָדוֹ בְּמִים אוֹ בְּשִׁמְן, וּמִתְּחַמֵּם כְּגִנֵּד הַמְּדוּרָה -
33 וְהוּא שְׁלֹא יַחֲמוּ הַמִּים שְׁעַל יָדוֹ עַד שֶׁתְּהָא כְּרִסוֹ שֶׁל
34 תִּינוֹק נְכוּיָת בֵּהֶם. וּמִתְּחַמֵּם כְּגִד, וּמִנִּיחוֹ עַל גָּבִי מַעְיֹ
35 בְּשִׁבְתָּ.

36 ה. אֲמָבְטִי שֶׁל מִרְחָץ שֶׁהִיא מְלֵאָה מִים חֲמִים - אֵין
37 נוֹתֵנִין לָהּ מִים צוֹנֵן, שֶׁהָרִי מִחֲמִין הֶרְבֵּה; וְכֵן לֹא יִתֵּן
38 לְתוֹכָהּ פֶּף שֶׁל שִׁמְן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְּשֵׁלוֹ. אָבֵל נוֹתֵן
39 הוּא מִים חֲמִין לְתוֹךְ אֲמָבְטִי שֶׁל צוֹנֵן.

40 ו. מִחֵם [יד] שֶׁפָּנָה מִמֶּנּוּ מִים - מִתֵּר לִתֵּן לְתוֹכוֹ מִים
41 צוֹנֵן, כְּדִי לְהַפְשִׁירֵן; וּמִתֵּר לְצַק מִים חֲמִין לְתוֹךְ מִים
42 צוֹנֵן, אוֹ צוֹנֵן לְתוֹךְ חֲמִין - וְהוּא שְׁלֹא יִהְיוּ בְּכָלִי
43 רֵאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֲמִין הֶרְבֵּה. וְכֵן קִדְרָה רוֹתַחַת -
44 אָף עַל פִּי שֶׁהוֹרִידָה מַעַל הָאֵשׁ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ תְּבַלִּין;

הפקק [העשוי מברד] מבינתים [מביניהם] ומשיקן [מחבר 47
המקוואות], ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא 48
לידי סחיטה, שהרי דעתו שיצאו המים [שלא יהיה הפקק 49
מהודק]. ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר 50
המטלטל, כדי שלא יצופו המים על האכלים ועל 51
הפלים; אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים 52
לבור - שמא יסחט בעת שדוחק, שהרי הפקק שרוי 53
במים. 54
כב. אסור לתקן בית יד [שרוולים] של בגדים, ולשברם 55
שברים שברים [לקמטם קמטים קמטים], כדרך שמתקנין 56
בחל הבגדים כשמכבסין אותם; וכן אין מקפלין הכלים 57
[בגדים] בשבת כדרך שעושין בחל בבגדים כשיכבסו 58
אותם [לגהצם]. ואם לא היה לו כלי אחר להחליפו, מותר 59
לקפלו ולפשטו ולהתפסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת 60
- והוא שיהיה בגד חדש לבן, שהרי הוא מתמעף 61
ומתלכלך מיד. וכשיקפל, לא יקפל אלא איש אחד; 62
אבל לקפל בשנים, אסור. 63
כג. הצובע, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לאשה 64
להעביר סרך [אודם] על פניה, מפני שהיא צובעת. 65
והתופר, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור למלאת הכר 66
והפסת החדשים במוכין [אגודות בדים] - גזרה שמא 67
יתפר; אבל מוכין שנשרו מן הכר או מן הפסת, מחזירין 68
אותם בשבת. 69
כד. הקורע, מאבות מלאכות; לפיכך, מי שנסתבכו 70
בגדיו בקוצים - מפרשים בצנעה [שלא יראוהו], 71
ומתמהמה כדי שלא יקרע; ואם נקרעו - אינו חייב 72
כלום, שהרי לא נתפון. ומתיר ללבש פלים חדשים 73
[בגדים], ואם נקרעו - נקרעו. פוצעין [שבורים] את 74
האגוז במטלית, ואין חוששין שמא תקרע. 75
כה. התוקע, חייב משום בונה; לפיכך, כל הדלתות 76
המחברות לקרקע, לא נוטלין אותן ולא מחזירין - גזרה 77
שמא יתקע. אבל דלת שדה תכה ומגדל [סוגי ארונות], 78
ושאר דלתות הפלים - נוטלין, ולא מחזירין. ואם נשטט 79
ציר התפתוח שלחן - דוחקין אותו למקומו, ובמקדש 80
מחזירין אותו; אבל ציר העליון שנשטט, אסור להחזירו 81
בכל מקום - גזרה שמא יתקע. 82
כו. אין גודלין [קולעים] את שער הראש, ואין פוקסין 83
[מסרים לצדדים] אותו, מפני שנראה כבונה. ואין 84
מחזירין מנורה של חליות [חלקים], ולא פסא המפצל 85
[מורכב מכמה חלקים], ולא שלחן המפצל, וכיוצא בהן 86
- מפני שנראה כבונה; ואם החזיר - פטור, שאין [דיו] 87
בגן בכלים, ואין סתירה בכלים; ואם היה רפוי, מותר 88
להחזירו. ואין מתקנין חליות של שדרה [שבגבו] של 89
קטן זו בצד זו, מפני שנראה כבונה. 90
כז. העושה אהל קבוע, חייב משום בונה. לפיכך, אין 91
עושין אהל צראי לכתחלה, ולא סותרין אהל צראי - 92

יד. אסור לראות במראה של מתכת בשבת - גזרה 1
שמא ישיר בה [באמצעות שפתה] נימין המדלדלין 2
[שערות בולטות] מן השער, ואפלו קבועה בפתל; אבל 3
מראה שאינה של מתכת - מותר לראות בה, אפלו אינה 4
קבועה. 5
טו. המכבס, חייב משום מלבן; והסוחט כסות, חייב 6
מפני שהוא מכבס; לפיכך, אסור לדחוק מטלית או מוץ 7
וכיוצא בהן, בפי האשישה [99] וכיוצא בה, כדי 8
לסתמה - שמא יבוא לידי סחיטה. ואין מקנחין בספוג, 9
אלא אם כן יש לו בית אחיזה - שלא יסחט. ואין מכסין 10
חבית של מים וכיוצא בה, בבגד שאינו מוכן [מיועד] 11
לה - גזרה שמא יסחט. 12
טז. נשברה לו חבית בשבת, מציל ממנה מה שהוא 13
צריך לשבת לו ולאורחיו, ובלבד שלא יספג ביין [ישרה 14
הספוג ביין ויסחוט לכליו], או יטפח בשמן [ויטבול ידו 15
בשמן ויקנח לכליו]; שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחל, 16
שמא יבוא לידי סחיטה. וכיצד מציל ממנה? מביא כלי 17
ומניח תחתיה; ולא יביא כלי אחר ויקלט [היין מהאוויר], 18
כלי אחר ויצרף [סמוך לגג ויקבל הנזל מן הגג] - גזרה 19
שמא יביא כלי דרך רשות הרבים. נדמנו לו אורחים - 20
מביא מביתו כלי אחר וקולט, כלי אחר ומצרפו 21
לראשו. ולא יקלט ואחר כך ימין, אלא ימין ואחר 22
כך יקלט; ואם הערים [התחכם] בדרך זה, מותר. 23
יז. טיט שעל בגדו, מכבסו [משפשו] מבפנים; ואינו 24
מכבסו מבחוץ - גזרה שמא יכבס. ומתיר לגרדו 25
בצפרן, ואינו חושש שמא ילבנו. המכבס את הסודר 26
[לאחר הכביסה] - אסור, מפני שהוא מלבנו; אבל 27
החלוק - מותר, מפני שאין פונתו אלא לרככו. 28
יח. מנעל או סנדל [מערור] שנחלכלך בטיט ובצואה, 29
מותר לשכשכו [לנענעו] במים; אבל לכבסו, אסור. ואין 30
מגרדין לא מנעלים ולא סנדלים, אבל סכין ומקנחין את 31
הישינים. פר או פסת שהיה עליהן צואה או טנוף, 32
מקנחו בסמרטוט; ואם היתה על של עור, נוטלין עליה 33
מים עד שתכלה. 34
יט. מי שנחלכלכה ידו בטיט - מקנחה בזנב הסוס, 35
ובזנב הפרה, ובמפה הקשה העשויה לאחוזה בה הקוצין; 36
אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים - שלא יעשה 37
כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לכבס את המפה. 38
כ. מי שרחץ במים - מסתפג בלונטיתו [מתנגב במגבת] 39
ומביאה בידו, ואין חוששין שמא יסחט. וכן מי שנשרו 40
כליו בדרך [נפלו בגדיו לתוך המים] - מהלך בהן, ואין 41
חוששין שמא יסחט. ואסור לו לשטחן, ואפלו בתוף 42
ביתו; גזרה שמא יאמר הרואה, 'הרי זה כבס כסותו 43
בשבת, ושטחה ליבשה'; וכל מקום שאסרו חכמים 44
מפני מראית העין, אפלו בחדרי חדרים אסור. 45
כא. שתי מטהרות [מקוואות] זו על גבי זו - נוטל את 46

45 ולהוציא ההבדל - הרי זה חייב משום מכה בפטיש [גמר
46 מלאכה]; לפיכך, גזרו על כל נקב, אפלו היה עשוי
47 להוציא בלבד, או להכניס בלבד - שמוא יבוא לעשות
48 נקב שחביבין עליו. ומפני זה אין נוקבין בחבית נקב
49 חדש, ואין מוסיפין בו [נקב נוסף]. אבל פותחין נקב
50 ישן [שנסתם] - והוא, שלא יהיה הנקב למטה מן
51 השמרים; שאם היה למטה מן השמרים [בתחתית
52 החבית] - הרי זה עשוי לחזק, ואסור לפתחו.
53 ב. נוקבין מגופה [סתימת הטיט] של חבית להוציא
54 ממנה יין, ובלבד שיקבנה למעלה; אבל מצדה - אסור,
55 מפני שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכל
56 ממנה גרוגרות [תאנים], ובלבד שלא יתפון לעשות כלי;
57 ומביא אדם חבית של יין, ומתיו את ראשה בסוף לפני
58 האורחין, ואינו חושש, שאין פגנתו אלא להראות
59 נדיבות לבו.
60 ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל
61 נקב; לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפלו בדבר
62 שאינו מתמרח, ואינו בא לידי סחיטה, כגון שישתם
63 בקיסם או בצרור [רגב אדמה] קטן. אבל אם הניח שם
64 אכל כדי להצניעו, ונמצא הנקב נסתם - מתר; ומתר
65 להערים [להתחכם] בדבר זה.
66 ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה
67 בפטיש. ומפני זה, הגורד כל שהוא, או המתקן כלי
68 באיזה דבר שיתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיע קול
69 של שיר בשבת, בין בכלי שיר, כגון כנורות ונבלים,
70 בין בשאר דברים. אפלו להכות באצבע על הקרקע, או
71 על הלוח, אחת כנגד אחת כדרך המשווררים, או לקרקש
72 את האגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישחק - כל
73 זה וכיוצא בו, אסור; גזרה שמוא יתקן כלי שיר.
74 ה. אין מספקין [יד על ירך], ולא מרקדין, ולא מטפחין
75 בשבת [כפ אל כף] - גזרה שמוא יתקן כלי שיר; ולספק
76 לאחר ידו, מתר. אין שטין על פני המים - גזרה שמוא
77 יתקן חבית של שיטין. ברכה שבחצר - מתר לשובט בה,
78 שאינו בא לעשות בה חבית של שיטין; והוא שיהיה
79 לה שפה מקפת, שלא יעקר ממנה המים, כדי שיהיה
80 הכר והפרש בינה ובין המים.
81 ו. אין חותכין שפופרת של קנה, מפני שהוא כמתקן
82 כלי; היתה חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת - מתר
83 להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין
84 חוששין שמוא יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא
85 בו בתוך הנקב של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני
86 שהוא כעושה מרוב בשבת. ואין שוברין את התרש,
87 ואין קורעין את הנר [להניחם תחת הדג בעת צלייתו],
88 מפני שהוא כמתקן כלי.
89 ז. זמורה [ענף גפן] שהיא קשורה בספיח [פר קטן
90 לשאיבת מים], ממלאין בה בשבת; ואם אינה קשורה,

1 גזרה שמוא יעשה או יסתר אהל קבוע; ואם עשה או
2 סתר אהל עראי, פטור. ומתר להוסיף אהל עראי בשבת.
3 כיצד? טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על
4 הפתלים, והיתה כרוכה קדם השבת - אם נשאר ממנה
5 גג טפח מתוח - הרי זה מותר את כלה בשבת, עד
6 שיעשה אהל גדול. וכן כל כיוצא בזה.
7 כח. אין תולין את הפלה [וילון המכסה מיטה], שהרי
8 נעשית תחתיה אהל עראי; ומתר להניח מטה וכסא
9 וטריסקל [כסא בעל שלש רגלים], ואף על פי שיעשה
10 תחתיה אהל - שאין זה דרך עשית אהל, לא קבע ולא
11 עראי.
12 כט. כל אהל משפע שאין בגגו טפח, ולא בפחות
13 משלשה סמוך לגגו רחב טפח - הרי זה אהל עראי;
14 והעושה אותו לכתחלה בשבת, פטור. טלית כפולה
15 [מקופלת לשנים] שהיו עליה חוטין שהיא תלויה בהן
16 מערב שבת [על מנת למשכה בהם], מתר לנטותה
17 [לפרוסה]. וכן הפרכת, מתר לנטותה ומתר לפרקה.
18 ל. כלת חתנים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שאין בגגה
19 טפח, ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רחב טפח -
20 הואיל והיא מתקנת לכך [מוכנה מערב שבת לפרוסה],
21 מתר לנטותה ומתר לפרקה; והוא, שלא תהיה
22 משלשלת [פרוסה] מעל המטה טפח. פקק [כעין וילון]
23 החלון - בזמן שהוא מתקן לכך - אף על פי שאינו
24 קשור ואינו תלוי [בחלון], מתר לפקק בו החלון.
25 לא. כובע שעושין על הראש, ויש לו שפה מקפת
26 שהיא עושה צל כמו אהל על לובשו - מתר ללבושו;
27 ואם הוציא מן הבגדים סביב לראשו או [רק] כנגד פניו
28 כמו אהל, והיה מהדק על הראש, והיתה השפה
29 שהוציאה קשה ביותר כמו גג - אסור, מפני שהוא
30 עושה אהל עראי.
31 לב. הנוטה [תולה] פרכת וכיוצא בה, צריך להזהר כדי
32 שלא יעשה אהל בשעה שנוטה; לפיכך, אם היתה
33 פרכת גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם
34 היתה פלה שיש לה גג, אין מותרין אותה ואפלו
35 עשרה; שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ,
36 ותעשה אהל עראי.
37 לג. בגד שמכסה בו פי החבית - לא יכסה בו את פלה,
38 מפני שנעשה אהל; אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסגן
39 בכפיפה מצרית [סל מחזור] - לא יגביה קרקעית
40 הכפיפה מן הפלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

פרק כג

41
42
43 א. העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא, כגון נקב
44 של לול התרנגולין, שהוא עשוי להכניס האורה

יג. אחד המוכר בפה [רק החליטו על המכירה] או
במסירה - אסור, בין במאזנים בין שלא במאזנים;
וכשם שאסור לשקל - כך אסור למנות ולמדה, בין
בכלי מדה בין ביד בין בתכל.
יד. אין דנין בשבת, ולא חולצין, ולא מיבמין, ולא
מקדשין [אשה] - גזרה שמה יכתב. ואין מקדשין
[קודש לה], ולא מעריכין [ערך פלוני עלי], ולא מחרימין
[נכסיו לבדק הבית] - מפני שהוא במקח וממכר; ואין
מגביהין תרומה ומעשרות, שזה דומה למקדיש אותן
פרות שהפריש, ועוד, מפני שהוא כמתקן אותן בשבת.
ואין מעשרין את הבקמה [מעשר בהמה] - גזרה שמה
ירשם בסקרה [צבע אדום שמסמנים בו העשירי]. ומקדיש
אדם פסחו בשבת, וחגיגתו ביום טוב - שזו מצות
היום. וכשם שאין מקדשין, כך אין מקדשין [- מטיילין]
אפר הפרה ל- מי חטאת.
טו. המגביה תרומה ומעשרות בשבת או ביום טוב -
בשוגג, יאכל ממה שתקן; במזיד, לא יאכל עד מוצאי
שבת. ובין כך ובין כך, תקן את הפרות [ומותרים
באכילה]. וכן המקדיש או המעריך או המחרים בשבת,
בין בשוגג בין במזיד - מה שעשה עשוי; ואין צריך
לומר ביום טוב. וכן המקנה להכרו בשבת, קנה.
מעשרין את הדמאי [פירות עם הארץ שספק מופרשים
הם] בין השמשות, אבל לא את הודאי.
טז. מי שקרא שם [הפריש בדיבור] לתרומת מעשר של
דמאי או למעשר עני של ודאי, לא יטלם בשבת, אף
על פי שיחד מקומן מקדם השבת, והרי הם יודעין
ומנחין בצד הפרות. ואם היה כהן או עני למודים
[רגילים] לאכל אצלו, יבואו ויאכלו, ובלבד שיודיע
לכהן 'שזו שאני מאכילך תרומת מעשר', ויודיע לעני
'שזו שאני מאכילך מעשר עני'.
יז. אסור להפס [להגדיל] ולשחק בקבאי בשבת, מפני
שהוא במקח וממכר; ומפס אדם עם בניו ועם בני
ביתו [דרך משחק] על מנה גדולה כנגד מנה קטנה, מפני
שאין מקפידין.
יח. אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן, בשבת,
בין שעבר, בין שעתיד להיות - גזרה שמה יכתב;
לפיכך, חשבונות שאין בהן צרך, מתר לחשבן. כיצד?
'כמה סאין היה לנו בשנה פלונית', 'כמה דינרין הוציא
בחתנות בנו', וכיוצא באלו, שהם בכלל שיחה בטלה
שאין בה צרך כלל - המחשב אותן בשבת, [מותר]
במחשב בחד.
יט. אסור לקרות בשטרי הדיטות [חובות וחשבונות]
בשבת - שלא יהא כחל, ויבוא למחק. מונה אדם את
אורחיו ואת פרפרותיו [מיני מעדנים] מפיו, אבל לא מן
הכתב, כדי שלא יקרא בשטרי הדיטות. לפיכך, אם היו
השמות חקוקין על השכלא או על הכתל - מתר

אין ממלאין בה - גזרה שמה יקטם [יקצוץ] אותה
ויתקנה. אסור להך [לשפושף] כלי כסף בגרתיקון [מין
טיט], מפני שהוא מלבנן כדרך שהאמנין עושין, ונמצא
כמתקן כלי, וגומר מלאכתו בשבת; אבל חופפין אותו
בחול ובנחת [מין עפר]. וכן כל הכלים, חופפין אותם
בכל דבר. ואסור להדיח קערות ואלפסין [מחבתות
גדולות] וכיוצא בהן, מפני שהוא כמתקן, אלא אם כן
הדיחן לאכל בהן סעודה אחרת באותה שבת; אבל כלי
שתיה, כגון כוסות וקיתונות [קנקנים] - מתר להדיחן
בכל עת, שאין קבע עליהן. ואין מציעין את המטות
בשבת, כדי לישן עליהן למוצאי שבת; אבל מציעין
מלילי שבת לשבת.
ח. אסור להטביל כלים טמאין בשבת, מפני שהוא
כמתקן כלי. אבל אדם טמא - מתר לטביל, מפני שגזרה
במקח [טובל לקרר גופו]; ואין מזין עליו בשבת [הזאת
שלישי ושביעי לטהרו מטומאת מת]. המטביל כלים
בשבת - בשוגג, ישתמש בהן; במזיד, לא ישתמש בהן
עד למוצאי שבת. ומתו להטביל את המים הטמאים
בשבת; כיצד יעשה? נותנן בכלי שאינו מקבל טמאה,
כגון כלי אבנים, ומטביל הכלי במקנה עד שיצלה מי
המקנה עליהן, ויטהרו.
ט. ואין מגביהין [מפרישים] תרומות ומעשרות בשבת,
מפני שגזרה כמתקן דבר שלא היה מתקן.
י. מעבד, מאבות מלאכות הוא; והמרבץ עור בשמן
כדרך שהעבדנין עושין - הרי זה מעבד, וחיב. לפיכך,
לא יסוף אדם את רגלו בשמן, והיא בתוף המנעל או
בתוף הסנדל החדשים; אבל סף הוא את רגלו שמן,
ולובש [אח"כ] מנעלו או סנדלו, אף על פי שהן חדשים.
וסף כל גופו שמן, ומתעגל [מתגלגל] על גבי קטבוליא
[משטח עור] חדשה, ואינו חושש. במה דברים אמורים?
בשהיה השמן מועט, כדי שיצחצח [יבדוק] העור
בלבד; אבל אם היה בכשרו שמן הרבה, כדי שירבץ
העור - הרי זה אסור, מפני שהוא כמעבדו. והכל
בחדשים; אבל בישנים, מתר.
יא. המקמר רטיה [תחבושת], חיב משום מוחק את
העור; לפיכך, אין סותמין נקב בשערה וכיוצא בה,
שמה ימרח. ואפלו בשמן אין סותמין את הנקב - גזרה
משום שערה.
יב. כותב, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לכתוב בפרק
[לצבוע במין אפר סביב העיניים] וכיוצא בו בשבת, מפני
שהוא ככותב. ואסור ללוחות ולחללות - גזרה שמה
יכתב. וכן אסור לקנות ולמכר ולהשפיר - גזרה שמה
יכתב. לא ישכר אדם פועלים בשבת, ולא יאמר לחברו
לשכר לו פועלין. אבל לשאל ולהשאיל, מתר; שואל
אדם מחברו כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו
'הלוני'.

קעב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש ו' אייר - ספר זמנים - הלכות שבת

מתוך מהדורת חזק

רוח רביעית]; והוא שיהיו כתובין אשורי, ובלשון
הקדש. אבל אם היו כתובין בכל לשון, או בכתב אחר
- אין מצילין אותן, אפלו היה שם ערוב; ובחל, אסור
לקרות בהן, אלא מניחין במקום התרף [קילקול], והן
מתאבדין מאליהן.

כז. היו כתובין בסם ובסקרא [מיני צבעים הפטולין
לס"ת] - אף על פי שאינו כתב של קימה, הואיל והם
כתובין אשורי ובלשון הקדש, מצילין אותן. [שולין]
הגליון של ספרים שלמעלה ושלמטה, ושבין פרשה
לפרשה, ושבין דף לדף, ושבתחלת הספר, ושכסוף
הספר - אין מצילין אותן. הברכות והקמיעין - אף על
פי שיש בהן אותיות של שם, ומענינות הרבה של תורה
- אין מצילין אותן מפני הדלקה.

כח. ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות
מתוך תבות שלמות, ואפלו בכללן "יגר שהדוהא", וכן
אם היתה בו פרשה שאין בה שמונים וחמש אותיות,
וגם בה הזכרות, כגון "ויהי בנסע הארץ" - מצילין אותו
מפני הדלקה. ומצילין תיק הספר עם הספר, ותיק
תפלין עם התפלין - אף על פי שיש בתוכן מעות.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

פרק כד

א. יש דברים שהם אסורין בשבת, אף על פי שאינן
דומין למלאכה, ואינם מביאין לידי מלאכה; ומפני מה
נאסרו? משום שנאמר: "אם תשיב משבת רגלך, עשות
חפצך ביום קדשי", ונאמר: "וכבדתו מעשות דרכיך,
ממצא חפצך ודבר דבר". לפיכך, אסור לאדם להלך
בחפציו בשבת, ואפלו לדבר בהן, כגון שיידבר עם
שתפו מה ימכר למחר או מה יקנה, או היאך יבנה בית
זה, ויבאיו סחורה ילך למקום פלוני - כל זה וכיוצא
בו, אסור, שנאמר: "ודבר דבר", דבור אסור; והרהור
מתר.

ב. אסור לאדם לפקד גנותיו ושודותיו בשבת, כדי
לראות מה הן צריכין, או היאך הן פרותיהן - שהרי זה
מהלך לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שיצא בשבת עד
סוף התחום [אלפיים אמה] וישב שם עד שתתחשב, כדי
שיהיה קרוב לעשות חפצו במוצאי שבת - שהרי נמצא
הלוח בשבת לעשות חפצו.

ג. במה דברים אמורים? בשהחשיף על התחום לעשות
דבר שאסור לעשות בשבת; אבל אם החשיף לעשות
דבר שמתר לעשותו בשבת, הרי זה מתר. כיצד? אין
מחשיבין על התחום להביא פרות מחברין, או לשכר
פועלין; אבל מחשיף הוא לשמר פרות, שהרי מתר
לשמר בשבת. ומחשיף להביא בהמה או פרות תלושין;
שהבהמה - קורא לה והיא באה, אף על פי שהיא חוץ

לקרותן, מפני שאינו מתחלף בשטר. ואסור לקרות
בכתב המהלך תחת הצורה [ציור] ותחת הדיוקני [ציור]
בשבת. אף לקרות בכתובים [תהלים משלי איוב
וכו'] בשבת בשעת בית המדרש, אסור - גזירה משום
בטול בית המדרש; שלא יהיה כל אחד יושב בביתו
וקורא, וימנע מבית המדרש.

כ. נפלה דלקה בחצר בשבת - אינו מציל כל מה שיש
בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי, אף על פי שערבו
[ערוב חצרות]; גזירה שמא יכבה הדלקה כדי שיציל,
מפני שאדם בהול על ממונו. לפיכך, גזרו שלא יציל
אלא מזון שהוא צריך לו לאותה שבת, וכלים שצריך
להשתמש בהן בשבת, ובגדים שיכול ללבש; שנמצא
מתיאש מן הכל, ואינו בא לידי כבוי. ואם לא ערבו,
אף מזונו וכליו אינו מציל.

כא. ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה בליל
שבת, מצילין מזון שלש סעודות - הראוי לאדם לאדם,
והראוי לבהמה לבהמה; נפלה בשחרית, מצילין ממנה
מזון שתי סעודות; במנחה, מצילין מזון סעודה אחת.
כב. במה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או
שהיה ממלא כלי ומוציאו ומערה וחוזר וממלא אותו
שניה - הוא שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו; אבל
אם הוציא כלי אחד הוצאה אחת - אף על פי שיש בו
במה סעודות, מתר.

כג. כיצד? מציל סל מלא כפרות, אף על פי שיש בו
במה סעודות; ועגול של דבלה [גוש תאנים יבישות],
וחבית של יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שיכול
להוציא, והוציאה מלאה בבת אחת - מתר.

כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד
מציל מזון שהוא צריך לו, או כלי אחד שמחזיק אפלו
דבר גדול; ודברי הוא של מציל. אם לא רצה המציל
לקחתו, ונתנו לבעליו - מתר לו לטל ממנו אחר השבת
שכר עמלו; ואין זה שכר שבת - שהרי אין שם מלאכה
ולא אסור, שלא הוציאו אלא במקום מערב.

כה. הציל פת נקיה, אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה;
אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה.
ומציל ביום הכפורים מה שהוא צריך לשבת, אם היה
יום הכפורים בערב שבת. אבל אינו מציל בשבת ליום
הכפורים, ואין צריך לומר ליום טוב; ולא משבת זו
לשבת הבאה. ומה הוא מציל ללבושו? לובש כל שהוא
יכול ללבוש, ועוטף כל שהוא יכול לעטף, ומוציא.
ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד
לובש ומתעטף בכליו, ומוציא; ודברי הוא שלו כמו
המאכל, שהרי מן ההפקר זוכין.

כו. מתר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר, לחצר
אחרת שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערבו - ויכלבד
שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד [קורש בפינה של

מחפציו הוא, ולמה הוא מת? מפני שלא נאסר אלא
להקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויין, או להשתפר
והתרויח ולהטפל [להתעסק] בהנאה שתבוא לידו; אבל
לשמור ממונו שפכר בא לידו, עד שיעמד כמות שהוא
- מת? הא למה זה דומה? לנוצל ביתו מפני הנפכים.
ט. המשמר ורציו מפני העופות, ומקשאו ומדלעיו
מפני החיה - לא יספק [כפ אל אף] ולא ירקד [ברגליו]
כדרך שעושה בחל; גזרה שמא יטל צרור [רגב אדמה]
ויורק ארבע אמות ברשות הרבים.
י. כל הדברים שהן אסורין משום שבות [חומרה של
חכמים להרבות השביתה], לא גזרו עליהן בין השמשות,
אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין; אבל בין
השמשות, מתרין - והוא, שיהיה שם דבר מצוה או
דחק. כיצד? מתר לו בין השמשות לעלות באילן או
לשוט על פני המים, להביא לולב או שופר; וכן מוריד
מן האילן או מוציא מן הפרמליה, ערוב שעשה. וכן
אם היה טרוד ונחפז, ונצרך לדבר שהוא משום שבות
בין השמשות - הרי זה מתר. אבל אם לא היה שם
דחק, ולא דבר מצוה - אסור. לפיכך, אין מעשרין את
הנדאי בין השמשות, אף על פי שאסור הפרשת
המעשר בשבת משום שבות; אבל מעשרים את הדמאי
[פירות עם הארץ שספק אם הופרשו].
יא. קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון
שתלש מעציו שאינו נקוב, או טלטל בכרמלית - אין
בית דין מצוין להפרישו. וכן אם הניחו אביו, אין
ממחין בידו.
יב. אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת, כדרך
שהוא עושה בחל. ומפני מה נגעו באסור זה? אמרו:
ומה אם הזהירו נביאים וצויו שלא יהיה הלוקף בשבת
כהלוקף בחל, ולא שיחת השבת כשיחת החל, שנאמר:
"ודבר דבר" - קל וחמר שלא יהיה טלטול בשבת
כטלטול בחל, כדי שלא יהיה כיום חל בעיניו, ויבוא
להגביה ולתקן בלים מפנה לפנה, או מבית לבית, או
להצניע אבנים וכיוצא בהן; שהרי הוא בטל ויושב
בביתו, ויבקש [יחפש] דבר שיתעסק בו; ונמצא שלא
שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח".
יג. ועוד, כשיבקר [יבדוק] ויטלטל בלים שמלאכתם
לאסור, אפטר שיתעסק בהן מעט, ויבוא לידי מלאכה.
ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אמוניות, אלא
בטלין כל ימיהן, כגון הטילין ויושבי קרנות, שכל
ימיהן הם שובתין ממלאכה; ואם יהיה מתר להלך
ולדבר ולטלטל פשאר הימים, נמצא שלא שבת שביטה
הנפרת; לפיכך, שביטה מדברים אלו, היא שביטה
השנה בכל אדם. ומפני דברים אלו, נגעו באסור
הטלטול, ואסרו שלא לטלטל אלא בלים הצריך להן,
כמו שיתבאר.

1 לתחום; ופרות תלושין - אלו היו שם מחיצות, הנה
2 מתר להביאן בשבת. וכן אומר אדם לחברו: 'לכרך
3 פלוני אני הולך למחר', שאם היו שם ברגנין [סוכות
4 סוכות במרחק של פחות מע' אמה וד' טפחים], הנה הולך
5 לשם בשבת. וכן כל כיוצא בזה.
6 ד. מתר לאדם לומר לפועל: 'הנראה שתעמד עמי
7 לערב?'; אבל לא יאמר לו: 'הנה נכון לי לערב! -
8 שנמצא עושה חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת,
9 שנאמר: "מצשות דרכיך" - שלא יהא הלוקף בשבת
10 כהלוקף בחל. ויורד אדם בור ושיח ומערה, אפלו הן
11 מאה אמה; ומטפס ויורד ושותה, ומטפס ועולה. ואסור
12 להרבות בשיחה בטלה בשבת, שנאמר: "ודבר דבר" -
13 שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל.
14 ה. מתר לרוץ בשבת לדבר מצוה - כגון שירון לבית
15 הנסות, או לבית המדרש; ומחשבין חשבונות של
16 מצוה, ומודדין מדידה של מצוה - כגון מקוה לידע אם
17 יש בשעור, או בגד לידע אם מקבל טמאה, ופוסקין
18 צדקה לעניים. והולכין לבתי גנסיות ולבתי מדרשות,
19 ואפלו לטריטאות וטרקלין של גוים, לפקח על עסקי
20 רבים בשבת. ומשדכין על התינקת לארס [מתחילים
21 תהליך דיבור אודות אירוסין שיסוכמו בצאת השבת], ועל
22 התינוק [להתחיל בדיבורי סיכום עם המלמד כדי] ללמדו
23 ספר וללמדו אמנות. ומבקרין חולים, ומנחמים אבלים;
24 והנכנס לבקר את החולה, אומר: 'שבת היא מלועק,
25 ורפואה קרובה לבוא'. ומחשיכין על התחום לפקח על
26 עסקי כלה, ועל עסקי המת, להביא לו ארון ומכריכין.
27 ואומר לו: 'לך למקום פלוני, לא מצאת שם - הבא
28 ממקום פלוני, לא מצאת במקוה - הבא במקומות' -
29 ובלבד שלא יזכר לו סכום מקח [סכום מסוים שלא יוסיף
30 עליו]. שכל אלו וכיוצא בהן - מצוה הן, ונאמר: 'עשות
31 חפציו' וכו'; חפציו אסורין, חפציו שמים מתרין.
32 ו. מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה; ופוסק
33 עמו [עם הנכרי] לשבת, ואינו שובת [אם אינו שובת אין
34 בכך כלום]. ומפירין גדרים בשבת, בין לצרך שבת בין
35 שלא לצרך שבת; ונשאלין לחכם על גדרים שהן לצרך
36 השבת ומתירין, אף על פי שהיה להן פנאי להתירן
37 קדם השבת: שדברים אלו, דברי מצוה הן.
38 ז. אין עונשין בשבת; אף על פי שהעונש מצות עשה,
39 אינה דוחה שבת. כיצד? הרי שנתחייב בבית דין מלקות
40 או מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת,
41 שנאמר: "לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת"
42 - זו אזהרה לבית דין, שלא ישורפו בשבת מי שנתחייב
43 שרפה; והוא הדין לשאר עונשין.
44 ח. מתר לאדם לשמר פרותיו בשבת, בין תלושים בין
45 מחברין; ואם בא אדם לטל מהן, או בהמה וחה לאכל
46 מהן - גוצר בהן ומכה בהן, ומרחיק. והלא דבר זה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ה

1

43 יאכל לבצעו בירושלים. על הסדר הזה צריך להפריש.
 44 ובאה האזהרה מלהקדים מה שראוי לאחר ומלאחר מה
 45 שראוי להקדימו, והוא אמרו יתעלה: "מלאכתך ודמעתך
 46 לא תאחר" (שמות כב, כח). כאלו יאמר: לא תאחר
 47 ממלאכתך ודמעתך מה שראוי להקדימו. ובמשנת תרומות
 48 (פרק ג משנה ו): המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון
 49 לתרומה ומעשר שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר
 50 בלא-תעשה, שנאמר: "מלאכתך ודמעתך לא תאחר" —
 51 מה-שעשה עשוי. ובמקלתא (פרשת משפטים): "מלאכתך"
 52 — אלו הבכורים הנשלחין מן-המלאי: "ודמעתך" — זו
 53 תרומה; "לא תאחר" — שלא תקדים שני לראשון,
 54 (ושלא יקדים מעשר) ראשון לתרומה, תרומה לבכורים.
 55 ושם נאמר: מכאן אמרו: כל-המקדים תרומה לבכורים
 56 ומעשר שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר בלא-תעשה
 57 — מה-שעשה עשוי. וכבר נתבאר בריש תמורה (ד.)
 58 שהמקדים אינו לוקה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

59

מצות לא תעשה קלג. קלד.

60

61 המצוה הקל"ג — האזהרה שהזהר כל-זר מלאכול
 62 שום תרומה, והוא אמרו: "וכל-זר לא-יאכל קדש"
 63 (ויקרא כב, י), וכונתו ב"קדש" זה — התרומה. וכן
 64 הבכורים, לפי שגם הם נקראו: תרומה, כמו שאבאר (לא
 65 תעשה קמח), ולזאת פונתי באמרי שום תרומה והוא הדין
 66 לכל-מוצל (נהנה בשוה פרוטה) בקדשים בידון. ואם אכל
 67 תרומה בידון — חייב מיתה בידי שמים, ואינו חייב
 68 תוספת חמש, כמו שנתבאר בפרק ו' ופרק ז' במסכת
 69 תרומה. ובפרק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחזקי מיתה בידי
 70 שמים ובכללים: זר שאכל תרומה, והביאו ראיה לכך
 71 מאמרו: "ומתו בו כי יחללהו" (שם, ט) ואחריו "וכל-זר
 72 לא-יאכל קדש". ובפרק ב' מבכורים אמרו: "התרומה
 73 והבכורים חייבים עליהם מיתה וחמש ואסורים לזרים;
 74 ורב חולק על כל-המשניות האלה ואומר: זר שאכל
 75 תרומה — לוקה, וידוע שרב (כוחו כ) תנא הוא ופליג
 76 (חולק גם על תנאים) וכבר באנו בחבורנו בפרוש המשנה
 77 (סוטה פרק ג משנה ג, ועוד), שכל-מחלקת שאינה מחייבת
 78 מחלקת למעשה אלא בסבא בלבד, לא אפסוק בה
 79 הלכה, ולא אמר: הלכה כפלוני; ולפיכך לא אמר כאן
 80 הלכה כרב או כסתם משנה, כיון שלדברי הכל לוקה,
 81 לפי שכל-מחייב מיתה בידי שמים על אחד הלאוין —
 82 לוקה גם-כן, כמו שבאנו בהקדמות מאמר זה. וכן
 83 כל-מוצל בקדשים במזיד — לוקה בלי ספק, והוא
 84 אמרם במפלא סמוך לאיש (קטן בשנתו הסמוכה לגיל

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

2

מצות עשה קכו. קכט.

3

4 המצוה הקכ"ו — הצווי שנצטוונו להפריש תרומה
 5 גדולה, (הגדולה והחשובה שבתרומות, שהיא מופרשת מכל
 6 הכמות) והוא אמרו יתעלה: "ראשית דגנך וגו' תתן-לו"
 7 (דברים יח, ד). ומצוה זו אינה נוהגת מן-התורה אלא
 8 בארץ ישראל וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת
 9 תרומות.

10 המצוה הקכ"ט — הצווי שנצטוו הלוים להפריש
 11 מעשר מן-המעשר שמקבלים מישאל ויתתו לכהנים,
 12 והוא אמרו יתעלה: "ואל-הלוים תדבר ואמרתי אליהם
 13 כי-תקחו מאת בני-ישראל את-המעשר אשר נתתי לכם
 14 מאתם בנחלתכם והרמיתם ממנו תרומת ה' מעשר מן-
 15 המעשר" (במדבר יח, כו). ופרש לנו, שמעשר זה — הוא
 16 הנקרא, תרומת מעשר — נתן לכהן. אמר: "ונתתם
 17 ממנו את-תרומת ה' לאהרן הכהן" (שם, כח). וכבר פרש
 18 הכתוב, שמפרישים מעשר זה מן-המבחר והיפה שבו,
 19 והוא אמרו יתעלה: "מכל-חלב את-מקדשו ממנו" (שם,
 20 כח) אחר-כך העיר, שהם חוטאים אם לא יפרישוהו
 21 מן-היפה שבו, והוא אמרו יתעלה: "ולא-תשא עזי
 22 חטא בהרימכם את-חלב" (חלב) הוא החלק המובחר
 23 ממנו" (שם, לב), ולא זה הוא שלילה כאלו אמר: לא
 24 יהיה עליכם חטא בהרימכם אותו מן-היפה, משמע:
 25 שאם יפרישוהו מן-הרע יחטאו. והרי זה כמו לאו הבא
 26 מכלל עשה, שאינו נמנה עם הלאוין, כלומר: מפיו
 27 שצוה להפרישו מן היפה, משמע שאין להפרישו מן-
 28 הרע. ולשון ספרי (סוף פרשת קרח): "מנין אתה אומר,
 29 שאם הפרשתם אותו שלא מן-המבחר שאתם בנושאת
 30 עון? תלמוד לומר: "ולא-תשא עזי חטא בהרימכם
 31 את-חלב ממנו". וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת
 32 תרומות ובמסכת מעשרות וגם בכמה מקומות בדמאי.

יום שני א' אייר ה'תשע"ה

33

מצות לא תעשה קנד.

34

35 המצוה הקנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהקדים
 36 מתנות הנדעים. זו על זו, אלא נפרשן לפי סדרן. ובאור
 37 דבר זה: שהחטים, למשל, אם דשן ומרחן — הרי הן
 38 טבל; מפריש מהן תחלה תרומה גדולה והוא אחד
 39 מתמשים (מדה בינונית) ואחר-כך מפריש עשירית
 40 מהנשאר עשירית הנשאר — וזהו מעשר ראשון;
 41 ואחר-כך מפריש עשירית ממה שנשאר — והוא מעשר
 42 שני. ונתן תרומה גדולה לכהן, ומעשר ללווי, ומעשר שני

38 שְׁנָאֲמַר: "וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׁאוּ עָלַי חֲטָא"
39 (שם).

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קלז.

40 **הַמִּצְוָה הַקַּל"ז** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה הַחֲלָלָה (אשה
41 שְׁנִישֵׁאת לַכַּחן בְּנִישׁוּאִין הָאֲסוּרִים) מִלְּאָכֹל קֹדֶשׁ שֶׁהִיָּתָה
42 וְשֵׁאִית לְאָכְלוֹ, כְּלוּמַר: הַתְּרוּמָה וְחֻזָּה וְשׁוֹק (חֲלָקִי קָרֵב,
43 הַשְּׁלֵמִים, שְׁשִׁיכִים לַכַּחן), וְהוּא אָמַר: "וּבִת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
44 לְאִישׁ זָר הוּא בְּתֻרֹמַת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכַל" (ויקרא כב, יב),
45 וּבִגְמָרָא יְבֻמֹּת (סח). אָמַר: "כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, כִּי־יִנּוּ
46 שְׁנִבְעֵלָה לְפָסוּל לָהּ — פִּסְלָה". וּמַמָּה שֶׁאָמַר: "בְּתֻרֹמַת
47 הַקֹּדְשִׁים" אָמַר (שם סח): "כְּמוֹרָם מִן־הַקֹּדְשִׁים לֹא
48 תֹאכַל", כְּלוּמַר: חֻזָּה וְשׁוֹק וְשֵׁם אָמַר לְכַתּוּב קָרָא: הִיא
49 בְּקֹדְשִׁים לֹא תֹאכַל, מֵאִי בְּתֻרֹמַת הַקֹּדְשִׁים? שְׁמַעְתָּ מִנֵּה
50 תִּרְתִּי (יש ללמוד מִכָּאן שְׁנֵי דִינִים), כְּלוּמַר שֶׁאִם נִבְעֵלָה
51 לְפָסוּל לָהּ — נִפְסְלָה לְתֻרֹמָה; וְשֵׁם הִיָּתָה נִשְׁוֹאָה לְזָר
52 וּמֵת — חֻזָּרָה לְתֻרֹמָה וְאִינָה חֻזָּרָה לְחֻזָּה וְשׁוֹק וְנִמְצָא
53 לָאוּ זֶה, שֶׁהוּא "הוּא בְּתֻרֹמַת הַקֹּדְשִׁים לֹא תֹאכַל", כּוֹלֵל
54 שְׁנֵי עֲנִינִים: הָאֶחָד אֲזַהְרָה לְחֲלָלָה מִלְּאָכֹל קֹדֶשׁ, וְהַשֵּׁנִי
55 אֲזַהְרָה לְכַהֲנֵת שְׁנִישֵׁאת לְזָר מִלְּאָכֹל חֻזָּה וְשׁוֹק אֶף־עַל־פִּי
56 שְׁמַת בַּעֲלָה אוֹ גִּרְשָׁה. אָכֹל אֲסוּר אֲכִילָתָה בְּתֻרֹמָה
57 בַּעֲדָה פַּחַת בַּעֲלָה הִזָּר אִינוֹ מִפְּסוּק זֶה אֲלָא לְמִדּוּהוּ:
58 מִקְבְּלֵי הַפְּרוּשׁ מִמָּה־שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ"
59 (שם, י), וְכָל־זָמֵן שֶׁהִיא פַּחַת הִזָּר — הִרִי הִיא כְּזֶר וְ"זָר"
60 קָרִינָא בֵּהּ. וְדַע זֶה, וְגַם הִיא אִם עֲבָרָה עַל לָאוּ זֶה — הִרִי
61 הִיא לֹחָק.
62

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

מצות עשה קכז.

64 **הַמִּצְוָה הַקַּכ"ז** — הַצּוּרִי שֶׁנִּצְטְוּנוּ לְהַפְרִישׁ מִעֲשֹׂר
65 מִצִּמְחַת הָאֶרֶץ, וְהוּא אָמַר: "תַּעֲלֶה: "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאֶרֶץ וְגו' "
66 לֵה" (ויקרא כז, ל) [כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּגִי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיִמוּ
67 לֵה' תְּרוּמָה" (במדבר יג, כד)]. וְכָבֵד בָּאֵר הַכְּתוּב (במדבר
68 יח, כא), שֶׁהַמַּעֲשֵׂר הַזֶּה לְלוּיִם. וְכָבֵד נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה
69 זֶה בְּמִסְכַּת מַעֲשְׂרוֹת; וְזֶה הַנִּקְרָא: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְאִינוֹ
70 חֹבֶבָה מִן־הַתְּרוּמָה אֲלָא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.
71

1 הַבְּר־מִצְוָה) אִם הַקֹּדֶשׁ, אָמַר (גדה מו): "הַקֹּדֶשׁ הוּא
2 וְאָכְלוּ אַחֲרֵים רַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן־לֵקִישׁ דְּאָמְרִי
3 תְּרוּמָה: לֹקִין".

4 **הַמִּצְוָה הַקַּל"ד** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה אֶפְלוּ תוֹשֵׁב
5 (יִשְׂרָאֵל, שְׁנִשְׁכַּר לַעֲוֹלָם לַכֹּהֵן וְשִׁכְרוּ (לַתְּקוּפָה) מִלְּאָכֹל
6 תְּרוּמָה, אָמַר: "תוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשִׁכְרִי לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ" (שם,
7 י), וְאִם אָכֹל, דִּינוֹ כְּדִין שְׁאָר זָרִים.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קלה. קלו.

10 **הַמִּצְוָה הַקַּל"ה** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה הָעֶרֶל מִלְּאָכֹל
11 תְּרוּמָה. וְהוּא הִדִּין לְשָׂאֵר קֹדְשִׁים שֶׁהָעֶרֶל מִזְהָר
12 מִלְּאָכְלָם. וְלֹאֵו זֶה לֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּכַתּוּב אֲלָא נִלְמַד בְּגִזְרָה
13 שְׁוֵה, וְעַם זֶה בְּאֵרוֹ מַעֲתִיקִי הַשְּׁמוּעָה, שֶׁאֲסוּר זֶה
14 מִדְּאוּרִיתָא לֹא מִדְּרַבָּנָן. וְלִשׁוֹן יְבֻמֹּת (ע). "מִנֵּי־לְעֶרֶל
15 שֶׁאִינוֹ אוֹכֵל בְּתֻרֹמָה? נֶאֱמַר: "תוֹשֵׁב וְשִׁכְרִי" בְּתֻרֹמָה
16 (ויקרא כב). — מָה תוֹשֵׁב וְשִׁכְרִי הָאֲמוּר בְּפִסְחָ עֶרֶל
17 אֲסוּר בּוֹ, אֶף תוֹשֵׁב וְשִׁכְרִי הָאֲמוּר בְּתֻרֹמָה עֶרֶל אֲסוּר
18 בּוֹ"; וְהוּא הִדִּין לְשָׂאֵר קֹדְשִׁים. וְכָפֵר הוּא גַם לִשׁוֹן סִפְרָא
19 (פִּרְשֵׁת אֲמוּר שֶׁם), וְשֵׁם אָמַר: "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר, אִישׁ
20 אִישׁ (שם, ד) — לְרַבּוֹת אֶת הָעֶרֶל". וְשֵׁם נִתְבָּאֵר גַּם כֵּן,
21 כְּלוּמַר: בְּגִמְרָא יְבֻמֹּת (עב), שֶׁדָּבָר תוֹרָה: מִשְׁוֹף (מִשְׁוֹף
22 עוֹר וְנִרְאָה כְּעֶרֶל) אוֹכֵל בְּתֻרֹמָה, וּמִדְּבִרֵיהֶם גְּזָרוּ עָלָיו
23 מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁוֹאָה כְּעֶרֶל הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהָעֶרֶל אֲסוּר בְּתֻרֹמָה
24 מִן־הַתְּרוּמָה, וּמִשְׁוֹף הוּא שֶׁאֲסוּר מִדְּרַבָּנָן. וְהָבֵן זֶה. וְשֵׁם
25 אָמַר: מִשְׁוֹף צְרִיף שֶׁיִּמּוֹל מִדְּרַבָּנָן.

26 **הַמִּצְוָה הַקַּל"ו** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה כֹּהֵן טָמֵא
27 מִלְּאָכֹל תְּרוּמָה, וְהוּא אָמַר: "אִישׁ אִישׁ מִזְרַע אֶהְרֹן
28 וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקֹדְשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר"
29 (שם). וּבִגְמָרָא מִכּוֹת (יד): אָמַר: "אֲזַהְרָה לְתֻרֹמָה מִנֵּי?
30 מֵאִישׁ אִישׁ וְגו'. אִיזְהוּ דְּכָר שֶׁהוּא שְׁוֵה בְּזָרְעוֹ שֶׁל
31 אֶהְרֹן? הִנֵּי אוֹמַר — זֶה תְּרוּמָה". הַכִּנְיָה בְּאֶמְרָם "שְׁוֵה
32 בְּזָרְעוֹ שֶׁל אֶהְרֹן" — שִׁיאֲכֻלָּנוּ הַזֶּרַע כְּלוֹ, זְכָרִים וְנִקְבּוֹת
33 (וְאִין הַדְּבָר נִהְיָ אֲלָא בְּתֻרֹמָה). וְכָבֵד נִכְפַּל עוֹד הִלְאוּ
34 בְּעִנְיָן זֶה בְּאֶמְרוֹ: "וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי" (שם, ט).
35 וְהָעוֹבֵר עַל לָאוּ זֶה — חֵיב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וּבְפִקְק ט'
36 מִסְנֵה־דְרִין (פג). מִנּוּ מִחֲיָבֵי מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וּבְכִלְלָם
37 כֹּהֵן טָמֵא, שֶׁאֲכֹל תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְהִבְיֹאוּ רֵאֲיָתָם מִמָּה

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

סל' - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת
העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורים, מכל מקום יש בה
מעלה שמעונה שמן ולבונה, ובאה גרש - שמנפים היטב את קמח
השעורים לכל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל זו - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אינה מעונה לא שמן
ולא לבונה, ובאה מן השעורים, ובאה קמח שאינו מנופה.
התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא
ברייטא בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון בדין הוא - היה ראוי
שתהא מנחת חוטא מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא
נשקר שיקלו במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי
שלא יהא קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מעונה נסכים בקרבנות נדר
ונדבה, כדי שלא יהא חוטא נשקר. ומפני מה אמרה התורה
בפרשת נסכים לפלא נדר או בנדבה, ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא
בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת אינה מעונה נסכים, כדי
שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי הנסכים. וממשיכה
הברייטא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי שלא יהיה קרבנו
של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו מעונין להביא
עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על חטא, אלא
להכשירו ליתור, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא, וכי
קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני והאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן, על שבעה דברים - חטאים, נגעים, באין
ובו' - על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגיע מצורע באים
מחמת החטא, וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואיך אמרו
שאינם באים על החטא. מתרצת הגמרא, ה'ם - במצורע, אין
הקרבן בא על החטא. כיון שעל ידי הייסורים והבושה שהיו לו
מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא שמחמתו בא הנגע. וכי מייית
קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי לאשתרוני בקדשים הוא דקא
מייית - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא קרבן. שואלת הגמרא,
אלא מעתה לדברך, שהטעם שמביאים נסכים על חטאת מצורע
הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר - שמביא הנזיר
חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן, לפי שלא
חטא הנזיר בניזירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה הגמרא,
סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, בדין אלעזר הקפא,
דאמר שזויר נמי חוטא הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין
לאדם להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש
חשש שמא יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו
באה על חטא.
שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשה מעשה בהמה, כך
קרבנה בו, מביאה הגמרא, תניא, אמר רבן גמליאל לחכמים,
סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא
מן השעורים במין חומר - כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות
צוארי החלוק לגוי.

ומקטירו בכלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה
לאחר שהעלהו בכלי שרת מקטירו ליה, והרי עדיין לא מלחו,
ובמשך הברייטא מבואר ש'מלחו' ונתנו על גבי האש, ומשמע
שאינו מקטירו אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת
הברייטא שמעלהו בכלי שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו
בכלי שרת על מנת להקטירו לאחר מכן כשמולחו.
מבואר בברייטא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונתנו על גבי
האש, אומרת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב "וכל קרבן
מנחתך במלח תמלח וכו'".
עוד מבואר בברייטא שלאחר שקרב הקומץ שוריה נאכלין.
שואלת הגמרא, מלחן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השירים
לכהנים. ומשיבה, דכתיב "והקטיר הכהן את אוברתה וגו'",
וכתיב בפסוק הבא לאחר מכן, "והנותר מן המנחה לאהרן
ולבניו" - והיינו שלאחר הקטרת הקומץ הותרה הנותר מן המנחה
לאהרן ולבניו. מבארת הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ
ומותרים השירים באכילה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה -
נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו. דאיתמר בברייטא, הקומץ,
מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מותר את השירים באכילה,
רבי הנינא אמר, משתשלוט בו האור - ממתי שאחזה בו האש
אפילו מעט, הותרו השירים באכילה. רבי יוחנן אמר אין השירים
מותרים אלא משתיצת האור ברובו.
בהמשך הברייטא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
לתוכו זון ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהותר לתת
לתוכו זין ודבש. ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתם
למשחה ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו
את מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אוכלין, - ולכן מותר
לתת בשיירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.
מה שמבואר בברייטא לגבי השירים ואין אסורין אלא מלחמין,
מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב "לא תאפה חמין חלקם",
ואמר רבי שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על
הנאמר קודם לכן, כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם
לאכילה לא תאפה חמין.
שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה בו'. שואלת
הגמרא, וכי וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה,
והאיכא מנחת חוטא - דהיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים,
כגון שנכנס למקדש בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות
ושבועת ביטוי, שאף היא אינה טעונה שמן ולבונה, דהחטא אמר
והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים
עליה שמן ולא יתן עליה לבונה. מתרצת הגמרא, התנא של
משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר מנחות, לא מנה
כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת סוטה, אלא
הכי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - כל המנחות יש בהן
לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
החמין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי
שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין ובאה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
דכתיב לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "לחן מלכא -
אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעיני, (וחמדי) [וחמדי]
בצדקה פקד - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמשש על ידי
שתית צדקה, ועויתך במחן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

ישמעאל. ותניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הפדת העופר, שהוא זמן שהעופר ניכר במעי המעוברת, דברי
אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "והקתה
ונזרעה וזרע" וזהו הוא אומר "זרע יעברנו יספר", מכאן שהזכות
תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי להיות
ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

תוספות

רש"י

מעונה נסכים. אל דאניה טעונה נסכים משום דאניה בנדר תרבה דיל' ה"פ בדין הוא מאמר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בכור ומעשר אינו בדין:

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מבאי חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא בפרק שתי מדות (מנחות דף ז:) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף י:) ובפרק ג' דנזיר (דף יט.) דאף על גב דקרא בניזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קאמרינן דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בניזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא קמייחא דנזיר (דף כ:) דתנן אהא נאה הרי זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עביד מילתא דעבידה ואמרינן ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה הוה אילבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (דף יט.) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אילבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (דף יא.) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בניזיר טהור הוא דאמרינן בפ"ק דנדרים (דף י:) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא ודחם מיירי בניזיר טהור דכרפיריית מודמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמ' דנדרים נמי דמודמי יושב בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאדיוה הוה מודמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמעזער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בניזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (פסיל דף יא.) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (כ"ק דף לא.) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתנאי יכול נשבע להרע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דבריות (דף כו.) דאמר (חטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נתייח דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

ח"ג וקטירו ס"ה. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשאי ליה, מקטירו ס"ד ודרי עדיין לא מלחה וסיפא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשים, אלמא השתא הוא דמקטר ליה: **אלא אימא מעלהו להקטירו בכלי שרת.** כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שיימלחנה קרב הקמין לשר דראית ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמיתיר שירים באבילה מאימא חשיב קריבה להיתיר שירים, לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת האור ברב, ולרבי הנינא משתשלות בו ואפלו מעט: **למשקה.** גבי מתנות בקדש כתיב (פסוקי יום) לך נתתם למשקה: **לא תאפה חמין חלקם וגו'.** אפלו חלקם שירים לא תאפה חמין, דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: **מנחת חוטא.** הקא על חטא דמטמא מקדש ושבעת העדות ועובדת בטוי, דכתיב היום ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא טו: ח"ק וכו'). כלומר לא קתני מלמא באנפי נפשיה, אלא כדרי וקתני הכי, כל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות חטין, כלומר ושאנים טעונות באות מיהת חטין ובאות סלת, כלומר קדא מהני מעליהא אית בהו, כיצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו': **שלא יהא חוטא נשכר.** להקל במנחתו יותר משאר מנחות: **חטאת חלב.** כל חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתר חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (דף ג.) וכתיב בתריה פרשת חטאת: **נסכים.** סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: **ומפני מה אינם טעונות.** דכתיב בפירוש נסכים (פסוקי טו) לפלא נדר או בנדבה, הכא בנדר ונדבה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם טעונים נסכים: **חטאתו ואשמו של מצורע.** איתרבו בהדיא לנסכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (דף לא.) על שבעה דברים נגעים באין, ומפרש להו בערכין בפרק יש בערכין (דף טו.) מנגיעה איכפר ליה. יסורים ובשעל נגע כפר לו על אוחו חטא: **וכי קא פיתיי קרבן לאישתיריי בקרשים** הוא דפיתיי. שיש טמאות שהצריך הכתוב כפרה לשהירן, וב וקדא ויולדת ומצורע ונזיר שנטמא: **חטאת נזיר.** שמיביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: **נזיר חוטא.** הוא שצער עצמו מן היום: **חומר.** בוטרי' בלע"ז. והוא של וקב, ודוחמים בו שני צוארי חלוק לנוי: דשמעיה

שבעה דברים נגעים באין וכו'. **התם, מנגיעה** הוא דאיכפר ליה. כי מיתיי קרבן, לאשתיריי בקרשים הוא דקא מיתיי. **אלא מעתה,** חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה באה על חטא. **סבר לה** כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: **רבן גמליאל** אומר כשם כו': **תנאי,** אמר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, תנאים וכו' ודרשונה כמין חומר, דשמעיה

מיתיי קרבן לאו לכפרה מיתיי אלא לחוליה עליה נזירות טהרה אי' למישרי נפשיה ביין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף יט.) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מיעקר עקר מיתיי ואכתי הוה מצי למיפרך הוה לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (דף ט.) נמי לא מתרין כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מיליתא בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י:) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליי מאשר חטא וי"ל אגב שיטתא דנקט בכל דוכתא הכי נקט נמי הכא כי האי לישנא: **כמין** חומר. פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (מנח דף כז.) בשמים מעורבין תרומה בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין דמעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה תמך כלומר מה מעשיך:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

רש"י

1 **איכא** למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה
2 קד נה). לרבי ישמעאל כל ג' שנים מופנה כל עיקר למדין ומשיבין ולפי
3 המסקנא דיליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למדין כל עיקר.
4 **מה** מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי חזן דן מי לא עסקין שקדש ממנו
5 כבר יש לומר אפי' אם קדש בהן שיצק מן
6 הדין שבו לא היה מלאכה בגי טילה דתנן
7 בפ"ק דיריד (מ"ג) עשה בהן מלאכה וא שורה בהן
8 פתו פסולין ואפי' קתני (ס"ט מ"ה) מים שנחתם
9 מטבל בהן את המלססין פסולין ושורה מדיח בהן
10 ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדרת
11 ידים אלא הדרת כלים ומי נחתום כדקתני חתם:
12 **ומה** מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כזיר
13 הן ומי כזיר כשירין במי מקוה ומי מקוה
14 שנשתנו מוראין כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ז
15 (מ"ג) דמי צבץ אין פסולין המקוה בשינוי מראה
16 ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים
17 שלא נשתנו ובפרק ב' במסכת פ"ז (קד נה) לא מסיק
18 הכי גבי ביטול עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי
19 אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן.
20 **נתאבמו** והיו לחזק כבשן האש מהו.
21 תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא
22 בנראה ונחור ונראה הוא בפ' לולב הגזול (סוכה ק)
23 (נ"ג) קא מבעיא לן ולא אפשרי ועוד מאי שנא
24 מהא דאמר בבבלי פ"ב (קד נה) בגדי כהונה שהיו
25 מקורעין או מטושטשין ועבד עבודתו פסולה
26 ואפי' הכי אם כיבס טשוטש וגיעול שלהן חזר
27 להתירין כדמיידי ברייתא פרק המבזבז מקדש (ס"ט
28 קד פח) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט
29 אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא
30 בנחור ולא באורא ופריכין הא בנימין מכבסין אמר
31 אביי ה"ק הוגעו למים מכבסין אותן בנחור אלמא
32 דמכבסין אותן ולא אמר דנדרו. מ"ר:

1 **והא** חתם הדרי ומפשיט. פרש"י מדלא קתני
2 נעששה בהן מלאכה ש"מ אמלכא לא
3 קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים
4 פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר ע"ז ארו ואוב
5 ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשת בהן
6 מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר
7 גופיה:
8 לרבות
9 **תולעת שהפשיל** בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא חתם, הדרי ומפשיט. חתם, דאיקלוף
10 **איקלוף**: נכנס לחיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פירות שאמרה פונה, לא יהו
11 **אלא דרך ימין**: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול תתן מבחוץ
12 ויכניס, תלמוד לומר 'בקרקע המשפן'. אי בקרקע המשפן, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר
13 'אשר יהיה'. הא ביצר, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, 'ומן העפר אשר יהיה
14 וכו'', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכניס בקרקע המשפן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע
15 בקרקע. בקרקעיתו אי בקרקע, קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחזק נוח לנטל יחפור שם בקרדומות, ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח
16 ש"מ לא הקפיד אלא שהיה מונח בקרקעית המשפן שעה אחת. הא ביצר יש שם עפר תיחזק הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית. וחוץ ונטולו ונתנו לחור המים: תניא אידך.
17 פליגא אחר קמיתא. ותניא היא כדקתני בה פלוגתא דתנאי, ותר דלעיל מיתוקמא כאסי בן מנחם: [וא]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מלמד כתיב וומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד
18 אלא שכינס לחיכל, מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס מבפנים להביא ונתן אל המים וא"צ להניחו בקרקע החיכל בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין
19 דלפניו מאשר יהיה דא"צ לטול מעל גבי קרקעיתו איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. דג' לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים, דשילה משכן
20 הוא ולא צריך לרביא דהוא עקר הקתוב, ונב וגבעון אין משקין בה סטות. דקא בזה תנאי ולא היה שם ארון אלא מנחם והושעת לבדו ולא קרבה בהן מלמד סטות ולא שום וזאת
21 יחיד שאין זה וכן קבוע דאמר בשחיטת קדשים (קד נה) ובמגלה (קד טו) אבל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית
22 עולמים לפי שאין אחר קדשו החר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

23 **תולעת שהפשיל** בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא חתם, הדרי ומפשיט. חתם, דאיקלוף
24 **איקלוף**: נכנס לחיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פירות שאמרה פונה, לא יהו
25 **אלא דרך ימין**: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול תתן מבחוץ
26 ויכניס, תלמוד לומר 'בקרקע המשפן'. אי בקרקע המשפן, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר
27 'אשר יהיה'. הא ביצר, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, 'ומן העפר אשר יהיה
28 וכו'', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכניס בקרקע המשפן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע
29 בקרקע. בקרקעיתו אי בקרקע, קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחזק נוח לנטל יחפור שם בקרדומות, ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח
30 ש"מ לא הקפיד אלא שהיה מונח בקרקעית המשפן שעה אחת. הא ביצר יש שם עפר תיחזק הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית. וחוץ ונטולו ונתנו לחור המים: תניא אידך.
31 פליגא אחר קמיתא. ותניא היא כדקתני בה פלוגתא דתנאי, ותר דלעיל מיתוקמא כאסי בן מנחם: [וא]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מלמד כתיב וומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד
32 אלא שכינס לחיכל, מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס מבפנים להביא ונתן אל המים וא"צ להניחו בקרקע החיכל בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין
33 דלפניו מאשר יהיה דא"צ לטול מעל גבי קרקעיתו איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. דג' לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים, דשילה משכן
34 הוא ולא צריך לרביא דהוא עקר הקתוב, ונב וגבעון אין משקין בה סטות. דקא בזה תנאי ולא היה שם ארון אלא מנחם והושעת לבדו ולא קרבה בהן מלמד סטות ולא שום וזאת
35 יחיד שאין זה וכן קבוע דאמר בשחיטת קדשים (קד נה) ובמגלה (קד טו) אבל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית
36 עולמים לפי שאין אחר קדשו החר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבדו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבדו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהדיו כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק "ולקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש", הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
כענין רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדיו אם הכלים נתאבדו, והחזיר לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרינן כיון דאידיהו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידיהו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדור הדור - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר בכתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לטהרת המצורע. מדייקת הגמרא, והא תתם הדרי ומפשימי - הרי
אפשר לחזור וליישרם בכתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו בכתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיכלוף איקלופי - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשוה התקלקל העץ מקליפתו וכן האוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר בכתחילה.
שינוי במשנה שהכחן היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי מעמא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פניות שאתה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי הים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשויות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלושה פנים צפונה ושלושה פנים ימנה ושלושה פנים נגבה,
ושלושה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה", מנה הכתוב את סדר
עמידתו כסדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטול עפר מתחתיה. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן', אלא 'אשר יהיה במשכן', יכול יתקן
מבחוץ ויבנים - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
ולהכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן', יכול יחפור בקרדומות - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנוח ליטול, צריך להביא קרדום לחפור בקרקע
המשכן ליטול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תמיד יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, רבא אותה, ואם אין שם עפר טיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידי - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בנידון זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומבנים להיכל ונתן אל המים, ואין צריך להניחו
בקרקע ההיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איסי בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

השמעיה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילתו - את הובעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
מקמח שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינן עשירה,
עניה מאי איכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הובעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, בשם שמעשה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה עצמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה 'מים קדושים', ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, שישם
שמן מעט בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מעמא פנים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחק, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היתה
קבועה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. בשוהא
מגביה את השיש ונוטל עפר מתחתיה, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיראה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
גמרא. תנא שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדשה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי מעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש, ומשיבה, נמר כלי כלי מצורע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדשה אף כאן חרס
חדשה. שואלת הגמרא, והתם - במצורע מלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דברי רבי ישמעאל הוציאו את כל כלי
חרש על מים חיים - שהרי חרס הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי מים חיים הם מי מעין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הכלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף.
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כאן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
ממצורע, הרי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעין שלא
נעשתה בהם מלאכה, כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי כיור
שהם מכינים מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה ממצורע, ונתקבצו אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקוה.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדינו שכן מעין עין ארו ואוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבא מכך שאמר קרא
לגבי סוטה 'ולקח מים קדושים בכלי' (חרס) [חרש], ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי שאמרתי לך בכך - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירוש. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד
 לבדו, ו**מא' שייר** עוד, מלבד **דהאי שייר** - ששייר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא ששייר מה שמצינו לגבי **מצורע**, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה. **דתנאי** בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 נאמר בפסוק **"והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו**
ואת זקנו ואת גבת עינו ואת כל שערו יגלח", ודורשים כך, מה
 שנאמר **"את כל שערו"** הוא **כלל**, ומה שנאמר **"את ראשו ואת**
זקנו ואת גבת עינו" הוא **פרט** - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר **"ואת כל שערו יגלח"** חזר ו**כלל**. והמידה היא,
 ש**כלל ופרט וכלל**, **אי אתה דן** את הכלל האחרון **אלא כעין**
הפרט. ולכן דורשים, **מה הפרט** שהוזכרו בפסוק שחייב לגלחו,
מפורש בהם שהם **מקום כינוס שער** - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, **אף כל מקום** בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל רבי שייער תרגילים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומא' מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, **מיעט** השיער **דבית השחי**
 שאינו נראה, **ותבוליה גופיה** - שער שבדורעותיו ושוקיו שאינו
 מקום כינוס שיער. **והלכתא** למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה **מגלח** את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק **בדלעת**,
דתנן, בא לו להקריא את המצורע את תגלחתו הראשונה **מעביר**
תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, **וקתני סיפא** במשנה שם
וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 בה **"מעביר תער על כל בשרו"**. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, **אמר רב נחמן בר יצחק**, דבר זה אינו נחשב שיו,ר
 משום ש**כי קא חשיב** רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שה**הלכה**
עוקבת הם **מקרא** מפורש, אבל **הא** - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה **עוקבת** מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא **מדרבנן היא** -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. **רב פפא** דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיו,ר, **כי קא חשיב** רבי ישמעאל
 בברייתא, הם דברים שה**הלכה** **עוקבת** **ועוקרת** את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפחיתה ממה
 שנאמר בתורה. אבל **הא** - לגבי מצורע, ההלכה לא הפחיתה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה **עוקבת ומוקפת היא** - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. **רב אשי** דוחה באופן אחר **ואמר**, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא **שהא מתניתא** - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, **כני** - מי הוא התנא ששנאה, **רבי ישמעאל**
היא **דדריש** בכל התורה **כללי ופרטי**, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נזב וגבעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נודחת בהם פרשת סוטה. **איסי בן מנחם אומר**, **אינו**
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, ומה **במומאה קלה** - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, **לא חלק הכתוב** בין המשכן
 למקדש. **במומאה אשת איש** שנבעלה, שטומאתה **מומאה** שהרי
 מיתתה בזנק, **לא כל שכן** שהשוו המשכן ומקדש לבודקה
 ולבערה מתוכם. **אם בן** שאין צריך לרבות מקדש, **מה תלמוד**
לומר - לאיזה צורך נכתב **"בקרקע המשכן"**, אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות **שלא יבא מתוך קופתו** - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, **איכניא להו**, אם **אין שם** - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, **מהו שיתן אפר** במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה **"וכסוהו בעפר"**, ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לא.
 אומרת הגמרא, **אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה** - שוראי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון **דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר**
 ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. **בי תיבעי**
לה אליבא דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, **אפר**
שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם. **מאי** יהא הדין לגבי מי סוטה.
 האם **אף על גב דאיכרי עפר, הקא** לגבי סוטה **ש'בקרקע המשכן'**
כתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
והאי 'בקרקע המשכן' נכתב או **לכדאיסי בן יהודה** - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או **לכדאיסי בן מנחם** הוא
דאחי - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא ראיה לפשוט הספק, **תא שמע** שנינו
 בברייתא, **דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, בשלשה**
מקומות באה **הלכה** למשה מסיני, **ועוקבת** - עוקרת את הנאמר
 בפירוש **במקרא**. ואלו הם, **התורה אמרה** בפרשת כיסוי הדם
"ושפך את דמו וכסוהו בעפר" - שצריך לכסות **בכל דבר**. כמו כן **התורה**
למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות **בכל דבר**. כמו כן **התורה**
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, **"כל ימי נדר נזרו תער**
לא יעבר על ראשו", שהאיסור הוא לגלח **בתער**, ו**הלכה** למשה
 מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו **בכל דבר**.
 כמו כן **התורה אמרה** לגבי גט כריתות **"וכתב לה ספר כריתת ונתן**
בידה ושלחה מביתו", ו**ספר** משמעו קלף דוקא, ו**הלכה** למשה
 מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט **בכל דבר** - אף על עלה של זית
 או על הנייר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, **ואם**
אתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל **ליחשוב נמי**
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירוש, אלא **תנא** חלק מהדברים **ושיר** - לא מנה
 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

תוספות

לרבות אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה שפאה קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה
במיתת ב"ד אלא ברה, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שנאמר בפרשת פרה אדמה
שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כ"י) את משכן ה' טמא (ממקד יט) לא כל שכן, שהשם
מקדש ומשכן לבדקה ולבערה מתוקן: א"כ מה ת"ל בפרקע שלא יביא מתוך קפתו. לתוך
כלי זכנים להחיל, אלא מקרקעיתו יטול, ואם
אין שם יביא ויניח שם ואח"כ יטלנו, ונתקיים
אשר יהיה ונתקיים בפרקע בדרושין לעיל.
ובספרי לא תני הכי לתוך ברייתא, ואומר אני
מקדש שני הוא הפנים אחרים: פלוגתא דב"ש
וב"ה בשחיתות חליץ (ק"ה) גבי כסוי הדם אלקא
דב"ה דאמר אפר קרי עפר דכתיב (ממקד יט)
ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, וב"ש
אומרים עפר שרפה נקרא, עפר שתמא לא אקרי
הכא בפרקע המשכן כתיב. וקרא יתרא הוא.
דקא אתרבי מאשר יהיה דאין צריך להפירו
משם, הלכך למעשה אפר אקא ולמקדש דבעין
דמאי דפרקע המשכן עוקבת. מקפחת את
עקבו מעמדו ועוקרת. בג' מקומות הלכה למשה
מסיני באה ועוקרת את חסוקי התורה אפרי
בפרי. לענין כסוי הדם, ולא הכשיי דבר אחר:
והלכה בכל דבר. המגדל צמחים, כגון (הגיד)
והזית והסיד וחרסית ולבנה שכתשה: התורה
אמרה ספר. לענין טט ברייתו: והלכה בכל דבר.
שקבתו עליה, על עזל של זית על הזית ועל
הלות: התורה אמרה תער. לא יעבור על ראשו
בגזית: והלכה בכל דבר. דתנן (ק"י דף נ"ט) נזיר
שגלה בין בוג בין בתער או שפספס כל שהוא
חייב. ואת אין זו עוקרת אלא תוספת, איברא
עוקרת היא, שפלקין אותו על כך, ואסור להכות
את ישראל בחנם ששירי אמרה תורה (ק"ה יט)
לא יסוף פן יסוף. ואע"ג דבבבולא קראי דרשי
בשחיתות חליץ (ק"ה) ובגשין (ק"ה) ובגזיר (ק"ה)
נ"ט: לר' שמעאל לא משמע ליה קראי, דוקבת
לה דמריקין מניה לרבות כל דבר דרשי ליה
בבתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף
בדרושין לה תתם, וכן פלו, אלא אהלכה
למשה ספרי. וספרי וקראי אסמכתא בעלמא
הוא. הלכך שאר מדרשים רבויין דכל התורה
כלה לא חשיב להו ר' שמעאל בהלכה עוקבת
מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין ירושלמי
מצינו משנה זו דר' שמעאל, ואין תער מן
השלישה אלא מרצע, והכי תניא תתם, התורה
אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה
אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים,
התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפרי טול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דרך דתער
מספת הוא: ואם איתא. דאפר נמי כשר ליחשב נמי דבהא הלכה עוקבת מקרא. דהתורה
אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעוניה לא משמע לן, דקא לרבי שמעאל
עפר לאו ממשמעוניה ממש נפקא ליה לענין כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשיבניהו לבדו
מקומות: שיר מצורע, בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב ובכס המשתחר את בגדיו וגו'. בתגלחת ראשונה לא כתב בכלל ופרט
אלא את כל שער סתם, דמשמע כל גופו ורעותיו ושוקיו ובית השחי, שהיא כל גופו חלק בדלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיהא שם קצרין
שער רחבו, למעשה ורעותיו ושוקיו שאני מבין ונראה, למעשה בית השחי: שער הרגלים. דאדורו מקום, ולשון מעלייתא נקט: והלכה מכלל בלו בדלעת. את בתגלחת שניה קתני
דמכלל כל גופו: דתנן, ובסכת ננעים (פ"י מ"ג) מ"ג להקוף. לגלחו בלו, לשון לא תקפו פאת ראשכם (ויקרא יט): מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביים
השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחו שנתה תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא
שניה נמי בדלעת, דקא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שירא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר
דכתיב מתקרא: והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב איש אמר הוא מתניתא. דקתני מקום כנוס שער ונראה: דדרשי. כל התורה כלה בפרט כדאמרינן בשבועות בפ"ג (ק"ה ט), רבי
שמעאל שמש את רבי נחמיה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בבבלי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גזס ו' שהיה דורש כל התורה בבריו ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות
כלל ופרט ורבי ומיעוט וחלוקה במס' סנהדרין (ק"ה ט):

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש
הגרסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון און משקין בון סוטות משום דהוי
מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא או דילמא קסבר איסי בן
יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (נחמ"ז ד' ק) כל שהציבור והיחיד
מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל
מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו
שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון
משום דבמה הוו:
ובית העולמים. משקין אמאי איצטריך לרבות
בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ק"ה
ט"ז) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי
לא הוה כתיב אלא (כ"י) את משכן ה' טמא הוה
נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת
עירובין (ק"ה ג) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם
שפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום
דמקדש אקרי משכן ואע"ג דשחטו פתח אתה
מועד במשכן כתיב ולפי גרסת הספר הוה אתה
שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך
אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב
שיטתיה אבל ר"י פירש האי דאיצטריך הכא
לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע
היכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים דהוא
ריצפה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע
מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע
לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה
צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טוף
בקלפי (וחמ"ד ק"ה מ"ה) דמיתא ברייתא וכל אדם לא
יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד
שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא
דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית
העולמים ובפ"ג דעירובין (ק"ה ג) אמר רבית
העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל
מועד הואיל ומקדש איקרי משכן וכן בפרק
הרצואו לו (וחמ"ד ק"ה ג) רב ששת אמר אין לי אלא
אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל
וכסא: ואם ידענו ליחשב נמי הא. תימה היכי
מצי למיפשט מדר' שמעאל דהא כסריא לא נמי
כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא רבית
שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"ה אי"כ
ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא
בפרקע כתיב:
תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא
ושייר הוא שלשה קתני ואמר בפ"ק
דיקדושין (ק"ה ט"ז) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי
תנא ושייר הוא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דהתם למנינא דוקא הוא משום דקתני
בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה
יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

מאן
בתגלחת ראשונה לא כתב בכלל ופרט
שער רחבו, למעשה ורעותיו ושוקיו שאני מבין ונראה, למעשה בית השחי: שער הרגלים. דאדורו מקום, ולשון מעלייתא נקט: והלכה מכלל בלו בדלעת. את בתגלחת שניה קתני
דמכלל כל גופו: דתנן, ובסכת ננעים (פ"י מ"ג) מ"ג להקוף. לגלחו בלו, לשון לא תקפו פאת ראשכם (ויקרא יט): מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביים
השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחו שנתה תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא
שניה נמי בדלעת, דקא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שירא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר
דכתיב מתקרא: והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב איש אמר הוא מתניתא. דקתני מקום כנוס שער ונראה: דדרשי. כל התורה כלה בפרט כדאמרינן בשבועות בפ"ג (ק"ה ט), רבי
שמעאל שמש את רבי נחמיה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בבבלי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גזס ו' שהיה דורש כל התורה בבריו ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות
כלל ופרט ורבי ומיעוט וחלוקה במס' סנהדרין (ק"ה ט):

כדלעת

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

תוספות

רש"י

מאי הוה עלה. תימא מאי קא בעי כיון דלאו שורא הוה אם כן תפשוט וי"ל דלא
איתבריר ליה האי דשירא אי משום טעמא כדפרי' ולא שורא הוה אי משום
דתנא נחת לשורא: **מביא** מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן הווא גופיה.
קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (מזר דף קא) קא חשיב ליה כדרי עשר

רביעיות מחמש חזיריתא וקא פריך דהם ותו
ליכא דהא איכא ומייתית מתניתין דהכא היה מביא
פיילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי
הא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה
ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא
דמייתית התיב כגון שטלן לידים לאחד ואפילו
לשנים ור' וסי דפליג התיב בפ"ק דמסכת ידים
(מ"ח) ואמר לא סגי ליה לשנים רביעית דבעי
לאחרון נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי
של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה רביעית
וכן גבי ביטול מן רגלים דקאמר תנא קמא כל
שהוא אבל הכא רבנן מודו בפחות מרביעית לא
אפשר ואי בעי שני רביעית מיהו לבתחילה מביא
חצי לוג דרבנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד
מותרין את המצורע היה מביא פיילי של חרס
חדשה ונתן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן
בפ' שתי מדות (מנחות דף פ"ה) רביעית מה דיתה
משמשת רביעית מים למצורע ר' ישמעאל היא:
מביא מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת
וכי אינו ניכר ביותר מרביעית והא תנן בפ"ו
דמסכת מקואות (מ"ח) ומייתית לה בגמרא בכמה
דוכתי ואמר ר' פיק דרשיתא חולין (ה"ק טו) ובפ"ק
דמכות (ה"ק טז) ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין
ומראיקן כמראה יין אלאמא דאפילו יין ניכר בג'
לוגין ובכ"ש דם דסומק טפי וי"ל ניכר דקאמר
משמשתו של דם ולא בשינוי מראה דעלמא (מ"ד)
והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מהא
דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ג) ופרק גיד
הגשה (חולין דף ק"ה) לרבי יהודה דליף למין במינו
דאינו בטל ממאי דכתיב ולקח מדם הפר ומדם
השעיר והדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל
שעיר אלאמא דמין במינו לא בטל ורבנן אמרי
עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דדחה מין
שלא במינו והדבר ידוע שהמים מרובין על הדם
ואפילו הכי כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר
הרי הוא בעין: **קטנה** ונודחת מפני המים מהו.
תימא אליבא דמאן קא מביעא ליה אי לרבי
ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי שיהא דם צפור
ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אדיכר מים ונראה
דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תמיה על
דבר ר' ישמעאל דאמר רביעית דומיא דפ"ק דרי"ה (ה'
ג') דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זורא מי קים ליה
לרבנן בין שליש לפחות משלש אמר ליה לאו
אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו':
שינה הכתוב במשמעו. תימא לרבי וכו' שינוי
הוא שנקרא אפר עפר דכתיב (מלכים ב' ג) וישרוף

בדלעת מני. הא דקתני מגלחו תגלחת שניה בראשונה רבי עקיבא היא: **מאי** הוה עליה.
דקעין דלעיל אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר. ה"ג מביא רקובותי' דק' ומקדש.
רקובותי' דק' הוא דהו' עפר וכו'. ולא גרס ולא היא: ומקדש. ונתנו במקום והמקום מקדשו
ודורו ונטלו ונתנו למים: **עפר** סוקה. דכתיב (מקדש ט) אל המים, שיראה עליהן, מדיאל
כתיב ונתנו במים: ורוק. **קטנה**. לעיני הקנים

דכתיב לעיני הקנים ונתנו עליהן וקדש כהן:
ואפר קרה. דגזירה שוה גמירי מהדרי' עפר סוקה
ואפר קרה דקלקל: **אף** דם צפור. של מצורע
ששוחטו אל כלי חרס על מים חיים, וצריך שלא
יתן מים אלא כשיעור שיהא דם צפור נכר בקו:
ת"ל מים. גרס, ולא גרס במים, דהא על המים
החיים כתיב בקרא: ובמה הן רביעית. בדקדוק
לקמן: **בצפור** דרור. שיעור חכמים שאין במינה
גדולה שמדחה את המים ולא קטנה שגדחת
מפני המים שכן רביעיית אטביל בדם ובמים.
ואפי' אין נכר: קרא אחרינא כתיב. ששוחט לתוך
המים, והרי הן מעורבין מעקרא: וליקטניהו
לזוירידי. יתאם בין אצבעותיו שלא יצא מן
דם: גדולה וקדחת את המים. שאין נכר במין
רב הדם: לא תפיק נפשך לבר מהלכתא. כל
דברי חכמים שנקבעו אל תהדרהו אחרינא:
הקדים עפר למים בסוקה סביל. בדכתיב ונתן
אל המים. אלאמא מים ברישא. ובתיב וגשה לה
הכהן את כל התורה הזאת, דקעין בסדר
הכתוב בפרשה: מה לחלן. בסוקה מצותו
לבתחילה עפר אל המים בדכתיב מה, אף כאן
בפרה עפר אל המים מצותו כן לבתחילה, ולא
תימא ונתן עליו דוקא דמשמע עפר לבתחילה:
ומה כאן. בפרה הקדים עפר למים כשר
כדמפרש ואילן: והתם מנלן. גבי פרה דאם
הקדים עפר למים כשר: מים חיים אל כלי.
משמע מים לצד הכלי ולא עפר חוצץ ביניהם:
ורבנן. דאמרי לעיל בסוקה הקדים עפר למים
פסול אמרי לך בפרה נמי פסול, דאל כלי דוקא,
דמשמע מים ברישא. והא דכתיב ונתן עליו מים,
לערבן, לאחרי שנתן אפר אל המים צריך להפך
המים עליו ולערבן: ה"ג ואימא עליו דוקא אל
כלי שתהא חיותו בכלי. ואימא עליו דוקא
שיהא עפר תחלה. והא דכתיב מים חיים אל כלי
לאו למיקרא שיהו המים לצד הכלי אלא
למימר שיהא חיותו בכלי. שלא יטול מן המעין
בכלי אחר ויתן לתוך זה אלא בכלי זה: ושאבם
מן המעין: מה מצינו בכל מקום. בסוקה: מכשיר
למעלה. עפר הוא המכשיר את המים לבדוק
אותה, וכן דם צפור של מצורע שמכשיר את
המים להזאה, אף כאן עפר מכשיר את המים:
מתני'

"עפר" ונאמר לחלן "עפר", מה לחלן עפר על גבי מים אף כאן עפר על גבי מים. ומה כאן
הקדים עפר למים בשר, אף לחלן הקדים עפר למים בשר. והתם מנלן? תרי קראי כתיבי;
כתיב: עליו, אלמא אפר ברישא, וכתיב "מים חיים אל כלי", אלמא מים ברישא, הא כיצד?
רצה זה נותן, רצה זה נותן. ורבנן, "אל כלי" דוקא. "עליו" דלערבן. ואימא "עליו" דוקא, "אל
כלי" שתהא חיותו בכלי? מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה, אף כאן מכשיר למעלה.

מתני'

אותה בנחל קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (ומכאן ט) וי"ל אותן שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות
שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה וכו' אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר
הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימא וכו' מפני כך שינה והאמר בפ"ק כסיו הדם (חולין דף פ"ה) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמוד שאמר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

האלות

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **וּמִכָּל פְּתָם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **כִּדְם וּבְמִים** למה ל' - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח **לְיִכָּר** - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבארת
 הגמרא, **וְרַבֵּנָּה** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאי **כְּתָב רַחֲמָנָא וּמִכָּל פְּתָם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
 הִוָּה אֲמִינָא שאין מעריכים את הדם במים, אלא יעשה האי -
 טבילה אחת לחודיה בדם, וְהָאִי - טבילה נוספת לחודיה במים,
 לכן **כְּתָב רַחֲמָנָא כִּדְם וּבְמִים** ללמדנו שצריך **לְעָרְבָן** יחדיו.
 מבארת הגמרא, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סבר שדין זה שצריך **לְעָרְבָן** יחד,
 נלמד מִקְרָא אֲחֵרִינָא, שְׁכָתִיב **וַיִּשְׁחַט אֶת הַצִּיפור הָאֶחָת** אל כלי
 חרש על מים חיים "וְגו'" - וכיון ששוחט את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבארת הגמרא, וְרַבֵּנָּה שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי **נלמד מִהָהוּא** - מהפסוק
וַיִּשְׁחַט את הצפור ו'גו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא הִוָּה אֲמִינָא לִישְׁחֻטָּיה סמוך **לְמָנָא** - צריך לשחוט את
 הצפור סמוך לכלי עם המים, וְנִינְקֻטִּיהוּ - יאחזו בידיו לְוִוְרִידִין של
 הצפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 וְלִקְבָּלֶיהָ לְדָם כְּמִנְא אֲחֵרִינָא - את הדם מהווירידים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, קָא מְשַׁמְעֵ לָן - לכך נאמר ו'טבול
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **כִּנְא מִינִיה רַבִּי יִרְמְיָה**
מְרַבִּי וִירָא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפך דמה לכלי עם הרביעית מים, וְמִדְּחַת אֶת הַמִּים
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור
 קְטַנָּה שדמה מועט, וכשנשפך דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
 וְנִדְחִית מִפְּנֵי הַמִּים - לא ניכר הדם במים, מָהוּ - האם כשרים
 לטהרת המצורע. אָמַר לִיה רבי זירא, לֹא אֲמִינָא לָךְ - וכי לא
 אמרתי לך כבר, לֹא תִפְיֵק נִפְשָׁךְ לְכָר מְהִילְכָתָא - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמר, **כִּצְפֹּר דְרוּר שִׁיעֹרֵי**
רַבֵּנָּה וְאִין לָךְ צִפור דְרוּר גדולה שדמה רב כל עד כדי שִׁיעֹרֵי
אֶת הַמִּים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, וְאִין לָךְ צִפור דְרוּר קְטַנָּה שדמה מועט כל כך,
 שְׁנִדְחִית מִפְּנֵי הַמִּים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים". ועל כך שנו בברייתא, תִּנּוּ רַבֵּנָּה, אם הִקְדִּים
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן לַמִּים, פְּסוּל להשקאת הסוטה,
 שנאמר "ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים", הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְבַשֵּׁיר בדיעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבארת הגמרא **מֵאִי מְעָא דְרַבִּי**
שְׁמַעוֹן שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, דְּכָתִיב
 לגבי אפר פרה אדומה **"וְלִקְחֹהוּ לְטִמָּא מִצֵּרֶת שְׂרָפַת הַתִּמָּאֹת** ונתן
 עליו מים חיים אל כלי", וְתִנָּא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מפני מה נאמר
 'עפר' וְכִי עֵפֶר הוּא, וְהָלֹא אָפֶר הוּא, אלא שִׁינָה הַכְּתוּב
בְּמִשְׁמַעוֹ וכתב עפר במקום אפר, לְדוֹן הִימָנוּ - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בְּזוּרָה שְׁוֹה, נִאֲמַר כָּאֵן - באפר פרה אדומה
 'עפר', וְנִאֲמַר לְחֵלָן - לגבי סוטה 'עפר', מָה לְחֵלָן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בְּדִלְעָת אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא מִנֵּי רַבִּי
 עֲקִיבָא הִיא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא דְּרִישׁ רִיבּוּי וְיַמְיַעוּטִי - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. דְּתִנָּא בברייתא, נאמר בפסוק **וְהָיָה בְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת**
כָּל שְׁעָרוֹ רִיבָה וְזָקֵנו וְאֶת נֶפֶת עֵינָיו, מִיַּעַט הפסוק שאינו צריך
 לִגְלַח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך **וְאֶת כָּל**
שְׁעָרוֹ יִגְלַח תוֹר הפסוק וְרִיבָה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק רִיבָה וְיַמְיַעַט וְרִיבָה, הריבוי האחרון
 חוזר וְרִיבָה חֶבֶל. מֵאִי רִיבָה בריבוי זה, רִיבָה דְּכּוּלָּיה גּוֹפִיָה -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
 וּמֵאִי מִיַּעַט - איזה מקום התמעט מהפרט, מִיַּעַט שִׁיעֹרֵי שְׁכָתִיךְ
 הַחֻטָּם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.

חוזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, מֵאִי הִוָּי עֲלָה - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראייה, תָּא
 שְׁמַע, דְּאָמַר רַב הוֹנָא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב, אם אִין שָׁם - בקרקע
 המשכן עֵפֶר למי הסוטה, מִבֵּיא רַבְּבּוּבִית יִרְק - פירווי ירק שנרקב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, וְמִקְדָּשׁ בהנחתו על קרקע המשכן
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, וְלֹא הִיא - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא רַבְּבּוּבִית יִרְק הוּא דְּהוֹנֵי עֵפֶר ולכן ראוי למי סוטה, אך אָפֶר
 לֹא הוֹנֵי עֵפֶר ואינו ראוי למי סוטה.

כְּדִי שִׁירָאָה עַל הַמִּים. תִּנּוּ רַבֵּנָּה, שְׁלֹשָׁה דברים שנינו בהם
 שְׁצִרְכִּין שִׁירָאָה וניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עֵפֶר
 סוֹטָה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. וְאָפֶר פָּרָה -
 כשיעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. וְרוֹק יִבְמָה - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה "ונגשה
 יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו",
 וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שהדיוק ניכר. מִשּׁוּם רַבִּי
 יִשְׁמָעֵאל אָמַר, אָף דָּם צְפֹר - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, מֵאִי מְעָא
 דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שדם הציפור צריך להראות. ומבארת, דְּכָתִיב לגבי
 טהרת המצורע "את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב וּמִכָּל אוֹתָם כִּדְם הַצֵּפֶר וְגו'", וְתִנָּא
 בברייתא, אם היה נאמר רק **כִּדְם**, יִכּוֹל - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק כִּדְם וְלֹא כְּמִים, תִּלְמוּד לומר - לכך נאמר גם
כְּמִים, וְאִי היה נאמר רק **כְּמִים**, יִכּוֹל - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק כְּמִים וְלֹא כִּדְם, תִּלְמוּד לומר - לכך נאמר גם **כִּדְם**,
 הָא בִּיצֵד מקיים שניהם, מִבֵּיא מִים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור שְׁדָם צִפֹּר נִיכָר בְּהוּ וּמקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. וְכִמָּה הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 רְבִיעִית.

מבארת הגמרא, וְרַבֵּנָּה שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא הָהוּא - הפסוק הוצרך לְגוֹפִיָה - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, דְּכִי כָאֲמַר רַחֲמָנָא במה שאמרה
 'וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה על המים',
 שְׁאֲמַבִּיל כִּדְם וּבְמִים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבארת
 הגמרא וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שֶׁהָיָה דְּרִיבּוּיָא - ה"א שנאמר בתחילת 'האלות' / שהיא
מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"י דְּרִיבּוּיָא
דְּמִיעוּמָא - ה"א שנאמר בתחילת 'האלה' / שהיא מילה שבאה
למעט - שכותב אלו ולא שבמשנה תורה, מִיעוּמָא - באה
למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר
בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שְׁמִכְלָל שאמר לֹא אֶתָּה
שׁוֹמֵעַ את ההיפך - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִימִי יֵשׁ בַּפִּסּוּק זֶה מִשְׁמַעוֹת
קללה, כיון ש'הַנְקִי' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינְקִי, ונדרש הפסוק
בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
נקיות, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נְשׂוּאִים שׁוֹכְנִים - הולכים שניהם
בדרך ישרה ואינם נואפים, שְׂכִינָה שְׂרִידָה בִּינִינָה, שהרי שמו של
הקב"ה נמצא בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים
בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מביניהם, הִיוּ"ד מהאיש והה"א
מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכֵלֶתָּ. אֲמַר רַבָּא,
אם לא זכו, וְאִשָּׁה - האש של האשה, עֲרִיפָא - קשה יותר
וממחרת לאכול, מִדְּאִשׁ מִשַּׁל הָאִישׁ, (מֵאֵי מַעֲמָא), משום שהאי
- אש של האשה מְצַרֶּפֶת - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
אש יחד, ולכן נדלקת האש מחד, וְהָאֵי - אש של האיש, לֹא מְצַרֶּפֶת
- הִיוּ"ד של השכינה הפסיקה באמצע.
אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מָה אֲמַרְהָ תוֹרָה הָבָא עֶפֶר לְסוּמָה, לומר שאם
יִכְתֹּב - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יֵצֵא מִמֶּנָּה בֵּן בְּאֶבְרָהָם
אֲבִינֵי, דְּכִתְיִב בִּיה 'ואנכי עֶפֶר ואֶפֶר', ואם לא זכתה - שזינתה,
תמות ותחזור לְעֶפְרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבִרָהּ
אֲבִינֵי 'ואנכי עֶפֶר ואֶפֶר', והראה את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
לְב' מְצוֹת הַשְּׂיִיכוֹת לְעֶפֶר ואֶפֶר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲדוֹמָה, וְעֶפֶר
סוּמָה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
וְהָאִיבָא נִמְי מצות עֶפֶר בִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר'. מתרצת הגמרא, הָתָם
במצות כיסוי הדם, הִכְשִׁיר מְצוֹת אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אֶךְ
הִנָּחָה לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנתהרס מטומאת מת וכן
מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בזרע וכן מבטלת הלעז מעל
בניה.
עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבִרָהּ אֲבִינֵי, "אם מחוט ועד
שְׂרוֹף נֶעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
כנגד זה לְב' מְצוֹת, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט שֶׁל תְּכֵלֶת,
וכנגד מה שאמר 'שְׂרוֹף נֶעַל' זכו לִדְרֹצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין. שואלת
הגמרא, בְּשֹׁלֵמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
דְּכִתְיִב 'וְרָאָה כָּל עַמִּי הָאֶרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיהָ וִירָא מִמֶּנָּה',
וְתִנָּיִם בְּבִרְיָתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֶׁשֶׁם ה'
נִקְרָא על ישראל, אֵלֶּי תְּפִלִּין שְׂבָרָשׁ - שיש בהם רוב השם של
הקב"ה, שהשִׁינ' כתובה בקמט העזר שבבתים, והדל'ת ברצועות,
ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
תפילין. אֵלָּא חוֹט שֶׁל תְּכֵלֶת מֵאֵי הִיא ההנאה שיש לישראל
ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבוועות, אלות
וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבוועות, האלות והקללות
שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבוועות,
האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
מִשְׁנָה. בָּא לֹא הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסּוּטָה, מֵאִיר
מָקוֹם - פסוק הוא בֹּתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ"א(א)ם
לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְגו', וְאֶת כִּי שְׁמִית תַּחַת אִישְׁךָ הַנְקִי מִמִּי
הַמְרִים הַמְאֲרִים הָאֵלֶּה". וְאִינוּ בֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
לאחר מכן, 'וְהִשְׁבִּיעַ כֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֶּה ואמר הכהן
לאשה', אלא מודל על חלק זה וְבֹתֵב את המשך הפסוק "יִתֵּן ה'
אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׂבִּיעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
וְכָאֵו הַמִּים הַמְאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרָה, לְצַבּוֹת בְּמֶן וְלִנְפֹל יִרְדָּה",
עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, וְאִינוּ בֹתֵב את מה שנאמר
במשך הפסוק "וְאֲמַרְהָ הָאִשָּׁה אִמֶּן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
מתחיל לכתוב מֵאֵם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הִיָּה מִפְּסִיק
בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ בֹתֵב - יזהר הכהן בעצמו, ולא
יכתוב אֵלָּא את האלות המפורשות בפסוקים, "יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה
וְלִשְׂבִּיעָה וְגו'", וְכָאֵו הַמִּים הַמְאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרָה וְגו', וְאִינוּ
בֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאֲמַרְהָ הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
גִּמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאֵי קָא מִיפְּלִי - מה טעמם של התנאים
שנחלקו מהדין היה כותב. ומשיבה, בְּהָאֵי קָרָא קְמִיפְּלִי - נחלקו
כיצד לדרוש המקרא "יִכְתֹּב אֶת הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה בְּהֶנֶךְ בְּסִפֶּר", רַבִּי
מֵאִיר סָבַר, אם היה נאמר 'וכתב את אֵלֹת', היינו סבורים שאינו
כותב אלא את האֵלֹת מִשֵּׁשׁ - המפורשות בפסוקים, לכן נאמר
'הָאֵלֹת', לְרִבּוּת - שכותב גם את הקללות הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת.
ומה שנאמר 'אֵלֶּה' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות,
לְמַעוּמֵי - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שְׂבִימְשָׁנָה תוֹרָה
- קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור
ה"א, לְמַעוּמֵי - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שְׁצִיּוּתָה הַתּוֹרָה לַכֹּהֵן
להשביע את האשה, וְקִבְלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי
הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׁבִיּוּלָהוּ - כל הדרשות נדרשות
בְּדִקְאָמְרָת - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
וסבר שממה שנאמר 'וכתב אֵת האלות האלה', היתור של 'את' בא
לְרִבּוּת שכותב גם צְוֹאוֹת וקִבְלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיתָה ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה
שבסוף הפרשה, טעמו, שְׁבִיּוּלָהוּ הה"א שנאמר בפסוק בְּמִיעוּמֵי
דְרִישׁ לָהּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹת', אֵלֹת מִשֵּׁשׁ - שכותב
את האלות המפורשות בפסוקים, 'הָאֵלֹת', הה"א באה לְמַעוּמֵי
שאינו כותב קִבְלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת - דהיינו 'אם לא שכב
וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעוּמֵי שאינו כותב את הקללות שְׂבִימְשָׁנָה תוֹרָה,
וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעוּמֵי צְוֹאוֹת וקִבְלוֹת.
שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאֵי שְׁנָא הָאֵי ה"י
של 'האלות' דְּמִרְבִּי בִיה - שדרוש שבאה לרבות, וְמֵאֵי שְׁנָא הָאֵי
ה"י של 'האלה' דְּמִיעוּמֵי בִיה - שדרוש שבאה למעט, ואינו סובר
כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

תוספות

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות ובפ"ק דהוריות (ק"ף ט"ז) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה דריש דהבא ה"י דריבויא למעט דהתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דנחמיות (ק"ף ט"ז) אמר ר"י סבר את וכל הלבונה לרבות (קורטוב אחר):

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י דתירוש הכי טומאה תחת אישך חזקי אבל בסוף פרק שבועות העדות (שפיעות ק"ף ט"ז) פירש הנקי בלא יורד כמו חזקי וקאי אקרא דבתריה ואת כי טעות דמשמע דהבא חזקי ממוס המרים האלה ואת כי שטית דהתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא ונשאל רבי וזה פ"ק דנדרים (ק"ף ט"ז) אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכל לאו וזהו דייק נמי בסוף הפרק (ט"ז ט"ז) ובריש פרק שני (ק"ף ט"ז) אע"ג דאיסורא גרידתא הוא וחשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר ממונו על הבירה:

מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספיר ובתיב וארנא חזנה (על) ואלו הרקיע וגו' (ויחזקאל יא):

אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה. תימה בפ' דמוציא (ס"ט ק"ף ט"ז) דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין שעמ ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור זוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא שכיח בפרשת תפלין ואמרין דהתם (ק"ף ט"ז) כל מילתא דשכיח ולא שכיח אוול רבנן בתר שכיח לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה אמאי לא מריבין כל מילי מוכתב כדאמרין פרק שני דגיטין (ק"ף ט"ז) ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל דכתיב

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות ובפ"ק דהוריות (ק"ף ט"ז) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה דריש דהבא ה"י דריבויא למעט דהתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דנחמיות (ק"ף ט"ז) אמר ר"י סבר את וכל הלבונה לרבות (קורטוב אחר):

מתני' בא לו לכתוב את המגילה, מאיזה מקום הוא פותח? מ"ואם לא שכתב איש" וגו', "ואת כי שטית תחת אישך", ואינו פותח "והשביע הכהן את האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו המים המאירים האלה במעיד לצבות במן ולפול ירך", ואינו פותח "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר: לא היה מפקיד, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו פותח אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו המים המאירים האלה במעיד", ואינו פותח "ואמרה האשה אמן אמן": **גמ' במאי קא מיפלגי? בהאי קרא קמיפלגי, **וכתב את האלת האלה הכהן בפספר", ר' מאיר סבר:** "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הבאות מהמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו ברכאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר איתם לא דריש, ור' יהודה, פולחו במעוטי דריש להו, "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הבאות מהמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי שנא האי ה"י דמרכי ביה ומאי שנא האי ה"י דמעוט ביה? ה"י דנביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דנביה דמעוטא מעוטא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן? **אמר ר' תנחום:** "הנק" כתיב. דריש ר' עקיבא: איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש אוכלתן. **אמר רבא:** ודאשה עדיפא מדאיש, מאי טעמא האי מצרף והאי לא מצרף. **אמר רבא:** מפני מה אמרה תורה הבא עפר לפוטה? זכתה, יוצא ממנה בן פאברהם אבינו, דכתיב ביה: "עפר ואפר", לא זכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתי מצות: אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר ביסוי דהם? התם הכשר מצוה איכא, הנאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוף נעל" וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של תפלין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר: "וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר" וכתביב: "כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' אינו פותח לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על הדפיתרא**

מתני'. מואם לא שכתב איש אותך. ואם לא שטית טמאה וגו', שהן קללות הבאות מחמת ברכות. דמשמע הא אם שטית לא הנקי, ואת כי שטית טמאה תחת אישך וכו' נטמאת וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עפר וגו' ובאו המים המאירים וגו', וכך הן סדורין בפרשה, אלא שהשביע הכהן את האשה בשבועת האלה ואמר הכהן לאשה מפסיק בראש יתן ה' אותך, ואינו כותב דאינו אלא צוואה שמצוה הכהן להשביעה, וגם בסוף ובאו המים המאירים במעיד לצבות במן ולפול ירך אינו כותב סוף המקרא ואמרה האשה, דהיינו קבלה שהאשה תקבל עליה שבועה, ואין זו מן האלות: את היה מפקיד. משותתתל אם לא שכתב איש אותך עד אמן אמן, שהיה כותב צוואה ודוהשביע הכהן את האשה וקבלה דואמרה האשה אמן אמן: כל עצמו, לשנא בעלמא הוא, יתרי בעצמו שלא יתא כותב אלא אלות לבדה, ואפלו אם לא שכתב איש אותך ותקני לא היה כותב, וכ"ש דהשביע הכהן, ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן: סוף המקרא הנה **גמ'** אלות ממש. יתן ה' אותך, ובאו המים המאירים האלה במעיד וגו' קללות הבאות וכו'. הנקי מפי הקורים אלה. מיעוטא הוא: שבמשנה תורה. דאי כתב קרא וכתב את האלות בספר הנה משמע אלות שבמשנה תורה, יכבה ה' בשחפת, דאלה אקרו דכתיב וזהו בשמעו את דברי האלה הזאת וגו' (דברים ט"ז) וצוואות. והשביע הכהן את האשה. דלא תימא לא ידלג, הלכך איצטרך למעטינה: וקבלת אמן. ולקמיה פריך מ"ש האי ה"י דמרכי ביה ומ"ש האי ה"י דמעוט ביה: פולחו. רבאי ברכאמרת, אלות אלות ממש, האלות הקללות הבאות מחמת ברכות, אלה למעוטי שבמשנה תורה ושבועת הכהן, אבל ה"י דהאלה לא תירוש למעוטי צוואות וקבלות, דאיתא את ורבינה, וה"י דהאלה אורחיה הוא: ור"י פולחו. ההיין דקרא מעוט דריש להו: ולפי רבוי. דהאלות דקאי אכתב: ולפי מיעוט. אלה דמעוטא הוא, אלה ולא אחרות: והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן. דשמעין ליה דבני תנאי כפול, דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאני כותבי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, דכתיב ביה אם יעברו ואם לא יעברו, הא לא פסילה מכלל לאו לא תשמע הן: **א"ר** תנחום הנקי כתיב. בלא יורד, דמשמע תחת הנקי אם לא שכתב, ותירוש הכי טמאה תחת אישך חזקי: וכו'. ללכת בדרך, ישרה שלא יתא הוא נואף ולא היא נואפת: שכינה ביניהם. שדרי חלק את שמו ושכנו ביניהן, וי"ד באיש וה"י באשה: לא וכו' אש אוכלתן. שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצא אש ואש: ודאשה עדיפא מדאיש. אש של אשה קשה ומתהרת לאכול ולפרע משל איש: מאי טעמא האי מצרף. אש של אשה נוחה להדליק מהר, שאין אות של שם מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש, אבל של איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד, שהי"ד של שכינה מפסקת: הנאה ליכא. ואין זה קבול שכתב, אבל כאן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקטה ונזרעה ורע, ומבטלת לעז מעל גביה, ואפר פרה לטהרן ולכותב את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט ועד שרוף נעל. שהכריח עצמו מן הגל: חוט של תכלת כנגד מחוט, ורצועה של תפלין כנגד שרוף. דהיינו רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכתב הוא דאיכא הנאה בכתבי וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהוקיעו הכותב לציצית: שהתכלת דומה לים בוי. בא למדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לא בספרי. ודאיצטריכו כל הגי, משום דלא אשכחן קראי אלא בקריע שדומה לכסא הכבוד, הלכך תכלת דומה לים וגם דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן חזקונו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא הכבוד. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתביב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לית. של עץ. יייר. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותו בדבק שקורין גליד ועושין כמו עור.

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רש"י

היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מידו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשינן ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל
הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי משקה ליה נמי הבא כתיב ספר והבא
כתיב ספר הבא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והבא את אומר הכין שנייא היא הבא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין
כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכין דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר
שמועון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע

דיפתרא. עור שאינה מעבד כל עֶרְבָה, דְּמִלִּיחַ
וְקִמְיָה וְלֹא עֶפְיִין, שֶׁהֵיוּ מַעֲבְדִין הַקֶּלְפִּים
בְּעֶפְצֵים שְׁקוּרִין גִּלְשֵׁי: בְּסִפְרֵי, קֶלֶף: קוֹמֹס:
שֶׁרָף הָאֵילָן, וּמְחִיבוּ בָמִים וְכוּתֵב הֵימָּנָה:
קֶקְנָתוֹס. ווטריראול' או אורדימנט' קורין
אותו: וְלֹא כָּכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֵׁם. וְנִבְלַע
בְּקֶלֶף וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֹק, וְקוֹמוֹס וְקֶקְנָתוֹס
עֲבָדֵי רִשָּׁם: אֵלֶּא כִּדְיוֹ. שְׁלֹנֹ שֶׁל שֶׁרָף:
נִמְ' מִשְׁפָּט בָּיִם. בְּסִנְהֶדְרִין (קף לה) נִפְקָא
לִן מִדִּינָה בְּיוֹם הַהֲחִלּוֹ: לְפִסְפֵּי. דִּירָךְ וְלִפְּלִי:
בְּטֵן לְצִבְתוֹ בְּמַעֲרִךְ וְכו'. וְכָלָהוּ בְּסִדֵּר הַהוּא,
אוֹ אֶחָד מֵעֵין הַפֶּה וְהַשָּׂרָף כִּתְּבֵהוּ בְּהִלְכָתָהּ:
הָאֵלֶּה. מִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁהָיוּ סְדוּרִין בְּכִרְשָׁה:
אֲנִירָה. בְּלֹא שְׁרֻטוֹ: בְּסִפְרֵי אֲמַר רַחֲמָנָא,
וְהִלְכָה לְמִשְׁה מַסִּינִי שֶׁהַסְפָּרִים צָרִיכִין שְׁרֻטוֹ:
על

הַדִּיפְתָּרָא, אֵלֶּא עַל הַמְּגִלָּה שֶׁנֶּאֱמָר: "בְּסִפְרֵי". וְאֵינוֹ
כּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹס וְלֹא בְּקֶקְנָתוֹס וְלֹא כָּכָל דָּבָר
שֶׁרוֹשֵׁם אֵלֶּא כִּדְיוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: "וּמְחָה", כִּתְּבֵהוּ שִׁיבּוֹל
לְמַחֹת: גִּמְ' אֲמַר רַבָּא: מְגִילָת סוֹטָה שֶׁכְּתִיבָהּ
בְּלִילָה פְּסוּלָה. מֵאִי מַעֲמָא אֲתִיָּא "תוֹרָה" "תוֹרָה":
כְּתִיבָהּ: הָכֵא: "וַיַּעֲשֶׂה לָּהּ כִּפְהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה
הַזֹּאת" וְכִתְּבִיהָ הֵתָם: "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד
וְעַל הַמִּשְׁפָּט" מֵה מִשְׁפָּט בָּיִם, אִם מְגִילָת סוֹטָה
בָּיִם. כְּתִיבָהּ לְמַפְרַע פְּסוּלָה, דְּכִתְּבִיהָ: "וְכָתֵב אֶת
הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה" כִּי דְכִתְּבִיבָהּ. כְּתִיבָהּ קוֹדֵם שֶׁתִּקְבֹּל
עָלֶיהָ שְׁבוּעָה פְּסוּלָה שֶׁנֶּאֱמָר: "וַהֲשִׁיעִי" וְאַחֲרֵי כֵן
"וְכָתֵב". כְּתִיבָהּ אֵינֶר פְּסוּלָה, "בְּסִפְרֵי" אֲמַר רַחֲמָנָא,
כִּתְּבָהּ

בסנהדרין נפקא לן מודה ביום הנחלו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא ביום הנחלו משתעי בדיני ממונות אלא מוזהק
אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם ביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דיני נפשות ולא דיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה:
דכתיב וכתב את האלות הדכתיבא. תימא לרי' לקמן בפרק ואלו נאמרין (קף ג) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (קף ג) ובמסכת מגילה (קף יא) דק"ש לא יקראנה למפרע
לרבנן מוזהו ולרבי מברבים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והו' שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הא הדברים האלה כדכתיבא ו"ל כיון
דקיבלו וגמירי מברכותינן דשמע את לן למדורש בכל לשון שאתה שומע איתר לך והו' שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריית: **קורם** שתקבל עליה שבועה פסולה.
ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבכתיב פליגי מ"ד
משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימא אי' כמאן ס"ל לא כרי' ולא כרי' נתימא בפ'
הוציאו לו (ומה קף ג) דמשמע דכ"ע סבירא להו היבא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (סנהדרין קף מט) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו
חכמים דרך מנן אין מוקדם ומאוחר חוץ משבועה סמנמן רב פפא טבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך הווא לחומרא
בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הבא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
ונראה ללא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שריי' אין סדר הדשנה וסדר הפרשה ממונין כמו שפירשו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
סדר המשנה אפילו למצהו בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרי' בפ"ק דגיטין (קף א) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשחל ליה לרב יהודה בני אדם העולים
משם לבאון ון קיימו בעצמם ויתנו הילך בונה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות קף ד) אמר
אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינוה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסקר מר זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה
פרישתא מתקף לה מר בר רב אידו והא לא ניתן ליכתב הילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ד"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה נראה שלא היו המים בודקין על ידה מידו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
כשרה בבחי או ולא דא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות קף ג) ובמגילה (קף יא) הילכתא מוזה צריכה שירטוט אבל לא תפלין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפלין דאי לא
תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפלין דלא מיפסלי אי כתב בלא שרטוט מידו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפלין שבלו אין עושין
מקן מוזהו שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
דכתיב גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמרי' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגליונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (קף יא) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהו ולישנא דאמיתה משמע כחידה של תורה דהיינו מוזה דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי הווא קרא דואמת א"כ הא
דגרסינן בפ"ב דמגילה (קף יט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה באמיתה
של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מנחות קף ג) ובמגילה (קף יא) הילכתא מוזה
צריכה שרטוט תפלין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפלין שבלו אין עושין מקן מוזהו לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מדלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מודליקין ויצאות השבתו כל הפטור דברו ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בני השטין
אבל בד' פאות צריכין שרטוט ולא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא ס"ת ליה שרטוט
לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"ב במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
לאמירה בעלמא לפרוט בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפרדשים

פסוקים בא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה",
19 וממילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ' הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן', ואחר כך נאמר 'וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה'
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איגרת - ללא
28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בפספ' -
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו בכתב לא בקומום
5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמוק, אלא בדיו של שרף שרישומו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן וקחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקומום
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 גמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי מעמא אתיא בגיורא שוה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, בתיב קא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
14 לה כתוב את כל התורה הזאת", וכתב קתם - לגבי זקן ממרא,
15 "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט", מה משפט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

18 שנאמר "ונתן מים חיים אל כל"י" הוא בדוקא - שצריך לעשות
19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו',
20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
21 לערבן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
22 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כל' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
23 'ועליו' בא לומר שיערבם יחד, ואימא להיפך, שמה שנאמר 'עליו'
24 דוקא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
25 את המים, ומה שנאמר 'אל כל' ללמדנו שתהא חיותו בכלי -
26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו
27 עושה את המי חטאת, אלא צריך לטול המים מן המעיין באותו כלי
28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
29 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מה
30 מצינו בכל מקום - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
31 המכשיר - את העפר נותן למעלה. ולכן מסתבר ללמוד שאף כאן
32 - לגבי פרה, דינו כן שמכשיר למעלה - שנותן את המים תחילה
33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כל' לעכב בסדר הנתינה,
34 ומעליו שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 צריך שיתן עפר על גבי מים - ולא מים על העפר, אף כאן -
2 באפר פרה אדומה צריך שיתן העפר על גבי מים. ומאותה גזרה
3 שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, ומה כאן - באפר
4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את העפר למים
5 כשר, אף להלן - לגבי סוטה, אם הקדים את העפר למים, בדיעבד
6 כשר. שואלת הגמרא, והתם - באפר פרה, מנלן שאם הקדים את
7 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, הרי קרא בתיב בפרה אדומה
8 שלכאורה סותרים זה את זה, בתיב "ונתן עליו מים חיים", אלמא
9 - משמע שנותן את האפר ברישא ועליו נותן את המים, וכתב
10 'מים חיים אל כל', אלמא - משמע שנותן את המים ברישא אל
11 הכלי, ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הא
12 כיצד מקיימים את שתי המשמעויות הללו, אם רצה ליתן תחילה
13 זה - המים נותן, ואם רצה ליתן תחילה זה - האפר, נותן וכשר.
14 אלא שלומדים בגיורא שוה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
15 יתן את האפר. מבארת הגמרא, ורבנן הסוברים לגבי מי סוטה שאף
16 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
17 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מששי באייר.

לפלא מה שכופלת בקשתה בכל פעם ופעם, בה בשעה שכתבתי לה מאז, שנכון יהי לבה בטוח
בהרופא כל בשר ומפליא לעשות, אשר, כלשון הכתוב, את הכל עשה יפה בעתו, שמדויק בזה - שני
העניינים, בעתו דוקא, ואשר יהי יפה.

ויהי רצון שיהי הטפול הרפואי בעתו ובהצלחה כנ"ל, ותבשר טוב מתוך מצב רוח טוב בעניינים
הפרטים והכללים גם יחד.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה כסבי - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתי
באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
אותה בשפופרת - מתוך צינוק, מהו - האם שתי באופן זה
מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
דרך שתייה בכה ומועילה לבדוקה, או אין דרך שתייה בכה ולא
מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקון.
בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
לתוכן את המגילה, ונשתייירו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
הראשונה, משיבוע הכהן קודם שנמחקקה המגילה, ואחת - את
השבועה השנייה משיבוע הכהן לאחר שנמחקקה. מקשה הגמרא,
מתקין לה רבא, והרי תרווייהו - שני השבועות קודם שנמחקקה
מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיבוע לפני
המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
שלא זינתה.
שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיבוע
אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
אמר רב, שאומר לה משיבועני עליך בשמו של הקב"ה שלא
נמטאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נמטאת, יבואו ביד המים
לצבות בסן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבועה לחודה
קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
את האלה. ומחלשון 'שבועת האלה', משמע משיבוע אותה אף על
האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משיבועני
עליך, שאם נמטאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאילה איכא - על הקללה
הוא משיבוע אותה, ואילו שבועה ליכא - על המעשה עצמו אם
נטמאה או לאו, אינו משיבוע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
האלה' נאמרת בלשון זו, משיבועני עליך שנכונים הם הדברים
שאמרת שלא נמטאת, ומוסיף ומשיבוע את האשה, ואם נמטאת
יבואו ביד האלה.
בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, ששונה אמן על האלה - מקבלת
על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה
הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן, אמן מאיש זה - נשבעת
שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאיש
אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
שטייתי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומבאן
למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם בכה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפין
- עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
פסולה, משום ש'ספר' אחר אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתובה שנים
ושלשה ספרים.
ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
מדכתיב "והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל
התורה הזאת", שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סוטות -
לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
לתוך כוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
אחת מהם לשותות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש
להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שרק כתיבת המגילה צריכה
להיות לשמה, וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים
לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
שכתיבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
המגילות בב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
אחת, והורר לאחר מכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיכא - באופן זה
יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
שתיהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשותות את המים
שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו ידידה קא שתיא - הסוטה הזו
אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו ידידה קא שתיא שהרי שותה
אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שצריכה הסוטה לשותות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו ידידה קא שתיא, והא לאו
ידידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חזר
הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשותות
מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשנמחקלקם, נחשב הדבר כאילו
התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

תוספות

רש"י

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומחקקה. על המים.
וחזר וכתב אות שלא תהיה ומחקקה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה
עד שתהא כלה כאחד: לשקט. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשקט: מחיקה נמי. בבוס
לשמה לעצמה, שיהא נכר המחיקה שהיא לשמה: השקת בסיב. שהוא חלול בדרך
שהתניקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב
בחדא מנייהו בשבועת האלה. וקמיה מפרש
היכי דמי: משביעני עליו. בשם, ומזכיר שם: שלא
נממאת. שאת אומר אמת שלא נממאת. היינו
שבועה שאין עמה אלה. שאם נממאת יבואו
ביד. המים לצבות בן כו', והינו אלה: אחר
רבא אלה לחודה קיימא בו'. שבועה ואלה יש
כאן ושנתן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעני עליו. שאם
נממאת יבואו ביד. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתחול: שבועה
רבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעני עליו. שלא נממאת ואם
נממאת יבואו ביד. משביעני עליו שיהא אמת
מה שאמרת בפניו שלא נממאת, ואם נממאת
יבואו ביד המים: דקיימא שבועה אאשה שלא
נממאת ואאלה שתחול: מתני: אמן על האלה
ובו'. לכך הצריך לכפול: ארוסה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אצ"פ שלא יהא בו קנה, ומקאן לגלגול
שבועה מן התורה:
שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא
ולא שנים ושלושה ספרים. כתב אות אחת ומחק אות
אחת וכתב אות אחת ומחק אות אחת פסולה, דכתיב:
"ונעשה לה הכהן את כל התורה הזאת". בעי רבא:
כתב שתי מגילות לשתי סומות, ומחקן לתוך פוס אחד
מהו? כתיבה לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא בעינן
נמי מחיקה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מחיקה
לשמה, מחקן בשתי כוסות, וחזר ועירבן מהו? מחיקה
לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא
שתיא? והא לאו דידה קא שתיא ואם תמצא לומר
הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא,
אם חזר וחלקן מהו? יש בריה, או אין בריה? תיקו.
בעי רבא: השקת בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרף
שתייה בך, או אין דרף שתייה בך? תיקו. בעי רב
אשי: נשפכו מין, ונשתירו מין מהו? תיקו. אמר ר'
יורא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסוטה למה?
אחת קודם שנמחקת מגילה, ואחת לאחר שנמחקת.

מתקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקת מגילה כתיבין?! אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעני עליו שלא נממאת, שאם נממאת יבואו ביד". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעני עליו שאם נממאת
יבואו ביד". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא? אלא אמר רב אשי, משביעני עליו
שלא נממאת, ואם נממאת יבואו ביד: מתני: אמן על האלה ונשואה, אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שתיי ארוסה ונשואה

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפי') בדפין של ס'ת מפרק בתרא
דיגטין (קף טו) דתנן שייר מקצת הגט וכתבו ביה השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעררה כדאמר' בפרק שני דיגטין (קף טו) אהא הרי זה
גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פאפ בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו
וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעררה ובהקמץ
רבה (מזות קף טו) גבי מזהה אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסף אחד כשרה ראויה לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתבין זה מזה קאמר שאין מעוררין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעוררין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראשונה ב"ד (י"ז קף טו)
אפי' לרבנן דאמרי קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי כשנים ושלוש שפירות דמי ואע"ג דמחברי
התם נמי דרכו להספיק בכל שנה גליל אחד סיפין
הוא במביאו משופר אחד ומדבק לזה כדתנן
דיבך שברי שפירות פסול מפני שמתחלתו לא
היתה בריתן בבת אחת וניכר התוספת ולא
מתני דחזרו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין
ותפרין יחד דפסול דאחא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר
אמרין דחשיב שני ספרים וה"ה אם כתב לה
שתי מגילות ומחקן לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגח (י"ז קף טו) כופר אחד
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (סוכה קף טו) לינקט תרתי כותב לה
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
כשני שפירות דחתם בשמיעה תליא מילתא
הוא לא שמע אלא קול הפנימי:
חזר וחלקן מהו יש בריה או אין בריה. האי

לא דמי לברירה דמולת מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (י"ז קף טו) דתנן לא הובר חלקן של אחד מהן לעולם אבל הכא הובר הכתב ותעשר וכן בריה משני לזין
שאני עתיד להפריש דמיתיי בפ' מרובה (ס"ז קף טו) נמי לא הובר המעשר מעולם וכן לכולהו ביריות דמיתיי בפ' כל הגט (מ"ט קף טו) אבל דמי לברירה דמיתיי בבבל מערבין (ט"ז קף טו)
שתי נשים שלקחו קניניהן בעירוב או שנתנו דמי קניניהן לכהן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהובר מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
דמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"כ איכא דאמר' בריה ואע"ג דרדו ליה התם כשהתנו מידו חזוין דקא מייתי לה אשאר ביריות אלמא
דליכא לאיפלוגי בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ביריות וכן בפ' הוציאו לו (י"ח קף טו) דמיתיי מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שפירות לקניי חובה מפני התערבות ומסקי משום
תערבות דמי חטאת שנתנו בעליה וקא פריך ונברור ד' וזי נשדדי במאי חזקן לשתורי ר' יהודה לית ליה בריה נגזל ומיתיי הדיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא מדמי
בריה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברירה דארבעה וזי דהובר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשט מתני' ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (קף
טו) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שהוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי
גזונא דאמר בפרוטה הראשונה הובר הובר שפרוטה הראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן דחתם במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפוש דמיתיי בבכורות
פרק הלוקח בהמה (קף טו) סאה תרומה טמאה שנפלה לק חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ד"ג נימא שהמחק של לאה יגיע ללאה דחתם
מקלינן בדרבנן דמאורייתא חד תרי בטל וריבאי הקשה בפ' הוציאו לו (י"ח קף טו) אהא ונברור ד' וזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ב) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ותעשרו הרי לוקח בן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלוש מקומות מחלל דמי חטאת וכו' דוקא בבי האי גזונא שרי אבל ליקח שלש בהמות וליקח בהן בהמה
לחטאת ונימא הובר הדבר דאלו הוו דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני מהו חזי רבא למפוש ועוד תימה אי אית לן למימר בריה כי האי גזונא אם כן כל התערבות שבעולם יחזור
ויחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשט ליה מפרק קמא דראש השנה (קף טו) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין בריה דברר לח ובפרק התערבות (נחמ"ס קף טו) מיתיי ליה פלוגתא
דב"י אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפלה לתוך (ולחבה) מים וכו' ונראה דהבא קא מבעיא ליה מי אמרינן לא קפדי קרא אלא אמהותק מן המגילה שנתה נכרת לתוך המים שלה אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חזא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרינן בריה וכו' הרי הוברו ממיה אי דילמא אין בריה
כלומר בריה מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא
מבעיא ליה אי מיהא לא בקי לה משום דלא נמחקה בחלבתה אי משום דשוריה היא: בע"ר"ב השקת בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים קף טו) ברכין
בסיב אידי מצי לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דחתם מפסיק חסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שליש
דמסכת שבועות (קף טו) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ז קף טו) אמן יש בו קבלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

רש"י

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעבשיו אלא המים פקודים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שזינתה אסורה ליבמה. פי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיבי לאוין ופליגי אדרעי' הכא מודו בדאמר בהאשה רבה (נמוס ק"ף ג:) דכתיב בה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש וז' לא תהא בה הויה לור' אלמא דקרא משוי לה כעורה דלא תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה הויה כארסותו שזינתה:

אמרי במערבא לית הילכתא כרב המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (ק"ף ז:) מפרש דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה ונראה אע"ג דפסיק דלית הילכתא כרב המנונא הילכתא כותיה דאמר בהאשה רבה (נמוס ק"ף ג:) דרב סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא ליה ואמר בעיותינו צריכה גט ופסיק אמרינו כשמואל לר' גידל אמר רב חיאי בר יוסף אמר רב נישואין יב' שבה כדרב המנונא וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא ליה הוה תפסין דאין קידושין תופסין ביבמה ופשיט ר' ל' יוחנן ממתני' דלאר' שילוח לך יבמך וא"ל רבי ינאי א' לאו דרלאי לך חספא משי משכחת מרגניתא תותיה וא"ל ר"ל לר' א' לאו דקלסך גברא רבה היא מתני' ר"ע היא ומיהו ר"ל לא פליג אדר' יוחנן דאדא מוקי הוה באותו הפרק (ק"ף ג:) הא דקתני ומה במקום שבה על האיסור קל נאסר האוסר בשומרת יבם וכדרב המנונא ובסוף ההיא גמרא ובשילוח החולץ (ט"ז ק"ף ז:) אמרנן נמי אביי מספקא ליה אי כרב אי כשמואל ובפ' הוורק בגיטין (ק"ף פ:) פליגי לשיני דגמרא אי מתני' הוה חיובתא לרב המנונא אי הוה סייעתא ודעת מצי למידיח סייעתיה כי הכא לאוקמיה מתניתין כר"ע אלא דדחי לה מלישנא דמתני' גופיה בירושלמי מפרש היאך קילס רבי ינאי לרבי יוחנן שקרא עליה הוליס ורב מכיס בני א' יליו מעיניך ורבם בני ושמן לבי תן לחכם ויחכם עוד ישמע חכם ויוסף לקח א"ל ר"ל בתר כל אלו פסוקי קילוסיה יכול הוא פתר לה כר"ע ותו דחי ליה הוה ויחיבניה מה איכפת לו ממזר גבי קינוי התורה אמרה וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב המנונא והכי גרס התם שומרת יבם שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר' יהושע בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה ותני בן געלשמי ובמי אישה ולא מעיני יבמה רבי יעקב בן זבדי בשם ר' אבהו מעשה היה וכהנה היתה והותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות אין בה לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי בירושלמי א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים ובמה לקנים מנא שאין קידושין תופסין וכו':

מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל על קינוי גירש כמי שמוחל הדין עבידא קינא לה וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמוחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מוחל אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה והחזירה ונסתרה שנתה ולא בדיק אותה המים טהורה היא או מאיר שאין המים בודקין את האשה מנחה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי בורכמית תוכיה ששתתה ושינתה ושילשה לפני שמעיה ואבטלין: **קבלנו** עדותו בשני אנשים. צ"ע בפ"ק דקידושין (ק"ף י"ה) דמוקמינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר ושנה וולפירוש רש"י התם נחא שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דברכות (ק"ף ט:) שאדם מביא קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וקינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה בפעם אחת על כולו ומביא מנחה אחת על כולו ונפקא לו מקנאות אבל הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחור וקנא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורת ושותה שנית: **הדרן עלך היה מביא**

חופר ישימין. להכניס מים לעול' רגלים בשרות ובדרכים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה. וקבלנו עדותו של נחנאי שיששקה השני, דרבי

שומרת יבם ובנוסה. ואם היתה יבמתו ובנוסה וקנא לה ונסתרה. מגלגל עליה שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצוה וממתנת לקבם שיהבמנה. ממו ואביו שמר את הדבר (נפלוס' לו). לא תשומר על חטאתי (וא"ו י"ג) **אמן שלא נטמאתי**. היינו קבלת שבועה, ואם נטמאתי יבאו בי היינו קבלת אלה בדרך שהשביעה. כדאמר לעיל בבבא מציעא עליון שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך, והיינו פירוש דאמן על השבועה אמן על האלה דתניא ברישא: **אמן שלא נטמאת**. שאם תטמא לאחר מכן מים מערערין אותה לאחר שתטמא. כדתניא בבבא מציעא בבבא מציעא: **ולא על אחר שתתגרש בו**. ואפילו לר"מ דאמר מתנה על העתיד. ונטמאת בגירושיה. דאיהא נאסרת עליו לחזור לו אלא א"כ נשאת על ידי קידושין. דכי כתיב (ק"ף טז) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחר קדושין ונשואין כתיב. פדכתיב והיתה לאיש אחר ששנאה האיש ונחנך נס'. **שומרת**. כשהיא שומרת יבם: **אסורה ליבמה**. באשה שזינתה תחת בעלה שאסורה לבעלה: **מקדשתי** שומרת יבם. שמשביעה על נזות שזינתה כשהיא שומרת יבם: **אי אסרת בשלמא**. נזתה נאסרת עליו. משום הכי מתנה ע"י גלגול אף על אותו נזות. אלא אי אסרת בו? אין קדושין תופסין. לאשה האסורה על המקדש אלא. ורבנן פליגי עליה ואמרי, בחיבי פירות הוא דלא תפסי אכל בחיבי לאוין תפסי. אלקא לר"ע משוי חיבי לאוין חמורות לענין אסוריהם בחיבי פירות שהולך ממור, ולגבי לאסור על בעלה נמי כי חיבי דהבא על אשת איש שהיא בבת אסורה על בעלה כן הבא על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת המת החוצה לאיש וז' (ק"ף טז) אסורה על יבמה ומשוי לה. לחיבי לאוין: כי עדות דבת נשואין הראשונים. כגון גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה: **[על נשואין אחיו]** מהו. לגלגל נזות שנתת אחיו. דהא דתנן במתני' ארוסה ונשואה שומרת יבם ובנוסה לאו בתרא אתתא קאי שישקה יבם וישביעה על האירוסין ונשואין של אחיו. אלא מלי מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על ארוסה ונשואה, ואם היבם שפנסה משקה מתנה עמה שומרת יבם ובנוסה: **הא אסירה הכי נמי** דסתתה. וזו נאסרת עליו בנזות נשואין הראשונים לעולם וכן בנזות נשואי אחיו. כדאמר בפ"ק (ש"ל) ואם מת חולצת ולא מתיתבמות לא כשאמר ר"מ **אמן שלא נטמאת**. עקלה על דעתו שתבקר עבשיו על העתיד: **מערערין אותה**. חזרנה לתוך גרונה כאדם הנחנק ע"י משקה נראה בעושה ערער, והוא לשון זעקת שבר יעוצר (ק"ף טז) על נשואין אחרונים. לר"מ דאמר מתנה על העתיד מודו שיתנה עמה בגלגול שבועה שלא תטמא אם יגרשה ויחזירה ותטמא: **ואחר כך יחזירה**. טעמא דהתקנות בימי גרושה דלא מיתסרר עליה. הא תטמא לאחר חזרה הכי נמי דמתני' עבשי תורת הקנאות. תורה אחת לכל הקנאות, שבכלן געשה לה בתורה הזאת. רבי יהודה אומר ואתה מיעוטא הוא. זאת ולא אחרת:

חופר ישימין. להכניס מים לעול' רגלים בשרות ובדרכים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה. וקבלנו עדותו של נחנאי שיששקה השני, דרבי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסורה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שהן בעילות שאוסרות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'. תניא
מבאר הברייתא כוות רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, המים
בזרקן אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לבשתפא - אם
בעתיד תעבור על שבעתה ותזנה, המים ששתה כשהביאה על
מה שנסתרה מערערין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובזרקן
אותה - ויבררו שזינתה.
כע"ז - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימני דמגרש
לה ותרד מתדיר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שניין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארס, ולא
על זנות שתהיה לאחר שתתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרופה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירנה
ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח בהדד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמא, שהאשה שזתה
ושונה על כל פעם שקנא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה "ואת", ממעטים, ולומדים שאין האשה שזתה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אמר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שזתה ושונה פעם
שניה, וקיבלנו עדותו לנוהג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וכן נוסח - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה ליבום. חזרת המשנה למא שאמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
בי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמא - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שניין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שתתארס לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שהכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתבעל ולא היה אסורה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אמר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא ממיא למדו שנאסרת עליו. ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדיקתני שומרת יבם וכן נוסח - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסרת בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה ביה - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסרת שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה ביה - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שאלו תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אוסרת אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא. ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא קרב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא תא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכן נוסח
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתיביי לאין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, ומשני לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיביי לאין משום
שאינם נחשבים כחיביי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כע"ז - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 **שְׁנָאִמָּר** וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה וְאַחַר
37 **יִשְׁקָה אֶת הָאֵשׁ אֶת הַמִּיִּם**. ומכל מקום מודה רבי שמעון, **שֶׁאִם**
38 **הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה, בִּשְׂרָה**.
39 **גִּמְרָא**. אִמָּר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדְתִּי לְרַבִּי יִאֲשִׁיָּה דְדִרְיָה - שהיה
40 בן דורו, **לֹא תִיתֵב אֶבְרָעָה** - אל תשב אלא תעמוד על רגליך עַד
41 **דְּמִפְרָשֶׁת לָהּ לְהָא מִלְּתָא** עד שתפרש לי דבר זה. מִנֵּין לְמִנְחָתָה
42 **סוּטָה שְׁמַעוֹנָה תְּנוּפָה**. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מִנָּא לָן,
43 הלא 'תְּנוּפָה' כְּתִיב בָּהּ - בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה
44 'תְּנוּפָה'. אמר לו רבי אלעזר **בְּכַעֲלִים מְנִין** - שאלתי היא, מנין
45 שצריך שתהא האשה מניפה עם הכהן. ענה לו רב יאשיה, **אֲתִיָּא -**
46 **דִּין תְּנוּפָה מִנְחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּוּה 'ד' 'י' מְשַׁלְמִים -**
47 מתנופת חזה ושוק ואימורים של שלמים. כְּתִיב **הִכָּא -** לגבי תנופת
48 מנחת סוטה, **"וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְאוֹת וְהִנִּיף**
49 **וְגו'**, וְכִתִּיב הָתֵם - לגבי תנופת שלמים, **"וְדָוָה תְּבִיאֶנָּה אֶת אִישִׁי**
50 **ה' וגו' להניף אותו תנופה לפני ה'".** ונלמדים אחד מהשני, **מָה כָּאֵן**
51 **- בסוטה, נעשית התנופה על ידי בָּהֶן, אִף לָהֶן -** בשלמים, נעשית
52 התנופה גם על ידי בָּהֶן. וְכֵן לָהֶן - בשלמים, נעשית התנופה גם
53 על ידי הַכַּעֲלִים **אִף כָּאֵן -** בסוטה, נעשית התנופה גם על ידי
54 הַכַּעֲלִים. **הָא בִּיצֵד -** תתיקם התנופה על ידי בעלים וכהן גם יחד,
55 מבארת הגמרא, על ידי שהכהן מִנִּין יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַכַּעֲלִים וּמִנִּין
56 יחד עימו.
57 שנינו במשנה, **הֵנִיף וְהִנִּישׁ קִמֶּץ וְכו' הָיָה מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב**
58 **אֶת מִנְחָתָה**. שואלת הגמרא על תנא קמא שאמר ששתיית המים
59 קודמים להקרבת המנחה, **הָא אֶקְרָבָה -** הרי מקודם לכן שנה את
60 סדר הקרבת המנחה, ומשמע לבאורה שהתנא שונה את הדברים
61 כסדר עשייתן, ואם כן, ממשמעות דבריו עולה, שהקרבת המנחת
62 קודמת לשתיית. מתרצת הגמרא, **הָכִי קֵאָמַר** התנא ברישא, **סִדֵּר**
63 **מִנְחָתוֹ בִּיצֵד, הֵנִיף וְהִנִּישׁ קִמֶּץ וְהִקְטִיר וְהִשְׁאָר נֶאֱכַל לְכַהֲנִים**.
64 כלומר, התנא לא הקפיד לסדר את הדברים כסדר עשייתן בפועל,
65 ובכך שונה את סדר הקרבת המנחה קודם ההשקאה, לא בא לומר
66 שההקרבה קודמת להשקאה. אלא בתחילה כתב את סדר הקרבת
67 מנחת סוטה, ואמר שבשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה
68 מצרית וכו', ולאחר מכן כתב את סדר הפעולות, תנופה והגשה
69 קמיצה והקטרה. ורק לאחר מכן בא התנא לבאר את סדר הדברים,
70 ואומר, **וְכַהֲשִׁקָהּ גִּפְסָה פְּלִיגִי -** בדין זה, אם השקאה קודמת או
71 שהקרבת המנחה קודמת, נחלקו רבי שמעון ורבנן, **וְרַבִּנָּן סָבְרִי,**
72 **מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבְרִי, מִקְרִיב**
73 **אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָה שְׁנָאִמָּר 'וְאַחַר יִשְׁקָה'.**
74 שנינו במשנה, **וְאִם הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה בִּשְׂרָה**.

1 ולמדו כן מדכתיב 'זאת'. כמו כן בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בִּזְעִלִין - אשה
2 שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר
3 והוא קינא לה שלא תיטתר עם אדם אחר, **דְּכֹנְלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגִי,**
4 ומודים דְּהָאֵשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד
5 מְדַכְתִּיב 'וְתֹרֶת', ומרבים שפעמים שאשה אחת שותה כמה פעמים.
6 **כִּי פְּלִיגִי -** התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, **כְּאִישׁ אֶחָד**
7 **וּשְׁנֵי בִּזְעִלִין -** שהיתה נשואה לאחר, וקינא לה שני פעמים, בכל
8 פעם שלא תיטתר עם אדם אחר. והשני, **בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְכוּעֵל אֶחָד**
9 **-** שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה
10 לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיטתר עם אותו אדם. **שְׁתֵּנָא קָמָא**
11 **סָבְרִי, 'וְתֹרֶת' בֹּא לְרַבְּנָא בִּזְעִלִי -** שאף בשני האופנים הללו משקין
12 אותה פעם שניה, **'וְזֹאת' בֹּא לְמַעוֹטִי** שאין משקים שני פעמים, רק
13 באופן של איש אחד וכוּעֵל אחד. **וְרַבִּנָּן פְּתִירָא סָבְרִי, 'וְזֹאת' בֹּא**
14 **לְמַעוֹטִי בִּזְעִלִי -** שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם
15 שניה, **'וְתֹרֶת' בֹּא לְרַבְּנָא** שמשקין פעם שניה, רק באופן של שְׁנֵי
16 **אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי בִּזְעִלִין, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבְרִי, 'וְזֹאת' בֹּא לְמַעוֹטִי תְּרֵי**
17 **אופנים, 'וְתֹרֶת' בֹּא לְרַבּוֹת תְּרֵי אופנים. ומבארת הגמרא,**
18 **'וְזֹאת' בֹּא לְמַעוֹטִי תְּרֵי האופנים הללו, הראשון, איש אחד**
19 **וְכוּעֵל אֶחָד, והשני, איש אחד וּשְׁנֵי בִּזְעִלִין -** שבשני אופנים אלו
20 אין משקין אותה פעם שניה. **'וְתֹרֶת' בֹּא לְרַבְּנָא תְּרֵי אופנים**
21 **הללו, הראשון, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְכוּעֵל אֶחָד, והשני, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּשְׁנֵי**
22 **בִּזְעִלִין -** שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

23 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבארו בו
24 ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
25 המרים.
26 **משנה.** אחר השבעת הסוטה, **הָיָה הַבַּעַל נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָה מִתּוֹךְ**
27 **כְּפִיפָה מְצִרִית -** הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, וְנֹתְנָה
28 **לְתוֹךְ כָּלִי שָׂרֵת -** כדי לקדשה, וְנֹתְנָה עַל יָדָהּ - של הסוטה כדי
29 להניף, **וְכֵהֵן מִנֵּין יָדוֹ מִתְּחִתָּיה -** תחת ידי האשה וּמִנִּיפָה - מוליך
30 ומביא מעלה ומוריד במזרה, כשירו תחת ידי האשה. **הֵנִיף וְהִנִּישׁ**
31 **קֶרֶן מערבית דרומית של המזבח, קִמֶּץ וְהִקְטִיר את הקומץ על**
32 **המזבח, וְהִשְׁאָר נֶאֱכַל לְכַהֲנִים.** בסדר הדברים היה, שתחילה היה
33 **מִשְׁקָה -** את האשה מהמים המרים, וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה.
34 **רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמֵר, שֶׁלְכַתְּחִילָה סדר הדברים הוא, שתחילה**
35 **מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה, וְאַחַר כֵּךְ הָיָה מִשְׁקָה -** את האשה מהמים,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

10 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, **תָּרַר אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי**
11 **עֲקִיבָא, סָבְרִי סָבְרָא -** ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
12 טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. **אֲלֹא**
13 **אֶסְרָה אֶמְסְרָה -** על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
14 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
15 עדיין קָשְׁיָא. מסיקה הגמרא, קָשְׁיָא.
16 **תֵּנִיָּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, לָבַל -** כל כתיב
17 הקדש מִטְּחִילִין קִנְקִנְתוֹם לְתוֹךְ תְּרִי

1 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
2 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
3 להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, **בְּשִׁלְמָא** מה שהקשינו
4 **שְׁמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ -** שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
5 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל **לֹא**
6 **קָשְׁיָא.** שיש לומר, **שְׁמַעְיָקָרָא -** תחילה אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
7 **-** ללמוד תורה מפיו, וּבִיּוֹן דְּלֹא מִצִּי קָם אֲלִיבִיהּ - לא הצליח
8 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְגַמַּר
9 גְּמָרָא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

תוספות

רש"י

1 **היה נוטל.** בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקדושת וכו' על ידו הוא
2 מניף ולא על ידו הוא מניף אלא מכאן שהווא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
3 בכלי שרת היינו משמע דלא בפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקידוש
4 המנחה כשירה בהן [בור] מיהו מצוה בבחן ליטול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה היה
5 נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 **וכהן** מניח את ידו תחתיו. האי דאיצטרך תו
7 למינתי וכהן מניח את ידו תחתיה ולא
8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמועינן דתנופה
9 בבחן בירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין
10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא בהן וכן
11 ואפילו תימא בהן ילד שאין יצר הרע מצויה
12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני בחנים מניפין
13 על ידה אבל בגמרא דידן אמרין בסוף פרק
14 ארוסה [לפני דף סז] דגידמת לא היתה שותה וי"ל
15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 **הניף** והגיש. בירושלמי ליקף הא דאמר בפרק
17 כל המנחות (דף סז) והבאת לרבות מנחת
18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה
19 להגשה וכתיב בתריה והרים והיכן הוא תנופה
20 כבר קדמה ומתחם ליקף נמי דשיריה נאכלין
21 דכתיב בתריה והותרת מן המנחה לאחר וגו':

22 **ואחר** ישקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש
23 ואע"פ שהקריב מנחתו כבר והוא הדין
24 אי שלא כדן עבוד בחנים ולא מחוק למגילה
25 כלל עד לאחר הקרבה דמוחק לה בתר הכי
26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרשימומו ניכר
27 דכיון דכתיב ומתחם ליקף שמעינן אי רישומו
28 ניכר דלאו מחוי הוא דהא ממעטינוהו התם דאין
29 מטילין קנקנתו לתוך הדיו משום דרישמומו ניכר
30 דהוי כתב שאינו יכול למחוק אלא עיקר קרא
31 לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה
32 בדריש רבי שמעון והשקה קמא והכי אמרין
33 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה
34 כשירה והתם דריש אליביתו דרבנן ואחר ישקה
35 למעריעין וה"ג התם ואחר ישקה על כרחא שלא
36 בטובתה מודה ר"ש להכביש שאם השקה ואחר
37 כך הקריב מנחתו שהיא כשירה ומודים חכמים
38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתו ואח"כ השקה
39 שהיא כשירה מה בעיהו מצוה רבנן אמרי מנחת
40 קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן
41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת וכו' וכן
42 מזכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון וכו' וכו' רבנן
43 אמרי כותב מוחק ומשקה ומקריב ר"ש אומר
44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו
45 שמחיקה סמוך להשקאה ותו גריסין התם קרבה
46 מנחתה ואמרה איני שותה מעריעין אותה
47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן
48 כבר שנת השתא אתי לך למימרא אף על גב
49 דלרבנן דרשין והשקה בתרא לאונס קא סברי
50 דאונס במחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי

הניף ויהי חמישי ד' אייר - היום תשעה עשר יום, שהם שני שבועות וחמשה ימים לעומר

1 **רבי יהודה** דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חור וקנא לה.
2 **ודריש** תורת לרבות ששוקה פעם שניה על ידי בעל שני, ומקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חוזרת ושונה, מכלל דלתנא קמא אפילו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרכין
4 ותנא קמא הא כתיב זאת ומאי קא ממעט מנייה **דכתיב זאת**, ומסתברא דהא מיהת
5 קממעט שלא וקנא לה בעל זה פעם אחת: שני
6 **אנשים ושני בועלים**, לאחר שהשקה זה מת
7 ונשאת לאחר וקנא לה מבועל אחר: **דכתיב**
8 **תורת**, וקא מיהת אקא לרבותי: ור' יהודה,
9 סבירא ליה וכו' דאחר שרקה הכתוב ומיעט
10 ולא פירש מה רבה ומה מיעט, על כרחיך לא
11 מסרן הכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי
12 מקמתם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרבויה
13 אשני אנשים קאי ואפילו בבוטל אחר ולא אשני
14 בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת
15 נקיה נראה הדבר שאדם קנטרן הוא ומתבטן
16 להקנישה, הלקר לא שגא מחשד ראשון ולא
17 שגא מאחר:

הדרן עלף היה מביא

18 **היה נוטל את מנחתה**, הבעל, דהא אמרין
19 דאין מצות בהנה במנחות אלא
20 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
21 שאין דך קרב לזבח, אבל קדוש כלי ויציקה
22 וכלילה ששענות שמן כשר בזה, ונותנה על דה.
23 להניח: וכהן מניח ידו מתחתיה, ובגמרא יליף
24 דתנופה קריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים
25 דמנחת סוטה היא האשה והגיש. לקרן מערבית
26 דרומית כדתנא (בפרק ג' בסדר מנחות דף ע"ט)
27 וכלהו דהך כתיב במנחת סוטה, תנופה ונתקרה
28 קמיצה ונתקרה: והשאר נאכל. שכל התקמצות
29 שירידה נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונתקרה
30 וזאת תורת המנחה כו' עד והותרת ממנה
31 וגו': ואח"כ מקריב בגמרא פריך הא תנא ליה
32 ונתקרה ומה יקריב עוד לאחר התקרה: פלוגתא
33 דרבנן ור' שמעון בגמרא יליפין לה מקראי: גמ'
34 לר' יאשיה דרביה. אמורא הוא ובדורו של ר"א
35 בן פדת והנהו, ועוד היה ר' יאשיה שהיה תנא
36 בר פלוגתא דר' יוחנן ככליה גמרא, והיינו
37 דקאמר לר' יאשיה דרביה דלא תימא לרבי
38 יאשיה הנוקם, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
39 הכי, שגדול וקוץ ממנו היה: **בבעלים מנא** לו.
40 שתתא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בבחן
41 להוניה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
42 משלמים. מתנופה תוה נשוק ואימורין דשלמים:
43 **ידיו תביאנה**, בבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב:
44 **מה פאן כהן**, בסוטה כתיב בהן בתנופת מנחתה:
45 **הא אקריבה**, קדם להשקאה, דקתני קמין ונתקרי
46 והדר תניא היה משקה: **הכי קאמר** כו', הא
47 דתנא רישא הניף והגיש קמין ונתקרי לאו דוקא קדם להשקאה נקט ולא איירי בהשקאה
48 כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה ונתקרה.
49 והכי קאמר כשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה כו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

רש"י

תוספות

- 1 ה"ג ת"ד והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמחק בו, ולא גרסין בתרא
2 ברישא וקמא בסיפא ושאיין זה לשון ברייתא ופי' משקש הוא, וטעה בהלא כבר נאמר,
3 דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ונקה והשקה
4 והניח ואתו המנחה והקריב, והיינו הנשזה, וקמץ והקטיר ואחר ישקה את האשה את
5 המים, והדר תו כתיב השקאה שלישית, והשקה
6 את המים והיתה אם נטמאה וגו', וקא"ר עקיבא
7 והשקה את האשה כדתיב קדם הקטרת המנחה
8 מה ת"ל, והלא כבר נאמר אתה הקטרת המנחה
9 והשקה את המים, והוא דוקא הוא ואין
10 הראשון דוקא, דמדיכתיב ואחר ישקה את
11 האשה ש"מ השקאה אחר הקטרה היא, ומה
12 ת"ל והשקה את האשה אחר המזיקה, ללמדך
13 שיש מקרה המנחה וקמא ר' יאשי' שותה ולא
14 הוית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר
15 פותחין פיה שלא בטובה ושופכין את המים
16 לתוך הרגה, ואפי' נמחקה מנחה קדם הקטרה,
17 דשלא דבין עשו הכהנים, דבין דאיתנה שותה
18 עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, דכל
19 מה שיש שהות לאתר את המזיקה מאחרין
20 ששמו תודה, אפלו דכי הואיל ונמחקת ואפלו
21 שלא דבין אין שומעין לה לאמר אני שותה
22 אלא או תשתה או תודה, ולכך נאמר והשקה
23 את המזיקה, ולא תשתה מיד עד לאחר
24 הקטרה, אלא דא קמשמע לן שהמזיקה גורמת
25 לה לשתות ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל
26 והלא כבר נאמר והשקה, לא פליג אדרבי
27 עקיבא, אלא מר דריש דא קרא ומר דריש דא
28 קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרייתו ס"ל
29 מקריב מנחתה ואחר כך משקה, והלא כבר
30 נאמר, פסוק שליש והשקה את המים לאחר
31 הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה, אחר כל המעשים
32 בלן האמורים למעלה, ומה אמור למעלה,
33 השבעה וקבלה וכתביה ומזיקה וקמץ וקטיר
34 והקטרת המנחה; מניד ששילש דברים, הללו
35 מעכבין, והקטרה והשבעה ומזיקה, ולקמיה
36 פרי' פשיטא קדם המזיקה מה תשתה
37 לשרשמו נבר, שאם היה רשומי נבר צריך
38 לחזור ולמחוק עד שלא יתא רשומי נבר; דא
39 מיכתב בתיב, לה. כן למנחה קדם קבלת
40 שבעה בתמידי לא עשה כלום, דכי כתיב וכתב
41 את האלות, אחר קבלת שבעה בתיב; דא
42 נסבה, שלא לצרך, דהא אפלו מכתב לא בחיבין
43 כסאי קמיפלג, אמתי' קאי, וברייתא קט
44 ברישא לאשמועינן מהיכא יליף ר"ש טעמיה,
45 וקבעי רבנן השתא היכי דריש להו לקרא ור"ש
46 היכי דריש להו לקבלה רבנן סברי והשקה קמא
47 קדם הקטרה דוקא הוא, ואע"ג דכתיב ואחר
48 ישקה דמשמע דוקא, על כרחך מקרא האמור
49 ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, ור"כ ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה
50 אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמזיקה קאי הכתובה למעלה, וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אתא ע"כ; ור"ש כבר
51 ואחר ישקה, משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר הקטרה, לומר שכל מעכבין בה הקטרת המנחה ורשם הנבר, וכלזה מתקא נפסי קודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשורי דאי
52 עביר איכא; והשקה בתרא שאם נמחקה מנחה, ודוקא אחר הקטרה דבין אימזיק משקין אותה בעל כרחיה, והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב
53 מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבשל ברחיה, ואע"ג דשלא דבין אימזיק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשומי נבר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה
54 בריעבי לא פתח קרא, אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מצותן, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס, שני שנים יש לו, ונתון לתוך
55 פיה וקוץ אלא לבדקה, אם טהורה אם טמאה: והלא בדקה ועומדת, דבין דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולת לחזור ביה, ולומר איני שותה, ואין אנסין אותה דקא מודה
56 דטמאה היא: משקרב תמקין וכו', ולקמיה פרי' היא גופא קשיא אמאי אינה יכולת לחזור והלא בדקה ועומדת היא: דקא תריא טהרה ברייתא, דא דקתני בדקה ועומדת דקא תריא
57 בה מחמת ברייתא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותמת דסמכא מעקרא וקאמר כי מטיא למשתי לא שתיא, ולא שגא קרב קמץ ולא שגא
58 לא קרב לא שתיא דמקשר ואזיל כל מחמת ברייתא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב תמקין, והא דמפליג בין קרב ללא קרב, דקא תריא בה מחמת רתיא, שאנו רואין אותה רותמת,
59 דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפלו היא טהורה, ורצה יהיה לסמוך על סתירה ולשתות, ולפיכך היא רותמת וכשמגעת לשתות חזרה בה, הלכך עד שלא קרב
60 בו, וברייתא קמיתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתותא קאמר:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן כרבי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, 'לגופו' - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד 'ושמשקה ואחר
בך מקריב את מנחתה' - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכן הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה' מוכיח ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחזיקת המגילה לגמרי, שלא ייותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחזיקה ישקה'. ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואומרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.

ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה' לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקין
את מנחתה ואחר בך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטירה ומחזיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישאר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
בך מקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחזיקת המגילה וההקטרה. בא ללמד שאם נמחקת מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ורפנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מיאחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיקבך לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרוש. ולפיכך, מסתבר לומר ש'השקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה' ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.

הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אויבר כלבום - שניים של פרול בטילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסוגרו, כדי שאם נמחקת מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם סתורה היא,
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כרחיה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כרחיה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כרחיה.

שואלת הגמרא על המקשה, ולימעימך - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, תיקשי לה היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצה הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחוזרת משתיית המים אינה נחשבת
כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדקתא בה מכתב רתינתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותה. והא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מחזיקת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רפנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקטרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחזיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואומרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחזיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אויבר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה בא ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורים למעלה - קודם לכן
בפרשה, מניד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.

הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, ואמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר בך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבודקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכו, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
'לשרישומו ניכר' - שאף שכבר מחו לתוכו, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יראו שיש
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מ'שקאה הוא ולא
שותה' - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מכתב בתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שקבתה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצה הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כרי נכבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמר, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.

במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קומיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחזיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לְלַמֵּד אֶת בְּתוּלָה תּוֹרָה כְּדִי שֶׁתֵּדַע אֶת פֶּרֶשֶׁת סוֹטָה, וְשֶׁאֵם יֵשׁ לָהּ
זְכוּת הַמֵּיִם אִינֶם פּוֹגְעִים בָּהּ מִיָּד, כְּדִי שֶׁאֵם תִּשְׁתַּחֲוֶה - תְּגִיעַ לְמַצֵּב
שֶׁהִיא צְרִיכָה לִשְׁתוֹת מִי סוֹטָה, תֵּדַע שֶׁהַזְכוּת תּוֹלָה לָהּ - שְׁנֵיתָן
לִהְיֶנָּעֶל מִמִּיתָה הַבָּאָה עַל יְדֵי הַמֵּיִם, עַל יְדֵי רִיבּוֹ וְזִכּוּת וְכִי תִשְׁתַּחֲוֶה
לְהַרְבוֹת זְכוּתוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאָמַר, כָּל הַמְּלַמֵּד בְּתוּלָה תּוֹרָה
(בְּאִילּוּ) לְזִמְרָה תִּפְלֹת - דְּבָרֵי הַבָּאִי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רֹצֵחַ
אִשָּׁה בְּקֶבֶד וְתִפְלֹת מָטָּה קִבְּיוֹ וּפְרִישוֹת - הָאִשָּׁה מַעֲדִיפָה מְזוֹנוֹת
מוֹעֲטִים וְשִׂיחָה בַּעֲלָה מְצוֹי עֵימָה, מִשְׁחִיו לָהּ מְזוֹנוֹת מְרֻבִּים וְיָחָד
בַּעֲלָה פּוֹרֵשׁ הֵימָנָה. הוּא הָיָה אָמַר, חֲסִיד שׁוֹמֵחַ - אִדָּם הַמֵּתַחֲסֵד
יֹתֵר מִדִּי, שְׁגוֹרֵם בְּחִסְדּוֹתָיו רָעָה לַעֲצֻמוֹ אוֹ לֵאחָר. וְיִשְׁעָ עָרִים -
שְׂעוֹשָׁה מַעֲשֵׂה רִשְׁעוֹת בְּעֶרְמָה, וְאִשָּׁה פְּרוֹשָׁה - מְכַשֶּׁפָה שְׁפוּעֵלָת
בְּכַשְׂפִּיהָ דְּבָרִים מְסוּיָמִים, וְעוֹשָׂה עֲצֻמָּה פְּרוּשָׁה לְהַרְאוֹת כְּאִילוּ עַל
יְדֵי תִפְלִיתָהּ וְחִסְדּוֹתָהּ נַעֲשִׂים מַעֲשֵׂה. וּמִכּוֹת פְּרוֹשִׁין - אִדָּם
שֶׁמֶכָּה עֲצֻמוֹ מִחֲמַת פְּרִישוֹתָהּ לְמֵרָאִית עֵין, כְּגוֹן, שֶׁמֶכָּה אֶת עֲצֻמוֹ
בְּכוֹתָל לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא עֵנִי וְצָנוּעַ, הָרִי אֵלָיו מְכַלֵּי עוֹלָם - מִשְׁחִיתִים
אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים בְּסִתְרָה לְעוֹבְדוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם
בַּעֲלֹם.
גְּמָרָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר שְׂמוּאֵל מְשוּם - בְּשֵׁמוֹ שֶׁל רַבִּי
מֵאִיר, בְּשִׁתְּיָתִי לְמַד תּוֹרָה אֲצֵל רַבִּי עֲקִיבָא, הָיִיתִי מְטִיל
קִנְיָנָתוֹם - סָם שֶׁהָרוּשִׁם שֶׁלוֹ אִינוֹ נִמְחָק לְתוֹךְ הַדִּין שְׁבוּ הָיִיתִי
כוֹתֵב אֶת כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא אָמַר לִי דְּבָר. בְּשִׁבְעָתִי אֲצֵל רַבִּי
יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לִי בְּנִי מִה מְלָאכְתָּךְ, אָמַרְתִּי לוֹ לְבָלֵךְ - סוֹפֵר
אֲנִי. אָמַר לִי, בְּנִי, הוּא וְהִיר, שְׁמֵלֶכְתָּךְ מְלָאכְתָּ שְׂמִים הִיא,
שְׂמָא תַּחֲסִיד אוֹת אַחַת - כְּגוֹן, שֶׁתַּחֲסִיד אֶת הָאוֹת א' מִהַמִּלָּה
'אֶמֶת' שֶׁבִּפְסוּק 'וְ אֱלֹקִים אֶמֶת', אוֹ תַּתִּיר אוֹת אַחַת - כְּגוֹן,
שֶׁתּוֹסִיף ו' בְּסוֹף הַתִּיבָה 'בְּרָא' שֶׁבִּפְסוּק 'בְּרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים',
וְנִמְצָאֵת אֲתָהּ מְחִיבִּים אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ לְרַבִּי
יִשְׁמָעֵאל, דְּבָר אַחֵר יֵשׁ לִי, שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ הַדִּין וְקִנְיָנָתוֹם
שְׂמוֹ. אָמַר לִי, וְכִי מְטִילִין קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין, הָרִי הַתּוֹרָה
אָמַרָה לְגַבִּי מְגִילָה סוֹטָה, וְ"מִקְחָה אֶל מִי הַמֵּרִים", הָרִי שֶׁצָּרִיךְ שִׂיחָה
הַקֶּתֶב שְׁבוּ נִכְתַּבְתָּ פֶּרֶשֶׁת סוֹטָה שְׁתוֹרָה, כְּתָב שְׂיוֹכֵל לְמַחֲוֹת -
שְׁנֵיתָן לְמוֹחָק. שֶׁאֵם תְּבוֹא סוֹטָה לְפָנֶי הַכֹּהֵן יוֹכֵל לִיטוֹל מִפְּרִשְׁתָּ
סוֹטָה שֶׁבִּסְפָר תּוֹרָה וְלִמּוּחָקָה לְתוֹךְ הַמֵּיִם, וְאֵם אֲתָה מְטִיל לְתוֹךְ
הַדִּין קִנְיָנָתוֹם, לֹא יִתֵּן לְמַחֲוֹתָה לְתוֹךְ הַמֵּיִם.
שׁוּאֵלָתָה הַגְּמָרָא, מֵאִי קָאָשִׁיר לָהּ - מִה אִמֹר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וּמֵאִי
קָאָ מְהִירָה לִיָּהּ - וְמִה אֲמַר לָהּ רַבִּי מֵאִיר. כְּלוֹמֵר, מִה תְּשׁוּבָה יֵשׁ
בְּדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר עַל דְּבָרֵיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. שְׁחָרִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אָמַר לוֹ שֶׁמֶלֶכְתּוֹ מְלָאכְתָּ שְׂמִים, וְלִכְן צָרִיךְ הוּא לְהִזְוֹר בְּחִסְרוֹת
וְיִתְרוֹת, וְאֵם כֵּן מִה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לֹמֵר לוֹ שֶׁהוּא מְטִיל קִנְיָנָתוֹם
לְתוֹךְ הַדִּין, וְכִי בֹזֵה נִיצַל מִחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הָכִי
קָאָמַר לִיָּהּ רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לֹא מְפַעֵא בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת
דְּבָקִי אָנָּה - וְנִזְוֹר אֲנִי מֵהֶם, אֵלָּא אֲפִילוֹ לְמִיחָשׁ לְזִכּוּב דְּדִילְמָא
אֲתִי וְיִתִּיב אֲתִיגִיָּה - שְׂמָא יִבְּוֹר זָבוּב וְיִשֵּׁב עַל הַגֵּג הֵימָנִי דְּדִילְמָא
כְּשַׁעֲדִין לֹא יֵשֵׁב הָדִין, וְיִחָקֵק לִיָּהּ וְיִשְׁחָרֵי לִיָּהּ רִי"ש - וְנִמְחַמֵּת
הַמַּחֲזִיקָה יִרְאָה הַדִּילְמָא כְּמוֹ רִי"ש. גַּם לְדִבֵּר זֶה חוֹשֵׁשׁ אֲנִי, וְכִדִּי
לִהְיֶנָּעֶל מִזֶּה, דְּבָר אַחֵר יֵשׁ לִי שֶׁאִינוֹ נִמְחָק כְּלוֹ. שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ
הַדִּין, וְקִנְיָנָתוֹם שְׂמוֹ.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, אֲנִי וְכִי כָךְ הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה, וְהָאֵם תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי
מֵאִיר, בְּשִׁתְּיָתִי לְמַד תּוֹרָה אֲצֵל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הָיִיתִי מְטִיל
קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין וְלֹא אָמַר לִי דְּבָר. בְּשִׁבְעָתִי אֲצֵל רַבִּי
עֲקִיבָא, אָמַרָה עָלַי - לְהַטִּיל קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדִּין מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ כְּתָב
שְׂיוֹכֵל לְהִימָחֹת, קִשְׁיָא שְׂמוֹשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שֶׁבְּבִרְיָתָא הַקּוֹדֶמֶת
מְבוֹאֵר שְׁקוֹדֵם לְמַד רַבִּי מֵאִיר תּוֹרָה אֲצֵל רַבִּי עֲקִיבָא וְלֵאחָר מִכֵּן
הֵלֵךְ לְלַמּוֹד אֲצֵל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאִילוּ בְּבִרְיָתָא הַשְּׁנִיָּה מְבוֹאֵר
לְהִפָּךְ, וְכֵן קִשְׁיָא אָמַרָה אֲמַרָה - שֶׁבְּבִרְיָתָא הַקּוֹדֶמֶת מְבוֹאֵר,

אֶךְ סוֹף סוֹף, שְׁנֵינוּ בִּדְעַת רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁרַק לֵאחָר הַקֶּרֶב הַקּוֹמֵץ
כּוֹפִין עֲלֶיהָ לִשְׁתוֹת, וְאֵם כֵּן עֲדִין קִשְׁיָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא אֲדָרְבִּי
עֲקִיבָא, שְׁחָרִי הָתֵם - בְּבִרְיָתָא הַמּוֹבָאֵת בְּתַחֲלִיל הָעֲמוּד הַקּוֹדֶם,
אָמַר שֶׁמִּחֲזִיקָה מְעַכְבָּא - שֶׁאֵם נִמְחָקָה הַמְּגִילָה שׁוּב אִינָה יִכּוֹלָה
לֹמֵר אִינִי שׁוֹתָה, אֲלֹא מִשְׁקֵן אוֹתָהּ בַּעַל כּוֹרְחָה, וְהָכָא - בְּבִרְיָתָא
הַשְּׁנִיָּה אָמַר, קוֹמֵץ מְעַכְבָּא - שֶׁרַק לֵאחָר שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ אִינָה יִכּוֹלָה
לִסְרֵב, אֲבָל קוֹדֵם לִכֵּן יִכּוֹלָה לִסְרֵב. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, תִּרִי תִנְיָא
וְאֵלִיבָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא - הַבְּרִיָּתוֹת הַלָּלוּ נִשְׁנוּ עַל יְדֵי שְׁנֵי תַנָּאִים
שׁוֹנִים, שֶׁנִּחְלָקוּ בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא.
מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא, אִיבָעִיָּא לָהּ, לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא הַסּוֹבֵר שֶׁאִישֵׁה
שֶׁאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה מִתּוֹךְ בְּרִיאָתָהּ וְלֹא מִתּוֹךְ פֶּחַד, סִירוּבָה נִחְשָׁב
כְּהוֹדָא בְּטוֹמָא, מִה הָדִין אֵם אָמַרָה אִינִי שׁוֹתָה מִחֲמַת בְּרִיאָתָא,
וְהוֹרָה בָּהּ לֵאחָר מִיכֵן, וְאָמַרָה שׁוֹתָה אֲנִי, מִה - הָאֵם מִשְׁקִים
אוֹתָהּ אוֹ לֹא. מִבֵּאֵרָה הַגְּמָרָא אֶת צִדְדֵי הַסֶּפֶק, הָאֵם בִּין דְּאָמַרָה
בְּתַחֲלִיל אִינִי שׁוֹתָה, הָרִי זֶה מִמֶּשׁ כְּמִי שֶׁמְטָאָה אֲנִי קָאָמַרָה, וְכִין
דְּאֲחָזִיק נִפְשָׁה בְּטוֹמָאָה - כִּין שֶׁחֲזִיקָה עֲצֻמָּה בְּעֵינֵינוּ שׁוֹתָה,
לֹא מְצִיא תִרְרָה בָּהּ - אִינָה יִכּוֹלָה לְחַזּוֹר בָּהּ וְלֹמֵר שֶׁרֹצֵחַ לִשְׁתוֹת.
שֶׁבְּיָדוֹ עַל יְדֵי שְׁתִּיתָה מִי הַמֵּרִים לֹא יִתֵּן אֲלֹא לְנִשְׁשִׁים שֶׁאִינֶם
בְּחוֹקֵת טוֹמָא. אוֹ דִּילְמָא, בִּין דְּאָמַרָה - כִּין שְׁחוֹרָה וְאִמְרָה
שׁוֹתָה אֲנִי, גִּלְיָא דְּעִתָּהּ מִחֲמַת בִּיעִתְּוָתָא הוּא דְּאָמַרָה - הִיא
מְגִלָּה בֹזֵה אֶת דַּעְתָּה, שֶׁכְּשֶׁאִמְרָה בְּתַחֲלִיל 'אִינִי שׁוֹתָה', לֹא הִיָּה זֶה
מְשׁוּם שֶׁמוֹדֵה שׁוֹתָה, אֲלֹא אִמְרָה כֵּן מִחֲמַת שֶׁפָּחַדָה מִזְמִינִים, שְׁחָרִי
עֲכָשִׁי הִיא רֹצֵחַ לִשְׁתוֹת, וְאֵם הִיָּתָה טְמָאָה וְדֵאִי לֹא הִיָּתָה רֹצֵחַ.
וְכִין שֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁלֹּא הִיָּה סִירוּבָה הָרָאוֹן לִשְׁתִּיתָה אֲלֹא מִחֲמַת פֶּחַד,
יִכּוֹלָה לְחַזּוֹר בָּהּ - וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, תִּיָּקוּ.
אָמַר אַבְוֵה דְּשְׂמוּאֵל, צִרִיךְ שְׁתִּיתָן הַכֹּהֵן דְּבַר מִר לְתוֹךְ הַמֵּיִם
הַמֵּאֲרִירִים. מִבֵּאֵרָה הַגְּמָרָא, מֵאִי טַעְמָא, דְּאָמַר קָרָא "וְכָתֵב אֶת
הָאֵלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסִפֵּר וּמַחָה אֶל מִי הַמֵּרִים", מִשְׁמַע שֶׁמוֹחָה
אֶת הַמְּגִילָה לְמִים שְׂפָרִים כְּבָר לְפָנֵי הַמַּחֲזִיקָה לְתוֹכָם.
מִשְׁנָה. אֵם עַד שֶׁלֹּא נִמְחָקָה הַמְּגִילָה, חוֹרָה וְאָמַרָה אִינִי שׁוֹתָה,
אִין מְחִיבִים אוֹתָהּ לִשְׁתוֹת אֲלֹא מְגִילָתָהּ נִנְגָּזָה בְּצִדֵּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
שֶׁכֵּל כְּתָבִי הַקּוֹדֶשׁ שֶׁאִין יִכּוֹלִים לְקִרּוֹת בָּהֶם נִגְזָזִים שֶׁלֹּא יִתְבּוֹז.
וּמִנְחָתָה אִינָה קֶרֶבָה אֲלֹא מִתְפַּרְצָה - נִשְׁרַפְתָּ עַל הַדָּשָׁן - מִקּוֹם
בְּעוֹרָה שְׁחָרִי שׁוֹרְפִים בּוֹ פְּסוּלֵי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים. וְאִין מְגִילָתָהּ שֶׁל זֹו
בְּשִׁתְּיָתִי לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֲרָה, לְפִי שֶׁהַמְּגִילָה צְרִיכָה לְהִיכְתֹּב
לְשֵׁם הַסּוֹטָה שֶׁבָּאָה לְהִיבְרֵךְ עַל יְדֵיהָ.
אֶךְ אֵם כְּבֵר נִמְחָקָה הַמְּגִילָה וְאָמַרָה טַמָּאָה אֲנִי, הַמֵּיִם הַמֵּרִים
נִשְׁפָּכִין, שֶׁהַמֵּיִם לֹא נִתְּנוּ אֲלֹא וְהַמֵּיִם לֹא נִתְּנוּ אֲלֹא לְבִרֵּר בְּמִקּוֹם
שִׁישׁ סֶפֶק אֵם זִינְתָה, וְזֹו שֶׁאִמְרָה טַמָּאָה אֲנִי, הָרִי הִיא בְּדוּקָה
וְעוֹמֶדֶת. וּמִנְחָתָה מִתְפַּרְצָה עַל בֵּית הַדָּשָׁן.
וְאֵם נִמְחָקָה הַמְּגִילָה לֹא הוֹדָה שׁוֹתָה אֲלֹא שְׁחוֹרָה בָּהּ וְאָמַרָה
אִינִי שׁוֹתָה, מְעַרְעֵרִין אוֹתָהּ - פּוֹתְחִים אֶת פִּיהָ שֶׁלֹּא בְּטוֹבָתָהּ
וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בַּעַל בְּרָחָה. שִׁיתֵּכֵן שֶׁשְׁחוֹרָה הִיא, אֲלֹא שֶׁמִּמְחַמֵּת
הַפֶּחַד מִזְמִינִים, שֶׁחֲשׂוֹשֶׁת שֶׁתִּינּוֹק מִזֶּה לְמִרוֹת שְׁחַרְחָה, אִינָה מִסְכַּמֶּת
לִשְׁתוֹת.
סוֹטָה הַשְּׁתִּיתָה מִן הַמֵּיִם, אֵם בִּאֲמַת אִינָה שְׁחוֹרָה, אִינָה מִסְפָּקָת
לִשְׁתוֹת - לְגִמּוֹר אֶת הַמֵּיִם, עַד שֶׁפָּנִיָּה מוֹרִיקוֹת וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת,
וְהִיא מְתַלְלָתָהּ גִּידִין - הַגִּידִים שֶׁבְּלִחְיָה מִתְנַפְּזִים וְנִרְאִית מְלִיאָה
גִּידִים, וּבְשִׁרָה נִמְלֵא שׁוֹרֹת שׁוֹרֹת שֶׁל נִפְיחוֹת. וְהֵם - הַכְּהֻנִּים
אֲוִמְרִים, הוֹצִיאָוּהָ מִעֶזְרֵת נָשִׁים שְׁעוֹמֶדֶת בָּהּ כְּדִי שֶׁלֹּא תִטְמָא
הַעֲזָרָה.
סוֹטָה שֶׁשְׁתִּיתָה מִן הַמֵּיִם, אֵף עַל פִּי שֶׁטְמָאָה הִיא, אֵם יֵשׁ לָהּ זְכוּת
הִיָּתָה הַזְכוּת תּוֹלָה לָהּ שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בָּהּ הַמֵּיִם מִיָּד. וְחִלּוֹק הַדְּבָר, יֵשׁ
זְכוּת שֶׁתּוֹלָה - שֶׁמְכַכֶּבֶת אֶת עוֹשָׂה בְּשִׁנָּה אַחֲרָה, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה
ב' שְׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה ג' שְׁנִים. מְכַאֵן אָמַר בֵּן עֲזַרְיָא, תִּיָּב אֲדָם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עצמוד א

רש"י

תוספות

נגזות. ירושלמי תני נגזות תחת צירו של היכל למה בשביל לשחקה לול קטן
דזה שם ושם המים נשפכים תני אין ברוך משום קדושה מהו לגבל ברוך את
הטיט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שוטה
מעריצין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק תני רבי חנין ב"ש אמורים אחת ובהיא

שתיים אי"ר אילעאי טעמא דרבי"ה כדי לכתוב י"ה:
(שי"ר לע"ב) **אמר** ר' ירמיה למחוק לה מזה"ת
איכא בינייהו. תימה לרבי והא בימי ר"מ נפסקו
כבר המים המרים דאמרר' בפ' בתרא (לפני דף מ.)
דר' יוחנן בן זכאי הפסיקו ועוד האמר רבא (לעיל ד'
(י:) מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
שבועה לא עשה ולא כלום א"כ מ"ט דמ"ד
מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין
לה מן התורה לית ליה דרבא א"כ אמאי אמר
לר"ש לעיל (י:) כדי נסבה למנא לית ליה דרבא
אלא הכי משמע ובהא דרבא כ"ע מהו ואיכא
למימר מ"ד מוחקין לה מזה"ת כגון אם נכתבה
אוהה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה
אע"פ שהסופר לא נתכוין לשם סוטה אלא לשם
ס"ת ומה שאין מטילין ענקנותו לתוך הדיו
לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון דס"ל
מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאאותה
פרשה אפילו כותבה בתורה קפיד קרא דבעינן
שיכול למחוק:

אבל תורה דסתמא כתיב הכי גמי דמוחקין.
לפום האי דחזיוי ה"מ למיפרך וכו' לית
ליה ל"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמוע קול
סופרים מקרין וכו' דה"מ לתרציה דילמא עד כאן
לא אמר גבי נגזות פסול משום דאשה לאו
לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה
ונסרה סתמא להשקות עומדת כדאמרין בריש
מסכת זבחים (דף כ:) א"כ עד כאן לא פסלינן גבי
גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
מיהו היכא דאיתניק לשם רחל לא הורא
מנתקא ע"י מוחקה לשם לאה ולרבי אחי בר
יאשה גמי אע"י דעשייה דיהה מוחקה היא מיהו
מהני קצת דכתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
ומחה לה דרשנן ליה גמי אבתיבה דבעינן
דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אהני גמי האי
דלא

בני מה מלאכתך? אמרת לו: לבלר אני, אמר לי: בני, הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים
היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחריב את כל העולם
כלו. אמרת לו: דבר אחד יש לי שאני מטייל לתוך הדיו, ונקנתום שמו, אמר לי: וכו'
מטילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
ומאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבשאי בחסירות ויתירות דבקי אנא, אלא אפילו
למחיש לזכור, דדילמא אחי ויתבי אתגיה דרל"ת ומחיק ליה ומשוי ליה ר"ש, דבר אחד
יש לי שאני מטייל לתוך הדיו ונקנתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: פשהייתי
למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטייל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. פשהאתי
אצל ר' עקיבא אסרה עליו קשיא שמוש אשמוש, קשיא אסרה אאסרה, בשלמא שמוש
אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, פיון לא מצי קם אליבית, אתא לקמיה
דר' ישמעאל וגמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אאסרה
קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו
חזין

קשיא דר"ע אדר"ע ה"ם קאמר מוחקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
אמרה איני שוטה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה, אבל אם נמחקה המגילה
מעריצין אותה על פרוהא ואפי' לא קרב הקמין, דהא וזהשקה קמא דקדם הקטרה להכי
דרשנן, והכא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כמה דלא קרב קמין אי אמרה איני שוטה

לא אנסין לה להשקותה: וזהו וזהו ואמרה שוטה
אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: שיתן טר.
דבר מה: שפירם כבר. קדם מוחקה, אלמא
מחמת דבר אחר הם מרים ואין מריה על שם
קללת בדיקתם נקרא. דהא מקמי מוחקה לאו
בני מבידק ניהו: טהני' מנלית נגזות. בצדי
ההיכל, דכל כתבי הקדש שאין ראויין לקרות
בהן נגזין שלא יתבוא: על בית הדין. שהיא
בעורה ששורפין שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
אימורים שמוחצתן לפנים מן הקלעים:
כדאמרין בשחיטת קדשים (דף ק:) שלשה בית
הדין הם, דהואיל וקדושה בכלי נשרפת בעורה:
והאי מתפזרת היינו נשרפת כדאמר לקמן (דף כג.)
ואלו שמוחצותיהם נשרפות וקא חשיב להא
האחרונה איני שוטה: ואין מנלית בשעה
להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן בחיבה לשמה
דכתיב ונעשה לה הכהן לה לשמה: ה"ם
נשפכין. פיון דאמרה טמאה אני בדוקה ועומדת
היא וגמים הקרים לא נתנו אלא לכר את הפסק:
מעריצין אותה. דלמא טהורה היא ומחמת
רתיבותה קאמרה: מתפלאה גידיו. הגידין
שבחלחיה נופחין וזרואת כמלאה גידיו, וגם
בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה. והכי
תניא בספרי במין שרביטין מוזקין בה: שלא
תפסא העורות. שפרי נקור או עורת נשים
שחצא דרך שם, ולקמיה פרך והא אמרין
בשלמא דשפרי נקור לא נתקדשו וכ"ש עורת
נשים ומת מותר לכנס למתנה לזה: תרע שבויות
תולה לה. תראה ותלמד בפרשת סוטה שהזכות
תולה, דילפינן ממוקנתה ונרעה נרעה, ונקטה ע"י
זכויות כדי ורעית ורע ט' חדשים, וי"א יותר
דמפרש בגמ' מלמדה תפלות מפרש בגמ': רבי
יהושע אומר וזהו אשה כבד ותפלות גרסין.
ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פירושין.
מפרש בגמ' שמכא את עצמו בכתלים להראות
שהוא קצין ורענו: גמ' לומר. סופר: אם תפסר
אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת ונקטו י' או
תיתר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
דבר אחר יש לי לקמן מפרש מאי תשובה היא
זו: כתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
מוחקין לה מן התורה ולא בעי בתיבה לשמה,
ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
ומאי מהדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
רשם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל חסור
ותור: ומשוי ליה ר"ש. כגון דל"ת דאחד: דבר
אחר יש בו'. ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש
אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר
הכא דר"י קודם: לא מצי למיסק אליבית. על
עקרי טעמיה. שהיה אומר על טמא טהור
ומראה לו פנים, ועל טהור טמא ומראה לו פנים:
אתא לקמיה דר"י ונפר גמרא. המשניות סתומות
כמו שהן. כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וזהו
אתא לקמיה דר"ע למיסק סברא. לעמוד על

עקר טעמיה דמשנה, מפני מה זה טמא וזה טהור, זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסקר ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהיכן? למדוהו וליאיהו משנה דמורה:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

רש"י

חזן מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת: משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי
 בינייהו. כלומר במאי קמיפלגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
 לת"ק מחקיקן, לר' יעקב לא מחקיקן: כי הני תנאי. דאיפלגו נמי בבתיבה לשמה: דאיתני,
 מכל נשים לשמה של זו. אמר רב נחמן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לאו בי הני תנאי,
 ופריך לאידך גיסא, ואית ליה נמי דרב פפא,
 וד"ק איבא למפרך להאי גיסא ואיבא למפרך
 להאי גיסא: דבב. לה גט לגרש את אשתו ונמלך
 מלגרשה: בן עירי. ששמו בשמו דהוא מאותה
 העיר: שמי בשמך וכו'. ובני עיר אחת אהנו וגט
 זה ראוי לי. תהנו לי ואגרש בו את אשתי: פסול
 לזה לגרש בו. דדרשינן לה לשמה, דכתיב וכתב
 לה ספר בריתות, והכא נמי כתיב וקשה לה
 הכתוב: פני. הא דקתני דכין ששתתה נבדקה,
 ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משדקה,
 דאי לא אקריב ברישא לא היה מבידקה עד
 שתקריב מנחתה דכתיב מנחתה עון: הא אמר אין
 זכות תולה. במתני' (נחמן ד' כג): ר"ע היא. דאמר
 לעיל (ו' יט): משדק דתקני איהו וכולהו לחזור
 בה. אלמא מקריב לה קדם שתשתה: במתנה
 ליה. בהר הבית, דהא עזרת נשים וגם שער
 נקטור לא נחקדשו בקדשות עזרה. ודחי' בראש
 הר הבית: עמו במחיצתו. ובמדרב נמי היו ג'
 מחנות, לפנים מן הקלעים מחנה שכינה, והקלעים
 יהנו סביב למשכן העדות (מקד' ו' א) מה מחנה
 ליה. והתנאים ג' פרסאות זה מחנה ישראל,
 ומשה היה לוי וקאמר עמו: שפא תפרום נדה.
 אגב ביצתותא דמים הקרבים, והנהדר והזב והזב
 ובעל קרי אסורים במחנה ליה דילפיקן
 בפסחים בפרק אלו דברים (ו' סא): תפא צמיח.
 דאנה שאניה באה פתאום אלא דואגת שמא
 יבואו אויבים לדרגה צומת את המקור
 מלחוצא דם ואפי' בשעת וסתה, וההיא נדה
 אדאנה איתקא, דקתני הגיע שעת וסתה ולא
 דקרה טמא מפני שארז בזמנה בא, ר"מ אומר
 אם היה מקריב ודגיע שעת וסתה ולא דקרה
 טהורה, אם דקרה אחרי כן ומצאתה טהורה,
 ולא אמר ארז בזמנה בא, שתדרה מסלקת את
 הדמים: ביצתותא. הכאה פתאום כגון זו שלא
 היה נדרה עד עצמו ופתאום היא מרגשת
 בצער, וכן באסתר שקאת לה שמענת מרדכי
 פתאום: מרפא. הדמים, פותח את המקור: פני
 סני. דקתני יש זכות וסתה ג' שנים: כדי תכרת
 העפר. דדריש נקתה ע"י זכות כדי ונדרעה ורע,
 כשיעור שהעפר נכר במעברת: הראוי לספר.
 לחיות ולבא לידו פסור שבוה של מקום: ואע"פ
 שאין ראיה. גמורה לדבר זכות תולה י"ב חדש,
 וכן לדבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה לחן
 מלבא מלכי ישפ' עליך וגו'. דניאל אמר
 לנבוכדנצר כשפטר לו החלום שיהא נטרד מן
 האנשים ולחיות עם בתמה וחסיה. לחן מלבא -
 אמנם המלך, מלכי ישפ' עליך - גצתי תיטב
 בעיניך להאמין לגצתי: וחסידך בדרךך פריק.
 חטא ע"י דקרה פדה ונחית: בסיח. וענותיק
 בתניית הענינים:

הן

וספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר,
 וכן לדבר דכתיב "לחן מלבא מלכי ישפ' עליך וחסידך בדרךך פרק וענותך במחן ענין
 הן

מנחה

דלא כתב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יצחק
 אי' האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
 גבי עשייה והא בפרק כל הגט (נ"ט ק"ז): מפרש מ"ט פסלין לכל הני גיטין אי כתיב נתן
 ספר בריתות ד"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
 כתיב אלא וכתב ד"א למעוטי האי דלא איהו
 כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה
 כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטין היו לו שתי
 נשים וכו' אלמא דמעטית התם מוכתב גירדא
 היכא דנכתב לשם אשה אחרת וי"ל דשאני התם
 דלא הוה עריך למיכתב אלא ונתן לה ספר
 בריתות הילכך הוי וכתב קרא יתירא למעוטי
 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו יתירא
 הוא האי וכתב הילכך לא ממעטניה מיניה אלא
 היכא דלא אכתיב לשם אלוה בעולם דכתיב
 וכתב את האלות: הא מני ר'ע היא וזכות סבר
 לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
 גרס בירושלמי הני ר' טרפון אומר כל זכרונות
 שנאמרו בתורה לטובה חזן מו שדיא של
 פדענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
 ושתק הייתי אומר דברידך הא אינו אומר מנחת
 זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע
 בהדיא זכות תולה הוה מוקי לה כרבי דמתי'
 (נחמן ד' כג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה
 מצי לאוקמא כרבי דמרסיפא רבי רישא לאו רבי
 ועוד איבא למאן דאמר בפ"ק (נ"ט ק"ו)
 דבמתנוה פליגי רבי ורבנן: לא טמא מת אלא
 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכניס
 מת חמור מטמא מת הנכנס ובפרק בתרא
 דעירובין בסופו (ק"ה ק"ה) אמר רב טובי בר קיסנא
 אמר שמואל המכניס טמא שרץ במקדש חייב
 שרץ עצמו טעור שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו
 מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי אין לו טהרה
 במקדש ויש לתרץ דהתם מיירי במכניס שרץ שלא
 נגע בו ושרץ לא טמא במשא ולהכי נקט נמי
 שרץ ולא נבילה דאם נטמא המכניס תיפוק ליה
 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא
 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לארר שפירש מן
 הטומאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טומאה
 בחיבורין במכניסו דחמרי טפי מטומאה שלא
 בחיבורין כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (ק"א א):
 ביעתותא מרפא וי"ל ביעתותא דמלאך לא
 בתרא דנדה (ק"ה פ"א) בגמרא ב"ש
 אומרים כל הנשים מתות נדות מ"ט דב"ש אגב
 ביעתותא (ומלאכא) דמותא חזיא וכו' פליגי
 עליה וקא מקשה התם אלא הא דתניא ב"ש
 אומרים כל הנשים מתות ובין קרי כאן במשורו ולא
 מחמת אונסו אלא טעמא דב"ש וכו' אלמא דלא
 אמרי' ביעתותא מרפא וי"ל ביעתותא דמלאך לא
 מרפא דלא חזי אלא בשעת חוצאת הנפש:
 יש זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות
 תולה שנה אחת מנבוכדנצר לקצת ירחין
 תרין עשרי יש זכות תולה שתי שנים מאנבנן וידי
 לשנתים ימים (שטול' ג' י) יש זכות תולה שלש
 שנים מאתאבן וישבו שלש שנים אין מלחמה
 (מל' א' כג) אמר ר' יוסי כל אתון שלש שנים היה
 עסוק במצות וכל אתון שתי שנים היה עוסק
 בתורה: מנחת זכרון כולל מזכרת עון פרט במדומה
 הכי פירש אימא דמנחת זכרון ליכא למילף
 זכרון זכות אלא זכרון עון ואין כלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפרועות מעוטה הרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה
 וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אף לא זכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, **מאי 'עשייה'** - מהי העשייה
 שאמרה התורה **מְחִיכָה** - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
 של הסוטה ולא שכתובת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 שנינו במשנה, **אינה מספקת לשתיים עד שפניה [וכו']**.
 מקשה הגמרא, **מני** - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
 לאחר שתיית פניה מוריקות, **רבי שמעון היא, דאמר מקריב את**
מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קרבה מנחתה - שכל זמן
 שלא קרבה המנחה לא **בדקי לה מניא** - אין המים בודקים אותה,
דכתיב 'מנחת זבדן מנחת עון' הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 נבדקים עוונותיה ונזכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 מוריקות. **אימא סיפא, יש לה זכות היתת תולדה לה, אתא לארבעין**
הרי שבאנו לשיטת חכמים, דאי רבי שמעון, האמר אין זכות תולדה
במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
אמר רב חסדא, הא - משנתנו **מני, רבי עקיבא היא, דאמר,**
מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה **ברבנן** -
 שאומרים שהזכות תולה לה.
 שנינו במשנה, **והם אומרים הוציאנה וכו'** - לאחר ששותה הסוטה
 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא תטמא העזרה.
 שואלת הגמרא, **מאי מעמא** מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
 לכאורה הסיבה היא, **דדילמא מתה, למימרא דמת אכור במחנה**
לויה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לויה, **והתניא, טמא מת מותר**
ליבנס למחנה לויה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
עצמו, שנאמר, 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו, ויעמו'
משמע, במחיצתו. ובמדבר היו ג' מחנות, לפניו מן הקלעים, היה
 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 ישראל. ומכך שמשם שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה לויה. אם כן קשה, מדוע
 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 מתרצת הגמרא, **אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,**
 אלא **שקלא תפרוס נדה** מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 במחנה לויה.
 שואלת הגמרא, **למימרא דבעיותהא מרפא** - שהפחד מרפה את
 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, **אין, דכתיב**
'ותתחלחל המלכה מאד, ואמר רב מהו לשון 'ותתחלחל',
שפירסה נדה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
 מקשה הגמרא, **והא אנן תנן, תרדה מסלקת דמים** - אישה הנתונה
 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, **פחדא צמית** - דאנה
 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
בעיותהא מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 שתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
 שנינו במשנה, **יש לה זכות היתת זכות, יש זכות תולה שנה, יש**
בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 זכות תולה שנתיים, ויש זכות תולה ג' שנים.
מני מתניתין - שאומרת שיש זכות תולה ג' שנים, **לא אבא יוסי**
בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

חזין מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
 רושם לאחר מחיקתו. **רבי יעקב אומר משמו** - של רבי מאיר, חזין
מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 סוטה וסוטה.
 מבררת הגמרא, **מאי בינייהו** - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 המחלוקת בניהם. **אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה איבא**
בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני **תנאי בי הני**
תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 אחרת. **דתניא, אין מגילתה** - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 אינה פשוטה להשקות בה סוטה אחרת. **רבי אחי בר יאשיה**
אמר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו **פשוטה להשקות**
בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבבביתא
 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 אחרת. ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 סוטה אחרת.
אמר רב פפא לדחות, **דילמא לא היא** - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 לומר **עד כאן לא קאמר תנא קמא התם** שלא ניתן להשתמש
 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, **אלא ביין דאניתין**
לשום - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 לשם רחל **לא תדרא מינתקא** - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 שבעולם להיות מיוחדת **לשום** **לאה** שכן התייחדה כבר לשם רחל.
אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, **דסתמא כתיבה** שנכתבת
 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו **הכי נמי דמחקינן**
 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, **דילמא לא היא** - אין
 הכרח לחלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, **עד כאן**
לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם - שניתן להשתמש במגילת
 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת **אלא במגילה**, לפי **דאיתוב**
לשום **אלות בעולם** שסוף סוף נכתבה לשם קללה, **אבל תורה**
דלתחלמוד כתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה **הכי נמי**
דלא מחקינן.
 מקשה הגמרא, **ורבי אחי בר יאשיה** שאמר שניתן להשתמש
 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, **לית ליה** -
 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת **לגרש**
בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושו. אם **מצאו בן עירו, ואמר**
לו שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך - הרי שם העיר שלי
 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 ואגרש בו אני את אשתי. **פסול לגרש בו**. שצריך שתהא כתיבת
 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ודורשים 'לה', 'לשמה', אם כן,
 גם כאן שנאמר "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" נדרוש 'לה'
 'לשמה'. מתרצת הגמרא, **אמרי, התם** - גבי גט **'וכתב לה' אמר**
רממנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה **בעינן כתיבה לשמה**.
 שואלת הגמרא, **הכא נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש**

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. **דבר אחר**
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר,
ואין עבירה מכבה תורה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, **שנאמר "מים רבים לא יוכלו**
לכבות את האהבה" - "מים רבים" הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להניצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצוה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצוה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, **אמר רבי יוסף,**
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, **ומצוה בעידנה דעסיק בה** -
בשעה שעוסק בה, **מגנא** - מגינה עליו מן היסורים **ומצלא** -
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, **בעידנה דלא עסיק בה** -
משגגה המצוה ואינו עוסק בה עוד, **אנוני מגנא** - מן היסורים
אצולי לא מצלא - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
התורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה **מגנא ומצלא** -
מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, **מתקיף לה רבה, אלא מעתה** - אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, **דואג**
ואחיתופל שנעשו רשעים, **מי לא עסקי בתורה**, אם כן **אמאי לא**
הנייה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטאים ועשאים רשעים
גמורים. **אלא אמר רבא** חילוק אחר, **תורה בעידנה דעסיק בה** -
בשעה שעוסק בה **מגנא ומצלא** - מגינה עליו מיסורים ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, **בעידנה דלא עסיק בה** -
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, **אנוני מגנא אצולי לא מצלא** -
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן **מצוה**, בין בעידנה דעסיק בה **בעידנה דלא עסיק בה**, **אנוני**
מגנא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך **אצולי לא מצלא** - אינה מצילתו מן החטא. ובוה
מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רבנא אמר - מיישב באופן אחר, **לעולם** הזכות העומדת לסוטה
היא **זכות תורה**, **ודקאמרת** - ומה שהקשית שהרי היא **אניה**
מצוה ועושה, **נהי דפקודי לא מפקדא** - אמנם היא עצמה אינה
מצוה ללמוד תורה, אך **באגרא דמקדון ומתניין בניהו** - בשכר
שטורחות להביא את בניהו לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
ונתרון לחו לגבריהו - וממתניות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת
ללמוד תורה **עד דאתו מבי מדרשא** - עד שחוזרים מבית המדרש,
מי לא פלגאן בהדיהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שכר של מצוה ועושה.
הגמרא חוזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, **ומאי הנמשל**
להגיע לפרישת דרכים שהזכיר התנא. ומשיבה, **אמר רבי חסדא,**
זה תלמיד חכם ויום מיתתו - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע
להחטאו. **רב נחמן בר יצחק אמר**, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם **ויראת חטא** - שהגיע לידי יראת חטא. **מר זוטרא**
אמר, זה משל לתלמיד חכם **דסלקא ליה שמעתתא אליבא**

הן (תהו) [תהו] ארבה לשלוחך - ועל ידי הצדקה, היא אורח
זמן לשלומך, שלא תמחר לפקוד אותך הרעה. **ובתיב, בלא מלא**
על נבוכדנצר מלא - לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכדנצר,
ובתיב "לקצת ירחין תרי עשר" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתנו
שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, **לעולם** התנא של
משנתנו סובר כשיטת **רבי ישמעאל** שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב **דאמר ותני** - שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, **דבתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם"** -
הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
שואלת הגמרא, **ומאי** - מהו שאמר רבי ישמעאל, **אף על פי שאין**
ראיה לדבר ובר לדבר, מדוע אין זו ראיה גמורה. ומישיבת, **דלא**
שאני עובדי בוכבים כגון נבוכדנצר ואדום **דלא מפקדי דינא**
עלייהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממחר לפרוע מהם
בעולם הבא.
שנינו במשנה, **וש זכות תולה ג' שנים בו**.
שואלת הגמרא, **זכות דמאי** - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מזיקים לה. **אילמא זכות דתורה** - שהיתה עוסקת בתורה. **הא**
אניה מצוה ועושה היא - הרי אינה מצוה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצוה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקה. **אלא** נאמר שהכוונה היא, **לזכות דמצוה**
שעשתה, גם על כך קשה, וכי **זכות דמצוה מי מגנא בולי האי**
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות **והתנא, את זו דרש**
רבי מנחם בר יוסי, נאמר **"כי נר מצוה ותורה אור"**, **תלה** -
המשיל הכתוב את המצוה בנר, **ואת התורה באור**, **את המצוה**
המשיל בנר, **לומר לך מה נר איה מגינה אלא לפי שעה** -
האיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, **אף מצוה איה**
מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורעניות, **ואת התורה המשיל**
באור - לומר לך מה אור היום **מגין לעולם** - מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, **אף תורה מגינה לעולם** - שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. **ואומר** - הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, **"בהתהלךך תנחה אתך**
ובשבךך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
הכתוב, **"בהתהלךך תנחה אתך"** - זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. **"בשבךך תשמור עליך"** זו
מיתתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, **"והקיצות**
היא תשיחך" לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
להגן מפני ייסורי הגיהנם. **משל לאדם, שהיה מחלף באישון לילה**
ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן **הקוצים** ומן **הפחתים** -
גומות ומן **הפרקנים** שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
ומתירא רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. **ואינו יודע באיזה דרך מחלף** - מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. **נזדמנה לו אבוקה של אור**, כיון שמאירה לו
את הדרך העומדת לפניו, **ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן**
הפרקנים שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם **ועדיין מתירא**
מתירא רעה ומן הליסטים שדרכן ללכת בלילה פן יפגע בו, ועוד
ואינו יודע באיזה דרך מחלף, **בין שעה עמוד השחר**, **ניצל**
מתירא רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, **ועדיין**
אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע **לפרישת דרכים** ושם
הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז **ניצל מכולם**, וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רש"י

תוספות

1 הו' תהי ארכא לשלוחיה. ואז תהא אורח זמן לשלוחיה שלא יבאו עליה הפורענות. וכן
2 עשה נבוכדנצר. היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות
3 ונפרנסים. ואף דניאל בשהשיאו עצמו לו לכה נתכון. שראה את ישראל בגולה מחורין על
4 הפתחים: וכתב בלא סמא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר.

אלקמא תלה לו הזכות י"ב חדש: לעולם. מתני'

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא

דאמר ויחגי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא

כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד יום פגעים, הלכך

הו' ליה ג' שנים: דלא מפקיד דינא עליהו. אין

ממחרין מן השמים לקפוד עונותם עליהם

בעולם הזה, אבל ממשאל ממחרין לפרע

בעה"ז ומקדיקין אתריהם: וזוהי דפא. מגינה כל

כה: וזוהי תורה. שהיתה עוסקת בתורה: תא לא

מפקדא. דכתיב ולמדו אתם את בניכם וקניס

אל ולא את בניו תביסם, וכיון דאיהא מצינה אין

שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיח. תלין

בעד ג' וכתוב: פחיתים. גלות: נודקת לו

אבוקה של אור. כך נזה לקום מצוה נצל

ממקצת פורענות: ועדיין מתירא מחיה רעה וכן

הלכמים. שדרכן לילך בלילה פן יפגע בו.

דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיותו

קטר וקטל קדא הגיע עמוד השחר. ואף כאן נזה

לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדיין אינו

יודע בו, שמוא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו

יצהיר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם

הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא

פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלל. והכי

מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שכן מצוה

ואין עבירה מכבה. שכן מי שעסק בתורה קדם

לכן. אלקמא מצוה לא מנא כלל היא: לבבות את

האברה. זו תורה דכתיב (מ"ו) הביאני אל בית

הזין ודגלו עלי אהבה. מן סוד: אפר רב יוסף.

לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה

מגינה דקאמר תיק ובלקן מן החטא שלא

יתקפנו יצהיר קאמר: מצוה בעדינא דעסיק בה.

והינינו לפי שעה דאמר מנא מן היסורין ומצלא

מיצהיר. שלא יכשילו לחטא: בעדינא דלא

עסיק בה. משכנא המצוה ואינו עוסק בה אגוני

מנא מן הפורענות. אצולי לא מצלא. ודקתני

בברייתא עברה מכבה מצוה. לאו מלהגן מן

היסורין קאמר, אלא מלוטל שבר לעתיד: אמאי

לא תגן עליהן. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם

רשעים גמורים, כלומר אמאי לא תצילה מן

העבירות: לעולם וזוהי תורה. ולא שעוסקת

בתורה. אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו

דפקרין ופתינאן. שטורחות על בנין להביאן

לבית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה ונפרין

לגביריה. וממתנות להכלילן שיוצאין לעיר

אחרת למוד תורה: סאי פרשת דרכים. מדו

מדמה להגיע לפרשת דרכים. דקא אבוקה היינו

מצוה. עמוד השחר היינו תורה. אלא פרשת

דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם

ביום מותו, וידיע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה ויראת חסא.

וכה ליראת חסא אחר שזכה לתורה נצל מכלל, שהתורה מלמדו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהוא צריך לפרוש.

ויראת חסא מוננו מלדרוך אחר: יצרו דסלקא ליה שמעתתא אלקא והלכתא. ודק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו, וזה לתורה נצל ממה שהיה צריך לפרוש.

דרך מהלך, אם וזה שסייעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר וזה לכה נצל מכלל: לאמר אלהים עובד. כך היו אומרים

עליו, אלהים עובד, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו. רדפו ותפסוהו כי אין מציל, אין לו זכות שיצילנו. שהעברה בבתה וזכותה: לא יראה בך. עברה, ואם יראה ושב מאחריה:

שמעון אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא דזכחים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטין כדי שילוק בזכות למדו של שמעון, לכה נצל מקרא על שם עזריה אחיו, וכן

שמועון אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא דזכחים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטין כדי שילוק בזכות למדו של שמעון, לכה נצל מקרא על שם עזריה אחיו, וכן

ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במס' יומא נף לה:

למדו

הן תהוה ארכא לשלוחיה" וכתביב: "כלא מטא על

נבוכדנצר מלכא" וכתביב: "לקצת ירחין תרי עשר".

לעולם ר' ישמעאל, ואשכח קרא דאמר ותני, דכתיב:

"כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום". ומאי "אף על

פי שאין ראיה לדבר וכן לדבר"? דלמא שאני גוים

דלא מפקיד דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים

בו: זכות דמאי? אולימא זכות דתורה? תא אינה

מצוה ועושה היא! אלא זכות דמצוה זכות דמצוה

מי מנא כולי האי? והתניא, את זו דרש ר' מנחם

בר יוסי: "פי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את

המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מגינה אלא לפי

שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין

לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אותך" וגו' "בהתהלךך תנחה אותך"

זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליך" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל

לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים

ומתירא רעה ומן הליכטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור נצל מן

הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליכטין, ואינו יודע באיזה

דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן הליכטין, ועדיין אינו יודע באיזה

דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכלל. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה

מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,

בעדינא דעסיק בה, מנא ומצלא. בעדינא דלא עסיק בה, מנא ומצלא. אצולי לא מצלא.

תורה, בין בעדינא דעסיק בה ובין בעדינא דלא עסיק בה, מנא ומצלא. מתקוף לה רבא:

אלא מעתה, דואג ואחיותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליהו? אלא אמר

רבא: תורה, בעדינא דעסיק בה, מנא ומצלא. בעדינא דלא עסיק בה, אגוני מנא, אצולי

לא מצלא. מצוה, בין בעדינא דעסיק בה בין בעדינא דלא עסיק בה, אגוני מנא, אצולי

לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודקאמר תא אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא

מפקדא, באגרא דמקרין ומתגנין בגייהו ונמרון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא

פלגאן בהיריהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן

בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חסא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה

שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר

רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא פי סיני, ואולימא דרשנה דואג ואחיותופל

הכי, לא רדפו בחר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה בך ערות

דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי" בוז יבואו לו?"

אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיאיה אלא כהלל ושכנא. דכי

אתא רב דימי אמר: הלל ושכנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שכנא עבר עסקא. לכוף,

אמר ליה: תא נערוכ ולפלוג: יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

בן

1 מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנא, אצולי לא מצלא.
2 ותימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בגר מה גר אינה מגינה אלא
3 לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
4 הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למד תלהא הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
5 הפורענות מצוה נמי מנא לעולם ואי דמצלא
6 מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה:
7 זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
8 דהלכתא. תימה והיאך ניצול מכולן והלא
9 לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
10 ויל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה
11 ומתירא כל שעה ואינו דולק ד' אמות בלא תורה:
12 והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
13 והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
14 מצוה אגוני מנא מן הפורענות אפילו בעידנא
15 דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלתגן
16 מן היסורין קאמר אלא מלוטל שבר לעתיד לבא
17 כמו שפרשנו:

ביום מותו, וידיע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה ויראת חסא. וזה ליראת חסא אחר שזכה לתורה נצל מכלל, שהתורה מלמדו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהוא צריך לפרוש. ויראת חסא מוננו מלדרוך אחר: יצרו דסלקא ליה שמעתתא אלקא והלכתא. ודק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו, וזה לתורה נצל ממה שהיה צריך לפרוש. דרך מהלך, אם וזה שסייעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר וזה לכה נצל מכלל: לאמר אלהים עובד. כך היו אומרים עליו, אלהים עובד, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו. רדפו ותפסוהו כי אין מציל, אין לו זכות שיצילנו. שהעברה בבתה וזכותה: לא יראה בך. עברה, ואם יראה ושב מאחריה: שמעון אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא דזכחים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטין כדי שילוק בזכות למדו של שמעון, לכה נצל מקרא על שם עזריה אחיו, וכן שמועון אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא דזכחים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטין כדי שילוק בזכות למדו של שמעון, לכה נצל מקרא על שם עזריה אחיו, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במס' יומא נף לה:

למדו

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא כר"א בן עזריה דרדריש (תנאין ק"ג).
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולדה מטרונה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל וכן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אשה חכמה אלא בפלך אמר לי הורקנט בנו
בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו וקב אחד מו"ק קבין ופרישות ל'
רוצה אשה בקב ותפילות. פ"ח רוצה אשה
שיהא בעלה חמר ויהא מצוי אצלה
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא יהא גמול שדולך בדרך רחוקה
ואינו נותן לה עונה אלא אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מו"ק קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם רב האי המשרה אשתו ע"י
שליש לא יפחות לה מקביים חזיתן מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (כחטות ק"ג)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ס"ג)
מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת ושער ביוני
הוא ד' טאן בסלע וסלע ד' דינרים נמצאת סאה
ביוני ג' טאן בג' דינרים שוק י"ח קבין הרי
שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתיפלות ועמו שני קביים מ"ח קביים שפרשו
ממנה דקביים אחד מו"ק קבין:

היכי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפליץ
אצילנו עד כשהוא חולץ תפליץ הוציא זה את
נפשו: וז' הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
וזו. הא דרבי אבדו והא דרבי יוחנן ומברית מונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים זה חסר
דינר והוה רבי יליף למוזי עמיה חד לתלת שנים
מעשר מסכתא חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין
בישא ומלוחן ליה אתא בעי מזכי עמיה הך דהוה
יליף א"ל רבי איתא לי שיעורא אמר לה מכת
פרושים נגעו ביה רמו לתלמידיו ואעלונה
לקפליץ וחסרונה חד קרט וזכה עמיה הך דהוה

יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים וזה הוה נשוא ונותן בהן ה"ו לא יטול ובגמרא וירושלמי הדא אמר חמשין דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **התומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מון האשה כיון דמשועבד לה בעל למזונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (תנאין ק"ג). יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומרש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי' הבעל אבל מונות בכל יום צריכה למזונות ולא דמו מונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למזונות
ואמרו' בפ' מציאת האשה (ס"ט). בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למזונות האי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מובין איש בנכסים משום הפסד מונות היכא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פ' בתוספותיו דר' יוחנן פליג אהורא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ס"ט ק"ג). אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ט). אמר אדמון וכו' בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחזקיה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאלביא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים ברשבי"ג. רשב"ם פ' ביש נחלץ (נ"ב ק"ה). משום דגרס לעבור על דברי גנותן וערום דאחיה מעשיו ודרי
הוא חוטא ולא לו ומידו המוכר עצמו ודיעין ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר אסוריה שדרי השלישו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שדחה נשוי (תנאין ק"ג). דאמר אביי נכסי לך ואחריו תלפוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איחורו רשע
ערום זה המשיא בו מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא דמדמי מוכר עצמו למשיא ומידו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמכור אסור לעשות לכתחילה אע"פ דלא נקרא רשע
דכדכני התם אין לו לראשון אלא אבילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' ברשב"ג מכלל דאביי ס"ל כרשב"ג דהכי אמר אביי נמי בחדיא בפרק מי שדחה נשוי
(נ"ב ס"ט) בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום לוקח כלום וביש נחלץ (נ"ב ק"ה). מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (נ"טין ק"ה) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך להרשאה אע"פ דפירות ידידה הוי הגוף צריך להרשאה דמשמע דס"ל דלאו בקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחריו ס"ל לאביי דבקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
בקנין הגוף דמי מותרצינן אליביה אחריו שאני ופי' רשב"ם דאחריו משמע גוף ופירות נתן לראשון והא בחדיא פ' אחריו ירש פלוני ואף הוא פסק שם ברשב"ג וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו
בקנין הגוף דמי כדפסקי' בפרק החולץ (נעמ"ק ק"ה) הבא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ר"ל פרק החולץ ובהא דאחריו קיימא לן ברשב"ג דפסקי' הלכתא
לקמייה ולא פליג ר"ל ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איחורו רשע וכו' ולקמן נמי הדיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איחורו אקנייה לבנו קטן
ברשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מתחם שמענין דהלכה ברשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ר"ל דלאו בקנין הגוף דמי והבא היינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיב נמי הדיא דאלו הן הנזשרפין (פסחים ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו בגורת ויש לומר דעני ורשע לא קא

למדה תפלות ס"ה. וכי תורה תפלות קרא לה: **כאילו**. שמתוכה היא מכינה ערמוניות
ועושה דבריה בהעצמו: **הכמה**. תורה: **שפעמיר עצמו**. ערום עליה. שפירש מכל עסקים
ונעשה עליה עני וחסר כל וליא שמישים עצמו ערום עליה גרסי' שמערים שיתקיים
תורתו לקבוצ' על יד וילמוד מכל אדם: **מאין תמצא**. מן העשוי כאין: **רוצה אשה בקב**
ותפלות. תפלה לזון במזונות מועטין ויהא
תפלותה מצוי לה בתשמיש. מו"ק קבין ופרישות
לפרש מן התפלות. לפיכך אין טוב שתלמוד
תורה: **שפסעם**. דבריו לדיון. דמשנעבדו בלב
הדין שפיר וזכיתיו לדבריו של זה קשין לסלקו
והרי ערמוניתו. ורשע הוא שעובר על לא תשא
שמוע שאן (שמות נ"ג): **להשלים קאמינן**. וזו. ונעמיה
לא יטול לקט, ויש לו קרובים שיטלו: **בנכסים**
מועטין. דתנן (נ"ב ק"ט) מי שמת והניח בנים
וגבות. בומן שתבכסם מרובין הבנים ירשו והבנות
יונו. נכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו
על הפתחים: **שקדמו ומכרו**. קדם שפאן הבנות
לב"ד והעמידום ביד לנכסים בקנות בנות:
המכריע אחרים באורחותיה. ראו ועשו כמוני
ולכו בדרכי. לא נתפוח זה אלא לתראת עצמו
כחסיד בעיני הבריות, ואין תוכו כבוד, אלא
שלא ידקדקו אחריו בלדוק בתעבותיה:
שקרא

היה אומר: חסיד שוטה כו': היכי דמי חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא
ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום? אומר ר' יוחנן:
זה המטעים דבריו לדיון קודם שיבא בעל דין חברו, ר' אבהו אומר: זה הנותן דינר
לעני להשלים לו מאתים וזו, דתנן מי שיש לו מאתים זה לא יטול לקט שכחה ופאה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלק' נותנין לו פאתת הרי זה יטול. ר'
אסי אומר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אומר ר' אסי אומר ר' יוחנן:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל. דתניא "נכסי לך, ואחריו, לפלוני", וירר הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד הלוקחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין
לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אומר רב ששית: זה המכריע אחרים
באורחותיו. ר' זריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה
שקרא

לפני שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים וזה הוה נשוא ונותן בהן ה"ו לא יטול ובגמרא וירושלמי הדא אמר חמשין דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **התומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מון האשה כיון דמשועבד לה בעל למזונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (תנאין ק"ג). יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומרש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי' הבעל אבל מונות בכל יום צריכה למזונות ולא דמו מונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למזונות
ואמרו' בפ' מציאת האשה (ס"ט). בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למזונות האי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מובין איש בנכסים משום הפסד מונות היכא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פ' בתוספותיו דר' יוחנן פליג אהורא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ס"ט ק"ג). אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ט). אמר אדמון וכו' בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחזקיה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאלביא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים ברשבי"ג. רשב"ם פ' ביש נחלץ (נ"ב ק"ה). משום דגרס לעבור על דברי גנותן וערום דאחיה מעשיו ודרי
הוא חוטא ולא לו ומידו המוכר עצמו ודיעין ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר אסוריה שדרי השלישו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שדחה נשוי (תנאין ק"ג). דאמר אביי נכסי לך ואחריו תלפוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איחורו רשע
ערום זה המשיא בו מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא דמדמי מוכר עצמו למשיא ומידו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמכור אסור לעשות לכתחילה אע"פ דלא נקרא רשע
דכדכני התם אין לו לראשון אלא אבילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' ברשב"ג מכלל דאביי ס"ל כרשב"ג דהכי אמר אביי נמי בחדיא בפרק מי שדחה נשוי
(נ"ב ס"ט) בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום לוקח כלום וביש נחלץ (נ"ב ק"ה). מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (נ"טין ק"ה) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך להרשאה אע"פ דפירות ידידה הוי הגוף צריך להרשאה דמשמע דס"ל דלאו בקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחריו ס"ל לאביי דבקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
בקנין הגוף דמי מותרצינן אליביה אחריו שאני ופי' רשב"ם דאחריו משמע גוף ופירות נתן לראשון והא בחדיא פ' אחריו ירש פלוני ואף הוא פסק שם ברשב"ג וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו
בקנין הגוף דמי כדפסקי' בפרק החולץ (נעמ"ק ק"ה) הבא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ר"ל פרק החולץ ובהא דאחריו קיימא לן ברשב"ג דפסקי' הלכתא
לקמייה ולא פליג ר"ל ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איחורו רשע וכו' ולקמן נמי הדיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איחורו אקנייה לבנו קטן
ברשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מתחם שמענין דהלכה ברשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ר"ל דלאו בקנין הגוף דמי והבא היינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיב נמי הדיא דאלו הן הנזשרפין (פסחים ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו בגורת ויש לומר דעני ורשע לא קא

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על לא
43 תשא שמע שוא, ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
44 בא לדון איתו.
45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנו, מי שיש לו מאתים וזו
47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
48 היה לו מאתים חסר דינר, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלף נותנין
49 לו באחת, אם כולם נחוצים לו, תרי זה יטול, והרי הוא רשע ערום
50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
52 רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
53 בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
55 שיתארסו. ממה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיוזנו מהם
56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
58 נזונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמהכירה
62 מועילה, דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקברו ומכרו
63 בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
64 בחזקתן, מה שקברו מכרו.
65 אפי' אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים ברבן
66 שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
67 ואחר כך לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני מוציא את
69 הנכסים מיד המקלוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
70 שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון, וכיון
71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
73 למכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
74 לאחר מותו לאחרי'ך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
75 רב יוסף בר קמא אומר בשם רב ששית, רשע ערום, זה המכריע
76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
79 רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי
2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
5 בדברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
6 אימא, כאילו מלמדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
8 ערמונית ולעשות דבריה בהצנע.
9 אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי
11 ערמא", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - בין
12 שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נכנסה עמו ערמונית.
13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
14 זנות בהצנע
15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
16 תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
17 ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לברבי יוסי ברבי חנינא. דאמר
18 רבי יוסי ברבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי
19 שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
21 שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמא".
22 אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
23 במי שאינו - עניו בכל עניינו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
24 שנאמר "החכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמשים
25 עצמו כ'אין' - כלום.
26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
27 קבין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושיהיה
30 בעלה מצוי לה, מתשעת קבין ופרישות - מלזון במזונות מרובים
31 ובשפע גשמי, ולא יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר עניינה וליבה
32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
33 הוא היה אומר חסיד שומע רשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
34 דמי חסיד שומע. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא
35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לא אורח ארעא
36 לאיסתבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
37 אותה.
38 שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
39 יוחנן, זה המטעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
40 לצדד לזכותו קודם שיקרא בעל דין תכרו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

10 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
11 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
12 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
13 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב תקומין, דאבתי לא אמהוק
14 מגילה, אי נמי אם אמהוק מגילה לפני שקרב הקומין, דשלא כדון
15 עבדי בהנים דמחקי, מצי תדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
16 אך משקרב תקומין, דכדון עבדי בהנים דמחקי, לא מצי תדרא
17 בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתהרא בה מחמת ברייתא - מתוך
3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה אני שותה. ויחייב קאמר רבי
4 עקיבא, כל מחמת ברייתא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיה - אינה
6 שותה כלל. שהאומרת אני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמה, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתיתא -

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' ב

אמר שמואל, כל שנולד כפך בפרשותו – בבעלותו, עליו הראיה, 55
ונמצא שאחרי שמשך בעל החמור את הפרה לרשותו, אינו צריך 56
להביא ראיה מתי מת החמור, כיון שהוא מוחזק בפרה שברשותו, 57
אלא על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם החליפין כדי 58
להוציא את הפרה מיד בעל החמור. ועל זה אמר שמואל וְהָנָא 59
תוּנָא – ויש להביא ראיה לכך ממשנתנו ששנה התנא דין בְּלָהּ, 60
ושמואל סובר כביאורו של רבא (לעיל עה) במשנתנו, שכולה 61
נאמרה לדעת רבן גמליאל, ומשני הדינים שבמשנה מוכח כדברי 62
שמואל, שברישא שנמצאו המומין בבית האב וברשותו, על האב 63
להביא הראיה, כיון שאומרים 'כאן נמצאו וכאן היר', ואילו 64
בסיפא, שנמצאו המומין בבית הבעל וברשותו, על הבעל להביא 65
ראיה, משום שהספק נולד ברשותו.
הגמרא מקשה מהברייתא שהובאה לעיל על דברי רמי בר 67
יחזקאל בשם שמואל: מִיתִיבִי, שנינו בברייתא, מִתֵּב שְׁנִמְצָאָה 68
בְּעוֹבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת כו', וכפי שהובא לעיל מבואר בברייתא זו 69
שאם אין ידוע מתי נתחבה המחט, המוציא מחבירו עליו הראיה, 70
ומשמע מסתימת הברייתא שכל אחד מהם הבא להוציא ממון, 71
עליו להביא ראיה, ולפי זה, אִי דְלֵא יְהִיב טַבַּח דְּמִי – אם הלוקח 72
שקנה את הבהמה לשחיטה עדיין לא שילם את תמורתה, ובעל 73
הבהמה בא להוציא ממנו את מעותיו, בְּעַל הַהֶבְהֵמָה בְּעִי לְאִתּוּי 74
רְאִיָּה וּמִפְּקִי – על המוכר להביא ראיה שנתחבה המחט לאחר 75
המכירה, ועל ידי זה הוא יכול להוציא מהלוקח את מעותיו, 76
ולדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל קשה, אֶמְסֵא – מדוע אינו 77
יכול להוציא את מעותיו בלא ראיה, הרי פְּסִיקָא – הספק אימתי 78
נתחבה המחט, בְּרִשׁוֹת טַבַּח אִתְּיִילִיד – נולד ברשות הלוקח 79
ששחטה, שלאחר ששחטה מצא את המחט, ואם כן לדעת שמואל 80
שכל מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, יצטרך הלוקח 81
להביא ראיה כדי להפטר מלשלם למוכר, ואילו מהברייתא 82
משמע שתמיד המוציא מחבירו עליו הראיה.
מתרצת הגמרא: הברייתא עוסקת באופן דִּיהִיב טַבַּח דְּמִי – 84
שהשושט שקנה את הבהמה כבר שילם עליה למוכר, ועתה הוא 85
תובע את המוכר שיחזיר לו את דמי המקח, ועל זה אמרה 86
הברייתא שהמוציא מחבירו עליו הראיה, משום שהספק נולד 87
ברשותו. אמנם באמת אף אם לא נתן עדיין את המעות, והמוכר 88
תובע ממנו את דמי הבהמה, עליו להביא ראיה שהיתה הבהמה 89
טריפה בעת המכירה, ולולי זאת יתחייב לשלם למוכר, כיון 90
שהספק נולד ברשותו, וכדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל.
תמזה הגמרא: וּמִאִי פְּסִיקָא – כיצד סתם התנא את דבריו ואמר 92
'המוציא מחבירו עליו הראיה', שמשמע שאין חילוק מי הוא 93
המוציא, ואילו לדבריו נמצא שרק כשהלוקח הוא המוציא נאמר 94
דין זה, ובכך שכיהן התנא את הלוקח כ'מוציא' הרי זה כאילו פסק 95
שלעולם דמי הבהמה ביד המוכר, והלוקח בא להוציא את המעות 96
מידו, ולכן לא הוצרך לפרש שכונתו ללוקח.
מתרצת הגמרא: אכן, סְתֵמָא דְּמִיתָא – דרך העולם היא כך, דכל 98
בְּמָה דְלֵא יְהִיב אִינִישׁ זוּזִי – כל זמן שאין הלוקח נותן למוכר את 99
דמי המקח, לא יְהִיב אִינִישׁ חֵיוֹנָא – אין המוכר נותן לו את 100
הבהמה, ולכן נקטה הברייתא לשון 'המוציא מחבירו עליו 101
הראיה', כיון שבדרך כלל הלוקח הוא הבא להוציא מהמוכר את 102
המעות ששילם לו, לאחר שנמצאה הבהמה טריפה.

* * *

שנינו במשנה: 'וְחֻכְמִים אֲמִירִים, בְּמָה דְּכָרִים אֲמִירִים, בְּמוֹמִין 105
שְׁפִסְתִּיר, אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון'. אֲמִיר רב נחמן, 106

והבהמה טריפה. אמנם אף אם ניקב הדופן מעבר לעבר אין 1
הבהמה טריפה אלא אם כן אירע הדבר בחייה, ולכן, אם נִמְצָא 2
עָלֶיהָ – על המחט קוֹרֵט – מעט דָּם, בְּדִדּוּעַ – הרי זה סימן שְׁהוּא – 3
שדבר זה אירע לִפְנֵי שְׁחִיטָה, ולכן כשנתחבה המחט בגופה יצא 4
ממנה מעט דם. אך אם לא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֵט דָּם, בְּדִדּוּעַ שְׁהוּא 5
לְאַחַר שְׁחִיטָה, שאחרי מותה אין דם יוצא ממקום תחיבת המחט.
ובאופן שנמצא קורט דם והבהמה טריפה, נותנת הברייתא סימן 7
לדעת מתי אירעה תחיבת המחט, כמה זמן לפני שחיטת הבהמה, 8
ויש מכך נפקא מינה לדיני ממונות. אם הוּגְלַד פִּי הַטַּבַּח – עלה גלד 9
על מקום תחיבת המחט, בְּדִדּוּעַ שְׁנִתְחַבָּה המחט לפחות שְׁלִשָּׁה 10
יָמִים קוֹדֵם הַשְׁחִיטָה, כיון שמכת הבהמה מגלידה רק אם חיתה 11
שלשה ימים לאחר המכה, ולכן, אם קנה בהמה זו בתוך שלשה 12
ימים לשחיטתה, יכול הוא לתבוע מהמוכר שיחזיר לו את דמיה, 13
שהרי מכך שנמצאה המכה מוגלדת מוכח שכשקנאה כבר היתה 14
טריפה ושאילו נטרפה ברשותו, לא היה פי המכה מספיק להגליד 15
פחות משלשה ימים. אך אם לא הוּגְלַד פִּי הַטַּבַּח, אין לדעת מתי 16
אירע הדבר, האם ברשות המוכר או ברשות הלוקח, וּמִתְּחִלָּתָא 17
מִבְּחִירוֹ עָלֵיו הָרְאִיָּה. מסיימת הגמרא את קושייתה: משמע מלשון 18
הברייתא שכל הבא להוציא את מעותיו עליו הראיה, בין הלוקח 19
ובין המוכר, וְאִי יְהִיב טַבַּח דְּמִי – ואם הטבח שקנה את הבהמה 20
כבר נתן מעות למוכר עבור הבהמה, ועתה תובע אותם מהמוכר 21
בטענה שהיה מקחו מקח טעות, בְּעִי לְאִתּוּי רְאִיָּה, וּמִפְּקִי – מוטל 22
עליו להביא ראיה, ורק כך יוכל להוציא מן המוכר את מעותיו, 23
ולדעת שמואל קשה, אֶמְסֵא – מדוע על הלוקח להביא ראיה, והרי 24
בכל ספק שבגוף הממון אין החזקת המעות מועילה למוחזק, 25
ואפילו כשלא נולד הספק ברשותו, אלא הולכים אחר הבעלים 26
הראשונים, ואם כן בְּעַל הַהֶבְהֵמָה לִיְתִי רְאִיָּה, וְנִזְקִים – המוכר, 27
שהוא מוחזק במעות הלוקח המסופקים, יצטרך להביא ראיה שלא 28
היתה הבהמה טריפה כדי שיוכל להחזיק במעות, ואם לא יביא 29
ראיה לדבריו, לא יוכל להחזיק במעות. וכמו שאמר שמואל 30
שבעל החמור אינו יכול להחזיק בפרה כל זמן שאינו מביא ראיה 31
שאכן היה חמורו קיים בזמן החליפין, ואף שהספק לא נולד 32
ברשותו.
מתרצת הגמרא: דין הברייתא נאמר בְּלֵא יְהִיב טַבַּח דְּמִי – 34
באופן שהלוקח עדיין לא שילם תמורת הבהמה, והמוכר הוא 35
שתובע ממנו שישלם לו את דמי הבהמה, ועל זה אמרה הברייתא 36
שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואין המוכר יכול להוציא מעות 37
מן הלוקח מספק, כיון שיש להעמיד את המעות בחזקת בעליהם 38
ההודאים והם בחזקת הלוקח. אבל באמת אף אם כבר שילם 39
הלוקח למוכר, אין המוכר יכול להחזיק במעות כל זמן שאינו 40
מוכיח שהוטרפה הבהמה ברשות הלוקח.
תמזה הגמרא: מִאִי פְּסִיקָא – כיצד סתם התנא את דבריו, שאמר 42
'המוציא מחבירו עליו הראיה', וכונתו היתה רק לאופן שהמוכר 43
הוא המוציא, וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם אין המוכר נוטל 44
את דמי הבהמה לפני שחיטתה, ומחמת כן תמיד הוא נחשב 45
כ'מוציא' ושהרי לפי תירוץ הגמרא נמצא שאם כבר קיבל המוכר 46
את הדמים, אין אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא על 47
המוכר להביא ראיה כדי להחזיק במעות.
הגמרא מביאה מי שחולק על דברי רב יהודה בשם שמואל בדין 49
מחליף פרה בחמור: אֵלָא, כִּי אֶתָּא – כשבא דְּמִי פִּי יְחֻזְקָא, אֲמִיר 50
לבני הישיבה, לא תְּצִייתִנְהוּ לְהֵנִי בְּלֵלִי דְּבִייל – אל תקבלו את 51
הכללים הללו שאמר וכלל יְהוּדָה אֲחִי מִשְׁמִיָּה דְּשְׁמוּאֵל, שלעולם 52
על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בעת החליפין, 53
כדי שיוכל להחזיק בפרה, שלא אמר שמואל כן, אלא הָפִי – כך 54

ישעיה ה יז-כד

יז ורעו כבשים כדברם וחרבות מחים גרים יאכלו: (ס) יה הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה: יח האמרים ימהר | יחשה מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה: (פ) כ הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר: (ס) כא הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבנים: (ס) כב הוי גבורים לשתות יין ואנשי-חיל למסך שחר: כג מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו ממנו: (פ) כד לבן פאכל קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם כמק יהיה ופרחם פאבק יעלה פי מאסו את תורת יהוה צבאות ואת אמרת קדוש-ישראל נאצו:

רש"י

לעכו"ם ורע בעיניהם לעבוד הקב"ה שהוא טוב: שמים חשך לאור. דבר שהוא עתיד להביא עליהם חשך אומרים שיאיר להם: שמים מר למתוק. עון שהוא עתיד להביא עליהם פורענות מר אומרים שימתיק להם: ומתוק למר. עבודת הקב"ה המתוקה אומרים מרה היא: (כב) למסוך שחר. למזוג שחר תיקון המשקה קרוי מסך: (כג) וצדקת צדיקים. שהן ראויין לזכות בבית דין יסירו ממנו ומחייבין אותו בדין וגוזלין ממנו: (כד) לבן. והיה הדבר הזה לכם וגו': כאכול קש לשון אש. כאכול את הקש לשון אש. וחשש. תירגם יונתן עמירא קשין של שבולין וכחשש אשר הלהבה תרפנו ותעשנו אפר. כמק. כדבר הנימוק: ופרחם. גדולתם כאבק העולה לפני רוח ומסתלקת כך תסתלק:

(יז) ורעו כבשים כדברם. צדיקים הנמשלים כעדר הרחלים: כדברם. כמנהגם ביושר ובמדה מכלכלים דבריהם במשפט ככבשים הללו, ורבותינו דרשו כדברם כמדובר בם נחמות הנדברות להם: וחרבות מחים. בתי הרשעים שהם שמנים: גרים יאכלו. הצדיקים שהם כגרים יאכלום. מחים. שמנים כמו עולות מחים אעלה (תהלים ס"ו): (יח) הוי מושכי העון. גוררים יצר הרע עליהם מעט מעט בתחיל' בחבלי השוא כחוט של קורי עכביש ומשנתגרה בהם מתגבר והולך עד שנעשה כעבות העגלה שקושרין בו את הקרון למשון: השוא. דבר שאין בו ממש: חטאה. חטא: (יט) יחשה מעשהו. הפורענות שהוא אומר להביא: למען נראה. דבר מי יקום: (כ) האומרים לרע טוב. מקלסין

מצודת ציון

(יז) כבשים. כמנהגם כי וינהג תרגומו ודבר וכן אני אשימם דוברות בים (מ"א ה) שהוא ענין הנהגה: מחים. רשעים השמנים בעלי המוח: (יח) וכעבות. חבלים עבות: (יט) יחשה. הוא כמו ימהר וכן אחישה מפלט לי (תהלים נה) וכפל הדבר בשמות נרדפים וכך אדמת עפר (דניאל יב): (כב) למסוך. מזיגת היין קרוי מסך: (כג) עקב. בשכר כמו והיה עקב תשמעון (דברים ז): (כד) קש. תבן: לשון אש. להב אש ע"ש שנמשך כלשון: חשש. היא תבן הדק וכן תהרו חשש (לקמן לג): ירפה. מל' רפיון: כמק. מל' המקה והמסה: ופרחם. המשיל הגדולה לפרחי האילן: יעלה. יסתלק כמו כעלות גדיש (איוב ה): נאצו. ענין בזיון:

מצודת דוד

(יז) כבשים. הצדיקים הנמשלים לעדר הרחלים המה ירעו בנחת והשקט כמנהגם מאז ולא יהיו נכללים עם הרשעים: וחרבות מחים. בתי החרבות של הרשעים בעלי המוח יאכלו הצדיקים שהמה עתה כגרים מול רשעי': (יח) מושכי העון. ממשיכים על עצמן את היצר הרע המסית על העון: בחבלי השוא. בחבלים דקין וכמעט שאין בהם ממש: וכעבות. לבסוף ממשיכים היצה"ר המחטיא בחבלים עבות שמושכים בהם את העגלה ר"ל בתחלה מעט נמשכים אחריו ולבסוף נמשכים הרבה: (יט) האומרים וכו'. אומרים בלעג ימהר להביא מעשה הפורעניות שאומר למען נראה אם יוכל עשוהו: ותקרב ותבואה. כפל הדבר במ"ש: ונדעה. שיש בידו הכח: (כ) לרע. על עבודת אלילי כנענים היו אומרים שהוא

טוב: ולטוב. הוא עבודת המקום: שמים חושך וכו'. כפל הדבר פעמים ושלוש כדרך המליצה ולהתמדת הדבר: (כא) בעיניהם. מחזיקים א"ע לחכמים: ונגד פניהם. לפי הסתכלות פניהם וכפל הדבר במ"ש: (כב) לשתות יין. מראים גבורות לשתות יין הרבה: ואנשי וכו'. כפל הדבר במ"ש: (כג) מצדיקי. מצדיקים בדין את הרשע בשכר שוחד: יסירו ממנו. מכו"א מן הצדיקים מסירים צדקתו לומר עליו שאינו צדיק בדנינו: (כד) לבן. בעבור הטיית המשפט: כאכול קש לשון אש. כמו לשון אש שורף את הקש וכמו להבה מרפה את החשש ומחלישו עד כי ישוב לאפר כן יחלש שרשה להיות כדבר הנימוק: ופרחם. גדולתם יסתלק כאבק דק המסתלק ברוח קמעא:

משלי יא-כ

יא מְקוֹר חַיִּים פִּי צַדִּיק וּפִי רָשָׁעִים יִכְסֶּה חֶמֶס: יב שְׁנֵאָה תַעֲוֹרֵר מְדַנִּים וְעַל כָּל־פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֹהֶבָה: יג בְּשִׁפְתֵי נְבוֹן תִּמְצָא חֲכָמָה וְשֹׁבֵט לִגְו חֲסֵר־לֵב: יד חֲכָמִים יִצְפְּנוּ־דַעַת וּפִי־אִוִּיל מַחְתֶּה קֶרֶבָה: טו הוֹן עֲשִׂיר קָרִית עָזוּ מַחְתֶּה דָלִים רִישָׁם: טז פְּעֻלַּת צַדִּיק לַחַיִּים תְּבוֹאֶת רָשָׁע לַחֲטָאִת: יז אֹרֶח לַחַיִּים שׁוֹמֵר מוֹסֵר וְעוֹזֵב תּוֹכַחַת מַתְעָה: יח מִכְסֶּה שְׁנֵאָה שִׁפְתֵי־שָׁקֶר וּמוֹצֵא דָבָר הוּא כְּסִיל: יט בָּרֵב דְּבָרִים לֹא יַחְדִּל־פֶּשַׁע וְחֹשֶׁךְ שִׁפְתָיו מִשְׁכִּיל: כ כָּסֶף נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק לֵב רָשָׁעִים כְּמַעֵט:

רש"י

היא מחיתתם: (טז) פעולת צדיק לחיים. כמשמעו, ומדרש אגדה שלמה עשה פעולת המקדש לחייהם של ישראל לכפרתן: ותבואת רשע. תבואתו (ס"א הבאתו) של מנשה שהכניס בו הסמל היא היתה לחטאת: (יז) אורח לחיים. השומר מוסר היא הדרך לחיים: ועוזב תוכחת מתעה. את עצמו ואת אחרים: (יח) מכסה שנאה שפתי שקר. החונף שפתיו שקר ומכסה שנאה בלבו: ומוציא דבה הוא כסיל. לעז שיהו אנשים דובבין בו על חבירו: (יט) ברוב דברים לא יחדל פשע. המרבה דברים מביא חטא: וחושך שפתיו. הוא המשכיל: (כ) כסף נבחר לשון צדיק. שיועד להוכיח: לב רשעים כמעט. שאינו שומע לתוכחת צדיק ומדרש רבי תנחומא אומר על עדו הנביא נאמר שקרא על המזבח בבית אל וירבעם אע"פ שיבשה ידו לא קבל תוכחה שנאמר חל נא את פני ה' אלהיך וגו' (מ"א יג) ולא אלהי ואומר ותשב ידו כבראשונה (שם) עומד ומקטיר לעבודת גלולים ואף בסוף כן:

מצודת ציון

(יב) מדנים. מל' מדון ומריבה: (יג) לגו. לגוף כמו גוי נתתי למכים (ישעיה ז): (יד) מחתה. ענין שבירה כמו שמת מבצרו מחתה (תהלים פד): (טו) קרית. מל' קריה ועיר: רישם. ענין עוני: (טז) תבואת. מל' תבואה ופירות: לחטאת. ענין חסרון כמו קולע וכו' ולא יחטיא (שופטים כ): (יז) מתעה. כמו תועה או מתעה נפשו: (יח) דבה. ענין לעז והוצאת שם רע שרבים דובבים ומספרים בו כמו דבתם רעה (בראשית לז): (יט) וחושך. ענין מניעה כמו ולא חשכת (שם כב):

מצודת דוד

(יא) מקור חיים. פי צדיק הוא מקור הנובע חיים בעולם כי בצדק אמרי פיו מביא חיים בעולם אבל פי רשעים ידבר מרמה לכסות על מחשבת החמס שבלבבו: (יב) שנאה. השנאה שיש לאדם על מי היא מעוררת מדנים לעשות מריבה ולהקפיד על דבר קל אבל אהבת אדם לחבירו תכסה על כל דבר פשע אבל יקפיד אף על דבר קשה: (יג) בשפתי נבון. כאשר ישאלו מה מהנבון תמצא בתשובת אמרי שפתיו גם חכמת השכל גם שבט מוסר לגו חסר לב כי בדבריו יגנה מעשה חסר לב ותחשב לו לשבט המייסר: (יד) יצפנו דעת.

אף הדעת מסתירים לבל הגלות כ"א להראוים לה בחושבם פן יהיה למוקש למי שלא יבינם על האמת אבל פי כסיל תגיד דבר אשר המחתה קרובה ומעותר לבא בעבורה ואינו חושש: (טו) הון עשיר. ממון העשיר היא לו למחסה כעיר מבצר ועל העשיר בתורה ידבר. מחתת. שברון הדלים בתורה היא עניות כי בעבור חסרון התורה ישברו מהר: (טז) פעולת. מעשה הצדיק הוא סיבה לחיים אבל פרי מעשה הרשע היא סיבה להחסיר ימי חייו: (יז) שומר מוסר. ר"ל שמירת המוסר הוא אורח לחיים: מתעה. הוא תועה מאורח חיים: (יח) מכסה שנאה. המכסה השנאה בלב ואינה עוזבה גורם עוד עבירה לדבר שפתי שקר להראות עצמו כאוהב: ומוציא דיבה. מי שאינו מכסה השנאה ומראה כעסו להוציא לעז על חבירו שיהיו אנשים דובבים בו הלא לכסיל יחשב כי הכל יאמרו כל הפוסל במומו פוסל: (יט) ברב. במרבית הדברים לא יחדל מהם דבר פשע כי א"א להזהר בכולם על כי מרובים המה: וחושך. המונע אמרי שפתיו מכל וכל הוא משכיל: (כ) לשון צדיק. המוכיח לבני אדם הוא ככסף נבחר אבל לב הרשעים היא קטנה כשיעור היותר מעט ר"ל אין להם לב להבין כ"א מעט מזער:

ז בַּמָּה דְּכָרִים אָמּוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיָה כְּלִי מְחֻלְחָלֵת. הֵיטָה פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ, אוּ אֲפּוּצָה; אִיזוּהִי אֲפּוּצָה?
שֶׁאִין לָהּ טַפַּח מִמָּקוֹם אֶחָד; פְּנִית מִן הַמֶּת נָתַן תַּחְתִּיהָ — כִּנְגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא. עַל גִּבָּה — כִּנְגֵדוֹ עַד
הָרָקִיעַ טָמֵא. בְּתוֹכָהּ אוּ בְּפִית — תּוֹכָהּ וְהַפִּית טָמֵאִים.
ח הֵיטָה גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טָמֵאָה תַּחְתִּיהָ אוּ בְּפִית אוּ בְּתוֹכָהּ — הַכֹּל טָמֵא, אֲלָא גִבָּה. עַל גִּבָּה — כִּנְגֵדוֹ
עַד הָרָקִיעַ טָמֵא.
ט הֵיטָה מְמִלָּאָה אֶת כָּל הַפִּית, וְאִין בִּינָה לְבֵין הַקְּוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, טָמֵאָה בְּתוֹכָהּ — הַפִּית טָמֵא; טָמֵאָה בְּפִית
— מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר; שֶׁדֶּרֶךְ טָמֵאָה לָצֵאת וְאִין דֶּרֶכָּהּ לְהִכָּנֵס, בֵּין עוֹמֶדֶת בֵּין מְטָה עַל צִדָּהּ, בֵּין אַחַת בֵּין
שְׁתֵּימִם.
י הֵיטָה עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח, וְאִין בִּינָה לְבֵין הַמְּשַׁקּוֹף פּוֹתַח טַפַּח, טָמֵאָה בְּתוֹכָהּ — הַפִּית טָהוֹר; טָמֵאָה בְּפִית

פירוש ברטנורא

ז בִּזְמַן שֶׁהָיָה כְּלִי מְחֻלְחָלֵת. כַּחנֵם נֶקֶט מְחֻלְחָלֵת, דְּלֹא מֵהֵן מְחֻלְחָלֵת אֲלֵא בְּפִי לַחוּץ לַעֲנִין הוֹצֵאת טוֹמֵאָה מִתּוֹכָהּ לְבִית, וְהָכָא דְּפִיָּה לְפָנִים הָיָה
יוֹצֵאת דֶּרֶךְ פִּית. אֲלֵא אִידֵי דְּתַנָּא רִישָׁא מְחֻלְחָלֵת בְּהָדִי כְּלִי נֶקְטִיה נְמִי הָכָא: כִּנְגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא. וְהַשָּׂאָר טָהוֹר. וּבִאֲנִית גְּבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפַּח אִידֵי:
תּוֹכָהּ אוּ בְּפִית תּוֹכָהּ וְהַפִּית טָמֵאִים. מִשּׁוּם דְּפִיָּה לְפָנִים. אֲבָל לַעֲלוֹ דְּפִיָּה לַחוּץ קָתַן טוֹמֵאָה בְּבִית אִין טָמֵא אֲלֵא הַבֵּית וְהַשָּׂאָר טָהוֹר:
ח אֲלֵא גִבָּה. וְתוֹכָהּ טָמֵא כְּשֶׁהִטְמֵאָה בְּבִית, מִשּׁוּם דְּפִיָּה לְפָנִים. אֲבָל לַעֲלוֹ דְּפִיָּה לַחוּץ, תּוֹכָהּ וְגִבָּה טָהוֹר:
ט הֵיטָה מְמִלָּאָה אֶת כָּל הַפִּית. שְׂכוּלָה בְּתוֹךְ הַבֵּית לְפָנִים וְיוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ וְפִיָּה מְנִיעַ לְשִׁמּוֹ קוֹרָה, שֶׁאִין בִּינָה לַתְּקֵרָה פּוֹתַח טַפַּח: טוֹמֵאָה בְּתוֹכָהּ
הַבֵּית טָמֵא טוֹמֵאָה בְּבִית מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר. מִיָּד דְּהוּהוּ אָבִיב שְׁהוּא קָמוֹר תַּחַת הַבֵּית שִׁישׁ בּו פּוֹתַח טַפַּח וְאִין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טַפַּח דְּתַנָּן לַעֲלוֹ בְּפִרְקָא
ג': בֵּין עוֹמֶדֶת. כְּלוּמַר, דִּין זֶה נוֹהֵג בֵּין עוֹמֶדֶת וּמִגַּעֲת לְקוֹרוֹת בֵּין מוֹטָה עַל צִדָּהּ וְאִין בֵּין פִּיה לְדוֹפֵן הַבֵּית פּוֹתַח טַפַּח: בֵּין אַחַת בֵּין שְׁתֵּימִם, זֶה עַל זֶה
וְאִין בֵּין פִּי הַשְּׁנִי לְקוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, וְכֵן אִין בֵּין שׁוּלֵי הַשְּׁנִי לְפִיָּה שֶׁל רֹאשׁוֹנָה פּוֹתַח טַפַּח:
י הַבֵּית טָהוֹר. שֶׁהִמְשַׁקּוֹף יוֹרֵד וְסוֹתֵם אֶת פִּי הַכוֹוֶרֶת. וּבְכוֹוֶרֶת שֶׁאִינָה מְחֻלְחָלֵת אִידֵי. דָּאִי בְּמֻחְלָחֵת, דֶּרֶךְ הַחֲלָחוּל הִיטָה טוֹמֵאָה יוֹצֵאת לְבִית כֹּכֵל הָיָה
דְּלַעֲלוֹ: טוֹמֵאָה בְּבִית מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר. גִּרְסִין. שֶׁהִטְמֵאָה יוֹצֵאת לַחוּץ וְאִינָה נִכְנָסֶת לְכוֹוֶרֶת. וּבְרֹב סְפָרִים גִּרְסִין, מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא לְפִי שֶׁהִטְמֵאָה

משניות מבוארות – קהתי

גִּבָּה — חוץ ממה שעל גבי הכוורת מבחוץ, שאפילו הטומאה בתוך
הכוורת, הדופן העליונה חוצצת, או משום שפחותה ובטלה מתורת
כלי או משום שאפוצה מצלת עם דפנות אוהלים. **עַל גִּבָּה** — היתה
הטומאה על גבי הכוורת שמחוץ לבית, כִּנְגֵדוֹ עַד הָרָקִיעַ טָמֵא
— אבל כנגדו ולמטה טהור, שהכוורת חוצצת.

באור משנה ט

הֵיטָה — הכוורת, מְמִלָּאָה אֶת כָּל הַפִּית — כגון שכולה עומדת
בתוך הבית, ופיה למעלה כלפי התקרה, וְאִין בִּינָה לְבֵין הַקְּוֹרוֹת
פּוֹתַח טַפַּח — שפיה אינו רחוק מהתקרה טפח, והרי היא חשובה
כדבוקה לתקרה ונעולה, טָמֵאָה בְּתוֹכָהּ — בתוך הכוורת, הַפִּית
טָמֵא — כל מה שבבית טמא; טָמֵאָה בְּפִית, מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ
טָהוֹר — מה שבתוך הכוורת טהור; שֶׁדֶּרֶךְ טָמֵאָה לָצֵאת —
הלכך כשהטומאה בתוך הכוורת, הרי היא יוצאת מן הכוורת לתוך
הבית ומטמאה את כל מה שבבית, וְאִין דֶּרֶכָּהּ לְהִכָּנֵס — מן הבית
לכוורת, הלכך כשהטומאה בבית אינה נכנסת לכוורת הנעולה (עיין
לעיל ד, א); בֵּין עוֹמֶדֶת — כלומר דין זה נוהג בין בכוורת העומדת
בתוך הבית ומגעת עד לתקרה, בֵּין מְטָה עַל צִדָּהּ — בין בכוורת
המוטלת על צידה, ואינה רחוקה מכתלי הבית טפח, בֵּין אַחַת —
בין שהיתה כוורת אחת, בֵּין שְׁתֵּימִם — בין שהיו שתי כוורות, זו
על גבי זו, ואין בין התחתונה לעליונה ולא בין העליונה לבין התקרה
פוחת טפח.

באור משנה י

הֵיטָה — הכוורת — עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח — ופיה למעלה כלפי
המשקוף, וְאִין בִּינָה לְבֵין הַמְּשַׁקּוֹף פּוֹתַח טַפַּח — שפי הכוורת
אינו רחוק טפח מן המשקוף, והרי היא כדבוקה למשקוף, טָמֵאָה
בְּתוֹכָהּ — בתוך הכוורת, הַפִּית טָהוֹר — שאין הטומאה נכנסת
לבית דרך הכוורת הדבוקה למשקוף, והיא מצלת עם דפנות אוהלים,
וחוצצת כאוהל. טָמֵאָה בְּפִית, מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא — שהטומאה
יוצאת מן הבית לחוץ דרך הכוורת; שֶׁדֶּרֶךְ הַטָּמֵאָה לָצֵאת — מן

באור משנה ז

בַּמָּה דְּכָרִים אָמּוּרִים — מה ששינונו במשנה ה ובמשנה ו? **בִּזְמַן**
שֶׁהָיָה כְּלִי — שהכוורת היא כלי, היינו שלמה, שדינה שמביאה
את הטומאה, ואינה חוצצת; ועוד תנאי אחר, שהיא מְחֻלְחָלֵת —
מתנדנדת, שהיא רפויה ואינה הדוקה למוזוות הפתח, שבכגון זה אינה
מצלת עם דפנות אוהלים. **הֵיטָה פְּחוּתָהּ** — שיצאה מתורת כלי
ונעשתה אוהל אף לענין חציצה בפני הטומאה, וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ —
במקום הפחיתה, כדי שלא תיכנס הטומאה לתוכה; או אֲפּוּצָה —
או שהיתה הכוורת אפוצה, היינו דבוקה והדוקה לצירי הפתח, שאפילו
היא שלימה, הרי היא מצלת עם דפנות אוהלים וחוצצת בפני הטומאה;
אִיזוּהִי אֲפּוּצָה? שֶׁאִין לָהּ טַפַּח מִמָּקוֹם אֶחָד — כמו שבארנו
במשנה ג: **בְּפִית מִן הַמֶּת נָתַן תַּחְתִּיהָ** — תחת הכוורת שמחוץ
לבית, כִּנְגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא — שטומאה רצוצה היא הבוקעת
ויורדת, אבל השאר טהורים, שהכוורת דינה כאוהל שחוצצת בפני
הטומאה, שלא תהא בוקעת ועולה; **עַל גִּבָּה** — כזית מן המת נתון
על גבי הכוורת מחוץ לבית, כִּנְגֵדוֹ עַד הָרָקִיעַ טָמֵא — אבל
כנגדו למטה טהור, שהכוורת חוצצת. **בְּתוֹכָהּ** — כזית מן המת נתון
בתוך הכוורת, או בְּפִית — או שנתון בתוך הבית, תּוֹכָהּ וְהַפִּית
טָמֵאִים — שהואיל ופי הכוורת לצד הבית, נכנסת הטומאה מן
הכוורת לבית ומן הבית לכוורת, אבל תחתיה ועל גבה שמחוץ לבית
טהורים, כמו שכבר בארנו במשניות הקודמות.

באור משנה ח

הֵיטָה — הכוורת הפחותה ופקוקה בקש או אפוצה, גְּבוּהָהּ מִן
הָאָרֶץ טַפַּח — שהיה תחתיה חלל בגובה טפח, טָמֵאָה תַּחְתִּיהָ
— תחת הכוורת שמחוץ לבית, או בְּפִית — או שהטומאה נתונה
בבית, או בְּתוֹכָהּ — בתוך הכוורת, הַכֹּל טָמֵא — שהואיל ופיה
לפנים, הטומאה נכנסת מן הכוורת לבית ומן הבית לכוורת, וכן אם
הטומאה תחת הכוורת, הואיל ויש שם אוהל טפח על טפח הרי הוא
מביא את הטומאה לבית ומן הבית נכנסת היא לתוך הכוורת,
וכשהטומאה בתוך הכוורת או בבית באה הטומאה גם לתחתיה, אֲלָא

— מה שבתוכה טמא; שדרך הטמא לצאת ואין דרכה להכנס.
יא היתה מטה על צדה באויר, וכזית מן המת נתון תחתיה, או על גבה, כל שהוא פגגד היות, תחתיה וגבה טמא. וכל שאינו פגגד היות, תוכה — טהור. בתוכה — הפל טמא.
יב היתה גבוהה מן הארץ טפה, טמא תחתיה או על גבה — הפל טמא, אלא תוכה; בתוכה — הפל טמא. במה דברים אמורים? בזמן שהיא כלי. היתה פחותה ופקוקה בקש, או מחזקת ארבעים סאה, כדברי חכמים, כזית מן המת נתון תחתיה — פגגד עד התהום טמא; על גבה — פגגד עד הרקיע טמא; בתוכה — אין טמא אלא תוכה. היתה גבוהה מן הארץ טפה, טמא תחתיה — תחתיה טמא; בתוכה — תוכה טמא; על גבה — פגגד עד הרקיע טמא.

פירוש ברטנורה

יוצאה מן הבית דרך פתחה ומטמא מה שבכוורת, והיא עומדת בתוך הפתח:
יא באויר. כחצר או בניה שאין שם אוהל, ודינה כדין כוורת שהיא לתוך הפתח ופיה לחוץ כדתנן בריש פרקין. וכן נמי גבוהה טפה דהכא כגבוהה טפה דריש פרקין, אלא דכאן אין שייך להוכיח בית, דבעומדת תחת האויר עסקין:
יב בזמן שהיא כלי. היכא דעומדת באויר אין שייך להוכיח מחולחלת, ומשום הכי לא תנא הכא או אפוצה כדתני לעיל, דאין שייך אפוצה אלא במחולחלת: או מחזקת ארבעים סאה אתנא קמא וסביר דמחזקת ארבעים סאה. כנפחתה ונתבטלה מתורת כלי דמא, ומצלת אתחתיה ואתוכה ועל גבה: כזית מן המת נתון תחתיה. דינה כנפחתה ואינה גבוהה ופיה לחוץ דתנן לעיל: היתה גבוהה מן הארץ טפה. הך נמי דינה כדין כוורת שפיה לחוץ ופחותה ופקוקה וגבוהה טפה דתנן לעיל:

משניות מבוארות — קהתי

אוהל, כדברי חכמים — שכן בכלי עץ המחזיק ארבעים סאה בלח, הכל מורים שנעשה אוהל וחוצץ בפני הטומאה, אבל בכלי אדמה וכלי גללים וכלי אבנים המחזיקים ארבעים סאה בלח, נחלקו בהם רבי מאיר וחכמים (ותוספות כלים, בבא מציעא ריש פרק ה), שלדעת רבי מאיר הרי הם ככלים, וחכמים סוברים: הרי הם כאוהלים; וכיון שפרקנו עוסק בכוורת של אדמה (כמו שבארנו לשיטת בעל "מעייני יהושע"), לפיכך נקטה המשנה כאן (במקום "אפוצה" במשניות הקודמות): "או מחזקת ארבעים סאה, כדברי חכמים" — החולקים על רבי מאיר, וסוברים שאף כלי אדמה הבא במידה נעשה אוהל וחוצץ בפני הטומאה, כזית מן המת נתון תחתיה — תחת הכוורת, שאינה גבוהה מן הארץ טפה, פגגד עד התהום טמא — שטומאה רצוצה היא הבוקעת ויורדת. אבל אינה בוקעת ועולה, לפי שהכוורת חוצצת בפני הטומאה; על גבה — כזית מן המת נתון על גבי הכוורת, פגגד עד הרקיע טמא — אבל כנגדו למטה טהור, שהכוורת חוצצת; בתוכה — כזית מן המת בתוך הכוורת, אין טמא אלא תוכה — כל מה שבתוכה, אבל כל מה שמחוצה לה, תחתיה ועל גבה, טהור, שהרי היא אוהל החוצץ בפני הטומאה. היתה גבוהה מן הארץ טפה, טמא תחתיה — תחת הכוורת, תחתיה טמא — כל מה שתחתיה טמא, שהרי יש שם אוהל של טפה על טפה, אבל תוכה ועל גבה טהורים, שהכוורת חוצצת; בתוכה — טומאה בתוך הכוורת, תוכה טמא — כל מה שבתוכה טמא, אבל תחתיה ועל גבה טהורים, כמו שבארנו הטעם לעיל; על גבה — כזית מן המת על גבי הכוורת, פגגד עד הרקיע טמא — אבל תוך הכוורת ותחתיה טהורים, שהכוורת אוהל היא וחוצצת בפני הטומאה.

משנתנו היא אחת מנקודות התורפה של הפרק, שכן לפי כל המפרשים קשה ליישב שלושה עניינים שבה: א. למה לא נקטה "מחולחלת" ו"אפוצה" כמו במשניות ג וד? ב. למה במקום "אפוצה" נקטה "או המחזקת ארבעים סאה"? ובמיוחד קשה מכאן על רוב המפרשים, שמבארים כל הפרק בכוורת המחזקת ארבעים סאה, כיצד יתכן, שכל המשניות עד כה סתמו, שכלי הבא במידה אינו חוצץ אלא אם כן הוא נפחת, וכאן נקטה המשנה "או המחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים", היינו שהיא כפחותה וחוצצת, והרי שיש מחלוקת בדבר, ונמצא שכל המשניות הראשונות הן לדעת התנא הסובר שכוורת שלמה המחזקת ארבעים סאה הרי היא כלי ואינה חוצצת, והמשניות מכאן ואילך הן לדעת החכמים הסוברים, שכוורת המחזקת ארבעים סאה דינה ככלי שנפחת וחוצצת; למה, איפוא, סתמו המשניות הראשונות כדעת התנא החולק על החכמים, והמשניות האחרונות סתמו להיפך כדעת החכמים? ג. מי הם אמנם החכמים ומי הוא בר פלוגתא שלהם?

הבית, והואיל ואין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצלת על מה שבתוכה אפילו עם דפנות אוהלים, ואין דרכה להכנס — אין דרך הטומאה להיכנס לתוך הבית, הלכך כשהטומאה בתוך הכוורת, הבית טהור.

באור משנה יא

היתה — הכוורת — מטה על צדה באויר — בחוץ ולא בבית, וכזית מן המת נתון תחתיה — תחת הכוורת, שטומאה רצוצה היא, או על גבה — של הכוורת, ואף בכגון זה טומאה רצוצה היא, כמו שכבר בארנו במשנה א: כל שהוא פגגד היות, תחתיה וגבה טמא — שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה; וכל שאינו פגגד היות — תחתיה או על גבה, וכן תוכה — כל מה שבתוך הכוורת, טהור — שאין טומאה רצוצה בוקעת כלל לתוך כלי שאינו מקבל טומאה, כשהוא מוטח על צדו. בתוכה — היה כזית מן המת בתוך הכוורת, הפל טמא — שכן הכוורת מלאה טומאה, והיא מביאה את הטומאה תחתיה ועל גבה, לפי שאין הכוורת חוצצת בפני הטומאה, אבל מביאה את הטומאה (כמו שכבר בארנו במשנה א), הלכך כל שבתוכה, תחתיה ועל גבה, טמא.

באור משנה יב

היתה — הכוורת המוטח על צדה באויר, גבוהה מן הארץ טפה — שהיה חלל של טפה בינה לבין הקרקע, טמא תחתיה — תחת הכוורת, והרי שם אוהל של טפה על טפה ברום טפה, או על גבה — של הכוורת, הפל טמא — כל מה שתחתיה ושעל גבה, אלא תוכה — חוץ ממה שבתוך הכוורת, שהיא טהור, לפי שהכוורת מצלת על כל מה שבתוכה; בתוכה — אם כזית מן המת נתון בתוך הכוורת, הפל טמא — שהכוורת מלאה טומאה, והיא מביאה את הטומאה תחתיה ועל גבה. במה דברים אמורים? בזמן שהיא כלי — שהכוורת היא כלי, היינו שהיא שלימה, שבכגון זה היא מביאה את הטומאה ואינה חוצצת בפני הטומאה, כמו שכבר הזכרנו במשניות הראשונות. היתה פחותה — שנפלה ממנה חתיכה, ונמצא שבטלה מתורת כלי, ונעשתה אוהל, ופקוקה בקש — במקום הפחיתה (אם הפחת הוא טפה). כדי שלא תיכנס הטומאה לתוכה (כאן לא נקטה המשנה מחולחלת ואפוצה, שהרי הכוורת מונחת באויר, ואינה סמוכה לא לכותל ולא לפתח), או מחזקת ארבעים סאה — שבכגון זה אף חוצצת היא בפני הטומאה משום

יג היתה יושבת על שוליה, והיא פלי, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפה, או מכסה, או פפויה על פיה, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — הכל טמא.

יד במה דברים אמורים? בזמן שהיא פלי. היתה פחותה ופקוקה בקש, או מחזקת ארבעים סאה בדברי חכמים, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אין טמאה עולה לה, אף לא יורדת ממנה. היתה גבוהה מן הארץ טפה, טמאה תחתיה — תחתיה

פירוש ברטנורא

יג היתה יושבת על שוליה וכו' טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה. כל על גבה. ששינו גבי כוורת כשהיא יושבת על שוליה ופיה למעלה, היינו שהטומאה מאחיל חוצה [לה] למעלה מפיה: בוקעת ועולה. אע"ג דלעיל במוטה על צדה וטומאה תחתיה או על גבה מצלת על מה שבתוכה, הכא דפיה למעלה מאחר דאין מצלת על מה שחוצה לה אין מצלת על מה שבתוכה, כיון דאין הפסק בין אור שבתוכה לאור של מעלה בחוצה לה. ודוקא כנגד היות טמא ולא מן הצדדים, כיון דפחותה ואין גבוהה טפה, שאין שם אוהל להביא את הטומאה לצדדין. אבל היתה גבוהה טפה או מכוסה: אע"פ שאינה גבוהה טפה. או כפאה על פיה. שיש אוהל להביא טומאה: הכל טמא. ואין הכיסוי חשוב להפסיק בין אור תוכה לאור שלמעלה, דלא דמי כלל למוטה על צדה. ודוקא דמכוסה בכפישא או בשאר כלי אע"פ שאינו מקבל טומאה, אבל מכוסה בנסר, אף על פי שטומאה על גבה אין הטומאה בוקעת את הנסר, כדתנן לעיל פרק ה' [משנה ו'] גבי כוורת שהיא בתוך הבית:

יד היתה פחותה. שנפחתה ובטלה מתורת כלי: בדברי חכמים. דפלגי אתנא קמא ומשוו מחזקת ארבעים סאה לפחותה ופקוקה בקש: אין טומאה עולה לה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה: אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה לתוכה אינה יורדת תחתיה: תחתיה טמא. ותוכה וגבה טהור:

משניות מבוארות — קהתי

פי הכוורת מכוסה (אבל לא צמיד פותלי). אף על פי שאינה גבוהה מן הארץ טפה, או פפויה על פיה — שפיה כלפי מטה ושוליה כלפי מעלה, טמאה תחתיה — אם כוית מן המת נתון תחת הכוורת, בתוכה — או בתוך הכוורת, או על גבה — על גבי הכוורת, הכל טמא — כל מה שתחתיה ועל גבה ובתוכה, אפילו שלא כנגד הכוית, טמא; שאם יש תחתיה אוהל של טפה על טפה, הרי הטומאה המונחת שם או הנכנסת לשם מביאה את הטומאה לתוכה ולעל גבה; ואם היתה מכוסה, אפילו בכיסוי שאינו מקבל טומאה, הואיל והכוורת היא כלי שאינו מחזיק ארבעים סאה, אין הכיסוי מציל עליה, הלכך בין שהטומאה בתוכה, ובין שהיא תחתיה או על גבה, שאף בכגון זה נכנסת היא לתוכה, הואיל ויש בתוכה חלל של טפה על טפה, הרי הטומאה מתפשטת בכל תוכה, וממנה לכל מה שכנגד הכוורת למעלה ולמטה; וכן אם היתה כפויה על פיה, אף כשהטומאה תחתיה או על גבה, הרי היא נכנסת לתוכה, והטומאה הממלאה את כל תוכה מתפשטת למעלה ולמטה.

באור משנה יד

במה דברים אמורים — מה ששינו במשנה הקודמת? בזמן שהיא פלי — שהכוורת שלמה ואינה מחזקת ארבעים סאה, שבכגון זה דינה ככלי ולא כאוהל, ואינה חוצצת בפני הטומאה. היתה פחותה — שנפלה ממנה חתיכה, ובטלה מתורת כלי ונעשתה אוהל, ופקוקה בקש — במקום הפחת, שאין הטומאה נכנסת לתוכה, או מחזקת ארבעים סאה בדברי חכמים — הסבורים, שאף כלי אדמה וכיוצא בו, כשהוא מחזיק ארבעים סאה, הרי הוא כאוהל (כמו שבארנו במשנה יב), טמאה תחתיה — אם כוית מן המת נתון תחת הכוורת, בתוכה — או בתוך הכוורת, או על גבה — על גבי הכוורת, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — שהואיל ואין הכוורת גבוהה מן הארץ טפה, דינה של הטומאה כטומאה רצוצה, ולכן היא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואמנם כשהיא מונחת על צידה, הואיל ויש לה שתי דפנות, מלמעלה ומלמטה, לפיכך כשיש לה דין אוהל, הריהו חוצצת אף בפני טומאה רצוצה (כמו ששינו לעיל משנה ג); אבל כאן כשהיא עומדת על שוליה ופיה פתוח למעלה, אין השוליים שלמטה חוצצים בפני הטומאה הרצוצה, אף שיש לכוורת דין אוהל (כמו שבארנו במשנה ג לשיטת בעל "מעייני יהושע"). רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אין טמאה עולה לה — כשהטומאה תחת הכוורת, אין היא עולה למעלה, שהכוורת חוצצת בפניה, ותוכה ועל

ואמנם כבר עמדו על כך הר"ש והמהר"ם ובעל "תוספות יום טוב" ולא מצאו דבר המתיישב ("משנה אחרונה").

אולם לשיטת בעל "מעייני יהושע", שעל פיה בארנו את המשניות שבפרקנו, הכל מתיישב יפה.

א עד כה מדובר אמנם בכוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה, אלא שמדובר בכוורת של אדמה, הלכך היא טהורה ואינה מקבלת טומאה, וכיון שכלים נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר, כשהיא שלימה אינה חוצצת בפני הטומאה.

ב כל זמן שהיה מדובר בכוורת המונחת בתוך הבית, נקטה המשנה מחולחלת אפוצה, כפי שבארנו עניינם, שמחולחלת היינו שהכוורת רפויה בחלל הפתח או הבית, ו"אפוצה" היינו שהיא דבוקה למזוזות הפתח או לכתלי הבית, ומכיון שיכול היה התנא לשנות דין הצלת הכוורת משום אוהל, אפילו כשהיא כלי, לדברי הכל, דהיינו כשהכוורת אפוצה, נקט התנא תנאי זה, ולא נקט את התנאי שמחזקת ארבעים סאה כמו במשנתנו, ששנוי הוא במחלוקת, כמו שבארנו במשנה.

אבל במשנתנו, העוסקת בכוורת שהיא באוויר, שלא שייך בה כל אותו התנאי של "מחולחלת" ו"אפוצה", שהרי אין כאן לא כתלים ולא פתח ולא דפנות אוהלים, באה המשנה ונקטה במקום התנאי של "אפוצה", את התנאי שמחזקת ארבעים סאה, בדברי חכמים החולקים על רבי מאיר בתוספתא, בענין כלי אדמה וכדומה המחזקים ארבעים סאה, שרבי מאיר סובר שם: הרי הם ככלים, וחכמים סוברים: הרי הם כאוהלים, כמו שכבר בארנו במשנה.

באור משנה יג

היתה — הכוורת — יושבת על שוליה — באוויר, ופיה למעלה, והיא פלי — היינו כוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה, וכבר הזכרנו, שכלי אינו נעשה אוהל לחצוצ בפני הטומאה, טמאה תחתיה — תחת הכוורת, וכגון שאין שם חלל של טפה מעוקב, בתוכה — או שהטומאה בתוך הכוורת, או על גבה — של הכוורת, למעלה מפיה, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — ומטמאה כל מה שכנגדה, ואפילו מה שנמצא כנגדה בתוך הכוורת; שאם כוית מן המת נתון תחתיה או על גבה, כל הנמצא כנגדו ואפילו בתוך הכוורת טמא, שהואיל ופי הכוורת למעלה הרי הטומאה עולה ויורדת ונכנסת גם לתוכה, שאין מה שיחצוצ בפניה. ואם כוית מן המת נתון בתוכה, בוקעת הטומאה שבתוכה לכל מה שנמצא כנגדה על גבי הכוורת ותחתיה, מאחר שאין דבר החוצץ בפניה. ברם, הכוורת עצמה נשארת טהורה, מאחר שהיא כלי אדמה, ואינה מקבלת טומאה לא מתוכה ולא מאחוריה. היתה גבוהה מן הארץ טפה — שהיא תחת הכוורת אוהל של טפה על טפה ברום טפה, או מכסה — שהיא

טמא. בתוכה או על גבה — כנגדו עד הרקיע טמא.

זו ארון שהיא רחבה מלמטן וצרה מלמעלן, והמת בתוכה, הנוגע בה מלמטן — טהור, ומלמעלן — טמא. רחבה מלמעלן וצרה מלמטן, הנוגע בה מכל מקום — טמא. דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: מטפח ולמטן — טהור, מטפח ולמעלן — טמא. העשויה כמין קמטרא, הנוגע בה מכל מקום — טמא. כמין גלסקום, הנוגע בה מכל מקום — טהור, חוץ ממקום פתיחתה.

זו חבית שהיא יושבת על שוליה באויר, וכזית מן המת נתון תחתיה, או בתוכה, כנגד קרקרתה — טמאה

פירוש ברטנורא

כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור:

טו ארון שהיא רחבה. היא ארון הוא שן סלע שבולט מן ההר, ונחצב בו קבר רחב מלמטה וצר מלמעלה ופיו למעלה: הנוגע בה מלמטה טהור. דמה שכנגד פיו נחשב כארון, אבל שכבדים לא: רחב מלמעלה וצר מלמטה. או שהיה שוה, הנוגע בו מכל מקום טמא, דברי ר' אליעזר. שהכסוי מבקע הטומאה בכלו, שהטומאה עולה עד הכסוי וחוזרת ויורדת על פני כולה: רבי יהושע מטהר מטפח ולמטה. דאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון, הלכך אינה בוקעת מטפח ולמטה: העשויה כמין קמטרא. הוא כלי כסיוו מוכסה עובי הדפנות. תרגום לאשר על המלתחה (מלבי"ם ב' כ"ב), לדי מנא על קמטרא: הנוגע בה מכל מקום טמא. דכל שכנגד הכסוי טמא, וכסיוו מכסה את כולו: כמין גלסקום הנוגע בה מכל מקום טהור. אין כסיוו שלו אלא כנגד חללו כיתר התחבוב בנקב בדוחק: חוץ ממקום פתיחתה. בכסיו שכנגד חללה:

טז הבית שהיא יושבת. חביות שלהן צרות למעלה לצד פיהן, ולמטה לצד השוליים, ורחבות באמצען, וכמין בנן רחב בולט מהן באמצען מבחוץ: באויר. היינו באויר העולם. לאפוקי תחת האוהל: קורקרותה. כמו קרקעיתה והן השוליים: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל כלים שכנגד היות טמאים, בין

משניות מבוארות — קהתי

— שכנגד הכסוי הוא. כמין גלסקום — ארון העשויה כמין גלסקום, שאין הכסוי נתון על גבי הדפנות אלא כנגד חלל הארון בלבד, שמכניסים אותו בין הדפנות בדוחק, הנוגע בה מכל מקום, טהור — שרקע עולם הוא, חוץ ממקום פתיחתה — בכסיו שכנגד חללה, שהנוגע בו טמא.

בארנו את המשנה לפי הגר"א, וכן פירשה הרא"ש. אבל שאר המפרשים מבארים אותה בדרכים אחרות (עיין ברטנורא: "תוספות יום טוב", "תפארת ישראל", "משנה אחרונה").

בתוספתא שנו: ויתה יושבת (הכוונה) על שוליה באויר, טומאה בתוכה (ומכוסה), הנוגע בה מכל מקום — טמא: דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין טמא אלא כנגד כיסויה בלבד וכו'. ארון שהוא חקוק בסלע ומכוסה, הנוגע בו מכל מקום טהור, ואינו טמא אלא כנגד כיסויו בלבד.

לפי התוספתא מסתבר, אפוא, הקשר בין משנתנו למשניות הקודמות, שכן בכורות מכוסה נחלקו רבי מאיר וחכמים, שלדעת רבי מאיר דינה כקבר סתום המטמא מכל צדדיו; וחכמים סוברים, שבאוהל כלי אין דין קבר סתום, ואין טמא אלא כנגד כיסויה; אולם לגבי ארון החקוק בסלע אף רבי מאיר מודה שאין שייך שם דין קבר סתום לטמא כל סביביו, לפי שרקע עולם אינו מטמא משום קבר סתום, ואין מטמא בארון אלא הכסוי ומה שכנגדו בלבד (אזהרות מהדורת גולדברג).

באור משנה טז

לאחר גישתנו דיני אוהל בכורות של אדמה שאינה מקבלת טומאה כלל, באה משנתנו ללמד דיני אוהל חבית של חרס, שאינה מקבלת טומאה מאחוריה אבל מקבלת טומאה מתוכה. ולהבנת המשנה נקדים, שמדובר כאן בחבית כרסתנית, שצורה היא למעלה לצד פיה וכן למטה לצד שוליה, ורחבה באמצעה.

חבית — של חרס, שאינה מקבלת טומאה מגבה אלא מתוכה, **שהיא יושבת על שוליה באויר** — בחוץ, ולא באוהל, **וכזית מן המת נתון תחתיה** — תחת שוליה, והיא טומאה רצוצה, או בתוכה, **כנגד קרקרתה** — או שכזית מן המת נתון בתוך החבית כנגד קרקעיתה, היינו בחלל החבית כנגד שוליה (ולא בחללה של הדופן הבולטת סביב). **טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת** — ומטמאה כל מה שנמצא כנגדה למעלה ולמטה, **והחבית טמאה** — אין צורך לומר שאם הטומאה בתוך החבית, שהיא טמאה, אלא אפילו הטומאה תחת החבית, אף על פי שאינה מקבלת טומאה מאחוריה, מכל מקום הואיל והיא טומאה רצוצה הבוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, לפיכך כשהטומאה חוזרת ויורדת נכנסת היא דרך פי החבית לתוכה ומטמאה אותה מאחוריה (מעייני יהושע), הלכך החבית טמאה. **תחת דפנה מבחוץ** — אם כזית מן המת נתון תחת דופן

גבה טהורים, אף לא יורדת ממנה — כשהטומאה בתוך הכוורת או על גבה, אין הטומאה יורדת, ותחתיה טהור; טעמם של רבי אליעזר ורבי שמעון, שהואיל והכוורת הזאת יש לה דין אוהל, אם משום שנפתחה ויצאה מתורת כלי, אם משום שהיא מחזקת ארבעים סאה ומלכתחילה הריהי כאוהל, אף על פי שאין לה למטה אלא דופן אחת בלבד, היינו השוליים, מכל מקום הריהי חוצצת בפני הטומאה הרצוצה. **היתה גבוהה מן הארץ טפח** — שהיה תחת הכוורת אוהל של טפח על טפח על רום טפח, **טמאה תחתיה** — תחת הכוורת, **תחתיה טמא** — כל מה שתחתיה טמא, אבל מה שבתוכה ועל גבה טהור, לפי שהשוליים הגבוהים טפח חוצצים בפני הטומאה, מאחר שהכוורת דינה כאוהל. **בתוכה** — אם כזית מן המת נתון בתוך הכוורת, או על גבה — על גבי הכוורת, **כנגדו עד הרקיע טמא** — ומה שתחתיה טהור, שהשוליים חוצצים.

באור משנה טו

ארון שהיא רחבה מלמטן וצרה מלמעלן — בלשון המשנה ארון לשון נקבה; ומבואר במפרשים (על פי התוספתא), שמדובר כאן בארון החקוקה בסלע, כלומר שהיה צוק סלע בולט בראש ההר ונחצב בו קבר, שהוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, ופתחו למעלה, ויש עליו כיסוי, **והמת בתוכה** — בתוך הארון, **הנוגע בה** — בדפנותיה, **מלמטן** — במקום הרחב, שלא כנגד כיסויה, **טהור** — שהאיל והארון חקוקה בסלע, לפיכך כל מה שאינו כנגד כיסויה הריהו קרקע עולם, שאינו מטמא משום קבר סתום, ואין הטומאה מתפשטת אלא כנגד כיסויה בלבד; **ומלמעלן** — הנוגע בה מלמעלה, במקום הצר, כנגד כיסויה, **טמא** — כמו שבארנו הטעם לעיל, שכל מה שכנגד כיסויה טמא. **רחבה מלמעלן וצרה מלמטן** — אם הארון רחבה מלמעלה וצרה מלמטה, **הנוגע בה מכל מקום** — בין למעלה בין למטה, **טמא** — שכל מקום הוא כנגד הכסוי. **היתה** — הארון, **שוה** — למעלה ולמטה, **הנוגע בה מכל מקום, טמא**; **דברי רבי אליעזר** — וטעמו, כמו ברחבה מלמעלה וצרה מלמטה, שבכל מקום שנוגע, הרי זה כנגד הכסוי. **רבי יהושע אומר: מטפח ולמטן** — הנוגע בטפח הסמוך לשולי הקבר, **טהור** — שבטל הוא לגבי ההר והריהו קרקע עולם; **מטפח ולמעלן** — והנוגע בה מטפח הסמוך לשוליה ולמעלה, **טמא** — שנחשב כארון המת ואינו בטל לגבי ההר. **העשויה כמין קמטרא** — ארגו לבגדים, שהכסוי מכסה כל שכנגד הדפנות, **הנוגע בה מכל מקום, טמא**

בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, והחבית טמאה. תחת דפנה מבחוץ — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. בתוכה ותחת דפנה: אם יש בדפנות פותח טפח — הפל טמא, וכנגד פיה טהור; ואם לאו — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. במה דברים אמורים? בטהורה. אבל אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח, או מכסה או כפוייה על פיה, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — הכל טמא.

פירוש ברטנורא

תחתיה בין על גבה בין בתוכה, מדי דמות אכזרית דלעיל (משנה י"ג) היושבת על שוליה, אבל שבצדדים שלא כנגד היות טהורים; והחבית טמאה. לא שתהא החבית עצמה טמאה, דהא הכא בחבית שאינה מקבלת טומאה עסקין כדמוכח בספא, אלא החבית טמאה כלומר אף כלים שבתוך החבית כנגד הטומאה טמאים, משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קורקורותיה, וכיון שאין הפסק בין אור תוכה לאור שעל גבה למעלה חוצה לה, מתוך שאינה מצלת חוצה לה אין מצלת בתוכה: תחת דופנה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטמא חוץ לחבית כל שבנגד היות: והחבית טהורה. היינו מה שבתוך החבית אפילו כנגד היות. דדופני החבית בולטות באמצע וכשיש כות תחת הדופן דמי דופנה לכזרות שהיא מוטת על צדה דתוכה טהור, לפי שיש הפסק בין אור תוכה שכנגד היות לאור שחוצה לה כנגד היות: בתוכה ותחת דופנה. כלומר בפנים בחלל דפנה. וקרי לה תחת דופנה, לפי שהדופן הולך וצד לצד פיה. ולאפוקי על שוליה המכסין כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח. שבטן החבית בולט כל כך לחוץ שיש שם במקום אחר עד כנגד פיה של חבית טפח על טפח ברום טפח: הכל טמא. שהאוהל מביא את הטומאה בכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אוהל, הלכך כנגד פיה טהור: ואם לאו. דאין שם טפח: טומאה בוקעת ועולה. ואין טמא אלא כנגד היות: במה דברים אמורים בטהורה. בחבית שאינה מקבלת טומאה: אבל אם היתה טמאה. כגון סתם חבית שנצטרפה בכבשן שהיא מקבלת טומאה. או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפוייה. ואפילו היא טהורה. וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, הכל טמא. דאי בת קבולי טומאה היא ויושבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, אע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו נטמאת כאן החבית עצמה, מדי דהוי אכלים שבתוכה מאחר שאינה מוקפת צמיד פתיל, דאין כלי מציל אפילו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים במקום שאין הפסק מאויר תוכו לאויר שחוצה לו. והאי תחתיה היינו תחת שוליה, דלא תני תחת דופנה מבחוץ. ונטמאת החבית עצמה, וכיון דחבית עצמה טמאה היא נטמא כל כלים שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה, דאע"ג דקיימא לן דאין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס, הכא כל זמן שהיות תחתיה מיטמאין מטעם חיבורים, מאחר דחבית עצמה טמאה. וכן גבוהה מן הארץ טפח אפילו טהורה חיונה תחתיה כאילו הוא מלא טומאה, ואפילו טומאה על גבה. והשתא כל הני אין דינם שוה, דאם החבית מקבלת טומאה, מה שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה טמא. והמאוהל על גבה, כנגד הטומאה טמא שלא כנגד הטומאה טהור. אבל גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפוייה על פיה, המאוהל על גבה אפילו שלא כנגד הטומאה טמא. ואין לתמוה, כפוייה על פיה וטומאה על גבה תציל מה שבתוכה ככלים טהורים המוקפים צמיד פתיל, דשאני הכא דליכא מירוח:

משניות מבוררות — קהתי

תחת שוליה, בין בתוכה כנגד שוליה, בין תחת דופנה מבחוץ, בין תחת דופנה בתוכה, בין על גבה, הכל טמא, שהואיל והיא גבוהה מן הארץ טפח, הריהי נעשית כולה אוהל לטמא ולא לטהר, ולכן הטומאה מתפשטת תחת כל האוהל של קרקעית החבית ועולה ויורדת ונכנסת אף לתוך החבית ומטמאה כל מה שבתוכה, והכל טמא; ואם החבית מנוסח. אף כשהטומאה תחת שוליה היא רצוצה, כשהיא עולה ויורדת הריהי נכנסת לתוך החבית, שהואיל והכיסוי אינו צמיד פתיל, אינו מציל על מה שבתוכה, וכיון שהטומאה נכנסת לתוכה, נעשה הכיסוי אוהל, והכל טמא; ומכל שכן כשהטומאה בתוך החבית, שהכל טמא. ברם, אם הטומאה נתונה תחת דופנה מבחוץ, הדין הוא כמו ששינונו לעיל: טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. וכן כשהחבית כפוייה על פיה, טומאה תחתיה או בתוכה, הכל טמא; ברם, אם הטומאה תחת דופנה מבחוץ, הדין הוא כדלעיל.

בארנו משנתנו לפי "מעייני יהושע", שכן לפי פירושו משנתנו כולה מתיישבת יפה. ואמנם בכמה עניינים שבמשנה אף אחרים מפרשים בדרך דומה, אלא שיש הבדלים יסודיים אחרים בין המפרשים.

לפי הרב מברטנורא מדובר במשנה בחבית שאינה מקבלת טומאה כלל, כגון בחבית שלא נצטרפה בכבשן ("תפארת ישראל"). ומכאן פירושו דלקמן: והחבית טמאה — לא שתהא החבית עצמה טמאה, אלא שהכלים הנמצאים בתוכה כנגד הטומאה טמאים.

והחבית טהורה — היינו מה שבתוך החבית, אפילו כנגד הכוית.

אבל אם היתה טמאה — כגון סתם חבית שנצטרפה בכבשן שהיא מקבלת טומאה (עיני פירושו על כל הסיפא, שמפרשה בדרך מיוחדת).

הגרי"א מגיה, שאין גורסים "אלא אם היתה טמאה", אלא הגירסה היא: "אלא היתה גבוהה מהארץ טפח" וכו'. כן יוצא לפי הגרי"א, שמה ששינונו "תחת דופנה מבחוץ" מדובר בחבית שדפנותיה שוות, אלא שהטומאה נתונה תחת עובי הדופן. ומה ששינונו: "בתוכה ותחת דופנה" היינו בחבית שדפנותיה בולטות באמצען.

בעל "תפארת ישראל" מערכב שיטת הראשונים עם שיטת הגרי"א, ונרחק ליישב את הגירסה "אלא אם היתה טמאה" (כשיטת הר"ש).

לפי בעל "סדרי טהרות" (שמפרש משנתנו על פי שיטת הרמב"ם) מדובר במשנה כולה בחבית שדפנותיה שוות אלא שחבית שלהם היתה עם שפה וזר לפיה סביב. ואמנם "תחת דופנה מבחוץ" היינו תחת עובי דופנה (כביאור הגרי"א),

החבית, היינו תחת הבטן הבולטת ממנה באמצעה, ואף כאן הטומאה רצוצה, לפי שאין תחת הדופן חלל של טפח על טפח על רום טפח, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — ומטמאה כל מה שכנגדה, והחבית טהורה — שאין היא מקבלת טומאה מגבה, והטומאה אינה נכנסת לתוכה אלא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת סביב לדופן מבחוץ ואינה נכנסת לתוכה. בתוכה ותחת דפנה — אם כזית מן המת נתון בתוך החבית בחלל הדופן הבולטת ולא כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח — אם בליטת הבטן של החבית היא גדולה, עד שיש בחלל דופנה בפנים טפח על טפח, הפל טמא — כל מה שנמצא תחת הדופן ועל גבה ובחללה טמא, שהדופן העליונה משמשת כאוהל המביא את הטומאה לכל החבית; וכיון שכלי אינו חוצץ, אף מה שתחת הדופן ועל גבה טמא; ואין צורך לומר שהחבית עצמה טמאה, שהרי הטומאה בתוכה; וכנגד פיה — מה שנמצא מן הכלים בחבית כנגד פיה, טהור — שאין שם אוהל; ואין הכלים נטמאים מן החבית, שאין כלי חרס מטמא כלים (כלים פ. ח. ד.) ואם לאו — אם אין בדפנות פותח טפח, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — שטומאה רצוצה היא, והרי היא בוקעת דרך דפנות החבית למעלה ולמטה, ומטמאה מה שכנגדה בלבד. ואף החבית טמאה, שהרי הטומאה בתוכה, כמו שכבר הזכרנו לעיל; ולא הזכיר כאן התנא דין החבית, מפני שהוא מסתמך על מה שנישנה ברישא, שאם הטומאה רצוצה תחתיה אף החבית טמאה. במה דברים אמורים? בטהורה — בחבית טהורה, שעדיין לא נטמאה, אבל אם היתה טמאה — שהחבית נטמאה קודם לכן מתוכה, שבכגון זה אין היא חוצצת בפני הטומאה, או גבוהה מן הארץ טפח — ואפילו היא טהורה, או מכסה — שפי החבית מכוסה, או כפוייה על פיה — שהחבית עומדת על פיה ושוליה למעלה: טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה, הפל טמא — כלומר שאם היתה טמאה, אף כשהטומאה נתונה תחת דופנה בחוץ, דינה כאילו היא מונחת תחת הדופן בתוכה, וכל מה שבתוכה טמא; ברם, בשאר שני המקרים ("כוית מן המת נתון תחתיה או בתוכה כנגד קורקורותיה", "בתוכה ותחת דופנה") אין הדין שונה. ואם היתה גבוהה מן הארץ טפח, שונה הדין בכל שלושת המקרים, שכן אם הטומאה

פרק עשירי

א אֲרָבָה שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ הַבֵּית, וַיֵּשׁ בָּהּ פֹּתֵחַ טָפַח, טְמֵאָה בְּבֵית — כְּנָגֵד אֲרָבָה טָהוֹר; טְמֵאָה כְּנָגֵד אֲרָבָה — הַבֵּית טָהוֹר. הַטְּמֵאָה בֵּין בְּבֵית וּבֵין כְּנָגֵד אֲרָבָה, נִתֵּן אֶת רִגְלָו מִלְמַעְלָן — עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה. מִקְצַת טְמֵאָה בְּבֵית וּמִקְצָתָהּ כְּנָגֵד אֲרָבָה — הַבֵּית טָמֵא, וְכִנְגֵד הַטְּמֵאָה טָמֵא.

פירוש ברטנורא

י א ארובה שהיא בתוך הבית. ומגולה לאויר, שאין עליה גג מלמעלה: **כנגד ארובה טהור.** כלים המונחים למטה בארץ כנגד הארובה ורואים פני הרקיע, טהורים: **מלמעלן.** על פי הארובה: **עירב את הטומאה.** והכל טמא. הבית טמא והנותן רגלו גם כן טמא: **וכנגד הטומאה טמא.** שהיות נמשך לכאן ולכאן:

משניות מבוארות – קהתי

אבל "בתוכה ותחת דופנה" היינו תחת קרקעית תוכה ותחת דופנה, שהכווין מן המת נתון מקצתו תחת קורקורתה ומקצתו תחת עובי דופנה; אם יש בדפנות פותח טפח — כגון שהשפה לפיה סביב בולטת רוחב טפח, ומן השפה ולאריך טפח, הכל טמא — למעלה ולמטה כנגד כל עובי הדפנות עם השפה, שהטומאה בוקעת ומתפשטת בכל עובי הדפנות וסביבן תחת השפה, מחמת אוהל השפה, ואחר כך נמצא כל שכנגד עובי הדפנות עם השפה למעלה ולמטה כנגד הטומאה, וכלי נעשה אוהל לטמא אבל לא לטהר...

הבאנו כמה דוגמאות של הבדלי שיטות ופירושים במשנתנו, ואין להאריך עוד.

כללי ההלכות של פרקנו על פי "מעייני יהושע":

(א) כלים טהורים, שאינם מקבלים טומאה, ככלי אדמה וכלי אבנים וכלי גללים, וכן כלי חרס שמקבלים טומאה מתוכם ואינם מקבלים טומאה מגבם: אם היה תחתיהם או על גבם כזית מן המת — תחתיהם ועל גבם טמא, ותוכם טהור.

(ב) בין שהטומאה תחת אוהל, דהיינו שהכלים שנזכרו לעיל מאהילים על הטומאה, והכלים גבוהים מן הארץ טפח, ויש תחתיהם טפח על טפח ברום טפח, שבכגון זה כל שתחתיהם ועל גבם טמא, ותוכם טהור, ובין שאין אוהל על גבי הטומאה (כלומר שאין תחת הכלים חלל של טפח על טפח ברום טפח), כגון שהכלים הללו מונחים על הארץ, וטומאה תחתיהם או על גבם, שזו "טומאה רצוצה" הבוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, היינו שמטמאה כנגדה, למטה עד התוכם ולמעלה עד הרקיע, מכל מקום מה שבתוך הכלים טהור, אף מה שכנגד הטומאה, כדין כלי טהור המוקף צמיד פתיל מונח באוהל המת, שכל מה שבתוכו טהור אף שמוקף טומאה, ואף שהטומאה תחתיה ורצוצה.

(ג) במה דברים אמורים? כשדפנותיה של הכלי, העליונה והתחתונה, הן גוף אחד, כגון חבית או כוורת המונחת לארכה על דפנותיה, אבל אם דופנה העליונה אינה מחוברת לכלי, כגון שעומדת על שוליה, ופיה העליון מכוסה בדבר אחר, בנסר או בכלי שאינו מקבל טומאה — נעשית דופנה העליונה אוהל; והרי הטומאה שחתת הכלי נכנסת לתוכו, שהכלי אף שאינו מקבל טומאה אינו חוצץ, ואינו מציל על עצמו, כיון שאין לו בפיו צמיד פתיל; נמצא מה שלמעלה ולמטה כנגד כל הכיסוי וכל מה שבתוכו — הכל טמא. (ד) יש מביאים הטומאה לכל מה שתחתיהם, אם הם מאהילים על אוויר של טפח על טפח ברום טפח, וחוצצים בפני הטומאה מלעלות למעלה, אם היא למטה מהם, או מליד למטה, אם היא על גבם, משום שנעשו אוהלים בין לטמא בין לטהר; והוא באחד משלושה אופנים: או שהכלי גדול, שמוחזיק ארבעים סאה בלח, בין שהוא כלי עץ, בין כלי אדמה או כלי אבנים או כלי גללים; או שנפחת הכלי כשיעור המסלול מתורת כלי, כל אחד כדינו; או שלא נגמרה מלאכתו ועדיין אינו כלי.

(ה) בענין האמור לעיל, בין שיש לאוהל כזה שתי דפנות, למעלה ולמטה, כגון כוורת פחותה שמונחת על צידה, ובין שאין לו אלא דופן אחת מלמטה, כגון כוורת שעומדת על שוליה ופיה למעלה, כיון שגבוה מן הארץ יש תחתיו חלל טפח, חוצצת הדופן התחתונה בפני הטומאה שלא תעבור לצד השני בין מלמטה למעלה בין מלמעלה למטה.

(ו) אבל כשאוהל כזה אין תחתיו פותח טפח, והטומאה שתחתיו רצוצה,

באור משנה א

אֲרָבָה — כעין חלון, חור, **שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ הַבֵּית** — בתקרת הבית, והארובה פתוחה לחוץ, שאין אוהל על גבה, **וַיֵּשׁ בָּהּ פֹּתֵחַ טָפַח** — שהארובה היא טפח על טפח, **טְמֵאָה בְּבֵית** — אם טומאה מן המת מונחת בבית כנגד התקרה, שלא כנגד הארובה, **כְּנָגֵד אֲרָבָה טָהוֹר** — כלים המונחים למטה בבית תחת הארובה, טהורים, שהרי אין דבר מאחיל עליהם ועל הטומאה להביא עליהם את הטומאה; **טְמֵאָה כְּנָגֵד אֲרָבָה** — אם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובה, **הַבֵּית טָהוֹר** — שהרי הטומאה אינה תחת אוהל הבית. **הַטְּמֵאָה בֵּין בְּבֵית וּבֵין כְּנָגֵד אֲרָבָה** — בין אם הטומאה מונחת בבית כנגד התקרה ובין אם הטומאה מונחת כנגד הארובה, **נִתֵּן אֶת רִגְלָו מִלְמַעְלָן** — בא אדם ונתן את רגלו בגג מלמעלה על פי הארובה וסתם אותה, **עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה** — הבית והארובה נעשו אוהל אחד, וכל הנמצא בבית, תחת התקרה ותחת הארובה, טמא; ואף האדם שנתן את רגלו טמא, מאחר שהאחיל על הטומאה, והוא הדין אם סתם את הארובה בדבר שאינו מקבל טומאה, אלא שמשנתנו נקטה דוגמה מצויה, שאדם רגיל לפסוע על הגג ממעל לארובה ("תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"); ויש מפרשים, שמשנתנו נקטה "נתן את רגלו" לרבותא, שאף על פי שהרגל מקבלת טומאה, ואינה נעשית אוהל לטהר, מכל מקום היה זו סתימה מעולה, שאדם וכלים נעשים אוהלים לטמא ("סודי סהרות"). **מִקְצַת טְמֵאָה בְּבֵית וּמִקְצָתָהּ כְּנָגֵד אֲרָבָה** — כגון כזית מן המת שמקצתו מונחת תחת תקרת הבית ומקצתו תחת הארובה, **הַבֵּית טָמֵא** — כל מה שבבית תחת התקרה טמא, כאילו היתה כל הטומאה בבית, **וְכִנְגֵד הַטְּמֵאָה טָמֵא** — וכל הנמצא כנגד מקצת הטומאה המונחת כנגד הארובה

ב אין בארבה פותח טפח, טמאה בבית — פנגד ארבה טהור; טמאה פנגד ארבה — הפית טהור. הטמאה בבית, נתן את רגלו מלמעלן — טהור. הטמאה פנגד ארבה, נתן את רגלו מלמעלן — רבי מאיר מטמא, וחכמים אומרים: אם טמאה קדמה את רגלו — טמא; אם רגלו קדמה את הטמאה — טהור. רבי שמעון אומר: שתי רגלים זו על גב זו שקדמו את הטמאה, משך הראשון את רגלו ונמצאת רגלו של שני שם — טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטמאה.

ג מקצת טמאה בבית ומקצתה פנגד ארבה — הפית טמא, וכנגד הטמאה טמא, דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: הפית טמא, פנגד הטמאה טהור. רבי יוסי אומר: אם יש בטמאה כדי שתחלק, ותטמא את הפית ותטמא פנגד הטמאה — טמא, ואם לאו — הפית טמא, פנגד הטמאה טהור.

פירוש ברטנורה

ב אין בארובה פותח טפח. הא קא משמע לן דאפילו בפחות מפתח לא אמרינן בטמאה לבוד: נתן את רגלו. טהור הנותן, דכסתום דמי לגביה. שאין טמאה נכנסת לאוהל ולא יוצאה ממנו בפחות מפתח טפח: אם טמאה קדמה את רגלו טמא. שהרי בעת שנתן רגלו האוהל על הטמאה: ואם רגלו קדמה את הטמאה טהור. שקודם שבאה הטמאה כבר נעשה אוהל סתום, ובשעה שנכנסה בו הטמאה אין שם בארובה פותח טפח כדי שתצא ממנה הטמאה: שתי רגלים זו על גב זו. של שני אנשים, ונתן הראשון רגלו על פי ארובה ורגל של שני מונח על רגלו של ראשון, ואח"כ נכנסה טמאה בבית תחת הארובה, ואח"כ הסיר הראשון את רגלו ונמצאת רגל השני מונחת על פי הארובה, אע"פ ששני זה האוהל על הטמאה כשהסיר הראשון את רגלו, השני טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטמאה. ואין הלכה כר' שמעון ולא כר' מאיר:

ג כנגד ארובה. בארובה שאין בה פותח טפח: וכנגד הטמאה טמא. היינו במאהיל על הטמאה: כדי שתחלק, שיהיה במקצת הטמאה שיעור כדי לטמא באוהל, והיינו כשהיה ככולה שני זיתים. או יותר. והלכה כר' יוסי:

משניות מבוארות — קהתי

על גבי רגלו של הראשון, ואחר כך באה הטמאה כנגד הארובה, משך הראשון את רגלו ונמצאת רגלו של שני שם — על פי הארובה, אף על פי שאותה שעה כבר היתה הטמאה שם, והרי שקדמה לרגלו של השני, מכל מקום טהור — אף השני, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטמאה — והרי כאן אוהל סתום, שאין הטמאה יוצאת ממנו בפחות מפתח טפח. ברם, חכמים חולקים על רבי שמעון וסוברים, שהואיל ולגבי השני קדמה הטמאה את רגלו, לפיכך השני טמא (רמב"ם; ברטנורה). והלכה כחכמים. ויש מפרשים (על פי התוספות), שרבי שמעון אינו בא לחלוק על חכמים אלא להוסיף על דבריהם (הרא"ש; עיין "משנה אחרונה").

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד בארובה שהיא בתוך הבית ואין בה פותח טפח.

מקצת טמאה בבית ומקצתה פנגד ארבה — כגון כזית מן המת שמקצתו מונח תחת התקרה ומקצתו כנגד הארובה, הפית טמא — כל מה שבבית תחת התקרה טמא, כאילו כל הטמאה בבית, וכנגד הטמאה טמא — והנמצא כנגד מקצת הטמאה המונחת כנגד הארובה טמא, דברי רבי מאיר — הסובר, שאף על פי שאין בארובה פותח טפח דינה לענין זה כמו בארובה שיש בה פותח טפח, שמקצת הטמאה שבבית מצטרפת עם מקצתה שכנגד הארובה, כאילו היתה כל הטמאה תחת הארובה, וכל המאהיל עליה טמא. רבי יהודה אומר: הפית טמא — שמקצת הטמאה שכנגד הארובה מצטרפת עם מקצתה שבבית, כאילו כולה בבית, פנגד הטמאה טהור — שהואיל ואין בארובה פותח טפח, אין מקצת הטמאה שבבית מצטרפת עם מקצתה שכנגד הארובה שתיחשב כולה תחת הארובה, מאחר שאין הטמאה יוצאת מתוך אוהל הבית בארובה שאין בה פותח טפח, הלכך המאהיל למעלה על מקצת הטמאה שכנגד הארובה אינו מאהיל אלא על חצי שיעור, וטהור. רבי יוסי אומר: אם יש בטמאה כדי שתחלק, ותטמא את הפית ותטמא פנגד הטמאה — כגון שיש בטמאה כשיעור שני זיתים, ומונחת כזית ומחצה בבית וכחצי זית כנגד הארובה, והרי כגון זה אפשר לחלק את הטמאה שתהא כזית בבית וכזית כנגד הארובה, טמא — אף הנמצא כנגד מקצת הטמאה המונחת כנגד הארובה; ואם לאו

טמא. אבל הנמצא כנגד הארובה שלא כנגד הטמאה טהור (תוספות אנשי שם).

באור משנה ב

אין בארבה פותח טפח — אם הארובה היא פחות מטפח על טפח, טמאה בבית — כנגד התקרה, שלא כנגד הארובה, פנגד ארבה טהור — כל הנמצא למטה תחת הארובה טהור; טמאה פנגד ארבה — אם הטמאה מונחת בבית כנגד הארובה, הפית טהור — משנתנו באה להשמיע, שאף על פי שהארובה היא פחות מטפח על טפח, מכל מקום אין אומרים "לבוד" לגבי טמאה, כלומר שרואים את הארובה כאילו היא סתומה, והבית והארובה הם אוהל אחד, והכל טמא, אלא דינה כארובה שיש בה טפח על טפח (נמא) טובה יח. א. הטמאה בבית — תחת התקרה, ואדם נתן את רגלו מלמעלן — על פי הארובה, טהור — האדם שנתן את רגלו, שאין הטמאה יוצאת מן האוהל בפתח שהוא פחות מטפח על טפח (עיין לעיל ג. ו). ברם, הכלים המונחים למטה תחת הארובה טמאים, שהרי בנתינת רגלו על פי הארובה עירב את הטמאה (תפארת ישראל). הטמאה פנגד ארבה — אם הטמאה מונחת בבית כנגד הארובה, ואדם נתן את רגלו מלמעלן — על פי הארובה, רבי מאיר מטמא — את האדם שנתן את רגלו, לפי שהאחיל על הטמאה עצמה, וחכמים אומרים: אם טמאה קדמה את רגלו — אם הטמאה היתה שם בשעה שנתן את רגלו, טמא — האדם, שבשעה שהגביה את רגלו ממעל לארובה כבר האחיל על הטמאה, קודם שסתם את פי הארובה; אם רגלו קדמה את הטמאה — שבשעה שנתן את רגלו על הארובה עדיין לא היתה הטמאה שם כנגדה, אלא היא באה שם לאחר שהארובה היתה סתומה ברגלו, טהור — האדם, שקודם שבאה הטמאה לשם כבר נעשה אוהל סתום, והרי הטמאה אינה יוצאת מן האוהל בפחות מפתח טפח. ואף על פי שאדם אינו נעשה אוהל לטהר, היינו שיהא הוא החוצץ בפני הטמאה, אבל כאן אין רגלו חוצצת, אלא הבית הוא החוצץ ומעכב את הטמאה לצאת, שהואיל וקדמה רגלו לטמאה, הרי זה כאילו התקרה סתומה ואין שם ארובה כלל (תפארת ישראל; יסודי סהרתי). רבי שמעון אומר: שתי רגלים זו על גב זו שקדמו את הטמאה — באדם ונתן את רגלו על פי הארובה, ובא אדם אחר ונתן את רגלו

ד אַרְבּוֹת זוּ עַל גַּב זוּ, וְיֵשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח: טֻמְאָה בְּפִית – כְּנָגֵד אַרְבּוֹת טְהוֹר; טֻמְאָה כְּנָגֵד אַרְבּוֹת – הַפִּית טְהוֹר. הַטֻּמְאָה בֵּין בְּפִית בֵּין כְּנָגֵד אַרְבּוֹת, נִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טֻמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן בֵּין מְלַמְטָן – הַכֹּל טֻמְאָה. וְדָבָר שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, מְמַנּוֹ וְלִמְטָן – טֻמְאָה; מְמַנּוֹ וְלִמְעֵלָן – טְהוֹר.

פירוש ברטנורא

ד ארובות זו על גב זו. כגון שיש ארובה בין בית לעליה ויש עוד ארובה אחרת כנגד העליה מכוונת כנגדה, ובכל אחת ואחת פותח טפח: בין מלמעלן. בארובה העליונה: בין מלמטן. בארובה התחתונה: הכל טמא. אפילו מה שבעליה. אע"פ שנתן בתחתונה ולא בעליונה. דכיון דדבר המקבל טומאה הוא ואין חוצץ בפני הטומאה שבבית, רואין אותו כאילו הוא נתון בפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה: ממנו ולמטן טמא. דנעשה אוהל סתום וכל מה שבתוכו טמא: ממנו ולמעלן טהור. דחוצץ בפני הטומאה:

משניות מבוארות – קהתי

אסיק. משוך והעלה את הדבר למעלה ("מלאכת שלמה"; "סדרי טהרות"). וְדָבָר שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה — ואם נתן על פי אחת הארובות דבר שאינו מקבל טומאה, מְמַנּוֹ וְלִמְטָן — מן הדבר ולמטה, כלומר מה שלמטה מן הארובה הסתומה, טֻמְאָה — שנעשה אוהל סתום, וכל מה שבתוכו טמא; מְמַנּוֹ וְלִמְעֵלָן — מן הדבר ולמעלה, היינו כל מה שלמעלה מן הארובה הסתומה, טְהוֹר — שהדבר הנתון על פי הארובה חוצץ בפני הטומאה, הואיל והוא דבר שאינו מקבל טומאה.

בארנו את המשנה לפי ברטנורא. וכן מפרש גם בעל "סדרי טהרות". אבל יש מקשים על פירוש הפיסקה "בין מלמעלן בין מלמטן. הכל טמא". שלא ייתכן כלל לפרש, שאפילו נתן את הדבר מלמטה, היינו על הארובה התחתונה, הכל טמא; וכי זה עדיף מאשר אם היתה טומאה בעליה עצמה כנגד ארובה? מכאן נאמרו על פיסקה זו פירושים אחרים.

הר"ש כותב: ונראה לפרש, ש"הכל טמא" היינו בין מה שתחת המאהיל (תחת הארובה הסתומה) בין מה שלמעלה כנגד הארובה. או שהפיסקה "בין מלמעלן בין מלמטן" אין פירושה שנתן את הדבר מלמעלה או מלמטה, אלא שנתנו גם מלמעלה וגם מלמטה, ולכן אף על פי שהטומאה למטה גם העליות טמאות, שאין דבר טמא חוצץ, והרי נסתמה הארובה העליונה ומערכת את הטומאה. אף הגר"א מפרש, שנתן דבר המקבל טומאה בכל הארובות מלמעלן ומלמטן; הכל טמא — שדבר המקבל טומאה אינו חוצץ, ויוצאת הטומאה דרך הארובות לעליות, וכיון שנתן דבר המקבל טומאה אף בארובה העליונה, הרי זה מביא טומאה על כל העליות. וכן מפרש גם הרא"ש.

ובעל "תפארת ישראל" מפרש: בין מלמעלן בין מלמטן — בין שנתן את הדבר רק על הארובה העליונה, בין שנתן גם על הארובה התחתונה.

— שאין בטומאה כדי להיחלק לכאן ולכאן לשיעור טומאה, הַפִּית טֻמְאָה — כל מה שבבית טמא, כְּנָגֵד הַטֻּמְאָה טְהוֹר — כמו שבארנו הטעם בדברי רבי יהודה. וזלזלה כרבי יוסי.

באור משנה ד

אַרְבּוֹת זוּ עַל גַּב זוּ — בבית שיש בו קומות אחדות, והארובות מכוונות זו כנגד זו, עד שהעומד בבית למטה רואה דרכן את כיפת השמים, וְיֵשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח — ויש בכל ארובה וארובה רוחב טפח על טפח, טֻמְאָה בְּפִית — אם טומאה מונחת למטה בבית כנגד התקרה, כְּנָגֵד אַרְבּוֹת טְהוֹר — כל הנמצא בבית כנגד הארובות טהור; טֻמְאָה כְּנָגֵד אַרְבּוֹת — ואם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובות, הַפִּית טְהוֹר — כל הנמצא בבית כנגד התקרה טהור; וכבר בארנו טעם הדברים לעיל (משנה א). הַטֻּמְאָה בֵּין בְּפִית בֵּין כְּנָגֵד אַרְבּוֹת — בין אם הטומאה מונחת בבית תחת התקרה ובין אם הטומאה מונחת כנגד הארובות, נִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טֻמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן — שנתן את הדבר על פי הארובה העליונה, בֵּין מְלַמְטָן — שנתן את הדבר על פי הארובה התחתונה, הַכֹּל טֻמְאָה — כל מה שבבית והעליות טמא; ואף על פי שנתן את הדבר המקבל טומאה על הארובה התחתונה, מכל מקום אפילו מה שבעליות טמא, שהואיל ודבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, רואים אותו כאילו הוא נתון בפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה (ברטנורא); ויש מוסיפים בטעם הדברים, מפני שאנחנו אומרים: גוד

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

שעבר עבירה אין ה' עימו, "וְלֹא יִרְאֶה כֶּךָ עֲרֹת דָּבָר וּשְׁבַח מֵאֲחֵרֶיךָ וְגו'" — אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו אדם. וְהֵן אֵינָן יוֹדְעִין שֶׁעֲבִירָהּ מְכַבֵּה מִצְוָה, וְאֵין עֲבִירָהּ מְכַבֵּה תוֹרָה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו מידיו. שואלת הגמרא מאי "בזו יבדלו לו". אָמַר עוֹלָא, לֹא בְּשִׁמְעוֹן אַחִי עוֹרֶרָה — תנא היה ולמד תורה מתוך הירושה. וְלֹא כִּפְרִי יוֹחֲנָן דְּבִי נְשִׁיאָה — שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אֱלֹא בְּחֵלֶל וְשִׁבְנָא, דְּכִי אָתָּא רַב יוֹמִי אֶמֶר, הֲלֵל וְשִׁבְנָא אַחִי הוּוּ — אהים היה, הֲלֵל עֵסֶק בְּתוֹרָה מתוך עוני, שִׁבְנָא עֵבֶד עֵיפָקָא — התעסק לפרנסתו. לְסוּף לְאַחַר שֶׁחָלַל כָּבֵד לְמַד, אָמַר לִיה שִׁבְנָא לְחֵלֶל, תָּא נְעִירִיב — בא נשתתף, אני אפרנס אותך וְלִיפְלֹג — ואחלוק עמך בשכר לימודך. יִצְתָּה בַּת קוֹל וְאָמְרָה "אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ... בּוֹ יִבְדּוּ לוֹ וְגו'" — כל הון שבעולם לא יסיפיק כדי לקנות את התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

דְּהִלְכָתָא — שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק מתוך השמועות הלכה למעשה. שנינו בברייתא, דָּבָר אַחֵר דרך אחרת לכאור את הדמיון בין נר למצוה ובין אור לתורה, עֲבִירָהּ מְכַבֵּה מִצְוָה — שאור המצוה כבה על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, וְאֵין עֲבִירָהּ מְכַבֵּה תוֹרָה — ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, דְּרִישִׁיה רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי לְהָא קְרָא לְפָסוּק כִּי נֵר מִצְוָה תוֹרָה אֹר, לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אֵת מַעֲלוּתָהּ הַמִּיחִידוּת שֶׁל הַתּוֹרָה בִּי סִינִי — כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות התורה בסיני. (וְאֵילָמָּה) [וְאֵילָמָּה] דְּרִישׁוּה דוֹאג וְאֵחִיתוּפֵל הָבִי — ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לֹא דָרְשׁוּ בְּתֵר דָּוִד — אחר דוד להורגו דְּכִתִּיב "לֹא־אֶמְרָ אֱלֹהִים עֲזָבוּ דַּרְפּוֹ וּתְפֹסֶהוּ כִּי אֵין מִצִּיל וְגו'" — שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה בכתה זכויותיו ולכן ניתן לדרפו ולתופסו. מָאִי דְרִישׁ — איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עה עמוד א. הגמרא חוזרת לעסוק בענין השליו: **בְּתִיב 'שְׁלִי' בְּשִׁי"ן**, ואפשר לקרוא מלשון שלוח, וְקָרִינָן 'שְׁלִי' בְּשִׁי"ן שמאלית שנקראת כסמ"ך, **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, צְדִיקִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁלּוֹה, רְשָׁעִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ וְדוֹמָה לָהֶן בְּשִׁלּוֹן** - קוצים.

אָמַר רַב חֲנַן בַּר רַבָּא, אֲרֻכָּה מִיָּנִי סְלִי הָן. וְאַלּוּ הָן, שִׁיכְלִי וְקִיכְלִי וּפְסִינִי וְשְׁלִי. מַעֲלִיא דְּבוּלְהוּ - הטוב שבכולם **שִׁיכְלִי, גְּרִיעָא דְּבוּלְהוּ** - הגרוע שבכולם **שְׁלִי, וְהוּי בְּצִיפּוֹרְתָא** - גודלו של השליו כציפור, **וּמוֹתְבִינָן לָהּ בְּתַנּוּרָא** - והיה מנהגם להניחו בתנור לצלותו, **וְתַפַּח וְהוּא מְלִי תַנּוּרָא** - ומרוב שומנו היה תופח וממלא את חלל התנור, **וּמִסְקִינָן לֵיהּ אֶתְלִיסָר רִיפִי** - ומניחים אותו על שלשה עשר ככרות [זו על גבי זו] לספוג את שומנו כדי שיהא ראוי לאכלו. **וְאַחֲרָנָה** - ואפילו הפת התחתונה, שספגה מעט מכולן, מרוב השומן הספוג בה **אֵינָה נֹאכְלָת** - **אֵלָא עַל יְדֵי תַעֲרוּבָתָא.**

רַב יְהוּדָה, לגודל זכותו מְשַׁתְּכָת לֵיהּ בִּי דִּנִּי - היו ממציאים לו מן השמים שליו בין חביותיו. **רַב חֲסֵדָא, מְשַׁתְּכָת לֵיהּ בִּי צִיבִי** - היה מוצאו באוצר העצים שלו. **רַבָּא, מִיִּיתִי לֵיהּ אֲרִיסִיָּה כָּל יוֹמָא** - האריס שלו היה מוצא שליו בשדה ומביא לו מידי יום, **יֹמָא חַד לֹא אֵייתִי** - באחד הימים לא הביא האריס, **אָמַר רַבָּא מָאִי הָאִי** - מדוע היום לא המציאו לי מן השמים, **סָלִיק לְאִיגָרָא** - עלה לגג, **שְׁמַעִיָּה לְיִנּוּקָא דְּקָאָמֵר** - ושמע את התינוק שונה את הפסוק (חבקוק ג טז) **'שְׁמַעֲתִי וְתִרְגְּזוּ בְּטִנִּי'**, **אָמַר רַבָּא, שְׁמַע מְנִיָּה** - יש לי להבין מכך שֶׁנֶּחַ נִפְשִׁיָּה דְּרַב חֲסֵדָא [שהיה רבו וחמיו של רבא], **וּבְדִיל רַבָּה** - ובזכותו של הרב **אָכִיל תַּלְמִידָא** עד עתה, ומכיון שמת הרב שוב אין התלמיד זוכה.

הגמרא חוזרת לבאר את הפסוקים האמורים במן: **בְּתִיב (שמות טז ז) 'וְתַעַל שְׁכֶבֶת הַטַּל וְהָנֵה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דֶּק מִחֶסֶפֶס' וגו'** - כשהיה הטל עולה כדרכו מן הארץ לקראת החמה, היה נראה על פני המדבר דק מחוספס, ולמדנו שעד זריחת החמה כיסה הטל את המן מלמעלה. **וּבְתִיב (במדבר יא ט) 'וּבְרִדַת הַטַּל עַל הַמִּחְנֶה לֵילָה יֵרֵד הָמָן עֲלָיו'**, משמע שהטל היה מלמטה. **אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, טַל מְלַמְעָלָה וְטַל מְלַמְטָה** ובאמצע המן, **וְדוֹמָה כְּמוֹ שְׁמוֹנָה בְּקוּפָסָא.**

בהמשך הכתוב נתכנה המן **'דֶּק מִחֶסֶפֶס'**, **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, תִּיבַת 'מִחוּסְפָס' מוֹרַכְבַת מִשְׁתֵּי מִיָּלִים, מִח וּפֶס, לומר שהמן היה דָּבָר רַךְ שְׁנִימוֹחַ עַל פִּיסַת חֵיד.** **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לומר שהמן היה דָּבָר שְׁנִבְלָע בְּמֵאֲתִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֲבָרִים, גִּימְטְרִיא של 'מִחוּסְפָס', כלומר לא יצא מהגוף. מקשה הגמרא: **'מִחוּסְפָס' טוֹבָא הוּא** - הגימטריא שלו יותר מכך. מתרצת הגמרא:**

אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, 'מִחֶסֶפֶס' בְּתִיב, ללא וא"ו, לפיכך הגימטריא היא רמ"ח.

תַּנּוּ רַבְּנָן, על המן נאמר (תהלים עח כה) 'לֶחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ', דהיינו לֶחֶם שְׁמֵלָאכִי הַשֶּׁרֶת שהם אבירים וחזקים אוֹכְלִין אוֹתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וּבְשִׁנְאָמְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לָהֶם צֵאוּ וְאָמְרוּ לוֹ לַעֲקִיבָא, עֲקִיבָא טַעֲתָי, וְכִי מִלֵּאכִי הַשֶּׁרֶת אוֹכְלִין לֶחֶם, וְחֵלָא כְּבֵר נֶאֱמַר בְּמִשְׁה רַבִּינוּ כְּשֶׁעָלָה לְמִרוֹם (דברים ט ט) 'לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמִים לֹא שָׁתִיתִי' לפי שכך מנהג המלאכים במרום. אֵלָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים 'אֲבִירִים', לֶחֶם שְׁנִבְלָע בְּמֵאֲתִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה 'אֲבָרִים' והיינו המן שהיה נבלע באבירים.

דף עה עמוד א. כסילים. קוצים בלשון ארמי: וּמוֹתְבִינָן לָהּ בְּתַנּוּרָא. כך מנהגם לצלות שפודיהם בתנור: **וְתַפַּח. מרוב שומנו הוא נתפח ונעשה עב: אֶתְלִיסָר רִיפִי.** זו על זו ריפי ככרות: **וְתַחְתּוֹנָה אֵינָה נֹאכְלָת.** מרוב השומן הנבלע בה וכל שכן העליונות: **מִשְׁתַּכָּה לֵיהּ.** היו נמצאות לו בין חביותיו שהיו ממציאין לו מן השמים: **רַב חֲסֵדָא.** חמוה דרבא הוה ורבו הוה: **וּבְדִיל רַבָּה.** בזכות הרב היה אוכל התלמיד: **בְּתִיב וְתַעַל שְׁכֶבֶת הַטַּל** והנה על פני המדבר כשהיה הטל עולה מן הארץ לקראת החמה כדרכו היה נראה על פני המדבר דק מחספס למדנו שהיה הטל מכסה את המן עד שעה שהטל עולה לקראת החמה וכתוב ירד המן עליו אלמא טל מלמטה: **קוּפָסָא.** אשקרו"ן בלעז: **נִימוּחַ עַל פִּיסַת חֵיד.** מחוספס נוטריקון: **נִבְלָע בְּאִיבָרִים.** אינו יוצא מן המעינים:

42 **חָדָא בְּמָקוֹם תְּרִיתִי** – חזקה אחת המסייעת לבעל כנגד שתי חזקות
43 המסייעות לאשה, חזקת הגוף, וחזקה שאין אדם שותה בכוס אלא
44 אם כן בודקו, ו**חָדָא בְּמָקוֹם תְּרִיתִי לֹא אֶמְרִינָן** – אין מכריעים על פי
45 חזקה אחת כנגד שתי חזקות. אמנם אם העידו העדים שהיו בה
46 מומין **עַד שְׁלֵאל תְּתַאֲרֶם**, מבואר במשנה שהבעל פטור מהכתובה,
47 והיינו כיון ש'הַעֲמֵד הַגּוֹף עַל חֻזְקוֹ' שלא היו בה מומין לפני
48 האירוסין, והיינו חזקת הגוף, **לֹא אִיכָּא לְמִימָר** – אי אפשר לומר,
49 שהרי העדים העידו שהיו בה מומין קודם האירוסין, **מָאִי אִיכָּא** –
50 איזו חזקה יש לומר כדי לסייע לאשה התובעת את הכתובה, חֻזְקָה
51 **דְּאִין אָדָם שוֹתֶה בְּכּוֹס אֱלֹא אִם כּוֹדֵק**, וְהָאִי רָאָה וְיִנְיָפִים הוּא,
52 אֲךָ יֵשׁ לְדַחוֹת חֻזְקָה זֹאת, ולומר ד**אֶמְרִינָן**, חֻזְקָה שֶׁאִין אָדָם מְיַפֵּים
53 **בְּמוֹמִין**, וְכִיּוֹן שֵׁשׁ כָּאֵן שְׁתֵּי חֻזְקוֹת סוֹתְרוֹת, 'אִין אָדָם שוֹתֶה בְּכּוֹס'
14 חֻזְקוֹ, והבעל פטור מכתובתה.

15 הגמרא מביאה תירוצ נוסף ליישב את שני דיני המשנה שלא
16 יסתרו זה את זה: **וְכֵן אִשֵּׁי אֶמֶר**, המשנה כולה שנויה כדעת רבן
17 גמליאל שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון, והחילוק הוא מי
18 החובה בכסף הכתובה, ברישא, שנמצאו המומין בעודה בבית
19 אביה, וכתובת הבת שייכת לאב, נמצא שתביעת הבת היא
20 כאומרת 'מִנֶּה לְאֶמָּה בְּיָדִי', ואין חזקת הגוף שלה יכולה לסייע
21 לתביעת ממון של אביה, ולכן על האב להביא ראיה שנולדו בה
22 המומין אחר האירוסין. ואילו ברישא, שכבר נכנסה לרשות הבעל
23 וכסף כתובתה שייך לה, הרי היא כתובעת מבעלה 'מִנֶּה לִי בְּיָדִי',
24 וחזקת הגוף שלה מסייעת לה לומר שנולדו בה המומין אחר
25 האירוסין, ולכן על הבעל להביא ראיה שהיו בה המומין קודם
26 האירוסין, ואם לא יביא ראיה, חייב בכתובתה.

27 מקשה הגמרא על חילוקו של רב אשי: **אִתִּיבִיהּ רַב אֶתָּא בְּרִיהּ דְּרַב**
28 **אֲוִיָּא לְרַב אִשֵּׁי**, שנינו בברייתא, אף שאמר רבי מאיר במשנתנו
29 שאם נכנסה לרשות הבעל ונמצאו בה מומין, על הבעל להביא
30 ראיה כדי להפטר מכתובתה, מכל מקום מודה רבי מאיר במומין
31 הָרְאוּיִין לֵבֵא עִמָּה מִבֵּית אֲבִיהּ, שאם הבעל טוען שמא כבר היו
32 המומין לפני האירוסין, עַל הָאֵב לְהֵבִיא רָאִיָּה שנולדו לאחר
33 האירוסין, כדי לגבות את כתובתה מהבעל. וסברה הגמרא
34 שהכוונה למומין שאינם נראים אפילו בבדיקה, ולכך הם עלולים
35 לבא עמה מבית האב לבית הבעל אפילו כשהקפיד ובדק אותה
36 ממומין, ואם כן קשה, לדבריו שאם הבת תובעת את כתובתה
37 לעצמה מסייעת לה חזקת הגוף שלה, **אֶמָּא** – מדוע במומין
38 העשויין לבא עמה אמר רבי מאיר שעליה להביא ראיה, הרי
39 טענת 'מִנֶּה לִי בְּיָדִי' הוּא, שכיון שכבר נישאה כתובתה לעצמה,
40 וחזקת הגוף שלה מסייעת לטענתה שנולדו בה המומין לאחר
41 האירוסין.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

1 מתרצת הגמרא: **אֵלֹא, אִי אִתְּמַר** – אם נאמרה מימרא זו בבית
2 המדרש, **הָכִי אִתְּמַר** – כך היא נאמרה, **אֶמֶר רַב בְּהֵנָּה אֶמֶר רַב**,
3 מְחֻלּוֹקֵת תָּנָא קָמָא ורבי יהודה היא לגבי אילנות שנפלו לה בַּשָּׂדֶה
4 שְׂאִינָה שְׁלָה, שלתנא קמא אין שבח בית אביה כיון שהקדון עתידה
5 להתבלות לגמרי, כאשר ייבשו האילנות, ולרבי יהודה יש בזה
6 שבח בית אביה, כל זמן שהעצים קיימים. **אֶבֶל אִילָנוֹת שֶׁנִּפְלוּ**
7 **בַּשָּׂדֶה שְׁלָה**, דְּכִרִי הֵבֵל לֹא תִמְכּוֹר – יכולה היא לעכב את המכירה,
8 מִפְּנֵי שֶׁהִקְדֵּק עֲצָמָה שִׁיכַת לָהּ, ויש בזה משום שִׁכַּח בֵּית אֲבִיהּ.

משנה

9 משנתנו דנה בבעל שהוציא הוצאות על נכסי אשתו, וגירשה,
10 האם הוא יכול לתבוע ממנה תשלום על הוצאותיו: ה**וּצִיאָה**
11 **הוּצִיאָה עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ**, וגירשה, בין אם הוציא הַרְבֵּה ממון ו**אֶבֶל**
12 מפירות השדה רק קִמְעָא – מעט, ובין אם הוציא קִמְעָא ו**אֶבֶל**
13 הַרְבֵּה, מַה שְׁהוּצִיא הוּצִיא, ומה שְׁאֶבֶל אֶבֶל, ואינו יכול לתבוע

מתרצת הגמרא: **הָכֵא בְּמָא עֲסָקִין** – באיזה מומים עוסקת
43 הברייתא, שבוזא אמרה שמודה רבי מאיר במומין הראויין לבא
44 עמה מבית אביה, בְּתִינָת – שנמצא בה אצבע יתירה ברגלה שאף
45 זה מום הוא, ומום זה ודאי היה בה משנולדה, ולכן הבעל נאמן
46 לטעון שמקח טעות הוא, ופטור מכתובתה עד שיביא האב ראיה.
47 תמדה הגמרא: יְתִית – אם מדובר שהיתה לה אצבע יתירה, **מָא**
48 **רָאִיָּה מְיַתִּי** – איזו ראיה יכול האב להביא כדי לחייב את הבעל
49 בכתובה, והרי ודאי שנולדה כך, ולא יתכן שיעידו עדים שנולד
50 מום זה לאחר האירוסין.
51 מתרצת הגמרא: יכול האב להביא **רָאִיָּה**, דְּרָאָה – שיעידו העדים
52 שהבעל ראה לפני האירוסין שיש לה אצבע יתירה, וְיִנְיָפִים הוּא
53 לכונסה עם מומה, ונתחייב בכתובתה.

* * *

54 הגמרא מביאה את דברי שמואל שנאמרו בספק הנמצא בין רשות
55 המוכר לרשות הלוקח, שספק זה דומה לספק שבמשנתנו,
56 ושמואל אף הוכיח ממנה כדבריו: **אֶמֶר רַב יְהוּדָה, אֶמֶר שְׁמוּאֵל,**
57 **הַמְּחִילִיץ פָּרָה שְׁלוֹ בְּחֻמְרוֹ** של חבירו, וְכִשְׁךָ בְּעַל הַחֲמוֹר אֵת הַפָּרָה
58 וקנאה במשיכה, וצריך החמור להיקנות לבעל הפרה כתמורה
59 לפרתו שנקנתה לבעל החמור, אף שלא נעשה בו קנין, **וְלֹא הַסְפִּיק**
60 **בְּעַל הַפָּרָה לְמִשְׁכּוֹ** ולקחת אֵת הַחֲמוֹר לרשותו, עַד שְׁמַת הַחֲמוֹר,
61 ועתה יש להסתפק מתי מת החמור, האם מת קודם משיכת הפרה,
62 ונמצא שבשעה שמשך בעל החמור את הפרה לא היה יכול לקיים
63 את המקח ולהעמיד לבעל הפרה את חמורו, וממילא לא זכה
64 בעצמו בפרה, או שבזמן משיכת הפרה היה החמור קיים וחל
65 המקח, ואחר כך מת החמור, כשהוא ברשות בעל הפרה שקנאו,
66 ושניהם אינם יודעים מתי מת החמור, הדין הוא ש**עַל בְּעַל הַחֲמוֹר**
67 **לְהֵבִיא רָאִיָּה שֶׁהָיָה חֲמוֹרוֹ קָיָם בְּשַׁעַת מְשִׁיכָתָהּ**, ונתקיימו
68 החליפין כדין, ואז תישאר הפרה ברשותו, אך אם אינו מביא ראיה
69 שקיים את חלקו במקח והעמיד לחבירו חמור חי, עליו להחזיר את
70 הפרה לבעליה הראשונים. והטעם שאין החזקתו בפרה נחשבת
71 כ'חזקת ממון', שנאמר מחמתה שחבירו נחשב כ'מוציא' והמוציא
72 מחבירו עליו הראיה, כיון שבעל החמור עצמו מסופק אם קנה את
73 הפרה, ובאופן כזה יש להעמיד את הפרה בחזקת בעליה
74 הראשונים. סיים שמואל ואמר: וְתָנָא תוֹנָא – וכן שנה התנא
75 במשנה דין דומה לזה, המסייע לדברי, 'כִּלְה' – הדין האמור
76 במשנתנו, של כלה שנמצאו בה מומין, אמנם לא פירש שמואל
77 לאיזה מדיני המשנה התכוין, שהוא מסייע לדבריו.
78 מבררת הגמרא: הִי כִלְה – לאיזה אופן של כלה שנמצאו בה מומין
79 התכוין שמואל שהוא מסייע לדבריו. **אִלְיָמָא** – אם נאמר שכוונתו
80 לדין

* * *

גמרא

15 שנינו במשנה: 'הוציא הרבה ואכל קימעא וכו' מה שהוציא הוציא
16 ומה שאכל אכל'. מבררת הגמרא: וְכִפָּה הוּא שיעור קִמְעָא, שאם
17 אכל שיעור זה אינו מקבל את הוצאותיו. מבארת הגמרא: **אֶמֶר**
18 **רַבִּי אִסִּי, אֶפִּילוּ אִם אֶבֶל גְּרוּגְרָת** – תאנה מיובשת אֲחֵת, אינו מקבל
19 את הוצאותיו. מוסיפה הגמרא תנאי: וְהוּא – ובלבד שְׁאֶבְלָה הבעל
20 לאותה גרוגרת דְּרָךְ בְּבוֹד, דהיינו דרך קביעות טעודה על שולחנו,
21 ולא ברשות הרבים או דרך גזל. מוסיפה הגמרא: **אֶמֶר**

1 חרד במקום תרתי — דהעמוד ממון על חוקתו לא אמרין, וניהו נמי הכא תרתי —
2 דבמקום חוקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום היא. עד שלא תתארם — אבל היכא
3 שהביא עדים שראו בה עד שלא תתארם. העמד הגוף על חוקתו ליכא למיפר — להודיע
4 שלא היה בה בשעת קדושין — דהא קיימי עדים. והעמד ממון על חוקתו — כי ליכא חזקה
5 דגופא. רב אשי אמר כו' — מחדר נמי לאוקמה
6 כולה כרבן גמליאל — דחוקה דגופא עדיפא.
7 ורישא. להכי לא מהניא חזקה דגופא — לפי
8 שאין הטענה שלה אלא של אביה, שכתובת
9 אירוסין לאב, והוה ליה "מנה לאבא בידך". וגבי
10 אב לא אמרין בגוף חזקה דהיתני חזקה. מודה
11 רבי מאיר גרסין בתוספתא. אף על גב דאמר:
12 נכנסה לרשות הבעל — על הבעל להביא ראיה,
13 מודה הוא במומין הראויין לבא עמה כו'. וקא
14 סלקא דעתך בכל מומין שיש לספק ולומר
15 שמביא אביה באו. שעל האב להביא ראיה —
16 ואף על פי שנכנסה לרשות הבעל. מנה לי בידך
17 הוא — ונימא: העמד הגוף על חזקה. בתיבת
18 — אצבע יתירה, דליכא למימר לאחר אירוסין
19 נולד. ומשך בעל החמור את הפרה — והתמודד
20 היה בבית בעליו. וחנן בקדושין (כתא): כל
21 הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה, שמשך אחד
22 מהם — נתחייב חברו באונסי חליפין, בכל מקום
23 שזקן. עד שמת החמור — זה אומר: עד שלא
24 משכת את פרתי מת חמורי, ולך מות. וזה אומר:
25 משמשכתי מות, וכבר קני הוא לך. ותנא תנא
26 כלה — תנא דמתניתין דאירי במומין כלה
27 מסייע ליה. הי כלה — הי מילתא דמתניתין
28 מסייעתא? אילימא כלה בבית אביה — רישא דמתניתין, שבאו לדין בעודה ארוסה,
29 דתנא: האב צריך להביא ראיה. וסבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר דמוק לה בתי תנא,
30 ואפילו נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה, ואף על פי שלא
31 נולד ספק ברשותו. אלמא: אינו גובה ממון מספק, והאי נמי — לא יחזיק בפרת חבירו
32 מספק, ואף על גב שהספק ברשות חבירו נולד, שהרי כבר נעשית משיכה.

כו

1 חרד במקום תרתי, וחרד במקום תרתי - לא אמרין.
2 עד שלא תתארם - העמד הגוף על חזקתו לא איכא
3 למימר. מאי איכא - חזקה דאין אדם שותה בכוס
4 אלא אם כן בודקו, והאי ראה וניפייס הוא - אדרבה,
5 חזקה אין אדם מיפייס במומין, והעמד ממון על
6 חזקתו. רב אשי אמר: רישא - "מנה לאבא בידך",
7 וסיפא "מנה לי בידך". איתביה רב אחא ברבי רב
8 אויב לרב אשי: מודה רבי מאיר במומין הראויין לבא
9 עמה מבית אביה, שעל האב להביא ראיה. ואמאי?
10 "מנה לי בידך" הוא! הכא במאי עסקינן - בתיבת.
11 יתירת מאי ראה מיתית? ראה דראה וניפייס הוא.
12 אמר רב יהודה אמר שמואל: המחליף פרה בחמור,
13 ומשך בעל החמור את הפרה, ולא הספיק בעל הפרה
14 למשוך את החמור עד שמות החמור - על בעל
15 החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת
16 משיכת פרה. ותנא תנא פלה. הי פלה? אילימא
כלה

1 וחרד במקום תרתי לאו כלום הוא — ואם תאמר: והא גבי בעל איכא נמי תרתי: חרד —
2 דאין אדם מתפייס במומין, וחרד — דאית לן למימר כאן נמצאו כאן חזקתו. והני תרי
3 חזקי דבעל עדיפי טפי מהני תרי חזקי דאשה. דכאן נמצאו כאן חזקתו — עדיף מחזקת הגוף,
4 דהא עודה בבית אביה על האב להביא ראיה, ולא מהני ליה חזקת הגוף — משום דנולד ספק
5 ברשותו, ואמרין כאן נמצאו כאן חזקתו. וכשנכנסה
6 לרשות הבעל והביא הבעל ראיה שער שלא
7 נתארסה היו בה מומין אלו — פטור מכתובתה,
8 דעדיף טעמא דאין אדם מתפייס במומין מהדיא
9 דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו. אם
10 כן השתא נמי, דמיתני ראיה דמשנתארוסה הוא
11 בה המומין — אמאי לא מיפטר מהני תרי טעמי?
12 ומאי שנא דכאן נמצאו כאן חזקתו גרידא עדיפא
13 מחזקת הגוף, וחזקה דאין אדם מתפייס במומין
14 עדיף מחזקה דאין אדם שותה בכוס כו', וכי הוה
15 תרווייהו בהדי הדדי — עדיפי טעמי האשה מנייהו
16 ויש לומר: דחאי טעמי האשה עדיפי, וכאן נמצאו
17 כאן חזקתו גרידא — דעדיפא מחזקת הגוף — היינו
18 משום דמסייע ליה חזקת ממון. וכן חזקה דאין
19 אדם מתפייס במומין מסייע ליה חזקת ממון. ולחד
20 מניניהו יש בח חזקת ממון לסייע, אבל לתרווייהו
21 בהדי הדדי — לא מסייע, ועוד יש לפרש: דמשום
22 הכי, כי הוה תרווייהו בהדי הדדי — עדיפי טעמי
23 האשה, משום דאפילו לא ידעה אלא אחד מן
24 אמות, או חזקה דגוף או אין אדם שותה בכוס
25 — יש לה כתובה. אבל בעל לא מיפטר אלא עד
26 שיהו כל הטעמים שלו אמות, שאם אחד מהם
27 שקר — מפסיד הבעל, ודלכך גריעי טעמי הבעל
28 מטעמי האשה. רישא מנה לאבא בידך — לכאורה היה נראה לרבינו יצחק לפרש
29 דטעמא משום דברי שלח לא מהני לאב, דהוי כמנה לאחר בידך, דאמרין ב"ש נחליך
30 (בבא בתרא קלה). דאינו נאמן. גבי האומר זה אחי אינו נאמן, דבעל לאוכוחי מהתם דברי
31 ושמואל לא ברי עדיף. ומשני: שאני התם דכמנה לאחר בידך חזקתו. ואף על גב דהכא איכא
32 נמי חזקת הגוף — מכל מקום לא מהני ליה. דלא אמר רבן גמליאל דנאמנת — אלא בברי
33 ושמואל. כדאמרין לעיל בריש פרק שני (טזא). וברי שלח לא מהני ליה, בדפרישית. ומיירי
34 כגון שהאב טוען שמואל. דאי טוען ברי — לא הוה צריך להביא ראיה. סיפא — מנה לי בידך,
35 ולגבי ידיה מהני ברי ידיה. ואף על גב דקיימא לן דברי ושמואל לאו ברי עדיף — הכא איכא ברי חזקה. וחזר בו רבינו יצחק, דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה — שאינו נוטל
36 בלא ראיה, אפילו טוען ברי, מדלא קאמר: או שיאמר ברי לי. ועוד: דמשמע מהדיא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה — אפילו טוען האב והבת שמואל. ואינו
37 מטעם ברי ושמואל, אלא משום דנולד הספק ברשותו, דמיתני ופריך עלה מהדיא דמוט שנומצאת כו'. דהדיא שמואל ושמואל הוא. ואי משום ברי ושמואל הוא — לא הוה פריך מידי, דמסתמא
38 רב אשי לא פליג ארשמואל דקיימא לן כוותיה. ונראה לו פירוש הקונטרס עיקר, דרישא מנה לאבא בידך, ולא מהניא חזקת האשה לגבי האב.

1 ומודה רבי מאיר לחכמים במומין הבאין בו — להאי גירסא קשה: והשתא משמע דחכמים מייפין כח הבעל טפי מרבי מאיר, מדקאמר: מודה רבי מאיר לחכמים דהכא יפה כח הבעל
2 מכח האב, אף על גב דבעלמא לא מייפה רבי מאיר כח הבעל כמו חכמים. ובמתניתין לא משמע הכי, אלא רבי מאיר מייפה כח הבעל טפי מחכמים, דאפילו מומין הנבדקים
3 יכול לטעון, וחכמים פליגי עליה: על כן נראה כפירוש רבינו חננאל, דגרסי: ומודים חכמים לרבי מאיר. ומיהו, גם זה אינו מיושב, דלא שייך מודה — הואיל ולא פליגי בכתאי גונוא
4 ובקונטרס גרסי: ומודה רבי מאיר, ותו לא. וקשה: מודה למאן? ואמאי מנה לי בידך הוא — תימה: אמאי אקשי לרב אשי טפי מכלל הני אמוראי דלעיל? דלמאן דאמר תברא — הוה
5 מצי לאקשוי: מה יחלוק יש בין בית אביה ולבין בית בעלה? ולמאן דאמר נמי כאן נמצאו כאן חזקתו, הא הוה חרד במקום תרתי ולא מצי למימר דסלקא
6 דעתיה דמקשן דראוין לבא עמה — משמע שדם ישנים, ויכיר שמומין אלו באו ממון ארור, מקודם אירוסין, ואיתער חזקת הגוף, לפיכך על האב להביא ראיה. דאם כן — מאי פריך
7 לרב אשי? הא רב אשי לא אמר שיהא נאמן אלא משום חזקה! ומיהו, יש לומר: דלעולם סבירא ליה כאן נמצאו כאן חזקתו, ומיירי באותן מומין שאין הבעל יכול לידע אותם אפילו על
8 ידי בדיקה, כגון נכפה הקבוע לו זמן, וריח הפה, שיכולה לשמור עצמה, שלא יכירו בה בני אדם. שאף על פי שנכנסה לרשות הבעל — על האב להביא ראיה. והשתא לא הוה חרד
9 במקום תרתי — דחוקה שאין שותה בכוס אלא אם כן בודקו וראה ונתפייס ליכא למימר, כיון דאין יכול לידע מומין אלו על ידי בדיקה קרובותיו. ומיהו, לא יתכן לפרש כן למאי דגרסין
10 בתוספתא: במומין הראויין להוולד עמה בבית אביה. על בעל החמור להביא ראיה — אף על פי שהוא מוחזק, חזקת הגוף נמי מסייע ליה, והוה לן לאוקמי החמור בחזקה שהיה קיים.
11 אלא טעמא דשמואל דמוקמינן פרה בחזקת מרה קמא. והא דפריך התלמוד ב"השואל" (בבא מציעא קא) גבי המחליף פרה בחמור וילדה ויחלוק: וליחזי ברשותא דמאן קיימא, וליחזי
12 איך המוציא מחבירו עליו הראיה! אלמא, לא מוקמינן אחזקת מרה קמא היכא דתפיס אידך! התם פריך לפי המסקנא דהכא, דלא קאי הכי. ומיהו, תימה: למאי דסלקא דעתין השתא,
13 אמאי על בעל החמור להביא ראיה כיון שהוא מוחזק, וגם איכא לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים? והא שמואל גופיה איה ליה בריש "המוכר פירות" (בבא בתרא צבא): המוכר שור
14 לחבירו ונמצא נכון דאין דמעתה חזקין, ולא מוקמינן להו בחזקת מרה קמא. אלא אוליין בחר חזקה דהשתא, אף על גב דרובא מבני לירדיא מסייע למרה קמא. כל שכן הכא, דהוה
15 לן למיול בחר חזקה דהשתא, דמסייע ליה חזקת הגוף! וליכא למימר דהתם היינו טעמא: דמדלא דק אם הוא נגזן — אית לן למימר דלחזקה וזניה, דאם כן מה צריך למימר התם
16 לשמואל: כי אוליין בחר רובא — באיסורא. בממונא לא אוליין, והא טעמא לא משום רובא הוא, אלא משום דלא דק! ועוד: בפרק "בית כור" (שם קהא) אמר שמואל: כור בשלשים,
17 סאה בסלע אני מוכר לך — ראשון ראשון קנה. משום דמספקא ליה אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון. ולקרא בחזקת מרה קמא: על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרה
18 קמא, אלא אית לן למימר כיון דאשתכח החמור דמת, כי היכי דעכשיו הוא מת — כן יש לו לחזקתו שהיה מת גם קודם. ודמאי לאו דאמר בנדה (דא) דכל הטומאות בשעת מציאתן,
19 ודוקא גבי מיתת חמור, וגבי מום וגבי מחט, שנומצאת בשווי בית הכסות אית לן למימר הכי. והא דכלה בבית חמיה על הבעל להביא ראיה — משום דכי אמרין נמי: כמו שמואל מוצאין
מום

מזם עתה - כן היה קודם כניסה, אבתי איכא למימר דמשנתא דנולד בה מזם, והלכך
אית לה כתובה, דכולי האי לא אמרינן דקודם אירוסין, דהיינו קודם שתי רשויות היה בה
מזם, על ידי מה שאנו מוצאין עתה, אבל בבית אביה - אימר קודם לכניסת רשות זה היה
כמו שהוא עתה. ואין נראה, דדוקא משום חומרא דקדשים הוא דאמר כל הטומאות כשעת

מציאותן. ועוד קשה: דאמר שמואל בפרק בתרא

דקדושין (ע"ט,א): קדשה אביה בדרך, וקדשה

עצמה בעיר, והרי היא בוגרת לפנינו - חוששין

לקדושי שניה, ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת

עתה כן היתה קודם קדושין? וליכא למימר דהתם

משום חומרא דאשת איש - דהא מייתי עלה

פלוגתא דרבי יעקב ורבי נתן דבגי ממון? ונראה

לרבינו יצחק בר אשר: דדוקא הכא, שמוחזק

עצמו מסופק בפרה, ואין לו שום טענה ברורה,

והוא חזקתו במאן דליתא - הוא דאולין בתר

חזקה דמרה קמא, דמי לתקפו כהן (בבא מציעא

הב, דמצינן מידו, אבל במכר שור לחברו ונמצא

נחנך, כיון דגברא ובין להכי ולהכי, יש לו לשעון

למחזיק: לשחיטה מכירתו לך, ואם איתא

דלרדיא קבעית ליה - הוה לך לפרושי, וכיון

דיש לו טענה ודאית - אהני ליה חזקה. וכן

בהדיא דכור בשלשים, סאה בסלע אני מוכר לך,

יש לו לשעון: לכך אמרת שתי הלשונות, שבאיני

שארצה אתפס. וכיון שהוא מוחזק - אין

להרציא ממון מחזקה, כיון שיש לו טענה, ולפי זה

לא אתי שפיר פירוש הקונטרס דבסמך, כמו

שאפרש. **כלה** בבית אביה ולקדושין - מה

שפירש הקונטרס דסבירא ליה כמאן דאמר

בתרא, מי ששנה זו לא שנה זו - לא נהירא.

דהכי מוקי לה כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו

כרבי יהושע? אימר דאמר רבי יהושע לא מהניא

חזקה הגוף הני מילי לאפוקי ממונא, לאוקמי

ממונא מי אמר? ועוד מקשה רבינו תם: דלעיל

מוכחין דאזיל רבי יהושע בתר חזקה גופא היכא

ליכא חזקה ממונא, וכל שכן הכא דחזקה ממונא

מסייע לחזקה הגוף דאזיל רבי יהושע בתירוה ועת:

דחא שמואל גופיה פסיק בפרק קמא (י"ב,ה) הלכה

כרבן גמליאל? ועוד: מאי פריך מוהדא דמוחזק

שנמצאת בעובי בית הבסות? לימא דהדיא כרבן

גמליאל ואיהו כרבי יהושע? ונראה לפרש:

דשמואל כרב אשי, וילין השתא מכלה בבית

אביה ולקדושין, דכי היכי דהתם, אף על גב דאב

מוחזק צריך להביא ראיה, דחזקה הגוף דידה לא

מהני לאב - הכי נמי הכא על בעל החמור להביא

ראיה אף על פי שהוא מוחזק, דחזקה החמור לא מהני לגבי ידידה. והשתא לא מפליג מדי

בין שגולד ספק ברשותו ללא נולד ברשותו. אבל כרבא דאמר כאן נמצאו כאן היו - ליכא

לאוקמא, דשאני התם דאיתרע חזקה רשות האב, אבל הכא - לא איתרע חזקה רשות בעל

החמור, אלא אדרבה, איתרע רשות בעל הפרה. **כל** שגולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה

- ואוקי לכלה דמתניתין כרבא. ואפילו הוא מוחזק אותו שגולד ברשותו - עליו להביא

ראיה, כדפריך מההיא דמוחזק דלייתו טבח ראיה, אף על גב דלא ידב דמי והוא מוחזק, ואם

תאמר: מהא דפריך ב"השואל" (בבא מציעא ק"א) גבי מחליף פרה בחמור וילדה? וניחוי

ברשותא דמאן קיימא, וניחוי איך המוציא מחבירו עליו הראיה - משמע דאי הוי ברשות

בעל החמור - על בעל הפרה להביא ראיה, ואמאי? והלא נולד ספק, ברשותו, ואחר שמנשך

בעל הפרה את החמור נודע שלידה הפרהו וגריך לחלק בין ספק שגולד לטובתא כי התם,

לספק שגולד לגריעותא כי הכא. **ותנא** תונא כלה - היינו כלה בבית חמיה, דכי היכי

דמוקמינן לה בחזקת שלימה, והשתא הוא דאיתא מזם, אף על פי שמוחזק - הכא נמי אוקי

החמור בחזקת שהיא קיימת, והשתא היא מתה.

אבל

פלה בבית אביה. מי דמי? התם - מייתי אב ראיה

ומפיק, הכא - מייתי בעל החמור ראיה ומוקים!

אמר רבי אבא: פלה בבית חמיה, ואפתי לא דמי:

התם - בעל מייתי ראיה ומרע ליה לחזקה דאב,

הכא - בעל החמור מייתי ראיה ומוקים חזקה

בידיה! אמר רב נחמן בר ר' יצחק: פלה בבית אביה,

ולקדושין, ולא תימא אליבא דמאן דאמר: קדושין

לאו לטיבעין ניתנו, אלא אפילו למאן דאמר: קדושין

לטיבעין ניתנו - הני מילי קדושי ודאי. אבל קדושי

טעות, אי מייתי ראיה - אין, אי לא - לא. מיתבי:

מחט שנימצאת בעובי בית הבסות; מצד אחד -

בשרה, משני צדדין - טריפה. נמצא עליה קורט

דם - בידוע שהוא לפני שחיטה. לא נמצא עליה

קורט דם - בידוע שהוא לאחר שחיטה. הוגלד פי

המפה - בידוע ששלישה ימים קודם שחיטה. לא

הוגלד פי המפה - המוציא מחבירו עליו הראיה. ואי

יהיב טבח דמי - בעי לאיתויי ראיה ומפיק, ואמאי?

בעל בהמה ליתוי ראיה ונוקים! בדלא יהיב טבחא

דמי. מאי פסקא? אלא, פי אתא רמי בר יחזקאל,

אמר: לא תציתיהו להני פללי דכילל יהודה אחי

משמיה דשמואל. הכי אמר שמואל: כל שגולד ספק

ברשותו - עליו הראיה. ותנא תונא פלה. מיתבי:

מחט שנימצאת בעובי בית הבסות בו, ואי דלא

יהיב טבח דמי - בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה,

ומפיק, ואמאי? ספיקא ברשות טבח איתיליד? דיהיב

טבח דמי. - ומאי פסקא? סתמא דמילתא, פמה דלא

יהיב איניש זוזי - לא יהיב איניש חיותא. ויחכמים

אומרים: פמה דברים במומין שפסתר. אמר רב נחמן:

ונכפה

על מי שלא נולד הספק ברשותו הצריך לבקש ראיה. **בעובי בית הבסות** - מקום יש

בראש הכרס סמוך להמסס, קרוי בית הבסות, שהוא כעין כוס, ויש בו סביב שפתו עובי

שני כפלים כפולים ודבוקים, ובלעז' דרובלין'. ונמצא מחט תחובה באותו עובי, ומתוך

עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו. **מצד אחד** - אין המחט נראה אלא מבפנים. **כשרה**

- שאין זה נקב, שהוא לפני שחיטה - וטרפיה. שהוא לאחר שחיטה - וכשרה. שלשה

ימים קודם שחיטה - ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים - מקח טעות הוא, ויחזיר

לו בעליה הדמים - שמכר לו טריפה. **לא הוגלד פי המפה** - זה אמר: עד שלא לקחת

ניקב, זה אמר: משמכרת. **המוציא מחבירו בו** - ואי ידב הטבח דמי - נמצא הוא

המוציא, ועליו הראיה. ואי לא אשכח ראיה - יחזיק זה במעותיו מספק, והרי בבהמתו

נמצא ריעותא, דומיא דחמור דשמואל. **ואמאי** - אי בשמואל - ליתיה בעל בהמה ראיה

להעמיד המעות בידו, דומיא דבעל החמור. **דלא יהיב טבח דמי** - הא דקתני המוציא

מחבירו - בבעל בהמה קאמר, וכגון דאיהו קא תבע. **מאי פסקא** - בתמיה; מאי קאמר?

אי סבירא ליה לתנא דלעולם ראיה על בעל בהמה היא - בין הוא המוציא ובין הוא

המעמיד - הייא הוא שונה "המוציא מחבירו" בבעל בהמה, וקורוהו לבעל בהמה לעולם

"המוציא מחבירו"? וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם מוכרים בהמות באמנה, והוא

המוציא? יהודה אחי - רבי יהודה ורמי שניהם בני (רב) יחזקאל הוו. **כל שגולד ספק**

ברשותו - על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה, והואיל וספק ברשותו נולד - שלא נמצא משיכת פרה. **ותנא תונא כלה** - וסבירא ליה

לשמואל דכולה מתניתין דוד תנא הוא, וכדנרצה רבא לעיל. ורישא וסיפא סיעתא, שמי שנמצא הסיפון ברשותו - עליו להביא ראיה: עודה בבית אביה - על האב להביא ראיה;

נכנסה לחופה, שהיא ברשות הבעל - על הבעל להביא ראיה. ואפילו הוא דר בבית חמיו - ברשותו היא. **ספיקא ברשות טבח אחיליד** - שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו.

דיחוב טבח דמי - ואפילו לא ידב - נמי הראיה עליו היא. אלא מטסתא, תנא, לטבח - "המוציא מחבירו" קרי ליה.

שמעמידים את הממון בחזקת הבעלים הראשונים, אלא אם כן
יביא המחזוק ראייה, והוא הדין לענין מחליף פרה בחמור, שבעל
החמור הרוצה להחזיק את פרת חברו בידו צריך להביא ראייה
לדבריו.
רב נחמן בר יצחק מוסיף ומבאר את ראיתו של שמואל ממשנתו:
וְלֹא תִּיָּאֵר – ואל תאמר שמה שאנו אומרים שעל האב להביא
ראיה כדי להחזיק את כסף הקדושין, היינו רק אֵילֵיָא דְּמָאן דְּאָמַר
'קְדוּשִׁין לֹא לְטִיבוּעִין נִיתְנִי' – סתם מעות קדושין הניתנים לאשה,
לא ניתנו לה על מנת שישארו בידה בכל אופן, אלא רק אם
ישאנה לבסוף תוכל האשה להחזיק בהם, אך אם ימות קודם
הנשואין יחזרו מעות אלו לירשיו, וכיון שכך אינם נחשבים
כ'מוחזקים' ביד האב אלא כפקדון בידו עד שישא את בתו, ולכן
אמרה המשנה שעל האב להביא ראייה לדבריו כדי להחזיק בכסף
הקדושין, וממילא אין זו ראייה לדברי שמואל, כיון שבמחליף פרה
בחמור הרי בעל החמור מחזיק בפרה בתורת בעלים, ויתכן שבזה
תסבור משנתנו שאינו צריך להביא ראייה כדי להמשיך ולהחזיק
בפרה. ואילו למאן דאמר ש'קדושין לטיבוועין ניתנו' וכסף
הקדושין ניתן לאשה על דעת כן שישאר בידה אף אם בסוף לא
תנשא, אין האב צריך להביא ראייה כלל, שהרי כסף הקדושין ניתן
לו ללא תנאי, ולא על זה אמרה המשנה שעל האב להביא ראייה.
ואם כן תחזור התמיהה על שמואל, כיצד הוא הוכיח ממשנתנו
את דינו. וְלֹא המבואר במשנתנו שעל האב להביא ראייה כדי
להחזיק בכסף הקדושין היינו אֵילֵיָא דְּמָאן דְּאָמַר 'קְדוּשִׁין לְטִיבוּעִין
נִיתְנִי', וכסף הקדושין שייך לאב אף אם בסוף לא תנשא, ואף על
פי כן מצריכה המשנה את האב להביא ראייה שאכן חלו הקדושין
ולא היו בה מומין באותה שעה וזהו זה ראייה לדברי שמואל, שאף
בעל החמור המחזיק בפרה צריך להביא ראייה שהיה חמורו חי
באותה שעה, כדי שיוכל להמשיך ולהחזיק בפרה, והטעם שאף
למאן דאמר 'קדושין לטיבוועין ניתנו' צריך האב להביא ראייה
לדבריו, כיון דְּהֵינּי מִיָּלִי – דבר זה, שאנו אומרים שהבעל נותן את
כסף הקדושין על דעת כן שישאר ביד האשה או אביה אפילו אם
לא ישאנה, היינו בקְדוּשִׁין וְדָא – קדושין גמורים, שרק מחמת
אונס שאירע לאחר מכן לא נשאה הבעל, אֲכָל בקְדוּשִׁין מְעוּת,
כגון כאן שהתברר שיש בה מומין, ויתכן שהיו כבר בשעת
הקדושין, לא היתה כוונת הבעל שישאר כסף הקדושין בידם, ולכן
בנידון של משנתנו שהבעל טוען שהיו בה מומין אלו קודם
האירוסין, אִי מִיָּתִי – אם הביא האב רִאִיָּה לדבריו שנולדו בה
המומין לאחר האירוסין, אִין – אכן הוא יכול להחזיק במעות
הקדושין, אבל אִי לֹא – אם לא הביא ראייה לדבריו, ויש לחוש
שהיו הקדושין קדושי טעות, לֹא – אין האב יכול להחזיק במעות
אלו, כיון שספק אם הם שלו ויש ללכת אחר חזקת בעלים
הראשונים. וכיון שעל זה אמרה משנתנו ברישא שעת האב
להביא ראייה כדי להחזיק את כסף הקדושין שבידו, ואף בשאינה
כבר בבית חמיה, מוכח שאף המחזוק בממון צריך להביא ראייה
כדי להשאיר את הממון בידו, ואם אינו מביא ראייה מחזירים את
הדבר לידי הבעלים הראשונים, והוא הדין לגבי מחליף פרה
בחמור, שמחזיקים את הפרה בחזקת בעליה הראשונים, ואם רוצה
בעל החמור להחזיק בה, עליו להביא ראייה שאכן היה החמור
קיים בעת משיכת הפרה.
הגמרא ממשיכה להקשות על דברי שמואל מברייתא העוסקת
בעניני טריפות. אחת מן הטריות שנמנו במשנה בחולין (מב.) היא
אם נעשה בחיי הבהמה נקב מפולש ב'בית הכוסות', והוא איבר
הנמצא בראש הכרס שיש לו חלל ובית קיבול, ותוכו עשוי בתים
בתים הנראים כמו כוסות, וסביב שפתו יש עובי כפול. מקשה
הגמרא: מִיָּתִיב, שנינו בברייתא, מִחֵט שֶׁנִּמְצְאָת בְּגוֹף הַבְּהֵמָה
וּתְחוּבָה בְּעוֹבֵי – בשפה הכפולה של בֵּית הַכּוֹסוֹת, אם המחט
תחובה רק מִצַּד אֶחָד – מצידו הפנימי של בית הכוסות וניקבה רק
דופן הפנימי ולא יצא עד הצד החיצוני, הבהמה בְּשִׁירָה, אולם
אם ניקב הדופן מִשְׁנֵי צַדִּין, הרי שניקב הדופן מעבר לעבר,

כֵּלָה בְּבֵית אִבִּיהָ, והיינו האופן שנמצאו בה מומין ועודה בבית
אביה, שנאמר בתחילת המשנה שעל האב להביא ראייה, וכפי
שביאר זאת רבי אלעזר לעיל (עה), שדין זה נאמר כדעת רבי
יהושע, שחזקת הממון של הבעל עדיפה מחזקת הגוף של האשה,
ואפילו אם היא ברשות הבעל ונולד הספק ברשותו יהיה הדין כן,
שאינה יכולה להוציא את ממון כתובתה מהבעל ללא ראייה, וזו
ראיה לדינו של שמואל, שעל בעל החמור להביא ראייה שהיה
חמורו קיים בשעה שמשך את הפרה, ואף שנולד הספק אחרי
משיכת הפרה, כשהיה החמור נחשב כעומד ברשות בעל הפרה,
מכל מקום הולכים אחר חזקת ממון, וכשיש ספק בעיקר הממון
הולכים אחר חזקת הבעלים הראשונים שהיה הממון ודאי שלהם.
דוחה הגמרא: מִי דָּמִי – וכי אפשר לדמות את הנידונים זה לזה,
והרי הָתֵם, במשנתנו, מִיָּתִי – מביא הָאָב רִאִיָּה שנולדו המומין
לאחר האירוסין, וּמִיָּסִיק – ומוציא מהבעל את דמי כתובת בתו,
וכדי להוציא ממון הצריכה המשנה ראייה. אבל הָאָב, בנידון של
שמואל לגבי מחליף פרה בחמור, מִיָּתִי – מביא פֶּעַל הַחֲמוֹר רִאִיָּה
שמת החמור לאחר המשיכה, וּמוֹקִים – ובכך הוא מותיר את
הפרה ברשותו, וכיצד ניתן להוכיח מהמשנה שאף באופן זה יש
צורך בראיה, והרי יתכן שרק כדי להוציא ממון יש צורך בראיה,
ואילו באופן שבא האדם להשאיר מוחזק בממון שבידו אין צורך
בראייה.
מבאר הגמרא את ראית שמואל באופן אחר: אָמַר רַבִּי אֲבָא,
אלא הוכחת שמואל היא מדין כֵּלָה בְּבֵית חֲמִיהָ, ששינוי במשנה
שעל הבעל להביא ראייה שהיו בה המומין קודם האירוסין, ולפי
ביאורו של רבי אלעזר דין זה נאמר לדעת רבן גמליאל שחזקת
הגוף עדיפה על חזקת ממון, ואף בעודה בבית אביה על הבעל
להביא ראייה כדי להחזיק בממון שלא יתחייב בכתובה, ונמצא
שאף שהספק נולד בבית האב, על הבעל להביא ראייה להחזיק
בממון, כיון ששטר הכתובה הנמצא ביד האשה מחייבו בודאי,
וטענתו שנמצאו בה מומים היא טענת ספק, ויש ללמוד מכאן לדין
המחליף פרה בחמור, שעל בעל החמור להביא ראייה אף שהספק
לא נולד ברשותו, ואף שאינו בא להוציא אלא להחזיק, שהרי
אפילו הבעל המחזיק בממון עצמו צריך להביא ראייה, וכל שכן
כאן שבעל החמור רוצה להחזיק בפרה של חברו, שכל זמן שאינו
מביא ראייה, מעמידים אותה בחזקת הבעלים הראשונים.
דוחה הגמרא אף ראייה זו: וְאֵתִי לֹא דָּמִי – ועדיין אין הנידונים
שוים, שהרי הָתֵם, במשנתנו, פֶּעַל מִיָּתִי רִאִיָּה וּמִרְעָ לִיהָ לְחֻקִּיהָ
דָּאָב, כלומר, הטעם שהבעל צריך להביא ראייה הוא כיון
שמסייעת לאב 'חזקת הגוף' של הבת, האומרת שנולדו המומים
לאחר האירוסין, ולכן מוטל על הבעל להביא ראייה לדבריו, אף
שהוא מוחזק בממון. אבל הָאָב, בנידון של שמואל, אין חזקת הגוף
מסייעת לבעל הפרה, לומר שמת החמור קודם המשיכה, אלא
להיפך, חזקת הגוף של החמור מסייעת לבעל החמור, לומר
שהחמור היה חי בעת משיכת הפרה, ומת רק לאחר הקנין, ונמצא
שלדברי שמואל פֶּעַל הַחֲמוֹר מִיָּתִי רִאִיָּה, ובכך הוא מוֹקִים חֻקִּיהָ
בְּיָדֶיהָ – מעמיד בידו את הפרה המחזקת בידו מחמת חזקת הגוף
של החמור, האומרת שהיה חי בעת הקנין, ודבר זה לא מוכח
ממשנתנו, שבמקום שחזקת הגוף מסייעת למוחזק עליו להביא
ראיה לדבריו.
מבאר הגמרא את ראיתו של שמואל באופן אחר: אלא אָמַר רַב
נַחֲמָן בִּר יִצְחָק, ראיתו של שמואל היא מדין כֵּלָה בְּבֵית אִבִּיהָ
האמור ברישא, שלדעת רבי אלעזר סוברת הרישא כרבי יהושע,
שאף בכלה בבית חמיה על האב להביא ראייה, וּלְקְדוּשִׁין, כלומר,
אין הראיה מכך שהאב צריך להביא ראייה כדי לגבות כתובה, שזו
ראיה להוציא ממון, אלא הראיה היא מכך שמשמע מסתימת
המשנה שאף כדי להחזיק את כסף הקדושין בידו צריך האב
להביא ראייה, ואם אינו מוכיח שנולדו המומין לאחר האירוסין
אינו יכול להחזיק בכסף הקדושין אלא עליו להחזירו לבעל הטוען
שהיה זה מקח טעות, ומוכח שאף לענין החזקת ממון אנו אומרים

55 גמליאל, [בגון] ניסמית עינו, או שנקמעה ידו, וכן אם נשברה רגלו.
56 הגמרא מבררת את ההלכה במשנתנו: אתמר, רבי אבא בר יעקב
57 אמר בשם רבי יוחנן, הלכה כרבה שמעון בן גמליאל, שבמומין
58 גדולים כופין אותו להוציאה. רבא אמר בשם רב נחמן, הלכה
59 כרבנן. חכמים, שאין כופין אותו להוציאה אף במומין גדולים.
60 מקשה הגמרא: ומי אמר רבי יוחנן הכי – וכי כך אמר רבי יוחנן,
61 שהלכה במשנתנו כרבן שמעון בן גמליאל, ומשמע מכך שבשאר
62 מקומות שלא נפסקה הלכה כמותו בפירושו, אין הלכה כרבן
63 שמעון בן גמליאל, וקשה, הא אמר רב בר חנה, אמר רבי
64 יוחנן, ככל מקום שישנה רבן שמעון בן גמליאל את דבריו במשנתנו,
65 הלכה כמותו, הוין מהדינים שאמר לגבי ערב, וצידו, ורציה
66 אחרונה.
67 מתרצת הגמרא: אמוראי ניהו, ואליבא דרבי יוחנן – מחלוקת
68 אמוראים היא בדעת רבי יוחנן, לדעת רבי אבא בר יעקב, לא אמר
69 רבי יוחנן שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מקום, ולכן היה
70 צריך לפסוק כמותו במשנתנו, ואילו לדעת רבה בר בר חנה, אמר
71 רבי יוחנן שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכל מקום, ומשנתנו
72 בכלל.

משנה

73 המשנה ממשיכה לדון בסיבות שמחתם כופין את הבעל לגרש
74 את אשתו: ואלו שפופין אותו להוציא את אשתו בגט, מוכה שחין,
75 ובעל פוליסום, והמקמין, והמקצצין נחשת, והבורס – מעבד עורות,
76 שהם בעלי אומנויות שריחים רע. בין שחיו בו אותם מומין או שהיה
77 עסקו באומנויות אלו עד שלא נישאו, ובין אם משנשאו נולדו בו
78 אותם המומין.
79 אומרת המשנה דין נוסף: ועל כולן – על כל סוגי המומין אמר רבי
80 מאיר, אף על פי שהתנה עמה קודם הנשואין, שתינשא לו אפילו
81 שיש בו מומין אלו, וכולה היא שתאמר לאחר הנשואין, כבורה
82 הייתי שאני יכולה לקבל – לסבול אותו על אף המומין שבו, ועכשיו
83 אני רואה שאני יכולה לקבל אותו ולהישאר נשואה לו מחמת
84 שיש בו מומין אלו. וחכמים אומרים, בכל סוגי המומין שהתנה
85 עמה עליהם קודם הנשואין, מקבלת היא על ברהה, הוין מוכה
86 שחין שאף אם היא רוצה להשאר עמו אין מניחים אותה, אלא
87 כופין אותו להוציאה, מפני שמקתו – מכלה את בשרו,
88 שהתשמיש קשה למחלתו, וגורם לבשרו ליפול וסכנה היא לו.
89 מביאה המשנה מעשה בענין זה: מעשה בצידו, כבורס אחר
90 ו-המעבד עורות) שמת ללא בנים, והיתה אלמנתו חייבת יבום או
91 חליצה, והיה לו אח שאף הוא היה בורס, ואמר חכמים, יכולה
92 היא – אשת המת שתאמר לאח הרי הרוצה לייבמה, לאחיה הייתי
93 יכולה לקבל ולהנשא לו על אף שהיה בורס, ולפי שאני יכולה לקבל
94 ולהתייבם לך, משום שאתה עוסק במלאכה זו, וכופים אותו
95 לחלוץ לה.
96

גמרא

97 שנינו במשנה: ואלו שכופין אותם להוציא וכו' ובעל פוליסום.
98 מבררת הגמרא: מאי – מה הוא 'בעל פוליסום'. מבארת הגמרא:
99 אמר רב יוחנן, אמר שמואל, הו מי שיש לו ריח רע מהחוטם.
100 במתניתא תנא – בברייתא שנה התנא, שבעל פוליסום זה מי שיש
101 לו ריח רע מהפה. רב אסי מתני איבא – שונה את המחלוקת
102 באופן הפוך, ששמואל אמר שפוליסום הוא ריח הפה, ובברייתא
103 כתוב ריח החוטם. ומנה כה סיפא – והניח סימן לדבריו, והוא
104 ששמואל לא פסיק פניה – לא פסק פיו מלדבר בפוליסו פירקין,
105 כלומר שתמיד היה פרק זה שגור בפיו, וזהו סימן ששמואל הוא
106 האומר שזהו ריח הפה.
107
108

1 ונכפה – חולי שמחתו נופלת האשה לארץ בזמנים מסוימים,
2 שהוא מום הראוי לבטל את הקדושין, כמיומן שפסתי דמי – נחשב
3 כמום שבסתר, ואף שבשעה שבה החולי הוא גלוי, מכל מקום הרי
4 אינו נמצא בה בכל שעה, ויכול הבעל לומר שלא הכיר בו קודם
5 האירוסין, כיון שאף על ידי בדיקה אי אפשר להכיר בו, והרי זה
6 מקח טעות. ואמנם, הני מילי – דבר זה, ש'נכפה' נחשב כמום
7 שבסתר, הוא רק באופן דקביע ליה זמן – שיש לה זמן קבוע
8 לנפילתו, שיתכן שנוהרה להסתתר בבית אביה ולא להיראות
9 בפני בני אדם ביום זה, ואין מי שיוודע ויברר אחריה, אבל אם לא
10 יכול להיוודע בכך אפילו אם שידוע ויברר אחריה, אבל אם לא
11 קביע ליה – אין נפילתה קבועה בזמן מסוים, הרי חולי זה כמיומן
12 שפגלו דמי, משום שאינה יכולה להסתתר כל ימיה, ובוודאי ראוה
13 בני אדם בכך וידע הבעל שיש בה מום זה, והתרצה לקדשה.

משנה

14 במשניות הקודמות התבאר הדין באשה שנמצאו בה מומין,
15 משנתנו מבארת את דין הבעל שיש בו מומין: האיש שנולדו בו –
16 בגופו מומין לאחר הנישואין, אין כופין אותו להוציא את אשתו
17 בגט. אמר רבן שמעון בן גמליאל, כמה דברים אמורים, כמיומן
18 הקטנים שאין האשה מקפידה עליהן, אבל כמיומן הגדולים
19 שהאשה מקפידה עליהן, כופין אותו להוציא אותה בגט.
20

גמרא

21 הגמרא מביאה שתי גרסאות בדברי המשנה: רב יהודה תני – שנה
22 במשנה, האיש שנולדו בו מומין לאחר הנישואין, אין כופין אותו
23 להוציא את אשתו. תני במשנה, האיש שהיו בו מומין
24 קודם הנישואין, אין כופין אותו להוציאה.
25 ומבארת הגמרא את החילוק להלכה בין הגרסאות: מאן דאמר
26 שדין המשנה הוא באופן שנולדו בו המומין לאחר הנישואין, שאף
27 בזה אין כופין אותו להוציאה, כל שכן שאם היו בו המומין קודם
28 הנישואין אין כופין אותו להוציאה, משום דקפדה וקפלה –
29 חשבה בדעתה וקבלה עליה להנשא לו כמות שהוא. ומאן דאמר
30 שאם היו בו המומין קודם הנישואין אין כופין אותו להוציאה,
31 סובר שזהו דווקא באופן זה, כיון שהתפיסה להנשא לו כמות
32 שהוא, אבל אם נולדו בו המומין לאחר הנישואין, לא – אינה
33 חייבת להשאר תחתיו, אלא כופים אותו להוציאה.
34 הגמרא מביאה ראיה ממשנתנו לנידון זה: תנן במשנתנו, אמר
35 רבן שמעון בן גמליאל, כמה דברים אמורים שאין כופין אותו
36 להוציאה, כמיומן קטנים, אבל כמיומן גדולים כופין אותו להוציא.
37 ובשלמא למאן דאמר שגורסים במשנתנו 'נולדו' בו מומין לאחר
38 הנישואין, תינו דשאני – מובן ההבדל בין מומין גדולים לקטנים,
39 שהאשה מתפיסת להשאר תחתיו עם מומין קטנים שנולדו בו, אך
40 לא עם מומין גדולים. אלא למאן דאמר שגורסים במשנתנו 'היו'
41 בו מומין, והיינו שהתברר שהיו בו מומין אלו קודם הנשואין, מה
42 לי מומין גדולים ומה לי מומין קטנים, הא – הרי גם במומין גדולים
43 סברה וקפלה, ומדוע כופים אותו להוציאה.
44 מתרצת הגמרא: במומין גדולים יכולה האשה לומר, שאמנם
45 ידעה שיש בו מומין אלו, אך כקבדה היא – האשה היתה סבורה
46 באותו זמן שכולה היא לקבל ולסבול מומין אלו, ועכשיו, לאחר
47 הנישואין, נתברר לה שאין היא יכולה לקבל, ולכן כופין אותו
48 להוציאה. אבל במומין קטנים לא מסתבר שטעתה כל כך, ולכן
49 אין כופים אותו להוציאה.
50
51

52 הגמרא מביאה את המשך דברי רבן גמליאל: ואלו הן מומין
53 גדולים, שכופים אותו להוציאה מחמתם פירש רבן שמעון בן
54

אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא - גבי איש ליכא למימר דנסתחפה שדה של
אשה, דאיש אינו שדה של אשתו, כדפרישית בריש מביילתין (בב. דבור דמתחיל
מציא). **כופין** אותו להוציא - נראה לרבינו יצחק דיוציא: ויתן כתובה, אף על פי
שמגרשה בעל כרחו, כמו בבאה מחמת טענה, דמשמע בסוף "הבא על יבמתו" (יבמות סהב)
דנותן כתובה אף על פי שמגרשה בעל כרחו.
ובתוספתא קתני בהדיא אוממין דהבא: יוציא ויתן
כתובה.

סבורה הייתי שאני יכולה לקבל - קצת
תימה: דאם כן, כל אשה תערים
ותשאנו כדי שיתן לה כתובה, שתאמר: אני
יכולה לקבל, ויגרשנה ושמא במקום שיש חשש
ערמה - אין לה כתובה. **אלא** לרב יהודה
קשיא - תימה דאמאי לא משני דהא דאמר רב
יהודה (אמר שמואל) המקמיץ צוואת כלבים היינו
בורסי קטן, דבפרק "מי שמתר" (ברכות כהא)
משמע דאיכא צוואת כלבים בעיבוד עורות.
דנתיא התם: לא יקרא אדם קריאת שמע לא כנגד
צוואת כלבים ולא כנגד צוואת אדם כו' בזמן שנתן
לתוכן עורו! **ליתני** נשא אשה ושהה עמה
עשר שנים - ואם תאמר: דחשקי ליה ברייתא
דשלחי "הבא על יבמתו" (יבמות סדא), דנתיא:
נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה
אינו רשאי לבטל, ויוציא ויתן כתובתו ונראה
לפרש: דלשון "יוציא" לא משמע בפניה, אלא
בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל התם,
דקתני יוציא משום ביטול פריה ורביה - לא
משמע דכופין.

הדרן עלך המדיר

משנה ואלו שכופין אותו
להוציא: מופה שחין, ובעל פולפוס, והמקמיץ, והמציצר נחושט, והבזריס. בין שהיו עד
שלא נישאו, ובין משנישאו נולדו. ועל כולן אמר רבי מאיר: אף על פי שהתנה עמה,
יכולה היא שתאמר: סבורה הייתי שאני יכולה לקבל, ועכשיו איני יכולה לקבל.
אומרים: מקבלת היא על פרהה, חוץ ממופה שחין, מפני שמקמתו. מעשה בצידון בבזריס
אחד שפוט ורזה לו אח בורסי. אמרו חכמים: יכולה היא שתאמר: לאחיד הייתי יכולה
לקבל, ולך איני יכולה לקבל. **גמרא** מאי "בעל פולפוס"? אמר רב יהודה אמר שמואל:
ריח החוטם. במתניתא תנא: ריח הפה. רב אסי מתני איפקא, ומנח בה סימנא: שמואל
לא פסיק פומיה מפוליה פירקין. "והמקמיץ" מאי מקמיץ? אמר רב יהודה: זה המקמיץ צוואת
כלבים. מיתבי: מקמיץ - זה בורסי. ולמעמיד, תיקשי לך במתניתין: המקמיץ והמציצר נחושט
והבזריס! בשלמא מתניתין לא קשיא - פאן בבזריס גדול, פאן בבזריס קטן. אלא לרב
יהודה קשיא! תנאי היא. דתנאי: מקמיץ - זה בורסי, ויש אומרים: זה המקמיץ צוואת כלבים. "והמציצר נחושט והבזריס". מאי
מציצר נחושט? רב אשי אמר: חשלי דודי. רבה בר בר חנה אמר: זה המתחמד נחושט מעיקרו. תנאי פותיה דרבה בר בר
חנה: איזהו מציצר - זה המתחמד נחושט מעיקרו. אמר רב: האומר "אני זן ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה. אול רבי אלעזר,
אמר לה לשמעתא קמיה דשמואל. אמר: אכסוה שערי לאלעזר, עד שבזפין אותו להוציא - יכפוהו לזון! ורב: אין אדם דר עם
נחש בכפיה. כי סליק רבי זורא אשפחיה לרבי בנימין בר יפת, דתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן. אמר ליה: על דא אכסוה
שערין לאלעזר בבבלי. אמר רב יהודה אמר רב אסי: אין מעשין אלא לפסולות. כי אמריה קמיה דשמואל אמר: גנון אלמנה
לכהן גדול, וגרשה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוצרת ונתניה לישראל, בת ישראל לנתין ולממור. אבל נשא אשה ושהה עמה עשר
שנים ולא ילדה - אין כופין אותו. ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה
- כופין אותו. תנן: אלו שכופין אותו להוציא: מופה שחין, ובעל פולפוס. בשלמא לרב אסי, דרנגן - קתני, דאורייתא - לא
קתני. אלא לרב תחליפא בר אבימי - ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו! אמר רב נחמן: לא
קשיא: הא - במילי, הא - בשוטי. מתקיף לה רבי אבא: "בדברים לא יוסר עבד!" אלא אמר רבי אבא: הא והא בשוטי, התם

נכפה - חולי שממנו נופל לארץ, ויש לו זמן לבא. כמובין שבספר דפי - לפי שנהדרת
ביום זמנה מלצאת בין הבדיות. **משנה** מופין גדולים - מפרש בגמרא.
גמרא נולדו - משנשאה. ופי אמר רבי יוחנן הכי - דהלכה כרבן שמעון בהא לחודא.
והא בכל מקום ששנה קאמרו ערב וצידן ורואיה אחרונה - ערב ב"גט פשוט, צידן ב"מי
שאחזו קורדיקוס, ראייה אחרונה בסנהדרין
בפרק "זה בורר", ובשתי ראיות נחלק, הלכה
כמותו בראשונה ולא באחרונה: אמרו לו הבא
ראיה, אמר אין לי ראייה כו'. **משנה** בעל
פולפוס - לא מפרש בגמרא. המקמיץ והמציצר
נחשת - מפרש בגמרא. וכולן מפני שאומנות
מסרתה היא. שממקתו - לשון "המק בשר" (זכריה יד). **גמרא** לא פסק פומיה - סימנא
דשמואל ריח הפה אמר. לא פסק פומיה מפוליה
פירקין - תמיד היה שגור בפיו. תיקשי לך
מתניתין - דקא חשיב להו בתרין. מקמיץ צוואת
כלבים - לא ידענו מה צורך בה. אבל באשכנז
ראיתי ששורין בהם הדגים לפני כבוסן יום או
יומים. בשלמא מתניתין לא קשיא - אברייטא,
דאיכא למימה: האי דחשיב ליה בתרי - הכי
קאמר: אחד בורסי קטן דהיינו מקמיץ, ואחד
בורסי גדול. בורסי קטן - שהוא עני, ויש לו
עורות מעט. הכי גרסין. תנאי היא דנתיא מקמיץ
זה בורסקי ויש אומרים זה המקמיץ צוואת כלבים
- והכי גרסי' לה בתוספתא. והא דרבי יוסי
ברבי יהודה מלתא אחריתי קאמר, ושם היא
שניה. חשלי דודי - מחשלין ומרדדין נחשת,
ועושין ממנו ייורו, ומסריה דוא. מעיקרו -
ממקום מוצאו מן הארץ. אכסוה שערי -
האכילוהו שעורים כבהמה. כל תנאכל שלא
כדרכו קרי ליה כוסס. וקאמר לה - להא
מילתא דרב. משמיה דרבי יוחנן - דאיתו נמי
כרב סבירא ליה. אין מעשין - אין כופין
להוציא. אין כופין - דלא כפינן אפריה ורביה.
ואלו שכופין - הני אין, אפריה ורביה - לא.
בשלמא לרב אסי - לא תקשי הא דלא חשיב
פסולות במתניתין. דאיכא לשנויי. דרבנן קתני
- דהך דאיסורא דידדו לא כתיבא באורייתא.
ליתני נשא אשה ושהה כו' - דמדאורייתא לא
מחייב לאפוקה, דאפשר ליקח לו אשה אחרת
אעלה. אבל מדרבנן, קאמר דכל כמה דאיתא
להא בביה לא נסיב אחריתי. הא במילי -
אפריה ורביה במילי מייסרינן, בשוטי לא רדינן
ליה. אבל הך - בשוטי נמי רדינן ליה, שאי
אפשר לה לקבל.

התם

יהודה קשיא! תנאי היא. דתנאי: מקמיץ - זה בורסי, ויש אומרים: זה המקמיץ צוואת כלבים. "והמציצר נחושט והבזריס". מאי
מציצר נחושט? רב אשי אמר: חשלי דודי. רבה בר בר חנה אמר: זה המתחמד נחושט מעיקרו. תנאי פותיה דרבה בר בר
חנה: איזהו מציצר - זה המתחמד נחושט מעיקרו. אמר רב: האומר "אני זן ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה. אול רבי אלעזר,
אמר לה לשמעתא קמיה דשמואל. אמר: אכסוה שערי לאלעזר, עד שבזפין אותו להוציא - יכפוהו לזון! ורב: אין אדם דר עם
נחש בכפיה. כי סליק רבי זורא אשפחיה לרבי בנימין בר יפת, דתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן. אמר ליה: על דא אכסוה
שערין לאלעזר בבבלי. אמר רב יהודה אמר רב אסי: אין מעשין אלא לפסולות. כי אמריה קמיה דשמואל אמר: גנון אלמנה
לכהן גדול, וגרשה וחלוצה לכהן הדיוט, ממוצרת ונתניה לישראל, בת ישראל לנתין ולממור. אבל נשא אשה ושהה עמה עשר
שנים ולא ילדה - אין כופין אותו. ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה
- כופין אותו. תנן: אלו שכופין אותו להוציא: מופה שחין, ובעל פולפוס. בשלמא לרב אסי, דרנגן - קתני, דאורייתא - לא
קתני. אלא לרב תחליפא בר אבימי - ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו! אמר רב נחמן: לא
קשיא: הא - במילי, הא - בשוטי. מתקיף לה רבי אבא: "בדברים לא יוסר עבד!" אלא אמר רבי אבא: הא והא בשוטי, התם

- 1 הָתָם - גבי מתניתין. כי אמה - מקבלת ליה והוינא בהדיה - שבקינן לה. בעלי ראתן
2 - שרץ יש לו במוחו. ויתקין - חלשים. ורמו דירבי עליה - זבובין כרוכין אחריה. פילא
3 - עשב שקורין ופולרין. ולודנא - גאלישניא. גירדא דאנווא - קליפי עץ האנו.
4 גירדא דאשפא - מה שגוררין מן העור. כליל מלכא - חבצלת. מתחלא דדיקלא סומקא
5 - שומר שיש להם לתמרים בקטנותן, כעין שיש
6 לאנונים קטנים. לביחא דשישא - של שיש.
7 כלומר, מקום שאין רוח שולט שם. שב לבני
8 ואריחא - שותלן עב שבעה לבנים זה אצל זה
9 ואריחא, שהוא חצי לבניה. והלבינה שלשה
10 טפחים. ונפיל ליה - ושופך לו מאותן מים. עד
11 דרפיא ארעייתא דמוחיה - גולגלתו מתרבתה,
12 ונוחה ליקרע בסכין. טרפי - עליו. ומדלי כל חד
13 כרעא - מגביה גגלו של שרץ, ומושיב העלה
14 תחת רגלו. שאם לא יעשה כן, לכשיחזיק בגופו
15 ליטלו - ינערן צפרניו במוחו, ויקוב את הקרסו.
16 בנצתא - צטנליש. דאי לא - אם לא ישרפנו
17 יחזור עליו. הוהו מוכבי בעלי ראתן - זבובים
18 השוכנים עליו, קשות להביא אותו חולי על איש
19 אחר. בויקיה - במקום שתושב רוח אחת על
20 שניהם. מיכרד כהו - נובך אצלם בשעה
21 שעוסק בתורה, ומושיבן אצלו, ומובטח הוא
22 שתתן התורה עליו ולא יזקק. כי הוה שביב -
- 23 כשהגיע זמנו ליפטר. אחוי לי דוכתאי - הוליכני לגן עדן, והראני מקומי. שוור - קפץ.
24 איתשיל אשבעתא - אם נשבע בשבעה מעולם, ונשאל עליה להתירה. תבטקין -
25 4פלישטיל. אם כן לית את בר ליזאי - אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע. שהקשת
26 אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור - אין צריך אות. לא
27 הואי מירי - לא נראה הקשת בימיו. שושבניה
28 - אודהו, ורגיל אצלו מלאך המות. מי איכרבת
29 בבעלי ראתן ועסקת בתורה. כדוהה עביד
30 איהו, שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה.
31 בשביל כבוד עצמך - שיקרבו אליך, ויספדוך,
32 ויתעסקו בך. אמר אביי לאפוקי מפאן דלא קיים
33 - עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיים את
34 כל התורה, כמו שקיים הוא. של היזמי -
35 שמתילין בו כשות שגדל בהיזמי.
- הדרן עלך המדיר
- 16 דשישא - מעייל ליה לביחא דשב לבני ואריחא. ונפיל ליה תלת מאה פסי על רישיה, עד דרפיא ארעייתא דמוחיה, וקרע למוחיה.
17 ומייתי ארבע טרפי דאסא, ומדלי כל חד כרעא ומוחיה. ויסקיל בצבכתא, וקלי ליה. דאי לא - הדר עילייה. מכריו רבי יוחנן: הוהו
18 מוכבי של בעלי ראתן. רבי יורא לא הוה יתיב בויקיה, רבי אלעזר לא עיל באהלית, רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא
19 מבווא. רבי יהושע בן לוי מיכרד כהו ועסיק בתורה, אמר: "אילת אהבים ויעלת חן" אם חן מעלה על לומדיה - אגוני לא מגנא?
20 כי הוה שביב, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה. אול איתחיו ליה, אמר ליה: אחוי לי דוכתאי! אמר ליה: לחיי. אמר
21 ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת לי באורחא - יהבה ניהליה. כי מטא להתם, דלייה, קא מחיו ליה. שוור נפל לההוא גיסא. נקטיה
22 בקרנא דגלימיה. אמר ליה: בשבועתא דלא אתינא. אמר קודשא בריך הוא: אי איתשיל אשבעתא - ניהדר, אי לא - לא ניהדר.
23 אמר ליה: הב לי ספינאי! לא הוה קא יתיב ליה. נפקא בת קלא ואמרה ליה: הב ניהליה, דמיתבעא לברייתא. מכריו אליהו קמיה:
24 פנו מקום לבר ליזאי, פנו מקום לבר ליזאי! אול אשכחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תבטקין פינא. אמר ליה:
25 את הוא בר ליזאי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בימיו? אמר ליה: הן. אם כן, אי אתה בר ליזאי. ולא היא, דלא הוה מירי. אלא
26 סבר: לא אחזיק מיכותא לנפשי. רבי חנינא בר פפא שושבניה הוה. כי הוה קא ניהא נפשיה, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד
27 ליה רעותיה. אול לגביה ואיתחיו ליה. אמר ליה: שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי, דאמרי: אשרי מי שבא לקאן ותלמודו בירו.
28 שבקיה. לבתר תלתין יומין אול איתחיו ליה. אמר ליה: אחוי לי דוכתאי. אמר ליה: לחיי. אמר ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת
29 לי באורחא. אמר ליה: כחברך בעית למיעבד לי? אמר ליה: אייתי ספר תורה, וחזי מי איכא מירי דכתוב ביה דלא קיימתיה. אמר
30 ליה: מי איכרבת בעלי ראתן ואיעסקת בתורה? ואפילו הכי, כי נח נפשיה - אפסיק ליה עמודא דגורא בין ידיה לעלמא, וגמירי
31 דלא מפסיק עמודא דגורא אלא לחד בדרא, או לתרין בדרא. קרב לגביה רבי אלכסנדר, אמר: עשה בשביל כבוד חכמים. לא
32 אשגח. עשה בשביל כבוד אביו! לא אשגח. עשה בשביל כבוד עצמו! איסתלק. אמר אביו: לאפוקי מפאן דלא קיים (אפילו אות
33 אחת). אמר ליה רב אדא בר מתנא: לאפוקי מפור, דלא אית ליה מעקה לאיגריה. ולא היא - מיהוה הוה, ובהיא שעתא הוא דשייח
34 וקא. ואמר רבי חנינא: מפני מה אין בעלי ראתן בבבל - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר, ורוחצין במי פרת.
35 אין מצורעין בבבל - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר, ורוחצין במי פרת.

הדרן עלך המדיר את אשתו

כתובות דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" – עוז והדר" (ליום שני) רכג

נוחה להיחתך בסכין, וְקָרַע לְמוֹחִיהָ – יחתוך את הגולגולת עד
 שיראה את המוח, וּמִיָּיתִי אֲרַבֵּעַ טַרְפֵּי דָאָסָא – ויביא ארבעה עלי
 הדס, וּמְדַלִּי כָּל חַד פְּרָעָא – ירים כל אחת מרגלי השרץ שנמצא
 במוחו, וּמוֹתִיב חַד – יניח עלה אחד תחתיה, וְשָׁקִיל בְּצִבְתָּא – יטול
 את השרץ בצבת, וְקָלִי לִיה – וישרפנו, דָּאִי לֹא יִשְׂרַפְנוּ, הָרַד עֵלְיוֹנִיה
 – יחזור השרץ למוחו של החולה.
 הגמרא מביאה ענייני זהירות מבדלי מחלת הראתן: מְכַרְזֵי רַבִּי
 יוֹחָנָן, הָהָרִי מְזַבְּכֵי שֶׁל בְּעָלִי רֶאֱתָן, כלומר, מזבובים השוכנים
 עליהם, משום שהם עלולים להעביר את המחלה על איש אחר.
 מספרת הגמרא על זהירותן של האמוראים ממחלה זו: רַבִּי יוֹרְאָה,
 לֹא הָוָה יָתִיב בְּיוֹקִיָּה – לא היה יושב במקום שמנשבת רוח על בעלי
 ראתן ומגיעה אליו, מחשש שהרוח תעביר אליו את המחלה. רַבִּי
 אֶלְעָזָר, לֹא עָיִל בְּאַחֲלִיהָ – לא היה נכנס לאהלו של החולה. רַבִּי
 אֲמִי וְרַבִּי אֲסִי, לֹא הָיוּ אֲכָלִי מִבִּיעֵי דִּתְהִיא מְבֹאָה – לא היו אוכלים
 את הביצים שבאו מאותו מבוי שגר בו החולה.
 אמנם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, מִיְּכַרְדָּן –[נרדבן] בהו – בבעלי ראתן, שהיה
 מושיבם אצלו, וְעָסִיק בְּתוֹרָה – בשעה שהיה עוסק בתורה, שהיה
 בטוח שזכות התורה תגן עליו שלא יזקק יוֹחָם. וְאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 לֹוִי לִבְאָר אֶת מַעֲשָׂיו, שכתוב בפסוק על התורה אֵילַת חַיִּים
 וְנִעְלַת חַיִּין (משלי ה יט), וְאֵם חֵן מַעְלָה עַל לֹמְרֶיהָ, אֲנֹנִי לֹא מִנְנָא –
 וכי לא תגן עליהם ממיתה.
 הגמרא מביאה שהנהגה זו של רבי יהושע בן לוי סייעה לו בשעת
 הסתלקותו: בִּי הָיָה שְׂכִיב – כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי
 להיפטר מן העולם, אָמְרוּ לִיה בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה לְמִלְאָךְ הַמּוֹת, וְלֹ
 עָבִיד לִיה רְעוּתִיהָ – לך ומלאך המות והתראה אליו. אָמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי,
 אֵיתְהוּי לִיה הֶלֶךְ מִלְאָךְ הַמּוֹת וְהִתְרַאָּה אֵלָיו. אָמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
 בֶּן לֹוִי, אֲחֹוִי לִי דְּוִכְתָּאִי – הראה לי את מקומי בגן עדן. אָמַר לִיה
 מִלְאָךְ הַמּוֹת, לְחַיִּי – מסכים אני לך. קודם שהלכו לגן עדן אָמַר
 לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, הֵב לִי סְבִינָךְ – תן לי את הסכין שעל ידו
 אתה נוטל את נשמותיהם של הבריות, כִּי אֲנִי חוֹשֵׁשׁ דְּלָמָּא
 מְבַעֲתָ לִי בְּאוֹרְחָא – שמא תפחיתני בו בדרך לגן עדן. הסכים
 מִלְאָךְ הַמּוֹת וְהִבִּיחָה נִיחָלִיה – נתן את סכיניו לרבי יהושע בן לוי. בִּי
 מְטָא לְהֶתֶם – כשהגיע רבי יהושע בן לוי לשם, לגן עדן, דָּלִיָּה –
 הרימו מִלְאָךְ הַמּוֹת וְקָא מְתוּי לִיה – הראה לו את מקומו. ובשעה
 כן, שְׁוֹר – קפץ רבי יהושע בן לוי ונפל לְהֵאוּא גִּיסָא – לצד השני,
 כלומר לתוך גן עדן. נִקְמִיָּה – אחזו מִלְאָךְ הַמּוֹת פְּקִירָא דְּגִלְמִיָּה –
 בפנית בגדו של רבי יהושע בן לוי על מנת להוציאו משם, אָמַר לִיה
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, בְּשִׁבְעוֹתָא דְּלֹא אֲתִינָא – אני נשבע שלא אצא
 מכאן. אָמַר קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִי אֵיתְשִׁיל אֲשִׁבְעוֹתָא – אם נשבע
 רבי יהושע בן לוי שבעה כלשהי מעולם, ונשאל עליה להתיר, וְהָיָה
 יִתְרָד – יחזור בו משובעו, שהקדוש ברוך הוא יתיר לו את
 שבעות, ויצא מגן עדן, וְאִי לֹא נִשְׁאֵל עַל שְׁבוּעָה לְהִתְרִיהָ מֵעוֹלָם,
 לֹא יִתְרָד – לא יחזור בו גם משובעה זו, אלא ישאר בגן עדן. וכיון
 שרבי יהושע בן לוי לא נשאל על שבעה מעולם, נשאר בגן עדן.
 לאחר מכן אָמַר לִיה מִלְאָךְ הַמּוֹת לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, הֵב לִי סְבִינָאִי
 – השב לי את סכיני. לֹא הָיָה קָא יְהִיב לִיה – לא רצה רבי יהושע
 בן לוי להחזירה לו. נִפְקָא בַּת קֶלָא – יצאה בת קול וְאָמְרָה לִיה
 לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, הֵב נִיחָלִיהָ – השב לו את הסכין. דְּמִיתְבְּעָא
 לְבְּרִיתָא – כיון שהיא נצרכת לו לנטילת נשמותיהם של שאר
 הבריות.
 הגמרא מספרת על מה שהיה לאחר שרבי יהושע בן לוי נשאר בגן
 עדן: מְכַרְזֵי אֶלְיָהוּ הַנְּבִיא קָמִיהָ – לפני רבי יהושע בן לוי, לאחר
 שנכנס לגן עדן, שָׁנוּ מְקוֹם לְבָר לִיּוֹאֵל –[לבן לוי], שָׁנוּ מְקוֹם לְבָר
 לִיּוֹאֵל. אֲזַל – הלך רבי יהושע בן לוי וְאֲשַׁבְחִיהָ –[מצאו] לְרַבִּי שְׁמַעוֹן
 בֶּן יוֹחָאי, דְּהָוָה יָתִיב עַל תְּלַת עֶשֶׂר תַּבְּמִקִּין פִּיּוֹא – שהיה יושב על
 שלשה עשר כסאות של זהב טהור. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי
 לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, אֵת הוּא בְּרִי לִיּוֹאֵל – האם אתה הוא בן לוי.
 אָמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי הֵן –[כן]. שאלו רבי שמעון בן יוחאי,
 האם נִתְאַתָּה הַקֶּשֶׁת בְּמִיָּיד כְּשֶׁהִיִּית חַי. אָמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי,

אלא החילוק ביניהם הוא, שְׁהֶתֶם, במשנתנו, הכפיה היא לטובת
 האשה, ולכן כִּי ו-אם) אָמְרָה האשה מקבלת אני את מומיו והיונא
 בְּהִרְיָה – מסכימה אני להשאר עמו, שְׁבָקִינָן לָהּ – מניחים אותה
 להשאר תחתיו. אבל הָבָא, בדין אשה שלא ילדה עשר שנים, אָפַּ
 עַל גַּב דְּאָמְרָה האשה הוֹינָא בְּהִרְיָה – מסכימה אני להשאר עמו אף
 שאין לנו בנים, לֹא שְׁבָקִינָן לָהּ – אין מניחים אותה להשאר עמו,
 כיון שהיא מונעת ממנו מלקיים מצות פריה ורביה.
 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שלא מנתה משנתנו אותם
 שכופה אותם להוציא אף נגד רצון האשה, וְהָרִי שָׁנִינוּ במשנה את
 המזיבה שְׁחִין, שכופין אותו להוציא, דָּאָה עַל גַּב דָּאָם אָמְרָה האשה
 הוֹינָא בְּהִרְיָה – מסכימה אני להשאר עמו, מכל מקום לֹא שְׁבָקִינָן
 לָהּ – אין מניחים לה לעשות כן, דִּתְנָן במשנתנו, שאף לדעת
 חכמים שאם הכירה האשה במומים אלו קודם שנשאה לו, אין
 כופין אותו להוציא, הִינָּה חוֹיִן מְזַבְּכֵי שְׁחִין, שכופין אותו
 להוציאה, מִפְּנֵי שֶׁהִמְחִלָה מִמֶּנָּה – גורמת לבשרו ליפול. וְאָפַּ עַל
 פִּי כֵן קִתְּנִי במשנה דין זה.
 מותרת הגמרא: הֵתֶם, במוכה שחין, כִּי אָמְרָה דִּיּוֹנָא בְּהִרְיָה
 בְּסָחִין – אם האשה אומרת שרצונה לדור איתו על ידי עדים,
 שיראו שאינו נזקק לה, שְׁבָקִינָן לָהּ – מניחים אותה לדור עמו, כיון
 שרק התשמיש מזיק למחלתו, ולכן שנתה זאת המשנה, אבל הָבָא,
 באשה שלא ילדה, אָפַּ עַל גַּב דְּאָמְרָה דִּיּוֹנָא בְּהִרְיָה בְּסָחִין, לֹא
 שְׁבָקִינָן לָהּ – אין מניחים אותה לעשות כן, משום שכל זמן שהוא
 נשוי לו לא ישא אחרת, והרי היא מונעת אותו מלקיים מצות
 פריה ורביה. ואילו משנתנו מונה רק את אותם שיכולה האשה
 להשאר ולדור עמו באיזה אופן שהוא.

* * *

אגב הנידון במוכי שחין, מוסיפה הגמרא בענין מחלה זו: תִּנְיָא
 בְּבִרְיָתָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שָׁח לִי וְכֵן אֲחִיד מֵאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם, עֲשִׂירִים
 וְאַרְבָּעָה מֵינֵי מוֹכֵי שְׁחִין הֵן, וְעַל כּוֹלֵן אֲמָרוּ חֲכָמִים שְׁחִיתָשְׁמִישׁ קִשָּׁה
 ו-מזיק) לָהּ לְהַפִּיל בֶּשָׂרָה, ולאותם המכונים 'בְּעָלִי רֶאֱתָן', שהוא
 אחד ממיני השחין, ונגרם על ידי שרץ הנמצא במח האדם, קִשָּׁה
 התשמיש יותר מכוֹלֵן.
 שואלת הגמרא: מָמַאי הָיוּ – מה גורם למחלה זו. משיבה הגמרא:
 דִּתְנָא בְּבִרְיָתָא, מִי שְׁחִין דָּם וְלֹאֲחַר מִכֵּן שִׁמְשׁ מִטְתּוֹ, ונתעברה
 האשה מתשמיש זה, הָיוּן ו-היו) לֹו בָּנִים וְיִתְקִין – חלשים, ואם
 הָיוּ שְׁנֵיהֶם – האיש והאשה הם, וְלֹאֲחַר מִכֵּן שִׁמְשׁ מִטְתּוֹ,
 ונתעברה האשה, הָיוּן לֹו בָּנִים בְּעָלִי רֶאֱתָן, שהם חלשים ביותר.
 אָמַר רַב פִּיפְא, לֹא אֲמָרְן שְׁתִּשְׁמִישׁ שְׁלֹאֲחַר הַקּוֹת דָּם מְזִיק, אֲלֹא
 בְּאוֹפֵן דְּלֹא מְעִים מִיָּיד – שלא טעם כלום בין הקות הדם לתשמיש,
 אֲבָל מְעִים מִיָּיד – אם טעם משהו, לִית לָן בָּת – אין לנו למונעו
 מכך, ולא יארע חולשה לבניו.
 מבררת הגמרא: מָאִי סִינְיָה – מהם סימני מחלת הראתן. מבארת
 הגמרא: דְּלָפֵן עֲנִיָּה – עניניו וזולגות דמעות, וְדִיָּבִי נְחִירִיה – נחיריו
 זבים ליחה, וְאֵיתִי לִיה רִירָא מְפֹוּסִיָּה – מפיו יוצא ריר, וְרִמּוֹ דִּידִבִּי
 עֵלְיוֹנִיה – זבובים עולים עליו.
 שואלת הגמרא: וּמָאִי אֲסוּתִיהָ – מהי רפואתו של החולה במחלת
 הראתן. משיבה הגמרא: אָמַר אֲבִי, יִקַּח אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים, עֶשֶׂב
 הַנִּקְרָא פִּילָא – נענב, וְעֶשֶׂב הַנִּקְרָא לֹוֹנָא – לענה, וְנִירְדָּא דְּאִינוּא
 – קליפת עץ האגוז, וְנִירְדָּא דְּאִשְׁשָׁא – מה שגוררים מעור הבזמה
 כשמעבדין אותו, וְכָלִיל מְלָבָא – צמח החבצלת, וּמִתְחַלָּא דְּרִיקָלָא
 – סופקא – קליפה שיש לתמרים בקטנותם, וְשָׁלִיק לְהוּ בְּהִרְיָה – חֲדָרִי
 יבשל את כל הדברים האלו יחד. וּמְעִיל לִיה לְבִיתָא דְּשִׁישָׁא –
 יכניס את החולה לבית של שיש, שאין הרוח נושבת שם, וְאִי לֹא
 אִיפָא בִּיתָא דְּשִׁישָׁא – אם אינו מוצא בית העשוי משיש, מְעִיל לִיה
 לְבִיתָא דְּשִׁבְ לְבָנִי וְאִירָחָא – יכניסנו לבית שעובי קירותיו הוא שבע
 לבנים וארתי, שגם בו אין הרוח נושבת. וְנִמְעִיל לִיה תְּלַת מָאָה כְּסִי
 עַל רִישָׁהּ – וישפוך שלש מאות כוסות ממי תערובת זו על ראש
 החולה, עַד דְּרִפְיָא אֲרַעֲתָא דְּמוֹחִיהָ – שתתרכך גולגלתו, ותהיה

פרק שמיני - האשה שנפלו

הפרק שלפנינו עוסק ברובו בדיני נכסי מלוג, והיינו נכסים השייכים לאשה בשעת הנשואין ולא נכתבו בכתובה, או נכסים שירשה האשה בזמן שהיא נשואה, ותקנו חכמים (לעיל מה) שהבעל אוכל את הפירות של נכסים אלו, ותמורת זאת הוא חייב לפדות את אשתו, אם נשביית. הפרק עוסק בשלשה נושאים עיקריים: א. דיני נכסים שנפלו לאשה בירושה, לפני שהתארסה, בין האירוסין לנשואין, או לאחר הנשואין. ב. בעל שהוציא הוצאות לצורך נכסי מלוג, ולאחר שגירש את אשתו והיא נטלה את גוף הנכסים, תובע ממנה הבעל שתשלם לו את הוצאותיו. ג. אלמנה הזקוקה ליבום, שירשה נכסים, מהי זכות היבם בנכסיה קודם שייבמה, וכן אם מתה, מי יורש את נכסיה, ודינים שונים בענין זה.

משנה

משנתינו מבררת את דין נכסי מלוג, שהקדן שייכת לאשה והבעל אוכל את הפירות, האם מותר לאשה למכור, ובאילו אופנים: **הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים בִּירוּשָׁה עַד שֶׁלֹּא תִתְאַרְסָה** – לפני שהתארסה, ואחרי שהתארסה היא רוצה למכור, מותרים בית שמאי ובית הלל שהיא מוכרת ונותנת את הנכסים אף לכתחילה, והמכר קיים. אמנם אם נפלו לה נכסים מִשְׁתַּאֲרִסָּה, ורוצה למכרם בעודה ארוסה, בית שמאי ואמרים, תמכור לכתחילה, ובית הלל אמרים, לכתחילה לא תמכור, ואם בא הלוקח לשאול אנו מורים לו שלא יקנה, אך אלו ואלו מותרים, שאם מכרה וכן אם נתנה במתנה, המעשה קיים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִמְרוּ חֲכָמִים לִפְנֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל, הוּאִיל וּבִשְׁאִירָהּ זָכָה הִבְעֵל בָּאִשָּׁה, וְכִי לֹא יוֹכֶה גַם בְּנִכְסֶיהָ, וְהָיָה כֵּשֶׁם שֶׁלֹּבֵעַל יֵשׁ זְכוּת לַעֲבֹב אֶת מִכִּירַת נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ הַנְּשׂוּאָה וְכַפִּי שִׁיתְבָּאֵר בְּהַמְשָׁךְ הַמִּשְׁנָה, כִּךְ רָאוּ שִׁיכּוֹל לַעֲבֹב אֶת מִכִּירַת אִשְׁתּוֹ הָאֲרוּסָה, שֶׁהָיָה אִשְׁתּוֹ הָיָא. אָמַר לָהֶם רַבִּן גַּמְלִיאֵל, אִין לָכֶם לְהִבָּיֵא רֵאִיָּה מִנְּשׂוּאָה, שֶׁהָיָה אִפִּילוּ עַל הַחֲדָשִׁים – עַל הַנִּכְסִים שֶׁנָּפְלוּ לָהּ אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁאָתָה, אֲנִי בּוֹשִׁים בְּכֶךְ שֶׁהִבְעֵל יִכּוֹל לַעֲבֹב אֶת מִכִּירַתָּה, כְּלוּמָר, אִינִי יוֹדֵעַ מִדּוּעַ תִּקְנוּ חֲכָמִים דְּבַר זֶה, אֲלֵא שֶׁאַתֶּם מְגַלְלִין עָלַי אֶת הַיְּשָׁנִים, עַד שֶׁמִּחֲמַת דִּין תִּמּוּהָ זֶה אַתֶּם רוֹצִים לְלַמּוֹד דִּין נוֹסָף, שִׁיכּוֹל לַעֲבֹב אֶת מִכִּירַת נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ הָאֲרוּסָה, וְדָאִי אִי אִפְשָׁר לומר כן, ולכן רשאתי הארוסה למכור את נכסיה.

דין נוסף: נפלו לה נכסים מִשְׁנִשְׁאָתָה – לאחר שנישאה, אלו ואלו – בית שמאי ובית הלל מותרים מותרים, שאם מכרה וכן אם נתנה, שהבעל מוציא מיד הלקוחות או מקבלי המתנה, כיון שהמכר בטל והנכסים נשארים ברשות הבעל.

נפלו לה הנכסים עד שלא נשאת, בין אם נפלו לה בעודה ארוסה, ובין קודם שנתארסה, ואחר כך נשאת, רבן גמליאל אמר, לכתחילה לא תמכור, אבל בדיעבד, אם מכרה ונתנה, קיים.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָא, אִמְרוּ לִפְנֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל, הוּאִיל יוֹכֶה בָּאִשָּׁה כִּשְׁנִשְׁאָה, וְכִי לֹא יוֹכֶה גַם בְּנִכְסֶיהָ הַלּוּ, שֶׁנָּפְלוּ לָהּ קוֹדֶם הַנְּשׂוּאָה, וּמִדּוּעַ חָלָה מִכִּירַת הַנִּכְסִים עַל יַדִּי הָאִשָּׁה, וְאִין הִבְעֵל יִכּוֹל לַעֲבֹב. אָמַר לָהֶם רַבִּן גַּמְלִיאֵל, עַל הַנִּכְסִים הַחֲדָשִׁים – שֶׁנָּפְלוּ לָהּ אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁאָתָה, אֲנִי בּוֹשִׁים וְאִינֵנוּ יוֹדְעִים מַה טַעַם הַתִּקְנָה, אֲלֵא שֶׁאַתֶּם מְגַלְלִין עָלַי אֶת הַיְּשָׁנִים, שֶׁזִּכְתָּה בָּהֶם הָאִשָּׁה קוֹדֶם הַנְּשׂוּאָה.

מביאה המשנה את דעת רבי שמעון בגידונים אלו: רבי שמעון חולק – מחלק בדבריו בין נכסים לנכסים, שנכסים הדיעין לפעל –

שידע הבעל קודם הנשואין שהם עתידים ליפול לאשה, לא תמכור, ואפילו בדיעבד, אם מכרה ונתנה, המכר בטל, שכן נשאה על דעת שנכסים אלו ברשותה. אך נכסים שאינן ידועין לפעל, לא תמכור לכתחילה, ואמנם בדיעבד אם מכרה ונתנה, קיים.

* * *

גמרא

שנינו במשנה: 'האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס, מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. נפלו לה משנתארסה, בית שמאי אמרים תמכור, ובית הלל אמרים לא תמכור'. מבררת הגמרא: מתי שניא רישא, דלא פליגי – במה שונה הרישא, לגבי נכסים שנפלו לה לפני שנתארסה, שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל, אלא לדברי הכל רשאית למכרם, ומתי שניא סיפא, לגבי נכסים שנפלו לה לאחר שנתארסה, דפליגי – שנחלקו האם רשאית למכר.

משיבה הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי – אמרו החכמים בבית מדרשו של רבי ינאי, ברישא, לגבי נכסים שנפלו לה לפני האירוסין, מוכותה נפלו – באו לידה הנכסים בזמן שהיו ברשותה לבד, ולא היתה לבעל כל זכות בהם, ולכן לדברי הכל אינו יכול לאסור עליה את מכירתם, ורשאית למכרם אפילו לכתחילה, אבל סיפא, שנפלו לה הנכסים לאחר האירוסין, מוכותה נפלו – באו לידה לאחר שזכה באשה ובנכסיה, ולכן סוברים בית הלל שיש לו זכות בנכסים לאסור את מכירתם לכתחילה.

שואלת הגמרא: אם נכסים אלו שנפלו לאחר האירוסין נחשבים כמי שמוכרתה נפלו, כי מכרה ונתנה – אף בדיעבד, שכבר מכרה או נתנה, אמאי קיים – מדוע סוברים בית הלל שמעשיה קיימים, והרי היה ראוי לבטלם אפילו בדיעבד.

משיבה הגמרא: אלא, כך הוא החילוק, ברישא, לגבי נכסים שנפלו לפני האירוסין, ודאי מוכותה נפלו, ואין לבעל זכות לעכב את מכירתם אפילו לכתחילה, אבל בסיפא, יש ספק בדבר, אימר – אפשר לומר שמוכותה נפלו, ואימר – ואפשר לומר שמוכותה נפלו, שכן זכות הבעל בנכסים היא מכח הנשואין העתידים לבוא, ובכל אשה מאורסת יש ספק האם אכן ישאנה בעלה ויזכה בנכסיה או לא, ולכן אמרו בית הלל, שלכתחילה לא תמכור מספק, אבל אם מכרה ונתנה, המכר קיים, ואין מבטלים אותו מספק.

* * *

שנינו במשנה: 'אמר רבי יהודה, אמרו חכמים לפני רבן גמליאל, הואיל זכה באשה לא יזכה בנכסים, והיינו שבאופן שנפלו הנכסים לאשה לאחר האירוסין תהא לבעל זכות בנכסי האשה, אך לא תבאר בדברי רבי יהודה על איזה אופן נחלקו חכמים. מסתפקת הגמרא: איבעיא להו – הסתפקו בני הישיבה, רבי יהודה, שאמר בשם חכמים שזכות הבעל גדולה בנכסי אשתו, על איזה דין אמר כן, האם אלקותיה – על הדין שלכתחילה מותר לה למכור, ושאלת חכמים היתה על בית שמאי המתירים לה למכור לכתחילה, ואמרו חכמים שלא מסתבר לומר כן, כיון שזכה הבעל באשה וזכה גם בנכסיה, אך מורים הם שבדיעבד מועילה מכירתה, וכשיטת בית הלל. או שדברי רבי יהודה בשם החכמים הם אידיעבד, שהתבאר במשנה שבדיעבד לדברי הכל המכר קיים, ואמרו חכמים שראוי לומר שהמכר בטל לגמרי, ואפילו בדיעבד.

כתובות. האשה שנפלו – פרק שמיני דף עז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רכה

1	האשה שנפלו עד שלא תתארס – פירש בקונטרס: ונתארסה. אבל נישאת – לא. והביא	1	משנה האשה. עד שלא תתארס – ונתארסה. בית שמאי אומרים תמכור – בעודה
2	ראיה מדתנן: עד שלא נישאת ונישאת, רבן גמליאל אומר: אם מכרה ונתנה –	2	ארוסה. אבל משתנשא – לא, כדתני לקמן: עד שלא ניסת וניסת וכו'. הואיל וזכה באשה
3	קיים, אבל לכתחילה – משמע דלא תמכור. ומשמע לרש"י ד"עד שלא נישאת" משמע	3	– שהיא ארוסה. לא יזכה בנכסים – בגמרא מפרש אהי מיניהו קיימי – אלתחילה
4	אפילו קודם אירוסין. וקשה לר"י: דאמרין בגמרא, רב ושמואל דאמרי תרויהו. בין נפלו לה	4	דבית שמאי, או אדיעבד דבית הלל. על החדשים – שנפלו לה משנשאת. אנו בושים –
5	נכסים עד שלא תתארס, בין משתתארס ונישאת	5	מה ראו חכמים לומר: אם מכרה ונתנה הבעל
6	– הבעל מוציא מיד הלוקחות. ופריך: כמאן? דלא	6	מוציא מיד הלוקחות, כדתנן לקמן במתניתין. עד
7	כרבי חנינא בן עקיבא ולא כרבי יהודה. ואמאי?	7	שלא נשאת – כגון משתתארסה, או קודם לכן,
8	הוא הוי כרבי חנינא בן עקיבא דבעי למימר	8	ואחר כך נשאת. הכי גרסין: רבן גמליאל אומר,
9	דהבעל מוציא מיד הלוקחות אפילו בנפלו לה עד	9	אם מכרה ונתנה קיים. הואיל וזכה באשה –
10	שלא נתארסה ונישאת, דהא – א"ע עד שלא	10	שנשאה. על החדשים – שנפלו לה משניסת.
11	נישאת ונישאת" קיימי אלא ודאי משמע ליה	11	הידועים לבעל – בגמרא מפרש. גמרא מאי
12	להתלמוד ד"עד שלא נישאת" – לא מיירי בנפלו	12	שנא רישא דלא פליגי – הרי נתארסה, ומשום
13	לה קודם אירוסין. והיינו טעמא: ד"עד שלא	13	דנפלו לה קודם לכן הורע כוחו? בזכות נפלו
14	נישאת" – משמע שנפלו לפני נישואין – דאין	14	– עדיין לא היה זכאי בשלה, ולא בה, אלא היא
15	על פסוקים בין ראיה נכסים לנישואין. ואף על פי	15	עצמה. בזכות? כבר זכה בה ובנכסיה. אימר
16	דהשתא אין ראיה משם לפירוש הקונטרס – מכל	16	בזכותו בו? דאירוסין עושה ספק נישואין –
17	מקום יכול רש"י לפרש כן בלא ראיה. ואין	17	שנא תבא לירי נישואין שמא לא תבא. איבעיא
18	להקשות לפירוש משם, לדרקוק, דוקא עד שלא	18	להו – הני רבנן דאמרו לה. אלתחילה – פליגי,
19	נישאת, דהיינו משתתארסה כפירוש. הא נפלו	19	ואמרי: אמאי מוכרת לכתחילה לבית שמאי,
20	קודם אירוסין ניסת – מוכרת לכתחילה! דאיכא	20	הואיל וזכה באשה שאירסה – לא יזכה
21	למימר: דהוא הדין אפילו נפלו לה קודם אירוסין	21	בנכסיה? אבל אדיעבד – מודו בבית הלל. או
22	דלא תמכור. אלא הא דנקט "עד שלא ניסת",	22	דלמא אדיעבד נמי פליגי, ובעי למימר: מכרה
23	דמשמע משתתארסה – לאשמועינן דאפילו הכי	23	בשל.
24	– אם מכרה ונתנה קיים. רבינו משמש בן אברהם.		הא
25	נפלו לה משתתארסה בית שמאי אומרים	17	- בטל. שאינן ידועין לבעל – לא תמכור, ואם מכרה ונתנה – קיים. גמרא מאי שנא רישא
26	תמכור – במסכת פאה דירושלמי בפרק	18	דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי? אמרי דבי רבי ינאי: רישא – בזכותה נפלו, סיפא –
27	"בית שמאי" בעי רבי תנחום קמי רבי יוסף: אמאי	19	בזכותו נפלו. אם בזכותו נפלו, פי מכרה ונתנה אמאי קיים? אלא: רישא ודאי בזכותה נפלו,
28	לא תני לה גבי דברים שהם מקולי בית שמאי	20	סיפא – אימר בזכותה אימר בזכותו. לכתחילה – לא תמכור, אם מכרה ונתנה – קיים. "אמר
29	ומחומרי בית הלל אמר דנקט "עד שלא ניסת",	21	יהודה אמרו לפני רבן גמליאל". איבעיא להו: רבי יהודה אלתחילה או אדיעבד?
30	שהוא חומר משני צדדין וקל ומשני צדדין. והכא		תא
31	– קל לאשה וחומר לבעל. והתניא: בית שמאי		
32	אומרים: הפקר לעניים הפקר. ודרי קל לעניים		
33	חומר לבעל הבית! אמר ליה: אינו חומר לבעל		
34	ההלל – שמדעתו הוא מפקיר. וקשה לרבינו יצחק: והא קתני התם: בית שמאי אומרים שתי שבתות, דהוי קל לאיש וחומר לאשה – שאינה נוטלת כתובתה בהדרת שבת אחת בבית הלל		
35	ויש לומר: שאין זה קולא אלא חומרא, שמוחרר לגרשה בהדרת שבת אחת, אף על פי שגרונה בכך לאחר מיכן – שמא תחזור בה. סיפא אימר בזכותו נפלו בו" – תימנה: אם כן לבית הלל		
36	נמי תמכור לכתחילה, רביון שהיא מוחזקת – הוי ספק שלה דאי, ואין ספק מוציא מידי דאי, כדאשכחן גבי שומרת יבם שנפלו לה נכסים, דתנן דהם: מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת		
37	ונותנת וקיים. ומפרש בגמרא דנפלו לה כשהיא ארוסה. ודיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והואיל והיא מוחזקת – היא אידי דאי, ויבם ספק, ואין ספק מוציא מידי דאי? ויש לומר: דהכא		
38	בודאי לינשא קיימא – דכל דמאוס דעתו לישא. הילכך, לכתחילה לא תמכור אף על פי שהיא דאי. אבל התם – כך עומדת לחליצה כמו לייבום. והואיל והיא דאי – אמרו חכמים		
39	דחמכור לכתחילה.		
40	איבעיא להו רבי יהודה לכתחילה קאמר או דיעבד. בפירוש רש"י מכתובת ירו כתב שני לשונות. בלשון אחד פירש: דקאי ארישא. דקתני: עד שלא תתארס מודים בית שמאי ובית הלל		
41	שמוכרת ונותנת וקיים. וקא מבעיא ליה השתא: הני אמרו לו, אי בעו למימר דלתחילה לא תמכור, אבל בדיעבד מדוד דמכרה קיים. או דיעבד – דאפילו בדיעבד בעו למימר		
42	דמכרה בטל. ולפי זה הדין ענו, דגריס בהדיא ברייתא דמייתי: מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל, אמר להם: על החדשים אנו בושים בו. ולא גריס מה שכתוב בסיפא בחר אף זו מכרה בטל,		
43	אמר להן: אף זו לא תמכור, ואם מכרה ונתנה קיים. אמרו לה: הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. אמר להם: על החדשים בו. דודאי לא נרסין ליה. דדיכיי קאמר אף זו לא תמכור! והא תנן		
44	בהדיא דמודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת לכתחילה. ובתוספתא נמי לא גרסין ליה. ולשון אחר פירש: לכתחילה – אבית שמאי, או דיעבד אבית הלל. ולפי זה בתנן מחקו רש"י, אלא		
45	לפי שאינו כתוב בתוספתא. ואין נראה לרבינו תם פירוש זה; דהא דיכיי בעי אי אמרו לפני דרבן גמליאל שקלו וטרו אליבא דבית שמאי? והא פריך בבבלי התלמוד: אטו טעמא דבית שמאי		
46	אתא לאשמועינן? ונראה לרבינו תם דהכי פירושו: לכתחילה – וקאי ארישא, דנפלו לה עד שלא תתארס. דמוכרת לכתחילה. וקאמרי אינהו: הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים! ולא		
47	תמכור לכתחילה, כמו בנפלו לה משתתארס. וקא מחדר להו: על החדשים אנו בושים, כלומר – נפלו לה משתתארס. שהם חדשים – שנפלו לה מיד, אנו בושים למה לא תמכור אפילו		
48	לכתחילה, ואתם מגלגלין עלינו את הישנים שנפלו לה קודם אירוסין, שלא תמכור לכתחילה! או דלמא דיעבד – אסיפא, דנפלו לה באירוסין קאי, דאמרי בית הלל: מכרה קיים. וקאמרי		
49	אינהו: מכרה בטל, כמו נפלו לה משניסת. והשיב להם: על החדשים אנו בושים – על אותם שנפלו משנשאת שהם חדשים – למה מכרה בטל, ואתם מגלגלין את הישנים, פירוש: לא שחן		
50	ישנים בשעת מכירה, דהא בנפלו לה משתתארסה ומכרה באירוסין איירי, וחדשים הם. אלא כלומר – שהם ישנים כשניסת. והא דלא נקט הבעיא "ארישא קאי או אסיפא", אלא "לכתחילה		
51	או דיעבד" אומר רבינו תם: שכן דרך התלמוד, דבעי בלשון שפושט לבסוף. דפשיט: "שמע מינה דיעבד". ולא דחה שייך למימר "שמע מינה אסיפא", שאין נזכר ברייתא לא רישא ולא סיפא.		
52	תא שמע דתניא בו? אמר להם: אף זו לא תמכור. כלומר, בהא איה מודה שהיא כאשתו לענין שלא תמכור לכתחילה. והשתא פשיט שפיר. דמדקאמר: אף זו מכרה בטל – שמע מינה דאסיפא		
53	קאי. דארישא לא הוי אמרי: מכרה בטל. ועוד: מדקמחדר להם: אף זו לא תמכור לכתחילה – שמע מינה דאסיפא קאי. ועוד יש ליישב: אף לפירוש הקונטרס קמא גרסין שפיר: אמר להם		
54	אף זו לא תמכור, כמו שכתוב בספרים. דהכי קאמר: הואיל וזכה באשה – פירוש: נפלו לה משתתארסה ונישאת, וזו אשתו – נפלו לה עד שלא תתארסה ונתארסה, מה זו מכרה בטל – דמדינקט		
55	אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים – במכרה באירוסין, משמע דמודים שאם מכרה משנשאת – דמכרה בטל, אף על פי שנפלו לה משתתארסה. אף זו מכרה בטל – עד שלא תתארס		
56	ונתארסה. אמר להם: אף זו לא תמכור. פירוש: אף זו שנפלו לה משתתארסה ונשאת – דוקא לכתחילה לא תמכור, אבל בדיעבד – מכרה קיים. אבל קשה קצת לרבינו משמש בן אברהם:		
57	דהוה ליה נמי לרבן גמליאל להדור להו, אמאי עד שלא תתארס מוכרת לכתחילה.		

לא כך השיב רבן גמליאל לחכמים – פירוש: על הארסה ששאלו לא הוצרך להשיבם כדאמרין, דתשובה מעולה ונצחת השיבם על הארסה.

תני מוכרת ונותנת וקיים. זו היא גיסת הקונטרס – ופירש: תני במתניתין. וקשה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר: דאדרבה היה לו להגיה הברייטא מקמי מתניתין! ועוד: דאם היה

מגיה הברייטא – היה רבן גמליאל שפיר בבית

הלל. והשאת דמגיה מתניתין דהו רבן גמליאל

בבית שמשאי: דלביית הלל אפילו באירוסין לא

תמכור לכתחילה! ועוד: כי היכי דפריך בסמוך:

לרב פפא ורבי חנינא בן עקיבא בבית שמאי –

טפי היה ליה למפריך לרב זבדי, דלדידיה ליבא

לשנויי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

דאם רבי חנינא בן עקיבא ורבי יהודה שניהם לא

שנו פלוגתא דבית שמאי ובית הלל – אם כן מי

שָׁנְאָה? ונראה דגרסינן: תני אם מכרה ונתנה קיים,

ומגיה הברייטא. ורבינו חננאל גריס במתניתין:

מוכרת ונותנת. וברייטא: אם מכרה ונתנה.

ומשני רב זבדי: תני אם מכרה כו', ומגיה מתניתין

מקמי ברייתא כדי שלא להעמיד רבן גמליאל

בבית שמאי. ובתר הכי פריך לרב פפא דלא מגיה

מתניתין: ורבי יהודה בבית שמאי ולא גרסינן: רבי

חנינא בן עקיבא בבית שמאי. ולגירסא זו לא

גרסינן בברייטא דלעיל: אף זו לא תמכור. דהא

מתניתין קתני: מוכרת לכתחילה. ולרב פפא דלא

מגיה מתניתין תיקשי. ומיהו, קשה קצת: דהכי

משני דר"י לא נחלקובית שמאי ובית הלל בדבר

זה? הא משמע מתניתין דרבי יהודה שנה פלוגתא

דבית שמאי ובית הלל – דעליהו קאי.

לא כרבי יהודה ולא כרבי חנינא בן עקיבא –

פירוש: לא כאמרו דלפניו דרף זו לא תמכור. דהא

לפניו דרבי חנינא. דתריייהו מודו בעד שלא

נתארסה וניסת – דמכרה קיים, ולא פליגי אלא

כשנתארסה וניסת. והא דמשמע לקמן ב"הכותב"

(פגא.) דעד שלא ניסת וניסת מכרה בטל, דתנן:

אם כן למה כתב לה דין ודברים – שאם מכרה

ונתנה קיים. ומוקי לה בגמרא – בכותב לה ועודה

ארסה. אם כן אותם נכסים נפלו לה עד שלא

ניסת. ובניסת איירי, דהא משמע דאם לא כתב לה

דין ודברים כו' – מכרה בטל – היינו כאמרו לפני

רבן גמליאל, דלרבן גמליאל מכרה קיים. ואין

סברא לומר דאתאי כרבותינו דחורו ונמנו.

לימא תנינא לתקנת אושא – תימה לרבינו

יצחק: והא תקנת אושא הואי אפילו

בנפלו לה מן האירוסין או קודם, כדמשמע

ב"החובל" (בבא קמא פטב.) דקאמר התם: תני

חדא עבדי מלוו יוצאים בשן ועין לאשה אבל לא

לאיש, ותניא אידך: לא לאיש ולא לאשה. מאי

לאו, מר – אית ליה תקנת אושא. ומר – לית

ליה: לא, דכולי עלמא אית להו תקנת אושא. כאן

קודם תקנת כו'. ואמאי לא אמר: כאן – שנפלו

לה באירוסין כאן – שנפלו לה אחר נישואין?

אלא שמע מינה דאפילו נפלו לה באירוסין איתא

לתקנת אושא ויש לומר: דבלאו הכי משני לה

שפיר.

כתבתניהו לברתה – פירש בקונטרס:

הודיעה לעדים שלהבריך

מתכוונת. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם כן –

אמאי פליגי רב ענן ורבא אזרוב נמין? פשיטא

דלא קנתה! ונראה לרבינו יצחק דלא אמרה מיד,

אלא גילוי מילתא בעלמא איבא. ולא הוי דברים שבלב שאינם דברים, דהבא ודאי הדבר ניכר שלא נתכוונה אלא להבריך – דנפשה

תא שמע אמר רבי יהודה כו' הואיל וזו אשתו – נשואה. וזו אשתו – ארסה. מה נשואה נפלו לה משנשאת – מכרה בטל, כדקתני במתניתין: הבעל מוציא כו'. אף זו – שנפלו לה כשהיא ארסה – יאה מכרה בטל, ואפילו כשהיא עודה ארסה. אמר להם על החרשים – שאתם אומרים עליהם: מה זו מכרה בטל – אנו בושים על מה שאמרו בטל, אלא שאתם אומרים לי עליהם מה זו מכרה

בטל כו'. ולא גרסינן אמר להם אף זו לא תמכור.

וכן מצאתי בתוספתא. שמע מינה – מדקאמרי

ליה: אף זו מכרה בטל, שמע מינה דיעבד נמי

קשיא להו. לא כך השיבן – בעוד שדנו לפניו

במוכרת בעודה ארסה. לא כך הוצרך להשיבם:

על החרשים אנו בושים – שזרי תשובה נצחת

יש באן, שיש להפריש בין ארסה לנשואה, וכן

השיבן עליה: לא אם אמרתם כו'. ולא בחפזת

נדריה – לבדו, אלא אם כן אביה עמו. דתנן:

אביה ובעלה מפירין נדריה. אמרו לו רבי מכרה

עד שלא ניסת – נראין דברך במוכרת בעודה

ארסה. ניסת ואחר כך מכרה – נכסים שנפלו

לה קודם נישואין מדור: אמר להן אף זו מוכרת

וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה – למציאתה

ולמעשה ידיה והפדת נדריה, לא יזכה בנכסים

שתקנו לאכול פירותיהן בחייה! והיאך מכרה

קיים? הכי גרסינן: והא אפן תנן, עד שלא נשאת

ונשאת – רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה

קיים! אמר רב זבדי: תני מוכרת ונותנת וקיים.

ורב פפא אמר לא קשיא כו' – מתניתין ודקתני:

אם מכרה – רבי יהודה היא. דאידיו מסיק

ואמר לה, ודסבירא ליה אליבא דרבן גמליאל

אפילו בעודה ארסה לא תמכור לכתחילה, וכל

שכן בנשאת קודם מכירה. ואף על גב דאירי

רבי חנינא בסופא – לאו דמודה לרבי יהודה

דרבן גמליאל אם מכרה אית ליה, אלא מוכרת

לכתחילה. ומאי דלא פירש רבי חנינא במתניתין

פירש בברייטא. הכי גרסינן: ורבי חנינא בן

עקיבא דאמר כמאן, בבית שמאי? בתמיה, דהא

בית הלל אפילו במוכרת באירוסין אמרי

לכתחילה לא. ואם בא לוקח לבית דין לימלך –

אמרין ליה: לא תיזבן, כל שכן משנשאת. לא

נחלקו – אלא לכתחילה תמכור. וניסת –

ואחר כך מכרה. מתניתין בחייה – קאמר,

הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה, ולאחר

מותה יחזיר הקרקע ללוקח. ואפילו מתה בחייה,

לא ירשנה הבעל. ואתו בארשא ותקן, דאפילו

גופה של קרקע יורש הבעל. רבי שמעון חולק

כו' – יש נכסים שמכרה קיים, ויש נכסים

שמכרה בטל. ידועין פקדעי – ועל מנת אותן

נכסים נשאה, לפיכך מכרה בטל, שהיה מצפה

שתפול לה אותה ירשנה. דבעיא דתברתינהו

לנכסה – אלמנה היתה, ובאת להנשא, והיתה

מקדמת ונותנת לבתה כדי להבריך וכות בעלה

מהם. שלא יזכה בהם. והודיעה לעדים שאין

מתנה זו מתנה אלא להבריך, ולא שתזכה בהם

הבת אם תתאלמן היא או תתגרש.

אתאי

הים. והיא איתתא דבעיא דתברתינהו לנכסה מנכרה, כתבתניהו לברתה, אינסיכה ואיגרישה.

אתאי

כתובות דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכז

מביאה הגמרא את דעת האמוראים בנידונים אלו: רב ושמואל
 דאמרי תרווייהו – אמרו שניהם, בין שנפלו לה נכסים עד שלא
 נתארכה, ובין שנפלו לה נכסים משנתארכה, וניסת, אינה יכולה
 למכור, אלא הפעל מוציא מיד הלוקחות.
 מקשה הגמרא: כמאן – כדעת מי סוברים רב ושמואל, והרי דעתם
 היא דלא כרבי יהודה במשנתנו בדעת רבן גמליאל, שבדיעבד
 המכר קיים. ולא כרבי חנינא בן עקיבא, שאמר בברייתא בדעת רבן
 גמליאל שאפילו לכתחילה מותר לה למכור.
 מתרצת הגמרא: אינהו – הם, רב ושמואל, דאמרי בדעת רבתינו
 שבהמשך הברייתא (תוספתא שם ה"ב), דתניא, רבתינו חזרו ונמנו
 וקבעו הלכה, בין שנפלו לה הנכסים עד שלא תתארכה, ובין שנפלו
 לה הנכסים משנתארכה, וניסת, אם מכרה לאחר הנישואין, הפעל
 מוציא מיד הלוקחות, שהמכר בטל אפילו בדיעבד.

* * *

שנינו במשנה: 'משניסת, אלו ואלו' – בית שמאי ובית הלל מודים
 שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלוקחות'. מקשה הגמרא:
 למה תנינא לתקנת אושא – האם שנינו במשנתנו את הדין
 שתיקנו הסנהדרין כשגלו לאושא, דאמר רבי יוסי כרבי חנינא,
 באושא התקינו שהאשה שמכרה נכסי מלוג בחיי בעלה, ואחר כך
 מתה, הפעל מוציא מיד הלוקחות, ולבאורה זהו הדין השני
 במשנה, שנכסים שמכרה משנשאת הבעל מוציא מיד הלוקחות,
 ואם כן לשם מה הוצרכו לחזור ולתקן כן לאחר זמן באושא.
 מתרצת הגמרא: יש חילוק בין התקנות. שכן בתנייתן – משנתנו,
 עוסקת בחיי האשה, ולפירות, כלומר, שהבעל מבטל את
 המכר בחיי האשה, והביטול הוא רק לענין זה שיש לו פירות עד
 מותה, אבל לאחר מיתת האשה חוזרת הקרקע עם פירותיה
 ללוקח, כיון שזו כל זכותו של הבעל בנכסי אשתו אכילת פירות
 בחייה. ואילו תקנת אושא עוסקת בגופה של קרקע, ולאחר מיתה,
 כלומר, שהוסיפו לבעל זכות יתירה, ואמרו שגם לאחר מיתת
 האשה הבעל יכול להוציא את הנכסים מהלוקחות, כיון שגוף
 הקרקע שלו, והוא יורשה מאשתו.

* * *

שנינו במשנה: 'דכן שמעון חולק בין נכסים לנכסים, נכסים הידועים
 לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל, שאינו ידועים לבעל לא
 תמכור, ואם מכרה ונתנה קיים'. מבררת הגמרא: אלו הן נכסים
 ידועין, שמכירתם בטלה, ואלו הן נכסים שאינן ידועין, שאמנם
 לכתחילה לא תמכרם האשה, אך אם מכרה, קיים.
 מביאה הגמרא מחלוקת בזה: אמר רבי יוסי כרבי חנינא, נכסים
 ידועין היינו מקרקעין, שמתחילה נשאה הבעל על דעת כן שתירש
 נכסים אלו, ויזכה בפירותיהם, ונכסים שאינן ידועין, היינו משלשלין.
 ורבי יוחנן אמר, אלו ואלו – גם קרקעות וגם משלשלין, נכסים ידועין
 הן, ואלו הן נכסים שאינן ידועין, כל שיושבת באן, ונפלו לה נכסים
 בפריות הים, ולא ידע הבעל שעתידיה ליפול לה נכסים אלו.
 מסייעת הגמרא לרבי יוחנן בברייתא: תניא נמי הכי, אלו הן נכסים
 שאינן ידועין, כל שיושבת באן ונפלו לה נכסים בפריות הים.

* * *

לאחר שלמדנו שהבעל זוכה בנכסי אשתו לאחר הנישואין, מבררת
 הגמרא כיצד יכולה האשה למנוע ממנו זכויות אלו. מספרת
 הגמרא: התיא איתתא דבעיא דתבריהנהו לנכסה מנכרה – מעשה
 באשה אחת שעמדה להנשא, ורצתה להבריש מבעלה את נכסיה,
 שלא יזכה בהם, ולכן כתבתיהו לברתה – כתבה אותם בשטר
 מתנה לבתה שהיתה לה מבעלה הקודם, ואמרה לעדי השטר
 שאינה מתכוונת להקנותם באמת לבתה, אלא כוונתה שאם
 תתאלמן או תתגרש מבעל זה תטול מבתה את הנכסים, ואינה
 כותבת אותם אלא כדי להבריחם מבעלה. ואינסבה ואיגרשה –
 נישאה אותה אשה, ולאחר זמן התגרשה, ורצתה להוציא מבתה
 את הנכסים שכתבה לה.

הגמרא פושטת את הספק מברייתא: תא שמע, דתניא בתוספתא
 (פ"ה ד"א), אמר רבי יהודה, כך אמרו חכמים לפני רבן גמליאל, הואיל
 וזו – אשה נשואה, היא אשתו, וזו – אשה ארוסה, גם היא אשתו,
 צריך דינן להיות שוה, וכמו שזו – הנשואה, אם מכרה מנכסי מלוג
 שנפלו לה כשהיא נשואה, מכרה בטל, כמו ששנינו במשנה, אף זו
 – ארוסה שמכרה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה, ראוי שיהא
 דינה כן, שמכרה בטל. אמר להן רבן גמליאל, על החרשים אנו
 בוששים – איני יודע טעם בכך שלגבי הנכסים שנפלו לה כשהיא
 נשואה, מכרה בטל, אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים,
 ורוצים ללמוד מכך שהוא הדין גם לארוסה. מסיימת הגמרא את
 ראייתה: מכך שחכמים רצו לומר שיהא המכר בטל, שמע מינה –
 יש ללמוד שחכמים ורבן גמליאל דיעבד קאמר – דנו לגבי דברי
 בית הלל, האומרים שבדיעבד מכרה של הארוסה קיים, והם
 שאלו שיהא מכרה בטל, כמכרה של הנשואה. מסיימת הגמרא:
 שמע מינה – אכן נפשט הספק על פי ברייתא זו.

מביאה הגמרא את המשך הברייתא, בה מובאת דעה אחרת בדין
 ודברים שבין חכמים לרבן גמליאל: תניא, אמר רבי חנינא בן
 עקיבא, לא כך הישין רבן גמליאל לחכמים, אלא כך הישין רבן
 גמליאל, לא – אין ארוסה דומה לנשואה, ואין ללומדן זו מזו,
 וטעם החילוק, אם אמרתם בנשואה שמכרה בטל, הרי זה מחמת
 שהיא ברשות הבעל לגבי דברים נוספים שכן בעלה ופאי
 במציאתה ובמעשה ידיה ובחפצת נדריה (לעיל מה), ולכן גם בכוחו
 לבטל את מכירת הקרקעות על ידה, וכי כמו כן תאמרו בארוסה,
 שיוכל הבעל לבטל את מכירתה, שזכויותיו של בעלה בה
 פחותות, שכן אין בעלה ופאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא
 בחפצת נדריה. אמרו לו, רבי, קיבלנו את דבריך בארוסה שמכרה
 (לה) עד שלא נשאת, שכוין שאין לבעלה זכות גמורה בה, אינו
 מבטל את מכירתה. אבל אם נשאת ואחר כך מכרה נכסים שנפלו
 לה לפני הנישואין, מהו הדין. אמר להן רבן גמליאל, אף זו
 מוכרת ונותנת לכתחילה וקיים, ואף שהיא כבר נשואה. אמרו לו
 חכמים בתמיהה, הואיל ובשנשאה וזה באשה לענין מציאתה,
 מעשה ידיה והפצת נדריה, מדוע לא יוכה בנכסים, והרי תקנו לו
 חכמים זכות אכילת פירות מנכסים אלו, ומדוע לא יוכל לבטל את
 מכירתה. אמר להם רבן גמליאל, על החרשים אנו בושין – איני
 יודע מהו הטעם לכך שיוכל הבעל לבטל את מכירת הנכסים
 שנפלו לה לאחר הנישואין, אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים,
 ורוצונכם להוסיף שיוכל לבטל הבעל אף את מכירת הנכסים
 שנפלו לה לפני הנישואין.

הגמרא מקשה סתירה בין ברייתא זו, לבין משנתנו. שנינו
 בברייתא: נשאת ואחר כך מכרה מהו, אמר להו, אף זו מוכרת
 ונותנת וקיים, ומשמע שרשאית למכור אף לכתחילה. וקשה,
 האנן תנן – הרי אנו שנינו במשנתנו לגבי נכסים אלו שנפלו לאשה
 עד שלא נשאת, ואחר כך נשאת, רבן גמליאל אמר, אם מכרה
 ונתנה, קיים, ומשמע שרק בדיעבד המכר קיים, אך לכתחילה
 אסור לה למכור.

מתרצת הגמרא: אמר רב זבדי, גירסת המשנה משובשת, ותני – יש
 לגרוס במשנה 'נותנת ונותנת וקיים', והיינו שרשאית לעשות כן
 אף לכתחילה, כגירסת התוספתא.

תירוצ נוסף: רב פפא אמר, לא קשיא – אין סתירה זו קשה, כיון
 שנחלקו תנאים בדעת רבן גמליאל, והא – משנתנו, היא כדעת
 רבי יהודה אליבא דרבן גמליאל, שמכירתה מועילה רק בדיעבד.
 והא – התוספתא היא דעת רבי חנינא בן עקיבא אליבא דרבן
 גמליאל, שמוכרת ונותנת לכתחילה.

מקשה הגמרא על תירוצ זה: וכי רבי חנינא בן עקיבא סובר בבית
 שמאי, שהרי לדעת בית הלל אפילו לארוסה אסור לכתחילה
 למכור נכסים שנפלו לה בזמן האירוסין, כמו ששנינו במשנה, וקל
 חומר שלנשואה אסור, ואם רבי חנינא מתיר אפילו לנשואה
 למכור לכתחילה, בהכרח שהוא סובר בבית שמאי. מתרצת
 הגמרא: הכי קאמר רבי חנינא בן עקיבא, לא נחלקו בית שמאי ובית
 הלל כלל על דבר זה, אלא שניהם מודים שארוסה מוכרת אפילו
 לכתחילה, ושלא כדברי משנתנו השנויה בדעת רבי יהודה
 שלדעת בית הלל אף ארוסה לא תמכור לכתחילה.

מהבעל. מקשה הגמרא: ואי כדברי שמואל, ששטר מברחת בכל
הנכסים בטל ולא קננהו וקנאם הלוקח, אם כן הנכסים בחזקת
האשה, וינקהו בעל – יקנה אותם הבעל, בשאר נכסי מלוג,
ומדוע מועיל שטר זה להבריהם מהבעל.
מתרצת הגמרא: אמר רבי, עשאים חכמים לנכסים המוברחים,
שיהא דינם כנכסים שאין ידועין לבעל, ואליבא דרבי שמעון, שסובר
שהבעל אינו זוכה בהם, ובדיעבד כשמכרה אותם לאחר, המכר
קיים, כמבואר במשנתנו. ואף נכסים אלו, כיון שהבעל היה סבור
שחלה מתנתה, הרי הם כנכסים שאין ידועים לו, ואינו זוכה בהם.

משנה

בקרקות של נכסי מלוג הדין הוא שהקרקע שייכת לאשה והבעל
אוכל פירות, ומשנתנו מבארת כיצד נוהגים בנכסים אחרים, כגון
כספים ופירות: נפלו לה לאשה בירושה כספים, הרי דינם כנכסי
מלוג, שהקרקע שייכת לאשה והבעל אוכל את פירותיהם, ולכן
ילקח בהן ויבכספם קרקע, והוא ו-הבעל אוכל את פירות
הקרקע. וכן אם נפלו לה בירושה פירות התלושין מן הקרקע, הרי
גוף הפירות שייך לאשה, וכדי שיוכל הבעל ליהנות מפירות
הפירות, ילקח בהן – בפירות קרקע, והוא אוכל פירות מהקרקע,
כשאר נכסי מלוג.
דין נוסף: נפלו לה יחד עם הקרקע [פירות] המחוברים בקרקע, כגון
שירשה שדה וזרועה או אילנות עם פירות, אמר רבי מאיר, אין
לבעל זכות אלא בפירותיהן של הפירות הללו, כיון שפירות אלו
דינם כקרקע ולא כפירות, כיון שלא גדלו כשהיו הנכסים ברשות
האשה, אלא הגיעו לרשותה כמות שהם, והרי הם כחלק
מהקרקע, נמצא שיש להם עצמם דין נכסי מלוג, שהקרקע שייכת
לאשה והבעל יאכל רק את הפירות, וכדי לדעת מה הוא סכום
הקרקע שיש לאשה מכח אותם פירות, יש לברר בכמה עולה ערך
הקרקע מחמת הפירות שעליה, ולכן שמים אותה ו-את הקרקע
במה היא יפה בפירות – כמה הוא שווה עם הפירות שיש עליה,
וכמה היא יפה בלא הפירות שעליה, ומותר – וההפרש בין שומות
אלו הוא שווי הפירות, ודינו כנכסי מלוג, ובדמי שווי זה ילקח בהן
קרקע, שהיא נכסי מלוג, והוא אוכל את הפירות של קרקע זו.
וחכמים אומרים, פירות המחוברים לקרקע שנפלו בירושה לאשה,
אין דינם כנכסי מלוג, אלא הם נחשבים כפירות של נכסי מלוג,
כיון שהקרקע נשארת של האשה, והיא נחשבת כקרקע של הנכסים,
ואילו הפירות שלו – של הבעל. ורק פירות התלושין מן הקרקע
שנפלו לאשה, שאינם שייכים עוד לקרקע, הרי הם שלה, ודינם
כנכסי מלוג, ולכן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.
רבי שמעון אומר, מקום שיש בה של הבעל כנכסיה – בשעה
שנשא את אשתו וקיבל את נכסיה, הורע כחו ביציאתה – בשעת
גירושה, ומקום שהורע כחו כנכסיה, יפה כחו ביציאתה. מפרש
רבי שמעון את דבריו, כיצד, פירות המחוברים לקרקע, כנכסיה
התייפה כחו בהם שהרי הם שלו, שהם פירות נכסי מלוג, ואילו
ביציאתה הורע כחו בהם, שאם כשגירשה נשארו פירות מחוברים
לקרקע של נכסי מלוג, הרי הם שלה לגמרי, ואין לו זכות בהם.
ואילו פירות התלושין מן הקרקע, כנכסיה הורע כחו בהם שגוף
הפירות שלה, והבעל אוכל רק את פירותיהם. וביציאתה יפה כחו
בהם, שאם כשגירשה היו פירות תלושים, הרי הם שלו לגמרי, כיון
שכבר זכה בהם כשהיתה אשתו.

גמרא

התבאר במשנה שבכל ממון של נכסי מלוג קונים קרקע, והבעל
אוכל את פירותיה. מבררת הגמרא איזו קרקע יש לקנות מממון
זה: פשיטא, שאם יש ויכוח בין הבעל לאשה מה לקנות בממון של
נכסי מלוג, אחד מהם רוצה לקנות ארעא – קרקע לזריעה, והאחר

אתאי לקמיה דרב נחמן – באה האשה לדין לפני רב נחמן, לתבוע
מבתה את הנכסים. קיבל רב נחמן את טענתה, וקריעה רב נחמן
לשטר – וקריע את שטר המתנה, כיון שאין זה שטר אמיתי, אלא
נועד רק להבריה את נכסיה מבעלה. אול רב ענן לקמיה דמר
עקיבא – הלך רב ענן לפני מר עוקבא שהיה אב בית דין, ואמר ליה,
הוי מר נחמן חקלאה – יראה אדוני את נחמן, שהוא כחקלאי, איש
שדה, שאינו בקי בדינים, היכי מקריע שטר דאינשי – כיצד הוא
קורע שטרות של אנשים.

אמר ליה מר עוקבא לרב ענן, אמא לי איזי, גופא דעקיבא היכי הוה
אמור לי אפוא, כיצד היה גוף המעשה בשטר שקרעו רב נחמן.
אמר ליה רב ענן, הכי וְהכי הוה – כך וכך היה, וסיפר לו את כל
המעשה. אמר ליה מר עוקבא, אם בשטר מקריעת קא אמרת – אתה
אומר שהיה המעשה, שלא נתכוונה לתת לבתה את נכסיה באמת,
אלא להבריהם מבעלה, יפה עשה רב נחמן, שכן הכי אמר רבי
הנילאי בר אידי, אמר שמואל, מורה הוראה אני – קיבלתי רשות
מראש הגולה לדון, והרי זו ראייה שאני בקי בדינים, ואם יבא שטר
מקריעת לידך, אקריענו, כיון שאין זו מתנה אמיתית, אלא השטר
נכתב רק כדי להבריה את הנכסים.

הגמרא ממשיכה להקשות על מעשהו של רב נחמן: אמר ליה רבא
לרב נחמן, כיצד קרעת את שטר המתנה, הרי מעמא מאי – מהו
הטעם ששטר מברחת בטל, משום שסברא היא דלא שביק אינשי
נפשיה ויהיב לאחריני – שאין אדם מניח את עצמו מנכסיו, ונותן
אותם לאחרים, ובדאי כתב שטר זה רק כדי להבריהם, אך הני
מילי לאחריני – סברא זו שייכת רק כשכתבם לאדם זה, אבל כאן,
לבריה ויהיבא – כתבה האשה את נכסיה לבתה, ויתכן שהתכוונה
לתת לה את הנכסים במתנה גמורה. השיב לו רב נחמן: מפילו הכי,
במקום ברתה נפשה צריפא לה – אף על פי כן מסתבר שלא
התכוונה האשה למתנה גמורה, כיון שהאשה מעדיפה את עצמה
על פני בתה, ובדאי לא התכוונה להקנות לה את הנכסים, אלא
רק להבריהם.

הגמרא מקשה מבריייתא על דברי שמואל, ששטר מברחת בטל:
מיתבי, שנינו בבריייתא, אשה העומדת להנשא, ורוצה שתקריע
בכסיה מפעלה שלא יזכה בהם לאחר הנשואין, אך גם אינה רוצה
לתיתם לאחרים, כיצד היא עושה, בותבת שטר פסים לאחרים –
שטר פיוסים, שמפייסת את המקבל שלא יקבל שטר זה על מנת
לזכות בנכסים, אלא רק כדי להפקיע את זכות בעלה מהם, דברי
רבן שמעון בן גמליאל. וחכמים אומרים, אם תכתוב האשה שטר
פסים, אם רצה המקבל לזכות בנכסים, מצחק בה וזוכה בהם, שכן
זהו שטר גמור. ואין לה תקנה עד שתכתוב לו שטר על תנאי,
שיזכה בנכסים מהיום ולבשרארה – שאם תרצה האשה שיזכה
בנכסים שכתבה לו, הרי הוא זוכה בנכסים מהיום, ובכך אין
המקבל יכול לזכות בנכסים כל זמן שלא אמרה האשה שהיא
רוצה בכך, ומאידך גם בעלה אינו יכול לזכות בהם, שכן אם ירצה
לזכות בהם תאמר שהיא רוצה שיזכה המקבל בנכסים, ויזכה
בהם. מסיימת הגמרא את קושייתה מדעת חכמים: מעמא – הטעם
שזהו אכן שטר מברחת ולא זכה המקבל בנכסים, הוא משום
דכתבה ליה הכי – שכתבה לו כך, מתנה בתנאי, הא – אבל אם לא
כתבה ליה הכי, אלא כתבה לו שטר מתנה גמור, קננהו ו-קנה
אותם הלוקח, ואין הולכים אחר אומדן דעתה שהתכוונה רק
להבריה את הנכסים מבעלה, אלא השטר קיים, וזהו שלא כדברי
שמואל, ששטר מברחת בטל מעצמו.

מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, לא קשיא, הא – דברי שמואל,
ששטר מברחת בטל, היינו בבוילה – כאשר נתנה את כל נכסיה,
ובדאי אין אדם נותן את כל נכסיו לאחרים ונשאר ללא כלום,
והא – הבריייתא, שמשמע ממנה שאם לא עשתה תנאי השטר
קיים, היינו במקצתה – כשנתנה רק מקצת נכסיה, ולכן אין ראייה
שהתכוונה רק להבריה את הנכסים, אלא יתכן שהתכוונה
שבאמת יזכה בהם המקבל.
הגמרא מבררת כיצד מועיל שטר כזה להבריה את הנכסים

כתובות. האשה שנפלו – פרק שמיני דף עט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רכט רש"י

אחאי לקמיה דרב נחמן — לתבעו את בתה להחזיר לה הנכסים, והבת הוציאה שטר מתנתה, וקריעה רב נחמן. חקלאה — אינו בקי בדין. ומר עוקבא אב בית דין חזו. מורה חוראה אני — נטלתי רשות מריש גלותא, כדאמר' בפרק קמא דסנהדרין (הא, דמהני רשותא. ולא יחבי רשותא אלא לבקי בדבר. אם יבא שטר מברחת ליד — שירצה המקבל מתנה להחזיק בנכסים על פיו, שלא להחזירם לנותן — אקרענו. ולקמיה פריך: הואיל ולא שטרא הוא, היאך הועיל להבריא? אמר ליה — רבא לרב נחמן, כשקרקע אותו שטר: היכי סמכת בהא אדשמואל וקריעת ליה? טעמא מאי — אמר שמואל אקרענו. דלא שביק איניש נפשיה ב' — ולא גמר להקנותו אלא בעד שהוא דואג מאחרים שלא יחזיקו בהם. הני מילי — בנותנות לאיש נכרי, איבא למימר דלא גמרה ואקניא. אבל לברתא יתבה לה — מתנה חלוטה. שטר פסים — שטר פיסים. שמפייסו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין, ולא שיזכה מקבל זה בהם. אם רצה — המקבל חזו. מצחק בה — ומחזיק בהן עלמית. עד שתכתוב — בשטר זה מידים נתונים לך ולכשארצא. יש כאן הברחה מבעלה, שאם בא לזכות — תאמר: אני רוצה ובמתנה, ונמצא קיימת למפרע. ואם זה שנכתב שטר יבוא להחזיק — תאמר: אני רוצה. קננה לוקח — תיובתא דשמואל. הא בבולה — כי אמר שמואל: לא קני — בכותבת לו כל נכסיה. דכיון דלא שיריה מדי לנפשה אם תתגרש — אגן סהדי דלא גמרה ומקניא. והא דקתני: רצה מצחק בה — בכותבת מקצתן. ואי לא קננה לוקח לקניניהו בעל — לשמואל, בכותבת כולן, דאמר: לא קני. כיון דלא קני — מאי הברחה איבא? לקניניהו בעל ואיבא פירות, וירשנה אם תמות תחתיו. בנכסים שאין ידועין — שהדי על מנת שאינן שלה נשוא, דסבור שהמתנה גמורה. משנה והוא אוכל פירות — והקין קיימת לה. שלא תיקנו לו חכמים תחת פידוקנה אלא פירות. שפון אותה ב' — דקסבר: מה שגדל ברשותו — הוא פירות, ומה שלא גדל ברשותו — הוא קרן. לפיכך, מה שדמי הקרקע יקרים עבשיו בשביל תבואה זו — צריך ליתן לה דמים, ויקנו מהן קרקע, ויאכל הוא פירותיה. וחכמים אמרים — אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן, הואיל והקרקע קיימת לה. ביציאתה — אם בא לגרשה. פירות המחוברין לקרקע בנכסיה שלו — כלומה: בשעת נפילתן שלו, כרבנן. ובגמרא פריך: היינו תנא קמא. וביציאתה שלה — המגרש את אשתו והיו בנכסים פירות מחוברין — ננטלת קרקעותיה עם פירות שבהן. בנכסיה שלה — וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. וביציאתה שלו — דמה שקדם ותשל בעודה תחתיו — וזה בהן מדין פירות נכסיו מלבד גמרא פשיטא — אריעא ובתי אריעא — נפלו לה כספים, ובאו ליקח לה קרקע. זה אומר: קרקע בת זריעה אני רוצה, והאת אומר: בתים אני רוצה ליקח, או איפוך. אריעא — ובנינו מנייהו. ששברה מרובה, ואינה מרקבת. ושניהם מעבכים: הבעל יכול לומר: דבר שפירותיו מרובים אני חפץ. וכן אם בא הוא ליקח בית — יכולה היא לומר: אני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקין מתמעט. בתי — שברן מרובה מדיקלי, שזון עשויין לביש. דיקלי — תמרים. אילני — שאר אילנות. אבא — יער, לחתוך עצים. וזרתא — אילנות של עזרדיין. ולא היו פריין חשוב לקח, וקוצצין אותן לעצים. ופירא דכוורי — חפירה של דגים, שקורין ווייר. אמרי לה פירא — אם נפלו לה בירושה. קציצת העצים והגנים שבחפירה — הוא פריין, והקרקע הוא קרן. ואמרי לה — כוללהו הוא קרנא, הואיל והעצים והדגים כלים. והכל ימכר מיד, וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות: אילן, אין גזע מחליף.

עשאוים בנכסים שאינם ידועים ואליבא דרבי שמעון — פסק רבינו חננאל כרבי שמעון בנכסים שאינם ידועין. וכן נראה, ומדקאמר: ואליבא דרבי שמעון, משמע דכל הני דסבירא להו שטר מברחת לא קנה — סבירא להו כרבי שמעון. דאי בעי למימר דתקיני רבנן משום תקנת מברחה, כמו שאומר רבי שמעון בנכסים שאין ידועין, ואפילו רבנן דרבי שמעון מודו בה, ולעולם לית הילכתא כותיה —

אחאי לקמיה דרב נחמן, קרעיה רב נחמן לשטרא. אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא, אמר ליה: הוי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאיניש! אמר ליה: אימא לי איזו, גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה: הכי והכי הוה. אמר ליה: שטר מברחת קא אפרת? הכי אמר רבי חנינאי בר אדי אמר שמואל: מורה חוראה אני: אם יבא שטר מברחת ליד — אקרענו. אמר ליה רבא לרב נחמן: טעמא מאי — דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני, הני מילי — לאחריני, אבל לברתה — והיבא! אפילו הכי, במקום ברתה — נפשה עדיפא לה. מיתבי: הורצה שתבירין נכסיה מבעלה כיצד היא עושה? פותחת שטר פסים לאחרים, דברי רבן שמעון בן גמליאל. והכמים אמרים: רצה — מצחק בה, עד שתכתוב לו "מהיום ולכשארצא" טעמא — דכתבה ליה הכי, הא לא פתבה ליה הכי — קננה לוקח! אמר רבי יוירא: לא קשיא; הא — בבולה, הא — במקצתה. ואי לא קננה לוקח — ניקניהו בעל! אמר אבוי: עשאוים בנכסים שאין ידועין לבעל, ואליבא דרבי שמעון. משנה נפלו לה כספים — ילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. פירות התלושין מן הקרקע — ילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. [פירות] המחוברים בקרקע — אמר רבי מאיר: שמיין אותה פמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות, ומותר — ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. והכמים אמרים: המחוברים לקרקע — שלו, והתלושין מן הקרקע — שלה, וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבי שמעון אמר: מקום שיפה כחו בכניסתה — הוירע כחו ביציאתה, מקום שהוירע כחו בכניסתה — יפה כחו ביציאתה. כיצד? פירות המחוברים לקרקע — בכניסתה שלו וביציאתה שלה, והתלושין מן הקרקע — בכניסתה שלה וביציאתה שלו. גמרא פשיטא: אריעא ובתי אריעא, בתי ודיקלי — בתי, דיקלי ואילני — דיקלי, אילני וגופני — אילני. אבא וזרתא ופירא דכוורי, אמרי לה: פירא, ואמרי לה: קרנא. בללא דמילתא: גזעו מחליף פירא, פירא, אין גזעו מחליף — קרנא. אמר רבי יוירא אמר רבי אושעיא ואמר רבי יצא, ואמרי לה ואמר רבי אבא אמר רבי אושעיא אמר רבי יצאי הונוב ולד

אם כן, היה לזה למימר "עשאוים בנכסים שאין ידועים לבעל אליבא דרבי שמעון", בלא ויז, דהוה משמע — דכי היכי דנכסים שאינם ידועים לא משתעבדי לבעל אליבא דרבי שמעון — הכי נמי מברחת לכולי עלמא. ומדקאמר "ואליבא דרבי שמעון" — משמע דוקא לרבי שמעון, משום דעל ידי הברחה הוון נכסים שאינם ידועים. וכבר בא מעשה שטר מברחי נכסיו לפני רבינו תם, שרצה ללוות, ורצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב. וגם שטר מברחי נכסיו שלא ישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו, ואמר רבינו תם שהשטר קיים, ומגבין בית. דדוקא הכא דהוי מברחת, דלא קני לחו בעל דהוון נכסים שאין ידועים — אמרין דהוא לברחי נתבון. אבל במעשים אלו, דאי לא הוי קני לוקח — הוויא קני לחו בעל חוב האשה, וכיון דבבחי לא הוי מוברח — אית לן למימר דלמתנה גמורה איניו. דקלי ואילני דקלי — היינו כפירוש רבינו תם ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פבא), דדקלים מתקימין דרבה. ולא כרבינו שמואל בן מאיר, דפירש תהם דאין מתקימין יותר מארבע חומש שנים, גבי הא דאמר רב זבדי: דקל אין לו גזע. אילני וגופני אילני — משמע דגופני גריעי מאילני, וכל שכן מרקלי, דעדיפי מאילני. וקשה דאמרין ב"חובל" (בבא קמא צבא), אריסיה דשמואל אייתי ליה תמרי, טעמיהו טעמא דחמרא. אמר: קא מבחשי בגופנא כולי האי? אמר ליה: למחר אייתי לי מקוריהו. משמע דגופני עדיפי מרקלי ויש לומר: דרקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום כדי לתקן, אבל גפנים צריכין יציאה מרובה לומר ולתקן החרס, דאם לא כן מתקלקל. ומי שיכול לטרוח לעבודם ולשומרם כראוי — יש בהן ריוח גדול. בללא דמלתא — רבינו חננאל גריס גזע מחליף — קרנא. אין גזע מחליף — פירא. דבר שאוכל הפירות והקין מתקיים — זהו קרנא, ואין מוכרין אותו ליקח ממנו קרקע. דבר שהוא כלה, שאין גזע מחליף — הוי כאילו נפלו לה פירות, וילקח בהן קרקע. ולפי זה, "אמרי לה פירא" הוא דקאמרי להאי בללא. דהא אבא וזרתא ופירא דכוורי אין גזען מחליף, כדפירש בקונטרס. וקשה לרבינו שמעון בן אברהם: דמשמע ד"אמרי לה קרנא" קאמרי להאי בללא, מדלא נקט: "אמרי לה פירא" לבסוף. ולמה דאמר רב נחמן לקמן: עיללא ליה גלמא — פירא הוי, מיכסי ביה ב' כ', הוה ליה למימר: קרנא הווי ועוד: דאם כן, הא דקתני פיר גפרית ומחפורת של צריך, רבי מאיר אומר: קרן — הוי נמי פירות. דחשיב כקין המתקיים, והבעל אוכל פירות. ואם כן, קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר פירות מחוברין שמיין אותם כמה הן יפין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. וגפרית וצריך — גריעי מפירות מחוברין? ועוד: דהשתא הוי רב נחמן כרבי מאיר: ונראה כפירוש הקונטרס. ורבינו תם גריס כרבינו חננאל, ומפרש: דלאו בנפלו לה פליגי אם ימכרם אם לאו, דהא קאי אהא דקאמר: פשיטא אריעא ובתי אריעא — דאיידי בנפלו לה כספים, ואהא קאי פלוגתיהו. ומפרש: דאם נפלו לה כספים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא וזרתא ופירא דכוורי, וכן משמע מתוך פירוש רבינו חננאל, דמפרש גזע מחליף קרנא כ', הלכך, היבא דקתני

כתובות. האשה שנפלו - פרק שמיני דף עט עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
תוספות

דקתני ילקח בהם קרקע - אין קונין אלא דבר שגזע מחליף. אלמא דבלקנות איירי, ולפי זה לא קשה מידי לפירוש רבינו חננאל הא דאמר רב נחמן פירא הוי, ולא דרבי מאיר אדרבי מאיר. הדהם מיירי שמכנסת לו גלימא ופיר גפרית צרירק, וקרי פירא למאי דאכיל בעל פירות נכסי מלוג. אבל הכא, מה שקונין בכספים שנפלו - קרי קרנא, ומה שאין קונין - קרי פירא. רדין פירות עלי, כמו שהפירות ימכור וילקח בהן קרקע. ולפירוש הקונטרס קשה: דמפרש דאין גזע מחליף - מוכרי, דהא גלימא אמר לקמן אף על גב דאין גזע מחליף, דמכסי ביה ואזיל. וכן פיר גפרית, ומחפורת של צירף אמרי רבנן דהוי דבעל, אף על גב דאין גזע מחליף ולרבינו תם ניחא: דאף על גב דאין קונין לכתחילה מכספים אלא דבר שגזע מחליף, כשנפול לה בירושא - אין מוקיקין אותו למכור, אלא אוכל פירות כמו שהוא עד שיכלה הקרק, כיון שיש שיעור קצת, כמו בגלימא וכל דדמי ליה.

כמאן לא כרבנן כו' - השתא משמע דסבר רבי ינאי דוולד בהמת מלוג לאשה. ואם תאמר: אם כן לימא ולד בהמת מלוג לאשהו ויש לומר: לרבותא נקט, דאפילו כפילא הויא דאשה.

פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן - דוקא במידי דאתי מעלמא, כגון כפל ולד בהמת מלוג, אבל פשיטא דפירא דפירא נמי תקינו ליה רבנן, כדתנן ב"הכותב" (כתובות פגא), לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו'. והא דקאמר משלם תשלומי כפל לאשה - היינו כפל לחודיה, אבל קרן - לבעל. תימה: דגונב בהמת מלוג עצמה, שהיא של אשה - הוי הכפל לבעל. דהא לא הוי פירא דפירא. וגונב ולד בהמת מלוג, דהויא דבעל - הוי הכפל לאשה! ורבינו יהודה בן נתן פירש: דכל שכן בהמת מלוג עצמה דהוי הכפל לאשה, והכי פירושה: פירא. כיון דלא הוי מעלמא - תקינו ליה רבנן, והוא הדין פירא דפירא. הא פירא דפירא דאתי מעלמא - לא תקינו ליה, וכל שכן פירא דאתי מעלמא.

שאני התיס דאיכא עורה - קצת תימה לרבינו שמעון בן אברהם דחשיב עורה שיעור: הא אם היה רוצה לשחטה - אינו יכול! **והרי** עבדים ושפחות כו' - משמע דויתם וגפנים וקנים עושים קצת פירות, ומפריך עלה מעבדים ושפחות. ובעבדים ושפחות מיירי שעושים קצת מלאכה, דאם אינם יכולים כלום - מה מכירה שאין בהם? ועוד: דמטיק דפליגי דנפלו לה בשדה שיעור שלה, ואי מיירי בויתים וגפנים שנתייבשו לגמרי - מאי טעמא דמאן דאמר לא תמכור? והא ליכא שבח בית אביה, דכיון דנתייבשו לגמרי - לא ניח בעל השדה להשהותם! אלא ודאי מיירי כשעושים קצת פירות. וקשה לרבינו יצחק מהא דאמר בפרק "תמכר" (בבא מציעא קטז.) דהווא גברא דמשכן פירסא לחבריה לעשר שנים וקשה למכר שנים, דפריך למאן דאמר התיס פירא הוי מהא דתנן הכא: נפלו לה זיתים וגפנים וקנים - ימכרו וילקח בהן קרקע כו', אלמא קרנא הוי, דאי פירא הוי - יאכל הבעל עצים. ומאי פריך? הא מיירי שעושים פירות, ולחכי חשיב גוף האילן קרנא ולא פירא. והוא הדין כההוא דמשכן פירסא, דהיכא דלא קש ועושים פירות - שלא יקח בעל חוב עצים, דחשיבי קרנא כל זמן שעושים פירות אחרינן! ויש לומר דהכי פריך: כיון דאמרי רבנן ילקח בהן

ולד בהמת מלוג - משלם תשלומי כפל לאשה. כמאן? לא פרבנן ולא פחנניה! דתנאי: ולד בהמת מלוג - לבעל, ולד שפחת מלוג - לאשה. ופחנניה בן אחי יאשיה אמר: עשו ולד שפחת מלוג פולד בהמת מלוג! אפילו תימא דברי הכל; פירא - תקינו ליה רבנן, פירא דפירא - לא תקינו ליה רבנן, בשלמא לתנניה היינו דלא חיישינן למיתתה. אלא רבנן, אי חיישי למיתתה - אפילו ולד בהמת מלוג נמי לא, ואי לא חיישי למיתתה - אפילו ולד שפחת מלוג נמי! לעולם חיישי למיתתה, ושאיני בהמה - דאיכא עורה. אמר רב הונא בר חיאי אמר שמואל: הלכה פחנניה. אמר רבא אמר רב נחמן: אף על גב דאמר שמואל הלכה פחנניה, מודה חנניה שאם נתגרשה נותנת דמים וגומלתה, מפני שבח בית אביה. אמר רבא אמר רב נחמן: הכניסה לו עז לחלבה, ורחל לגינתה, ותרנגולת לביתתה, ודקל לפירותיה, אוכל והולך עד שתכלה הקרן. אמר רב נחמן: עיילא ליה גלימא - פירא הוי, מכסי ביה ואזיל עד דכליא. כמאן - כי האי תנא. דתנאי: המלח והחול - הרי זה פירות. פיר של גפרית, מחפורת של צירף, רבי מאיר אומר: קרן, והכמים אומרים: פירות. "רבי שמעון אומר: מקום שיפה פחו". רבי שמעון היינו תנא קמא! אמר רבא: מחפורין בשעת יציאה. איכא בינייהו. **משנה** נפלו לה עבדים ושפחות וקנים - ימכרו, וילקח מהן קרקע, והוא אוכל פירות. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא תמכור, מפני שהן שבח בית אביה. נפלו לה זיתים וגפנים וקנים - ימכרו, וילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר: לא תמכור, מפני שהן שבח בית אביה. **גמרא** אמר רב פהנא אמר רב: מחלוקת שנפלו בשדה שלה, אבל בשדה שאינה שלה דברי הכל תמכור, משום דקא פליא קרנא. מתקיף לה רב יוסף: הרי עבדים ושפחות, דכי שדה שאינה שלה דמי, ופליגי! אלא, אי איתמר הכי איתמר: אמר רב פהנא אמר רב: מחלוקת בשדה שאינה שלה, אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור, מפני שבח בית אביה. **משנה** המוציא הוצאות על נכסי אשתו, הוציא הרפה ואכל קומעא, קומעא ואכל הרפה - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל. הוציא ולא אכל - ישבע פמה הוציא, ויטול. **גמרא** וכמה קומעא? אמר רבי אסי: אפילו גורגרת אחת. והוא שאכלה דרך פבור. אמר רבי

ולד בהמת מלוג - שנפלה לה בהמה בירושא, וילדה. תשלומי כפל לאשה - ולא לבעל. קא סלקא דעתך דקסבר אין הוולדות פירי אלא קרן, וילקח בהן קרקע, דחיישינן שמא תמות האם ויכלה הקרן. וולד שפחת מלוג לאשה - לקמן מפרש טעמא. **פירא** - גוף הוולד. **פירא דפירא** - כפל הבא עליו. **דאיכא עורה** - ואין הקרן כלה כולו. **שאם נתגרשה** - והבעל זכה בולדות, שזון בפירות תלושין. נותנת - לו האשה דמים, ונטולת בני שפחתה. עז לחלבה - לאכול חלבה. לניזוניה - הן עיקר שלה, להכי נקט לה. והוא הדין דשקיל חלב וולדות. **אוכל והולך** - דגבי בהמה איכא עורה, וגבי תרנגולת איכא נוצה, וגבי דקל כשייש - איכא עצים. אבל הני כולוהו - פירות נינהו, שמתחדשין תמיד, ודרך הנאתם היא. עיילא ליה גלימא - טלית בבכסי מלוג, אף על פי שלא שמאנתו ובכתובתו בבכסי צאן ברזל, וצריך להיות קרן שמור לה. **פירא הוי** - כסוי שמכסה הימנו - הן פירותיו. מיכסי ואזיל ביה עד דכלי' - והשחקין יהיו לה לקרן. **כמאן** - אמרה רב נחמן לרא דשורא פורתא הוי ליה קרנא. כי האי תנא - רבנן דפליגי אדרבי מאיר. המלח והחול - נפלה לה ירושה על שפת הים חריצין עשויין, שמי הים נכנסים בהן והחמה מייבשתן ועושים מלח, והן "משפחות מים" האמורין במקרא (יהושע יא), ומתרגמין "חריצי ימא". והחול - מקום שנטולין חול לבנין. הרי זה פירות - ולא אמרינן: ימכר אותו מקום, וילקח בהן קרקע בר יריעה - לפי שאין פרוי כלה לעולם, ובדא מודה רבי מאיר. **פיר נפריה** - גומא שחופרין הימנה גפרית. וכן מחפורת של צירף - אלודם בלעז, שצובעין בהן בגדים ומשה, וחופרים אותו בקרקע, וסופו לכלות ולהגיע ליסוד קרקע בעלמא. **רבי מאיר אומר** קרן - וימכר וילקח בדמיו קרקע, לפי שפריו כלה. והכמים אומרים פירות - ומקום הגומא יהיה לה לקרן, ומהו יאכל הבעל עד שיכלה - שזה פרוי ודרך נאתו. והוא הדין לגלימא. ולא דמי לכספים ופירות התלושין שנאכלין מבלי שיעור, וכל פרושה ופרושה הואיל ואינן עושים פרי - הויא קרן לעצמה. היינו **תנא קמא** - חכמים. מחוברים בשעת יציאה - דלא איירי בהו, רבנן לית להו הא דאמר רבי שמעון: ביציאתה שלה. דקסברי: מה שגדל בשרותו - שלה. ותלוש בשעת יציאה - ליכא למימר דפליגי עליה גימריה שלה. דכיון דתלשן - הכל מודים שזכה בהן. **משנה** לא תמכור - יכולה היא לעכב. **גמרא** מחלוקת - דויתים וגפנים - בשדה שלה. שנפל לה הקרקע עם האילנות - דכי יבשי זיתים הוי לה קרקע לקרן. אבל בשדה שאינה שלה - כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע, על מנת שיהיו בקרקע הקנה, וחלוקת יאכל פירות עד שיבשו. דברי הכל תמכור - וילקח בהן קרקע, ואין אחד מהן יכול לעכב במכירתו, שאין כאן שבח בית אב היכא דכליא קרנא. והא עבדים ושפחות כו' - דכי מייתי - כליא קרנא לגמרי, ופליגי. דכל זמן דקן קיימן הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת. **משנה** מה שהוציא הוציא - אם גיירשה.

גמרא

קרקע לטובת הבעל; מדפליגי רבי יהודה ואמר שאינה צריכה למכור משום שבח בית אביה, אם כן, כי יבשו לגמרי - נמי קרנא הוי, וילקח בהן קרקע. דאי פירא הוי - אמאי אמרי רבנן ימכרו? אדרבה, טוב לו לבעל שיאכל פירות מה שהוא. וימתין מעט עד שיתייבשו לגמרי, ויהיו הכל שלו! אלא ודאי קרנא הוי.

שיגרא

כתובות דף עט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלא

שבריייתא זו, דתניא, תפלה – חריצים על שפת הים, שנכנסים
 לשם המים ומתייבשים, ונשאר בהם מלח, והחול – מקום שנוטלים
 משם חול לבנין, שנפלו לאשה בירושה, הדין הוא שהשימוש של
 נטילת המלח והחול תרי זה 'פירות', ושייך לבעל, שכן המלח
 והחול קיימים לעולם, והקרן לא כלה. אבל פיר של גפרית – בור
 שכורים ממנו גפרית, או תפירות של צריף – מקום שכורים ממנו
 מין צבע, שסוף הגפרית והצריף להתכלות ותשאר הקרקע לבדה,
 רבי מאיר אומר, דבר זה נחשב כקרן, ולכן מוכרים אותו, וקונים
 בדמיו קרקע והבעל אוכל פירות. וחקמים אומרים, הגפרית
 והצריף נחשבים כפירות, והקרקע הנשארת לבסוף נחשבת כקרן,
 אף על פי שזהו שיור מועט מאד. ואם כן, כדעת חכמים אמר רב
 נחמן את דינו, שלבישת הבגד נחשבת כפירות, ובלאי הבגד
 נחשבים כקרן.

* * *

שנינו במשנה: 'רבי שמעון אומר, מקום שפיה בחו בבנייתה, הורע
 כחו וביציאתה. מקום שהורע כחו בבנייתה, יפה כחו וביציאתה.
 כיצד, פירות המחוברים לקרקע, בבנייתה שלו וביציאתה שלה.
 והתלושין מן הקרקע, בבנייתה שלה וביציאתה שלו. מקשה
 הגמרא: רבי שמעון תינינו תנא קמא – דברי רבי שמעון הם כשית
 חכמים במשנתו, האומרים שפירות המחוברים לקרקע שלו
 ופירות התלושין שלה, ואם כן, במה נחלקו. מתרצת הגמרא: אמר
 רבא, מחוברים בשעת יציאה איבא בינייהו – חכמים ורבי שמעון
 נחלקו בדין פירות המחוברים לקרקע בשעה שהתגרשה, שחכמים
 לא הזכירו דין זה במשנתו, אך הם סוברים שפירות אלו של
 הבעל, כיון שגדלו בזמן שהיה זכאי בפירות, ורבי שמעון חולק על
 דעתם ואמר שפירות מחוברים 'ביציאתה, שלה'.

משנה

משנתנו מבררת את דינם של נכסי מלוג שאינם עושים הרבה
 פירות, ורוצה הבעל למוכרם ולקנות בדמיהם נכסים העושים
 יותר פירות: נפלו לה לאשה בירושה עבדים ושפחות זקנים, שאינם
 עובדים הרבה, ורוצה הבעל למוכרם, ימכרו, וילקח מהן נרקע,
 (והוא – הבעל) אוכל פירות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא תמכור
 – יכולה האשה לעכב את המכירה, מפני שהן שוכות בית אביה –
 שיש בכך כבוד למשפחתה, שעבדים אלו מוחזקים ברשותה. נפלו
 לה לאשה בירושה זיתים וגפנים זקנים, שאינם עושים הרבה
 פירות, ורוצה הבעל למוכרם, ימכרו, וילקח מהן נרקע, והוא אוכל
 פירות. רבי יהודה אומר, לא תמכור – יכולה האשה לעכב את
 מכירתן, מפני שהן שוכות בית אביה.

* * *

גמרא

הגמרא מבארת את הסיפא של משנתנו: אמר רב פהא אמר רב,
 מחלוקת – מה שנחלקו תנא קמא ורבי יהודה לגבי מכירת זיתים
 וגפנים זקנים, היא באופן שנפלו בשדה שלה, כלומר שיחד עם
 העצים ירשה האשה גם את הקרקע שהם עליה, אבל אם נפלו לה
 בשדה שאינה שלה, כגון שקנה אביה אילנות ללא קרקע, על מנת
 שיהיו בקרקע המוכר עד שייבשו, ואותם הוריש לה, דברי הכל
 תמכור – רשאי הבעל למוכרם, ואין האשה יכולה לעכב, משום
 דקא בליא קרנא – הקרן עתידה להתכלות כשייבשו האילנות,
 שהרי לא תשאר לה קרקע, ואין כאן שבח בית אביה.
 מקשה הגמרא: מתקין לה רב יוסף, תרי דין עבדים ושפחות ששנינו
 ברישא, דבי שדה שאינה שלה דמי – דומה למקרה של שדה
 שאינה שלה, שהרי כשימותו לא תשאר לאשה קרן כלל, ובכל
 זאת פליגי – נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל האם רשאי
 הבעל למוכרם.

ולד של פהמת מלוג, כלומר, שנפלה הבהמה עצמה לאשה
 בירושה, וילדה ולד, ונגנב אותו ולד, הגנב משלם תשלומי כפל
 לאשה, ולא לבעל. וסברה הגמרא שטעמו של רבי ינאי הוא משום
 שולד זה נחשב כ'קרן' ולא כ'פירות', כיון שאנו חוששים שמא
 תמות הבהמה עצמה ולא ישאר קרן לאשה, ולפיכך, דין הולד
 כ'קרן', ומוכרים אותו, וקונים בדמיו קרקע והבעל אוכל פירות,
 וממילא כשנגנב הולד, נגנב לאשה, ולכן היא מקבלת את הכפל.
 הגמרא מקשה על רבי ינאי מבריייתא: קמאן – כאילו שיטה סובר
 רבי ינאי, הרי דעתו היא לא לרבנן ולא פתניא, דתניא בבריייתא,
 ולד פהמת מלוג דינו כפירות והוא שייך לבעל, אך ולד שפחת מלוג
 דינו כ'קרן' והוא שייך לאשה. ותניא בן אחי יאשיה אמר, עשו ולד
 שפחת מלוג כולד פהמת מלוג, ששניהם שייכים לבעל, כדין פירות
 נכסי מלוג. נמצא שלדברי הכל ולד בהמת מלוג שייך לבעל, ואם
 כן שיטת רבי ינאי שהולד לאשה היא שלא כשיטת התנאים.

מתרצת הגמרא: אפילו תימא – אפשר אפילו לומר שרבי ינאי
 סובר כדברי הכל, שולד בהמת מלוג שייך לבעל, ומכל מקום
 תשלומי הכפל על גניבת הולד שייכים לאשה, שכן דוקא פירא
 תקניו ליה רבנן לבעל, כלומר, מין אחד של פירות תקנו חכמים
 לבעל, וכגון ולד הנולד מגוף בהמת מלוג, אבל פירא דפירא – שני
 מיני פירות, והיינו גם פירות שאינם באים מגוף הבהמה, כגון
 תשלומי כפל על נכסי מלוג, לא תקניו ליה רבנן לבעל.

הגמרא מבררת את טעמם של חכמים ותניא שבבריייתא. שואלת
 הגמרא: בשלמא לתניא, תינינו – זהו טעמו, כיון דלא תיישינן
 למיתה, ולכן הבהמה או השפחה נחשבות כ'קרן', וולדותיהן
 נחשבות כ'פירות', ושייכים לבעל. אבל לרבנן, המחלקים בין ולד
 שפחה לולד בהמה, קשה, אי תיישי למיתה, אפילו ולד פהמת מלוג
 נמי לא – גם כן אינו שייך לבעל, אלא לאשה, שכן יש לחשוש
 שתמות אמו ותכלה הקרן. ואי לא תיישי למיתה, אם כן אפילו ולד
 שפחת מלוג נמי יהיה לבעל, כדין פירות נכסי מלוג.

משיבה הגמרא: לעולם רבנן תיישי למיתה, ולכן ולד שפחת מלוג
 שייך לאשה, מחשש שתמות השפחה ותכלה הקרן, ואולם שאני
 – שונה הוא דינה של הפהמה, דאפילו אם תמות הבהמה עצמה
 לא תכלה הקרן, שכן איבא עורה – יש את העור של הבהמה,
 שנשאר בקרן לאשה אף אחר מיתת הבהמה, וכיון שאין הקרן
 מתכלה לגמרי, נחשב ולד הבהמה כפירות, ושייך לבעל.

הגמרא פוסקת הלכה במחלוקת חנניה וחכמים שבבריייתא: אמר
 רב הונא בר חיאי, אמר שמואל, הלכה פתניא שבנכסי מלוג אין
 חוששים למיתה, ולכן ולד שפחה וולד בהמה שייכים לבעל.

אמר רבא, אמר רב נחמן, אף על גב דאמר שמואל הלכה פתניא
 שהולדות שייכים לבעל, מודה חנניה לגבי שפחת נכסי מלוג
 שילדה, שאם נתגרשה, נותנת לבעלה דמים תמורתן, ונמולתן, ואין
 בעלה יכול להמנע מלמוכרן לה, מפני ששכח בית אביה, שכבוד
 הוא לאשה ולבית אביה שישארו הולדות של השפחה ברשותם.
 הגמרא ממשיכה לברר מה הוא שיעור ה'קרן' שבנכסי מלוג
 המחשיב את שאר השימושים כ'פירות': אמר רבא, אמר רב נחמן,
 אם הפניה לו האשה עו להלכה, שהחלב הוא הפירות של העז,
 וכן אם הפניה לו חל לגינתה, וכן תרנגולת לביצתה, וכן דגל
 לפירותיו, בכל אלו הדין הוא שהבעל אוכל והולד עד שתכלה
 הקרן – עד שיכלו אותם דברים הנחשבים עתה כ'קרן', כלומר
 שימותו הבעלי חיים ויבש העץ, כיון שבדברים אלו אף לאחר
 כילוי הפירות נשאר לאשה 'קרן' מסוימת, בעז ורחל נשאר לה
 העורות, בתרנגולת נשארת הנוצה, ובדגל נשאר העץ עצמו, ולכן
 החלב, הגיזה, הביצה והתמרים נחשבים כפירות ושייכים לבעל.

דין נוסף: אמר רב נחמן, אם עילא ליה גלמא – הכניסה לו האשה
 בגד, הרי שלבישתו כפירא תוי – נחשבת כפירות, ומכסי ביה ואיל
 עד דלליא – לובש הבעל את הבגד עד שיתכלה, והשחקים
 נחשבים כ'קרן' ונשארים ברשות האשה.

מבארת הגמרא: קמאן – כדעת מי אמר רב נחמן דין זה, שאפילו
 שיור קטן כל כך מחשיב את השאר כ'פירות'. כי האי תנא – כתנא

– מעשה באשה אחת, שהורישו לה ארבע מאות זוז במקום ששמו
בי חזאי, **אָזַיְל גָּבְרָא** – הלך בעלה, **אָפִיק שִׁית מָאָה** – הוציא שש
מאות זוז משלו בהוצאות הדרך, **וְאִיִּיתִי** – והביא את אותם **אַרְבַּע**
מָאָה זוז שירשה. **בְּתָרִי דָקְאִיתִי** – בזמן שהגיע, **אִיצְטְרִיף לִיהָ חָד**
וּזְמָא, וְשָׁקֵל מְנִיָּהּ – היה צריך להוציא עוד זוז אחד להוצאות
הדרך, ונטלו מאותם ארבע מאות. אחר כך גירש הבעל את
האשה, ותבע ממנה את הוצאותיו. **אָתָּא לְקַמְיָה דְרַבִּי אָמִי** – בא
לדין לפני רבי אמי, **אָמַר לִיהָ רַבִּי אָמִי, הָדִין הוּא שְׂמָה שְׁחֻצִיא**
הוּצִיא, וְזָמָה שְׂאָכֵל אָכֵל, וְכִיּוֹן שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזוֹז אֶחָד מִמַּעֲוֹת אֵלּוּ,
אינו מקבל את הוצאותיו. **אָמְרוּ לִיהָ רַבֵּנָן לְרַבִּי אָמִי, הֲרִי הֲנִי מִלִּילָא**
– דין זה נאמר רק **הִיבָא דְקָאָכִיל פְּתִיא** – במקרה שאכל את פירות
הנכסים, ואז אינו מקבל את הוצאותיו, אבל **הָא** – במקרה זה,
קָרַנָא קָאָכִיל – זוז זה נטל הבעל מן הקרן של נכסי האשה. **וְעוֹד,**
שלא אכל זוז זה לצרכו, אלא **הוּצִיאָהּ הָיָא** – נטלו לצורך הוצאות
הדרך להבאת כספי האשה. אמר להם רבי אמי לרבנן, **אִם בְּנָה,**
שהוציא מן הקרן, ולצורך הנכסים עצמם, הרי הִנֵּה לִיהָ – דינו הוא
כמי שהוציא **וְלֹא אָכֵל, שְׂדִינוּ מִבּוֹאָר בְּמִשְׁנָה, שִׁשְׁבַּע בְּמָה הוּצִיא,**
וְיִטּוּל.

* * *

שנינו במשנה: 'הוציא ולא אכל, **יִשְׁבַּע בְּמָה הוּצִיא, וְיִטּוּל.** מבארת
הגמרא באיזה מקרה נאמר דין זה: **אָמַר רַב אָסִי, וְהוּא** – דין זה
נאמר רק באופן **שִׁשְׁבַּע בְּמָה הוּצִיאָהּ, כְּלוּמָר שֶׁהוּצִיאָהּ שׁוּוֹה**
בדיק לשבח, ואז נשבע הבעל ונטל את דמי הוצאותיו, שהם
השבח כולו.
מסתפקת הגמרא בביאור דבריו: **לְמָאִי הִלְכְתָּא** – איזו הלכה יש
ללמוד מתוך דברי רב אסי, האם כוונתו להקל על הבעל ולומר
שאם השבח יתר על ההוצאה נטל הבעל את ההוצאה ללא
שבועה, או שכוונתו להחמיר עליו, שאם השבח פחות מההוצאה,
נטל רק את שווי השבח ולא יותר.
אביי מבאר את דברי רב אסי: **אָמַר אָבִי, כּוּנְתָא רַב אָסִי לְהַקֵּל עַל**
הַבַּעַל, שְׂאָם הָיָה שָׂבַח יִתֵּר עַל הוּצִיאָהּ, נוֹטֵל הַבַּעַל אֶת הַהוּצִיאָהּ
בְּלֹא שְׁבוּעָה, וְרַק כְּשֶׁהִשְׁבַּח כְּגַד הַהוּצִיאָהּ צָרִיךְ הַבַּעַל לְהִשְׁבַּע.
מקשה הגמרא: **אָמַר לִיהָ רַבָּא לֵאבִי, אִם בְּנָה, שִׁבְכָל אֹפֶן שֶׁהִשְׁבַּח**
גדול מההוצאה נאמן הבעל ללא שבועה, **אָתִי לְאִיצְטְרִיפִי** – יבוא
הבעל להערים להוציא מהאשה ממון שלא כדין, שאם היה הרווח
מאה והבעל הוציא שלשים, יאמר שהוציא תשעים, ויטול אותם
ללא שבועה, כיון שהם פחותים מדמי השבח, ולפי האמת אין לו
אלא שלשים.
רבא מבאר את דברי רב אסי באופן אחר: **אָלָא אָמַר רַבָּא, כּוּנְתָא**
רַב אָסִי הִיא לְהַחְמִיר עַל הַבַּעַל, שְׂאָם הָיָה הַהוּצִיאָהּ יִתֵּרָה עַל
הַשְּׂבַח, אֵין לוֹ אָלָא הוּצִיאָהּ שִׁיעוֹר שָׂבַח – דמי הוצאותיו מתוך
שיעור השבח, שהוא קטן יותר, ואת השאר מפסיד, **וְאָף שִׁיעוֹר זֶה**
הוּא נוֹטֵל רַק בְּשְׁבוּעָה, כְּדִי שֶׁלֹא יַעֲרִים לומר שהיו הוצאותיו
גְּדוּלוֹת מֵהָאֵמֶת, אֲבָל אִם הִיא הִשְׁבַּח שׁוּוֹה לְהוּצִיאָהּ או יוֹתֵר
מֵהוּצִיאָהּ מִקְבֵּל הַבַּעַל אֶת כָּל הַהוּצִיאָהּ, וּבִשְׁבוּעָה, וְנִמְצָא שִׁידוֹ
עַל הַתַּחְנוּנָה, כְּאֵדָם הַיּוֹרֵד שֶׁלֹא בִרְשׁוֹת לְשַׁדָּה חֲבֵרוֹ שְׂאִינָה
עֲשׂוּיָה לִיטַע.

* * *

מבואר במשנה שבעל שאכל פירות מנכסי מלוג של אשתו, אינו
מקבל את הוצאותיו. הגמרא דנה במקרה שהבעל שכר אריסים
לעבוד בקרקע של נכסי מלוג, וגירש את אשתו, מה הם זכויותיהם
של האריסים. מסתפקת הגמרא: **אִיצְטְרִיפִי לָהּ, בְּעַל שְׁחֻרֵי אֲרִיסִין**
תִּקְחִיו לְעֵבֹד בְּקִרְקַע שֶׁל אִשְׁתּוֹ, עַל דַּעַת כֵּן שִׁיקְבֹּלוּ חִצִּי או
שְׁלִישׁ מֵהִשְׁבַּח, בְּדֶרֶךְ הָאֲרִיסִים, וְגִירְשָׁהּ, וְעַתָּה אֵין לְבַעַל חִצִּי או
וְלֹא שִׁבָּח, מָהוּ – האם יש לאריסים זכות לקבל את החלק
שהובטח להם ממה שתשביח השדה. מבארת הגמרא את צרדי

רַבִּי אָבָא, אָמַר בִּי רַב – אמרו בבית מדרשו של רב, **אִפִּילוּ אֲכַל**
הַבַּעַל רַק שִׁינְרָא דְתַמְרִי – תמרים שנידוכו יחד, אינו מקבל את
הוצאותיו.
מסתפקת הגמרא: **בְּעִי רַב בִּינִי, אִם אֲכַל הַבַּעַל בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד רַק**
חִיבָא דְתַמְרִי – פסולת שנשארה לאחר שעשו שכר מהתמרים,
מָאִי – מה הדין, האם הפסיד את הוצאותיו, או שאין זה שיעור
שוב של אכילה. אומרת הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק,
שלא נפשטה.

לאחר שהתבאר מה הוא שיעור האכילה בדרך כבוד, הגורם
לבעל להפסיד את הוצאותיו, מבררת הגמרא מה הוא שיעור
האכילה שלא בדרך כבוד. מבררת הגמרא: **לֹא אָכֵלָה דְרָדָּה בְּבוֹד,**
מָאִי – מה הוא שיעור האכילה הגורם לו להפסיד הוצאותיו.
מבארת הגמרא: **אָמַר עוּלָא, פְּלִיגִי בָּהּ תְּרִי אֲמִוְרָאִי בְּמַעְרָבָא** –
נחלקו בדין זה שני אמוראים בארץ ישראל. תר מהם אָמַר, אם
אכל בְּשׁוּוֹי של בְּאִיפִיר. וְחַד אָמַר, אם אכל בְּשׁוּוֹי של בְּרִינָה.
הגמרא מביאה דין נוסף בענין זה: **אָמַר רִיבִי דְפִינְסְפִידִיתָא, עָבַד רַב**
יְהוּדָה עוּבְרָא בְּחִבְלֵי וְמוֹרוֹת – עשה רב יהודה מעשה, בבעל
שהאכיל לבהמתו ענפים ועצים מנכסי אשתו, ופסק רב יהודה
שמחמת אכילה זו הפסיד הבעל את הוצאותיו, שכן האכלת
בהמתו נחשבת כאכילתו לענין זה.

מבארת הגמרא את טעמו של רב יהודה: ובהלכה זו הלך רב יהודה
לְמַעֲמֵינָהּ – לשיטתו בענין אחר, **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, לְגַבִּי אֲדָם הַמְּחֻזָּק**
בְּקִרְקַע שֶׁל חֲבִירוֹ, שֶׁמִּבּוֹאָר בְּמִשְׁנָה (ב"ב כט) שֶׁאֵם הַחֻזָּק בַּה שֶׁלֹּשׁ
שָׁנִים זוֹ רֹאִיהָ לְדַבְּרֵיהּ שֶׁקָּנָה, וְאָף שֶׁאֵין בִּידוֹ שֹׁטֵר מִכֵּר, וְהוֹסִיף
רַב יְהוּדָה שֶׁאֵם אֲדָם הַחֻזָּק בְּשַׁדָּה חֲבֵרוֹ וְאָכֵלָה – אכל את
גידולה בתוך שלשת שנות העֲרֵלָה של העצים, או שאחת השנים
היתה שנת שְׂבִיעִית, וכן אם השדה היתה נטועה בְּלֵאִים,
שבאופנים אלו לא היה המחזיק יכול לאכול את הפירות עצמם,
שכן הם אסורים או מופקרים, והחזקתו בשדה היתה רק בכך
שהאכיל את בהמתו בזמורות, תְּרִי זו חֻזְקָה, כיון שהאכלה לבהמה
נחשבת כאכילה, והוא הדין כאן, שהאכלת פירות נכסי מלוג
לבהמתו נחשבים כאכילת הבעל, והפסיד את כל הוצאותיו.

* * *

קטנה יתומה מאביה אינה יכולה להתקדש מן התורה, אמנם
חכמים תקנו לה שאמה או אחיה יכולים לקדשה. אך כיון
שקדושין אלו אינם אלא מתקנת חכמים, לכן אם היא ממאנת בו
בקטנותה אינה צריכה ממנו גט אלא מאמה מבטל את הקדושין.
הגמרא דנה בבעלה של קטנה זו שהוציא הוצאות על נכסיה: **אָמַר**
רַבִּי יַעֲקֹב, אָמַר רַב חֲסִדָּא, הַמוּצִיא הוּצִיאָתוֹ עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ הַקְטַנָּה,
שאמה או אחיה קבלו את קדושיה, והוציא הוצאות על נכסיה,
ומיאנה בו, אין דינו ככל בעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו,
שמה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא (ולעיל ע"ט), אלא **בְּמוּצִיא**
הוּצִיאָתוֹ עַל נְכָסֵי אֲדָם אַחֵר דְּמִי, שֶׁאֵם נָטַע עֲבוּרוֹ נְטִיעוֹת בְּשַׁדָּה
הַעֲשׂוּיָה לִיטַע, נוֹטֵל חֶלֶק בִּשְׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים כְּפִי הַנְּהוּג
לְשַׁלֵּם בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם לְשִׁתְלִים הַנוֹטְעִים עֲצִים.

מבררת הגמרא: **מָאִי מַעְמָא** – מדוע חילקו חכמים בין סתם אשה
לבין קטנה שקדושיה דרבנן. מבארת הגמרא: **עָבַדוּ בָּהּ רַבֵּנָן**
תַּקְנָתָא, בִּי חִיבִי דְלֹא נִיפְסְדִינָהּ – תקנו כן חכמים לטובת האשה,
שלוּלִי תַקְנָה זוֹ הִיא הַבַּעַל חוֹשֵׁשׁ שֶׁאִשְׁתּוֹ תִּמָּאֵן בּוֹ וַיִּפְסִיד אֶת
הוצאותיו, ולא היה מוציא הוצאות על נכסיה, ולכן אמרו שגם
אם תמאן בו לא יפסיד, אלא יקבל את חלקו בשבח כמנהג שתלי
העיר.

* * *

שנינו במשנה שבעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו ואכל מהם,
ולאחר מכן גירשה, אינו מקבל את הוצאותיו. מביאה הגמרא
מעשה בענין זה: **הָיָא אִיתְתָּא, דִּנְפִילָא לָהּ אֲרַבַּע מָאָה זְזוּי בִּי חוּזָאִי**

1 **גמרא רבי אבא אמר אפילו שיגרא דתמרי** – תמרים נידוכין יחד, כדרך שדורסין
2 תננים יחד, ליטראות ליטראות, אף אלו כן, ומקרי "שיגרא". ואני שמעתי: שיגרא –
3 טריות כמין אשכול תמרים, וקשיא לי: מאי אפילו דרבי אבא? הא גרוגרות גריעי
4 מתמרים, כדתנן: אבל גרוגרות ושילם תמרים – תבא עליו ברכה. ואי הוה גרסין לאת
5 דרבי אבא ברישא, מקמי דרבי אסי – לא הוה
6 קשיא לי מידי. יש ספרים משובשים וכתבו בהן:
7 וכמה הרבה – אמר רבי אבא בר. וגירסת
8 שוטם היא זו: כמה הרבה למאי הלבטא
9 איבעיא להו, ומאי נפקא לן מינה? כל כמה דהוי
10 יותר על גרוגרת אחת – הוי הרבה, עד לעולם.
11 **חובצא דתמרי** – לאחר שעשו בהן שבר, ונשאר
12 הפסולת. אי נמי, נידוכין הרבה כדי לעשות מהן
13 שבר. לא אבלה דרך כבוד מאי – בכמה הויא
14 אבלה, בבאישי. שוה איסר. דייני
15 דפומבדיתא – רב פפא בר שמואל, בפרק קמא
16 דסנהדרין (יבב). עבר רב יהודה עובדא –
17 דחשבה אכילה בחבילי ומורות, שהן מאכל
18 לפלין, והאכיל מהן הבעל לבהמתו, וגירש את
19 אשתו, ואמר רב יהודה: מה שאכל אבלה, אבלה
20 – לוקח שני ערלה. שאין הנאתא אלא בומורת,
21 שהפרי אסור בהנאה. או שביעית, שהוא הפקר.
22 או שזרעה בלאים, והומורות לא נאסרו. הרי זו
23 חזקה – עולין כל למנן שלש שנים, אי אחת
24 מהשלש שנים אחת מאלה הרי זו חזקה גרסין
25 הכא ובבבא בתרא. אשתו קטנה – יתומה
26 שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן. שמוציא
27 על נכסי אחר – ואם מיאנה בו – שמין לו שבח
28 שהשביח, ונטול כמשפט אריסי המדינה. עבדו
29 ליה רבנן חן תקנתא – דשמין לו כאריס. כי
30 חיבי דלא ליפסדינו – שלא יבסין וקלקל
31 הקרקעות, ויאכל ולא ישיבת, שדואג שמו
32 תמאן. וכיון דשימינן ליה כאריס – תו לא
33 מפסיד ליה. מימר אמה: שמו לא תמאן, ואם
34 תמאן – הרי אטול שבחי לפי עמלי. חוזאי –
35 שם מקום, והיה רחוק הימנה, והיה מפיק עליה
36 שית מאה בחולכת הדרך משלו. שהיה שבח
37 כנגד יציאה – הוא דאמרין: ישבע ויטול. למאי
38 הלבטא – קאמר הווא שהיה שבח כנגד יציאה
39 – לאקולי עליה, דאי איכא שבח טפי לא בעי
40 שבועה, או לאחמורי עליה, ולמימר דאי יציאה
41 יתירה לא שקול אלא כשיעור שבח, ואפילו
42 בשבועה, לא אמרין ישבע כמה הוציא ויטול.
43 **אחי לאירישי** – ואמר: בציז משבטא פורתא
44 – דלישקול בלא שבועה, ואף על גב דלא אפק
45 כולי האי. אלא **אמר רבא** – הא דרבי יוסי
46 לאחמורי עליה אתא ולומר שאם יציאה יתירה
47 על שבח שהשביחה – לא אמרין יטול כל מה
48 שהוציא, אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור
49 השבח. ובשבועה – שישביעוהו שכר הוציא.
50 **שהוריד ארישי** – בבבא אשתו, ליטול מחצת
51 או שליש, ועמד וגרשה משבאל קימעא. מהו –
52 שיתלו האריסין כפי שבחם. **אדעתא דבעל נחית**
53 – הוא הכניסם, ולא היה. וכי אסתלק ליה בעל – אסתלקו אינהו, ולא שקלי מידי; כי
54 דיניה, דמה שהוציא – הוציא, ומה שאכל – אבל. לאירישי קיימא – אם לא הורידם
55 הבעל – היתה היא מורידה לתוכה אריסין. שמין לו וידו על התחתונה – ליטול היציאה
56 כשיעור שבח, כדאמר בבבא מציגא ב"השואל, והבא אמר: בעי לסלוקי בלא כלום.
57 **ליבא למאן דשרח** – ראה זה שלא היה איש משיבין, וירד להו, ומה הפסידו? הלכך
58 יציאה שיעור שבח מיתה ידוב ליה. **הבא איבא בעל** – שיטריה בהן, ואמרה לה: אי לא
59 נחתיתו אתון – אידו עבדי, ולא הוה שקול השתא מידי. **אי בעל זה אריס הוא** – ויודע
60 בטיב אריסות; שאם לא ירדו אלו, היה הוא עצמו עובדה. **אסתלקו להו** – דאמרה לה: קא מפסידתו לי, דאי לא נחתיתו – הוה אידו נחית ועבדי, ולא הוה שקול השתא מידי. **שפכר**
61 **קרקע לפירות** – מבר לאחרים קרקע מלוג, שיעשה הלוך ויאכל פירות.

רבי אבא אמר בי רב: אפילו שיגרא דתמרי. בעי
רב ביבי: חובצא דתמרי מאי? תיקו. לא אכלה דרך
כבוד, מאי? אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי
במערכבא; חד אמר: בבאישי, וחד אמר: בכדיני.
אמרי דייני דפומבדיתא: עבר רב יהודה עובדא
בחבילי ומורות. רב יהודה למעמיה, דאמר רב יהודה:
אכלה ערלה, שביעית וכלאים – הרי זו חזקה. אמר
רב יעקב אמר רב חסדא: המוציא הוצאות על נכסי
אשתו קטנה – במוציא על נכסי אחר דמי. מאי
מעמא – עבדו בה רבנן תפנתא, בי היכי דלא
ניפסדינו. הווא איתתא דנפלו לה ארבע מאה
וזוי בי חוזאי, אזיל גברא אפיק שית מאה, אייתי
ארבע מאה. בהדי דקאתי – איצטריך ליה חד זוזא
ושקל מניה. אתא לקמיה דרבי אמי. אמר ליה: מה
שהוציא – הוציא, ומה שאכל – אכל. אמרו ליה רבנן
לרבי אמי: הני מילי – היכא דקאכיל פירא, הא –
קרא קאכיל, והוצאה היא! אם בן הנה ליה הוציא
ולא אכל, ישבע כמה הוציא – ויטול. "ישבע כמה
הוציא ויטול". אמר רבי אסי: והוא שיש שבח בנגד
הוצאה – למאי הלכתא? אמר אביי: שאם היה שבח
יתר על הוצאה – נטיל את ההוצאה בלא שבועה.
אמר ליה רבא: אם בן אחי לאירישי! אלא אמר
רבא: שאם היתה הוצאה יתירה על השבח – אין לו
אלא הוצאה שיעור שבח, ובשבועה, איבעיא להו:
בעל שהוריד אריסין תחתיו, מהו? אדעתא דבעל
נחית, אסתלק ליה בעל – אסתלקו להו, או דלמא
אדעתא דארעא נחית, וארעא בי קיימא – לאירישי
קיימא? מתקוף לה רבא בר רב חנן: מאי שגא
מהיורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות, שמין
לו וידו על התחתונה? התם – ליבא איניש דמרת,
הכא – איבא בעל דמרת. מאי הוי ערלה? אמר רב
הונא בריה דרב יהושע: חיונו, אי בעל אריס הוא
אסתלק ליה בעל אסתלקו להו. אי בעל לאו
אריס הוא – ארעא לארישי קיימא. איבעיא להו: בעל
שפכר קרקע לפירות מהו? כי אמרין: מאי דקני לה
אקני, או דלמא: כי תקינו ליה רבנן פירות לבעל

משום

שיגרא דתמרי – הקשה בקונטרס: מאי אפילו? והא תמרים עדיפי מגרוגרות, כדאמרין;
אבל גרוגרות ושילם תמרים – תבא עליו ברכה ויתירן רבינו תם: דהא לא קאמר
אפילו תמרי, אלא שיגרא – קבוצים הרבה יחד, דאין טובות כל כך. **אכלה** ערלה –
והא דאמר רב יהודה ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לזא), אכלה שביעית וכלאים – אינה
חזקה. פירש שם רבינו שמשון בן אברהם: כגון
שאכל פירות דאיסורא. ולכך לא הוי חזקה –
שלא אבל כדרך האוכלים. ומיהו, מולא מקשה
להו אחרדי – נראה דהתם נמי גרסין "הרי זו
חזקה". וכן גרס רבינו חננאל, וכן נמצא בספר של
רבינו גרשום. ואם תאמר: דהבא משמע דעצי
כלאים מותרים, ומאי שגא מקשין של כלאי הברם
דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כגב): תנור
שהסיקו בקליפי ערלה, או בקשין של כלאי הברם,
חדש – יתכן, ישן – יוצן, אלמא אסורין ויש
לומר: דהתם בורע מעיקרא, ובא – הכל נאסר.
אבל הבא איירי בבורע ובא, וחוספו הפירות
מתים, ולא בעצים. דאמרין בפרק "כל שעה"
(שם כהא), ובפרק "כל הבשר" (חולין קטזא): ורע
ובא, הוסיף מתים – אין, לא הוסיף מתים –
לא. ואין זה דחוק שהפירות חוספו מתים ולא
העצים, דאורחא דמילתא הוי הכי, דומות כבר
לעי גודלות לפני וריעת כלאים.
ושיך להי למשה טעם. **ישבע** כמה הוציא
ויטול – בפרשיו רבינו חננאל מקשין: אמאי לא
תנא האי נשבע ונטול בהדי נשבעים ונטולים
דשבועות (מדב): ומשני: דלא חשיב אלא מידי
שמכחיזין את הנשבע, כגון שכיר חשוור. וחזוני
על פנקסו, אף על גב דאין הבעל הבית מכחשו –
מכל מקום חזוני ופועלים מכחיזין זה את זה.
אבל הבא כיוון הכחשה. ומהאי טעמא נמי
לא חשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים. ומיהו, ההוא
אפילו ביתומים מכחישים נטול בשבועה. ונראה
דהתם לא חשיב אלא אותם שצריך להשמינן
דנטלין, דאי לאו דאשמעין – הוה אמינא
דאפילו בשבועה אין נטלין. ואף על פי דשכיר,
למאי דחשיב ליה טרוד בפועלו, מן הדין היה לו
ליטול בלא שבועה, דהוי ליה כאומר הלויחני
ואיני יודע אם החורתי לך, דחייב, ואינו נשבע
אלא להפסי דעתו של בעל הבית. מכל מקום, אי
לאו דאשמעין לא הוה ידעין דחשיב כאיני
יודע, ואפילו בשבועה לא היה נטול. אבל הנהו
דחשיב בהדי הבא ליפרע מנכסי יתומים, אי לאו
דאשמעין הוה אמינא דנטלין בלא שבועה
מתמת השטר – לא חשיב להו התם. והלשון
מוכיח כן, דהתם קתני "נשבעין ונטלין", משמע
דאתא לאשמעין דנטלין. והבא קתני "לא
יפרעו אלא בשבועה", משמע דאי לאו
דאשמעין – הוה אמינא דנטלין בלא שבועה.
ואף על גב דתנא דברייא ב"הוכות" (כתובות
פזב) חשיב פוגם שטור בהדי חנהו דנשבעין
ונטלין – הוה תנא לא מחלק, אי נמי איכא
למימר טעמא, כמו שאפרש לקמן בעזרת השם.

אסתלק ליה בעל אסתלקו להו – אף על גב דאמרין (בבא מציגא ע"א) השוכר את
הפועל לעשות בשלו והראוי בשל חברו – נתן לו שכרו משלכו יש לומר
דהבא האריסין וידעין שהקרקע של אשה היא, ועל מנת כן נכנסו, שאם התגרש ויפסיד
הבעל הכל – אין להם עליו כלום. דהוה דם יודעים שהבעל לא יניח מלגרש אשתו בשבילם,
ודעתם להפסיד עמו, כיון שלא התנו.

נכסים

משום

נכסים בחזקת - פירש הקונטרס: דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק "מי שמת" (בבא בתרא
קנח.ב) בנפל הבית עליו ועל אשתו, דרתני נמי התם "נכסים בחזקתך", ואיכא למאן
דאמר בחזקת יורשי הבעל, לפי שהיו באחריותו. ואיכא למאן דאמר בחזקת יורשי האב, לפי
ששלה היו. ואיכא למאן דאמר שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו - הכי נמי פליגי הכא. ואין
נראה לרבינו חם, אלא הכא מודו ברלי עלמא
שהם בחזקת יורשי הבעל. והדיבם כבר היה מוחזק
בנכסים קודם מיתתה, משעת מיתת אחיו -
שהוא יורש, דאין לה ליקח כתובה כלל עד
שתחלוץ. ובית שמאי נמי מודו לבית הלל בהא,
כדאמר ב"החולץ" (יבמות לד.א), אבל בנפל הבית
עליו ועל אשתו - מוחזקין יורשי אב בנכסים כמו
יורשי הבעל, דהללו קאין לירש ודללו באין
לירש, שעדיין לא החזוק בנכסים לא זה ולא זה,
ולכחי פליגי התם בחזקת מי, ולבית שמאי יחלוקו
בכל הנכסים, אף בנכסי צאן ברזל. והתם קתני
יחלוקו" סתמא, ולא קתני "יורשי" הבעל עם יורשי
האב" כדקתני הכא, דמשמע: דזוקא בנכסי מלוג
שבזן יורשי האב עיקר, כמו שמדקדק ב"החולץ".
ועוד: דאי פליגי נמי הכא - אם כן למאן דאמר
בחזקת יורשי האשה תיקשי: דאם כן בית שמאי
מוקמי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה טפי
מנכסי מלוג; דבנכסי מלוג קאמרי יחלוקו,
ובנכסי צאן ברזל מודו לבית הלל דהוו בחזקת
יורשי האשה, למאן דאמר. וזה אינו, דבפרק
"אלמנה" ביבמות (סו.א) משמע דנכסי צאן ברזל
בחזקת הבעל קיימי טפי, כדקתני התם - דעבדי
צאן ברזל יאכלו בתרומה ולא עבדי מלוג, וכן
בבבא דרבתי. ועוד: למאן דאמר התם נמי בחזקת
יורשי הבעל, הוי טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג -
דבנכסי מלוג קאמרי דהוו בחזקת יורשי האב. והא
דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה - כדי ליתן
טעם לדבר, כלומר - בחזקת מי שהיו עד עתה,
דהיינו הבעל. אבל על הכתובה - לא הוצרך
טעם, שדבר פשוט הוא דהוי בחזקת הבעל טפי
מנכסי צאן ברזל. וטעם זה אנו צריכין כמו כן
לומר התם למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל
וב"החולץ" הארבותי. יורשי הבעל קברי לה
דקא ירתי כתובתה - ואם תאמר: לפירוש
הקונטרס דאין לירשי הבעל אלא מנה ומנאחם
ולא נדוניא, והא אמרינן בפרק "נערה" (כתובות
מז.ב) דקבורתה תחת נדונייתה, מדאני חייב
לקבור ארוסתה! ויש לומר: דשומרת יבם היתה
ראויה ליטול קצת מנה ומנאחם, כדמסקינן -
דיבם כאחר דמי, והוי כאילו הבטיח לו נדוניא;
שהיתה כתובתה על נכסי בעלה, ואותו השעבד
היא מבנסת לו, והרי היא כאילו נטלה והחזירה
לו, ולא דמיא לשאר ארוסה דלא מבנסת לה
מדיד, ולפי זה - אפילו ביבמה מן האירוסין
מביעיא ליה. או דלמא יורשי האב קברי לה
דקא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה -
לפירוש הקונטרס; למאן דאמר בחזקת יורשי
האשה הוה ליה למימר דקא ירתי נמי נדונייתה,
אלא ניהא ליה לאסוקי אפילו למאן דאמר בחזקת
יורשי הבעל, ואם תאמר: מאי קא מביעיא ליה?
והתניא לעיל: קבורתה תחת כתובתה, דהיינו
נדונייתה, ולא נכסי מלוג! ויש לומר: דלאו דוקא
נקט התם בכתובתה, דהוא הדין נכסי מלוג, אלא
דרגילות הוא טפי שמבנסת האשה לבעלה נכסי צאן ברזל מנכסי מלוג. ולפירוש הקונטרס
נמי מנה ומנאחם דהבא - בנדוניא דמי, כדפירשנו.

אצוודי

משום רווח ביתא, אכל לזבוגי - לא! יהודה מר בר
מרימר מושימה דרבא אמר: מה שעשה - עשוי. רב
פפא אמר מושימה דרבא: לא עשה ולא כלום. אמר
רב פפא: הא דיהודה מר בר מרימר - לאו בפירוש
אתמר, אלא מכללא אתמר; דההיא איתתא דעיילה
ליה לנבא תרתי אמתתא, אול נבא נסיב איתתא
אחריתי, עייל לה חדא מנייהו. אתאי לקמיה דרבא,
צווחה, לא אשגח בה. מאן דחזא סבר משום דסבר
מה שעשה עשוי. ולא היא: משום רווח ביתא, והא
קא רווח. והלכתא: בעל שמכר קרקע לפירות - לא
עשה ולא כלום. מאי מעמא? אפי' אמר: חיישין
שמא תכסיף, רבא אמר: משום רווח ביתא. מאי
בינייהו? איכא בינייהו ארעא דמקרב למתא. אי נמי
בעל ארים הוא. אי נמי זוזי וקא עבדי בהו עיסקא.
משנה שומרת יבם שנפלו לה נכסים - מודים בית
שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקנים. מתה, מה
יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה?
בית שמאי אומרים: יחלקו יורשי הבעל עם יורשי
האב. ובית הלל אומרים: נכסים הנכנסין וכתובה
בחזקת יורשי הבעל. נכסים הנכנסים והיוצאים עמה
בחזקת יורשי האב. הניח אחיו כעות - ילקח בהן
קרקע, והוא אוכל פירות. פירות התלושין מן הקרקע
- ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. המחוברין
בקרקע, אמר רבי מאיר: שמיין אותן פקוה הן ופין
בפירות, וכמה הן ופין בלא פירות, והמותר - ילקח
בהן קרקע והוא אוכל פירות. והכמים אומרים: פירות
המחוברין בקרקע - שלו, התלושין מן הקרקע - כל
הקודם וזה בהן. קדם הוא - וזה, קדמה היא, ילקח
בהן קרקע, והוא אוכל פירות. פנסה - הרי היא
באשתו לכל דבר, בלבד שתהא כתובתה על נכסי
בעלה הראשון. לא יאמר לה "הרי כתובתך מונחת
על השלחן" אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה. וכן
לא יאמר אדם לאשתו "הרי כתובתך מונחת על
השלחן" אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה. גירשה -
אין לה אלא כתובה, החזירה - הרי היא ככל הנשים,
ואין לה אלא כתובה בלבד. גמרא איבעיא להו:
שומרת יבם שמתה, מי קוברתה? יורשי הבעל קברי
לה - דקא ירתי כתובה, או דלמא יורשי האב קברי
לה - דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה? אמר
רב עמרם; תא שמע: דתניא, שומרת יבם שמתה,
יורשיה

יורשיה

משום רווח ביתא - שכינס הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי, ויטיב לה. לא בפירוש
איתמר - לא שמעה מרבא בהדיא. תרתי אמתתא - שפדות מלוג היו, ולא שמאחם
לו בכתובתה. עייל לה חדא מנייהו - לשרת לשניה. אתאי - קמייאת לקמיה דרבא. מה
שעשה עשוי - ואפילו נתנה לאחרת לשימושה. ולא היא - לעולם משום רווח ביתא
אית ליה לרבא תקנת פירות. והא קא רווח -
ביתא, שאף עתה היא עושה צרכי הבית. שמא
הכסיף - השדה, שלא יחוש הלוקח לזבלה
ולטייבה, דקא סבר: למוחר נפקת מנאי, שאין
הגוף שלי. אבל בעל מצפה שמא תמות היא
בחייה, וירש את גוף הקרקע ומשבח לה. דמקרב
למתא - דחזיא ליה כל שעתי א' מכסיף לה.
אי נמי בעל ארים הוא - כלומר, שנתן ללוקח
פירות מזומנים. אי נמי זוזי וקא עבדי בהו
עיסקא - שהבעל עושה סחורה במועות שקיבל
מן הלוקח, ומשחרר בהן, ואיכא רווח ביתא.
משנה שנפלו לה נכסים - כשהיא שומרת
יבם. בכתובתה - בנדוניא שהבטיח לה,
ושמאתן לו בכתובתה, וקיבל עליו אחירותן
ורשאי להוציאם. ובנכסים הנכנסים והיוצאים
עמה - הן נכסי מלוג, שאין שמין אותם עליו,
ואינו רשאי להוציאן. אלא משנכנסו לרשותו
בנכסין עמה, וכשהיא יוצאת - יוצאת עמה.
בית שמאי אומרים כו' - ביבמות פרק "החולץ"
קא מפרש, מאי שנא ירשא - כשהיא קיימת -
דלא פליגי שאין לו כח בהם, ומאי שנא סיפא -
כשמתה - אמרו בית שמאי יחלוקו יורשי
הבעל בהם. ומפרש נמי, דדוקא נקט יחלוקו
יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג, אבל
יורשי האב לא יחלוקו בכתובת הבעל. ואף על
גב דנקט רישא מה יעשו בכתובתה - תניא
ושבקה. ובית הלל אומרים נכסים - דצאן ברזל
בחזקתו, ובבבא בתרא בפרק "מי שמת" (קנח.ב)
מפרש בחזקת מי הם מוחזקין; אי בחזקת יורשי
הבעל, הואיל ואחריותן עליו, או בחזקת יורשי
האשה שהיו שלה. הכי גרסינן: בכתובת בחזקת
יורשי הבעל - מנה ומנאחם, ותוספת שראיתן
לבא לה משל בעל - בחזקת יורשי הבעל. ילקח
בהן קרקע - לפי שכתובתה על נכסי בעלה
הראשון, כדקתני לקמן. לפיכך נכסי המנה
אחראין לכתובתה, אלא שהיבם אוכל פירות,
אם מייבם אותה. וקסבר: מטלטלי משתעבדי
לכתובה. שמיין אותם - דקסבר כל מה שגדל
ברשות המנה אחראין לכתובה, והכמים אומרים
פירות המחוברין לקרקע שלו - בגמרא פריך
עלה. כל הקודם בהן וזה - קסבר: מטלטלי
לכתובה לא משתעבדי, אלא אם כן תפסה.
ומחיים דבעל בעינן תפיסה, כדלקמן ב"הכתוב"
(פד.ב). והוא הדין נמי דפליגי אכספים, דמאי
שנא כספים מפירות תלושים? הרי היא כאשתו
ברשות בגמרא. כל נכסיו - שריש מאחיו.
גירשה - ליבמתו לאחר שכנסה. אין לה אלא
כתובה - אבל כל זמן שלא גרשה, הוי כל
הנכסים משועבדים לה, ואינו רשאי למכור. הרי
היא ככל הנשים - דנתן בפיקדון ולקמן;
המגרש את אשתו והחזירה - על מנת כתובה
הראשונה החזירה, ובגמרא פריך: למא לי
לאשמועינן ביבמה? גמרא מי קוברת -
משום דיש לה שני יורשין קמביעין לה. יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה, ותניא
בפרק "נערה שנתפתתה" (כתובות מז.ב). קבורתה תחת כתובתה.

יורשיה

כתובות דף פ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רלה

ומשנתנו עוסקת בנכסי מלוג של שומרת יבם, והיינו אשה שמת
בעלה ללא ילדים, שצריכה להתייבם לאחי בעלה, או שחלוץ
לה. אומרת המשנה: אף שנחלקו בית שמאי ובית הלל במשנה
לעיל (ע"ה) האם ארוסה יכולה למכור נכסים שנפלו לה, או שאינה
רשאית, בשומרת יבם – אשה הממתינה ליבום, שנפלו לה נכסים
בירושה מבית אביה בעודה שומרת יבם, מוידים בית שמאי ובית
הלל, שפוזקת ונותנת את הנכסים לכתחילה, וקיים המכר או
המתנה.
דין נוסף: אם מתה בעודה שומרת יבם, מה יעשו בכתובתה –
בעיקר כתובה של מנה או מאתים שתיקנו לה חכמים, ובתוספת
שכתב לה בעלה, ובנכסי 'צאן ברזל' שהכניסה האשה לבעלה
ושמו אותם בכתובה, ונכסים הנקנים והיוצאים עמה – נכסי מלוג,
שנכנסים עמה כשנשאת ויוצאים עמה כשמתגרשת, ואין הבעל
רשאי למכורם. כלומר, מי יורש את כל הנכסים הללו. בית שמאי
אומרים, בנכסי מלוג, יחלקו יורשי הבעל, עם יורשי האב ו-אבי
האשה, שהוא יורשה, כיון שזכויות היבם והיבמה שוות בנכסים
אלו, ומאחר ואין אחד מהיורשים מוחזק יותר מחבירו, חולקים.
ובית הלל אומרים, כל נכס שנאר ביד מי שהיה מוחזק בו, ולכן,
נכסים – נכסי צאן ברזל ששמו בכתובה, נשארים בקהלתו.
ובתובה – עיקר כתובה ותוספת הכתובה, שזהו ממון שתובעת
האשה מהבעל ואינו בחזקתה, בקהלת יורשי הבעל, שהממון של
הבעל מוחזק בידם, ואינם חייבים להוציאו. ונכסים הנקנים
והיוצאים עמה – נכסי מלוג, בקהלת יורשי האב, לפי שמשפחת
האשה מוחזקת בהם.
המשנה מבארת איזה נכסים משתעבדים לכתובת היבמה: הניח
אחיו של היבם, והיינו הבעל הראשון שמת, קעות, וירש אותו
היבם, הרי הן משועבדין לכתובת היבמה, ואף לאחר שנתייבמה
אין ליבם רשות להוציאן, שכן כל נכסי המת משועבדים
לכתובתה, ואפילו מטלטלין, ולכן ילקח בהן קרקע, והוא היבם
אוכל פירות. וכן אם הניח המת פירות התלושין מן הקרקע, דינם
כמעות, שלקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. הניח המת פירות
המחזקין בקרקע, אמר רבי מאיר, כיון שכל מה שגדל ברשות
המת משועבד לכתובתה, לכך שמיין אותן – את הנכסים, כמה הן
יפין בפירות – עם הפירות, וכמה הן יפין בלא הפירות, והמותר –
ההפריש, שהוא שווי הפירות, משועבד לכתובתה, ולכן ילקח בהן
קרקע והוא אוכל פירות.
וחכמים אומרים, פירות המחזקין בקרקע, שלו. אבל פירות
התלושין מן הקרקע, וכן מעות, כיון שהם מטלטלין אינם
משתעבדים לכתובתה, וכל הקודם זכה בהן, אם קדם הוא ותפסם,
זכה, והם שלו לגמרי. ואם קרקע היא ותפסה אותם בחיי בעלה
הראשון, שבאופן כזה אף מטלטלין משתעבדים לכתובתה, ילקח
בהן קרקע, והוא אוכל פירות.
מבארת המשנה את דין כתובת היבמה: כנסה היבם, הרי היא
כאשתו לכל דבר, בלבד – חוץ מדבר זה, שבו היא שונה מסתם
אשה, שתתאם בתובתה מוטלת על נכסי בעלה הראשון, שרק הם
משועבדים לה, ולא נכסי בעלה השני. ולא יאמר לה – אין היבם
יכול לפטור את הנכסים מן השעבוד, על ידי שיאמר ליבמה הרי
בתובתך מונחת על השלקן, כלומר, אינו יכול לייחד נכסים
מסוימים לכתובה, ולהפקיע את השעבוד משאר הנכסים, אלא כל
נכסיו יירש מהראשון אחריו לתובתה. מוסיפה המשנה: וכן לא
יאמר אדם – בעל סתם, שאינו יבם, לאשתו, הרי בתובתך מונחת
על השלקן, אלא כל נכסיו אחריו לתובתה.
ממשיכה המשנה לבאר את דיני היבמה: גירשה – גירש היבם את
יבמתו, אין לה אלא בתובה. החזירה שוב לאחר שגירשה, הרי היא
ככל הנשים שגורשו והחזירו, שהדין הוא שהחזירו על דעת
כתובתן הראשונה, ואף יבמה זו אין לה אלא בתובה ראשונה
בלבד, ואינו צריך לכתוב לה כתובה חדשה.

המשך בעמוד רמד

היינו משום רוח ביתא – כדי שיהיה רוח בבית, שעל ידי שיהיו
הפירות בבית יהיה ממון מצוי לטובת האשה, אבל לזבוגי – למכור
את הקרקע לפירות, לא – אינו יכול, כיון שיש לחשוש שיכלה את
המעות בזמן קצר, ולא ישתמש בהם להרווחת הבית בכל שנה.
מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדבר: יהודה מר בר מרימר
משמיה ו-משמון דרבא אמר, מה שעשה עשוי, והמכר קיים. רב
פפא אמר משמיה דרבא, לא עשה ולא כלום, אלא המכר בטל.
רב פפא מבאר, שדבריו בשם רבא הם האמיתיים, ואילו דברי
יהודה מר בר מרימר נאמרו מחמת טעות: אמר רב פפא, הא – דין
זה יהיה מר בר מרימר בשם רבא, שמה שעשה עשוי, לאו
כפירוש אהמר – לא אמר כן רבא בפירוש, אלא מקללא אהמר –
מתוך מעשה מסוים היה ניתן להבין שכן היא דעת רבא, דהיינו
איתתא דעילה ליה לנבא תרתי אמתא – שהיה מעשה באשה
שהכניסה לבעלה שתי שפחות בנכסי מלוג, ואול נבא נסיב
איתתא אחרתי – הלך בעלה ונשא אשה נוספת, ועליל לה תרא
מניה – והכניס אחת מהשפחות לשרת את אשתו השנית. איתא
לקמיה דרבא – באה האשה הראשונה לפני רבא, ותבעה ששתי
השפחות ישמשו רק אותה. צווחה האשה לפני רבא, ולא אשגח בה
רבא, כיון שלא קיבל את טענתה. מאן דהוא – יהודה מר בר
מרימר שראה מעשה זה, סבר שזהו משום דסבר רבא, שבעל
שמכר את נכס המלוג לפירותיו, מה שעשה עשוי, ויכול אף ליתן
במתנה את זכותו בקרקע המלוג לענין הפירות, ולכן היה הבעל
רשאי לתת את מעשיו ידי השפחה לאשתו השנית. מסיים רב פפא
ואומר: ולא היא – באמת אין זה טעמו של רבא, אלא כיון שהטעם
שתיקנו חכמים את פירות נכסי מלוג לבעל הוא משום רוח ביתא,
שיהיו פירות מצויים לטובת האשה, ולכן בדרך כלל אין הבעל
רשאי למכור את הקרקע לפירותיה, והוא – אבל במעשה זה, קא
רוח – היה רוח בביתה על ידי שפחה זו, כיון שאף עתה עושה
השפחה את צרכי הבית, ולכן לא השגיח בה רבא.
הגמרא פוסקת את ההלכה בספק זה, האם הבעל יכול למכור
קרקע מלוג לענין הפירות: והלכתא, בעל שמכר קרקע מלוג
לפירות, לא עשה ולא כלום. מבררת הגמרא: מאי טעמא – מה
הטעם בהלכה זו. ומביאה הגמרא מחלוקת: אמר אהמר, הטעם הוא
כיון דתרישין שפא תבסיף – אנו חוששים שמה הקרקע תתקלקל,
מחמת שהלוקח יודע שהקרקע נמצאת בידו רק לזמן קצוב ועד
שימות הבעל, או יגרשנה, וכיון שאין גופה קנוי לו, לא יעבדנה
כראוי. ורבא אמר, הטעם הוא לפי שלא תיקנו לבעל את פירות
נכסי המלוג אלא משום רוח ביתא, ולאחר שימכרם לא יהיה ריוח
הפירות מצוי בבית.
מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה החילוק לענין הדין בין הטעמים.
מבארת הגמרא: איבא בינייהו, ארעא דמקרב לתא – שדה
הקרובה לעיר, שלדעת אביי רשאי הבעל למוכרה לפירות, כיון
שהבעל יכול להשגיח על השדה, שלא יקלקלה הלוקח. אך
לדעת רבא אינו רשאי למוכרה, כיון שגם בזה אין רוח ביתא. אי
נמי, אם הפעל עצמו ארס הוא בשדה זו, וגם אחרי שמכרה ללוקח
הוא עובד בעצמו בשדה תמורת חלק מהפירות, שלדעת אביי
רשאי לעשות כן, כיון שהבעל ודאי לא יקלקל את השדה ושהרי
הוא יודע שאם תמות אשתו בחייו יזכה בגוף השדה. אך לדעת
רבא אינו רשאי למוכרה, כיון שאף באופן כזה אין רוח ביתא,
שהרי אין כל הפירות באים לבית האשה. אי נמי, וזו, קא עבדי
בהו עסקא – באופן שהבעל יכול את הממון שיקבל מהלוקח
תמורת הקרקע, ויעשה בהם סחורה, לאביי אינו רשאי למוכרה,
מחשש שתתקלקל ביד הלוקח, ולרבא רשאי למוכרה, כיון
שמהירווחים של הסחורה יהיה רוח ביתא.

משנה

במשניות הקודמות התבארו דיני נכסי מלוג של ארוסה או נשואה,

1 יוֹרְשִׁיָּהּ, שֶׁהֵם יוֹרְשֵׁי בְּתוּבָתָהּ, וְהֵינּוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, הֵם אֵלּוּ שְׁחִיבִין
2 בְּקִבּוּרָתָהּ, וְלֹא יוֹרְשִׁיהָ שִׁירְשׁוּ אֶת נַכְסֵי הַמְּלוּג שֶׁלָּה אֶךְ לֹא יִרְשׁוּ
3 אֶת כְּתוּבָתָהּ, כְּלוּמַר יוֹרְשֵׁי הָאֵב.
4 אָמַר אַבְי, אִם אֵינָן נִמְי תְּנִינָא – אִף אֵנוּ שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (לְהֵלֵךְ צֶדֶק) דִּין
5 זֶה הָאִמּוֹר בְּבִרְיֵיתָא, וְכך שְׁנִינוּ בָּהּ, אֲלֵמָנָה נִיּוּנָת מְנַכְסֵי יְתוּמִין
6 וּמַעֲשֵׂה יְדֵיהָ שְׁלָחָהּ, וְאֵין הִיתּוּמִים חִיבִין בְּקִבּוּרָתָהּ, אֲלֵא יוֹרְשִׁיהָ
7 שֶׁהֵם יוֹרְשֵׁי בְּתוּבָתָהּ חִיבִין בְּקִבּוּרָתָהּ, וּמַהֲלֹשׁן יוֹרְשִׁיהָ, יוֹרְשֵׁי
8 כְּתוּבָתָהּ, מִשְׁמַע שִׁישׁ לֵה שְׁנֵי מִינֵי יוֹרְשִׁים, וְאִיּוּזֵיהֶם אֲלֵמָנָה שִׁישׁ
9 לֵה שְׁנֵי יוֹרְשֵׁי, הֵיוּ אֹמְרִי, וְזו שְׁמִירָת יָבֵם הַשְּׁנוּיָה בַּמִּשְׁנֵיתָנָה,
10 שִׁירְשֵׁי הַבַּעַל יוֹרְשֵׁי הָאֵב חוֹלְקִים בִּירוּשָׁתָהּ, וְעַל זֶה אָמְרָה
11 הַמִּשְׁנָה שִׁירְשֵׁי הַכְּתוּבָה הֵם הַחִיבִים בְּקִבּוּרָתָהּ, וְהֵינּוּ יוֹרְשֵׁי
12 הַבַּעַל.
13 מַקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל הַדִּין שִׁירְשֵׁי הַבַּעַל חִיבִים בְּקִבּוּרָתָהּ הַשּׁוֹמֵרֶת
14 יָבֵם: אָמַר רַבָּא, וְלֵימָא – יֵאֵמַר הִיבֵם, שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ הַבַּעַל, אִם אֵינִי
15 יוֹרֵשׁ – כְּלוּמַר אֶת עֵיקַר הַכְּתוּבָה וְהַתּוֹסֶפֶת, אֵינִי יוֹרֵשׁ מִן הִיבֵמָה,
16 שֶׁכֵּן הִיא עֵדִין לֹא גִבְתָּהּ אוֹתָהּ, אֲלֵא מֵאִדּוּ הֵמָּה, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא
17 יִרְשִׁיתִי כְּלוּם מֵהָאֵשָׁה, אֶת אֲשֶׁתִּי אֵין אֵינִי קוֹבֵר.
18 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אָמַר לִיה אַבְי לְרַבָּא, הִיבֵם חִיבִים בְּקִבּוּרָתָהּ הִיבֵמָה,
19 מִשּׁוּם דְּבִאֵין עֲלֵיו מִשְׁנֵי צְדָקִין – טוּעְנִים נִגְדוּ טַעֲנָת 'מֵה נִפְשָׁךְ',
20 שֶׁהִרִי חִיבֵי הַבַּעַל לְקַבֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ הוּא תַּחַת כְּתוּבָתָהּ, וְאִם אֶת
21 אֲחִיו הוּא יוֹרֵשׁ, נִמְצָא שֶׁהוּא עוֹמֵד תַּחְתּוֹ, וְאִם כֵּן יִקְבֹּר אֶת
22 אֲשֶׁתּוֹ, כִּשֶּׁם שֶׁהִיא אֲחִיו חִיבֵי בְּקִבּוּרָתָהּ אִשְׁתּוֹ אִף אִם לֹא הִיְתָה
23 מְכַנְּסָה לוֹ נַכְסִים כָּלָל, אֲלֵא רַק מִחֲמַת שְׁמָתָהּ בַּחֲייוֹ וְאֵינוּ צָרִיךְ
24 לִפְרוֹעַ לָהּ כְּתוּבָתָהּ, וְאִם אֵינוּ קוֹבֵר אֶת אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל אֲחִיו, אִזִּי לֹא
25 יִרְשׁ אֶת הַכְּתוּבָה מֵאֲחִיו, אֲלֵא יִתֵּן הִיבֵם אֶת בְּתוּבָתָהּ לְיוֹרְשִׁיהָ,
26 אֶךְ אֵינוּ יִכּוֹל גַּם לְהִפְטֹר מִכְּתוּבָתָהּ וְגַם שֶׁלֹּא לְקוֹבְרָהּ.
27 רַבָּא חוֹזֵר וּמַעֲמִיד אֶת קוּשִׁיתָהּ: אָמַר לִיה רַבָּא לְאֲבִי, הֵבִי קָא
28 אֲמִינָא – כִּך הִיְתָה כּוּוֹנְתִי לְשֹׁאֵל, שִׁיכּוֹל הִיבֵם לְהִפְטֹר מִקְבּוּרָהּ,
29 עַל יְדֵי שִׁטְעֵן שֶׁאֵת הַכְּתוּבָה מִכָּה הָאֵח אֵינִי יוֹרֵשׁ, וְלֹא מִכָּה
30 הִיבֵמָה, וְלִכֵּן אֶת אֲשֶׁתִּי אֵין אֵינִי קוֹבֵר, וְאִי מִשּׁוּם בְּתוּבָתָהּ, שִׁטְעֵן
31 אֲבִי שֶׁבִּמְקָרָהּ זֶה יִצְטָרֵךְ לְשֹׁלֵם כְּתוּבָהּ, הִרִי לֹא נִתְּנָה בְּתוּבָתָהּ
32 לְנִבְזוֹת מְחִיִּים, כְּלוּמַר בַּחֲיִי הַבַּעַל עֵדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַן פְּרַעְוֵן
33 הַכְּתוּבָה, שֶׁכֵּן בְּנוֹסַח הַכְּתוּבָה כְּתוּב 'שֶׁאִם תִּנְשָׂא לְאַחֵר, תִּטְלִי
34 מֵה שְׁכּוֹתֵי לִיכִי', וּבִחֲיֵי הַבַּעַל אֵין אֲבִישָׁה יִכּוֹלָה לְהִנְשָׂא לְאַחֵר,
35 וְהִיבֵם עוֹמֵד בְּמִקּוֹם הַבַּעַל לְעַנּוֹן זֶה, שֶׁלֹּא נִיתְּנָה כְּתוּבָהּ לְהִיגָבוֹת
36 בַּחֲייוֹ, שֶׁכֵּן הִיְתָה מִצְפָּה לְכַנּוֹס אֶת הִיבֵמָה, וּמִתָּה קוֹדֵם שְׁכַנְסָהּ.
37 אָמַר לוֹ אֲבִי לְרַבָּא: הִרִי סִבְרָא זֶה שֶׁאִתָּה אֹמְרִי, שִׁישׁ לְדִרּוֹשׁ
38 מִלְשׁוֹן הַכְּתוּבָה שֶׁאֵין חִיבָהּ חַל מַחֲיִים וְאֲלֵא רַק בְּשִׁיכּוּלָהּ הָאֵשָׁה
39 לְהִנְשָׂא לְאַחֵר, אֵינֶה מוֹסַכְמַת לְדַבְרֵי הַכֵּל, וּמֵאֵין שְׁמִיעָתָ לִיה דְּאִית
40 לִיה מְדַרְשׁ בְּתוּבָה – מִי שִׁמְעַת שֶׁהוּא סוֹבֵר שְׁדוּרְשִׁים אֶת לְשׁוֹן
41 הַכְּתוּבָה, הִרִי אֵלּוּ בֵּית שְׁמַאי, וְאִם כֵּן קוּשִׁיתָךְ הִיא רַק לְשִׁיטָתָם,
42 וְאִף לְדַבְרֵיהֶם אֵין כֵּאֵן קוּשִׁיא, שֶׁהִרִי שְׁמִיעֵינָן לָהּ לְבֵית שְׁמַאי
43 דְּאֲמִרִי – שֶׁמַּעֲנֵי שְׁבִית שְׁמַאי עֲצָמָם סוֹבְרִים שְׁמִיעֵינָן לָהּ לְנִבְזוֹת,
44 תְּנָבִי דְּמִי, וְאִם כֵּן יִבְמָה זֶה הִיְתָה מוּחֲזָקָת בְּשֹׁטֵר כְּתוּבָה בַּחֲיִי
45 בַּעֲלָהּ, וְכִיּוֹן שֶׁשֹּׁטֵר זֶה הָעוֹמֵד לְהִגָּבוֹת נִחְשָׁב כְּגַבִּי, הִרִי זֶה כֵּאֵילוֹ
46 הִיא מוּחֲזָקָת בְּנַכְסֵי בַּעֲלָהּ, יוֹתֵר מִהַבַּעַל עֲצָמוֹ, וּמִמִּילָא כִּשְׁבָא
47 הִיבֵם לְרִשְׁתָּהּ אֶת נַכְסֵי אֲחִיו הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָם מִחֲזָקַת הִיבֵמָה,
48 שֶׁהִיְתָה מוּחֲזָקָת בָּהֶם יוֹתֵר מֵאֲחִיו, וְלִכֵּן חִיבֵם בְּקִבּוּרָתָהּ.
49 מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא שֶׁלְּדַעַת בֵּית שְׁמַאי שֹׁטֵר הָעוֹמֵד לְהִגָּבוֹת נִחְשָׁב
50 כְּגַבִּי: דְּתַנּוּן בַּמִּשְׁנָה (סוֹטָה כד.), לְגַבִּי אִשָּׁה שֶׁבַּעֲלָהּ הִתְרָה בָּהּ שֶׁלֹּא
51 תִּסְתַּתֵּר עִם אָדָם מְסוּיָם, וְעַבְרָה וְנִסְתַּרָה עִמּוֹ, שְׁדִינָה הוּא לְשִׁתּוֹת
52 אֶת הַמִּים הַמֵּאֲרָרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַד אוֹתָהּ שַׁעָה הִיא אִסּוּרָה
53 עַל בַּעֲלָהּ, וְאִם יִתְבַּרֵּר שֶׁאֵין זִינָתָה עִם אוֹתוֹ אִדָּם מִפְּסִידָה

54 כְּתוּבָתָהּ, אִם מֵתוּ בְּעֵלֶיהָ וְ-שֶׁל הַנָּשִׁים הַסּוֹטוֹת עַד שְׁלֵא שְׁתּוֹ אֶת
55 הַמִּים, וְהִרִי זֶה סִפְקָהּ, הָאֵם זֵינוּ וְאִבְדּוּ אֶת כְּתוּבָתָהּ אוֹ לֹא, בֵּית שְׁמַאי
56 אֹמְרִים, נִטְּלוֹת בְּתוּבָהּ וְאִף עַל פִּי שֶׁחֵן לֹא שְׁתּוֹת וְכִמוּ שִׁיבּוּרָא
57 לְהֵלֵךְ שֶׁאֵינָן מִפְּסִידוֹת כְּתוּבָתָהּ מִסְּפָק. וְכֵּתִל הֵלֵל אֹמְרִים, אוֹ
58 שְׁתּוֹת, אוֹ לֹא נִטְּלוֹת בְּתוּבָהּ.
59 לְפָנֵי שְׁתִּסִּים הַגִּמְרָא אֶת הָרֵאִיָּה מְדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי, מְבַרֶּרֶת
60 הַגִּמְרָא אֶת דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל. תַּמָּחָה הַגִּמְרָא: כִּיִּצַּד אָמְרוּ בֵּית הַלֵּל
61 'אוֹ שְׁתּוֹת', שֶׁמִּשְׁמַע שִׁישׁ לָהֵן אִפְשָׁרוֹת לְשִׁתּוֹת, וְהִרִי 'וְהִבִּיא
62 הָאִישׁ אֶת אֲשֶׁתּוֹ אֶל הַכֶּהֱן' (בְּמִדְבָּר ה טו) אָמַר רַבָּא – אָמַר הַקְּדוֹשׁ
63 בְּרוּךְ הוּא בְּתוּרָה, וְלֵיכָא – וּבִאֲפוֹן שְׁמַת הַבַּעַל אֵין אִפְשָׁרוֹת לְקִיּוּם
64 דִּין זֶה, שֶׁהִרִי אֵינוּ מְבִיאָה אֶל הַכֶּהֱן. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אִכֵּן אִף בֵּית
65 הַלֵּל מוֹדִים שֶׁאֵינָה יִכּוֹלָה לְשִׁתּוֹת, אֲלֵא כּוּוֹנְתָהּ הִיא, שְׁמִתּוֹךְ שְׁלֵא
66 שְׁתּוֹת, לֹא נִטְּלוֹת בְּתוּבָהּ, שֶׁכֵּן זָכוֹתָן לְגִבּוֹת כְּתוּבָה מוּטְלָת
67 בַּסִּפְקָהּ, וְאֵינָן גּוֹבוֹת מִסְּפָק.
68 מִסִּימָת הַגִּמְרָא אֶת רֵאִייתָהּ מְדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי: בֵּית שְׁמַאי
69 אֹמְרִים, נִטְּלוֹת בְּתוּבָהּ לֹא שְׁתּוֹת, וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, אֲמַאי יֵשׁ לָהֵן
70 כְּתוּבָה, וְהִרִי סְפִיקָא הוּא, סְפִיקָא נִטְּלָא סְפִיקָא לֹא נִטְּלָא – יֵשׁ כֵּאֵן סִפְקָהּ,
71 שְׁמַאי זִינָתָה הָאֵשָׁה וְהַפְּסִידָה כְּתוּבָתָהּ, וְשְׁמַאי לֹא זִינָתָה וְלֹא
72 הַפְּסִידָה, וְאִיךְ קָאִיתִי סְפִיקָא וּמוֹצִיא מִיְדֵי וְדָא – אִיךְ בֹּא סִפְקָא זָכוֹת
73 שִׁישׁ לָהּ, וּמוֹצִיא אֶת כְּתוּבָתָהּ מִיֵּד יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל הַמַּחֲזִיקִים בַּמִּמּוֹן
74 בְּתוּרָתָהּ וְדָא. אֲלֵא מוֹכַח מִכָּאֵן דְּקִפְּכִי וְ-שְׁסוֹבְרִים) בֵּית שְׁמַאי,
75 שְׁשִׁמְרָה הָעוֹמֵד לְנִבְזוֹת כְּגַבִּי דְּמִי, וְנִמְצָא שֶׁהָאֵשָׁה מוּחֲזָקָת בְּנַכְסִים
76 הַמְּשׁוּעָבָדִים לְכְּתוּבָתָהּ יוֹתֵר מִמָּה שִׁירְשֵׁי הַבַּעַל מוּחֲזָקִים בָּהֶם,
77 וְלִכֵּן הִיא גּוֹבָה מִסְּפָק. וְהוּא גַּם כֵּן הִטְעַם שֶׁהִיבֵם חִיבֵי בְּקִבּוּרָתָהּ
78 יִבְמָתוּ אִף לְבֵית שְׁמַאי הַסּוֹבְרִים 'מִדְּרַשׁ כְּתוּבָה', דִּכְיוֹן שֶׁהִיא
79 מוּחֲזָקָת בְּנַכְסִים הַמְּשׁוּעָבָדִים לְכְּתוּבָתָהּ, הִרִי זֶה כֵּאֵילוֹ הִיבֵם יִרֵשׁ
80 אוֹתָם מִמִּנָּה, וּמִמִּילָא הוּא מִתְחַיֵּב תְּמוּרָתָם בְּקִבּוּרָתָהּ.
81 הַתְּבָאֵר דְּבַרְיִי אַבְי לְעִיל שֶׁלְּדַבְרֵי בֵּית הַלֵּל הִטְעַם שֶׁהִיבֵם חִיבֵי
82 בְּקִבּוּרָתָהּ יִבְמָתוּ הוּא מִכָּה טַעֲנָת 'מֵה נִפְשָׁךְ', שֶׁאִם הוּא יוֹרֵשׁ אֶת
83 הַכְּתוּבָה מֵאֲחִיו הִרִי הוּא חִיבֵי בְּקִבּוּרָתָהּ. מַקְשָׁה הַגִּמְרָא: כִּיִּצַּד
84 נִיתֵן לְוֹמֵר שִׁישׁ לִיבְמָה זָכוֹת בְּכְתוּבָתָהּ, וּמִמִּילָא הִיְרֵשׁ אֶת
85 כְּתוּבָתָהּ חִיבֵי בְּקִבּוּרָתָהּ, וְהָא עֲנִין 'בְּשִׁתְּנָשָׂא לְאַחֵר, תִּטְלִי מֵה
86 שְׁכּוֹתֵי לִיכִי' – הִרִי כִּדִּי לְחִיבֵי כְּתוּבָה יֵשׁ צוּרֵךְ שִׁתְּקִיִּים הַתְּנָאִי
87 הַכְּתוּב בָּהּ בִּפְיֹרֶשׁ, שְׁכַשְׁתִּנְשָׂא לְאַחֵר תִּטּוֹל אֶת כְּתוּבָתָהּ, וְלֵיכָא
88 וְחִתּוּבָהּ זֶה לֹא הַתְּקִיִּים מְעוּלָם, שֶׁהִרִי אִף לְאַחֵר שְׁמַת בַּעֲלָהּ לֹא
89 הוֹתֵרָה לְהִנְשָׂא לְמִי שֶׁתְּרַצָּה, אֲלֵא הַתְּחִיבָהּ לְהַתְּיִיבָם, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא
90 זָכוֹתָהּ מְעוּלָם בְּכְתוּבָתָהּ, אֵין לְחִיבֵי אֶת הִיבֵם בְּקִבּוּרָתָהּ.
91 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אָמַר רַב אֲשִׁי, לְגַבִּי קִיוֵם תְּנָאִי זֶה, וְיָבֵם נִמְי בְּאַחֵר
92 דְּמִי – אִף הִיבֵם נִחְשָׁב כ'אֲחֵר', וְכִיּוֹן שֶׁהִיְתָה רִשְׁאִיתָהּ לְהִנְשָׂא לוֹ,
93 נִחְשָׁב הַדְּבַר שֶׁהַתְּקִיִּים תְּנָאִי הַכְּתוּבָה שְׁכַשְׁתִּנְשָׂא לְאַחֵר תִּטּוֹל
94 כְּתוּבָתָהּ, וּמִמִּילָא מִתְחַיֵּב הִיבֵם בְּקִבּוּרָתָהּ.
95 רַבָּא מַקְשָׁה עַל אֲבִי, שֶׁאִמְרָה לְעִיל שֶׁלְּדַעַת בֵּית הַלֵּל נִיתְּנָה
96 הַכְּתוּבָה לְהִיגָבוֹת בַּחֲיֵי הִיבֵם: שְׁלַח לִיה רַבָּא לְאַבְי שֶׁאֵלּוּ זֶה פִּדִּי
97 רַב שְׁמִיעָה בְּרִי וְרַבָּא, וְכִי-וְכִינָה בְּתוּבָהּ לְנִבְזוֹת מַחֲיִים שֶׁל הִיבֵם,
98 וְהַתְּנָאִי בְּבִרְיֵיתָא לֹא כֵך, רַבִּי אֲבָא אֹמְרִי, שְׁאֵלְתִי אֶת סוּמְכּוֹס, יָבֵם
99 הָרוּצָה שְׁיִמְכּוֹר בְּנִכְסֵי אֲחִיו הֵמָּה, שִׁירֵשׁ לְאַחֵר שִׁיבֵם אֶת הִיבֵמָה,
100 וְאֵינוּ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן מִחֲמַת שֶׁכֵּל נַכְסֵי הֵמָּה מְשׁוּעָבָדִים לְכְּתוּבָתָהּ
101 וְאֵינוּ רִשְׁאִי לְמוֹכְרָם וְכִמוּ שְׁשִׁינוּ בַּמִּשְׁנָה לְעִיל (סו, ב) כִּיִּצַּד הוּא
102 עוֹשֶׂה, אִם כֶּהֱן הוּא, שֶׁאֵינוּ יִכּוֹל לְגַרְשָׁה וּלְהַחֲזִירָהּ, יַעֲשֶׂה לָהּ
103 סְעוּדָה וְיַפְיָס אוֹתָהּ בַּמִּשְׁתָּה הֵינָן שִׁתְּתוּן לוֹ רְשׁוֹת לְמַכּוֹר אֶת
104 הַנַּכְסִים הָעוֹדִפִּים עַל שׁוּי כְּתוּבָתָהּ. וְאִם יִשְׁרָאֵל הוּא, מְגַרֵשׁ אוֹתָהּ
105 בְּגִטָּה, וּמִשְׁלֵם אֶת כְּתוּבָתָהּ, וּמוֹכֵר אֶת הָעוֹדֵף, וְאַחֵר כֵּך יִחְזִיר
106 אוֹתָהּ,

כתובות. האשה שנפלו – פרק שמיני דף פא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלז תוספות

יורשיה יורשי כתובתה – אותן יורשים שירשין כתובתה, חייבין בקבורתה. ואין חייבין בקבורתה – דהא בעי למיתב כתובתה ליורשיה. שיש לה שני יורשים – דאציטריך לתנא למיתני אותן יורשין שירשין כתובתה, שמע מינה – איכא יורשים אחרני בהדיהו, דלא ירתי כתובתה. אח אבי יורש – כתובה זו שאני יורש – אין כאן מנדוניית אביה כלום, אלא מתאים ותוספת שכתב לה אחי. ואין אני יורש אותה אלא אחי. יקבור את אשתו – כמו שהיה הוא קבורה אם מתה בחייה, ואפילו לא הבניסה לו כלום. יתן כתובתה – שהקבורה באה תחתיה. לגבות מחיים – כל זמן שהבעל חי. ואני במקום בעל עומד, שהייתי מצפה לכונסה. מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה – שדורש לשון הכתובה, שכתוב בה: "לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכך", דמינה דייקת: לא ניתנה כתובה לגבות מחיים, דהא אינה יכולה ליגש לאחר. בית שמאי היא – ביבמות בפרק "האשה שהלכה", דקאמרי בית שמאי: והלא מספר כתובה נלמד, "לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכך", והואיל והיא נישאת על פי עצמה, שבאה ואמרה מת בעלי – אף כתובתה גובה על פי עצמה. ושמעין להו לבית שמאי – שמי שיש לו שטר חוב על חבירו, הוא מוחזק בנכסיו הלוה יותר ממנו. כגבוי דמי – והנכסים בחזקתה, הלכך – מינה קא ירית. מתו בעליהן – אבל הנשים שבעולם קאי. שקינאו להן בעליהן ונסתרו, ולא הספיק להשקותה עד שמת. ולא שותות – דבעינן "והביא האיש את אשתו. ספק נזאי – והפסידה כתובה. מידי ודאי – מידי יורשי הבעל, שחן ודאין בירושה. כגבוי דמי – והיא מוחזקת בנכסים יותר מהן, ואין כאן מוציא מידי ודאי. והא בעינן לכשתנשאי כו' – אלעיל פריך: סוף סוף, היאך כתובה ניגבת מחיים, שנוכל לבא עליו משני צדדים? והא בעינן כו', יבם נכא באחר דמי – וכיון שהתירתה מיתת הבעל ליגש ליבם – מאותה שעה וכתה בנכסים. שלח ליה רבא לאבוי – לאחר שהשיבו על שאלתו, ואמר: ניתנה כתובה יבמה לגבות מחיים של יבם. ביד רב שמעיה – הוא היה שליח בתשובה זו. ופי נתנה – כתובה יבמה לגבות מחיים דיבם. שימכור בנכסיו אחיו – לאחר שכנס את יבמתו, ואמרן לעיל: כל נכסיו אחראין לכתובתה. אם כהן הוא – שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה. עשה לה סעודה – יפה, לפתונה במשתה הדין. ויפיים – הימנה, שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה. ואם ישראל הוא – שמותר להחזיר גרושתו. מגרשה בגט – ומגבה את כתובתה, ומוכר מה שירצה, ומחזירה על מנת כתובתה הראשונה. או אפילו רצה להחזירה מיד – מוכר כל זמן שירצה. שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה. לפי שאין להם כותב לה כתובה, ולא כתב לה "דקנאי ודקנינא", ואין כתובתה אלא על הראשון. ומשום הכי מעכבא בכלולה, דלמא משתדפי הני דמייחד לה. ואף על גב דאמר לקמן (כתובות גהג) אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי – מכל מקום אמרו: איני רוצה לטרוח לבית דין. אבל כתב לה כתובה כשמחזירה, וכתב לה "דקנאי ודקנינא" – לא מציא מעכבא. והא דתנן (גיטין נהב): לקח מן האיש חזור ולקח מן האשה – מקחו בטל, אוקמינן באותן שלש שדות: אחת שכתב לה בכתובתה, ואחת שייחד לה בכתובתה, ואחת שהבניסה לו שום משלה. ולטעמך

איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין כו' – מיתרא דמנותינן דייק, אבל עיקר מתניתין לא מיירי בשמירת יבם, אלא בסתם אלמנה. דהא קאני "מנכסי יתומין", ושומרת יבם לית לה יתומין. ולימא אח אבי יורש כו' – לפירוש הקונטרס פריך שפיר: אח אני יורש – דאיני יורש מנכסיה כלום אלא מנה ומתאים של אחי, הלכך אשתו אין אני קובר. אבל לפירוש רבינו תם דנזניא לכלול עלמא בחזקתו – אינו מיושב כל כך, שהרי הנכסים של אשה היו. וכן גם לפירוש הקונטרס, למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל – עריך ליישב. וצריך לפרש דהכי פריך: ולימא אח אני יורש, כלומר: זכותו של אחי אני יורש, כמו שהיה עושה הוא אם היה קיים. אבל חזרתו לא אירש, כדאמר ב"אלו נערות" (כתובות לדב): הניח להן אביון פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאילתה, מתה – אין חייבים באונסיה. משום – דבאין עליו משני צדדין: אחי יורש יקבור את אשתו, כלומר: אם באת לומר שאינו יורש כלום מנה, אלא מאחיו – אם כן בעי למימר דהרי הוא כאילו אחיו קיים, ולכתיב לא באתה לידי יבוי – יקבור את אשתו. כלומר, יחשוב לגמרי כאילו הוא זה, ויקבור אשתו כמו שהיה הוא קבורה, ולפי זה – דווקא בנפלה חן הנשואין. ואם אינו קובר, דלא חשיב כאילו הבעל זה, אם כן באתה לידי יבוי, ויתן לה כתובתה. מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי – ולבית הלל דלית להו מדרש כתובה ניתנה כתובה לגבות מחיים, אף על גב דאינה גובה כתובתה קודם חליצה – לענין זה ניתנה לגבות, שיהיה לה קבורה תחת כתובה. ואם תאמר: והא בית הלל נמי אית להו מדרש כתובה, דחזרו להורות בבית שמאי, כדאמר בפרק "האשה שלום" (יבמות קיאא) ולעיל סוף פרק "נערה" (גגא) פירשתי. ולפי מסקנא דשמעתין מצי דרשי בית הלל מדרש כתובה, ושמעין להו לבית שמאי דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי – אף על גב דלאית ליה דכגבוי דמי, כדמשמע ב"החולץ" (יבמות לחב), דפריך לרבא מההיא דנפל הבית עליו ועל אביו – בכתובה מודה דכגבוי דמי, משום חזנא, כדאמר התם. אי נמי בתר דשמעה מרבא – סברה, שותות חביא האיש כו' – משמע דבסדר המשנה גרסין "או שותות", ולא כמו שהיה כתוב שם בספרים "לא שותות". ותימיה: דהתם עיקר מילתיה, ולא פריך לה כלל.

והא בעינן לכשתנשאי לאחר כו' – מצינו למימר דפריך לבית שמאי: דנדי דאית להו לבית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי, מידו לענין זה מהני מדרש כתובה – "לכשתנשאי לאחר" דלא יחיד לה קבורה, מידי דהוי ארוסה; דאף על גב דכגבוי דמי – אין לה כתובה. ומשני: יבם נמי כאחר דמי. ואי הוה גרסין "אלא" הוה אתי שפיר, דהרי ביה משינאי דלעיל, ואתי האי טעמא נמי לבית הלל, ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה, דכיון דכאחר דמי – חשיב כאילו גבתה והחזירה לה, והואיל והיא קצת בת גבייה. אי נמי: מצי למימר דלבית הלל פריך, דלית להו כגבוי דמי. אף על גב דסלקא דעתך דלית להו מדרש כתובה – מכל מקום פריך שפיר. דהשתא, ומה הוה בביבמות לא בעו דלית להו למדרש כתובה כדי לגבות, אלא מפסדי לה כתובה – כל שכן הכא שיש לה להפסיד כתובה על ידי מדרש – שיאמרו בית הלל שתפסיד. יבם נמי כאחר דמי – ואף על גב דבפרק קמא דקדושין (גגב) אמר גבי "איש אחר יקחנה" דיבם לא מקרי "אחר" – הני מילי בלשון תורה, אבל בלשון חכמים איקרי "אחר". הרוצה שימכור בנכסיו אחיו – לפי שאינו יכול למכור, ומכור בטל אלאחר, אפילו קודם שתבא לידי גבייה. דהחמיירו חכמים שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוח מן הלקחות. ואפילו ישאיר לה כנגד כתובתה: אינו רשאי למכור השאר, דחיישין שמו יאבדו או יתגרפו השדות שישאיר. ואם תאמר: מכל מקום מה מפסדת? והא אמר לקמן דאי לית לה מראשון תקינו לה משני? ויש לומר: דמפסדת, שצריכה לחזור ולטרוח הלקחות, דאפילו אי לית לה מנכסי הראשון אלא משעבדי – לא תקינו לה רבנן משני. דאי לאו הכי – מאי אחי ליה מה שכתובתה על נכסי בעלה הראשון. מגרשה בגט – ואם תאמר: והואיל וטעמא משום דלא כתב לה "דקנאי", יכתוב לה ולא יצטרך לגרשה! ויש לומר: שאין האשה חפוצה, דניחא לה שיהו על נכסי בעלה הראשון, והואיל והם כל שעה בעין – שאין רשאי למכור, ואין לנו לכופה למחול דינה. ופירש בקונטרס: והא דתנן ב"הניזקין" (גיטין נהב): לקח מן האיש חזור ולקח מן האשה מקחו בטל – הא אוקמינן באותן שלש שדות. והקשה הרב רבינו שמואל: דכל שכן בשאר נכסים, כדאמרין ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא נא): למעוטי מאי אלימא למעוטי שאר נכסים – כל

ולשעמיך — דאמרת טעמא משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, אמאי מהדרת אדר' אבא לאותובי מברייחא, אוחיב ממתניתין ומשני: ממתניתין לא מוחיבא, דמתני' איבא לשנוי: דלאו דינא קתני אלא עצה טובה, שלא תאבד כתובתה. על השלחן — הן מעות שהוא משתמש בהן, אם הוא שולחן, הכי נמי דלא מצי מוכין — בתמיה; הא אוקימנא להאיא באותן שלש שדות, אבל מי שלא כתב ולא ייחד — מוכר הכל, ואינה יכולה לעכב עליו, וטעמא, משום דכתב לה "דקנאי ודקניא", ומיהו, כשימות או יגרשנה — טרפה לקוחות עצה טובה — שמא יאבדו המטלטלין, ונמצאת בלא כתובה, וצריך לכתוב כתובה אחרת, אלא דרכי אבא קשיא — אדמגרש לה — נייחד לה, שהרי גירושין גנאי הן לשיניהם, אלא ודאי טעמא — דלא ניתנה כתובה להגבותה מחיים, משום איבה — המייחד לאשתו או קרקע או מטלטלין — נותן יאבדו עולם ביניהם, דסברה: עניני נותן בגירושין, אבל זה שמגרש על מנת שיחזיר — ידעה דלא עשה אלא למכור, ופקעה לה איבה, דנפלה ליה יבמה — דמצוה בגדול לייבם, כנא אחוה — הקטן ממנו, למיפסלה בנימא — לזרז לה גט, ולאסרה על כל האחין, כדאמרין בפרק קמא דיבמות, משום נכסי — קשה בעיניך שאבטיסנה, שלא אזכר בנכסי אחי, כדתנן (יבמות 4א): הכונס את יבמתו — זכה בנכסי אחיו, פליגנא לך — כאילו אני חולץ לה, ולא אטול אלא כמוך, כיון דאמור רבנן — שומרת יבם — אין להיבם רשאי למכור, כדאמרין לקמן בשמעתין: מי שמת והניח שומרת יבם בו, אף על גב דזבין בו' — ומה שעשה זה שהתנה עמו לחלוץ לו וקנו מירו — דירזא נכמור, כיפ' — נומים, כלומר: במה ייפה והנאה את דבריו, ומה טעם נתן בה כששלחה: שלחה כדאביי — דהיבא דזבין — זביניה זביני, ומת — הנושה המלוה, לא יאמר — והיבם המחזיק המעות, הואיל ואני יורש — באבניס את אשתו ואזכר בנכסים, החזקתי — בחוב זה, ולא אשלמנו עוד, דמכאן ליה עבדו — עצה טובה: שיהיה הקרקע קיים לו לעולמית, ולא יוציא המעות בהוצאה, תנא תני מוציאין — דמשמע: על כרחו, אינה משנה — לא נישנית משנה זו בבית המדרש של חכמים, ולא סמכין עלה במידה, דלמא רבי מאיר היא — במתניתין, דקתני גבי כספים ופירות תלושין: ילקח בהן קרקע, ואפילו לא תפסה, אלמא — משעבדי לכתובתה, ואפילו לא קיימא לן כרבי מאיר בהא, מיהו גבי מוציאין — ליכא מאן דפליג אי מקרקעי ניתנו, ולעולם משנה היא, אלא — להכי אינה משנה, וטעות היה מי ששנאה, משום דמצי אמר לה: לאו בעלת דברים ידדי את, ממך לא ליתאי אלא מאחי, דלמא

את לאו בעלת דברים ידדי את, דלמא

כל שכן דהיה ליה איבה, דאמר לה: ענינך נתת בגירושין ובמיתה! לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: מקחו בטל — משעת טריפה, ושלש שדות — לאו למעוטי שאר נכסים, אלא — אפילו שלש שדות, מקחו קיים עד שעת טריפה, ויש ליישב פירוש הקונטרס: דמקחו בטל משמע דבטל לאלתר, ובי' חזקת הבתים" (בבא בתרא גא) הכי פירושו: למעוטי מאי, דלא מצי אמרה נתת רוח עשיתי לבעלי, אילימא למעוטי שאר נכסים דלא תטרופן לגמרי — כל שכן דהויא לה איבהו והא דלא קאמר: למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לאלתר, דמילתא דפשיטא היא דאין מקחו בטל אלא באותן שלש שדות, דהא כל אדם מוכר קרקעות המושעבדות, וממילא ידעא דדוקא באותן שלש שדות קתני דמקחו בטל, ומשום למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לא אצטרך ליה לאוקמא באותן שלש שדות, אבל קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דהדיכ מצי למימר דפשיטא ליה בדשאר נכסים אין מקחו בטל: הא מקמי דמוקמינן לה חתם באותן שלש שדות והא סלקא דעתך דמיירי בשאר נכסים, אף על גב דקתני מקחו בטל! ואם איתא נייחד לה שיעור כתובה בו' — הואיל וחשבת לה כאילו גבתה והחזירה לו,

ולמעמיד — פירוש: דלא אסקת אדעתך טעמא דאיבה, לזכרה ממתניתין, דמשמע הכי: לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן, כדי למכור השאר — אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה, ואינו יכול למכור שום דבר: אלא עצה טובה קמשמע לן — פירש בקונטרס: שמא יאבדו המטלטלין, ונמצאת שלא בכתובה, וצריך לכתוב כתובה אחרת, וזה אינו אלא לרבי מאיר, דאמרי אסור לאדם להשקות את אשתו שעה אחת בלא כתובה, ונראה לרבינו יצחק: עצה טובה — שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ולרבינו שמשון בן אברהם נראה: דגבי אשתו הויא עצה טובה שאם ייחד לה מטלטלין — לא יוכל להוציאה, לכך טוב לו שיהיו כל נכסיו אחראין לכתובה ויוציא הכל, ולבסוף — דמסיק טעמא דרבי אבא משום איבה — הויא טעמא דמתניתין נמי משום איבה, בין ביבמתו בין באשתו, לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי — ואם תאמר: ולמחול לפשיטה, דהא אמרין: המוכר שטר חוב לחברו חוזר ומחלו — מחול, ואפילו יורש מחולו ויש לומר: דשאני הכא — דאינו יורש אלא מבחא, אי נמי, כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי, ומגבי ביה דמי שטרא מעליא, כדאמרין לקמן (פא,א),

ולמא דטבא ליה עבדו ליה — פירש בקונטרס: שתהא הקרן קיימת, ויאבל פירות, וקשה: דלא מצי דלא אשמועינן אלא בנכסי אחיו; ונראה: דטבא ליה עבדו ליה — דהיינו, דהוי שלום בית טפי, ושתהא בטוחו, יתרה, לפי שלא כתב לה "דקנאי ודקניא", אי נמי — דלא זילי נכסי כל כך, כשיש לה הרבה מנכסי בעלה הראשון שתטול כתובתה מהן, ולא יהיו יראין הלקחות שתטרופן מהם, ואם תאמר: ונימא

נמי שלא יהיה מוכר מהאי טעמא, משום דטבא ליה עבדו ליה? ויש לומר: דמשום טובתו לא נפסדי ללקוחות, רבי מאיר רבי מאיר לגבות מיתמי, אלא דוקא מיתה, ויבם במקום אחיו קאי, והוי כמו מיתה, וכן משמע במה דוכתין דבמיתיה פליגי, וליכא למימר דלרבי מאיר (ומטלטלין) דיתמי נמי משעבדי לכתובה, ובמקרקעי דמי — דאם כן אפילו לית לן דרבי נתן הוי שתגבה ממנו כאילו הוי מקרקעי, ועוד דהשתא מלוה עדיפא, דמדור רבנן דגבי מיתה אפילו מגלימא דעל כתפיה — מודה רבי מאיר דמטלטלין דיתמי לא משעבדי ליה, כתובה דגריעא, ולרבנן אפילו מטלטלי דידיה לא משעבדי — כל שכן דלרבי מאיר לא משעבדי ליה מטלטלי דיתמי, ואם תאמר: דבפרק "נושאין על האנוסה" (יבמות 5א,ט), תניא: יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה, כיצד בו', וקאמר: הא מני — רבי מאיר היא, דאמר מטלטלי משעבדי לכתובה, והשתא הא אפילו ממטלטלי דיתמי לא גביא, כדפרישתי, כל שכן ממטלטלי דמקבל מתנה דאליים טפי, כדמשמע ב"ש נחליך" (בבא בתרא קלא,א), דדייק: השתא בירושה דאורייתא אלמנתו ניונות, מתנת שכיב מרע דרבנן — לא כל שכן? משמע: אבל מתנת בריא, דההיא דאורייתא, אינה ניונות, אלמא, גריעא ירושה ממתנת בריא ויש לומר: דההיא דיבמות איירי במתנת שכיב מרע, דגריעא מירושה.

כתובות דף פא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רלט

לפניו יבמה, ועדיין לא יבמה, לא לויזין – שאין ליבם למכור את
נכסיה, אף על גב דעבר וזבין, לא הוה זביניה וזבין – אין מכירתו
חלה. ומבאר רב יוסף היכן אמרו חכמים שלא ימכור: דתניא
בברייתא, מי שמת והניח שומרת יבם, והניח המת נכסים בשווי של
מאה מנה, אף על פי שכתובתה מבעלה שמת אינה אלא מנה, לא
ימכור היבם מנכסים אלו כלל, כיון שכל נכסיו של המת מתראין
לכתובתה. וממילא אף אותו יבם שהתחייב לאחיו הצעיר בקנין
שיתן לו מחצית מנכסי המת, הרי זה כאילו מכרם לו, וכיון שאינו
רשאי למכרם, אינו נותן לאחיו כלום.
מקשה הגמרא על רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, וכי כל היבם
דאמור רבנן לא לויזין, אף על גב דזבין, לא הוה זביניה וזבין – וכי
בכל מקום שאמרו חכמים שלא ימכור, אם עבר ומכר אין מכירתו
חלה. והתנן במשנה (לעיל עה), אשה שנפלו לה נכסים אחרי
שהתארסה, בית שמיא אומרים, תמכור – רשאית למכור את
נכסיה. ובית הלל אומרים, לא תמכור, כיון שבמכירה זו היא
מפסידה לארוס את הנכסים שהיו ראויים להיות לו כנכסי מלוג.
אמנם אלו ואלו מודים, שאם עברה ומכרה ונתנה, הקנין קיים. ואם
כן אף לגבי יבם ניתן לומר שאף שאמרו חכמים שלא ימכור בנכסי
היבמה, מכל מקום אם מכר, חלה מכירתו.
הגמרא מביאה דעות של אמוראים נוספים בנידון זה: שלחנה –
שלחו דין ודברים זה שבין רב יוסף לאביי, לקמיה ו-לפניו דרבי
הנינא בר שפי, שיאמר את דעתו. שלחנה דרבי יוסף – שלח את
תשובתו בדברי רב יוסף, שאין להתחייבות חלה. אמר אביי, אמו
ו-האם רבי הנינא בר שפי, כיפי תלה לה – נומים תלה בתשובתו
של רב יוסף, לנאותה, שמחמת כן נקבל את דבריו, כלומר, מה
הוסיף בדבריו על דברי רב יוסף כדי ליישב את הקושיא מהמשנה,
שמוכח שאף במקום שאסרו חכמים למכור, חלה המכירה. שלחנה
לקמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי, שלחנה דרביא, שהמכירה חלה
אף שהיה אסור לו למכור בנכסים אלו. אך הוסיף רב מניומי ושלח
להם, ואי אמר – ואם יאמר בה רב יוסף מעיקרא אחרניא – טעם
אחר, שמחמתו הוא סבור שאין המכירה חלה, שלחו לי את טעמו.
רב יוסף מביא ראיה לדבריו: נפק ו-יצאן רב יוסף לחפש ראיה
לדבריו, דק ואשכח – דייק בברייתות ומצא ברייתא המסייעת לו,
דתניא, הרי שתייה אדם נושה מעות באתיו, וית האח המלוה קודם
שפרע לו אחיו את חובו, והניח המלוה שמת את אשתו שומרת
יבם, שלא הניח זרע אחריה, לא יאמר האח הלוה העתיד לייבמה,
הואיל ושמי יורש – עתיד לירש את ממון אחי כשאיבם את
אשתו, הןוקתי – זכיתי בחוב זה שהייתי חייב לו, ואיני צריך
לפרעה, אלא עליו לשלם את חובו לחזקת המת. שכל נכסיו
משועבדים לכתובת אשתו, ולכן מוציאין את מעות החוב מן היבם,
ויקח בהן קרקע, שתהיה משועבדת ליבמה, והוא – היבם אוכל את
הפירות של הקרקע, כשאר נכסים שירש מאחיו המת,
משועבדים לכתובת היבמה, והיבם אוכל את פירותיהם. וכיון
שמוכח מברייתא זו שצריך היבם להחזיר לחזקת המת את חובו,
אף שממון זה לא היה עדיין ברשות המת, כל שכן שאינו יכול
למכור ולהוציא קרקעות ונכסים מרשות המת.
אביי דוחה את ראייתו של רב יוסף: אמר ליה אביי, דלמא – שמא
אין זו כוונת הברייתא, שחייב היבם לקנות בדמי החוב קרקע
שתהיה משועבדת ליבמה, אלא כוונת הברייתא דתנא ליה עברו
ליה – שיעשה דבר טוב עבור עצמו, כדי שלא יתבזבזו המעות
בהוצאותיו, יקנה קרקע ויכל את פירותיה. ובאמת אין הקרקע
משועבדת ליבמה, כיון שאינו צריך לפרוע את חובו לאחיו שמת.
רב יוסף חוזר ומעמיד את ראייתו: אמר ליה רב יוסף לאביי, תנא
תני מוציאין – התנא בברייתא שנה לשון מוציאין, ומשמע
שעושים כן בעל כרחו, ואת אמרת שכוונת הברייתא היא דתנא
ליה עברו ליה.
הדור – חזרו ושלחנה לראייתו של רב יוסף מברייתא זו קמיה דרב
מניומי בריה דרב נחומי, שהסכים מתחילה לדברי אביי, אך אמר

ואי סלקא דעתין – ואם יעלה על דעתנו לומר שנתנה כתובה
לנכות מחיים ו-בחי היבם, נמצא שאנו מחשיבים את היבמה
כאילו כבר גבתה את כתובתה והחזירה אותה ליבם כשנטל את
הנכסים, ולכן סובר אביי שהוא מתחייב בקבורתה, ואם כן מדוע
הצריכו סומכוס לגרשה ולהחזירה, שהוא דבר גנאי לשניהם,
נייחד לה היבם נכסים בשיעור כתובה, ורק נכסים אלו ישארו
משועבדים לכתובה, והשאר לויזין – ויוכל למכור את שאר
הנכסים, מאחר והסתלק מהם השיעבוד. וממה שלא אמר כן
סומכוס, מוכח שלא ניתנה הכתובה להיגבות בחיי היבם, ומחמת
כן אינו יכול לייחד לה קרקע מסוימת לכתובתה.
תממה הגמרא: ולשמעיה – לדבריה רבא, עד שאתה מקשה
מהברייתא, ולתקנה מפתניתין – יש לך להקשות על סברא זו
מהמשנה (לעיל פ), שכן שנינו בה, לא יאמר לה – היבם ליבמתו,
הרי כתובתה מונחת ליד על השלחן – אינו יכול לייחד לה נכסים
מסוימים שדווקא מהם תטול כתובתה, אלא כל נכסיו שירש
מאחיו אחרת. לכתובתה. ואף מכאן מוכח לכאורה שלא ניתנה
כתובה להיגבות מחיים, ולכן אינו יכול לייחד לה דבר מסוים
לכתובתה, ומדוע לא הקשה כן רבא.
מתרצת הגמרא: הך, במשנה, אין זו ראיה גמורה, כיון שיתכן
שמצד הדין יכול היבם לייחד לה מטלטלין, ורק עצה טובה קא
משמע לן – נתנה המשנה עצה טובה ליבם שלא יעשה כן, כיון
שאם יאבדו המטלטלין שייחד לה יצטרך לכתוב לה כתובה
אחרת. ומוכיחה הגמרא שמשנתנו באה לתת לו עצה טובה: דאי
לא תימא הכי – שאם לא תאמר כך, אם כן בסיפא של המשנה,
דקתני לגבי סתם אשה, וכן לא יאמר אדם לאשתו, הרי כתובתך
מונחת ליד על השלחן, אלא כל נכסיו אחרת לכתובת אשתו, וכי
גם בדין זה תאמר דאי כפי ליה לויזין, הכי נמי דלא מצי לויזין –
שאם רוצה הבעל למכור את נכסיו, אינו יכול לעשות זאת, מחמת
שיעבודו לכתובתה, ובודאי אין הדין כן, שהרי רשאי הבעל
למכור את כל נכסיו. אלא רק עצה טובה קמשמע לן, ואם כן קא
נמי – גם כאן, ברישא, לגבי יבמה, רק עצה טובה קא משמע לן.
ומחמת כן לא הקשה רבא מהמשנה, אלא הברייתא דרבי אבא,
קשיא, שהרי מכך שהצריכו סומכוס לגרשה ולהחזירה משמע
שאנו יכול לייחד לה נכסים לכתובתה, ומוכח שלא ניתנה כתובה
ליגבות בחיי היבם.
הגמרא מתרצת את קושיית רבא באותה דרך שביארה את
המשנה. מתרצת הגמרא: הברייתא דרבי אבא נמי לא קשיא,
ובאמת יכול היבם לייחד לה כתובה, אלא עצה טובה היא ליבם
שלא יעשה כן, משום איבה, שאם יעשה זאת תסבור האשה שהוא
רוצה לגרשה, ואילו כשמגרשה ומחזירה היא יודעת שרצונו רק
למכור את הנכסים. אמנם לפי האמת ניתנה כתובה ליגבות בחיי
היבם, וכדברי אביי.
* * *
הגמרא מביאה מעשה בענין זה של מכירת נכסי המת על ידי
היבם: הווא גברא, דנפלה ליה יבמה בשומקדיה – מעשה באדם
שמת אחיו ללא זרע בפומבדיתא, וכיון שהוא היה הגדול שבאחים
היתה מוטלת עליו מצות יבום (יבמות כד), כפי אחוה למפסלה לה
בנימא מיניה – רצה אחיו הצעיר לפסול את היבמה על אחיו
הגדול שעמד ליבמה, על ידי שישליך לה גט ממנו, שהדין הוא
שאם אחד האחים הראויים לייבם נותן גט ליבמה, מחמירים
לאוסרה על כל האחים, וחולצת ואינה מתייבמת. אמר ליה האח
הגדול שרצה לייבם, לאח הצעיר, מאי דעיתך – מדוע רצונך
לעשות כן, הרי זה משום נכסי, שרצונך שנירש שנינו יחד את
הנכסים, ואילו אם אייבם אותה אזכה לבדי בכל הנכסים (שם מ),
אם כך אמא, ננכסי פליגא לך – אני מתחייב לחלוק איתך בנכסים,
ולא תפסיד מכך שאייבם.
אמר רב יוסף על מעשה זה, כיון דאמור רבנן לגבי אדם שנפלה

הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן. מקשה הגמרא: כיצד אמר
מר בר רב אשי בשם רבי יוחנן שניתן למשוך חפץ עכשיו ולקנותו
רק לאחר שלשים יום, והא כפי אמתא רבין אמר בשם רבי יוחנן,
שהמושך חפץ כדי לקנותו לאחר שלשים יום לא קני. מתרצת
הגמרא: לא קשיא, הא - מה שאמר רבי יוחנן שמועיל הקנין, היינו
באופן דאמר ליה לקונה קני מעבשיו - לאחר שיעברו שלשים
יום, תהיה הבהמה קנויה לך מעבשיו, וכוונתו שיתחיל הקנין
עכשיו ויסתיים לאחר שלשים יום, והא - מה שאמר רבי יוחנן
שלא הועיל קנינו, היינו באופן דלא אמר ליה קני מעבשיו, אלא
שיקנה רק לאחר שלשים יום, וכיון שבאותו זמן לא עשה כל קנין,
לא קנה.
הגמרא ממשיכה לדון ביבם הרוצה לחלוק עם אחיו בירושת המת.
מספרת הגמרא: בעי מיניה מעילא - שאלו בני הישיבה את עולא,
אח שיבם, וזכה בנכסי המת, ואחר כך חילק את נכסיו לאחיו, מהו
- האם חלו מעשיו. השיב להם עולא: לא עשה ולא כלום, ובדברי
רב יוסף שאין האח יכול למכור את נכסי המת, לפי שכולם
משועבדים לכתובת היבמה. הוסיפו ושאלו התלמידים: חילק את
הנכסים ואחר כך יבם, מהו. השיב להם עולא: לא עשה ולא כלום.
תמזה הגמרא על משא ומתן זה: מתקנה לה רב ששת, השתא -
מעתה שפסק עולא לתלמידים בשאלתם הראשונה, שאם יבם,
וכבר זכה בנכסים, ואחר כך חילק, לא עשה ולא כלום, חילק ואחר
כך יבם מפעם - וכי יש צורך להשמיע שאם חילק את הנכסים
קודם שייבם, שעדיין לא זכה בהם, שאין חלוקתו מועילה, והרי
פשוט שלא עשה כלום. מתרצת הגמרא: לא היו אלו שאלות של
תלמידים בדרך לימודו של עולא, אלא שאלות שנשאלו למעשה,
ושני מעשים היו - שתי השאלות נשאלו בשני מקרים שונים, ולא
שמע האחרון את התשובה שהשיב עולא לשואל הראשון.
מביאה הגמרא את פסקו של ריש לקיש בנידון זה: כפי אמתא רבין,
אמר בשם ריש לקיש, בין יבם ואחר כך חילק, בין חילק ואחר כך
יבם, לא עשה ולא כלום. פוסקת הגמרא את ההלכה: והלכתא, לא
עשה ולא כלום.

שנינו במשנה: [ופירות] המחוברין בקרקע, אמר רבי מאיר שמין
אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות, והמותר ילקח
בהן קרקע והוא אוכל פירות. והנכסים אומרים, פירות המחוברים
לקרקע, שול. מקשה הגמרא: אמאי - מדוע לדעת חכמים אין
הפירות שייכים ליבמה, אלא ליבם, והא כל נכסיו של המת
אחריו וערבאין לכתובתה - אחראים וערבים לתשלום כתובת
המת, ופירות המחוברים לקרקע דינם כקרקע. מתרצת הגמרא:
אמר ריש לקיש, יש לשנות את גירסת המשנה, והני - ויש לשנות
בה, שפירות המחוברים לקרקע הם שול, ובדעת רבי מאיר, ולא
נחלקו על רבי מאיר אלא בפירות תלושים, שלדברי חכמים אינם
משועבדים לכתובת.

שנינו במשנה: בנכסה היבם ליבמתו, הרי היא באשתו. מבררת
הגמרא: למאי הלכתא - לגבי איזו הלכה דין היבמה כאשתו.
מבארת הגמרא: אמר רבי יוסי ברבי חנינא, לומר - בהלכה זו אמר
חידוש, שמגרשה בגט, ואינה צריכה חליצה. ומתוודה - ואם
גירשה רשאי להחזירה, ואינה אסורה עליו באיסור 'אשת אח'.
תמזה הגמרא: מה החידוש בכך שמגרשה בגט, פשיטא, שהרי היא
ככל אשה היוצאת בגט. מתרצת הגמרא: מהו דתיקא - היית סבור
לומר, שיבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה (דברים כה ה) אמר
רמב"ם, ואף אחרי שכנסה עדיין יבומין הראשונים עליה - היא
נחשבת עדיין ליבמה, ולא תיסקי - לא די לה בגט כדי להתירה
להינשא לאחר, אלא יצטרך להוציאה אף בחליצה, קא משמע לן
התנא, שיוצאת בגט לבד, ככל אשה.
ממשיכה הגמרא להקשות: 'מתוודה', פשיטא - דין זה, שיכול
היבם להחזירה לאחר שגירשה, פשוט הוא, שהרי היא ככל אשה
שהתגרשה,

דוחה הגמרא אף סברא זו: דלמא ברייתא זו כרבי נתן היא, דתניא,
רבי נתן אומר, מניין לראובן הנושא פתחירו שמעון סכום של מנה,
והכירו - שמעון, נושה מנה פתחירו לוי, מנין שמוציאין את החוב
מנה - מהלוח האחרון [לוי], ונתנין ליה - למלוה הראשון
[ראובן], ואין אומרים שלוי ישלם את חובו לשמעון, ושמעון
ישלם לראובן, תלמוד לומר (במדבר י) והשיב את אשמו ו-חובו
בממון בראשו וגו' ונתן לאשר אשם לו, והיינו שהחייב ממון
לחבירו נותנו למי שעיקר הממון עתיד להיות ברשותו, ואם חבירו
חייב ממון לאחר, נותנו לאותו אחר, ולא למי שנושה בו, כיון שאין
סברא להעביר את המעות מלוי לשמעון ומשמעון לראובן, אלא
ישלם לוי לראובן. ואם כן יתכן שהברייתא סוברת כרבי נתן, וכיון
שהיה היבם חייב ממון למת, ונכסי המת משועבדים לכתובת
אשתו, חייב היבם להחזיר את החוב לחזקת המת, שיהיה משועבד
לכתובת היבמה.
הגמרא מבארת מדוע דחה רב נחמן ברייתא זו: אלא טעמו של רב
נחמן הוא משום שלא אשכחן תנא דמחמיר הרי חומרי בכתובה -
לא מצאנו תנא הסובר שניתן להחמיר שתי חומרות בכתובה, כיון
שגבייתה היא מדברי סופרים, ואילו בברייתא זו יש שתי חומרות,
האחת כרבי מאיר, שמשלטלים משתעבדים לכתובה, והשניה
כרבי נתן, שחייב הלוה להחזיר חוב לנושי נושיו. אלא לא מצאנו
מחמירים בכתובה אלא חומרא אחת, אי בחומרת רבי מאיר, אי
בחומרת רבי נתן, ואילו מי שסידר ברייתא זו ושנה בה שתי
חומרות בודאי לא קיבל כן מרבו, אלא מעצמו אמר כן, ואין
סומכים על דבריו.
מסיימת הגמרא: אמר רבא, אם כן, היינו דשמענא ליה לאביי - זהו
הטעם שהייתי שומע מאביי דאמר על הברייתא זו אינה משנה,
ולא ידענא מאי היא - ולא ידעתי מה טעמו שהוא דוחה ברייתא
זו מההלכה, ועתה אני מבין שטעמו הוא מחמת שלא מצאנו תנא
המחמיר שתי חומרות בכתובה.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: הווא נכרא, דנפלה ליה יבמה
בעיר מתא מחסיה, והוא היה האח הגדול שמצות היבום מוטלת
עליו, כנא אחיה למיפלה בגיטא מיניה - רצה אחיו הצעיר ממנו
לפסול עליו את היבמה על ידי שיתן לה גט, ויאסור אותה ביבום.
אמר ליה האח הגדול, מאי דעתך - מדוע רצונך לפסול עלי, אי
משום נכסי - אם זהו מחמת שרצונך לירש עמי את נכסי המת,
אנא, אף שאייבמנה ומצד הדין אני הירוש, בנכסי פליגנא לך -
אחלוק עמך בנכסיו. אמר ליה האח הקטן, מסתפינא העברת לי
בדכירי פומבדיתא רמא - אני חושש שתנהג עמי כפי שנהג
אותו רמאי מפומבדיתא (שהוא המעשה שבו לעיל), שהבטיח
לאחיו את מחצית הנכסים, ואחרי שייבם חזר בו ונטל את כל
הירושה לעצמו. אמר ליה האח הגדול, אי בעית - אם רצונך, פלוג
לך מהשתא - החזק בחלקך ועשה בו קנין עתה, קודם היבום,
וכשאיבם אותה ואזכה בכל הנכסים, תיטול אותה את החלק
שעשית בו קנין.
אמר מר בר רב אשי על מעשה זה, אף על גב דכי אמתא ו-כשבא
רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר בשם רבי יוחנן, האומר לחבירו
לך ומשוך פרה זו השייכת לי, ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר
שיעברו שלשים יום, הועילה משיכתו, ולאחר שלשים יום קנה את
הפרה, ואפילו אם באותו זמן שלאחר שלשים יום לא עמדה הפרה
ברשות הקונה, אלא היתה עומדת בגט, שהוא מקום הפקר. ואם
כן לכאורה אף כאן היה מקום לומר שיכול האח המייבם להקנות
לאחיו הקטן את הנכסים קודם שיוכה בהם בעצמו, אין הדבר כן
אלא יש לחלק בין הדברים, דהתם, לגבי משיכת פרה לקנותה
לאחר שלשים יום, בידו של המקנה להקנותה מיד, שהרי היא
שלו, ולכן יכול להקנותה גם לאחר שלשים יום. אבל התם, באותו
שהקנה לאחיו את הנכסים קודם היבום, לאו בידו - אינו יכול
להקנות לו את הנכסים עתה, שהרי הוא עצמו עדיין לא זכה בהם,
ואפילו אם היה אומר לו שיוכה בנכסים 'מעבשיו' ולאחר שיריש,
לא יקנה, כיון שההלכה היא כרב יוסף, שאין אפשרות לקנות את
הירושה.

כתובות. האשה שנפלו – פרק שמיני דף פב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) רמא רש"י

1 דלמא — בהא נמי לא שטה, דרבי נתן היא, דמוציאן מזה ונותנין לזה. לאשר אשם לו
2 — לאשר הקרן שלו, ולא כתיב לאשר נושה בו. אלא — להכי אינה משנה, ושעה התנא
3 ששנאה, דלא אשכחן תנא דאית ליה תרי חומרי בכתובה, שהרי היא מדברי סופרים,
4 חדא — דמטלטלי משתעבדי לה, וחדא — דגביא מבעל חובו של מת מדברי נתן. אלא
5 חדא מהנך חומרי הוה ליה למיתני בה, אי כרבי
6 מאיר אי כרבי נתן. ובין דתנא תריוויזו — לא
7 קבלה מרבו כן, ומאלוי שנאה מי שסידר
8 הבריייתא, ולא סמכינן עלה במידי. ולא ידענא
9 מאי היא — לא הייתי יודע טעם בדבר, אמאי
10 אינה משנה. פומבדיתא רמא — שאחרי כן
11 חזר בו. פומבדיתא — קרי להו רמא, כדאמרין
12 בעלמא (חולין קכ"א). נרשאה נשקף — מני
13 בכין, פומבדיתא לויך — שני אושפיוך
14 ווב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מ"א) כמו כן: תא
15 ואחרי כך רמאי דפומבדיתא. פלוג מחשתא —
16 החוק בחלק מעבשיו, ואף על פי שאינה עבשיו
17 קניה לך עד שכאנס או שאחלוך, לכשאכנס
18 ואוכה בכולן — וזה אתה בחלקך על פי
19 שהחזקתיך מעבשיו. קנה לאחר שלשים —
20 במשיכה זו. ואפילו עומדת באגם — שאינה
21 ברשות הלוקח. התם — הוא דקונה לאחר
22 שלשים, משום דבידו היה להקנותה לו משעת
23 משיכה. הלכך מהניא משיכה לכשיתקיים
24 התנאי, שימלאו לי יום. הבא לאו בידו —
25 לחלקם לו מעבשיו ולהקנות לו אם ירצה.
26 הלכך, כי אמר ליה נמי: לכשאכנס וזה מעבשיו
27 — לאו מידי הוא, דקיימא לן כרב יוסף,
28 דקבעינן להכתא בוותיה לקמן בשמעתין.
29 ואפילו אית לן יום ואחר כך חילק מה שעשה
30 עשוי — השתא מידת לאו בידו. והא כי אתא
31 ב' — גבי משיכת פרה קאי, ופרך דרבי יוחנן
32 אדרבי יוחנן. קני מעבשיו — לאחר שלשים,
33 כשיגיע — תתא קניה לך מעבשיו. שני מעשים
34 חזו — ומי ששאל זו לא שאל זו, ולא שמע
35 האחרון את הראשונה. שלא נשאלו יחד בבית
36 המדרש לגירסא בעלמא, אלא על פי מעשים
37 שאירעו נשאלו. והא קתני כל נכסיו של פת
38 אחראין לכתובתה — והמחובר לקרקע כקרקע.
39 ולא דמו למחוברים דנכסי מלוג, דהתם פירא
40 תקינו ליה רבנן היבא דאיבא קרן קיים. והני נמי
41 פירי נינהו, דגמרי ברשותיה. אבל הבא — קרנא
42 ופירא ידידה הוא, ושיעבודא הוא דאית לה
43 עליה. ומאי דאישתעבד לה מחיים דבעל —
44 לא אמרין פירא הוא לאפקועי שיעבודא. תני
45 שלה — ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין
46 ואכספיים, ולמימר דלא משעבדי מטלטלי
47 לכתובתה. שפגריה בנש ומחזירה — תרי מילי
48 ואשמעינן: מוגרשה בגט ואינה צריכה חליצה,
49 ואשמעינן שאם רצה להחזירה — מחזירה
50 כשאר אשה. ערין יבומין הראשונים עליה — אף על פי שלקחה, דהכי כתיב "ולקחה...
51 ויבמה". קא משמע לן — דנעשית כשאתו. ומ"לאשה" דרשין ליה לקמן. והאי "ויבמה"
52 דרשין לבעל כרחא, ביבמות (ח"ב).

נעשית

קסבר? אי חזרה הוי — אמאי קנה? דכיון דחזר בו — הא בטל מעבשיו. ואי תנא הוי — אמאי בעינן שתתא עומדת באגם? דהכי משמע ב"הכותב" (כתובות פ"ב) דדרקא בעומדת באגם קנה — דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי, דהא קנה מעבשיו כיון דתנא הוי, ולא חזר בו עד לאחר שלשים? ויל דרבי יוחנן לטעמיה, דלית ליה — תנא הוי ולא חזרה הוי, אלא, מעבשיו מתחיל הקנין ואינו נגמר עד לאחר שלשים. וכן אית ליה ב"האומר" בקידושין (ס"א), ולכ"ז צריך שתתא בסוף שלשים באגם, שהוא מקום הראוי למשיכה. וב"אשה רבה" (יבמות צ"ג), הארבעת והתלושין כל הקודם וזה — ואם תאמר: בשלמא קדם הוא וזה — דקסבר דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה, כדפירש בקונטרס. אלא קדמה ארזי — אמאי ונתת לרבי עקיבא דאמר לקמן (פ"ד), דאין מרחמין בדין אלא ינתנו לירשין, ואית ליה דאפילו קדמה היא — לא וזתה, כדמוכח התם בגמרא? ויש לומר: דהתם דלגבות — אפילו קדמה אידי, לא וזתה. אבל הבא, שאין לה אלא שיעבוד בעלמא — לא חשו. ולקמן הארבעת. ויבמה

1 לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה — ואם תאמר: הוא דתנן ב"הכותב" (כתובות
2 פ"ד, א). מי שמת והניח אשה ובעל חוב וירשין, והיה לו קודמן או מלה ביד אחרים: רבי
3 טרפון אומר: ינתנו לכושל שבהם. ומפרש בגמרא: לכתובת אשה, משום חניא, ולמאן דאמר
4 נמי לכושל שכראיז, אם היתה כתובת אשה כושל — היה מודה, או אם לא היה בעל חוב
5 כלל — היו נותנין לאשה. ואי הוה מפרשין דהתם
6 — לא מן הדין, אלא מצוה ליתן לכושל שבהם —
7 הוה נחיא. ואפילו אי דינא הכי — יש לומר דשאני
8 התם, דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון והמלוה,
9 לכך אין צריך לדרבי נתן. תדע, דאין חשבי
10 מוחזקין, דהא אי הוה חשבי מוחזקין — לא הוה
11 מטלטלי דידדו משתעבדי לכתובה או לבעל חוב,
12 אבל הבא — דרבי יבבס מוחזק מאותה מלוה,
13 שהרי הוא החיוב, ואפילו הוה אחרים חייבין —
14 הוה חשבי יבס מוחזק — דבמקום אחיז קאי. לכך
15 צריך דרבי נתן.
16 פומבדיתא רמא — ואם תאמר: ומה
17 רמאות עשה? הא אמר רב
18 יוסף: לא הוי זבניה וזבנא: ועוד: דמה תיקן בכך
19 דאמר איפולוג מהשתא? ואומר רבינו יצחק:
20 דלעיל חזר בו הפומבדיתא, ולא רצה ליתן אחר
21 שיבס. והא דקאמר: רב יוסף כ' — לא משום
22 שהיה צריך לאותו מעשה, אלא לפי ששייך עליו
23 אותו הדין. התם בידו הבא לאו בידו. פירש
24 בקונטרס: הלכך, כי אמר ליה נמי "לכשאכנס וזה
25 מעבשיו" — לאו מידי הוא, דקיימא לן כרב יוסף
26 דפסקין לקמן להכתא בוותיה. ואפילו אית לן יבס
27 ואחר כך חילק, מה שעשה עשוי — השתא מידת
28 לאו בידו הוא. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם:
29 דמאי שניא מדאמר רב בפרק קמא דבבא מציעא
30 (ט"ז), "שרה זו לכשאקנה ממך קניה לך
31 מעבשיו" — קנה, אף על גב דלאו בידו? ויש לומר:
32 דרב סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ולא
33 קיימא לן הכי, דפסקין בפרק "אף על פי" (כתובות
34 נ"ט). כרבי יוחנן הסנדלר.
35 הא דאמר מעבשיו הוא דלא אמר מעבשיו —
36 לא דמי לאומר לאשה "הרי את מקודשת לי
37 לאחר שלשים" ולא בא אחר וקידשה בתוך
38 שלשים יום — דמקודשת אף על פי שנתאלו
39 חמעות, אף על פי שלא אמר "מעבשיו",
40 כדאמרין בפרק "האומר" בקידושין (נ"ט, א),
41 דבכסף ודאי לא בעינן "מעבשיו", שאם לא
42 התקדש לו — חייבת לשלם, והוי כאילו הכסף
43 בען לאחר שלשים. אבל הבא גבי משיכה, אם
44 לא אמר "מעבשיו" — לא קנה לאחר שלשים יום,
45 דבשעת קנייה כבר פסקה דמשיכה. ורב נמי
46 דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (ט"ז, ב), "שרה זו
47 לכשאקנה ממך קניה לך מעבשיו" — קנה — היינו
48 (מעבשיו) משום דסתם קניית שדה הויא בשטר,
49 ולכך צריך "מעבשיו" — שמא יאבד השטר או
50 יקרע, ולא יהיה בעולם בשעת קנייה. ואף על גב דרב מספקא ליה באומר "מעבשיו לאחר
51 שלשים" אי תנא הוי, אי חזרה הוי — ב"מעבשיו לכשאקנה" — קנה, דהא דקאמר
52 "לכשאקנה" — היינו משום דאינה שלו עתה, ואינו יכול להקנותה אלא לכשיקנה. ועוד:
53 כיון דקאמר "מעבשיו" — לכסוף ליבא לספוקי במידי. ואם תאמר: ורבי יוחנן דהבא מאי
54 דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי, דהא קנה מעבשיו כיון דתנא הוי, ולא חזר בו עד לאחר שלשים? ויל דרבי יוחנן לטעמיה, דלית ליה — תנא הוי ולא חזרה הוי, אלא, מעבשיו מתחיל הקנין ואינו נגמר עד לאחר שלשים. וכן אית ליה ב"האומר" בקידושין (ס"א), ולכ"ז צריך שתתא בסוף שלשים באגם, שהוא מקום הראוי למשיכה. וב"אשה רבה" (יבמות צ"ג), הארבעת והתלושין כל הקודם וזה — ואם תאמר: בשלמא קדם הוא וזה — דקסבר דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה, כדפירש בקונטרס. אלא קדמה ארזי — אמאי ונתת לרבי עקיבא דאמר לקמן (פ"ד), דאין מרחמין בדין אלא ינתנו לירשין, ואית ליה דאפילו קדמה היא — לא וזתה, כדמוכח התם בגמרא? ויש לומר: דהתם דלגבות — אפילו קדמה אידי, לא וזתה. אבל הבא, שאין לה אלא שיעבוד בעלמא — לא חשו. ולקמן הארבעת. ויבמה

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בר' — הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה ביאות הרבה כמו שירצה. ולית לן למימר: מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה ראשונה. דסברא הוא — דלא אמר רחמנא "ויבמה" כדי לגרשה לאלתר, אבל בנישואי אחרוני — אימא חיקום באיסור אשת את.

התם הוא דלא כתב לה דקנאי בר' — מתוך פירוש הקונטרס משמע בדאשתו — כיון שכתב לה — אם יאבדו, חייב לשלם, והוה אמינא דיכול לייחד, קא משמע לן דאפילו הכי אינו יכול לייחד. דכיון דסבורה דלית לה — לא סמכה דעתה, אף על גב דאית לה — הויה בעלותו בעילת זנות, כדמוכח ב"אף על פי" (כתובות נזב). וקשה לרבינו משום בן אברהם: דמשמע בריש "אף על פי" (שם נהא), בדאשתו, כשמיידח לה מטלטלין סתמא — איך אחריותו עליו, אף על גב דכתב לה "דקנאי". גבי אין עושין כתובת אשה מטלטלין בשלא קיבל עליה אחריות. ועוד הקשה: דמה מפסדת יבמתו כשמיידח לה? דכי היכי בדאשתו קאמר כשיידח לה סתם ונאבדו — חייב לשלם, יבמתו נמי, כשיידח לה סתם ונאבדו — חזרת על נכסי בעלה הראשון, דאחריות כתובתה עליהם ורבינו יצחק פירש: התם הוא דלא כתב לה, כלומר: אי לא תנא אלא רישא — הוה אמינא דטעמא בדבעינן למימר לקמן, דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור שאר נכסים, דאינו יכול למכורם — כיון דלא כתב לה "דקנאי". אבל באשתו לא שייך לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא, דהא כתב לה "דקנאי".

קא משמע לן דכריב אבא — שאינו יכול למכור בנכסי אחיו כלל. ואם תאמר: והא מרישא שמעינן לה, דתנן: הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע בו, וכיון דצריך לקנות — אם כן אי אפשר לו למכור! ויש לומר: דאי מרישא — הוה אמינא דוקא כגד כתובתה, אבל כל הנכסים — לא, קא משמע לן ממשנה יתירה.

אבל יבמתו דלא איזו כתב לה בר' — תימה: וליתינהי דהיא רחבא, ולא ליתינהי דהיא דלקמן — דאשתו שמעינן מקל וחומר דיבמתו! ויש לומר: דשמא הוה אמינא סברא איפכא. **בתחלה** היו כותבין לבתולה מאתים בר' — פירוש: היו מיחדים לה כתובה, ולא היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאבדו אלו המעות. והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים, שלא היו רצות לינשא — שהיו יראות שמא יצניעו הורשין אותם מעות שיחזרו לה לכתובתה, התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה — שאין הורשין יכולין להצניען. ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות, כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מהן קלותות — היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור, אבל כלים — גריגלה היא לשמור. אי נמי, לא ממש היה נותן מעות. ומיהו, אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלותות שנותנת בהם חפציה והם כל שעה אצלה, ולא היו הורשין יכולין להצניעם כמו המעות. ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות — אינן רשאים, כדשרואין אותן — ניכר לכל שהוא שלה. וכן פירש רבינו חננאל: שהיו נותנים לה. ועדיין כשהיה כונס עליה אומר לה "לכי אצל כתובתיך" — שבתחילה לא היה אומר לה, שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומללך לו הוה משלם לה. אבל עכשיו — אינם ברשותה, ולא היה נוהג מהם כלל. התקינו שיהיו מניחין אותם בבית חמיה, ודייתה עשה מהן קלותות, וכשהיה דחוק למעות ביותר — דייתה משאלת לו למשכבם. ועדיין, כיון שלא היה אלא ריוח מועט, כשכונס הרבה אומר לה: טלי כתובתיך וצאי. עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין, ולא היה מייחד לה כלום, וסומכת על כל נכסים — שעיתה היה קשה עליו להוציא מעות וליתן לה. **עכשיו** של נחושת גרסינן — שנותנין בו ענבים ומוליכין למעצרתא. ודוגמתו בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא עבב). ועל העביט של ענבים. כן נראה לרבינו תם.

הדרן עלך האשה

נעשית כאשתו — דכתיב "לאשה", קרא יתירה. אשה הקנו לו — ליבם זה מן השמים, אין עליו לכתוב לה שטר נישואין. **מאי** וכן **לא יאמר** — פשיטא, מי גריעה אשתו מיבמתו! **התם** הוא — גבי יבמתו קאמרינן שלא ייחד לה מעות לפני שולחנו. **דלא כתב** לה — כתובה היא יבם, דליכתוב בה נכסים. **דקנאי** — כבר, ודקנינא — שאני עתיד לקנות. הלכך איכא איבה — דלא סמכה דעתה שלא יאבדו המעות. גירשה אין — הוא דאמרין: אין לה אלא כתובה, ואם בא למכור מן השאר — ימכור. **לא גירשה** — לא ימכור כלום. **קא משמע** לן בדרכי **אבא** — דלעיל; אם ישראל הוא — מגרשה בגט ומחזירה. ואם תאמר: מרישא שמעינן לה, דקתני: כל נכסיו אחראין! התם עצה טובה הוא, דהא גבי אשתו נמי תנן הכי, אבל מהך משנה יתירה שמעינן: דדוקא גירשה. דאי לא — לאמאי קתני לה? אי משום היא גופה — פשיטא דאין לה אלא כתובתה. אלא ודאי לדיוקא דיליה תנייה, למידק: הא לא גירשה — לא. **מאי קא משמע** לן — ביבמה. **תנינא** — לה באשתו, ומאי אולמיה דיבמתו, דאיצטרך למיתנייה? דלית לה כתובה מיניה — אלא על נכסי בעלה הראשון. היו כותבין בר' — ולא היו משעבדים נכסיון לאחריות הכתובה, ולא היו נושאין נשים — שלא היו רצות לינשא להם, אמרו: לכשימות או יגרש — לא נמצא לגבות כלום, שהורשין יצניעו מעות של ירושה. בבית חמיה — בבית בעלה. עשירות — שכתובתן מרובה. קלותות — כמין סל שמנחת על ראשה, ונותנת בה פלכיה, לאחר שנתמלא הפלך טויו. עכשיו — למימי רגלים. טלי כתובתיך וצאי — לפי שהיתה מיוחדת לכך. כל נכסי אחראין — ולא ייחד לה כתובה במטלטלין.

הדרן עלך האשה

מזקינין ולא היו נושאין נשים. התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה. ועדיין, כשהוא פועם עליה אומר לה: לכי אצל כתובתיך, התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיה. עשירות עושות אותה קלותות של כסף ושל זהב, עניות היו עושות אותה עביט של מימי רגלים. ועדיין, כשפועם עליה אומר לה: טלי כתובתיך וצאי, עד שבא שמעון בן שטח ותיקן: כל נכסיו אחראין לכתובתה. **לך** "כל נכסיו אחראין לכתובתה".

הדרן עלך האשה

התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה — שאין הורשין יכולין להצניען. ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות, כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מהן קלותות — היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור, אבל כלים — גריגלה היא לשמור. אי נמי, לא ממש היה נותן מעות. ומיהו, אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלותות שנותנת בהם חפציה והם כל שעה אצלה, ולא היו הורשין יכולין להצניעם כמו המעות. ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות — אינן רשאים, כדשרואין אותן — ניכר לכל שהוא שלה. וכן פירש רבינו חננאל: שהיו נותנים לה. ועדיין כשהיה כונס עליה אומר לה "לכי אצל כתובתיך" — שבתחילה לא היה אומר לה, שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומללך לו הוה משלם לה. אבל עכשיו — אינם ברשותה, ולא היה נוהג מהם כלל. התקינו שיהיו מניחין אותם בבית חמיה, ודייתה עשה מהן קלותות, וכשהיה דחוק למעות ביותר — דייתה משאלת לו למשכבם. ועדיין, כיון שלא היה אלא ריוח מועט, כשכונס הרבה אומר לה: טלי כתובתיך וצאי. עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין, ולא היה מייחד לה כלום, וסומכת על כל נכסים — שעיתה היה קשה עליו להוציא מעות וליתן לה. **עכשיו** של נחושת גרסינן — שנותנין בו ענבים ומוליכין למעצרתא. ודוגמתו בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא עבב). ועל העביט של ענבים. כן נראה לרבינו תם.

כתובות דף פב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמג

54 ואם רצונו למוכרם יגרשנה ויחזור וישאנה.

55 * * *

56 שנינו במשנה: תְּחִיבָהּ, תְּרִי הִיא כָּכָל הַנְּשִׂים, וְאִין לָהּ אֱלָא
57 בְּתוּבָתָהּ, כלומר שכונסה על דעת כתובתה הראשונה, ואינו צריך
58 להתחייב לה כתובה חדשה. מקשה הגמרא: 'תְּחִיבָהּ' – בדין זה,
59 שאם החזירה אין לה אלא כתובתה, מָאי קָא מְשַׁמַּע לָן – מה חידש
60 לנו התנא כשכתב דין זה לגבי יבמה, והרי כבר תִּנְיָנָא – שנינו דין
61 זה במשנה להלן (פס) לגבי סתם אשה, הַמְנַרְשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וַתְּחִיבָהּ,
62 עַל מִנָּת בְּתוּבָהּ וְאִשּׁוּנָה הוּא מְחִיבָהּ, ואינו צריך לכתוב לה
63 כתובה חדשה.

64 מתרצת הגמרא: מָהו דְּתִימָא, דווקא בְּאִשְׁתּוּ הוּא דַּיְנו כותב לה
65 כתובה נוספת, דַּיְהוּ כְּתֹב לָהּ בְּתוּבָהּ מִיְנִיה – כיון שהוא זה שכתב
66 לה את הכתובה בפעם הראשונה, ואמרו חכמים שהתחייבותו זו
67 מועילה גם לנישואין השניים, אֲכַל בִּיבְמָתוֹ, דְּלֹא אִיהוּ כְּתֹב לָהּ –
68 שכשכנסה בפעם הראשונה היתה כתובתה על פי מה שכתב
69 והתחייב בעלה הראשון, שמת, אם כן תִּכָּא גִרְשָׁה וְאִתְדַרְהּ –
70 באופן שהשני גירשה והחזירה, אִימָא בְּתוּבָתָהּ מִיְנִיה – שמא נאמר
71 שמוטל עליו לכתוב לה כתובה חדשה ולשעבד לה את נכסיו, קָא
72 מְשַׁמַּע לָן הַתְנָא, שאינו חייב לכתוב לה כתובה חדשה, ואין לה
73 אלא את הכתובה הראשונה שכתב לה בעלה הראשון, ושעבודה
74 על נכסי הראשון.

75 * * *

76 הגמרא מבארת מדוע תיקנו חכמים שכל נכסי הבעל משועבדים
77 לכתובת אשתו: אֲמַר רַב יְהוּדָה, בְּרִאשׁוֹנָה – בזמנים הקדומים, הָיוּ
78 הַבְּעֵלִים כּוֹתְבִין לְבְתוּלָה בכתובתה מֵאֵתִים זֶה, וְלֹאֲמָנָה מִנָּה, ולא
79 היו משעבדים את נכסיהם לגביית הכתובה, וכיון שרק המטלטלין
80 היו משועבדים לכתובה, היתה האשה חוששת שכשימות הבעל
81 יטמינו הורשים את המטלטלין ולא תגבה כתובתה, וְהָיוּ הָאֲנָשִׁים
82 מְוַקְנִין, וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נְשִׂים, מפני שלא רצו הנשים להינשא,
83 מחשש שכשיאלמנו או יתגרשו, יצניעו הבעל או הורשים את
84 המעות, ולא יוכלו לגבות את כתובתן. עַד שֶׁבָּא שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁשְׁתִּי,
85 וְתִיבָן שֶׁכָּל נָכְסֵיוֹ – קרקעותיו של האיש, הֵינָם אֶחָרָאִין
86 – משועבדים לתשלום בְּתוּבָתָהּ.
87 מוסיפה הגמרא: תִּנְיָא נָפִי הִבֵּי, בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין לְבְתוּלָה
88 מֵאֵתִים, וְלֹאֲמָנָה מִנָּה, ולא היו משעבדים את נכסיהם לגביית
89 הכתובה, וְהָיוּ הָאֲנָשִׁים מְוַקְנִין וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נְשִׂים, לפי שלא רצו
90 הנשים להינשא, מחשש שלא יהיה להם מהדיכן לגבות את
91 כתובתן. לפיכך התקינו חכמים שִׁיְהִיו מִיְחִין אוֹתָהּ – את הממון
92 המיועד לכתובתה בְּבִית אִבִּיהָ, והיא סומכת על כך שתגבה ממון
93 זה, ולא יוכלו הבעל או יורשיו להצניע ממון זה. וְעַדְרִין היתה
94 תקלה אחרת בכך, שֶׁכְּשֵׁהוּא – הבעל היה פוֹעֵם עָלֶיהָ, לא היה
95 קשה בעיניו לגרשה מחמת כתובתה, אלא היה מגרשה וְאִמָּר לָהּ
96 לְבִי אֲכַל בְּתוּבָתִיךְ, שהרי בין כך אינו משתמש בממון זה. לפיכך
97 הִתְקִינוּ חֲכָמִים, שִׁיְהִיו מִיְחִין אוֹתָהּ בְּבִית הָמִיהָ, כלומר בבית
98 בעלה. ובזמן שתיקנו כן, הנשים הִעֲשִׂירוּת, שכתובתן מרובה, היו
99 עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ – עושות מממון הכתובה קְלָתוֹת – סלים של כֶּסֶף
100 וְשֵׁל זָהָב, וההעניות הָיוּ עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ לְעִבְרֵי שֵׁל מִיְמֵי רִגְלִים – לבלע
101 שמיטלים בו מי רגלים, שהיה עומד בבית בעלה. וְעַדְרִין היתה
102 תקלה בכך, שֶׁכְּשֵׁהוּא עָלֶיהָ, אִמָּר לָהּ מְלִי בְּתוּבָתִיךְ וְצָא, שלא
103 היה ניכר לו הפסד הממון. עַד שֶׁבָּא שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁשְׁתִּי וְתִיבָן שֶׁהָא
104 הבעל כּוֹתֵב לָהּ כָּל נָכְסֵי אֶחָרָאִין לְבְתוּבָתָהּ, ולא ייחד לה את
105 גביית הכתובה במטלטלין כלל.

106 הדרן עלך האשה

1 מתרצת הגמרא: מָהו דְּתִימָא – היינו סבורים לומר, מְצִיחָה דְּרָמָא
2 רְחִמָנָא עָלֶיהָ – את המצוה שהטילה התורה עליה, לייבם את אשת
3 אחיו, עֲבָדָה – עשאה כשייבמה, וְהִשְׁתָּא, אחר שכנסה וגירשה,
4 תִּיקוּם עָלֶיהָ בְּאִסּוּר אִשְׁתּוּ אַח – תעמוד עליו באיסור של אשת אח,
5 ככל אשת אח שלא במקום מצוה שאסורה ב'כרת' (דברים יח טו), קָא
6 מְשַׁמַּע לָן הַתְנָא במשנה, שלאחר שכנסה פקע לגמרי איסור זה,
7 ורשאי להחזירה אף לאחר שגירשה, הגם שאין בכך מצוה.
8 הגמרא מבררת מנין למדה משנתנו דינים אלו. מקשה הגמרא:
9 וְאִימָא הִכִּי נָפִי – שמא נאמר שאכן כך, שאינה יוצאת בגט לבד
10 אלא צריכה גם חליצה, וכן שלאחר שנשאה וגירשה הרי היא
11 חוזרת להיות אסורה עליו באיסור אשת אח. מתרצת הגמרא: אֲמַר
12 קָרָא, (ספס דה) 'בְּמָה יָבֵא עָלֶיהָ וְלָקַחָהּ לֹא לְאִשָּׁה, וְתִיבָת 'לְאִשָּׁה'
13 מיותרת, ובאה ללמד שפִּינָן שְׁלָקָתָהּ, נְעִשִׂית בְּאִשְׁתּוּ לְכָל דְּבַר, ואין
14 צריכה חליצה, ויכול להחזירה לאחר שגירשה.

15 * * *

16 שנינו במשנה: כנסה, הרי היא כאשתו לכל דבר, וּבְלִבֵּר שְׁתָּתָהּ
17 בְּתוּבָתָהּ עַל נִכְסֵי בְּעֻלָּהּ הָרִאשׁוֹן, מבררת הגמרא: מָאי מְשַׁמַּע –
18 מדוע אין נכסי היבם עצמו משתעבדים, אלא השיעבוד נשאר על
19 נכסי בעלה הראשון. מבארת הגמרא: שיעבוד נכסים לצורך
20 הכתובה מוטל על הנושא אשה מרצונו, ואילו יבם זה, אִשָּׁה הָקֵנוּ
21 לוֹ מִן הַנְּשִׂים, בכך שחייבה אותו התורה לייבמה, ואינו משעבד
22 עצמו לכתובתה.

23 הגמרא מביאה אופן שבו נכסי היבם משתעבדים לכתובת יבמתו.
24 אומרת הגמרא: וְאִי לִית לָהּ בְּרִאשׁוֹן – אם לא השאיר הבעל
25 הראשון נכסים כלל, וממילא אין לאשתו נכסים המשועבדים
26 לכתובתה, תיקנו חכמים דַּיְתָא לָהּ מְשִׁנִּי – שיש לה כתובה מנכסי
27 השני. וטעם התקנה הוא כִּי שְׁלֹא תֵּהָא האשה קָלָה פְּעֻנֵיו של
28 השני לְהוֹצִיאָהּ, שאם לא יהיו נכסיו משועבדים לכתובתה, לא
29 יחשוש לגרשה.

30 * * *

31 שנינו במשנה: לֹא יֵאמָר לָהּ [והיבם] תְּרִי בְּתוּבָתִיךְ מונחת על
32 השולחן, אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה. וכן לא יאמר אדם
33 לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן, אלא כל נכסיו אחראין
34 לכתובתה. מבררת הגמרא: מָאי 'כֵּן' – מדוע הוצרכה המשנה
35 לחדש שאף בסתם אשה הדין כן, ומאיזה טעם היינו מחלקים בין
36 יבמה לבין סתם אשה. מבארת הגמרא: מָהו דְּתִימָא – היינו יכולים
37 לומר, שדווקא הָתֵם, לגבי יבמה, הוּא שְׁנֵאמַר דִּין זֶה, משום דְּלֹא
38 כְּתֹב לָהּ הִיבם כתובה, וממילא לא שיעבד לה נכסים 'דְּקִנְיָא
39 וְדְּקִנְיָא' – שכבר קניתי ושאיני עתיד לקנות, ויתכן שתהיה איבה
40 ביניהם, שתחשוש האשה שיאבדו הנכסים שייחד לה ותאבד
41 כתובתה, אֲכַל הִכָּא, באשה רגילה, דְּכְתֹב לָהּ בעלה כתובה,
42 ושיעבד לה נכסים דְּקִנְיָא וְדְּקִנְיָא, אִימָא סְמָכָה דְּעָתָה – שמא
43 נאמר שסומכת דעתה על כל הנכסים שיש לה, שהרי אף אחר
44 שייחד לה נכסים מסוימים, אם יאבדו אותם נכסים תוכל לגבות
45 כתובתה משאר נכסים, קָא מְשַׁמַּע לָן שְׁאִינוּ יִכּוֹל לעשות כן, כיון
46 שאף שלפי האמת תוכל לגבות משאר נכסים, מכל מקום אין
47 דעתה סומכת על כך.

48 * * *

49 שנינו במשנה: גִּרְשָׁה [והיבם], אִין לָהּ אֱלָא בְּתוּבָתָהּ, ויכול היבם
50 למכור את שאר הנכסים שירש מאחיו המת. מדייקת הגמרא: אם
51 גִּרְשָׁה, אִין – כן, יכול היבם למכור את הנכסים, אך אם לא גִּרְשָׁה,
52 לא – אינו יכול למכור. וְקָא מְשַׁמַּע לָן הַתְנָא בְּדַרְבֵּי אֲמָא לעיל
53 (פא), שבעוד שהיבמה נשואה לו אינו יכול למכור את נכסי היבם,

רבי זירא, על דא – על הלכה זו, שאמרה רבי אלעזר בשם רב,
אפסות שערין – האכילו שעורים לאלעזר בבל.
* * *
הגמרא דנה במקרים אחרים, אם כופין בהם את הבעל להוציא
את אשתו: אמר רב יהודה, אמר רב אסי, אין מעשין – אין כופין את
הבעלים להוציא את נשותיהם, אלא אם כן הם נשואים לפסולות
להם, שהם חייבים לגרשן מדיני אישות.
ממשיך רב יהודה ואומר: כי אמרתה קמיה דשמואל – כשאמרתי
דין זה לפני שמואל, אמר בביאור דברי רב אסי, מי הן הפסולות
שכופין את בעליהן להוציאן, כגון, אלמנה הנשואה לבנה גדול,
וגרושה וחלוצה הנשואות לבנה הדיוט, או כמורת וניתנה הנשואות
לישראל, או בת ישראל הנשואה לנתן ולממזר, שכל אלו נשואות
באיסור, וכופין את בעליהן להוציאן, אכל אם נשא אשה, ושקה
עמה עשר שנים ולא ילדה לה, אין כופין אותה להוציאה ולישא
אחרת, כיון שאין כופים על פריה ורביה.
הגמרא מביאה לשון אחר בדברי שמואל: ורב תחליפא בר אבימי
אמר בשם שמואל, אפילו אם נשא אשה, ושקה עמה עשר שנים ולא
ילדה לה, כופין אותה להוציאה, משום שמצוה על פריה ורביה,
וכל זמן שהוא נשוי לאשה זו לא ישא אשה אחרת.
הגמרא מקשה על הלשון השני בדברי שמואל: תנן במשנתנו, אלו
שכופין אותה להוציא, מוכה שחין, וכעל פוליוס וכו', ומשמע
שדוקא אותם כופין להוציא את נשותיהם, ולא אחרים, ובשלא
לדעת רב אסי, וכפי שביארו שמואל לפי הלשון הראשון, מוכן
מדוע לא מנתה המשנה גם את הפסולות שהוזכרו בברייתא,
משום שרק את אלו שחיובם להוציא הוא מדרבנן, קתני – שנה
התנא במשנתנו, כגון בעלי מומין ואומניות שיש בהם ריח רע,
אבל את אלו שחייבים להוציא את נשותיהן מדאורייתא, לא קתני.
אלא ללשונו של רב תחליפא בר אבימי בדברי שמואל, ליתני –
היה לתנא לשנות דין זה, שאם נשא אשה ושקה עמה עשר שנים
ולא ילדה, כופין אותה להוציאה, שברין זה החובה להוציאה הוא
רק מתקנת חכמים.
מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן, לא קשיא, כיון שאף לפי לשון זו
יש חילוק בין הדינים השנויים במשנה לבין השווה עם אשה עשר
שנים ולא ילדה, דהא – השווה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה,
כופין אותו להוציא רק במילי – בדברים, כדי שיקיים מצוות פריה
ורביה. והא – השנויים במשנתנו שכופין אותו להוציא, היינו אף
בשחיט – בהכאת שוטים, כיון שאין האשה יכולה לסבול בעלי
מומין ואומניות אלו, ולא מנתה המשנה את אלו שאין כופים
אותם בשוטים.
מקשה הגמרא: מתקין לה רבי אבא, כיצד ניתן לומר ש'כופין
אותו' האמור לגבי השווה עם אשתו עשר שנים היינו בדברים
בלבד, והרי נאמר בפסוק (משלי כט) 'בדברים לא יוסר עבד', והיינו
שעל ידי דבור אי אפשר לייסר את האדם שיעשה דבר שאינו חפץ
בו. ואם כן שוב קשה, מדוע לא שנו במשנתנו דין זה, שהשוה
עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, כופים אותו להוציאה.
הגמרא מתרצת את הקושיא באופן אחר: אלא אמר רבי אבא, הא
ותא – בין הכפיה של משנתנו ובין הכפיה של השווה עם אשתו
עשר שנים ולא ילדה, היא בשוטים – בהכאת שוטים,

ממשיכה הגמרא לבאר את המשנה: שנינו במשנה בכלל אלו
שכופים אותם להוציא, 'התקמין'. מבררת הגמרא: מאי תקמין.
מבאר הגמרא: אמר רב יהודה, זה התקמין בידיו צואת כלבים
מעט מעט, בכל מקום שמוצא.
מקשה הגמרא על דברי רב יהודה: מיתבי, שנינו בברייתא,
'תקמין' המוזכר במשנה, זה בורסי – מעבד עורות. ואין זה המקבץ
צואת כלבים.
הגמרא מבאר מדוע קושיא זו קשה רק לדברי רב יהודה. תמחה
הגמרא: ולתקמין – ולדבריה, שמקמץ זה בורסי, כאמור בברייתא,
גם כן תיקשי לה על הברייתא ממתניתין, שכתבה התקמין, והמקרה
נחוש, והבורסי, ומוכח שמקמץ ובורסי הן שתי מלאכות שונות,
ולא כדברי הברייתא. מתרצת הגמרא: בשלא מתינתין לא
קשיא, כיון שיש לומר שכונתה לשני מיני בורסי, כאן – בלשון
'בורסי' עוסקת המשנה בבורסי גדול, שמעבד עורות רבים, וכאן –
בלשון 'מקמץ' עוסקת המשנה בבורסי קטן, שהוא עני ויש לו מעט
עורות, וזו גם כן כוונת הברייתא. אלא לרב יהודה, שאמר
שהמקמץ זה המקבץ צואת כלבים, קשיא, שהרי בברייתא מבורר
שמקמץ זה בורסי.
מתרצת הגמרא: תנאי היא – הדבר שנוי במחלוקת התנאים,
דתנאי בברייתא, 'תקמין', זה בורסי. ויש אומרים, זה התקמין צואת
כלבים, ורב יהודה סובר כשיטה השניה שבברייתא.

* * *

שנינו בהמשך המשנה: 'המקרה נחוש' והבורסי'. מבררת הגמרא:
מאי מקרה נחוש. רב אשי אמר, חשלי דדי – מרדד נחושת כדי
לעשות ממנו יורות, והעוסק במלאכה זו ריחו רע. ורבה בר בר חנה
אמר, זה המקרה (חוצב) נחוש' מעיקרו – ממקום מוצאו בארץ.
תנא בברייתא בנותיה – כשיטתו ורבה בר בר חנה, איזהו מקרה
נחושת המוזכר במשנה, זה המקרה נחוש' מעיקרו.

* * *

הגמרא מביאה אופן נוסף, שבו הבעל חייב לגרש את אשתו: אמר
רב, האומר איני זן את אשתי במזונות, ואיני פורנס אותה
במלבושים ושאר צרכיה, יוציא את אשתו בגט ויתן לה כתובה.
מספרת הגמרא: אול – הלך רבי אלעזר ואמר לה לשמעתא –
לשמועה זו שאמרה רב, קמיה דשמואל – לפני שמואל. אמר
שמואל, אפסות שערין – האכילו שעורים לאלעזר, כדרך
שמאכילים את הבמה, לפי שאין ממש בדבריו, שהרי אם בין כך
כופים אותו, מדוע יכפהו להוציאה, עד שכופין אותו להוציא,
יכפהו לזון אותה.
מבאר הגמרא: ורב – וטעמו של רב שאמר הלכה זו, שכופין
אותו להוציא, ולא אמר שכופין אותו לזון, משום שאין אדם דר
עם קנש בכפיפה – בסל אחד, מפני שכשלא ישמר ממנו ישכנו, וכן
במקרה זה, עלול בעלה למנוע ממנה את מזונה ופרנסתה גם
בעתיד, ולכן כופין אותו להוציאה.
מספרת הגמרא: כי פליק – כשעלה רבי זירא מבבל לארץ ישראל,
אשכחיה – מצאו לרבי בגימין בר יפת, דתיב וקאמר לה משמיה
דרבי יוחנן – שישב ואמר דין זה בשם רבי יוחנן, שאף הוא סובר
כרב שהאומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא. אמר ליה

גמרא

ירתי כתובה – שהרי הם יורשים את הכתובה, או דלמא יורשי האב
קברי לה – יורשי האב הם שחייבים בקבורתה, דקא ירתי נכסים
תקנאן ותיצאן עמה – שהרי הם יורשים את נכסי המלוג שלה.
הגמרא פושטת את הספק מברייתא: אמר רב עמרם, תא שמע,
דתנאי, שומרת יבם שפחה,

הגמרא דנה מי חייב בקבורת שומרת יבם שמתה. והדין בכל מקום
הוא שקבורת המת מוטלת על יורשיה, אמנם לגבי שומרת יבם
התבאר במשנתנו שיש שנים היוורשים את נכסיה, יורשי בעלה
ויורשי אביה. מסתפקת הגמרא: איצטא להו, שומרת יבם שמתה,
מי קוברת – מי חייב בקבורתה, האם יורשי הבעל קברי לה, דקא

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב. ומתיר לנחם אבלים בשבת ומתיר לומר פירוש שאומרים בחול המקום ינחמך שעל ידי פקשתו על
2 נחמתו לא יעורר בכיד:

סימן רפז דיני ניהום אבלים וביקור חולים טעף ב

הלכתא רבנא

יעורר בבי - הרוצה לנחם בנוסח המיוחד לשבת יאמר 'בשבת תתנחם'⁷, או 'שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא'⁸.

ציונים והוספות

שיהי'... שאלתי: והלא באיזה קהלות הולך הרב עם כמה בעלי בתים חשובים בביהכ"נ אל מקום ישיבת האבל. ענה: אומרים רק בשבת תתנחם, ובעיר גדולה יש לו דין אין לו מנחמים, כיון שהקרובים אי אפשר להם לבוא מפני ריחוק המקום.

(7) משנ"ב ס"ק ג, דרכי חסד (אושפאל) עמ' ריב, וראה להלן ס"ג שבקושי התירו לנחם אבלים בשבת.
(8) ברשימת היום עמ' תיד הנהגות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לאחר פטירת אמו הרבנית שטערנא שרה נ"ע: אחר קבלת שבת, כשאמרתיו לו שבתא טבא, לא ענה. אמר: דער רבי וויל ניט ליידען (=אינו סובל) שאילת שלום מאיזה סוג

שולחן ערוך הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

26 קצת נגד הכסות אבל אם אינו חשוב כלל נגד חשיבות
27 הכסות כגון מטפחת שמקנחין בו את האף (שקורין
28 פאצילי"ש) הרי היא בטילה לגבי הכסות אם היא תפורה לו
29 בבי' תכיפות שבי' תכיפות חשובין חיבור לענין כלאים
30 (ולענין שבת עיין סי' ש"מ) אבל אם היא תפורה לחגורה
31 אסור לצאת בו שנגד החגורה היא חשובה ואינה בטלה
32 אליה ואין צריך לומר אם קשורה שם אפילו בקשר של
33 קיימא ואף אם רוצה לחגור שם במטפחת זו על גבי החגורה
34 או תחתיה אין זה מועיל כלום שאין יוצאין בבי' חגורות זו
35 על גבי זו כמו שיתבאר ומי שרוצה לישא עמו מטפחת זו
36 אין לו תקנה אלא אם כן יקשרנה בראש החגורה (מעורב
37 שבת) בקשר של קיימא שאז נעשית כחגורה אחת ארוכה
38 ויחגור את עצמו בכולה כל זמן שהולך ברחוב וכן אסור
39 לצאת במטלית שקושרין בפתילין של כובע לקנח בה עיניו
40 מפני שאינה בטלה לגבי הכובע:

41 כד אותן עגולים ירוקים שגזרה מלכות שכל יהודי ישא
42 אחד מהם בכסותו מותר לצאת בהם בשבת שהם
43 בטלים לגבי הכסות אף אם אינם תפורים בכסות אלא
44 מחוברים בה קצת על ידי קשריה וכיוצא בה:

45 כה מותר לצאת במיני עשבים שקושרין אותם בקשרים
46 ותולין אותם בצואר לרפואה ואינם כמשוי לאדם אלא
47 כתכשיט הואיל והם לרפואה ומטעם זה מותר לצאת בקמיע
48 מומחה שתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו אבל אין
49 יוצאין בקמיע שאינו מומחה אפילו לכרמלית.

1 כב וכל זה בזוג שהיה דרך בימיהם לעשותו לגוי לכל
2 הבגדים של בני מלכים וכיוצא בהם מכסף וזהב ושאר
3 כל אדם משאר מיני מתכות ולכן לא רצו חכמים להטריח
4 לפוסקו מערב שבת מכל הבגדים שהוא ארוג או תפור בהם
5 ולגנות הבגדים אבל תכשיט שאין רגילין לחברו בבגד אסור
6 לצאת בו אף על פי שארוג ותפור בבגד שגזרו עליו גזירה
7 משום אינו ארוג ותפור כיון שאין שם גנאי כלל אם יפסיקנו
8 מהבגד שהרי אין רגילות כלל לחברו בבגד.
9 במה דברים אמורים בשאר מיני מתכת אבל של כסף או
10 זהב מותר בכל ענין ואפילו לתלותו בצוארו שכיון שמן
11 הסתם תוקעין אותו יפה שלא יפול ויפסוק מחמת שדמיו
12 יקרים אין לגזור בו שמא לא יחברנו יפה בענין שיוכל
13 ליפסק וליפול ולכן התירו לצאת במפתח של זהב או כסף
14 התלויים בבגדו אף על פי שאין רגילות לתלותו שם ואסור
15 במפתח של שאר מיני מתכות כמו שנתבאר למעלה לבד
16 מטעם המבואר שם:

17 כג וכל זה בתכשיט שהוא דבר המותר לצאת בו ואין
18 צריך שיהיה מחובר לכסות אלא משום גזירה שמא
19 יפסק ויפול אבל אם חיבר לכסותו דבר שאינו עשוי
20 לתכשיט אלא להשתמש בו שהוא דבר האסור לצאת בו אין
21 חיבורו לכסות מתירו לצאת בו והרי הוא כתלוש ומופסק
22 מהכסות דכיון שהוא עשוי להשתמש בפני עצמו ואינו
23 משמש כלום לאותו מלבוש שהוא אינו בטל לגבי אותו
24 מלבוש אע"פ שהמלבוש חשוב הרבה ממנו כמ"ש למעלה.
25 במה דברים אמורים כשדבר זה שחיברו לכסות הוא חשוב

50 מומחה מצד עצמה מותר לכל אדם לצאת בה לעולם אף
51 לאחר שאבד הרופא שכתבה את המחאתו.
52 במה דברים אמורים כשנעשית איגרת זו קמיע מומחה קודם
53 שנעשה הרופא מומחה או אפילו אם באו ב' המחאות כאחד
54 כגון שכתב ב' איגרות לב' בני אדם כל אחת מהם ריפאה
55 לאדם אחד מהן לבדו פעם או שנים בלבד ואח"כ כתב
56 איגרת שלישית לאחד מהם וריפאה אותו אדם ב' פעמים
57 ואז עדיין לא נעשה הרופא מומחה כיון שלא הוחזק עדיין
58 בג' אנשים וכן איגרת זו השלישית אינה קמיע מומחה עדיין
59 כיון שלא ריפאה אלא ב' פעמים ואח"כ ריפאה איגרת זו
60 השלישית פעם ג' לאדם אחד נעשה רופא שכתבה מומחה
61 ללחש זה כיון שהוחזק בג' אנשים וגם איגרת זו השלישית
62 נעשית קמיע מומחה לעולם אף לאחר שיאבד הרופא
63 המחאתו.
64 אבל אם נעשה הרופא מומחה קודם שנעשית איגרת זו
65 קמיע מומחה דהיינו שריפא כבר ג' אנשים בג' איגרות קודם
66 שריפא איגרת זו פעם ג' אף אם איגרת זו היא משני אגרות
67 שנתחזק בהן הרופא למומחה אסור לצאת בה אחר שאבד
68 הרופא המחאתו כי שמה אין איגרת זו קמיע מומחה מצד
69 עצמו ומה שריפאה פעם ג' הוא מחמת שכתבה רופא
70 שנתברר לנו כבר המחאתו ע"י שריפא כבר ג' פעמים בג'
71 איגרות וא"כ לאחר שאבד הרופא המחאתו שמה אבדה ג"כ
72 המחאת איגרת זו:

73 **ל** כל קמיע מומחה שמותר לצאת בה אין חילוק בין אם
74 הוא של כתב בין אם הוא של עיקרין בין אם הוא חולה
75 שיש בו סכנה בין שאין בו סכנה ואפילו אם לא אחזו עדיין
76 שום חולי כלל אלא שהוא ממשפחת נכפין וכיוצא בהן
77 משאר החולאים ודואג שלא יאחזנו חולי משפחתו ותולה
78 בו קמיע מותר לצאת בו (בשבת לרשות הרבים).
79 וקמיע של כתב שיש בו אזכרות או פסוקים מכתבי הקודש
80 אם הוא מחופה עור שמותר ליכנס בו לבית הכסא מותר
81 לצאת בו בשבת לרשות הרבים ואם אינו מחופה עור אסור
82 לצאת בו בשבת גזירה שמה יצטרך לבית הכסא ויסירונו
83 מעליו בידו וישכח ויביאנו בידו ברשות הרבים ואם הוא
84 חולה שיש בו סכנה אם יסירונו מעליו אפילו לפי שעה הרי
85 מותר לו ליכנס לבית הכסא מפני פיקוח נפש ולכן מותר לו
86 גם כן לצאת בו לרשות הרבים:
87 **לא** לא יקשור הקמיע באצבעה או בטבעת ויצא בו לרשות
88 הרבים או לכרמלית מפני מראית העין שנראה כאלו
89 מתקשט בו בתורת תכשיט ואינו מתכוין כלל לרפואה
90 ובאמת אינו תכשיט כלל אלא מחמת הרפואה אבל כשהוא
91 קשור ותלוי בצווארו יכול להתירו ברשות הרבים אם אינו
92 קשור של קיימא ולחזור ולקשורו ואין חוששין כשמתירו
93 בידו ברשות הרבים שמה ישכח ויביאנו בידו מטעם
94 שיתבאר בס' ש"ג:
95 **לב** נאמן הרופא לומר על עצמו שהוא מומחה לקמיעות
96 שכבר ריפא ג' אנשים בג' אגרות וכן נאמן לומר על
97 קמיע אחת שריפא ושי"גה ושילש ונעשה קמיע מומחה
98 אע"פ שהוא אינו מומחה עדיין:

1 ואיזהו קמיע מומחה כל שעשהו איש מומחה אע"פ
2 שהקמיע עצמה אינו מומחה וכל שכן אם קמיע עצמו הוא
3 מומחה אע"פ שעשהו איש שאינו מומחה.
4 כיצד נעשה האיש מומחה כגון שכתב לחש אחד בג' איגרות
5 וריפא ג' בני אדם כל איגרת רפאתה אדם אחד נעשה איש
6 הכותב מומחה ללחש זה וכל פעם שייכתבנו מותר לצאת בו
7 בשבת אע"פ שהקמיע עצמו אינו מומחה שאגרת זו הד' לא
8 רפאתה עדיין מעולם ואף שהאיש אינו יודע כלום ברפואות
9 אין בכך כלום ואם אדם אחר כתב איגרת זו הרביעית אע"פ
10 שהוא אותו לחש עצמו שבאיגרות הראשונות אסור לצאת
11 הואיל ולא כתבה איש המומחה שמזלו גורם ואף האיש
12 המומחה לא נעשה מומחה ע"י כן אלא ללחש זה בלבד
13 אבל לא לשאר לחשים ואף אם כתב כמה מיני לחשים וכל
14 אחד מהם הועילו כמה פעמים לא נעשה מומחה אלא
15 ללחשים אלו שהועילו ג' פעמים אבל לא לשאר לחשים
16 שלא הועילו עדיין ג' פעמים:
17 **כו** וכיצד נעשה הקמיע עצמו מומחה אע"פ שלא עשאו
18 איש מומחה כגון שכתב לחש אחד באיגרת אחת
19 ורפאתה אותו איגרת ג' פעמים שנעשה זו האיגרת מומחה
20 ומותר לכל אדם לצאת בה בשבת אע"פ שהאיש אינו
21 מומחה עדיין שלא כתב אלא קמיע אחת ואם יכתוב עוד
22 לחש זה באיגרת אחרת אסור לצאת באותה איגרת בשבת
23 כל זמן שלא רפאתה ג' פעמים:

24 **כז** אין האיש נעשה מומחה עד שירפאו ג' איגרותיו לג'
25 בני אדם כל איגרת לאדם אחד אבל אם ריפא לאדם
26 אחד כמה פעמים בכמה איגרות של לחש אחד לא נעשה
27 מומחה ללחש זה שיש מקום לתלות הרפואה במזלו של
28 החולה שמזלו גורם לו שיקבל רפואתו מקמיעות אבל
29 כשכותב לחש זה לאדם אחר אפשר שלא יועיל לו כלום
30 ואסור לצאת בו (ואף אדם זה שנתרפא כבר ג' פעמים אסור
31 לצאת באיגרת אחר של איש זה שלא נעשה עדיין מומחה
32 לכל אדם):

33 **כח** אבל אם איגרת אחת רפאתה ג' פעמים אפילו לאדם
34 אחד נעשית קמיע זו מומחה לכל אדם שכל אדם
35 מותר לצאת בה בשבת שמן הסתם יש לתלות הרפואה
36 בקמיע המומחה ולא במזל החולה משא"כ כשג' איגרות
37 רפאו אדם אחד שאז לא נעשית שום אחת מהן קמיע
38 מומחה וע"כ צריך לתלות הרפואה במזל אדם או במזל
39 הרופא הכותב איגרות או במזל החולה שמקבל הרפואה
40 מהאיגרות אזי לא נעשה הרופא מומחה על ידי כך כי שמה
41 מזל החולה גורם אלא אם כן ריפא לג' בני אדם שאז מן
42 הסתם הרפואה תלויה במזלו כיון שהוחזק בג' אנשים:

43 **כט** ואם הרופא אבד את המחאתו מלחש זה כגון שאחר
44 שריפא ג' בני אדם בלחש אחד כתב עוד ג' איגרות
45 מלחש זה לג' בני אדם ולא הועילו כלום מכאן ואילך אסור
46 לצאת באיגרותיו שייכתוב עוד או אפילו באגרות שכתב כבר
47 בעודו מומחה.

48 במה דברים אמורים באגרות שלא רפאו אלא פעם או שנים
49 אבל איגרת שריפאתה כבר ג' פעמים כיון שנעשית קמיע

הרי זה מותר שזהו דרך לבישתם ואינו נראה כמשוי ואין
צריך לומר שמותר לקפל קצוות שולי טליתו מכאן ומכאן
על ידיו כדי להתנאות ובלבד שאמצעית שוליה משולשלת
למטה מכתפיו ומכסה רוב גופו.

וכל זה בטלית שהיא חתיכה אחת מרובעת כמו טליתות של
מצוה שלנו שאין בהם נקבים להוציא הידים מתוכם אבל
מלבושים שלנו שהוא לבוש בהם ומוציא את הידים מתוכם
מותר לתפוס בידים מקצת המלבוש אפילו בשוליו להגביה
שלא יעכבוהו מללכת או שלא יתלכלך או שלא יקרע אבל לא
יגביה הרבה (ח) כל אורך שוליה בענין שלא יהא רוב גופו
מכוסה ולא יהיו דרך מלבוש כלל ואף אם אמצעית שוליו
מכסה רוב גופו לא יגביה קצוות שוליו על כתפיו כיון שליש
אומרים שיש בזה חיוב חטאת ולדברי הכל עכ"פ נראה כמשוי
ואסור מדברי סופרים ואף שלבוש בו ומוציא ידיו מתוכו.
ומלבושים שלנו שנתעטף בהן ולא הוציא ידיו מתוכם אסור
לתפוס קצתם בידי להגביהם שלא יתלכלך אפילו אינו
תופס בשוליהם:

לז במקומות שנהגו לקפל הטלית ולהניחה כך מקופלת
על כתפיהם סביב צוארם והולכין כך אף בחצרות
ובבתיהם מותרים לצאת כן בשבת אף לרשות הרבים שדרך
מלבוש הוא להם אבל אם אין הולכין כן בבתיהם אלא
כשיוצאין לחוץ מקפלין הטלית על כתפיהם תחת הגלימא
להביאה לבית הכנסת אסור לצאת כן בשבת ואם יצא חייב
כמו שנתבאר למעלה ומכל-מקום מותר לקפל צד הימין
ולהניחה על כתף שמאל כדרך שמתעטפין בטליתות של
מצוה ולצאת כן לרשות הרבים הואיל וכך הוא דרך
לבישתה אף בבית.

וכן יוצא אדם בסודר המקופל ומונח על כתפו הואיל וכך
הוא דרך לבישתו ואינו צריך לכרוך נימא מן הסודר על
אצבעו שלא יפול מעליו אבל במקומות שאין כך דרך
לבישתו כגון במדינות אלו אם רוצה להוציא סודר צריך
לכסות בו ראשו ורובו דרך מלבוש גמור ואם אין הסודר
רחב כל כך לכסות ראשו ורובו יש לו תקנה לעשותו כמין
אבנט ולצאת בו דהיינו שיקשור ב' ראשי הסודר (שמלפניו)
זה בזה (כנגדו) למטה מכתפיו (וגם אמצעות הסודר
שמלאחריו יהא משוך למטה מכתפיו) שנמצא עשוי כמין
אבנט ומותר לצאת בו (אף שחגור באבנט אחר למטה
להמתירים לצאת בב' חגורות כמו שיתבאר).

ויש מי שאומר שאף במקומות שדרך לבישתם הוא בסודר
המקופל על כתפיהם צריך שיהא הסודר רחב לכסות ראשו
ורובו אם יפשיטוהו מקיפולו ואם אינו רחב כל כך אין שם
מלבוש עליו ואין יוצאין בו אלא אם כן עשאו כמין אבנט
כמו שנתבאר ויש להם לחוש לדבריו:

לח היוצא במעות הצרורים לו בסדינו שהוא לבוש בו
חייב אף על פי שאינו אוחזם בידו לפי שדרך להוציא
כן בחול לפעמים אבל היוצא במעות התפורים בבגדו פטור
שאינן דרך הוצאה בכך אבל אסור לצאת בו מדברי סופרים
בין שתפורים בו מעות בין כסף וזהב שאינם מוקצים.

לג מותר לצאת בביצת החגב ששמו חרגול שתולין אותו
באזנו לכאב האוזן ובשן של שועל חי שתולין למי
שישן יותר מדאי שיקיץ משינתו ובשן של שועל מת שתולין
למי שאינו יכול לישן שישן ובמסמר מעץ שצלביו עליו
שמרפאים בו נפח של מכת ברזל (אע"פ שכל אלו רפואות
בסגולה מותר לצאת בהן בין בחול בין בשבת) ואין בזה
משום דרכי האמורי כיון שניכר הדבר שמתכוין לרפואה וכן
בכל דבר שעושה וניכר בו שמתכוין לרפואה אע"פ שאין
ידוע לנו היאך באה הרפואה ע"י עשיית דבר זה אבל אם
עושה איזה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה אסור
משום דרכי האמורי שהזהירה התורה עליהן ולא תלכו
בחקות הגוי וגו'.

אבל כל לחש מותר לרפואה או להגן שלא יבא עליו חולי
או נזק אפילו אם אין ידוע אם לחש זה מועיל או לאו אבל
אם ידוע שלחש זה אינו מועיל אסור משום דרכי האמורי
ויש מי שחושש בכל לחש שאינו בדוק ובכל קמיע שאינה
מומחה משום דרכי האמורי וכל בעל נפש יחוש לדבריו
(במקום שאין שם צורך כל כך):

לד כל מי שיש לו ברגלו מכה שרפואתו לקשור עליה
מטבע שיש עליו צורה מותר לצאת בו שכיון שהוא
מרפא הרי הוא לו כתכשיט (ומלבוש) אבל אם הוא מכה
שאינן המטבע מרפא אותה ואינה קשורה עליה אלא להגן
עליו שלא תנגוף בקוצים ויתדות הדרכים אסור לצאת בה
שהמטבע חשוב הוא ואינו מתבטל מחשיבותו להקרא עליו
שם מלבוש (ותכשיט) אלא אם כן יש בו צורך לרפואה
(שאז יש עליו שם תכשיט):

לה היוצא בטלית המקופלת ומונחת על כתפיו דהיינו
שלאחר שננתה על ראשו הגביה שולין[ה] על כתפיו
בין שהגביה כל אורך שוליה בין שלא הגביה אלא שני כנפי
שוליה ונתן כנף אחד על כתף זה וכנף אחד על כתף זה
ואמצעית שוליה משולשלת על גופו למטה מכתפיו חייב
שאינן זה דרך מלבוש אלא משוי הוא ויש פוסטין
כשאמצעית שוליה משולשלת למטה מכתפיו אף על פי
שכנפיה נתונים על כתפיו וכן עיקר אבל אסור מדברי
סופרים מפני שנראה כמשוי ואפילו אם אין כנפיה נתונים
על כתפיו אלא שתפסם בידי והגביה כדי שלא יתלכלך או
כדי שלא יקרע אסור.

אבל אם אינו מגביה בידי אלא הוא מתעטף בטליתו בענין
ששוליה מוגבהין הרבה מן הארץ וכנפי שוליה אינם נתונים
על כתפיו אלא הם משולשלים על זרועי ידיו ואמצעית
שוליה משולשלת למטה מכתפיו ומכסה רוב גופו הרי זה
מותר ולפי זה מותר להתעטף בטלית תחת הגלימא להביאו
לבית הכנסת בשבת שחרית שאף שמתעטף בה בענין
שמתקצרת שאינה יוצא מתחת הגלימא למטה כל שהוא
מכסה רוב גופו מותר:

לז לא אסרו ליתן כנפי שוליה אפילו על כתפיו אלא
כשמתכוין להגביה הטלית שלא תלכלך בשוליה או
שלא תקרע או שלא תעכבוהו מללכת במהרה אבל אם כונתו
להתנאות בזה כמנהג אנשי המקום שמתנאים בזה גם בחול

או אפשר שיבא לידי סכנה שיהרגוהו בשביל מעותיו אבל
 אם אפשר לו שלא לצאת כגון שהוא בין ישראלים אלא
 שאינו מאמינם להפקידם אצלם או להניח הבגד בביתם ישב
 בבית כל השבת ולא יצא בהם לכרמלית ואם אין חשש
 להפקיד אצלם או שאין חשש להניח הבגד בבית יש
 להחמיר לפושטו מעליו מבעוד יום שלא יהא לבוש בו
 בשבת אפילו בבית שמא ישכח ויצא בו כמו שיתבאר בס'
 ש"ג:

חלק ב סימן שא, באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם
 אסורים:

ובמקום הפסד כגון שהוא בין הנכרים שאי אפשר לו
 להפקידם אצלם וגם לא להניח הבגד בביתם שלא יגנבוהו
 ממנו כשיצא החוצה נוהגין להקל לצאת בהם לפי שיש
 אומרים שכל שבות שהוא שינוי מדרך החול לא גזרו עליו
 במקום הפסד מרובה כמו שיתבאר בס' ש"ז וגם יש
 אומרים שעשוי אין לנו רשות הרבים אלא כרמלית ואפילו
 הוצאה כדרכה אינה אסורה בה אלא מדברי סופרים.

ומכל-מקום אין להקל אלא כשאי אפשר לו שלא לצאת
 לכרמלית כגון שמתירא לישב כלוא בבית כל היום שלא
 ירגישו הנכרים שיש אצלו מעות ויחפשוו כליו לגזולם ממנו

תורה אור

ממה-נפשך - את שני הדברות הראשונות שמענו
 רק מפי הגבורה "ולא הי' קורא ולא מתרגם אחר
 זולתו יתברך לבד", ואילו שאר דברות שמה
 השמיע לישראל, וכמ"ש אנכי עומד בין ה' וביניכם
 להגיד לכם את דבר ה' - הרי לא מצינו שאחרי
 השמעת הדברות מפי משה היתה עני' דקול
 אלקים.

וכל שכן שאין לומר דקאי על שאר דברי תורה
 שלימד משה את ישראל - שהרי "בכל ציוויי
 התורה לא שמעו רק ממשה לבדו, וא"כ מהו
 והאלקים יעננו, אימתי הי' זה" ד"על איזה דבר
 הוא אומר שמה ידבר והאלקים ענהו".

וגם להבין מהו ידבר ומהו יעננו לשון עתיד או
 הווה, והוה ליה למימר משה דבר והקב"ה ענהו
 [ומזה משמע ד"משה ידבר ואלקים יעננו" הוא
 ענין תמיד].

הענין הוא, דאיתא בגמרא דאמר רב יוסף אי
 לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איבא
 בשוקא. ולהבין מעלת האי יומא דוקא שהוא
 יום מתן תורה.

מלשון רב יוסף משמע שיש מעלה וסגולה
 מיוחדת ביום זה ("האי יומא"), שהזמן גרם
 למעלה זו, ולכאורה "הלא מעלת התורה מצד
 עצמה היא [והול"ל "אי לאו תורה כו"], ולמה לו
 לתלות בהאי יומא".

ומהו ענין מתן תורה, והלא קיים אברהם אבינו
 ע"ה את כל התורה עד שלא ניתנה ואפילו
 עירובי תבשילין מפני שלמד את כל התורה כו'

תוכן הפרק: ענין שמותיו הקדושים של הקב"ה,
 ו"יחוד" קוב"ה עם מידותיו הקדושות

משה ידבר - והאלהים יעננו בקול, [ואמרו
 רז"ל] בקולו של משה.

איתא בגמרא "מנין שאין המתרגם רשאי
 להגבי' קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר
 והאלקים יעננו בקול . . בקולו של משה", פירוש:
 בזמן הש"ס הי' הסדר שמלבד הקורא בתורה הי'
 אחד מתרגם את הקריאה (כדי שהכל יבינו את
 תוכן הקריאה), ועל זה אמרו שאין המתרגם רשאי
 להגביה את קולו יותר מהקורא, וילפינן זה ממ"ש
 "משה ידבר והאלקים יעננו בקול - בקולו של
 משה".

ד"לפי פשט לשון הגמרא שם משמע,
 דהאלקים יעננו היינו שהוא [הקב"ה] המתרגם
 [כביכול] אינו רשאי להגבי' כו', דהא אלקים הי'
 יכול ודאי להגבי' הקול יותר ויותר מקולו של
 משה, ואעפ"כ יעננו רק בקולו של משה משום
 דאין המתרגם רשאי כו', ובאמת שזה תמוה
 ופליאה נשגבה - שהקב"ה הי' נחשב כמו
 המתרגם לגבי משה. וגם, מהו אכן הטעם אשר
 "האלקים יעננו" הוא רק כפי "קולו של משה".

ולהבין כי לא פירש בכתוב מה דבר משה ומה
 ענהו ה', ולא קאי על עשרת הדברות דהא אנכי
 ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וכתוב אנכי
 עומד בין ה' וביניכם להגיד וגו', הרי שלא נאמר
 בזה הענין שמהו הוא המדבר והקב"ה העונה.
 אינו מובן מתי הי' זה שמהו דיבר והאלקים
 ענה לו, דא"א לומר דקאי על עשרת הדברות, כי

39 היא להמשיך אלקות בעולם, ועל זה אמרו בזהר,
40 שפעולה זו של התורה ומצוותי להמשיך אלקות
41 בעולם, באה על ידי שהמצוות ממשיכות את
42 שמותיו של הקב"ה (כל מצוה - "שם" אחר).

43 והענין, כי שמותיו של הקב"ה הם שבעה
44 שמותיו שאינן נמחקין, והם הם בחינת
45 התפשטות החיות והשפעה להתהוות מדותיו
46 ית', לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'.

47 להבין הטעם שהאור האלקי הנמשך על ידי
48 קיום המצוות מכונה "שם" דוקא ("לאתקנא רזא
49 דשמי") - יש להקדים תוכן ענין שמותיו של
50 הקב"ה.

51 דהנה שמותיו של הקב"ה הם שבעה שמותיו
52 הקדושים שאינם נמחקים, שהם כנגד שבע מדותיו
53 יתברך המנויות בפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה
54 והתפארת גו'". וכידוע דכל שם מורה על הנהגה
55 אחרת (כמו: שם הוי' - מדת הרחמים, שם אלקים
56 - מדת הדין, וכו').

57 ועומק הכוונה בזה:

58 כשאנו אומרים על משהו שהוא חכם למשל,
59 יש כאן שני ענינים: כח השכל של האדם המלוכש
60 במוחו הגשמי, והאדם עצמו המבין את דבר
61 החכמה על ידי כח השכל שבו - והשם חכם אינו
62 תואר לכח החכמה שבמוחו אלא להאדם, שהוא
63 חכם מצד החכמה שנקנית בנפשו על ידי כח
64 החכמה שלו.

65 וכך הוא בנמשל, שהשמות הקדושים אינם
66 תוארים של המדות עצמן, אלא של האור והשפע
67 האלקי, שממנו נתהוו ונוצרו המדות (והוא חיותן),
68 אשר על ידן הקב"ה בורא ומנהיג את העולמות.

69 וזהו מה שאומר כאן, שהשמות הקדושים "הם
70 בחינת התפשטות החיות והשפעה להתהוות
71 מדותיו ית'".

72 שאינן אלא בחי' שם לבר, ע"ד משל כמו השם
73 שאינו אלא לזולתו שיקראנו בשמו.

ד"ה משה ידבר פרק א

1 עד שלא נתנה [דאם לא למד מנין לו איך לקיים
2 מצוות], ובמ"ש וישמר משמרת מצותי חקותי
3 ותורת, ובודאי לימד ג"כ ליצחק בנו ויצחק
4 לימד ליעקב ובניו, ומה חרוש נתחדש בנתינתה.

5 גם צריך להבין מהו החידוש דמתן תורה,
6 כלומר, איזה דבר חדש ("מתנה") ניתן לנו ביום זה
7 שמשום כך נקרא "מתן תורה", והלא בני"י כבר
8 למדו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ממה
9 שלימדום אבותיהם, דור אחר דור, מאברהם אבינו.

10 [מזה מוכח, שהחידוש דמתן תורה אינו בענין
11 מעשה המצוות או איכות ההבנה וההשגה בחכמת
12 התורה - אלא בענין פנימי ורוחני יותר, הנפעל על ידי
13 לימוד התורה וקיום המצוות, וזה קשור ג"כ עם עצם
14 היום ("האי יומא") דמתן תורה.

15 ומקדים לבאר את התוכן הרוחני והמטרה
16 הפנימית של קיום התורה ומצוותי, וההבדל שבזה
17 בין התורה והמצוות שקיימו האבות לגבי התורה
18 והמצוות של אחר מתן תורה.

19 וזהו שממשיך:]

20 אך - הנה נודע ענין המצוות דרמ"ח פקודין אינן
21 רמ"ח אברין דמלכא. ולבאורה אינו מובן לשון
22 אברין והלא אין לו דמות הגוף וכו'.

23 איתא בזהר דרמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח
24 אברים של הקב"ה. וצריך ביאור אמאי קורא
25 המצוות בשם אברים דוקא (שהרי "אין לו גוף
26 ודמות הגוף")? וצריך לומר, שענין האברים הוא
27 משל להבין את התוכן הרוחני של המצוות.

28 אך יובן ע"פ מ"ש בזהר דכל מעשה המצוות הן
29 לאתקנא רזא דשמיא, שבמצוה זו ממשיך שם
30 זה ובמצוה זו ממשיך שם זה.

31 כדי להבין תוכן המשל מאברי הגוף על מהותן
32 של המצוות, יש להקדים ביאור דברי הזהר,
33 שהמטרה הרוחנית של קיום המצוות היא - "לתקן
34 את הרז של שמו יתברך". פירוש, כל מצוה קשורה
35 בא' משמותיו הקדושים של הקב"ה, ובקיום מצוה
36 מסוימת נמשך האור האלקי, דהיינו ה"שם",
37 הקשור עם מצוה זו.

38 זאת אומרת: ידוע שהמטרה של תורה ומצוות

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

למהוי אחד באחד שיהיה בחי' אח"פ שורה בהם והוא
 בחינת אור פנים העליונים כמ"ש באור פניך ממש נתת
 לנו כו' וד"ל:
 אך הנה מהיכן היה בהם בחינת האחדות האמתית
 הזאת עד שנחשבו כאיש אחד ולא בבחינת רבים
 כלל, הענין הוא לפי שכל עיקר סיבת הפרוד
 והתחלקות בא מסיבת שינוי אופני הצירופים
 באותיות שזהו נקרא ריבוי התחלקות האורות בכלים
 רבים עד"מ אור השכל אחד מתחלק בכמה אופני'
 בצירופים בדיבורים שונים כי א"א שיהיה השכל בא
 באותיות המחשבה רק באופן אחד לבד (וכמו
 המפרשים שעל דבר אחד שבגמרא זה מפרש באופן
 זה וזה מפרש באופן זה כחילוקי הפירושים דרש"י
 ותוספו' והכל אחד רק שבה באופנים צירופים שונים
 וזהו כאשר השכל והסברא אחת היא רק שמתחלק
 בצירופים שונים בלשון מדברת אך כאשר אור השכל
 עצמו בא ממקור השכל בחילוקים שונים כמו זה נוטה
 אור שכלו לזכות וזה נוטה שכלו לחוב או גם בשכל
 הנוטה לחסד זה יתפוס באופן כך וזה יתפוס באופן
 אחר הרי זהו שאור השכל עצמו הוא מתחלק לכמה
 אופנים שונים מפני שגוף השכל עצמו יוצא מחידושו
 ממקורו בריבוי התחלקות אופנים כו':

שער הפורים

1 (טז) ובכל הנ"ל יובן מ"ש וקבל היהודים וקבל ל'
 2 יחיד דוקא ועוד יש להבין למה בכל
 3 מגילת אסתר נק' בשם יהודים דוקא ולא ישראל ויעקב
 4 וכה"ג כמו שמזכירים בשאר הכתובים והנה מבואר
 5 למעלה שע"י ב' דברי' מס"נ ושפלות עצומה שהיה
 6 בהם זכו שיהיה גילוי אור העליון דתו"מ להתישב בהם
 7 וזהו וקבל היהודים כו' והנה ב' קושיות הנ"ל יתורץ
 8 בהקדמה א' והוא במה שמצינו שבשעת מ"ת היו
 9 כללות נש"י כלולים באחדות גמורה כאיש א' ממש
 10 וכמ"ש ויחן שם ישראל נגד ההר, ישראל כמו איש
 11 ישראל אחד ע"כ אמר ויחן ל' יחיד וכמו"כ גם עתה אנו
 12 אומרים ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כולנו
 13 כאחד כאיש אחד כו' והיינו בדוגמא דמ"ת שהוא באור
 14 פניך דוקא וכמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים כו'
 15 והענין הוא לפי שבחינת אור פניו ית' שבתורה הוא
 16 בתכלית היחוד העליון הנקרא אח"פ בתכלית כידוע
 17 דאין גילוי אא"ס ב"ה עצמי כ"א בחכמה שבתורה דוקא
 18 שכולל הכל באחדות כו' ולכן לא היה ביכולת כנ"י
 19 לקבל אז בחינת הארת פנים העליונים בעשרת הדברות
 20 כ"א כאשר היו כלולים תחלה כולם יחד בתכלית
 21 האחדות והתכללות כאיש א' ממש ולא כאשר היו
 22 בבחינת הפירוד שנק' רבים שהוא היפך היחוד כו' כדי

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

1 וארז"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו דהנה פי'
 2 גדול הוא בחי' התפשטות גדולתו עד אין קץ בבחי'
 3 ריבוי עולמות מה שנתהווה עולמות עד אין קץ
 4 וכמשארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל
 5 מלמעלה כו', וכן כתיב אלף אלפים ישמשוני' וריבו
 6 רבבן קדמוהי יקומון כו', שהוא בבחי' ריבוי מאד וזהו
 7 בחי' גדול ע"ש התפשטות גדולתו בעולמות כו', והנה
 8 לזה ארז"ל אימתי נק' גדול דהיינו שיתהווה בחי' גדולה
 9 זו שיהי' בחי' ריבוי עולמות זהו דייקא כשהוא בעיר
 10 אלקינו דהיינו כשנחלבש בבחי' דיבור עליון דייקא אז
 11 יכול להיות מקור לעולמות, דהנה אותיות הוא מלשון
 12 את[א] שהוא בחי' תרגום, תרגום הוא אחוריים של

1 והנה י"ל מהו ענין שית יומין לעילא ושית יומין
 2 לתתא כו', וי"ל מתחלה ענין שית יומין לתתא
 3 כו', והענין הוא דהנה כתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה,
 4 והיינו כשצריך שיתהווה העולם שהוא בחי' גבול כמו
 5 מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן אפי' עולמות
 6 עליונים הם ג"כ בחי' גבול ואפי' געה"ע הוא בחי' גבול
 7 כי השנה הוא בחי' גבול כו', וכדי שיתהווה העולם
 8 שהוא בחי' גבול מבחי' חסד עליון שהוא בלי גבול כו',
 9 וכמ"ש חסדי ה' כי לא תמנו כו', הוצרך החסד שיבנה
 10 בבחי' בנן דהיינו שיתלבש החסד בבחי' אותיות
 11 הדיבור כו', וכמ"ש בסי' שתי אבנים בונות שתי בתים
 12 כו', וזהו מ"ש גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו

11 במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו,
12 דהיינו שהגדולה זו היא בבחי' ענוה וירידה והשפלה
13 כו', וזהו שכל העולמות נתהוו ע"י עש"מ וכשארז"ל
14 בעש"מ נברא העולם דהיינו רק מבחי' מאמר בלבד
15 ואפי' אדם שהוא בחי' גבוה מאד כי אדם יש לו חכ'
16 אעפ"כ נתהווה רק מבחי' מאמר נעשה אדם כו' שהוא
17 בחי' אותיות לבד כו', וזהו ענין שית יומין לתתא דהיינו
18 כשהשית יומין עילאין שהוא בחי' מדות מתלבשין
19 בבחי' דיבור העליון אזי נק' שית יומין לתתא כו', לפי
20 שנתלבש בבחי' דיבור בחי' אותיות כו'.

א' דשבועות תרט"ו

אמר ריב"ל כשעלה משה למרום

1 לה"ק שהוא בחי' חיצוני כו', דהיינו הארה בעלמא
2 בלבד מאיר בבחי' אותיות מהמדות שבלב, וכמו שאנו
3 רואים שלא כל עצמות המדות מתלבש באותיות הדיבור
4 רק הארה מהמדות בלבד כו', וע"כ אנו רואים שאם הוא
5 בהתפעלות המדה אינו יכול לדבר כלל כמו כשהוא
6 בכעס גדול אינו יכול לדבר, רק אח"כ כשנשקט הכעס
7 ואינו מאיר רק הארה אז יכול לדבר כו', וזהו אימתי
8 הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו כו' דהיינו בבחי' צירופי
9 אותיות הדיבור שאז נתמצצם החסד כו', אז יכול להיות
10 התפשטות גדולתו בבחי' ריבוי העולמות, וזהו שארז"ל

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

22 מעלת מצות מילה כ"כ עד שהוי' בס"ת ומילה בר"ת.
23 אך הענין הוא דהנה אמרז"ל על מילה שהיא בשמיני
24 כדי שיעבור עליו שבת א', ולכא' אם הטעם הוא רק
25 כדי שיעבור עליו שבת א' לבד מפני מה בשמיני דוקא,
26 ולמה להשוות כולם לזמן א', הלא הנוול ביום ועש"ק
27 הי' יכול להיות זמן מילתו ביום א', ליום השלישי
28 ללידתו, והי' עובר עליו ג"כ שבת א', ועכצ"ל שיש
29 כוונה בפ"ע מה שניתן לשמונה דוקא, מלבד טעם
30 ההשוואה. והענין דהנה הנימול ראשון לשמונה הוא
31 יצחק, ויצחק עולה ח"פ הוי', משא"כ יעקב רק ז"פ
32 הוי', ולכן א' יעקב ושבתו בשלום אל בית אבי, היינו
33 בחי' שם הוי' השמיני, מדריגת יצחק אביו, ואז והי'
34 הוי' דסדר ההשתלשלות לי לאלקי', כי יצחק הוא לי
35 עתיד והיינו ע"ש הצחק שיהי' לע"ל מבחי' אלקי'
36 הוא בחי' הצמצום וההסתור שעכשיו, והתהפכות
37 החושך לאור, וכמ"ש אז ימלא שחוק פינו, ע' בד"ה
38 אז ישיר ובד"ה וישרנה מענין אז כשמאיר האל"ף על
39 הזי"ן. ולכן אמרז"ל שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה
40 אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כו',
41 והו"ע התגלות הוי' השמיני, בחי' ש' הוי' דלעילא
42 שלמעלה מהשתלשלות.

בזאת יבוא אהרן

בס"ד. ש"פ אחרי, ל"ב.

1 והנה להיות כי גדלה מאד מעלת אה"ר דאהרן כה"ג
2 שהיא מבחי' רוב חסד שלפני האצי', לכן צריך
3 הכה"ג לשמונה בגדי' שהם לבושי' להאה"ר הנ"ל,
4 (והשמונה בגדים בד"כ הם כנגד ד' אותיות דש' הוי'
5 וד' אותיות דש' אד'), ובכלל הוא בחי' הלבושי'
6 דתומ"צ שנעשי' לבושי' להנפש שיוכל לקבל גילוי אור
7 אהבה העליונה זו, וכענין מ"ש במ"א בענין ויבא משה
8 בתוך הענן, שהענן הוא בחי' לבוש שבו וע"י יוכל
9 להשיג, וכענין השגת השכל ע"י המשל משלי שלמה,
10 הגם כי המשל הוא מדבר זר לגמרי עכ"ז יכולים ע"י
11 המשל להשיג הנמשל, רק שכ"ז הוא מלמטלמ"ע, לכן
12 יותר י"ל כענין גילוי האהבה ע"י אותיות הדיבור, כן
13 יוכל להתגלות גם בחי' האה"ר שלמעלה מהשתלשלות
14 ע"י דבר ה' דתומ"צ. וזהו אהבתי אתכם אמר ה', פי'
15 אהבתי אתכם היא בחי' אהבה העליונה הנמשכת
16 מלמעלה אם כי היא למעלה מסדר השתלשלות, מ"מ
17 ע"י אמר ה' הוא בחי' הדיבור דתומ"צ ע"י בא ונתלבש
18 להתגלות גם בחי' אה"ר זו.
19 ומעתה יובן שייכות ענין זכות אהרן שיכנס לקה"ק
20 ע"י זכות המילה דוקא. דהנה כתי' מי יעלה
21 לנו השמימה, ר"ת מילה וס"ת הוי'. ולכא' יפלא מהו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

הנה על זה אומר שדווקא העבודה של שכל ומידות
ב"סדר ההשתלשלות", שזהו עבודה של הכוחות
הפנימיים המוגבלים ("משפט") דווקא זה יעורר ויגלה
את הדרגה שלמעלה מההשתלשלות, עצם הנשמה
("ציון").
ובעבודה הרוחנית הוא שצריכה להיות תחלה העבודה
שעל-פי טעם ודעת שהן בכחות פנימיים מוח ולב
ועל-ידי זה באים לבחינת רעותא דלכא כו'. שהיא
ההתפעלות שלמעלה מהשכל וההשגה.
וכמו כן משפט הוא ענין התורה שנקראת משפט,
שהמשפט הוא להיות כל דבר על מכונו כמו שצריך
להיות⁴⁸, וכמו לשון הפסוק⁴⁹ במשפט הראשון והתרגום
שם כהלכתא קמייתא כו' – כהלכה הראשונה, שהתורה
היא בחינת אור פנימי⁵⁰ דאורייתא מחכמה נפקת כו'.
– התורה יוצאת ומתגלית מדרגת החכמה, שהחכמה
היא כבר גילוי האור הפנימי, ולא כהמצוות שהם בחינת
רצון העליון – בחינת מקיף.
וזהו שאמרו בתלמוד ירושלמי⁵¹ חזרנו על כל המקרא
כלומר חיפשנו בכל התנ"ך ולא מצינו שום מקום
שישראל נקראים ציון אלא במקום הזה ואשים⁵² דברי
בפיך ובצל ידי כו' כיסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ
ולאמר לציון עמי אתה, עד כאן מדברי הירושלמי.
והן כנגד שלשת הקוין⁵³ תורה ועבודה וגמילות חסדים
– "ואשים דברי בפיך" זו תורה, דבר ה' זו הלכה דהיינו
תורה, "בצל ידי כיסיתך" זו גמ"ח, כללות המצוות,
שנקראות בשם לבושים ובשם צל, "לנטוע שמים וליסוד
ארץ" אלו הקרבנות, שבזכותם מתקיימים שמים וארץ,
שעל-ידי זה הן – ישראל – בבחינת ציון כו', וזהו ציון
במשפט תפדה כו'. שעצם הנשמה של היהודי מתגלית
ונפדית, וזה נעשה בכח הכוחות הפנימיים של תורה
עבודה וגמילות חסדים. עד כאן הסביר את החלק
הראשון של הפסוק "ציון במשפט תפדה".
ופירוש החלק השני: ושביה בצדקה וקאי על נפש רוח
נשמה שהן הכחות פנימיים – כלומר מלבד עצם הנשמה
שנרמז בלשון "ציון" שצריך גילוי ופדיה על ידי

וזהו גם כן שנקראים המצוות ציון שהן ציון וסימן לאור
איך-סוף הסתום והנעלם שבהם ועל ידם מאיר בגילוי
כו', – כלומר למרות שבגילוי לא רואים את האור
איך-סוף כפי שהיה בזמן הבית, הרי בכל זאת כל מצוה
היא ציון וסימן לאור איך-סוף שהם ממשיכים בעולם.
וכן נשמות ישראל נקראות ציון שהן ציון וסימן לאור
איך-סוף שלמעלה מההשתלשלות, – הנשמות של עם
ישראל בעולם הן המגלות את האיך-סוף.
אלא שהנשמה מורכבת מכוחות שונים של עשייה,
מידות, שכל וכו', ועל זה אומר להלן שמה שמגלה
בנשמה את האיך-סוף, זה לא הכוחות הפנימיים של
הנשמה, אלא כח המקיף:
והוא כח הסתום והנעלם שיש בנשמות שהוא ענין
רעותא דלכא כלומר הרצון הפנימי שבלב, שמבטא את
התפעלות הנשמה שלמעלה מהשכל וההיגיון, שזה
בחינת רצון פשוט שלמעלה מטעם ודעת שזהו עיקר
אלקות שבנשמות – כשאומרים שהנשמה היא אלוקית,
זה לא מתגלה בשכל או במידות, אלא בעיקר ברצון
הפנימי שמעבר לשכל (דעל שם זה נקרא ישראל שר
אל כו' שבכח הרצון שלמעלה מטעם ודעת הרי הוא
שולט על כוחותיו הפנימיים וכמו שמבואר במקום
אחר⁴⁷) שזה נמצא רק בנשמות ישראל כו', שהרי שכל
ומידות יש בכולם, והרי זה עדות וסימן על אור איך-סוף
הסתום ונעלם דמשם שרש ענין רעותא דלכא (הרצון
שבלב) שלמעלה מטעם ודעת ועל ידי הרעותא דלכא
מתגלה בחינת אור איך-סוף הסתום כו'.
ועל זה אמר ציון במשפט תפדה, דציון זהו דרגת
הנשמה של בחינת רעותא דלכא שלמעלה מטעם ודעת,
הנה בכדי לבוא לזה – כלומר לגלות את עצם הנשמה
הנמצאת בהסתור הוא על ידי המשפט כו', דמשפט הוא
שבא בסדר והדרגה והיינו בהאור פנימי שבא בסדר
השתלשלות בסדר והדרגה דמעלה ומטה כו', ועל ידי
האור פנימי דוקא באים להאור שלמעלה מההשתלשלות
כו'. – כלומר, היה מקום לחשוב שבשביל לעורר את
דרגת ציון, צריכה להיות עבודה של מסירות נפש וכו',

51. תענית פרק ד סוף הלכה ב.

52. ישעיה נא, טז.

53. ראה אור התורה פרשת דברים ע' לו (מקרבן העדה לירושלמי שם). ומאמר ד"ה "ציון במשפט תפדה" שבת פ' דברים (חזון) התשח"י.

47. ראה לדוגמא אור התורה במדבר כרך א', מאמר "שאו

את ראש". וכן בהמשך זה חלק ב' ש"פ תצא ה'ע"ר.

48. לקוטי תורה דברים א, ד.

49. וישב מ, יג.

50. ראה תניא לקוטי אמרים פרק ה.

והדרגה בו', ושביה היינו כאשר צריכים להוציא ממאסר
 והסתר את הכחות פנימיים שזה מאמץ גדול יותר זהו
 על ידי הצדקה שהוא ענין התעוררות רחמים רבים. וזהו
 ושביה בצדקה בו'⁵⁷.
 קיצור.
 ובוהר איתא דבכל ספירה יש מדה וגבול ותחום, מדה
 היא בעצם מדריגתה, גבול הוא אופן הגילוי, ותחום הוא
 המיעוט בשביל אצילת המדריגות שלמטה, וכללות
 המדידה הוא ע"י הקו מצד שרשו בעשר ספירות
 הגנוזות.
 ועל פי הנוכח לעיל יתבאר הפסוק ציון במשפט תפדה.
 סיכום המאמר:
 [לאחר שנתבאר במאמר הקודם כי החכמה והבינה הם
 "מעלה ומטה" ואין זה רק בריבוי ומיעוט האור, אלא
 בעצם מדריגתן -] מקשה במאמר זה, דלכאורה הבחינה
 התחתונה של החכמה שהיא הנקודה השכלית, היא
 אותה מהות כמו הבינה, שהיא הרחבת הענין השכלי –
 ומדוע נחשבות כמהות אחרת?
 ומבאר, דחכמה ובינה הם אין ויש, וגם בנקודת
 ההשכלה נרגשת ה"הנחה" השכלית שלמעלה מההשגה,
 ואילו הבינה היא הענין השכלי בלבד. וזהו פירוש דברי
 האר"י שבחכמה מאיר האור בקירוב מקום, שיש בזה
 ב' משלים, ממשיפיע ומקבל, ושני חכמים הקרובין
 בדעתם (ומבאר עניינם בחכמה). וכן המוחין, המדות
 והמלכות, הם מעלה ומטה בעצם מדריגתן.
 ועל פי זה מבאר דברי הזוהר שבכל ספירה יש "מדה"
 – עצם המדריגה, "גבול" – הגילוי של האור, ו"תחום"
 המיעוט על ידי הכלים לצורך הדרגה שלמטה. וכל
 מדידה זו היא על ידי אור הקו שבמהותו הוא אור
 מוגבל.

שבת פרשת דברים תער"ב

העבודה בתורה עבודה וגמ"ח, שהלשון "פדיה" משמע
 שנמצאת במקומה אלא צריכה פדיה⁵⁴, שהרי עצם
 הנשמה לא יכולה להיות ממש בשבי בתוך הקליפות
 והגלות, רק שאין היא גלויה, וזקוקה להתעוררות. הנה
 נוסף לזה יש לנשמה גם כוחות פנימיים – נפש רוח
 ונשמה – וכוחות אלו יכולים להיות לא רק בהסתר אלא
 ממש בשבי בתוך הקליפות, (מחוץ למקומם) -דכוה
 יכול להיות בחינת גלות בכחות דנפש הכחמית
 שמתגברים על הכחות דנפש האלקית ומעלימים
 ומסתירים עליהם בו'.
 והפדיה של הכחות הפנימיים הוא בצדקה – וכמו נתינת
 צדקה בגשמיות שזה לרחם על מי שאין לו ולתת לו את
 מחסורו, כך יש צדקה בעבודה הרוחנית של האדם,
 שזהו בעבודה ענין התעוררות רחמים רבים על נפשו
 וכמו הצדקה שהיא רחמים על העני בו', וכפי שמוסבר
 בכמה מקומות⁵⁵ שבזכות נתינת הצדקה בפועל, הרי זה
 מסייע לעורר רחמים על ה"עני" שבכל אחד שהיא
 הנשמה הנמצאת בגלות, בן בעבודה הוא ענין
 התעוררות רחמים רבים שעל-ידיהוה יהי' התגלות
 הכחות דנפש האלקית, שכאשר כוחות נפש האלקית
 לא מצליחים להתעורר, הרי העצה לזה היא על ידי
 התעוררות רחמים רבים על נפשו, כיון שמידת הרחמים
 בכוחה לפדות ולגלות את האהבה, וכמו שאומרים⁵⁶
 ברחמיך הרבים רחם עלינו ותן בלבינו בינה בו'. – שעל
 ידי מידת הרחמים נפדים הכוחות הגלויים של הנשמה,
 ומתגלית הבינה בלב האדם.
 וזהו לסיכום הפירוש של הפסוק ציון במשפט תפדה
 דכבדי שיהיה התגלות בחינת עצם הנשמה בחינת
 רעותא דלכא זהו על ידי המשפט, כי צריך להיות תחלה
 התגלות כחות הפנימיים שזהו ענין משפט להיותם בסדר

54. ראה לקוטי תורה פ' דברים דיבור המתחיל "ציון במשפט תפדה".

55. ראה לדוגמא תניא קונטרס אחרון סימן ז: והנה עתה בגלות החל הזה יש גם כן עצה יעוצה להאיר קצת אור ה' מבחינת איתן לתוך נקודה פנימיות הלב כעין לעתיד והיינו ע"י שמעורר על ניצוץ אלקות שבנפשו בחינת רחמים רבים העליונים כי באמת כל זמן שאין האדם זוכה שיתגלה אור ה' מבחינת איתן בנקודת פנימיות לבבו ליבסל ביחודו ית' מעומקא דלכא עד כלות הנפש ממש אזי באמת יש רחמנות גדולה על הניצוץ שבנפשו על הניצוץ נמשך מבחינת חכמה עילאה ממש וכשאינו יכול להאיר מבחינתו לתוך פנימיות הלב ששם מקום גילוי הארה

זו ה"ז בבחינת גלות ממש וע"י רחמים רבים העליונים יוצא מהגלות והשביה ומאיר לתוך נקודה פנימיות הלב בחינת אהבה רבה זו נקודת ממש"ש ליעקב אשר פדה את אברהם וכמ"ש בלק"א פמ"ה. ומודעת זאת כי אתערותא דלעילא באתעדל"ת דוקא תליא מלתא דהיינו ע"י התעוררות רחמים רבים בלב רחמים וג"ח להשפיע למטה השפעה גשמיות זהב וספ"י וכן פעולת הצדקה היא פעולת נחל איתן ממש.

56. בנוסח התפילה בברכת אהבת עולם.

57. והקשר למתבאר במאמר יש לומר בדרך אפשר, שכיון ששרש הקו הוא בספירות הגנוזות לפני הצמצום, הרי דוקא על ידי הכוחות הפנימיים מעוררים את עצם הנשמה.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים – חלק ב'

ק"ש – עיקר התפילה. שמע – לשון הבנה ואסיפה, שע"י התבוננות אוסף כל כחותיו
לאלקות. ישראל – מלשון שר ולייראש, ששולט על כחות נפשו ומבטלם לאלקות.
עבודת האבות – יחודא עילאה, עבודת השבטים – יחודא תתאה

דַּעֲקָר עֲנִין הַתְּפִלָּה הוּא קְרִיאַת שְׁמַע, דְּמִ"מֻדָּה אֲנִי
[עד] "בְּרוּךְ שְׁאֵמֵר" וּמִ"בְּרוּךְ שְׁאֵמֵר" עַד בְּרִפְת
"יִוָּצֵר אוֹר" הוּא רַק הִכְנָה וְהַקְדָּמָה לְהַעֲבֹדָה דְּקְרִיאַת
שְׁמַע שֶׁהוּא עֲנִין "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי" אֲלֵקִינוּ הוֹי אֶחָד,
דְּבִתְכַת שְׁמַע יֵשׁ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים, הָרִאשׁוֹן לְשׁוֹן שְׁמִיעָה
שֶׁהוּא הִכְנָה, וְכֵמו "דְּבַר כִּי שְׁמַע עֲבָדְךָ", דְּפִירוּשׁוֹ
מִבֵּין, וְהַשְּׁנִי שְׁמַע לְשׁוֹן אֲסִיפָה וְקַבּוּץ, וְכֵמו "וַיִּשְׁמַע
שְׁאוּל", דְּפִירוּשׁוֹ שְׁאֵסֵף וְקַבֵּץ. וְהַפְּנִיָּה בְּזֶה, דְּכִאֲשֶׁר
מִשְׁכִּיל מִבֵּין וּמִתְבּוֹנֵן אֵיךְ דְּשֵׁרֵשׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא רַק
מִזִּיו וְהָאֶרֶץ בְּעֶלְמָא דְּאִינוּ נִגְעָה לְעִצְמוֹתָיו כָּלָל, הֵנָּה עַל
יְדֵי הַתְּבּוֹנָנוֹת זֶה נֶאֱסָף וְנִקְבֵּץ כָּל כַּחוֹת נִפְשׁוֹ לְאַלְקוֹת
וְנַעֲשֶׂה לוֹ רַק רְצוֹן אֶחָד לְאַבִּיו שְׁבִשְׁמִים, וְזֶהוּ "שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל", דְּעַל יְדֵי הַתְּבּוֹנָנוֹת בִּ"שְׁמַע" נַעֲשֶׂה בְּחִינַת
"יִשְׂרָאֵל", דְּבִתְכַת "יִשְׂרָאֵל" יֵשׁ גַּם בֵּין שְׁנֵי פְּרוּשִׁים,
הָרִאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹן הַשְּׁתַּרְרוּת, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב "כִּי שְׁרִית
עִם אֱלֹקִים וְאֶנְשִׁים וְתוֹכַל", וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָאֵל (אוֹתִיּוֹת) לִי
רֹאשׁ. דְּעֲנִין הַהִשְׁתַּרְרוּת הוּא דְּעַל יְדֵי "שְׁמַע" נַעֲשֶׂה
אֲסִיפַת וְקַבּוּץ הַכַּחוֹת לְהִיּוֹת בְּרָצוֹן אֶחָד לְהוֹי, הֵנָּה זֶהוּ
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא עֲנִין הַכַּחַשׁ שֶׁיְּכַוֵּל לְהִיּוֹת מוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עַל
כַּחוֹת נִפְשׁוֹ, וְהַשְּׁנִי דִּישְׂרָאֵל לִי רֹאשׁ, דְּכִתִּיב "בְּנִים אֵתֵם

לֹה' אֲלֵקִיכֶם", וּבִכְרָא פְּרָעָא דְּאַבּוּהִיט', וְהֵינּוּ דְּכֵמו
שֶׁהֲרֵגֵל בְּטֵל לְגַבִּי הָרֹאשׁ וְאֵין לוֹ רְצוֹן אַחֵר וְאֵל כָּל אֲשֶׁר
יִחַפֵּץ יִשְׁנֶה, הֵנָּה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּטָלִים לְאַלְקוֹת, וְעַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הוֹי' אֲלֵקִינוּ. וַיֵּשׁ בְּזֶה שְׁנֵי אֲפָנֵי עֲבֹדָה,
הָעֲבֹדָה דְּאַבּוֹת בְּבְּחִינַת מְרַכְבֵּתָא עֲלָאָה", וְהָעֲבֹדָה
דְּשִׁבְטִים בְּבְּחִינַת מְרַכְבֵּתָא תַּתְּאָה". וְזֶהוּ שֶׁהַשְּׁבִטִים
אֲמָרוּ לִיעֲקֹב, "כְּשֵׁם שְׁאֵין בְּלִבְךָ אֵלָא אֶחָד, כִּךְ אֵין
בְּלִבְנוּ אֵלָא אֶחָד", דְּהָאֲבּוֹת הֵיוּ מְרַכְבֵּתָא עֲלָאָה בְּחִינַת
בְּטוּל בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ בְּחִינַת יְחִוּדָא עֲלָאָה, וְהַשְּׁבִטִים
הֵיוּ מְרַכְבֵּתָא תַּתְּאָה בְּטוּל הֵיטְ בְּלִבְדָּ שֶׁהוּא אֲתַפְּקִיט',
בְּחִינַת יְחִוּדָא תַּתְּאָה, וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ "כִּךְ אֵין בְּלִבְנוּ אֵלָא
אֶחָד", כִּכְךָ הַדְּמִיּוֹן בְּלִבְדָּ, וְזֶהוּ "הוֹי' אֲלֵקִינוּ", דְּעַתָּה
הֵנָּה מִתְיַחַד שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִישְׂרָאֵל הוֹי'
אֶחָד, דְּהַגְלִי מִזֶּה נִמְשָׁךְ בְּשִׁבְעָה רִקְיָעִים וְאֶרֶץ וְאַרְבַּע
רוּחוֹת הָעוֹלָם לְהִיּוֹת מֵאֲחָדִים בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַם
הֵיחָד דְּעֲבֹדָת הַנִּשְׁמוֹת דְּבִרְיָאָה? צִירָה וְעִשָּׂה הֵם
בְּבְּחִינַת יְחִוּדָא תַּתְּאָה בְּטוּל הֵיטְ בְּלִבְדָּ, הֵנָּה כְּמוֹ
בְּגִשְׁמִיּוֹת דְּכַח הֲרֵגֵל מוֹלִיךְ אֶת הָרֹאשׁ, הֵנָּה בֵּין עַל יְדֵי
הַבְּטוּל דְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמִּשְׁכִּים בְּחִינַת הָרֹאשׁ שֶׁהוּא
הַמִּשְׁכָּת כְּחֵמָה עֲלָאָה² בְּחִינַת מוֹחִין הָעֲלִיּוֹנִים.

קונטרס ב' ניסן ש"ת

טז. והבן (הוא) רגל של האב. יז. מרכבה עליונה. יח. מרכבה תחתונה. יט. כפיפה (של הרע). כ. עליונה.

ספר השיחות – ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

דברים בבואו למלון גרעיסטאן, ניו יורק, ג', ט' אדר שני, ש"ת.

על מעלתם של בני ישראל ישנה התבטאות
בזהר³ תלת קשרין מתקשראין דא בדא, ישראל
מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה. ענין
ההתקשרות הוא הרי לקשר בין שני דברים, שלמרות
שמדובר בהתקשרות, בכל זאת הם שני דברים. אף
דביקות, למרות שהיא מה ששני דברים מתאחדים,
בכל זאת ניכר שהם שני דברים.

ענין ההתקשרות והדביקות הוא ששני דברים
קשורים או אפילו מאוחדים יותר, אך אף-על-פי-כן
הם שני דברים, אלא שהם קשורים שנראים כדבר
אחד.
ההתקשרות המשולשת של ישראל, אורייתא
וקוב"ה, היא באמת דבר אחד, וכפי שהזהר מתבטא
במקום אחר⁴ "ישראל, אורייתא וקוב"ה – כולא חד".

השבורים של אחינו במדינות האמורות.
 בני ישראל יש בהם המעלה של "גוי אחד
 בארץ"¹¹, שענין האחדות הוא שכולם הם דבר אחד.
 אין אנו יכולים, ובעצם אסור לנו לשכוח את מצבם
 המר של אחינו במדינות שמעבר לים, ועלינו לעשות
 כל אשר ביכולת לעזור להם, שיהיה להם כל הדרוש
 להם במקומם, ולתת להם האפשרות לצאת מאותן
 ארצות בהן הם נמצאים כיום ולבוא לאותן ארצות
 בהן יוכלו להסתדר בעזה".
 מהיום הבהיר האמיתי הראשון, כשהשי"ת הביא
 אותנו למעמד הר סיני ונתן לנו את התורה הקדושה
 ואמר "אנכי הוי' אלקיך"¹² - נחרת בנפשות בני
 ישראל האמונה הפשוטה שכל מה שמתרחש אצל
 יהודי בכל מקום שהוא - הוא בהשגחה פרטית.
 הרבי הקדוש, הבעל שם טוב נ"ע, אמר, שגם עלה
 של אילן כשהרוח מהפכת אותו, זה בהשגחה פרטית,
 לשם כוונה מסוימת של הקב"ה¹³.
 כתוב¹⁴ "כי כארבע רוחות השמים פרשתי
 אתכם". יהודים פזורים על פני כל כדור הארץ, וזאת
 לשם כוונה פנימית. וזה משמעות "גוי אחד בארץ",
 שכל בני ישראל הם דבר אחד ומוכרחים לעזור אחד
 לשני בתקופה המרה.

עלינו כולנו לזכור, שחג הפורים הקדוש והמאיר,
 התרחש בזמן המר הגדול ביותר של מחשבת המן
 הרשע להרוג ולאבד - היל"ת - ולהשמיד את כל
 העם היהודי. השי"ת שלח את הישועה בעקבות
 מסירות נפשם של בני ישראל על שמירת התורה
 והמצוות. נושאי דגל מסירות הנפש אז היו עשרים
 ושנים אלף התלמידים שלמדו אצל מרדכי¹⁵.
 כשנדעו גזירותי המרות של המן הרשע, צורר
 כל היהודים, אמר מרדכי לכ"ב אלף תלמידיו:
 - ילדים, הצילו גופותיכם מידי הצר הצורר.
 ענו לו התלמידים:
 - אתך אנחנו בין לחיים בין למות!
 מסירות נפש זו הצילה את כלל ישראל, ש"ונהפוך
 הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"¹⁶.
 במילים ברורות וקצרות: מסירות נפשם של כ"ב

שלשה אלה לא זו בלבד שהם קשורים חזק עד
 שנראים לדבר אחד, אלא הם באמת "כולא חד", הם
 באמת דבר אחד.
 משמעות "כולא חד" היא, שהם דבר אחד ואין
 שום הבדל בין חלק אחד למשנהו.
 מושג קטן בתוכן הפנימי של "כולא חד" יכולים
 אנו להבין מסיפור הגמרא⁵ אודות הנכרי שבא אל
 הלל הזקן שיגיר אותו בתנאי שיסביר לו את תוכן
 התורה והמצוות האלקיות על רגל אחת. ענה לו הלל:
 "מה דעלך סני לחברך לא תעביד", הוא הסביר לו
 שעיקר כל העיקרים הוא "ואהבת לרעך כמוך"⁶.
 בתשובה קצרה זו, ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא
 עיקר כל העיקרים של התורה והמצוות האלקיות -
 רואים אנו את האמת של "כולא חד" בקשר המשולש
 של ישראל, אורייתא וקוב"ה.
 כשהנכרי בא אל הלל בדעה להתגייר, הוא רצה
 להיעשות ליהודי, עבד השי"ת, אלא שלפני כן רצה
 לדעת מהו העיקר שבעיקרים בתורה היהודית.
 לכאורה, צריך היה הלל לומר לו שעיקר העיקרים
 של התורה הוא "ואהבת את ה' אלקיך"⁷, שכן להיות
 עבד השי"ת מתוך אהבה הוא למעלה מאשר עבד
 השי"ת מתוך יראה, ומדוע אמר לו הלל שעיקר
 העיקרים הוא "ואהבת לרעך כמוך"? אלא זה
 משמעות "כולא חד", שהכל דבר אחד.
 אהבת ה' ואהבת ישראל הן "כולא חד", דבר
 אחד. מי שיש בו אהבת הוי' יש לו גם אהבת ישראל,
 ומי שעובד על אהבת ישראל זוכה למדריגה גבוהה
 יותר באהבת הוי', כפי שהרבי⁸ אומר, ש"ואהבת
 לרעך כמוך" הוא כלי ל"ואהבת את ה' אלקיך"⁹.

* * *

צר לי מאוד לשבש את הרושם הגדול של קבלת
 הפנים, מה שעל פי ההלכה ברכנו ברכת שהחינו,
 ומה גם בימים אלה של חודש אדר שמרבין בהם
 בשמחה. אך לי כואב הלב מאד על גורלם של אחינו.
 חורבן הדת וחייהם הקשים והמרים של אחינו בארץ
 המולדת ובפולין - אינו נותן לי מנוח. לגבי יש בכך
 משום "אם לא אעלה את חורבן ירושלים על ראש
 שמחתי"¹⁰. בכל עת ובכל שעה אני זוכר את החיים

(11) שמואל ב ז, כג.

(12) שמות כ, ב. דברים ה, ו.

(13) ראה ד"ה ע"כ יאמרו המושלים דשנת תרצ"ו ו"היום יום" ע' קה.

(14) זכריה ב, יוד.

(15) אסתר"ר ספ"ט.

(16) מגילת אסתר ט, א.

(5) שבת לא, א.

(6) ויקרא יט, יח.

(7) דברים ו, ה. יא, א.

(8) אדמו"ר הזקן.

(9) ראה ג"כ התמים חוברת ד' ע' מה. ולהעיר משל"ה ש' האותיות

ריש אות ב.

(10) על פי תהלים קלז, ו.

עבודתי בהרבצת התורה ויראת שמים ועבודה
והתעסקות לטובת כלל אחינו בני ישראל גם בארץ
זו.
הריני פונה בקריאתי אל הצעירים והנוער
שיבקרו יותר בכל הישיבות המפורסמות שבכאן
ולחזק את המשמעת לראשי הישיבות והמנהלים,
ויערכו התעוררות נרחבת ללימוד התורה, שהתורה
תאיר את הרחוב והבית היהודי.

אני נותן שבח והודיה להשי"ת שהחינו לזמן הזה.
והודיה להשי"ת שהחינו לזמן הזה. יש לי העונג
לפרסם ההחלטה שנתקבלה באסיפה המיוחדת של
יחידי סגולה אנ"ש יחיו, שהתקיימה לפני כמה שעות,
שבבית הכנסת "עונג שבת" תיפתח מחר בעזה"י
ישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש" באמריקה.
כתוב¹⁸: "הביטו אל צור חוצבתם". ישעיה הנביא
שהיה אחד הנביאים החמורים והתקיפים, מכתיר -
בשם הנבואה של השי"ת - את בני ישראל בתואר
"צור", לא בן אבן סתם, אלא "צור". מעלת הצור היא
שיש בה כוח האש, ואש זו מוסתרת כך שאין
באפשרות המים להכחידה. אבן הצור יכולה להימצא
הרבה שנים במים והאש הפנימי שבה - שלימה.
יהודים, בלי הבדל גזע עדה ומסורה, נכתרים
בתואר "צור", כי כל יהודי, איש ואשה, יש בהם האש
האלקי, אלא שהזקוקים לאלה שיכולים לגלות את
אש הצור הפנימי באש של תורה ומצוות ואהבת
ישראל בגלוי.
אני מקווה להשי"ת שהרבנים הגאונים, מוסדות
התורה ותומכי תורה ביראת שמים יחד עם ידידי
אהובי אנ"ש ה' עליהם יחיו בראש, יבואו לעזרתי
בהמשכת עבודתי בהרבצת התורה ויראת שמים
ובעבודת הכלל. ובזכות זה ימלא השי"ת בקשת כלל
אחינו בני ישראל, שהשי"ת יקל את חבלי משיח
וישלח את גואל צדק ויקבץ נדחינו מארבע כנפות
הארץ ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה
בימינו אמן.

שיחות ה'ש"ת

אלף התלמידים הביאה את המן הרשע לתליה.
על בני ישראל לחזק את החינוך, לייסד חדרים,
ישיבות קטנות וישיבות גדולות ולחזק את הרוח של
יראת שמים בין התלמידים, וזה יביא את כל
ה'המנ'נים וכל צוררי ישראל לתליה כפי שהיה בימים
ההם בזמן הזה.

* * *

בהיותי כאן לפני עשר שנים, נפגשתי עם תושבים
יהודים אמריקאיים שונים, שהיגרו לכאן לפני הרבה
שנים ממדינות שונות, וכן עם ילידי אמריקה, בני כל
הגילים, תלמידי ישיבות, אנשי מדע וסוחרים. על
תקופת ביקורי אז - י"ב אלול תרפ"ט עד כ' תמוז
תר"ץ - רשומים ביומני קרוב ל-300 דפי התרשמויות
שונות מחיי יהודי אמריקה בכלל והנוער בפרט.
בהתוועדות י"ב תמוז ובהתוועדות הפרידה בכ'
תמוז - תר"ץ - הדגשתי שיהודי אמריקה בכלל
והנוער התמימותי ביחוד, הם חומר טוב המוכן לקבל
צורה טובה, הם ברוך-השם החומר הטוב הנכון
שיכולים לחנך ולהדריך מהם דור ישרים יבורך.
בטחוני שבמשך עשר השנים - תר"ץ-ת"ש -
נתעלה בהרבה מצבם של תלמידי הישיבות בפרט
והנוער בכלל.
כתוב¹⁷: על שלשה דברים העולם עומד, על
התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. במשך עשר
שנים אלו היתה יהדות אמריקה עטרת תפארת
ישראל בצדקה. אבל הגיע הזמן שיהדות אמריקה
יתפסו את המקום הנכון גם בתורה ובעבודה.
יהודי אמריקה צריכים ומוכרחים לעזור לכל
מוסדות התורה שמעבר לים, והעזרה כעת צריכה
להיות הרבה יותר חזקה, עזרה שיש בה משום הצלה.
ואני מבקש עזרה מיוחדת עבור הישיבות שלי בפולין,
כדי להצילם ולהביאם למקומות מנוחה. ויחד עם כך
על יהודי אמריקה לעזור לקיום הישיבות הקיימות
כאן מכבר ולהשתדל ביסוד חדרים וישיבות נוספים
בארץ זו.
באתי לכאן בעזה"י להמשיך בחסדי השי"ת את

אגרות קודש

[אמצע טבת תרפ"ד]

מו"ה משה שי

14 כדאי שיהי' על אתר לידע פרטי הדברים, ואם הי' אפשר
15 להשיג איש מקומי אשר הוא ינהל העסק כאשר ראוי
16 כלומר לראות שהסחורה יהי' נמכרת בכל חנות וחנות
17 ואשר יתרבו הקונים על כל המיני סחורה של בית מסחרו,
18 וזה יהי' עסקו כל היום לילך מחנות לחנות לעורר לקנות
19 סחורה לכל איש ואשה במה שנדרש, כי סחורת אנשי
20 לחוד וסחורת הנשים לחוד, ובעד זה יכול להבטיח לשלם
21 עד שני צעראנצעס לחדש שכירות לאיש ההוא, כמוכן
22 אשר יהי' מסור ונתון רק לזה (ואם יספיק פחות מזה מה
23 טוב, רק באם שהוא הכרח אז עד סכום כזה) להרבו'
24 בקונים על כל מיני סחורה של הקאפאראטיוו, ויבטיח לו
25 זאת מעצמו, וגם יודע ויבקר אם מתרבים הקונים, ובמשך
26 חדש או שניים יכולי' לראות פעולת האיש וחריצותו בזה.
27 והשי"ת יהי' בעזרו ויתן לו פרנסה טובה בריבוי קונים
28 טובי' ומסחרו יפרץ ועיקר גדול שיהי' חשבון ברור ומסודר
29 בכל הפרטים.

אג"ק מוהריי"צ כך יד

1 מכתבו מי' לח"ו לידידנו ראד"מ שי' ראיתי, וגם
2 ראיתי מכתב מגיד השיעורי' ר"א שי' הערמאן, והנני נהנה
3 בזה אשר מתרחב עסקו הטוב, והשי"ת יהי' בעזר. אמנם
4 בהכרח הדבר אשר בפה יהי' ידוע משמות באי כח
5 במסחרו בכל עיר ועיר, וכמו הערמאן הנ"ל הרי כמוהו יש
6 באי כחו גם בעיר אחרת ושלישית וצריכי' לדעת זאת דבר
7 דיבור על אופן, למען אשר נוכל להתבונן בכל עת בהגדלת
8 והרחבת המסחר, והשי"ת יהי' בעזרו. ופעמיים בחדש
9 צריך להודיע ממהלך עסקו.
10 טוב ונכון הי' הדבר באם שהי' באפשרו להיות
11 בויטעבסק בדבר התיסדות סניף ממסחרו כי שם הי'
12 ידידנו הרב ר' אברהם אלי' שי' ומאיזה סיבה לא יוכל
13 לנהל עסקו, ובפרטיות בלתי נודע סיבת הדבר, ע"כ הי'

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט ניסן, תשי"ט

ברוקלין.

האברך ווי"ח אי"א רב פעלים כו' אהרן נחמן שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק נתקבל מכתבו ממוצש"ק פ' אחרי עם המצורף אליו, ולפלא שמקצר במקום
שאמרו להאריך, בהנוגע לפעולות מבצע מצה שמורה וכו', ואף שלימוד זכות יש בזה, שבדאי יראה
שאחרים יכתבו בזה בפרטיות הדרושה.

ויהי רצון שיבשר טוב באותן הנקודות שכותב הוא, ובפרט שצדק בדבריו, שכמה מהם עתה
שעת הכושר לעשות בהצלחה, ומבלי קישורים יתרים, ועל כגון דא נאמר, יפה שעה אחת קודם, אף
שכמובן צ"ל בתכנית מוכנה ובדרכי נועם.

מה שניכר גם כן במכתבו הוא, שלדאבון כנראה, גם השנה לא ניצלו המפעל דמצה שמורה
באופן מסודר, והרי זו מהפעולות המיוחדות לחב"ד, ונותנות דרך לחזור לכאוי"א בדרך של נועם,
וביחד עם זה נותנות אפשריות לאמר דבור של התעוררות, וק"ל.

ויהי רצון שכיון שבאים אנו מחדש ניסן, ונכנסים לחדש זיו, בו נולדו זיוטני עולם, וידוע
דברי האריז"ל, שכשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בכל ענינים הפרטים והכללים,
בתכ"י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם
ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בענינים הפרטים ובענינים הכללים ובקרוב.

[ניסן תשי"ט?]

... במש"כ בפי אתם נצבים היום גוי' - אין בזה סתירה כי היו נצבים גוי' לעברך בברית גוי' בשעת כניסתן לארץ, ויש בחי' זו בכל שנה ושנה והוא ביום ר"ה. וראה לקו"ת ר"פ תבוא.

ובמש"כ מהו חיוב מתנות לאביונים נוסף על מצות הצדקה - פשוט כי מצוה מד"ס הוא לחפש באביונים, ואפילו על העני וכו' ולא רק מנהג טוב דצדקה לפני התפלה וכו'.

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השני, עם המצורף אליו.

ובמ"ש אודות בנותיו תחיינה והסיבה שלא היו נוכחות בהתועדות דאחרון של פסח, שלכאורה הסיבה נכונה במאד, וה"ה מעשרת הדברות כבוד אם, אבל בהביא בחשבון שהמדובר להתועדות דאחרון של פסח סעודתא דמלכא משיחא והתחלה לקיץ בריא ושמח, צריך הי' לסדר העניינים שיקוימו ציווי האמור בעשרת הדברות ויהיו גם נוכחות בהתועדות, והדרך לזה פשוטה ביותר, עיי' שגם אמם תחי' היתה ג"כ נוכחת בהתועדות, ובפרט שטעם האמור שתחיינה הנאות נוכחות, בתקפו הוא גם לגבי האם תחי' ואולי עוד יותר, וק"ל. ואף שאמרו חז"ל אין צועקין על העבר, נכתבו שורות האמורות כיון שבטח תחי' שאלה בכגון זו גם בעתיד, וק"ל...

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל האמור.

[ב' אייר תשי"ט]

לאחרי הפסק ארוך ביותר, נתקבל מכתבו מכ"ג ניסן, ר"פ מפעולותיו.

ומובן שהפלא והתמי' גדולה ביותר על ההפסק הכי ארוך. ובפרט שהלא מן הצד קבלתי כמה ידיעות מפעולותיו במשך חדשים שעברו, שהיו בהצלחה והשאירו רושם טוב, ולפעמים גם רושם חזק וכו' וכו'. ולמה ינמנע הטוב מלהודיע, ובפרט שזהו טוב לשמים טוב לבריות וטוב עושה פירות, וכדרז"ל בקדושין מ' ע"א. מהנ"ל מובן ג"כ, שמה שכותב שבמצב הרוח אין שינוי לטובה מפני כו', בודאי שאין זה מתאים להמצאות.

וכבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאיסור לשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו. וידוע פתגם הוראה מכ"ק (אביו) אדמו"ר: כמו שצריך לדעת חסרונות עצמו, כן צריך לדעת ג"כ מעלות עצמו. ועוד להעיר - שבהנוגע לפעולה עם הזולת, לפעמים הכרת מעלות עצמו נוגעת יותר מאשר הכרת חסרונות עצמו, וק"ל.

בעת רצון יזכירוהו וכל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כאו"א מהם.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דברי האריז"ל, שכשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בעניינים הפרטים והכללים, בתכ"י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבזר לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זכיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ויזכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בפסד נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכרון הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבזר לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסידות? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבדל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבדל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"יבזר לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכר את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "יבזר לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושיה".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכרון הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "בגלל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילם ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרבות בתעניות, אלא "עזוב תעווב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליו שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבזר" (שיכור, רע"ב) לו האדם - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבזר לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצירך, רש").

כל שהיא תפארת לעושי - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. והוא אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבוה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכן קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבזר לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרישות זו אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספות לכתר שם טוב סט"ו. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת תזריע

יב * וידבר יהוה אל־משה לאמר: **כ** דבר אל־בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: **ג** וביום השמיני ימול בשר ערלתו: **ד** ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל־קדש לא־תגע ואל־המקדש לא תבא עד־מלאת ימי טהרה: **ה** ואם־נקבה תלד וטמאה שבעים פגדתה וששים יום וששת ימים תשב על־דמי טהרה: **ו** ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא פבש בן־שנתו לעלה ובניונה או־תור לחטאת אל־פתח אהל־מועד אל־הכהן: **ז** והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: **ח** ואם־לא תמצא ידה די שח ולקחה שת־יתרים או שני בני יונה אחד אחד לעלה ואחר לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: **פ** (שְׂמֵאל) **יג** * וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: **כ** אדם כי יהיה בעור־בשרו שאת או־ספחת או בהרת והיה בעור־בשרו לגגע צרעת והובא אל־אהרן הכהן או אל־אחד מבני הכהנים: **ג** וראה הכהן את־הגגע בעור־הבשר ושער בגגע הפך **א** לכן ומראה הגגע עמק מעור בשרו גגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אותו: **ד** ואם־בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק איז־מראה מן־העור ושערה לא־הפך לבן והסגיר הכהן את־הגגע שבעת ימים: **ה** וראהו הכהן ביום השביעי והנה הגגע עמד בעינו לא־פשה הגגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: **ו** (ע"כ בחול) **ז** וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית והנה פחה הגגע ולא־פשה הגגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר: **ח** ואם־פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראותו אל־הכהן

לטהרתו ונראה שנית אל־הכהן: **ח** וראה הכהן והנה פשה המספחת בעור וטמאו הכהן צרעת הוא: **פ** * גגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל־הכהן: **ז** וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת: **ח** צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמאו הכהן לא יסגורנו כי טמא הוא: **י** ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל־עור הגגע מראשו ועד־רגליו לכל־מראה עיני הכהן: **י** וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את־כל־בשרו וטהר את־הגגע פלו הפך לבן טהור הוא: **י** וביום הראות כו בשר חי וטמא: **יא** וראה הכהן את־הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: **יב** או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל־הכהן: **יג** וראהו הכהן והנה נהפך הגגע ללבן וטהר הכהן את־הגגע טהור הוא: **יד** ובשר כִּי־יהיה בו־בערו שחין ונרפא: **ט** והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל־הכהן: **כ** וראה הכהן והנה מראה שפל מן־העור ושערה הפך לבן וטמאו הכהן גגע צרעת הוא בשחין פרחת: **כא** ואם **א** יראנה הכהן והנה איז־בה שער לבן ושפלה איננה מן־העור והיא כחה והסגירו הכהן שבעת ימים: **כב** ואם פשה תפשה בעור וטמא הכהן אותו גגע הוא: **כג** ואם־תחתיה תעמד הבהרת לא פשה צרכת השחין הוא וטהרו הכהן: **כ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ב ע' 70, ע"פ ביאורי

החומש)

שמה של הפרשה - תזריע

ידוע ששמה של הפרשה מורה על תכנה. ולכאורה שמה של פרשתנו 'תזריע' - שמשמעותו יצירת חיים חדשים - הפוך מתכנה של הפרשה, המדברת - ברבה - בדיני מצורע, שעליו דרשו חז"ל "מצורע חשוב כמת".

וההסבר לכך: הצרעת היא לא רק ענש שמגיע לאדם

בְּעוֹר אַחֲרֵי מִתְהַרְתּוֹ: ^א וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פֶשֶׁה
הִנָּתַק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא
הוא: ^ב וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הִנָּתַק וְשַׁעַר שָׁחַר
צָמַח־בּוֹ נִרְפָּא הִנָּתַק מִהוֹר הוא וּמִהוֹר
הַכֹּהֵן: ^ג וְאִשׁ אוֹ־אִשָּׁה בִּי־יָהִי בְּעוֹר־
בָּשָׂרם בַּהֲרַת בַּהֲרַת לְבָנָת: ^ד וְרָאֵה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה בְּעוֹר־בָּשָׂרם בַּהֲרַת פִּהוֹת לְבָנָת בַּחֵק
הוא פָּרַח בְּעוֹר מִהוֹר הוא: ^ה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י' עמ' 25)

כל הַנִּגְעִים אָדָם רֹאֶה, חוץ מַנְגְּעֵי עֲצָמוֹ (נגעים ב, ה)
כלומר: כל הַנִּגְעִים (ש) אָדָם רֹאֶה (ב) חוץ - (הרי זה)
מַנְגְּעֵי עֲצָמוֹ. וכתורת הפעל-שם-טוב, שפֶּאֶשׁ אָדָם רֹאֶה
רע בזולתו, הרי זו הוכחה שאותו רע נמצא בו בעצמו, כי
הזולת הוא כמו ראי (וזהו "כל הפוסל במומו פוסל"). וטעם
הדבר הוא, כי מכיון שכל מארע הוא בהשגחה פְּרִטִית, מוכן
שהזמינו לו מלמעלה לראות את הרע בזולתו כדי שידע
שרע זה נמצא בו, ויעליו לחקנו.

שליש ^א וְאִשׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קָרַח הוא מִהוֹר
הוא: ^ב וְאִם מִפָּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִּבַּח הוא
מִהוֹר הוא: ^ג וכִּי־יָהִי בַקְרָחַת אוֹ בַנִּפְחַת גָּנַע
לְבָן אֲדָמָדָם צָרַעַת פִּרְחַת הוא בַּקְרָחַת אוֹ
בַנִּפְחַת: ^ד וְרָאֵה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע
לְבָנָה אֲדָמָדָם בַּקְרָחַת אוֹ בַנִּפְחַת פִּמְרָא
צָרַעַת עוֹר בָּשָׂר: ^ה אִישׁ־צָרוּעַ הוא טָמֵא הוא
טָמֵא וְטָמְאָנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ: ^ו וְהִצְרוּעַ
אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה
פָּרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲטָה וְטָמֵא ^ז וְטָמֵא יִקְרָא:
^ח פְּלִימֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ וְטָמֵא טָמֵא הוא פָּדָר
יֵשֵׁב מִחוּץ לַמִּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ: ^ט וְהַבִּגְד בִּי־
יִהְיֶה בּוֹ גָּנַע צָרַעַת בִּבְגַד צֹמֵר אוֹ בִּבְגַד
פְּשָׁתִים: ^י אוֹ בִשְׂתִי אוֹ בְעֶרֶב לַפְּשָׁתִים
וְלִצְמֹר אוֹ בְּעוֹר אוֹ בְּכָל־מְלֶאכֶת עוֹר: ^{יא} וְהָיָה
הַנֶּגַע יִרְקַק ^{יב} אוֹ אֲדָמָדָם בִּבְגָד אוֹ בְּעוֹר
אוֹ־בִשְׂתִי אוֹ־בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל־כְּלִי־עוֹר גָּנַע

בְּעוֹר דְּבוֹר לְשׁוֹן הָרַע, אֲלֹא יֵשׁ בָּהּ תַּפְקִיד חַיִּיכִי שְׁנוּעָד
לְהַרְגִּיל אֶת הָאָדָם לְהַתְרַחֵק מִדְּבוֹר וּסְפוּר לְשׁוֹן הָרַע. כִּן
לְאַחֲרֵי שִׁיטְהוֹר מִהֲצָרַעַת יוּכַל לַפְתּוֹחַ חַיִּים חַדָּשִׁים, נִקְיִים
מִלְשׁוֹן הָרַע. לָכֵן שָׂמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה מוֹרָה עַל צִירַת חַיִּים
חַדָּשִׁים, כִּי זוֹהִי מִשְׁרָתָה הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצָּרַעַת - לְזִרְעַ וְלִיצוֹר
חַיִּים חַדָּשִׁים.

שני ^א אוֹ בָשָׂר בִּי־יָהִי בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהָיְתָה
מַחִיַּת הַמְּכוֹה בַּהֲרַת לְבָנָה אֲדָמָדָם אוֹ לְבָנָה:
^ב וְרָאֵה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּךְ שַׁעַר לְבָן
בַּבַּהֲרַת וּמִרְאָה עָמַק מִן־הָעוֹר צָרַעַת הָיָה
בַּמְּכוֹה פָּרַחָה וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן גָּנַע צָרַעַת
הוא: ^ג וְאִם ^ד יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בַּבַּהֲרַת
שַׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כֹהֵה
וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים: ^ה וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן
בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי אִם־פֶּשֶׁה תִּפְשֶׁה בְּעוֹר וְטָמֵא
הַכֹּהֵן אֹתוֹ גָּנַע צָרַעַת הוא: ^ו וְאִם־תִּחַתֵּיהָ
תַּעֲמֹד הַבַּהֲרַת לֹא־פִשְׁתָּהּ בְּעוֹר וְהוּא כֹהֵה
שְׂאֵת הַמְּכוֹה הוא וּמִהוֹר הַכֹּהֵן כִּי־צָרַכַת
הַמְּכוֹה הוא: ^ז וְאִשׁ אוֹ אִשָּׁה בִּי־יָהִי בּוֹ
גָנַע בְּרֹאשׁ אוֹ בִּזְקָן: ^ח וְרָאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע
וְהִנֵּה מִרְאֵהוּ עָמַק מִן־הָעוֹר וְכּוֹ שַׁעַר צָהָב דָּק
וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נָתַק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ
הַזְקָן הוא: ^ט וכִּי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־גָּנַע הַנָּתַק
וְהִנֵּה אֵין־מִרְאֵהוּ עָמַק מִן־הָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר
אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־גָּנַע הַנָּתַק שִׁבְעַת
יָמִים: ^י וְרָאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי
וְהִנֵּה לֹא־פִשְׁהּ הַנָּתַק וְלֹא־יָהִי בּוֹ שַׁעַר צָהָב
וּמִרְאֵה הַנָּתַק אֵין עָמַק מִן־הָעוֹר: ^{יא} וְהִתְגַּלַּח
וְאֶת־הַנָּתַק לֹא יִגַּלַּח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנָּתַק
שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית: ^{יב} וְרָאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַנָּתַק
בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פִשְׁהּ הַנָּתַק בְּעוֹר
וּמִרְאֵהוּ אֵינָנוּ עָמַק מִן־הָעוֹר וּמִהוֹר אֹתוֹ הַכֹּהֵן
וְכִפָּם בְּגָדָיו וּמִהוֹר: ^{יג} וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה הַנָּתַק

בְּכָל־כְּלִי־עוֹר פָּרַחַת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפוּ אוֹת
אֲשֶׁר־בּוֹ הִנֵּנִי: ^ט וְהַפָּגֶד אוֹ־הַשְּׂתִי אוֹ־הָעֶרֶב
אוֹ־כָל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הִנֵּנִי
וְכַבֵּם שְׁנִית וְטָהָר: ^י זֹאת תּוֹרַת נֹגַע־צִרְעַת
בְּגֵד הַצֹּמֵר | אוֹ הַפְּשָׁתִים אוֹ הַשְּׂתִי אוֹ הָעֶרֶב
אוֹ כָל־כְּלִי־עוֹר לְטָהָרוֹ אוֹ לְטָמְאוֹ: כפפ

ס"ז פסוקים, כ"ה סימן.

פרשת מצורע

י' » וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ב זֹאת תִּהְיֶה
תּוֹרַת הַמִּצְוָה בְּיוֹם טְהִירוֹתָ וְהוּבֵא אֶל־הַכֹּהֵן:
^ג וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וַרְאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה נִרְפָּא נֹגַע־הַצִּרְעַת מִן־הָצִוּוֹעַ: ^ד וַצִּוָּה
הַכֹּהֵן וּלְקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צִפְרִים חַיִּים מִהָרוֹת
וְעֵץ אֲרֹז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: ^ה וַצִּוָּה הַכֹּהֵן
וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׁ עַל־
מֵי־חַיִּים: וְאֶת־הַצִּפּוֹר הַחֲדָה יָקַח אֹתָהּ וְאֶת־
עֵץ הָאֲרֹז וְאֶת־שֵׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזֹב וְטָבַל
אוֹתָם וְאֶת | הַצִּפּוֹר הַחֲדָה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׁחָטָה
עַל הַמֵּי־הַחַיִּים: וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן־
הַצִּרְעַת שֶׁבַע פַּעַמִּים וְטָהָרוֹ וְשָׁלַח אֶת־הַצִּפּוֹר
הַחֲדָה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ^ו וְכַבֵּם הַמַּטְהָר אֶת־
בְּגָדָיו וְגִלְחָה אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמֵּי־וְטָהָר
וְאַחֵר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ
שִׁבְעַת יָמִים: ^ז וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח
אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתּוֹ
עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ יִגְלַח וְכַבֵּם אֶת־בְּגָדָיו
וְרָחַץ אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמֵּי־וְטָהָר: ^ח וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי
יָקַח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אֶחָת בַּת־
שְׁנָתָה תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן: ^ט וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן
הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^י וּלְקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכִּבְשִׁים
הָאֶחָד וְהִקְרִיב אוֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגֹם הַשֶּׁמֶן

צִרְעַת הוּא וְהִרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן: ^י וַרְאָה הַכֹּהֵן
אֶת־הִנֵּנִי וְהִסְגִּיר אֶת־הִנֵּנִי שִׁבְעַת יָמִים:
^{יא} וַרְאָה אֶת־הִנֵּנִי בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׁה הִנֵּנִי
בְּפָגֶד אוֹ־בְשָׁתִי אוֹ־בְעֶרְבִי אוֹ כְּעוֹר לְכָל אֲשֶׁר־
יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמִלְאכָה צִרְעַת מִמָּאֶרֶת הִנֵּנִי
טָמֵא הוּא: ^{יב} וְשָׁרַף אֶת־הַפָּגֶד אוֹ אֶת־הַשְּׂתִי |
אוֹ אֶת־הָעֶרֶב בַּצֹּמֵר אוֹ בַּפְּשָׁתִים אוֹ אֶת־כָּל־
כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הִנֵּנִי כִּי־צִרְעַת
מִמָּאֶרֶת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ^{יג} וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה לֹא־פָשָׁה הִנֵּנִי בְּפָגֶד אוֹ בְּשָׁתִי אוֹ בְּעֶרְבִי
אוֹ בְּכָל־כְּלִי־עוֹר: ^{יד} וַצִּוָּה הַכֹּהֵן וְכַבֵּם אוֹת
אֲשֶׁר־בּוֹ הִנֵּנִי וְהִסְגִּירוֹ שִׁבְעַת־יָמִים שְׁנִית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 236. ע"פ ביאורי

החומש)

אשה כי תזריע (יב, ב)

יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצִינוּ שְׁנֵי־נִקְרָאֵת אִשָּׁה

. . 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ', פְּרוּשׁ: הַצִּרְעַת מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים

(אור החיים)

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאֵת בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁל הַקָּב"ה, שֵׁם זֶה
מְבַטֵּא אֶת הַקָּשֶׁר הַעֲצוּמִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לַקָּב"ה, וְהוּא מוֹרָה עַל
הַתְּשׁוּקָה שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לַקָּב"ה, כְּשֶׁכָּל הַדְּבָרִים
הָאֲחֵרִים טָפְלִים אֵצֶלוֹ. כְּמַצֵּב כְּזֶה יָכוֹל הָאָדָם לְהִגִּיעַ לַמַּצֵּב
שֶׁל 'כִּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ', שְׂאִיפָה לְהִתְנַתֵּק מִהַגּוֹף וְהָעוֹלָם הַזֶּה
הַגִּשְׁמִי, וּלְהִדְבֵּק בַּקָּב"ה.

עַל־כֵּן אוֹמֵר הַפְּסוּק 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ': גַּם כְּאִשֶּׁר אָדָם
נִמְצָא כְּמַצֵּב שֶׁל "אִשָּׁה", שֶׁכֵּלוּ עֲסוּק בְּלִהְתְּקַרֵּב לַקָּב"ה,
עָלָיו לְהִיטֵת בְּכַחֲנִית "תִּזְרִיעַ" - לַעֲסֹק בְּקִיּוֹם הַמְצוּוֹת
הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהָאֲרֻצִּיּוֹת, כְּמוֹ שְׁזָרִיעָה כְּפִשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְרַק
כֵּן הִיא מְבִיאָה לַצְמִיחָה.

רביעי ^ט וַרְאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי | הַכַּבֵּם אֶת־הִנֵּנִי
וְהִנֵּה לֹא־הִפָּגֵד הִנֵּנִי אֶת־עֵינָיו וְהִנֵּנִי לֹא־פָשָׁה
טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפוּ פָּחַתָּהּ הוּא בְּקִרְחָתוֹ
אוֹ בְּגִבְחָתוֹ: ^י וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִּתָּה
הִנֵּנִי אַחֲרֵי הַכַּבֵּם אוֹתוֹ וְקָרַע אוֹתוֹ מִן־הַפָּגֶד
אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְּׂתִי אוֹ מִן־הָעֶרֶב: ^{יא} וְאִם־
תִּרְאָה עוֹד בְּפָגֶד אוֹ־בְשָׁתִי אוֹ־בְעֶרְבִי אוֹ

והניף אתם תנופה לפני יהוה: ^י ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: ^י ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית: ^י ומן השמן יצק הכהן על-כף המטאליית: ^י והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על-כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה: ^י ונתן הכהן מן השמן אשר על-כפו על-תנוף און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית על-מקום דם האשם: ^י והגותר מן השמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה: ^י ועשה את-האחד מן-התרים או מן-בני היונה מאשר תשיג ידו: ^י את אשר-תשיג ידו את האחד חטאת ואת-האחד עלה על-המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה: ^י זאת תורת אשר-בו נגע צרעת אשר לא-תשיג ידו בטהרתו: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר. מביא... קרבנות עשיר (רמב"ם)

כ"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדב את הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקנים הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות חדשים' של פרנסה. ואף כאן: כאשר עני יוצא מגדרו ומשתדל עבור חברו העשיר - עוזרים לו מלמעלה לקיים את הבטחתו בעשירות.

שישי ^א וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: ^א כי תבאו אל-ארץ פנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתו נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם: ^א ובא אשר-לו תפית והגיד לכהן לאמר פנען נראה לי בבית: ^א וצוה הכהן ופנו את-הבית במרים יבא הכהן לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות

והניף אתם תנופה לפני יהוה: ^י ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: ^י ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית: ^י ומן השמן יצק הכהן על-כף המטאליית: ^י וטבל הכהן את-אצבעו הימנית מן השמן אשר על-כפו השמאלית והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני יהוה: ^י ומיתר השמן אשר על-כפו יתן הכהן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית על דם האשם: ^י והגותר בשמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה: ^י ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר מטמאתו ואחר ישחט את-העלה: ^י והעלה הכהן את-העלה ואת-המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי תורה, תזריע כב. ב. ע"פ ביאורי החומש)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) מסביר ב"לקוטי תורה", שהצרעת רומזת למצב שבו פנימיותו של האדם היא טובה בתכלית, והרוע נמצא רק בחיצוניותו ("בעור בשרו"); וזוהי הסבה לכך שנגע הצרעת אינו מצוי בזמן הזה, שכן בימינו אין נמצא אנשים שפנימיותם היא טובה בתכלית ואין בה רע כלל.

חמישי ^א ואם-ידל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: ^א ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה: ^א והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה: ^א ולקח הכהן את-כבש

אֶת־הַבֵּית: ^א וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנָּה הַנֶּגַע
בְּקִירַת הַבַּיִת שֶׁקַּעְרוּרָתוֹ יִרְקַקֶּת אוֹ אֲדָמֻדָּמָת
וּמֵרָאִיהֶן שֶׁפֶל מִן־הַקִּיר: ^ב וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבֵּית
אֶל־פֶּתַח הַבֵּית וְהִסְגִּיר אֶת־הַבֵּית שִׁבְעַת יָמִים:
^ג וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהֵנָּה פֶּשֶׁה
הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבֵּית: ^ד וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וַחֲלָצוֹ אֶת־
הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוֹ אֶתְהֶן אֶל־
מַחוּץ לָעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ה וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע
מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֹפֶר אֲשֶׁר הִקְצֹו אֶל־
מַחוּץ לָעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ו וְלָקְחוּ אֲבָנִים
אֲחֵרוֹת וַהֲבִיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר אֲחֵר
יִקַּח וַיִּטַּח אֶת־הַבֵּית: ^ז וְאִם־יֵשׁוּב הַנֶּגַע וּפְרַח
בַּבֵּית אַחֵר חָלַץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאֲחֵרֵי הַקְצוֹת
אֶת־הַבֵּית וְאֲחֵרֵי הַטּוֹחַ: ^ח וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה
וְהֵנָּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בַּבֵּית צִלַּעַת מִמֶּאֱרַת הוּא
בַּבֵּית טָמֵא הוּא: ^ט וְנָתַן אֶת־הַבֵּית אֶת־אֲבָנָיו
וְאֶת־עֵצָיו וְאֶת כָּל־עֹפֶר הַבֵּית וְהוֹצִיא אֶל־מַחוּץ
לָעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^י וְהָבֵא אֶל־הַבֵּית כָּל־יָמֵי
הַסִּגִּיר אֹתוֹ וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב: ^{יא} וְהִשְׁכַּב בַּבֵּית
יִכְבֶּם אֶת־בְּגָדָיו וְהָאֵכָל בַּבֵּית יִכְבֶּם אֶת־בְּגָדָיו:
^{יב} וְאִם־בָּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהֵנָּה לֹא־פֶשֶׁה
הַנֶּגַע בַּבֵּית אַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת־הַבֵּית וַיִּטַּח הַכֹּהֵן
אֶת־הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע: ^{יג} וְלָקַח לְחֹטֵא אֶת־
הַבֵּית שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאֵזֹב:
^{יד} וַיִּשְׁחַט אֶת־הַצֹּפֶר הָאֶחָת אֶל־כָּל־יֶחֱרֹשׁ עַל־
מִים חַיִּים: ^{טו} וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֶרֶז וְאֶת־הָאֵזֹב
וְאֶת ׀ שְׁנֵי תוֹלַעַת וְאֶת הַצֹּפֶר הַחֲתִיָּה וַיַּטֵּב
אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֶר הַשְּׁחוּטָה וּבְמִים חַיִּים וְהָיָה
אֶל־הַבֵּית שִׁבְעַת פַּעַמִּים: ^{טז} וְחֹטֵא אֶת־הַבֵּית
בְּדָם הַצֹּפֹר וּבְמִים חַיִּים וּבַצֹּפֶר הַחֲתִיָּה וּבְעֵץ
הָאֶרֶז וּבָאֵזֹב וּבְשְׁנֵי תוֹלַעַת: ^{יז} וַיִּשְׁלַח אֶת־
הַצֹּפֶר הַחֲתִיָּה אֶל־מַחוּץ לָעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
וּכְפָר עַל־הַבֵּית וַיִּטַּח: ^{יח} וְאֵת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע

הַצָּרַעַת וְלִנְתָק: ^{יט} וְלִצְרַעַת הַבֶּגֶד וְלַבֵּית:
^כ וְלִשְׂאֵת וְלִפְסַחַת וְלַכְהָרַת: ^{כא} לְהוֹרֹת בַּיּוֹם
הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַהוּא זֹאת תּוֹרַת הַצָּרַעַת: ^{כב}
טו ׀ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
^{כג} כִּדְבַרְוֹ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ
אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָבֹב טָמֵא הוּא: ^{כד} וְזֹאת
תִּהְיֶה טְמֵאתוֹ בְּזָבֹבוֹ דָּר בְּשָׂלוֹ אֶת־זָבֹבוֹ אוֹ־
הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזָּבֹבוֹ טְמֵאתוֹ הוּא: ^{כה} כָּל־הַמִּשְׁכָּב
אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הָזֵב וַיִּטַּח וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־
יֵשֵׁב עָלָיו וַיִּטַּח: ^{כו} וְאִישׁ אֲשֶׁר יֵגַע בְּמִשְׁכָּבוֹ
יִכְבֶּם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב:
^{כז} וְהִישָׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הָזֵב יִכְבֶּם
בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב: ^{כח} וְהֵנָּע
כִּבְשֵׁר הָזֵב יִכְבֶּם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וַיִּטַּח עַד־
הָעָרֶב: ^{כט} וְכִי־יִרְקַ הָזֵב בַּטְּהוֹר וּכְבֶּם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ
בְּמִים וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב: ^ל וְכָל־הַמִּרְפֵּב אֲשֶׁר
יִרְכַּב עָלָיו הָזֵב וַיִּטַּח: ^{לא} וְכָל־הַנֶּגַע כָּל־אֲשֶׁר
יִהְיֶה תַּחְתָּיו וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם
יִכְבֶּם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב: ^{לב} וְכָל־
אֲשֶׁר יֵגַע־כּוֹ הָזֵב וַיִּדּוּ לֹא־שָׁטָף בְּמִים וּכְבֶּם
בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וַיִּטַּח עֲדֵהֶעָרֶב: ^{לג} וְכָל־יֶחֱ
חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יֵגַע־כּוֹ הָזֵב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ
יִשְׁטָף בְּמִים: ^{לד} וְכִי־יִטַּח הָזֵב מִזָּבֹבוֹ וְסָפַר לוֹ
שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וּכְבֶם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּשָׂרוֹ
בְּמִים חַיִּים וַיִּטַּח: ^{לה} וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי
תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְכֹא ׀ לְפָנָי יִהְיֶה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּנָם אֶל־הַכֹּהֵן: ^{לו} וַעֲשֵׂה אֹתָם
הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן
לְפָנָי יִהְיֶה מִזֹּבֹבוֹ: ׀

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

בעל ראיה אחת (רש"י טו, לב)

לא פרש שהכנה לבעל שמים או שלש ראיות, שגזפר
לעיל, כי דינו חמור יותר מדינו של בעל קרי, המופיע
בכתוב לאחר מכן. אלא מפרש שהכנה לבעל ראיה אחת,

הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּב מִמָּאֵתָהּ: ^א וְהִזְרִיתָם אֶת־
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמָּאֵתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּמִמָּאֵתָם
בְּמִמָּאֵם אֶת־מִשְׁפְּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: ^ב זֹאת תֹּרַת
הַזֹּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע לְמִמָּאֵה־בָּהּ:
^ג וְהִדְוָה בְּגִדְתָּהּ וְהַזֹּב אֶת־זוּבּוֹ לִזְכָּר וּלְנִקְבָּהּ
וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־מִמָּאֵהָ: פפפ

חצי קדיש

וַתִּגְדֹּל וַתִּקְדָּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיִּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
מִשִּׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחִיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחִי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְהִבְדִּי: יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְהִבְדִּי, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיְתַפָּאֵר, וַיְתַרְוֶמָּס,
וַיְתַנְשָׂא, וַיְתַהַדֵּר, וַיְתַעֲלֶה, וַיְתַהַלֵּל, שְׁמָהּ דְּקִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
הַשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות חז"ב ע' 97, ע"פ ביאורי החומש)

פי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ
אֲחֵיכֶם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו
אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן
(רש"י)

מבאר בחסידות שהמלה "אמורי" היא מלשון אִמְרָה
ודבור. לכן מצינו שדוקא בבתי האמוריים הופיעו נגעי
צרעת, הבאים על עון דבור לשון הרע. אף עם זאת, דוקא
בבתיהם היו טמונים "מטמוניות של זהב": ללמדנו שפח
הדבור יכול להיות מנצל לדברים רעים, אף באותה מדה נתן
לנצלו לדברים טובים. זוהי מטרת הנגעים, לא רק לבטל את
הדבור הרע, אלא גם לגלות שאפשר להשתמש עם הדבור
לדברים טובים (מטמוניות של זהב).

מפטיר לא והזריתם את-בני-ישראל מִמָּמָאֵתָם וְלֹא
יָמָתוּ בְּמִמָּאֵתָם בְּמִמָּאֵם אֶת־מִשְׁפְּנִי אֲשֶׁר
בְּתוֹכָם: ^א זֹאת תֹּרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ

שְׁדִינוּ כְּבַעַל קָרִי, וְלִפִּי זֶה הַכְּתוּבִים הֵם מִן הַקֵּל אֶל הַכָּבֵד:
זָב בַּעַל רֵאִיָּה אַחַת וּבַעַל קָרִי – טְמֵאָת עֶרְב. נִדָּה – טְמֵאָת
שִׁבְעָה. זָב בַּעַל שְׁתִּים אוֹ שְׁלֹשׁ רֵאִיּוֹת – חַיִּיב סְפִירַת שִׁבְעָה
נְקִיִּים. שׁוֹכֵב עִם טְמֵאָה – אֲסוּר כֶּתֶר.

שביעי ^{טו} וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרָחַץ
בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בִּשְׁרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^י וְכָל־
בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע
וּכְבֵּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יב} וְאִשָּׁה אֲשֶׁר
יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרָחֲצוּ בַּמַּיִם
וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: פ ^{יג} וְאִשָּׁה כִּי־תְהִיָּה זֹכָה
דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׁרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תְּהִיָּה
בְּגִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ד וְכָל־
אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּגִדְתָּהּ יְטָמֵא וְכָל־אֲשֶׁר־
תִּשָּׁב עָלָיו יְטָמֵא: ^ה וְכָל־הַנֹּגַע בְּמִשְׁכַּבָּהּ יְכַבֵּם
בְּגִדָיו וְרָחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ו וְכָל־
הַנֹּגַע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יְכַבֵּם בְּגִדָיו
וְרָחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ז וְאִם־עַל־
הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבַּת־
עָלָיו בְּנִגְעוֹתָיו יְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ח וְאִם־שָׁכַב
יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וְתְּהִי נִדָּה עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת
יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יְטָמֵא: ס
^ט וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא
עַת־נִדָּתָהּ אוֹ כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדָּתָהּ כָּל־יָמֶיהָ זֹב
טְמֵאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תְּהִיָּה טְמֵאָה הוּא: ^י כָּל־
הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמֵי זֹכָה
בְּמִשְׁכָּב נִדָּתָהּ יְהִיָּה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב
עָלָיו טָמֵא יְהִיָּה בְּמִמָּאֵת נִדָּתָהּ: ^{יא} וְכָל־הַנֹּגַע
בָּם יְטָמֵא וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרָחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
הָעֶרֶב: ^{יב} וְאִם־טָהָר מִזֹּכָה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת
יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר: ^{יג} וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ
שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְהִבִּיָּאָה אוֹתָם
אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{יד} וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן
אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ

שְׁכַבְתָּֽזֶרַע לְטִמְאָה־בָּהּ: ֹלִי וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזְבֵּֽל אֶת־זִבְכוֹ לְזִכָּר וְלִנְקָבָה וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טִמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חז"ב ע' 91. ע"פ ביאורי החזונוש)

כי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם (יד, לד)
בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י)

פרושו של רש"י מובא מן המדרש, אף שם נכתב בצורה שונה. במדרש נאמר שהנגעים הטמינו "ממונם", ואלו רש"י כתב "מטמוניות של זהב". עוד נכתב במדרש שהנגעים הטמינו "בבתים ובשדות", ואלו רש"י ציין "קירות בתיהם" בלבד. ובהסבר לחלוק: רש"י עוסק אף ורק בפרוש הכתובים, ולא בספורי חז"ל שאינם מפרשים את הכתוב. והיות שהפסוק כאן עוסק רק בעניני נגעי הבתים, רש"י לא מזכיר כלל את הטמנת הממון בשדות. לכן גם רש"י מדגיש שהטמינו "מטמוניות של זהב" ולא שאר ממונם, שכן קירות הבית הם מקום מצמצם מפרדי להטמין ממון מסוג נחות, בכמות שתצדיק את השתקה.

צ' פסוקים, עיר"ו סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר: מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר). שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ג) וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצִּרְעִים, אֲמָרוּ ר"ל, שֶׁהֵם הָיוּ גִּחְזִיו וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו, שֶׁדָּבָקָה בָּהֶם צָרַעַת נֶעְמָן, בְּעִבּוֹר שְׁלֹחַ מִמֶּנּוּ אֶת הַכֶּסֶף וְהַבְּגָדִים. פֶּתַח הַשָּׁעַר, שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּפֶתַח הַשָּׁעַר, בְּדִין הַמִּצְרָע, כִּמּוֹ שֶׁבְּתוֹב "מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ" (ויקרא יג. יח). עַד כִּתְּנֵהוּ, עַד שֶׁנִּמְנוּת

בְּרָעָב. ד) וְנִפְלְאָה, נִסְגִּיר אֶת עֲצָמָיו לִשְׂכַן אֲתָם. ה) בְּנִשְׁפָּה, בְּעָרָב. ו) וְה' הַשְּׁמִיעַ וּגְו', תִּסְבֶּה עַל שְׁלֹא מִצְאוֹ שֵׁם אִישׁ, הִתְהַלֵּךְ בִּי ה' הַשְּׁמִיעַ בְּאֻזְנוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁל רֶכֶב וּגְו'. ט) לֹא בָן, לֹא טוֹב וַיִּשָּׂר. מַחֲשִׁים, שׁוֹתֵקִים מִלְּבַשֵּׁר. י) שָׁעַר הָעִיר, שׁוֹמֵר שָׁעַר הָעִיר. אֶסּוֹר, קִשּׁוֹר. יא) וַיִּקְרָא הַשּׁוֹעֲרִים, הוּא קָרָא לְשׁוֹמְרֵי שְׁעָרֵי בֵּית הַמֶּלֶךְ.

הפטרה לפרשת מצורע לשמו"ת ולקריאה

בציבור במלכים ב פרק ז

ז וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצִּרְעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנֵנוּ: ד אִם־אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּנוּ אֲרָם וְנִפְלְאָה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם אִם־יִחְיֶינוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתֵנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנִשְׁפָּה לָבוֹא אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קִצְחָה מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אִין־שָׁם אִישׁ: ו וַאֲדָנִי הַשְּׁמִיעַ אֶת־מַחֲנֶה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחִיו הִנֵּה שְׂכַר־עֲלֵינוּ מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחֲתָיִם וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עֲלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיִּנָּסוּ בְנִשְׁפָּה וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֶהְלֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה פָּאֲשֵׁר הָיָא וַיִּנָּסוּ אֶל־נִפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קִצְחָה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלָ אַחֵד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיִּלְכּוּ וַיִּמָּנְנוּ וַיִּשְׁבּוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלָ אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיִּלְכּוּ וַיִּמָּנְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים וְחַכְּמֵנוּ עַד־אֹר הַבֶּקֶר וּמִצְאָנוּ עוֹזֵן וְעַתָּה לָכֵן וְנִבְטָאָה וְנִגְיֹדָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שָׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אִין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־תִּסּוּר אֶסּוֹר וְתַחֲמֹר אֶסּוֹר וְאַהֲלִים פָּאֲשֵׁר הַמָּה: יא וַיִּקְרָא הַשָּׁעֲרִים וַיִּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: יב וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יִדְעוּ כִּי־רַעֲבִים הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה מִקוֹם מוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ: יג וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם הִעֲרָמָה וְתַחֲמִיבָהּ אֲשֶׁר עָשׂוּ יִדְעוּ כִּי־רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וְחֹאבִים לְצֹאת אֶל הַשָּׁלָל וְאֶל הַקּוֹז, וַיִּצְאוּ אֲרָם מִן־הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבִיבָה לְהַסְתֵּר בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ הַיְּהוּדִים מִן־הָעִיר

ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצִּרְעִים גִּחְזִיו וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְהֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים פֶּתַח הַשָּׁעַר בְּדִין הַמִּצְרָע (ויקרא יג. טו) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנֵנוּ בְּרָעָב: ד אִם־אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּנוּ אֲרָם וְנִפְלְאָה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם אִם־יִחְיֶינוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתֵנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנִשְׁפָּה לָבוֹא אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קִצְחָה מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אִין־שָׁם אִישׁ: ו וַאֲדָנִי הַשְּׁמִיעַ אֶת־מַחֲנֶה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחִיו הִנֵּה שְׂכַר־עֲלֵינוּ מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחֲתָיִם וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עֲלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיִּנָּסוּ בְנִשְׁפָּה וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֶהְלֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה פָּאֲשֵׁר הָיָא וַיִּנָּסוּ אֶל־נִפְשָׁם לְהִצִּיל נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קִצְחָה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלָ אַחֵד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיִּלְכּוּ וַיִּמָּנְנוּ וַיִּשְׁבּוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלָ אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיִּלְכּוּ וַיִּמָּנְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים כֵּן אִלָּא טוֹב וַיִּשָּׂר וַיִּשְׂרָה עוֹשִׂים כִּי הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים וְחַכְּמֵנוּ עַד־אֹר הַבֶּקֶר וּבִנְיָתֵם יִדְעוּ וְהַיְּהוּדִים וּמִצְאָנוּ עוֹזֵן עַל אֲשֶׁר לֹא בִשְׂרָה הַבִּשְׁוֹרָה הוּא וְעַתָּה לָכֵן וְנִבְטָאָה וְנִגְיֹדָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שָׁעַר הָעִיר שׁוֹמֵר שָׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אִין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם אִם־תִּסּוּר אֶסּוֹר קִשּׁוֹר אֶסּוֹר וְאַהֲלִים פָּאֲשֵׁר הַמָּה לֹא הוֹצִיאוּ מִן־שִׁבְתוֹכֶם: יא וַיִּקְרָא שׁוֹמֵר הָעִיר אֶל הַשָּׁעֲרִים שׁוֹמְרֵי שְׁעָרֵי בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּגִּידוּ בֵּית

הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה מִקוֹם מוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ: יב וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם הִעֲרָמָה וְתַחֲמִיבָהּ אֲשֶׁר עָשׂוּ יִדְעוּ כִּי־רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וְחֹאבִים לְצֹאת אֶל הַשָּׁלָל וְאֶל הַקּוֹז, וַיִּצְאוּ אֲרָם מִן־הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבִיבָה לְהַסְתֵּר בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ הַיְּהוּדִים מִן־הָעִיר

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּכַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּבֵּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכֹל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום החמישי, בו כותב ע"ד הפרעות שיש לו בשינה וכו' ושאל דעת רופא
ולעי"ע לא עזר לו.

הנה לכל לראש צריך לבדוק את המזוזות בדירתו וכן את התפילין שלו שתהיינה כשרות כדין,
ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש פרוטות אחדות לצדקה, ואחרי התפלה בכל יום גם בש"ק ויום
טוב, יאמר השיעור תהלים חדשי - כפי שנחלק התהלים לימי החדש - ומה טוב שלא רק ביום ילבש
טלית קטן בדוק בציציתיו אלא גם יישן בטלית קטן וכדברי האריז"ל בזה (הובאו ע"י רבנו הזקן
בסידורו ה' ציצית), ואז תקותי חזקה שישתדרו עניניו.

אלא שכיון שלכל דבר צריכה להיות אחיזה בטבע, ובטח הרופא יתן לו איזה כדורים וכיו"ב,
יקחם כהוראת הרופא, אבל יסיח דעתו לגמרי מענין הפרעות הנ"ל ואז כנ"ל לאט לאט במשך זמן לא
ארוך יחזור לאיתנו ככל האדם, וככל שיסיח דעתו יותר ויוסיף בבטחונו בהשי"ת בורא עולם ומנהיגו
יתוסף בברכות השי"ת והצלחתו בהנ"ל ובכל עניניו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:03	6:09	8:43	8:47	9:19	9:23	10:27	10:30	19:16	19:12	19:43	19:38	18:55	19:54
חיפה (ק)	6:00	6:06	8:40	8:45	9:17	9:21	10:25	10:28	19:20	19:16	19:45	19:40	18:49	19:56
ירושלים (ק)	6:00	6:07	8:40	8:45	9:17	9:21	10:25	10:28	19:20	19:15	19:42	19:37	18:39	19:53
תל אביב (ק)	6:01	6:08	8:42	8:46	9:18	9:22	10:27	10:30	19:18	19:13	19:44	19:40	18:57	19:55
אוסטריה, וינה (ק)	5:47	5:58	8:34	8:26	9:18	9:24	10:31	10:36	19:59	19:50	20:35	20:26	19:40	20:50
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:55	6:50	8:56	8:58	9:32	9:35	10:29	10:30	17:42	17:50	18:17	18:10	17:25	18:21
אוקראינה, אודסה (ק)	5:54	6:04	8:41	8:33	9:28	9:23	10:39	10:35	19:58	19:50	20:24	20:33	19:38	20:47
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:22	5:33	8:09	8:01	8:59	8:53	10:10	10:05	19:24	19:33	20:09	19:59	19:13	20:24
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:32	5:43	8:19	8:11	9:09	9:03	10:21	10:16	19:36	19:45	20:12	20:21	19:25	20:36
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:53	6:05	8:40	8:31	9:33	9:26	10:45	10:40	20:05	20:15	20:43	20:53	19:55	21:09
אוקראינה, קייב (ק)	5:45	5:57	8:32	8:23	9:25	9:19	10:37	10:33	19:58	20:08	20:36	20:46	19:48	21:02
איטליה, מילאנו (ק)	6:22	6:32	9:09	9:02	9:55	9:50	11:06	11:02	20:16	20:24	20:47	20:56	20:05	21:10
אקוואדור, קיטו (ח)	6:09	6:10	8:41	8:39	9:10	9:08	10:12	10:11	18:16	18:15	18:39	18:38	17:57	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:25	7:20	9:29	9:31	10:04	10:06	11:02	11:03	18:26	18:19	18:53	18:46	18:02	18:57
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:26	8:20	10:21	10:23	11:00	11:02	11:56	11:57	19:09	19:00	19:39	19:30	18:43	19:42
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:16	6:24	9:02	8:57	9:43	9:38	10:52	10:48	19:48	19:54	20:18	20:24	19:35	20:36
ארה"ב, ברקלין (ק)	6:03	6:11	8:50	8:44	9:31	9:26	10:41	10:37	19:39	19:45	20:10	20:16	19:26	20:29
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:03	6:12	8:50	8:44	9:32	9:27	10:41	10:37	19:40	19:46	20:10	20:17	19:27	20:30
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:36	6:45	9:23	9:17	10:07	10:01	11:16	11:12	20:18	20:25	20:50	20:57	20:06	21:10
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:45	6:51	9:29	9:25	10:04	10:00	11:11	11:08	19:52	19:56	20:17	20:21	19:37	20:32
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:10	6:17	8:55	8:50	9:32	9:28	10:40	10:37	19:26	19:31	19:54	19:59	19:12	20:10
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:49	6:54	9:32	9:28	10:05	10:02	11:12	11:09	19:46	19:49	20:11	20:14	19:31	20:25
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:58	6:06	8:45	8:38	9:27	9:22	10:36	10:33	19:36	19:42	20:07	20:14	19:23	20:27
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:55	6:04	8:42	8:36	9:25	9:20	10:35	10:31	19:36	19:42	20:07	20:14	19:23	20:27
בוליביה, לה-פס (ח)	6:43	6:42	9:05	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	18:22	18:18	18:45	18:42	18:01	18:51
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:27	6:40	9:14	9:05	10:09	10:02	11:21	11:16	20:44	20:54	21:23	21:34	20:35	21:50
בלגיה, בריסל (ק)	6:29	6:41	9:15	9:06	10:09	10:03	11:22	11:17	20:44	20:54	21:22	21:33	20:34	21:49
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:24	6:22	8:40	8:41	9:12	9:12	10:11	10:11	17:54	17:49	18:14	18:09	17:32	18:19
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:12	6:09	8:28	8:29	8:59	9:00	9:59	9:59	17:38	17:34	18:03	17:58	17:16	18:08
בריטניה, לונדון (ק)	5:45	5:57	8:31	8:22	9:27	9:20	10:39	10:34	20:05	20:15	20:42	20:53	19:58	21:09
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:48	6:01	8:33	8:23	9:33	9:26	10:46	10:41	20:16	20:27	20:57	21:09	20:11	21:27
גרמניה, ברלין (ק)	5:48	6:01	8:34	8:24	9:32	9:25	10:45	10:39	20:13	20:23	20:51	21:03	20:04	21:20
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:13	6:25	9:00	8:52	9:53	9:47	11:05	11:00	20:25	20:34	21:02	21:13	20:15	21:28
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:28	6:25	8:41	8:42	9:14	9:15	10:12	10:13	17:54	17:49	18:13	18:08	17:32	18:17
הודו, מומבאי (ח)	6:15	6:19	8:55	8:52	9:26	9:24	10:32	10:29	18:57	18:59	19:21	19:23	18:40	19:32
הודו, פונה (ח)	6:11	6:15	8:51	8:48	9:23	9:20	10:28	10:26	18:53	18:54	19:16	19:18	18:36	19:28
הונגריה, בודפשט (ק)	5:38	5:49	8:25	8:17	9:14	9:08	10:25	10:21	19:38	19:47	20:13	20:22	19:27	20:37
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:07	6:16	8:54	8:48	9:36	9:31	10:45	10:42	19:44	19:50	20:15	20:22	19:31	20:34
יוון, אתונה (ק)	6:37	6:45	9:23	9:18	10:03	9:58	11:11	11:08	20:04	20:10	20:34	20:40	19:51	20:52
מלדובה, קישניב (ק)	6:00	6:10	8:47	8:40	9:35	9:29	10:46	10:42	19:58	20:06	20:33	20:42	19:47	20:56

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:15	6:11	8:52	8:49	9:23	9:21	10:28	10:26	18:55	18:57	19:19	19:21	18:38	19:30
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:09	7:17	9:05	9:08	9:47	9:50	10:42	10:44	17:48	17:38	18:20	18:10	17:21	18:23
נפאל, קטמנדו (ח)	5:36	5:30	8:13	8:09	8:47	8:44	9:54	9:51	18:31	18:34	18:56	19:00	18:15	19:10
סינגפור, סינגפור (ח)	7:00	6:58	9:31	9:29	10:00	9:58	11:02	11:01	19:08	19:07	19:31	19:30	18:49	19:39
פולין, ורשא (ק)	5:31	5:18	8:05	7:55	9:01	8:55	10:14	10:09	19:40	19:51	20:20	20:31	19:31	20:48
פרו, לימה (ח)	6:14	6:14	8:39	8:38	9:08	9:08	10:09	10:09	18:01	17:58	18:24	18:21	17:41	18:30
צרפת, ליאון (ק)	6:49	6:38	9:26	9:19	10:12	10:07	11:23	11:19	20:32	20:40	21:06	21:14	20:20	21:28
צרפת, פריז (ק)	6:53	6:42	9:29	9:20	10:20	10:13	11:31	11:27	20:49	20:58	21:24	21:34	20:39	21:49
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:47	8:21	8:19	8:50	8:48	9:53	9:52	18:03	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:29	6:19	9:06	9:00	9:51	9:45	11:01	10:57	20:08	20:15	20:38	20:46	19:56	20:59
קנדה, מונטריאול (ק)	6:02	5:52	8:40	8:32	9:26	9:20	10:37	10:32	19:47	19:54	20:19	20:27	19:35	20:41
קפריסין, לרנקה (ק)	6:09	6:02	8:48	8:43	9:25	9:21	10:33	10:30	19:21	19:25	19:49	19:54	19:07	20:05
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	6:45	6:31	9:16	9:04	10:19	10:11	11:32	11:27	21:07	21:19	21:49	22:03	20:59	22:21
רוסיה, מוסקבה (ק)	6:16	6:02	8:45	8:33	9:51	9:43	11:05	10:59	20:46	20:58	21:27	21:40	20:38	22:00
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	6:27	6:16	9:03	8:56	9:52	9:46	11:03	10:58	20:15	20:23	20:50	20:59	20:04	21:13
שווייץ, ציריך (ק)	6:31	6:20	9:07	9:00	9:56	9:50	11:07	11:03	20:24	20:33	20:55	21:04	20:14	21:19
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:03	6:00	8:38	8:36	9:08	9:06	10:13	10:11	18:32	18:33	18:55	18:56	18:15	19:05

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל־פונעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־ראינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00474
19/04/2015

P.P.

שולם

1949

תל אביב

